

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

AYVACIK'A BAĞLI KÖYLERDE YÖRESEL KONUT ANALİZİ

EVREN KOCABIÇAK

**DOKTORA TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK TARİHİ PROGRAMI**

**DANIŞMAN
PROF. DR. NURAN KARA PİLEHVARİAN**

İSTANBUL, 2017

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AYVACIK'A BAĞLI KÖYLERDE YÖRESEL KONUT ANALİZİ

Evren KOCABIÇAK tarafından hazırlanan tez çalışması 12.06.2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **DOKTORA TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Nuran KARA PİLEHVARİAN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

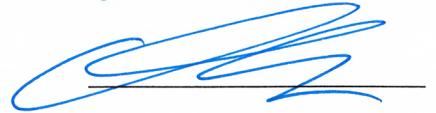
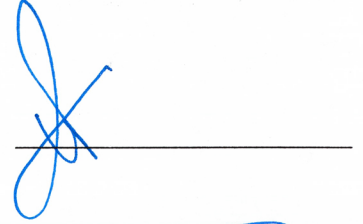
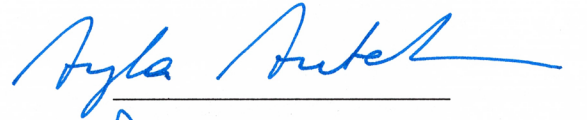
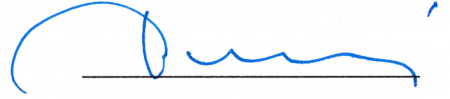
Prof. Dr. Nuran KARA PİLEHVARİAN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Berrin ALPER
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Ayla ANTEL
Mimar Sinan Üniversitesi

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Evangelia ŞARLAK
Işık Üniversitesi

ÖNSÖZ

Ayvacık köylerindeki yapılmış geleneksel konutların incelendiği bu tez çalışması boyunca değerli bilgi ve görüşleriyle bana her zaman destek olan değerli danışmanım Prof. Dr. Nuran Kara Pilehvarian'a teşekkür ederim.

Ayrıca Midilli adası ile ilgili Yunanca araştırmaları tamamlamama yardım eden Yüksek Mimar, Restorasyon uzmanı Georgios Kourmadas'a bu eşsiz katkısı için minnettarım.

Araştırmama henüz başlamadan bölgedeki konutlarla ilgili elindeki veri ve fotoğrafları benimle paylaşan Fikret Gözcü'ye, saha araştırmalarım boyunca beni ve annemi evlerinde ağırlayan Ayvacık köylülerine, her türlü imkânlarını paylaşmaktan çekinmeyen kadınlara, özellikle yapım teknikleri ve gelenekleri ile ilgili vermiş oldukları bilgilerden dolayı Halim Ergün ve Seyfettin Yücel'e teşekkür ederim.

Tez izleme jürileri boyunca her türlü desteklerini bana hissettiren, sundukları değerli eleştiriler ile araştırmamın gelişmesini sağlayan Prof. Dr. Berrin Alper ve Prof. Dr. Ayla Antel'e çok teşekkür ederim.

Ressam Handan Kaynakgöz'ün çizimleri evlerin ve köylerin ruhunu benim yapamayacağım kadar güzel aktarıyor. Beni kırmayıp bu konuda yardımcı olmasından dolayı kendisine çok teşekkür ederim.

Son olarak saha araştırması sırasında beni yalnız bırakmayan sevgili annem Sevinç Kocabıçak'a ve Volkan Bulut'a, süreç boyunca verdiği moral ve motivasyon için ablam Ece Kocabıçak'a ve her zaman bizlere destek olan sevgili rahmetli babam Mehmet Emin Kocabıçak'a sevgi ve şükranlarımı sunuyorum.

Mayıs, 2017

Evren KOCABIÇAK

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ŞEKİL LİSTESİ	iv
ÖZET	xviii
ABSTRACT	xx
BÖLÜM 1	
GİRİŞ.....	1
1.1 Literatür Özeti.....	1
1.1.1 Geleneksel Osmanlı Konutları Üzerine Yapılmış Olan Araştırmalar	1
1.1.2 Yöresel Mimarlık Üzerine Yapılmış Olan Çalışmalar	8
1.1.3 Geleneksel Konut Araştırmalarına Eleştirel Bakışlar.....	19
1.2 Tezin Amacı.....	26
1.3 Hipotez.....	27
BÖLÜM 2	
AYVACIK KIRAN KOLU KÖYLERİNDE ÇEVRESEL VERİLER, TARİHÇE ve MİMARİ DOKU.....	28
2.1 Coğrafi Özellikleri	29
2.2 Tarihçe	31
2.3 Sosyal Doku	41
2.4 Ayvacık Anıtsal Mimarlık Yapıları ve Tarih Öncesi Konut Örnekleri	43
2.4.1 Osmanlı Öncesi Yapılar.....	43
2.4.2 Osmanlı Dönemi Yapıları.....	52
BÖLÜM 3	
AYVACIK KÖYLERİNDE YÖRESEL KONUTLARIN ANALİZİ.....	58
3.1. Doku Özellikleri	58
3.2 Katalog	80
3.3. Konut Yapılarının Genel Özellikleri.....	255
3.3.1 Plan Tipolojileri	255
3.3.2 Cephe Tipolojileri.....	264
3.3.3 Malzeme ve Yapım Teknikleri	270
3.3.4 Detaylar.....	279
BÖLÜM 4	
DEĞERLENDİRME ve SONUÇ	332

KAYNAKLAR	362
EK-A	
DEVLET ARŞİVLERİ BELGELERİ	371
EK-B	
YÖREYE AİT YAPIM TERİMLERİ	381
EK-C	
KONUT SAKİNLERİ	382
ÖZGEÇMİŞ	388

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1 Çanakkale ilçeler haritası.....	30
Şekil 2.2 Kıran Kolu köyleri.....	31
Şekil 2.3 Ayvacık'taki ören yerleri.....	32
Şekil 2.4 Piri Reis haritası – Harita 1.....	38
Şekil 2.5 Piri Reis haritası – Harita 31.....	38
Şekil 2.6 Assos'da yörük çadırları.....	39
Şekil 2.7 Gülpınar konut kalıntıları.....	45
Şekil 2.8 Yenibademli 1-3. mimari tabakalara ait kalıntılar.....	45
Şekil 2.9 Troya 762 ve 772 no'lu evler.....	46
Şekil 2.10 Troya 785 ve VII no'lu evler.....	46
Şekil 2.11 Troya II megaronları.....	46
Şekil 2.12 Düz dam yapım detayı.....	48
Şekil 2.13 Zagora konut örneği.....	49
Şekil 2.14 Erken Demir Çağında duvar örgü teknikleri.....	49
Şekil 2.15 Erken Demir Çağında duvar örgü teknikleri.....	50
Şekil 2.16 Priene Ay Burgaz Kalesi.....	50
Şekil 2.17 Bergama Akropol'de Bizans sur duvarı.....	51
Şekil 2.18 Gülpınar Roma Hamamı.....	51
Şekil 2.19 Behramkale Murad Hüdevendigâr Camii.....	53
Şekil 2.20 Behramkale Murad Hüdevendigâr Camii.....	53
Şekil 2.21 Behramkale Köprüsü.....	55
Şekil 2.22 Bademli Köyü yakınında yıkık bir yeldeğirmeni.....	56
Şekil 2.23 Assos'tan bir konut örneği.....	57
Şekil 3.1 Balabanlı Köyü'nün silueti.....	59
Şekil 3.2 Koyunevi Köyü'nün silueti.....	59

Şekil 3.3 Behramkale Köyü'nden genel görünüm.....	60
Şekil 3.4 Korubaşı Köyü'nde müştemilatın düz damına tarhana seren kadınlar.....	61
Şekil 3.5 Korubaşı ve Bektaş'ın köy kuyuları	61
Şekil 3.6 Fazlı Ateş evi vaziyet planı	62
Şekil 3.7 Balabanlı Köyü'nden bahçeden ocak detayı	63
Şekil 3.8 Bahçe duvarlarındaki niş örnekleri.....	64
Şekil 3.9 Balabanlı Köyü'nden bir bahçe görüntüsü	64
Şekil 3.10 Behramkale yapı işlev analizi.....	65
Şekil 3.11 Korubaşı yapı işlev analizi	65
Şekil 3.12 Bektaş yapı işlev analizi	66
Şekil 3.13 Kuruoba yapı işlev analizi	66
Şekil 3.14 Balabanlı yapı işlev analizi.....	67
Şekil 3.15 Koyunevi yapı işlev analizi	67
Şekil 3.16 Bademli yapı işlev analizi	68
Şekil 3.17 Kocaköy yapı işlev analizi.....	68
Şekil 3.18 Behramkale strüktür analizi.....	69
Şekil 3.19 Korubaşı strüktür analizi	70
Şekil 3.20 Bektaş strüktür analizi	70
Şekil 3.21 Kuruoba strüktür analizi	71
Şekil 3.22 Balabanlı strüktür analizi.....	71
Şekil 3.23 Koyunevi strüktür analizi	72
Şekil 3.24 Bademli strüktür analizi.....	72
Şekil 3.25 Kocaköy strüktür analizi.....	73
Şekil 3.26 Behramkale çatı düzeni	74
Şekil 3.27 Korubaşı çatı düzeni	74
Şekil 3.28 Bektaş çatı düzeni.....	75
Şekil 3.29 Kuruoba çatı düzeni.....	75
Şekil 3.30 Balabanlı çatı düzeni	76
Şekil 3.31 Koyunevi çatı düzeni	76
Şekil 3.32 Bademli çatı düzeni	77
Şekil 3.33 Kocaköy çatı düzeni	77
Şekil 3.34 Ahmet Şenavcı evi kat planları ve arazi yerleşimi	80
Şekil 3.35 Ahmet Şenavcı evi cepheleri	81
Şekil 3.36 Ahmet Şenavcı evi cepheleri	82
Şekil 3.37 Ahmet Şenavcı evi detayları.....	83

Şekil 3.38 Ahmet Şenavcı evi detayları.....	84
Şekil 3.39 Bey Dayı evi genel görünüm ve arazi yerleşimi.....	85
Şekil 3.40 Bey Dayı evi zemin kat planı	86
Şekil 3.41 Bey Dayı evi birinci kat planı.....	87
Şekil 3.42 Bey Dayı evi cepheleri	88
Şekil 3.43 Bey Dayı evi cepheleri	89
Şekil 3.44 Biberevi Pansiyon zemin kat planı ve arazi planı.....	90
Şekil 3.45 Biberevi Pansiyon birinci kat planı	91
Şekil 3.46 Biberevi Pansiyon cepheleri	92
Şekil 3.47 Biberevi Pansiyon cepheleri	93
Şekil 3.48 Biberevi Pansiyon fotoğrafı.....	94
Şekil 3.49 Biberevi Pansiyon detayları	95
Şekil 3.50 Emine Yüksel evi kat planları ve arazi yerleşimi	96
Şekil 3.51 Emine Yüksel evi cepheleri	97
Şekil 3.52 Emine Yüksel evi cepheleri	98
Şekil 3.53 Emine Yüksel evi detayları.....	99
Şekil 3.54 Alpaslan Akbayrak evi genel görünüm ve arazi yerleşimi.....	100
Şekil 3.55 Alpaslan Akbayrak evi kat planları ve arazi yerleşimi	101
Şekil 3.56 Alpaslan Akbayrak evi kat planları ve arazi yerleşimi	102
Şekil 3.57 Alpaslan Akbayrak evi cepheleri	103
Şekil 3.58 Alpaslan Akbayrak evi cepheleri	104
Şekil 3.59 Hale Gültekin evi genel görünüm, kat planları ve arazi yerleşimi	105
Şekil 3.60 Naciye Hale Gültekin evi cepheleri.....	106
Şekil 3.61 Kadir Balsarılı evi kat planı ve arazi yerleşimi	107
Şekil 3.62 Kadir Balsarılı evi kat planı ve arazi yerleşim	108
Şekil 3.63 Kadir Balsarılı evi cehe ve detayları.....	109
Şekil 3.64 Taşlı Köşk Pansiyon kat planları ve arazi yerleşimi.....	110
Şekil 3.65 Taşlı Köşk Pansiyon cepheleri	111
Şekil 3.66 Mustafa Avkıran evi arazi yerleşimi ve genel görünüm.....	112
Şekil 3.67 Mustafa Avkıran evi zemin kat planı	113
Şekil 3.68 Mustafa Avkıran evi birinci kat planı ve cephe.....	114
Şekil 3.69 Mustafa Avkıran evi cepheleri	115
Şekil 3.70 Ahmet Aktaş evi genel görünüm ve arazi yerleşimi.....	116
Şekil 3.71 Ahmet Aktaş evi kat planları ve cepheler.....	117
Şekil 3.72 Adil Nadi Adalı genel görünüm ve arazi yerleşimi.....	118

Şekil 3.73 Adil Nadi Adalı evi kat planı ve cephe.....	119
Şekil 3.74 Adil Nadi Adalı evi cepheleri.....	120
Şekil 3.75 Adil Nadi Adalı evi detayları.....	121
Şekil 3.76 Adil Nadi Adalı evi detayları.....	122
Şekil 3.77 Mustafa Yılmaz evi genel görünüm ve arazi yerleşimi.....	123
Şekil 3.78 Mustafa Yılmaz evi zemin kat planı	124
Şekil 3.79 Mustafa Yılmaz evi birinci kat planı	125
Şekil 3.80 Mustafa Yılmaz evi cepheleri.....	126
Şekil 3.81 Mustafa Yılmaz evi cepheleri.....	127
Şekil 3.82 Mustafa Yılmaz tavan süslemeleri	128
Şekil 3.83 Mustafa Yılmaz evi detayları	129
Şekil 3.84 Mustafa Yılmaz evi detayları	130
Şekil 3.85 Mustafa Yılmaz evi detayları	131
Şekil 3.86 Mustafa Yılmaz evi detayları	132
Şekil 3.87 Mustafa Yılmaz evi detayları	133
Şekil 3.88 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi genel görünüm	134
Şekil 3.89 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi kat planları ve arazi yerleşimi	135
Şekil 3.90 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi cepheleri	136
Şekil 3.91 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi cepheleri	137
Şekil 3.92 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi detayları.....	138
Şekil 3.93 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi detayları.....	139
Şekil 3.94 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi detayları.....	140
Şekil 3.95 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi detayları.....	141
Şekil 3.96 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi detayları.....	142
Şekil 3.97 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi genel görünüm.....	143
Şekil 3.98 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak eviplanları ve cephesi.....	144
Şekil 3.99 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi cepheleri	145
Şekil 3.100 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi detayları.....	146
Şekil 3.101 Ramazan Bıçak – Halil Bıçak evi detayları.....	147
Şekil 3.102 Ahmet Emin Çelik evi genel görünüm ve arazi yerleşimi.....	148
Şekil 3.103 Ahmet Emin Çelik evi kat planları	149
Şekil 3.104 Ahmet Emin Çelik evi cepheleri	150
Şekil 3.105 Ahmet Emin Çelik evi cepheleri	151
Şekil 3.106 Ahmet Emin Çelik evi detayları	152

Şekil 3.107 Ahmet Emin Çelik evi detayları	153
Şekil 3.108 Ahmet Emin Çelik evi detayları	154
Şekil 3.109 İhsan Mutlu – Ali Kemal evi kat planları ve arazi yerleşimi.....	155
Şekil 3.110 İhsan Mutlu – Ali Kemal evi kat planları restitüsyonu	156
Şekil 3.111 İhsan Mutlu – Ali Kemal evi cepheleri	157
Şekil 3.112 İhsan Mutlu – Ali Kemal evi cepheleri	158
Şekil 3.113 İhsan Mutlu – Ali Kemal evi detayları	159
Şekil 3.114 İhsan Mutlu – Ali Kemal evi detayları	160
Şekil 3.115 İhsan Mutlu – Ali Kemal evi detayları	161
Şekil 3.116 İhsan Mutlu – Ali Kemal evi detayları	162
Şekil 3.117 İhsan Mutlu – Ali Kemal evi detayları	163
Şekil 3.118 İhsan Mutlu – Ali Kemal evi detayları	164
Şekil 3.119 Hacı İsmail – İsmail Adalı evi genel görünüm ve arazi yerleşimi	165
Şekil 3.120 Hacı İsmail – İsmail Adalı evi kat planları	166
Şekil 3.121 Hacı İsmail – İsmail Adalı evi cepheleri	167
Şekil 3.122 Hacı İsmail – İsmail Adalı evi cepheleri	168
Şekil 3.123 Hacı İsmail – İsmail Adalı evi detayları	169
Şekil 3.124 Hacı İsmail – İsmail Adalı evi detayları	170
Şekil 3.125 Fazlı Ateş evi genel görünüm ve cephe.....	171
Şekil 3.126 Fazlı Ateş evi kat planları ve arazi yerleşimi	172
Şekil 3.127 Fazlı Ateş evi cepheleri	173
Şekil 3.128 Fazlı Ateş evi detayları	174
Şekil 3.129 Fazlı Ateş evi detayları	175
Şekil 3.130 Mustafa Yılmaz evi genel görünüm	176
Şekil 3.131 Mustafa Yılmaz evi kat planları ve arazi yerleşimi.....	177
Şekil 3.132 Mustafa Yılmaz evi cepheleri.....	178
Şekil 3.133 Kazım Dinsoy evi genel görünüm, arazi yerleşimi ve cephesi.....	179
Şekil 3.134 Kazım Dinsoy evi kat planları	180
Şekil 3.135 Kazım Dinsoy evi cephesi ve detayı.....	181
Şekil 3.136 Niyazi Ergün evi genel görünüm.....	182
Şekil 3.137 Niyazi Ergün evi kat planları rölövesi.....	183
Şekil 3.138 Niyazi Ergün evi kat planları restitüsyonu ve arazi yerleşimi.....	184
Şekil 3.139 Niyazi Ergün evi cepheleri	185
Şekil 3.140 Yusuf Öztürk evi genel görünüm ve kat planları rölövesi.....	186
Şekil 3.141 Yusuf Öztürk evi kat planları restitüsyonu ve arazi yerleşimi	187

Şekil 3.142 Abdurrahman Güney evi cephesi ve arazi yerleşimi	188
Şekil 3.143 Veli Tekin evi genel görünüm, arazi yerleşimi ve cephesi.....	189
Şekil 3.144 Veli Tekin evi kat planları	190
Şekil 3.145 Veli Tekin evi cepheleri	191
Şekil 3.146 Selahattin Özkan evi genel görünüm ve arazi yerleşimi	192
Şekil 3.147 Selahattin Özkan evi kat planları.....	193
Şekil 3.148 Selahattin Özkan evi cepheleri	194
Şekil 3.149 Muharrem Çakmak evi genel görünüm ve cephe.....	195
Şekil 3.150 Muharrem Çakmak evi kat planları ve arazi yerleşimi.....	196
Şekil 3.151 Muharrem Çakmak evi cepheleri	197
Şekil 3.152 Mehmet Atik evi kat planları, arazi yerleşimi ve genel görünüm	198
Şekil 3.153 Mehmet Atik evi cepheleri	199
Şekil 3.154 Mehmet Atik evi cepheleri ve pencere detayı	200
Şekil 3.155 Kadir Şen evi genel görünüm ve arazi yerleşimi.....	201
Şekil 3.156 Kadir Şen evi kat planları	202
Şekil 3.157 Kadir Şen evi cepheleri.....	203
Şekil 3.158 Kadir Şen evi detay ve cepheleri	204
Şekil 3.159 Şaban Yıldız evi kat planları rölövesi.....	205
Şekil 3.160 Şaban Yıldız evi kat planları restitüsyonu ve arazi yerleşimi	206
Şekil 3.161 Şaban Yıldız evi cepheleri	207
Şekil 3.162 Kadir Öztürk evi arazi yerleşimi ve genel görünüm.....	208
Şekil 3.163 Kadir Öztürk evi zemin kat planı rölövesi.....	209
Şekil 3.164 Kadir Öztürk evi birinci kat planı rölövesi	210
Şekil 3.165 Kadir Öztürk evi kat planları restitüsyonu	211
Şekil 3.166 Kadir Öztürk evi giriş cephesi rölövesi ve restitüsyonu.....	212
Şekil 3.167 Kadir Öztürk evi giriş cephe rölövesi.....	213
Şekil 3.168 İbrahim Erol evi genel görünüm ve arazi yerleşimi	214
Şekil 3.169 İbrahim Erol evi kat planları.....	215
Şekil 3.170 İbrahim Erol evi cepheleri	216
Şekil 3.171 İbrahim Erol evi cepheleri	217
Şekil 3.172 İbrahim Erol evi detayları.....	218
Şekil 3.173 Hüseyin Bektaş evi genel görünüm	219
Şekil 3.174 Hüseyin Bektaş evi arazi yerleşimi ve cepheleri	220
Şekil 3.175 Ali Kemal Yıldız evi kat planları ve arazi yerleşimi	221

Şekil 3.176 Ali Kemal Yıldız evi cepheleri	222
Şekil 3.177 Ali Kemal Yıldız evi cepheleri ve saçak detayı	223
Şekil 3.178 Bayram Mustafa Varol evi genel görünüm ve arazi yerleşimi	224
Şekil 3.179 Bayram Mustafa Varol evi kat planları	225
Şekil 3.180 Bayram Mustafa Varol evi cepheleri	226
Şekil 3.181 Bayram Mustafa Varol evi cepheleri	227
Şekil 3.182 Cahit Yılmaz evi genel görünüm	228
Şekil 3.183 Cahit Yılmaz evi zemin kat planı ve arazi yerleşimi	229
Şekil 3.184 Cahit Yılmaz evi birinci kat planı	230
Şekil 3.185 Cahit Yılmaz evi cepheleri	231
Şekil 3.186 Cahit Yılmaz evi cepheleri	232
Şekil 3.187 Cahit Yılmaz evi detayları	233
Şekil 3.188 Cahit Yılmaz 2. evi genel görünüm ve cephe	234
Şekil 3.189 Cahit Yılmaz 2. evi kat planları	235
Şekil 3.190 Cahit Yılmaz 2. evi cephe ve detayı	236
Şekil 3.191 Erol İmra evi arazi yerleşimi, genel görünüm ve detay	237
Şekil 3.192 Erol İmra evi cepheleri	238
Şekil 3.193 Erol İmra evi cepheleri	239
Şekil 3.194 Erol İmra evi detayları	240
Şekil 3.195 Hasan Emine Önal evi genel görünüm, arazi yerleşimi ve cephesi	241
Şekil 3.196 Hasan Emine Önal evi kat planları	242
Şekil 3.197 Hasan Emine Önal evi cepheleri	243
Şekil 3.198 Hasan Emine Önal evi cephe ve detayları	244
Şekil 3.199 Halil Ahmet Özer evi genel görünüm ve arazi yerleşimi	245
Şekil 3.200 Halil Ahmet Özer evi kat planları	246
Şekil 3.201 Halil Ahmet Özer evi cepheleri	247
Şekil 3.202 Halil Ahmet Özer evi cepheleri	248
Şekil 3.203 Halim Ergün 1. evi genel görünüm ve arazi yerleşimi	249
Şekil 3.204 Halim Ergün 1. evi kat planları	250
Şekil 3.205 Halim Ergün 1. evi cepheleri	251
Şekil 3.206 Halim Ergün 1. evi detayları	252
Şekil 3.207 Halim Ergün 1. evi detayları	253
Şekil 3.208 Halim Ergün 2. evi genel görünüm ve arazi yerleşimi	254
Şekil 3.209 Halim Ergün 2. evi kat planları ve cepheler	255
Şekil 3.210 Halim Ergün 2. evi detayları	256

Şekil 3.211 Hüsnü Gürkök evi genel görünüm.....	257
Şekil 3.212 Hüsnü Gürkök evi kat planı ve arazi yerleşimi	258
Şekil 3.213 Hüsnü Gürkök evi kat planı.....	259
Şekil 3.214 Hüsnü Gürkök evi cepheleri	260
Şekil 3.215 Hüsnü Gürkök evi cepheleri	261
Şekil 3.216 Hüsnü Gürkök evi detayı.....	262
Şekil 3.217 Hüsnü Gürkök evi detayları.....	263
Şekil 3.218 Hüsnü Gürkök evi sokaktan görünüm	264
Şekil 3.219 Mehmet Gündüz evi genel görünüm ve arazi yerleşimi.....	265
Şekil 3.220 Mehmet Gündüz evi kat planları	266
Şekil 3.221 Mehmet Gündüz cepheleri.....	267
Şekil 3.222 Mehmet Gündüz evi mazgal detayı	268
Şekil 3.223 Mustafa Ünsal evi genel görünüm ve arazi yerleşimi	269
Şekil 3.224 Mustafa Ünsal evi kat planları.....	270
Şekil 3.225 Mustafa Ünsal evi cepheleri	271
Şekil 3.226 Mustafa Ünsal evi detayları	272
Şekil 3.227 Mustafa Ünsal evi detayları	273
Şekil 3.228 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi genel görünüm ve arazi yerleşimi.....	274
Şekil 3.229 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi kat planı	275
Şekil 3.230 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi kat planı ve cephe	276
Şekil 3.231 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi cepheleri.....	277
Şekil 3.232 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi detayları	278
Şekil 3.233 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi detayları	279
Şekil 3.234 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi detayları	280
Şekil 3.235 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi detayları	281
Şekil 3.236 Seyfettin Yücel 2. evi genel görünüm, arazi yerleşimi ve cephe	282
Şekil 3.237 Seyfettin Yücel 2. evi kat planları	283
Şekil 3.238 Seyfettin Yücel 2. evi cepheleri.....	284
Şekil 3.239 Seyfettin Yücel 2. evi cephe ve detayları	285
Şekil 3.240 Seyfettin Yücel 2. evi detayları	286
Şekil 3.241 Tefvik Kirman evi kat planı rölövesi ve arazi yerleşimi	287
Şekil 3.242 Tefvik Kirman evi kat planı restitüsyonu	288
Şekil 3.243 Tefvik Kirman evi cepheleri.....	289
Şekil 3.244 Hasan Çoban evi genel görünüm ve arazi yerleşimi	290
Şekil 3.245 Hasan Çoban evi kat planları.....	291

Şekil 3.246 Hasan Çoban evi cepheleri	292
Şekil 3.247 Hasan Çoban evi cepheleri	293
Şekil 3.248 Hasan Öztürk evi genel görünüm	294
Şekil 3.249 Hasan Öztürk evi kat planları, arazi yerleşimi ve cepheler	295
Şekil 3.250 Hasan Öztürk evi cepheleri ve detayları.....	296
Şekil 3.251 Hüseyin Erdem evi arazi yerleşimi, kat planları ve cepheler	297
Şekil 3.252 110 no’lu ev genel görünüm	298
Şekil 3.253 110 no’lu ev kat planları ve arazi yerleşimi	299
Şekil 3.254 110 no’lu ev cepheleri	300
Şekil 3.255 Plan tipleri.....	301
Şekil 3.256 Yer evi örnekleri.....	302
Şekil 3.257 Sofasız yükseltilmiş yapı örnekleri.....	302
Şekil 3.258 Sofasız iki katlı dış merdivenli yapı örnekleri.....	303
Şekil 3.259 Sofasız iki katlı dış merdivenli yapı örnekleri devamı	304
Şekil 3.260 Sofasız iki katlı iç merdivenli yapı örnekleri.....	304
Şekil 3.261 Yan sofalı dış merdivenli yapı örneği.....	305
Şekil 3.262 Yan sofalı iç merdivenli yapı örnekleri	306
Şekil 3.263 Köşe sofalı yapı örnekleri	307
Şekil 3.264 Açık dış sofalı yapı örnekleri.....	308
Şekil 3.265 Kapatılmış dış sofalı yapı örnekleri.....	308
Şekil 3.266 İç sofalı yapı örnekleri	309
Şekil 3.267 Orta sofalı yapı örneği	310
Şekil 3.268 Giriş cephelerine göre cephe tipleri.....	311
Şekil 3.269 Sağdan ve soldan girişli yer evleri.....	311
Şekil 3.270 Yükseltilmiş soldan girişli yapı örnekleri.....	312
Şekil 3.271 Dış merdivenli soldan girişli konut örnekleri	312
Şekil 3.272 Dış merdivenli sağdan girişli konut örnekleri	312
Şekil 3.273 İkiz dış merdivenli sağ ve sol girişli konut örneği.....	313
Şekil 3.274 Dış merdivenli çok girişli konut örnekleri.....	313
Şekil 3.275 Kapatılmış sofalı özgün hali çok girişli konut örnekleri	313
Şekil 3.276 İç merdivenli soldan girişli konut örnekleri	314
Şekil 3.277 İç merdivenli sağdan girişli konut örnekleri.....	314
Şekil 3.278 İç merdivenli ortadan girişli konut örnekleri.....	315
Şekil 3.279 Çıkmalara göre cephe tipleri şeması.....	316
Şekil 3.280 Açık çıkmalı konutlar	316

Şekil 3.281 Kapalı çıkmalı konut	317
Şekil 3.282 Pencere lentolarına göre cephe tipleri şeması.....	317
Şekil 3.283 Düz lentolu pencere	317
Şekil 3.284 Kemerli lentolu pencere.....	317
Şekil 3.285 Kırmızı tuğla ve kiremitten yapılan cephe süslemeleri (katalog 13).....	318
Şekil 3.286 Korubaşı Köyü’nde aynı dirsek taşı üzerinde çiçek, hayvan ve servi motifi (katalog 16)	319
Şekil 3.287 Seyfettin Yücel 2 evinin devşirme köşetaşı (katalog 46)	319
Şekil 3.288 Koyunevi Köyü’nden pahlanmış dirsek taşları (katalog 35).....	320
Şekil 3.289 Bina kesiti	321
Şekil 3.290 Döşeme – duvar bağlantı detayı	322
Şekil 3.291 Bademli Köyü’nden bir yuvarlık.....	323
Şekil 3.292 Toprak Dam Detayı	324
Şekil 3.293 Düz taşlardan elde edilen saçak detayı (katalog 21).....	324
Şekil 3.294 Kirpi saçak detayı (katalog 33).....	324
Şekil 3.295 Tuğlaların iki sıra düz yerleştirilmesiyle elde edilen saçak detayı.....	325
Şekil 3.296 Çüldürmek (çörten) detayı.....	325
Şekil 3.297 Bademli Köyü’nden bir çüldürmek fotoğrafı (katalog 41).....	325
Şekil 3.298 Mustafa Yılmaz Evi’ndeki ahşap göbekler (katalog 12).....	326
Şekil 3.299 Fazlı Ateş, Ramazan – Halil Bıçak ve Ahmen Emin Çelik evlerindeki göbekler (katalog 18, 13 ve 15)	326
Şekil 3.300 İhsan Mutlu – Ali Kemal Evi tavan detayı (katalog 16).....	327
Şekil 3.301 Hacı İsmail – İsmail Adalı Evi tavan detayı (katalog 17)	327
Şekil 3.302 Korubaşı Köyü’nden sonradan kapatılmış kemerli kapı ve pencere detayı.....	328
Şekil 3.303 Farklı bulaşıklık ayağı örnekleri.....	329
Şekil 3.304 Bademli Köyü’nden ahşap kafes örnekleri.....	330
Şekil 3.305 Koyunevi Köyü’nden ahşap kafes örneği.....	330
Şekil 3.306 Zemine gömülü toprak küp detayı.....	331
Şekil 4.1 Adatepe Köyü planı	333
Şekil 4.2 Adatepe köşe sofalı konut örneği	334
Şekil 4.3 Demirciköy yan sofalı konut örneği	335
Şekil 4.4 Büyükhüsün Köyü’nden bir ev	335
Şekil 4.5 Midilli Psinia Köyü’nden konut örneği	337
Şekil 4.6 Midilli Psinia Köyü’nden konut örneği	337
Şekil 4.7 Skopelos’tan iç sofalı plan tipinde bir konut	338
Şekil 4.8 Vasilika’dan sofasız dıştan merdivenli bir konut örneği	338

Şekil 4.9 Gelia'dan yan sofalı plan tipinde, iki katlı, düz toprak damlı bir konut.....	339
Şekil 4.10 Antissa'dan iç sofalı bir konut.....	339
Şekil 4.11 Psinia Köyü'nden bir konutun ve Koyunevi'nden Cahit Yılmaz evinin pahlanmış dirsek taşları.....	340
Şekil 4.12 Akrotiti'den Evinden kapı detayı ve İhsan Mutlu Ali Kemal evinden pencere detayı.....	340
Şekil 4.13 Kollyvas Evi ve Saim Ergün Seyfettin Yücel evi.....	341
Şekil 4.14 Gelia köyünden, Kıran kolu köylerinde cephede sıkça rastlanan kırmızı kiremitten yapılmış servi ağacı motifi (Cypres tree) ve diğer süslemelerin benzerleri ve Halim Ergün evi.....	341
Şekil 4.15 Hacı İsmail – İsmail Adalı evi.....	342
Şekil 4.16 Saim Ergün evi.....	342
Şekil 4.17 Skoutaros'taki saçak ve cephe süslemeleri.....	342
Şekil 4.18 Ali Kemal Yıldız evi saçak detayı.....	343
Şekil 4.19 Halim Ergün Evi - İbrahim Erol evi.....	343
Şekil 4.20 Saim Ergün ve Seyfettin Yücel evi.....	343
Şekil 4.21 Agiasos'tan bir evin iç mekan perspektifi.....	344
Şekil 4.22 Mustafa Ünsal evi pencere detayı.....	344
Şekil 4.23 Ramazan Bıçak Halil Bıçak evinden yağdanlık detay.....	345
Şekil 4.24 Skamnia'da Antonis'in evinin dolap detayları - Mustafa Yılmaz evinin dolap detayı.....	345
Şekil 4.25 Mehmet Gündüz ve Cahit Yılmaz evleri mazgal detayı.....	346
Şekil 4.26 Thermi'den bir konutun mazgal detayı.....	348
Şekil 4.27 Zeytinliköy'de Ktufu'nun evinden Kesit.....	348
Şekil 4.28 Zeytinliköy'de Ktufu'nun evinden Cephe.....	348
Şekil 4.29 Zeytinliköy'de Skarlato'nun evi.....	349
Şekil 4.30 Zeytinliköy'de bir ev.....	349
Şekil 4.31 Dereköy'de bir ev.....	350
Şekil 4.32 Zeytinliköy'de M. Kaga Stutpu'ya ait ev.....	350
Şekil 4.33 Tepeköy – Gökçada'dan bir pencere detayı ve İbrahim Erol evi.....	350
Şekil 4.34 İbrahim Erol evi pencere detayı.....	351
Şekil 4.35 Zeytinliköy'den pencere detayı.....	351
Şekil 4.36 Korubaşı köy meydanından bir ev.....	351
Şekil 4.37 Foça Sazlıca'da bir kule ev – zemin ve birinci kat planları.....	352
Şekil 4.38 Çanak Koyu'nda bir kule evin dıştan görünüşü.....	353
Şekil 4.39 Sazlıca'da bir kule evden kemerli lento ve süsleme detayı.....	354

Şekil 4.40 Eski Foça İmbat ovasından ve Ayvacık Kıran kolu köylerinden konut kesitleri	355
Şekil 4.41 Musandralı ev planı	356
Şekil 4.42 Musandralı ev cephe ve kesitleri	356
Şekil 4.43 Sakız tipi ev planı	356
Şekil 4.44 Sakız tipi ev kesit ve cephesi	357
Şekil 4.45 Sakız tipi ev	357
Şekil A.1 Devlet Arşivleri – 272 00 00 12 52 118 1-1 no’lu belge	371
Şekil A.2 Devlet Arşivleri – 272 00 00 12 52 118 1-3 no’lu belge	373
Şekil A.3 Devlet Arşivleri – 272 00 00 74 66 26 9-1 no’lu belge	375
Şekil A.4 Devlet Arşivleri – 272 00 00 74 66 26 9-2 no’lu belge	377
Şekil A.5 Devlet Arşivleri – 272 00 00 74 69 52 13-1 no’lu belge	379
Şekil C.1 İhsan Mutlu (solda şapkalı çocuk) ve ailesi	383
Şekil C.2 Hüsnü Gürkök	384
Şekil C.3 Fazlı Ateş ve eşi	384
Şekil C.4 Seyfettin Yücel’in dedesi	385
Şekil C.5 Ramazan Bıçak	385
Şekil C.6 Hasan Önal	386
Şekil C.7 Cahit Yılmaz ve eşi	386
Şekil C.8 Seyfettin Yücel ve teyzesi	387

AYVACIK'A BAĞLI KÖYLERDE YÖRESEL KONUT ANALİZİ

Evren KOCABIÇAK

Mimarlık Tarihi Anabilim Dalı

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nuran KARA PİLEHVARIAN

1909'da Celal Esad Arseven'in Türk Evi ile ilgili tespitlerinden bugüne Osmanlı sınırları içinde bulunan konut yapıları önemli bir araştırma konusu olmuştur. Literatür, Türk Evi olarak tanımlanan bir modelin özelliklerini tespit çabası ile başlamış, süreç boyunca yerel araştırmalarla zenginleşmiştir. Bugün halen çalışılmamış bölgeler olmasına karşın, bu konuda tamamlanmış olan araştırmalar ciddi bir bilgi birikimi oluşturmuştur. Bu birikim sayesinde Anadolu'da ev olgusu konusunda hızlı ve ayrıntıya inen bir genelleme yapmak ya da evlerin ortak yanlarından yola çıkarak kesin sınırlar çizmenin güç olduğu ortaya çıkmıştır. Bu tip genellemeler coğrafi, ekonomik ve sosyal dinamiklere bağlı bilimsel ve araştırmaya dayanan verilere dayanmadığı sürece güvenilirlikleri sınırlı olmaktadır. Bu nedenle tez boyunca Ayvacık Kıran kolu yöresindeki evler tarihsel, toplumsal, ekonomik, coğrafi ve iklimsel veriler ışığında incelenmeye çalışılmıştır.

Literatür özetiyle başlayan çalışmamız, araştırma bölgesinin coğrafi, tarihi, ekonomik ve sosyal dokusunu inceleyerek yerel, geleneksel yapıların bağlamları ile ilişkisine dayanarak yola çıkar. Bu veriler, konut yapılarının mimari oluşumlarına etkileri göz önüne alınarak incelenmiş ve bölgedeki konut tipinin kökenleri ile ilgili önemli bulgular saptanmıştır. İklim verileri, coğrafi özellikler, tarih öncesi çağlardaki yapı şemaları ve teknikleri, bölgede yaşamış olan tüm etnik kökenlerin ortak mirası, yöre halkının yaşam kültürü, geçmişten günümüze taşınan kültürel alışkanlıkları ve bölgedeki anıtsal yapıların etkileri bağlamımızdan uzaklaşmadan ele alınmıştır. Devamında çalışma alanımız olan Behramkale, Korubaşı, Koruoba, Bektaş, Balabanlı, Koyunevi, Bademli ve Kocaköy'ün mimari dokusu ve bu köylerdeki evlerin özellikleri detaylı olarak incelenmiştir.

Bu incelemelerin sonucunda belli tipolojilere ulaşılmış, bu tipolojilerin ve detayların Batı Anadolu konut geleneğindeki yeri, bu bölgede yapılmış diğerk araştırmaların ışığında tespit edilmeye çalışılmış ve konutların kökeninin ilk örneklerine Troya'da rastlanmış olan 'megaron' tipi konutlar olduğu sonucuna varılmıştır. İlaveten, geleneksel yapılar hakkında yerel ve detaya inen araştırmalar yapmadan genellemeler yapmanın güvenilir olamayacağı örneklendirilmiştir. Yapıların temel belirleyicileri coğrafi özellikler, iklim verileri, üretim biçimleri, malzeme olanakları ve geçmişten gelen kültürel miras ve yapım gelenekleridir.

Anahtar Kelimeler: Ayvacık köyleri, geleneksel mimari, yerel mimari, konut

ABSTRACT

ANALYSES OF VERNACULAR HOUSES AT THE VILLAGES OF AYVACIK

Evren KOCABIÇAK

Department of History of Architecture

Ph.D. Thesis

Adviser: Prof. Dr. Nuran KARA PİLEHVARIAN

The houses within the boundaries of the Ottoman Empire have been an important topic of research to date since observations of Celal Esad Arseven about the Turkish House at 1909. The literature began with the endeavor to determine the characteristics of a model defined as the Turkish House and has been enriched with local researches throughout the process. Although there are still unstudied regions, the completed researches on the subject have created serious knowledge. This knowledge made it visible that it is hard to make fast and detailed generalizations on the housing concept in Anatolia and draw clear borders based on common features of houses. The reliability of these kinds of generalization remains limited unless it is based on scientific and research-oriented analyses of geographical, economic and social dynamics. Therefore, during this thesis it has been indented to analyze Ayvacık Kıran region houses in the light of historical, social, economic, geographical and climatic facts.

Our study, which begins with literature summary, examines the geographical, historical, economic and social texture of the research area as well as the relations between traditional - vernacular structures and their contexts. This data was examined by taking into account its impacts on architectural formations of housing structures and important findings were obtained about the origins of the housing type in the region. Climatic values, geographical characteristics, building typologies and techniques in pre-historic ages, common heritage of the ethnical backgrounds that have settled in the region, culture of the local people, their cultural habits passed on through the generations and the impacts of the monumental buildings in the region were argued out without missing our context. This was followed not only by detailed analyses of the architectural texture

of our study areas, Behramkale, Korubaşı, Koruoba, Bektaş, Balabanlı, Koyunevi, Bademli and Kocaköy but also by the analyses of the vernacular houses in these villages.

Certain typologies were ascertained as a result of these researches. The place of these typologies and the details in the housing tradition of the Western Anatolia were endeavored to be revealed in light of the other researches in this region and it was concluded that the origins of houses are ‘megaron’ type houses which was discovered at first in Troy. In addition to that, it has been exemplified that generalizations without local and detailed researches on traditional and vernacular buildings would not be dependable. The basic determinatives of the buildings are the geographical characteristics of the surrounding area, climatic values, production forms, material possibilities and the cultural heritage and traditions of construction coming from the past.

Keywords: Ayvacık villages, traditional architecture, vernacular architecture, house

1.1 Literatür Özeti

Bu bölümde yöresel mimari üzerine yapılmış olan araştırmalar ve bu araştırmalar ile ilgili eleştirel yaklaşımlar incelenecektir. ‘Osmanlı Evi’ ile ilgili araştırmalar bir dönem köken tartışmaları ve mimari bileşenler üzerine odaklanmıştır. 1950’li yıllarla birlikte bölgesel araştırmalar çoğalmaya başlamış, idealleştirilmiş bir ‘Türk Evi’¹ araştırmasından ziyade somut verilere dayanan yerel incelemeler ön plana çıkmışlardır. 1980’de Ayda Arel’in ön ayak olduğu eleştirel akım ise bu araştırmalardaki sorunları eleştirmekte ve sivil mimarinin en önemli örneği olan konut araştırmalarındaki yöntem arayışına odaklanmaktadırlar.

1.1.1 Geleneksel Osmanlı Konutları Üzerine Yapılmış Olan Araştırmalar

Türk evi araştırmacılığının önemli ismi Celal Esad Arseven, Türk Sanatı kitabında Türklerin özgün sanat ve mimarlık eserlerinin İşlam Sanatı başlığı altında anılmasından duyduğu rahatsızlığı belirtir. Kendi deyişiyle ‘Türk Sanatı’ ibaresini 1909 yılında ilk kullanan yazardır. Türk Evi’ni plan tiplerine göre Anadolu Evleri, Edirne Evleri ve İstanbul Evleri olarak üçe ayırır. Ona göre bu evlerin mimari üslupları planları kadar birbirinden ayrı değildir. Bu evlerin planlarındaki farklılıkların neler olduğu muğlaktır.

¹ Türkiye’deki geleneksel konut araştırmaları farklı yazarlarca ‘Türk Evi’, ‘Osmanlı Evi’, ‘Osmanlı Türk Evi’, ‘Anadolu ve Rumeli Evi’ ya da ‘Geleneksel Anadolu Evi’ olarak adlandırılmışlardır. İlerde kısaca değineceğimiz üzere bu ev tiplerinin hangi nedenden dolayı ‘Türk’ olarak adlandırılmış oldukları bilimsel olarak kanıtlanamamış olduğu için biz çalışmamızda kendi tartışma alanımız dışındaki herhangi bir tartışmaya mahal vermemek için evlerin bulunduğu coğrafi sınırları işaretleyen ‘Anadolu ve Rumeli Evi’ veya ‘Osmanlı Evi’ tanımlarını kullanmayı uygun gördük. Zira bu evlerin ‘Türk’ olarak adlandırılıp adlandırılmayacağı tartışma alanımız dışındadır. Ancak farklı araştırmacıların görüşleri aktarılırken kendi kullandıkları terimlerin kullanılması bu yazarların kendi özgün yaklaşımlarını daha doğru aktarabilmek amacıyla tercih edilmiştir.

Türk Evi ile ilgili yaptığı genellemeler kendinden sonraki yazarlardan farklı olarak sadece yapısal bileşenler ile ilgilidir. Bu genel özellikleri 9 maddede özetlemiştir: evler ahşap ve molozdur ve üç katı geçmez, her kat alt kat üstünde çıkıntı yapar, saçaklı ve kırma çatı kullanılır, saçak altı dekoratif ahşap öğelerle süslenir, cephede dini yazılarla süslemeler bulunur, çatıda dikdörtgen ocak bacaları vardır, giriş kapıları ahşaptır, pencereler kafeslidir ve duvarlar harçla sıvanmıştır. [1]

Sedat Hakkı Eldem Türk Evi'ni eski Osmanlı Devletinin işgal ettiği sınırlar içinde ortaya çıkan ve yaklaşık 500 sene boyunca varlığını koruyan ev tipi olarak tarif etmektedir. Bu ev tipi ilk olarak Anadolu'da özgün karakterini bulmuş, zaman içinde Osmanlı sınırlarındaki yayılma ile birlikte belli dış etkileri de barındıracak şekilde Avrupa'nın çeşitli yerlerinde uygulanır olmuştur. Bunlar öncelikli olarak bugünkü Bulgaristan, Yugoslavya ve Yunanistan'ın bazı bölgeleridir. Ege Adalarında ise Türk Evi'nin etkileri sadece bazı detaylar ve motiflerde gözlemlenebilmektedir. [2] Türk Evi tanımında Eldem'in ön ayak olduğu ve pek çok araştırmacının takip ettiği ortak nokta asıl unsurun plan tipolojileri olduğudur. Bu söyleme göre, plan bir ev tipinin etüdünde ilk ele alınacak konudur. Planı oluşturan başlıca elemanlar, odalar, sofalar ve müstemilatlar ve son olarak geçit ve merdivenlerdir. Odaların sayısı ve şekilleri, plan tipinin ortaya çıkmasında en etkili olan unsurdur. Plan tipolojisinde etkili olan bir diğer konu odaların yönleridir. Örneğin, oda pencerelerinin aynı yöne bakmasının gerektiği durumlarda 'dış sofalı plan tipi' uygulanır ya da dört yöne pencere açılması gerekiyorsa 'orta sofalı plan tipi' uygulanır. [2] Odaların ayrı evlere benzeyen bağımsız bir birim olarak tanımlanmasını takiben sofaların sokak ya da meydana benzetilmesi mümkündür. Eldem'e göre, sofa bir veya iki tarafı kapalı bir sokak durumunda olabildiği gibi ortada bir meydan konumunda da olabilir. Türk Evini Batı Avrupa evinden ayıran en önemli özelliği, odaların sofaya açılması ve sofanın evin içindeki hareket yollarına bir meydan olmasıdır. Sofanın şekli doğrudan doğruya ev tipolojisini belirler. [2] Sofa içindeki özelleşmiş alanların farklı isimleri vardır.¹ Türk Evi'ndeki plan tipleri sofanın varlığına ve konumuna göre sofasız plan tipi, dış sofalı plan tipi, iç sofalı plan tipi ve orta sofalı

¹ Eldem'in tanımlarına göre, eyvan tanımlı bir oturma yeridir ve bazen birden fazla olmak üzere sofaya eklenmiştir. Sekilik veya tahtlar ise iki veya üç tarafı açık olan ilâvelerdir ve genellikle manzara tarafında yapılırlar. Sofa çıkması, paklanmış iki oda kapısının arasında kalan kısım veyahut bir odanın geriye çekilmesiyle oluşan alana verilen isimdir. Sofalar farklı coğrafyalarda sergi, sergâh, sayvan, çardak, divanhane, hayat gibi farklı isimler almıştır. [2]

plan tipi olmak üzere dört grupta toplanmıştır. Bu tiplerin dışında kalan konutlara rastlamak mümkündür. Fakat bunlar istisnai ve yerelde görülebilen örneklerdir.¹ [2]

Erdem Aksoy, göçebeliğe referansla çadırlar arasındaki ortak mekanı temel unsur olarak ele alır. Göçebelerin çadırlarının çevrelediği alana hayvanlarını korunmalı olarak koydukları için, içe dönük bir orta mekân fikrinin olduğunu belirtmektedir. Zemin katın arazi ile uyum sağlamak için bir geçiş mekanı olarak bırakılmasını göçebelikten gelen düz zemin arayışına bağlar. Ayrıca çadır tavanlarında halı ve kilimle elde edilen süslemelerin, yeni malzemelerle Türk evi tavanlarına yansıdığını belirtir. İklim ve malzemenin yapı tasarımı üzerindeki etkisini de göz önüne alarak Anadolu'yu üç ana iklim bölgesine ayırır. Günümüze kadar canlı kalmış göçebeliliğin etkileri ve iklim-malzeme verilerinin yanı sıra İslam dünya görüşünün Türklerin üzerinde yaptığı tesirleri de geleneksel konutlara etki eden unsurlar arasında ele alır. [3] Ancak Bayazit'ın Aksoy üzerine yapmış olduğu araştırmasında vurguladığı üzere, Aksoy İslam'a atfedilen pek çok etkinin Hinduizm'den, Budizm'den, Şamanlıktan, Moğollardan hatta Japonlardan gelmiş olabileceğinin üzerinde durmaktadır. Türk evinin dışa kapalı oluşunun yalnız Müslüman dünyasına özgü olmadığını, Asya ülkelerinde kadınların mahremiyetinin bir özelliği olduğunu belirtmektedir. Türklerin sofalı evinin Batı Anadolu'da ve İstanbul'da özel bir tip olduğunu iddia eder. [4]

¹ Eldem'den özetleyerek aktaracak olursak, sofasız plan tipi, Türk Evi'nin en sade halidir. Bu plan tipinde yan yana dizilmiş olan oda veya odalar arası bağlantı için evin dışına çıkmak gerekmektedir. Bu nedenle bu tip zorunlu durumlar dışında daha çok, sıcak iklim bölgelerinde uygulanmıştır. Odalar arasındaki geçit avlu, kaldırım ya da bir tretuvar olabilir. Odalar üst katta oldukları zaman, geçit bir balkon karakterini alır. Dış sofalı plan tipi, sofasız plan tipini izleyen aşamadır. Üstü örtülü ortak kullanım alanı, odaların dizilişlerine göre üç yüzü açık, iki yüzü açık dış sofa olabilmektedir. Dış sofalı evlerde araya eyvanın girmesi, oda dizilerine farklı bir estetik kazandırır. Bazen yanlarda, bazen orta bölümde yer alan köşkler, sofa düzenini daha da zengin kılan öğelerdir. Sofa, oda sayısının çoğalmasıyla aşırı uzamaması için, L veya U şekline dönüşerek, plan tiplerinin çeşitlenmesini sağlamıştır.

İç sofalı plan tipinde sofanın iki yanı odalar ile çevrilmiştir. Odalar arası ilişkiler bütünüyle yapı içinde gerçekleştirilmiştir. Odaların sofanın iki tarafına dizilmesi hem odalar arası irtibatı kolaylaştırmakta hem de dış duvarlardan tasarruf edilmesini sağlamaktadır. Ancak sofanın bahse ve doğa ile ilişkisi azalmıştır. Bu tipe sofanın odaların önünde değil ortasında olmasından dolayı karniyarık modeli de denmektedir. İç sofa ihtiyaca göre yan sofa, eyvan ya da merdiven sofası ilave edilerek zenginleştirilip ve ferahlatılabilir. Orta sofalı plan tipinde sofa evin merkezindedir ve dört tarafı odalar ile çevrilidir. Sofanın aydınlık olması için oda sıralarının arasında eyvan şeklinde boşluk bırakılır. Bu eyvanlar daima sofa ile bütünlük içindedirler. Bu tipin iç sofalı tip ile olan yakınlığı sofayı aydınlatan eyvanların aynı istikamet üzerinde olduklarında belirginleşir. Bu modelde sofa ve eyvanlar iç sofalı tipte olduğu gibi plânı boydan boya geçerler. Sofaya açılan eyvan sayısının birden dörde kadar çıkarılabilmesi bu plân tipinin en zengin kompozisyonlarını oluşturmuştur. Odalar ve sofaları takiben plan semalarındaki diğer önemli elemanlar merdivenlerdir. Merdivenler sofa içinde olduklarında plana fazla etki etmemektedirler. Ancak sofanın dışında özel bir konumda olduklarında plana etki ederler. Bunun dışında plan semasında ele alınması gereken diğer öğeler, geçitler, tuvaletler ve bazı örneklerde ayrı mutfak, depolar, hatta hamamlardır. [2]

Doğan Kuban kendinden önceki araştırmacılarından farklı olarak geleneksel konutların oluşumunda malzemenin etkisine ayrı bir önem verir. Malzemeyi ikinci planda tutarak yapılan araştırmaları eleştirir. Malzeme ve biçim arasındaki ilişkileri ve malzemenin zorunlu kıldığı veya imkan verdiği davranışların halk yapısı geleneğini etkilediğini iddia eder. Ona göre, bölgelerin coğrafi ve tarihi koşullarına bağlı olarak ‘bölgesel konut stilleri’ gelişmiştir. Bunların coğrafi yayılışı, yapı malzemesinin yayılışına paraleldir. [5] Daha yakın dönemdeki araştırmalarında söylemini derinleştirir. Türk Evi terimi ile ilgili akademik literatürde yükselen eleştirilerin ardından neden Osmanlı Evi değil Türk Evi tanımının kullanılması gerektiğinden bahseder. Ona göre, Türk Evi birbirlerinden farklı ve belirgin kültürel temellerden gelen konut geleneklerini içeren genel bir başlık olan Osmanlı Evi’nden farklı olarak belirli bir kültürel alana aittir. Orta Anadolu Platosundan Balkanlara uzanan coğrafyadaki evleri Türk Evi olarak tanımlar. Ancak bir yandan Türk Evi teriminin kullanılması gerektiğini savunurken bir yandan da 1250’lerden sonra kent ve kasabalarda yaşayan Müslüman nüfusu Türk, Moğol, İnan kökenli, Arap ve Dönmeler olarak tanımlar. Kars, Eskişehir ve Edirne Evleri’ni ithal etkilere maruz kaldıkları için Türk Hayatlı Evi sınıflandırmasına dahil etmez bunları ayrı bir kategoride inceler ama Mardin, Urfa, Diyarbakır ve Antep Evleri’nin hangi gruba dahil olduğu ile ilgili bir tespit bulunmaz. adır kökeninin indirgemeci ve kanıtlanamamış bir varsayım olduğundan bahseder. adır ile oda arasındaki kullanım benzerliklerine değinse de hayatlı ev ile çadır arasında bir ilişki olmadığı belirtir. Köken sorusuna Fars, Yunan, Roma ve Arap medeniyetlerine bakarak cevap vermeye çalışır. Ayrıca mimari biimlenişe etki eden faktörleri Anadolu’daki kültürel çeşitlilik, iklim, malzeme ve gündelik hayat pratikleri ile açıklar. Türk Evi’ni biçimsel özelliklerine dayalı ortaklıklar ve farklılıklarla ortaya koyar. Eldem’i takiben ortak bir plan Şeması tespitinde bulunan Kuban, Eldem’den farklı olarak İstanbül ve Marmara bölgesinden ziyade Yakındoğu ve Anadolu’ya odaklanmıştır. Merkezi plan yerine hayat; sofa yerine eyvan, avlu gibi mekânsal bileşenleri ön plana çıkarmaktadır. Hayatlı evin birçok türüne Anadolu’nun çeşitli yerlerinde rastlandığını, merkezi planlı, dışa kapalı plan tiplerinin çok daha kısıtlı olduğunu belirtir. [6]

Gnkt Akın, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki konutlar üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu bölgedeki tarihsel ev tiplerini eyvanlı, bindirme kubbeli, hilani ve tteklikli ev olarak dört grupta ele alır. Osmanlı evi ile eyvanlı ev olarak adlandırdığı iki ev tipi arasındaki mekânsal kurgu ortaklıklarını oda ve açık hacimler ilişkisine bağlar. Kuban’dan

alıntılanarak, geleneksel Osmanlı evlerinin tasarımında gözlenebilen en ilginç ve sürekli özelliğin iki oda ile aralarındaki bir açık hacimden ve bunların önünde uzanan bir saçak altından meydana gelen plan motifi olduğu görüşünü savunur. Ona göre, kuramsal düzeyde ev planlarının tasarlanması bu çekirdekten başlayarak oluşmuştur. [7] Morkoç'un da belirttiği üzere, Akın hem doktora tezinde hem de devamındaki çalışmalarında evlerin tarihsel kökenlerinin ne olabileceği sorusu üzerinde durmuştur. Araştırmasını sadece konutlarla sınırlandırmamış anıtsal mimariye de bakarak tipolojilerden ziyade mekânsal kavramsallaştırmalar üzerinde yoğunlaşmıştır. Belirli bir döneme, stile, hatta bina tipolojisine ağırlık vermek yerine araştırmalarını daha geniş kapsamlı yapmıştır. [8] Örneğin orta sofalı ev tipolojisine bakarken konuyu Asya'daki merkezi mekan geleneğinden başlayarak ele alır. Devamında bu ev tipinin en yaygın uygulanmaya başladığı dönemlerdeki sosyal dokudan ve imparatorluğun koşullarından bahsederek argümanlarını tarihsel ve toplumsal verilere dayanan bir zemine oturtmaya çalışır.¹

Önder Küçükerman'a göre, Türk Evi'nin kavramsal ve yapısal kökeni Türkmen çadırıdır. Çadırlı yaşama düzeni ve Türk evi arasında yapmış olduğu kıyaslama sonucunda her iki düzende birbirine benzeyen noktalar olduğunu tespit etmiştir. Bu benzerlikler içinde en belirleyici olan yapı içindeki odaların sofayla ilişkileri, çadırdaki 'tek' yaşama birimlerinin orta alan ilişkilerine eş olmasıdır. Türk evini oluşturan özel bir çevre olan odanın genel düzeninin ve kullanma biçiminin çadır düzeniyle kıyaslanması sonucunda her iki yaşama biriminin gerek işlev, gerek çevresel kullanma, gerekse birbirleriyle olan ilişkilerin benzer olduğu kanısına varmıştır.² Türk Evi analizlerini de çadırdan yola çıkarak çok amaçlı orta alan, oturma için biçimlenen çevresel alan, kapalı kullanma alanları olarak sekiler, sandıklar, yükler ve çadırda ortada bulunan fakat yapıda yana kaymış olan ocak üzerinden yapmaktadır. Türk evinde geliştirilen çevre anlayışının, tutumluluk ve değişkenlik ilkelerinin kökenine inebilmek

¹ Bkz. Akın, G., (1998). Asya Merkezi Mekan Geleneği, Kültür Bakanlığı Tanıtma Eserleri Yayınları, İstanbul. [9]

² Küçükerman'ın araştırmalarından özetleyecek olursak, yerleşme döneminde Türk evinin oda kavramı önemli özellikler kazanmıştır. Bunlar, doğrudan doğruya toplum yapısındaki özelliklerin yapıya yansımalarıdır. Bir odanın kullanılma koşulları, onu biçimlendiren etkenlerdir. Türk evinin ve odasının genel kullanma düzeni, göçebe çadırının kullanma düzeni ile kıyaslanırsa büyük benzerlikler görülür. Öncelikle işlevlerin yakınlığından ötürü boyutlar birbirine yakındır. Çadırda malzemedeki ileri gelen yuvarlaklık, yapıda dik açılara dönüşmüştür. Çadırda denk ve sandıkların bulunduğu alan, odada 'kapalı kullanma alanı' olan dolap ve eklerine dönüşmüştür. Çadırda, yeme, çalışma ve yatma gibi değişik eylemleri karşılamak üzere, iç düzenin değiştirilerek kullanılması odada devam etmektedir. Ev bir çadır gibi bütünüyle doğadan kopuk olarak biçimlendirilmiştir. [10] [11]

için yine göçebelik düzenine başvurmak gerekeceğini iddia eder. Evlerin ve odaların biçimlenmesinde çadırda olduğu gibi doğa bütünüyle kabul edilmiştir. Türk Evinin kendi içinde farklılıklar göstermesinin nedenleri Küçükerman'a göre iklim, arazi yapısı ve ekonomik farklılıklardır. [10] Ancak bu etkiler, genel mekan kimliğinin değişmesini oluşturan herhangi bir etkiden daha çok yapının konumu, yönü ve yapım tekniği açısından söz konusu olabilir. Evlerde ve odalardaki mekan kimliği bu gibi değişimlerden hemen hemen hiçbir biçimde etkilenmemiştir. Buna karşılık evlerde, odalar arasında ortak alan olarak kullanılan sofa, iklime bağlı olarak bazı biçimsel değişimlerle karşılaşmıştır. [11] Küçükerman Türk Evi'nin bileşenlerini incelerken Eldem'in plan tipolojilerini, oda ve sofa tanımlarını hemen hemen aynı şekilde tarif eder ve bu hat üzerinde gözlemlerini detaylandırır.

Metin Sözen kültürel, tarihsel ve çevresel faktörlerin etkileri üzerinde durarak Anadolu'da gelişen evlerin bir sürekliliğin işareti olduğunu iddia eder. Ona göre kültürel süreklilik içinde, özellikle çevre ve yaşam değerlerine uyum gösterilirken, yerli halkın kültüründen de yararlanmış, kültürler birbirleriyle harmanlamışlardır. Yerleşik kültürün ağır bastığı bölgelerde yaşam biçimleri yeni çevre koşullarına ayak uydurmuştur. Sonuçta Anadolu mimarlığı, Helenistik ve Roma dönemi kent ve ev anlayışından pek fazla etkilenmeyerek Bizans'a, Anadolu Selçuklularına ve belli ölçülerde de Osmanlılara ulaşarak, Türklerin mimarlık ve şehircilik anlayışıyla bütünleşmiştir.¹ Sözen, Türklerin Anadolu'ya gelmeden önce tümüyle göçebe bir yaşam sürdürdüğü argümanını reddeder. Türklerde yerleşik yaşamın MÖ III - IV. yüzyıllara kadar geriye gittiğini Orta Asya'da Maveraünnehir, Dehistan, Seistan, Harizm, Fergana, Cürcan, Talaş ve Çu ovalarında bulunan kalıntılarla kanıtlamaktadır.² Taşınabilir ve taşınmaz evlerin özelliklerini detaylı olarak inceleyen Sözen, Türkler ve Sogdaklar tarafından Anadolu dışında yapılmış olan konutların, Merv ve Timizdeki 'orta sofalı ev'

¹ "Anadolu'da MÖ 5400 yıllarına tarihlenen ve en eski yerleşmelerden biri sayılan tek mekânlı Hacılar evlerinin, gerek kullanılan malzeme, gerek mekân anlayışı bakımından XX. yüzyıl sonu Orta Anadolu evlerine aşırı derecede benzemesi, eski çağlardan bu yana uzun bir zaman dilimindeki kültürel sürekliliğin işaretidir. İç mekân örgütlenmesi açısından geleneksel Anadolu evinin sedir ögesini anımsatan oturma düzenine, Çatalhöyük'teki bir Eskiçağ evi örnek gösterilebilir." [12]

² Sözen kendinden önceki araştırmacılardan farklı olarak bu argümanlarını arkeolojik verilerle güçlendirir. Kırgızistan'daki ilk konutların yaklaşık 2000 yıl önce yapılmaya başladığını, bu bilginin 1964 yılında Çu Ovası'ndaki Karabaltı Suyu çevresinde yapılan arkeolojik kazılarla ispatlanmış olduğunu belirtir. [12]

tipinin izlerini sürmektedir.¹ Sözen'e göre, ev mekanlarının örgütlenmesinde üretim ilişkileri, iklim, topografya gibi etkenlerin ortaya koyduğu farklılık, insanların inançlarının ve toplumsal-kültürel yapıların yansımalarıyla pekişerek çeşitlenmiştir. İlâveten yerel yapı malzemesinin işlenmesindeki ustalık ve kendine özgü ayrıntı çözümleri, mimarlık ortamının gelişmesinde önemli rol oynamıştır.² Bu faktörler Sözen tarafından Eldem ve Küçükerman gibi 'ideal tipin' farklılaşmasını açıklamak amacıyla değil mimariyi etkileyen asli unsurlar olarak ele alınmışlardır. Eldem'e göre, plan tiplerinin sıralaması tarihsel evrimini ortaya koysa da Sözen sofasız konutların Güneydoğu Anadolu'da bugün de uygulanması, buna karşılık orta sofalı konut tiplerinin IX-XIII. yüzyılda Horasan'daki evlerde kullanılmış olmasından dolayı bu savın doğruluğuna kuşkulu yaklaşmaktadır. [12] Sözen yapısal bileşenleri incelerken Eldem'in üretmiş olduğu terminolojiyi kullanır ama genel tespitlerden ziyade yerel incelemelerin gerekliliğinden bahseder ve çalışmasını bu konuda detaylandırır.

Hülya ve Ferhan Yürekli çalışmalarına neden 'Türk Evi' tanımını kullanmayı tercih ettiklerini belirterek başlarlar. Türk Evi tanımının sadece Orta Anadolu platosunu çevreleyen dağlık yörelerde ve Balkanlarda bulunan ev tipi olduğunu belirtirler. Kayseri'deki kesme taş evler ya da Karadeniz evleri Türk Evi'nin bütün özelliklerini göstermez. Bahsi geçen ev tipinin Türkmenlerin yoğun yaşadığı dağlık bölgelerde görünmesi Türk Evi teriminin doğruluğunun göstergesidir. 'Osmanlı Evi' terimi 'Türk Evi'ni de içine alan bir üst başlıktır ve bu nedenle mevzu bahis ev tipini tanımlamak için kullanılması doğru değildir. 'Türk Hayatlı Evi' tanımı da Türk olmayan hayatlı ev var mıdır ya da hayatlı olmayan Türk Evi var mıdır sorularını doğurmaktadır. Bu nedenle bu terimin de kullanılması doğru değildir. Araştırmacılar kendilerinden önceki araştırmacıların pek çok tespitini kabul ederler ancak onlara göre 'ana kat' Sedat Hakkı Eldem'den ziyade Doğan Kuban'ın ortaya koyduğu plan şemalarına göre sınıflandırılabilir. Eldem, İstanbul'da karmaşık bir düzene sahip yapıları bir tipoloji

¹ Sözen'in aktardığına göre, eyvanlı plan şeması XI. ve XII. yüzyıllarda, Merv (Horasan) ve diğer kentlerdeki Selçuklu saraylarında, Gazneliler döneminin Işken Bazar'ında ve Gazne'deki III. Mesut Sarayı'nda kullanılmıştır. Bu çevrede eskiden beri evlerde uygulanmakta olan dört eyvan şemasının, yapının boyutlarına göre büyüyerek Merv Sarayı'nda yinelenmiş, oda ve diğer yaşama mekânları avlunun etrafına sıralanmış olduğunu ve bu şemanın Karahanlı, Gazneli, özellikle de Büyük Selçuklu devletlerinin geniş topraklarında uygulamalarına tanık olduğunu belirtir. [12]

² Gene Sözen'in aktardığına göre, MÖ 4500 yıllarına kadar geriye giden Alacahöyük, Çatalhöyük, Hacılar gibi eski yerleşim alanlarındaki konut tipleri, yakın çevredeki günümüz konutlarıyla büyük bir benzerlik içindedir. [12]

içine sokmaya çalışmış ve bu konuda zorluklarla karşılaşmıştır. Ana eleman sofa değil oda, eyvan ve hayattır. Katkıları evlerin plan şemalarını dıştan okunabilmesi üzerine yapmış oldukları çalışmalardır. Evlerin iç mekan organizasyonun cepheden anlaşılabilirliğini belirtirler ve bu argümanlarını örneklendirirler. Özgün katkıları evlerin plan şemalarının ve temel özelliklerinin dışardan okunabileceği bir ara yüz önerisidir. [13]

1.1.2 Yöresel Mimarlık Üzerine Yapılmış Olan Çalışmalar

Yöresel mimarlık üzerine bugüne kadar çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan ilki Leman Tomsu'nun 1941 yılında hazırladığı Bursa Evleri üzerine hazırlanmış olduğu tez çalışmasıdır. Tomsu, Anadolu'daki Türk evlerinin plan veya karakter bakımından farklılıklar gösterdiğini, bu farklılıkların ise iklim, malzeme ayrılığı ve mahalli geleneklerin etkisinden kaynaklandığını belirtir. Çalışmasında temelde Bursa evlerini etüt ettiği için bu evlerin hangi nedenlerle "Türk evi" olacağı/olamayacağı tartışmasına girmez fakat Türk Evi terimini kullanır. Türk Evlerini, Arseven'i takiben Anadolu evleri, Edirne evleri ve İstanbul Evleri (Bursa Evleri bu sınıfa aittir) olarak 3 gruba ayırır ve Bursa Evlerinin mimari bileşenleri üzerine odaklanır. [14]

Tomsu'dan sonra belli bir bölge üzerinde yapılan ikinci tez çalışması Eyüp Kömürcüoğlu'nun 'Ankara Evleri' başlıklı tezidir. Bu tezde de Türk Evi ve ona etki eden etkenler Tomsu'ya benzer bir yaklaşımla ele alınmıştır. Tuztaşı'nın aktardığına göre, Kömürcüoğlu Ankara Evlerinin Bursa, Edirne ve İstanbul'da olduğu gibi Türk karakterini ve ruhunu yansıtan vasıflara sahip olduğundan bahseder ve evlerin mimari yapılaşmasında etken olanın manzara, iklim ve güneş hareketleri olduğunu belirtir. [15]

Celile Berk'in 1951 tarihli 'Konya Evleri' isimli çalışması aynı yaklaşımla devam eder. Berk'e göre; 'Türk evi' iklim, malzeme gibi bakımlardan bölgelere ve tiplere ayrıldığında, Konya evi belli başlı ayrı bir grup teşkil eder. Evler hayatlı ve sofalı evler olmak üzere ikiye ayrılır. Hayatlı evler bölgedeki en yaygın ev tipi iken, sofalı evler şehrin ileri gelenleri ve üst gelir grubu tarafından yapılmaktadır. Çalışması iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Konya şehrinin tarihi, coğrafi durumu, jeolojik yapısı, iklim özelliklerine değinildikten sonra, ikinci bölümde Konya evlerinin plan özellikleri, yapı malzemesi, yapı tekniği ve evin bölümleri anlatılır. [16] Tuztaşı'na

göre, Berk'in çalışmasının içeriğinde yöresel ev araştırmacılığı konusunda ortaya koyduğu yöntem kendisinden sonraki çalışmaları etkilemiştir. [15] İstatistik Genel Müdürlüğü'nden elde edinilen yaz-kış mevsimleri arasındaki sıcaklık farkları verilerek, rüzgârlar ve mevsimlere göre yağışlar hakkında açıklamalar yapılır. Ama bu iklim verilerinin evlerin yapılanmasını nasıl etkilediğini belirtilmez. [16]

Necibe Çakıroğlu'nun Kayseri Evleri ve Doğan Erginbaş'ın Diyarbakır Evleri adlı araştırmalarında Türk evi tanımı yapma gayreti yoktur ama incelenen evler Türk evinin temel vasıflarını taşırlar. Çakıroğlu din ayrılıklarına göre evlerin mukayesesini yaparken Türk Evleri ile Ermeni Evlerini karşılaştırmış, Türk Evlerinde mimari bir incelik ön plana çıkarken Ermeni Evlerinde aşırı bir mübalağa olduğunu belirtmiştir. Ancak Kayseri'de 4 adet şehir evi incelemiş olduğu için bu ayırım ve genelleme varsayım düzeyinde kalmıştır. [17] Erginbaş bu tip mukayeselere girmeden sadece evlerin mimari özellikler ve bu mimariye etki eden faktörleri özetlemiştir. İklim, tarih ve malzeme özelliklerinden bahsettikten sonra evlerin muhtelif mahallerini ve malzeme çeşitlerini inceler [18]

Lâmi Eser'in 1955 tarihli 'Kütahya Evleri' yöresel mimari üzerine yapılmış bir diğer çalışmadır. Tuztaşı'na göre, bu çalışmada 'Türk Evi'nin kurgulanışıyla ilgili değerlendirmeler kendinden önceki bazı çalışmalar gibi idealleştirilmiş tanımlarla sunulur. Bu evler "halkın öz ruhunu ve karakterini" taşımaktadır. İklimin etkisine değinen Eser, sonuçta iklimin ortak bir Türk Evi anlayışının verilerini değiştirmeye yetmeyeceğini vurgulamaktadır. Bunun kanıtı olarak birbirinden yüzlerde kilometre mesafede ve farklı şartlar altında inşa edilmiş evlerde bile planın ana hatları bakımından daima aynı olduğunu öne sürerek Tuztaşı'nın da vurguladığı gibi Eldem'in izinden gitmektedir. [15]

Yılmaz Tosun, Kula Evlerini her türlü yan etkilerden 'ari' olarak milli mimarimizi aksettirdiğini iddia eder. Bu genel çerçevede içinde Kula Evlerinin mimarisine etki eden faktörleri Kula Tarihi, coğrafyası ve bölgedeki yapı malzemeleri olarak özetler. Devamında mimari yapı bileşenlerini analiz ederek, örnek konutları tek tek ele alır. [19]

Feyyaz Erpi, 1987 tarihli 'Buca'da Konut Mimarisi' isimli çalışmasında Buca'nın gelişimindeki tarihsel ve sosyal etkenleri incelemekte ve halen mevcut olan konutları mimari karakterlerine göre gruplandırarak değerlendirmektedir. Erpi, konut mimarisine etki eden unsurların iklimsel koşullar, yapı malzemesi ve teknolojisi ve toplumun

kültürü olduğunu belirtir ve bu etkenleri Buca özelinde inceler. Konutlarla dolaylı ilgili olan yapıtları dinsel yapılar ve mezarlar olarak ele almıştır. Buca konutlarını Buca Evi, cumbalı tür, cumbasız tür, tek katlı konutlar, bir buçuk katlı yaygın cepheleli tür, çarpık planlı köşe yapıları ve kendine özgü özellikler gösteren konutlar olarak tipolojik gruplara ayırmıştır. Sakız üslubundaki konutlar ve Levanten malikânelerini ayrı ayrı ele almış bu konut tiplerinin mimari ve yapısal özelliklerini detaylı olarak incelemiştir. Tespitlerine göre, Buca'da Rum evleri, Levanten malikaneleri ve Müslüman mahalleleri arasındaki farklılık oldukça nettir. [20]

Ayda Arel 1988 yılında Eski Foça'nın Kartderesi (Kartera) köyünde yaptığı araştırmasında birisi kule ev tipinde olan iki yapıyı incelemiş, bu yapıların kökenlerini bulmaya çalışmıştır. Weaver'ın çalışmasını aktaran Arel, bir yandan bu tip evlerin Girit'teki Minos çağı evlerini andırması bakımından Bizans mimarisi aracılığıyla sürdürüle gelen daha eski bir geleneğin temsilcisi olabileceğini belirtirken öte yandan Wener'in 'Bey evleri' adı altında incelediği bu konut tipinin Ceneviz kökenli olma olasılığı üzerinde durur. Arel çeşitli kaynaklarda kule evlerin Sakız mimarisinde önemli bir yer tuttuğunu belirtmesine rağmen Sakız mimarisi hakkında en kapsamlı araştırmayı yapmış olan Smith'in rölövelerini hazırladığı Kampos evleri arasında tipik denebilecek bir kule ev örneği olmadığını da vurgular. Ancak evlerin bir kaç tanesinde daha önce kulelere ait olduğu sanılan kısımlar saptanmıştır. Böylelikle kule evlerinin kökenleri ile ilgili belli varsayımlar öne sürülmüş ancak bu varsayımlar tam olarak ispat edilememiştir. [21]

Cengiz Bektaş'ın Kuşadası Evleri [22], Şirinköy Evleri [23], Babadağ Evleri [24] Akşehir Evleri [25] ve Trilye Evleri [26] üzerine de araştırmaları olmuştur. Bu araştırmaların tümünde Bektaş bölge ile ilgili coğrafi ve tarihi verilerden bahsettikten sonra yapım denetimi, işveren – usta ilişkisi, evlerin türleri ve genel özellikleri, yapım yöntemi, gereçler ve el aygıtları ve ustalar başlıkları altında araştırmalarını tamamlamıştır. Tüm araştırmalar Bektaş'ın halk yapı sanatında tespit ettiği ilkelerin her bölge için geçerliliğinin ispatıyla sonlanmaktadır. Bu ilkeler, yaşama doğaya ve çevre koşullarına uygunluk, gerçekçilik, akılcı davranış, biçimden önce işleve önem verme, yapısal açıklık, içtenlik, yalınlık ve olduğu gibi görünme, iç oylumlarla dış oylumların uyusurluğu, tutumsallık, kolaylık, gereçleri yakından seçme, büyüyebilme ve yapısal esnekliktir.

Zahide Akkoyunlu'nun geleneksel Urfa evleri ile ilgili araştırması Urfa'nın topoğrafyası, tabii şartları, tarihçesi, sosyal yapısı ve eski kent dokusunun incelenmesiyle başlar. Örnek evlerin incelenmesinden sonra geleneksel Urfa evlerinin mimari özellikleri tespit edilmeye çalışılır. İşlevsel birimler avlu, eyvan, odalar, servis mekanları başlıkları altında incelendikten sonra malzeme ve teknik, plan tipolojileri, çatı örtüleri, mimari elemanlar, cephe düzeni ve süslemeleri ayrı ayrı ele alınır. Akkoyunlu Urfa Evi plan şemalarında asli belirleyici unsurun eyvan olduğunu belirtir ve tipolojileri tek eyvanlı, iki eyvanlı, üç eyvanlı, dört eyvanlı ve eyvansız tipler olarak belirler. Ona göre plan oluşumunda en önemli etken iklimdir. İslam dinine bağlı toplum yaşantısının, Kuzey Mezopotamya yapım ve süsleme tekniklerinin, yapım ve süsleme tekniklerinin, yöresel yapı malzemelerinin, İran ve Osmanlı yapı geleneklerinin etkisi Urfa evlerinde gözlemlenebilir. Kitabın son bölümünde kısaca Harran Evleri'nin geleneksel Urfa Evleri ile benzerlikleri ve farklılıklarından bahsedilir. [27]

Berrin Alper, 1990 tarihli tez çalışmasında Kemaliye (Eğin) evlerini inceler. Konutların oluşumuna etki eden faktörler olarak öncelikle ilçenin coğrafi verileri incelenmiştir. Devamında, tarihsel gelişim başlığı altında Kemaliye'nin kuruluşundan bu yana politik tarihi, yönetsel bölünmesi, ulaşımı, nüfus durumu, sosyoekonomik yapısı ele alınmıştır. Yerleşme dokusunun fiziksel gelişimi yazılı belgelere ve yapısal verilere dayanılarak irdelenmiştir. Konutların analizine geçildiğinde evlerin işlevsel, biçimsel ve yapısal özellikleri çözümlenmeye çalışılmıştır. Sonuç kısmında Kemaliye'nin bir kasaba ve bir Doğu Anadolu yerleşmesi olarak Anadolu Türk kentleri ve geleneksel evleri içindeki yerini belirlemeye dönük çabada indirgemeci bir kolaylıktan kaçınılmış, Çatalhöyük Neolitik yerleşiminden, Kültepe'ye ve Hitit mimarlığına kadar uzanan geniş bir çerçevede konut referansları taranmıştır. Tarihi ve mimari incelemelerin ışığında Kemaliye Evleri'nin iç sofalı plan tipinde Osmanlı döneminin geliştirdiği kentsel konut geleneğinin temsilcilerinden olduğu ortaya konmaktadır. [28]

Doğan Kuban, İzmir ve Ege'den Mimari İzlenimler isimli çalışmada bölgedeki konutları 'Ege Üslubu' ve 'Hayatlı Ev' olarak ikiye ayırır. 'Ege Üslubu' olarak adlandırdığı konut tipi kıyı bölgelere, adalara ve Yunanistan'ın bir bölümüne özgüdür. Kuban araştırmasının başında bu konut tipinin Hristiyan Osmanlıların tercih ettiği bir tip olduğunu belirtmesine rağmen ileriki sayfalarda bu evleri sadece Rumlara mal etmenin doğru olamayacağını yazar. 'Hayatlı Ev' ise daha ziyade Türk yerleşmelerinde

görülmektedir. Ege üslubu binlerde yıllık taş yapı geleneğinin uzantısıdır. Tipik konstrüksiyon tekniği, ahşap hatıllarla pekiştirilmiş taş duvardır. Kesme taş, daha çok estetik amaçlarla pencere ve kapı kenarlarında ve yapı köşelerinde kullanılır. Bu taş duvarlar bazen sıvalıdır. Tek katlı evlerde en yaygın plan tipinde simetrik bir düzenleme içinde geniş bir merkezi kapı girintisi bulunur. Kapının iki yanında sahibinin zenginliğine göre birer ya da ikişer pencere açılmıştır. Taş konut geleneğinde yukarıdaki kadar yaygın olan ikinci bir cephe düzeni, ikinci katın ortasında bir çıkma olan iki katlı evlerdir. Merdivenler dışında planları tek katlı evlere benzer. Üst katın çıkması girişin üzerindedir. [29]

Vacit İmamoğlu, Kayseri Evleri ile ilgili çalışmasında Abdullah Kuran'ın deyimiyle mimarinin yapısal ve işlevsel yönlerini inceleyen teknik bir çalışmanın ötesine geçerek bina ile yaşam arasındaki güçlü bağı ön plana çıkarmıştır. Geleneksel Kayseri evlerini Müslüman ve Hristiyan evi ayrımı gözetmeksizin incelediği gibi, bugün Türk Osmanlı eviyle özdeşleşmiş olan geniş saçaklı, kiremit örtülü, eli böğründeli ahşap ev türünü sorgulayarak bunun Batı Anadolu ve Balkanlar'ın belli bölgelerinde geçerli olsa da Anadolu'nun öteki bölgelerini kapsayacak biçimde genelleştirilmemesi gerektiğine işaret etmektedir. İmamoğlu Roma dönemine uzanan tarihsel ve sosyal bir analizden sonra referans olarak bölgedeki diğer bina tiplerini inceler. Çalışması boyunca Türk Evi, Osmanlı Evi, Anadolu Evi gibi genel terimlerden kaçınarak sadece 'Geleneksel Kayseri Evi' terimini kullanır. Mimari yapılaşmaya etki eden unsurları gündelik hayatın detaylarında arar. Herhangi bir tipolojik tespiti takip etmez ama incelemiş olduğu konutlarda sofanın hakim olduğu, 'sofa-harem-tokana' üçlüsünden oluşan yerleşmiş bir plan tipini tespit eder. Kayseri evleri ile ilgili yaptığı genellemeler, güçlü ve yalın bir strüktür, ince ahşap işçiliği, sade prizmalar, ölçülü avlular ve renkli iç mekanlarla sınırlı kalır. İmamoğlu çalışmasını sonlandırırken eksik bıraktığı noktaları ustalıkla ortaya koyarak kendinden sonraki araştırmacılara ışık tutar. [30]

Nuran Kara Pilehvarian, Şirince Evleri ile ilgili çalışmasını yerleşmenin oluşumuna etki eden faktörler ve yerleşmenin mimari tanımlanması olarak iki başlık altında tamamlar. Pilehvarian, 19. Yüzyıl Osmanlı yerleşmelerine etki eden faktörleri incelerken hem sosyal ve toplumsal yapıdan hem de doğrudan ve dolaylı etken olan ekonomik değişimlerden bahseder. Konut araştırmalarındaki tipolojik ve morfolojik yaklaşımların tarihsel ve somut verilerin yetersizliğinden dolayı varsayımdan öteye gidemediğini

vurgulayarak mimarlık literatüründeki bu eksikliği gidermek için ayrı yerleşim yerlerinin ayrıntılı bir biçimde incelenmesinin öneminden bahseder. Detaylandırılmış bölgesel çalışmalar bu nedenle önemlidir. Çalışmasının sonunda, indirgemeci bir sınıflandırmadan ziyade nesnel ve bilimsel bir bakış açısıyla Şirince Evleri'nin dış sofalı hımış evleri ile 'Adalar ve Sakız Tipi' olarak tanımlanan kâgir iç sofalı evlerin sentezi olduğunu belirtir. [31]

Burhan Bilget, Sivas Evleri ile ilgili araştırmasına incelediği evlerin özellikleriyle başlar ve Eldem'den bu yana sıklıkla takip edilen yolu izleyerek Sivas Evleri'nin genel özellikleri ve Türk ev mimarisi içindeki yerini tespit etmeye çalışır. Sivas evlerinin gelişimini Sivas'ın coğrafi durumu ve tarihine paralel olarak açıklar. Evleri iki yüzlü sofalı iç olan tipi, üç tarafı odalı dış sofalı tip ve dört eyvanlı plan tipi olarak gruplandırır. Devamında evlerin malzeme ve yapım teknikleri, cephe düzenleri, saçak ve çatı biçimi ve süslemelerle ilgili detaylı örneklerle bilgi verir. [32]

Hamid Pilehvarian Bergama evleri ile ilgili araştırmasında, Osmanlı XIX. Yüzyıl sivil mimarlık örneklerini plan özellikleri, malzeme ve yapım sistemi, cephe özellikleri ve bezeme özelliklerine odaklanarak inceler. Pilehvarian Bergama'da, Eldem tarafından Adalar ve Sakız tipi olarak tanımlanan iç sofalı evler, avludan geçilerek ulaşılan dış sofalı evler ve doğrudan sokağa açılan dış sofalı evler olmak üzere üç ayrı plan tipi tespit etmiştir. Araştırma konusu olan dönemde Türk, Rum, Ermeni ve Musevi gruplarını barındırmış olan Bergama'da birinci gruptaki yapı tipini Ortodoks Rumların, ikinci gruptaki yapı tipini Türklerin, üçüncü gruptaki yapı tipini de Ermeni ve Musevi grupların benimsediğini belirtir. Pilehvarian sonuç olarak Osmanlı'nın çok renkli sosyal yapısındaki her etnik grubun XIX. Yüzyıla ait milliyetçilik akımları etkisiyle kendine yakın bulduğu Bizans veya Orta Asya ev tipleri gibi geleneksel şemaları benimsediğini belirtir. [33]

Nur Urfalıoğlu, Antalya, Isparta ve Burdur evleri ile ilgili yapmış olduğu araştırmasında evlerin cephe biçimlerine göre 'Osmanlı – Türk Evi' geleneğindeki yerini tespit etmeye çalışır. Bu evlerin Osmanlı Türk Evi cephesine, Batı Akdeniz Bölgesi Evi özellikleri olarak adlandırılacak yenilikler getirdiklerini iddia etmektedir. Çalışmasında cephe tipolojileri, yapım teknikleri ve bezemelerinin detaylı bir analizinin yanı sıra plan tipolojileri ile ilgili tespitleri de bulunmaktadır. [34]

Sözen ve Eruzun, Batı Anadolu Evleri ile ilgili araştırmalarında bu yöredeki evleri Türk evinden kesin bir şekilde ayırırlar. Onlara göre, Batı Anadolu yerleşmelerinde kentsel dokunun Anadolu'daki örneklere benzemeyişi Türklerin kendi kültürlerini doğudan taşıdıklarının açık kanıtıdır. Troya, Priene, Sardes, Miletos, Efesos yerleşmelerinin kalıntıları bugün bile ayakta olmasına rağmen Osmanlılar bu kalıntılardan yararlanmamış, kentleri kendi anlayışlarına uygun alanlara kurmuşlardır. İstanbul ve İzmit gibi istisnalar olsa da Ege'de genellikle kıyı şeridinin tercih edilmediğini belirtirler. [35] Kent ölçeğinde doğru olan bu tespit kırsal yerleşimler için geçerli değildir. Bodrum, Foça, Asos gibi kıyı yerleşmelerinde Ege Adaları mimarlık geleneğinin etkisi görülür. Sözen ve Eruzun'a göre, plan şemasında sofa bulunmaz ve bu kültür Anadolu'ya dışardan geldiğinden, diğer bölgelerdeki evlerle ortak özellikleri yok gibidir. Evlerin büyük bir bölümü taştır ve bu taş evler ile Türk evleri arasında belirgin farklılıklar vardır. Taş evlerde dış duvarlar, kalın yığma duvarlar olarak örölmüş, döşemeler ve iç bölmeler ahşaptan yapılmıştır. Bu tür evlerin çıkmaları yoktur. Pencere ve kapı boşlukları oldukça küçüktür. Bu boşlukların üst kısmı bir taş lentoyla geçirilmiş ve biraz üstünde kemer yapılarak takviye edilmiştir. Eski örneklerinde bu kemerlerde renkli taşlar kullanılarak görsel zenginlik kazandırılmıştır. Öte yandan, Türklerin evlerinde yapı malzemesinin ahşap ve çatıların geniş saçaklı olduğunu belirtirler. [35] Kayın ise bu konutları incelerken farklı bir bakış açısı geliştirmiştir. Farklı etnik grupların (Hristiyan-Rum, Yahudi, Müslüman-Türk) bir arada yaşaması ve Ege Adaları, özellikle Sakız Adası ile çağlar boyu sürdürölen ilişkilerin mimariye yansımış olduğunu iddia eder. Bazı evleri Türk bazılarını, dış kökenli olarak ayırmayarak farklı kültürler arası etkileşimden bahseder. [36]

Mersin Evleri ile ilgili araştırma Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyeleri tarafından yapılmıştır. Kültür Bakanlığı için hazırlanmış olan çalışmada Mersin'in tarihi Antik Dönemde, Orta Çağ'da ve Osmanlı döneminde olmak üzere 3 başlık altında incelenir. Devamında Mersin Evleri Kargı Ev, İç sofalı evler, Dış sofalı evler ve Eklektik evler olarak incelenmişlerdir. Araştırma Mersin evlerinin yapım sürecindeki farklı sos-ekonomik etkenleri göz önünde bulundurarak geleneksel Osmanlı evleriyle benzerlikleri ve farklılıkları üzerinde yoğunlaşır. Mersin'in bir 19. Yüzyıl kenti olması nedeniyle diğer Osmanlı kentlerinden nasıl ve neden farklılaştığı ortaya konur. Araştırmacılara göre, Mersin evleri hem Osmanlı hem Akdeniz geleneklerinin

izlerini taşımaktadır ve Mersin'in bir liman kenti olarak karakterini ortaya koyan ipuçlarından birisidir. [37]

Sönmez, Bergama Evlerini incelediği araştırmasında Anadolu'nun tarih öncesi çağlardan günümüze dek oldukça geniş bir süreyi kapsayan yerleşim tarihinde, Ege ve Akdeniz bölgelerindeki kentlerin geçmişi ve uygarlık düzeylerine ait verilerin öneminden bahseder. Son derece parlak bir Antik Dönem geçmişi ile kalıntılara sahip olan Bergama için, bu verilerin Türk döneminin ikinci plana itilmesine ve kentin tarihi ile ilgili araştırmaların daha çok Helenistik, Roma ve Bizans Dönemlerine odaklanmasına neden olduğunu vurgular. Ona göre, bir Osmanlı kazası olarak sunulan verilerin ve yapıların bilimsel yöntemlerle incelenmesi, özgün özelliklerin tespiti oldukça önemlidir. [38] Kuban da bu bölgedeki Antik Bergama kalıntıları ile Osmanlı Dönemi eserlerini birbirinden ayırarak bölgede Anadolu Türk mimari tarihini ilgilendiren pek çok eser olduğundan bahseder. [39]

Yöresel mimarlık araştırmalarında Günay, Safranbolu Evleri üzerine yaptığı özgün çalışması ile diğer araştırmacılardan farklılaşır. Günay'ın araştırmasının farkı gerek Türk Evi ile ilgili gerek Safranbolu Evleri ile ilgili tespitlerinde pek çok araştırmacı gibi Arseven, Eldem ve Küçükerman'ın belli varsayımlarını kabul etse de bunları araştırmalarını derinleştirerek temellendirmeye çalışmasıdır. Öncelikle 'Türk Evi' tanımını kullanarak ne ifade etmek istediğinden bahseder. Ona göre Türk Evi, Osmanlı hakimiyetinde topraklarda gelişmiş özgün oda düzeni ve plan şeması olan, çok katlı, geniş saçaklı ve kırma çatılı, belli bir yapım tekniği ile yapılmış olan evlerdir. İlaveten Günay, araştırmasında somut verilere dayanarak temellendiremediği konuları net olarak ortaya koyar ve araştırmasının sınırlarını çizer. Örneğin, pek çok araştırmacının yaptığı iddia ettiği üzere kendi inceleme alanındaki evlerin, Türk ev mimarlığı akımı içindeki yerinin tespitinin ayrı bir inceleme konusu olduğunu ortaya koyar. Köken konusunda elimizde yeteri kadar belge olmadığını belirterek evlerin ortaya çıkışındaki etkenleri iklim, deprem, yapı malzemesi, tarihi ve sosyal faktörler olarak gruplandırır. Bu etkenleri incelerken Bursa Yeşil Cami'den Troya'daki megaronlara, Buhara'daki hilaniden Bizans dönemindeki triclinona kadar geniş bir yelpazede referansları ele alır. Safranbolu Evleri'ni incelediği bölümde kendi özgün araştırma yöntemi ile tasarım yöntemleri, eylemler ve biçimlenmeler arası ilişkiler, dış etkenlere karşı geliştirilen biçimlenmeler, malzeme ve yapım yöntemleri gibi başlıklarla mimari ile yaşam

pratikleri arasındaki bağı kurar. Bu başlıklar altında, ilerde değinilecek olan ‘geleneksel konut araştırmalarına eleştirel bakışlar’ bölümünde bahsedilen veri eksikliklerini giderir. [40]

Seyhan, ‘Mardin Evleri’nde Mekan Kurgusu’ isimli tezinde, Geleneksel Türk Anadolu Evi tanımını Eldem ve Küçükerman’ın tariflediği şekilde kabul etmiş ve bu evler arasında Mardin Evleri’nin yerini belirlemeye çalışmıştır. Devamında gene Eldem ve Küçükerman gibi yazarların belirlemiş olduğu hattı takip ederek Geleneksel Anadolu Türk Evi’ndeki bölgesel farklılıkları iklim, arazi yapısı, yerel yapı malzemesi, strüktür ve kültürle açıklamıştır. Eldem’in plan tipolojilerine uygun plan şemaları tespit edilmeye çalışılmıştır. Seyhan bir yandan Anadolu Türk Evi ile ilgili Eldem ve Küçükerman’ın varsayımlarını kabul ederken bir yandan çalışma alanı olarak Mardin Evleri’nin seçilmesini bu evlerin Anadolu ve Mezopotamya gibi iki önemli bölgenin keşişiminde yer alması ve Roma, Helen, Arap ve Türk uygarlıklarından kaynaklı tarihsel, kültürel ve sosyal çeşitlilik ile açıklar. [41]

Füsun Alioğlu, doktora tezini geliştirerek hazırladığı kitabı Mardin Şehir Dokusu ve Evler isimli kitabında araştırmasını pek çok yazarın aksine geleneksel Türk Evi kavramı ve bu kavram altında toplanmış olan özelliklerle sınırlandırmamıştır. Yazar çalışmasına Mardin’in coğrafı özellikleri, idari yapısı, ve tarihi ile ilgili araştırmalarıyla başlar. Konutların analizine geçmeden önce geleneksel Şehir dokusunu mercek altına alır. Devamında geleneksel Mardin Evlerini ‘Türk Evi’ için kullanılagelen terminolojiden bağımsız olarak kapalı mekanlar (yaşama birimleri ve diğer), yarı açık mekanlar (eyvan, revak ve köşk), ve açık mekanlar (avlu ve teras) başlıklarında olduğu gibi kendine özgü başlıklarla inceler. Bu saptamalarında temel dayanak noktası etnik bir kökene dayalı incelemelerden ziyade iklim, coğrafya, kültür, tarihi referanslar, yapı malzemesi ve tekniği, üretim ilişkileri gibi mimariye doğrudan etken olan unsurlardır. Geleneksel Mardin Evleri’nin tarihlendirilmesi için önerilen yöntem araştırması kitabın özgün katkısıdır. Kitabeler, yatay ve düşey yapılanmadaki özellikler ve cepheyi oluşturan öğelerin biçimsel özelliklerin geleneksel Mardin Evi’ni tarihlendirme için verdiği ipuçlarından bahsedilir. Değerlendirme bölümü kapsamlı bir karşılaştırmayı içerir. Farklı uygarlıklar tarafından öteden beridir kullanılmış şemalar ve mekan örgütlenmesinin devamı olarak ele alınan Mardin Evleri’nin özgün yanları ortaya konur. [42]

Yüksel Şayan ve Şahabettin Öztürk Bitlis Evleri ile ilgili araştırmalarına Bitlis evlerinin oluşmasına etki eden etkenleri inceleyerek başlarlar. Şehrin tarihi, coğrafi durumu, kent dokusu, nüfus yapısı, sosyal hayatı ve kültürel yapısı incelendikten sonra örnek yapılar detaylı olarak ele alınmıştır. Devamında Bitlis Evleri'nin genel özellikleri plan tipleri, plan elemanları, yapı elemanları, cephe düzenlemesi, malzeme, teknik ve süslemeler başlıkları altında incelenir. Sonuç bölümünde, Bitlis Evleri'nin her ne kadar Güney Doğu Anadolu Evlerinin etkisi altında olsa da Türk Evi'nin belli karakteristik özelliklerini taşıdığı iddia edilir. [43]

Bodrum Evleri için Cengiz Bektaş'ın hazırladığı 'Bodrum: Halk Yapı Sanatından Bir Örnek' isimli çalışma hazırlanan detaylı rölöve çalışmaları ile dikkat çekmektedir. Bektaş, Bodrum'daki ev tiplerini musandralı ev, sakız türü ev ve kule ev olarak gruplandırır ve bu ev tiplerinin mimari özelliklerini ortaya koyar. Akdeniz ve Ege kıyılarında sıklıkla rastlanan plan şemaları, benzer oranlar, yapım teknikleri ve detaylar Bodrum Evlerinde de ortaya çıkmaktadır. Evlerin mimari özelliklerinin yanı sıra kitapta detaylı olarak halk yapı sanatı üzerine odaklanılmaktadır. Deyimlerden halk yapı sanatının folklor içindeki yerine, yapım denetiminde toplumdaki genel taammümlerden, işveren usta ilişkilerine uzanan bir yelpazede Bektaş yapı sanatı olgusunu mercek altına alır. Diğer araştırmacılardan farklı olarak işveren – usta ilişkisini, ustaların yetişme yöntemlerini ve bölgeye has yapım araçlarını ayrı başlıklar altında inceleyen tek araştırmacı Bektaş olmuştur. [44]

Şengül Öymen Gür, Doğu Karadeniz kırsal mimarisini incelerlerken kendi özgün araştırma yöntemini tarif etmiştir. Konutun oluşumuna etki eden faktörler çevresel etkenler, kültürel etkenler, sosyal etkenler ve bireysel etkenler olarak ayrı başlıklar altında incelenmişlerdir. Bu başlıklardan her biri pek çok alt başlık ile detaylandırılmış ve Doğu Karadeniz Kırsal konutu üzerindeki etkileri derinlemesine incelenmiştir. Yeme içme alışkanlıklarından, konutta yaşayan ailelerin dünya görüşüne kadar inen detaylı bir analizdir Gür'ün analizi. Bu detaylı inceleme ile beraber konutları belli plan karakterlerine göre sınıflandırmaya çalışmış ancak bunu yaparken kendini mevcut tipolojilerle sınırlandırmamıştır. [45] Afife Batur gene aynı yörenin evlerini incelerken konut oluşumuna etki eden faktörlerden bahsetmeyip mimari ve yapısal bileşenler üzerinde odaklanmıştır. Cephe tipolojileri, yapım teknikleri ve hayat mekanı odaklı

olarak plan karakterleri üzerinde durmuştur. Ayrıca Karadeniz'e özel serander yapılarından da konutların bir bileşeni olarak bahseder. [46]

Orta Karadeniz sahil bölgesindeki geleneksel konut mimarisini inceleyen Celal Tuna diğer araştırmalardan farklı olarak çalışmasının önemli bir kısmını konutların oluşumunda etkili olan mimari verilere ayırmıştır. Bölgenin fiziksel özelliği, iklimi, bitki örtüsü, sosyal dokusu, tarihi coğrafyası ve yakın çevredeki tüm arkeolojik verileri inceleyerek bunların konut oluşumdaki etkilerini derinlemesine analiz etmiştir. Yakın çevredeki geç kalkolitik çağ yapılarının ve yüzey araştırmalarından elde edilen verilerden antik çağa ve günümüze uzanan diyakronik bir mimari veri toplama yöntemi kullanmış, elde ettiği bulgularla günümüz konutlarını yorumlamaya çalışmıştır. Konutların mimari bileşenlerini 'çatma yapı,' temel, taban, duvar ve çatı başlığı altında irdeler. [47]

Reha Günay Elmalı Evleri üzerine yaptığı araştırmasında Eldem'in tespitlerini takip ederek ilerler. Elmalı konutlarını Eldem'in plan tipolojilerinden açık sofalı tip ile özdeşleştirip tespitlerini bu çerçevede ele alır. Ona göre Türk Evi geleneği iklim koşullarının göz ardı edilmesine neden olmuş ve açık sofa böylelikle varlığını sürdürme gelmiştir. Tıpkı Türk Evi'nde olduğu gibi Elmalı Evlerinde de çok amaçlı bir yaşama birimidir. Zemine oturan kat sokak çizgisini izlerken, üst katlar topoğrafyadan kopartılmışlardır. Gene alt katlar dışa kapılı, üst katlar ise mümkün olduğunca dışa açılacak şekilde tasarlanmışlardır. Türk Evi ile ortak bu özelliklerin tespitinden sonra Günay, konutların mimari bileşenlerini ve yapısal özelliklerini inceler. Diğer araştırmalardan farklı olarak Günay çalışmasında sadece malzeme ve yapım tekniklerinden değil yöreye özel yapım aletlerinden ve yapımla ilgili törelerden de bahseder. [48]

Doğan Demirci, Isparta Evleri ile ilgili 2010 yılında tamamladığı doktora tezinde, mimar olmamasına karşın Isparta Evleri ile ilgili 30 ila 150 yıllık konutlar hakkında kapsamlı bir katalog oluşturmaya çalışmıştır. Çalışmasında 147 konut katalog bölümünde yer alır, bahsi geçen diğer konutlarla birlikte bahsi geçen konut sayısı 200'ü bulmuştur. Ancak incelenen konutların her birinin planı ve inşa tarihi tespit edilemediği için yaklaşık 150 yıllık bir süreçteki tarihsel gelişim gözlemlenememektedir. Evleri sofa tiplerine göre gruplandıran Demirci çalışması sonucunda konutların çoğunlukla iç ve dış sofalı olduklarını, nadiren orta sofalı evlere rastlandığını belirtmiştir. Her ne

kadar Doğan çalışmasını evlerin mimari özelliklerini tespit etmekle sınırlandırmış olsa da, Ermeni mahallelerindeki evlerin evre mahallelerden plan ve cephe özellikleri açısından ciddi farklılıklar göstermediğini fakat Rum evlerinin farklılaştığını belirtir. [49]

1.1.3 Geleneksel Konut Araştırmalarına Eleştirel Bakışlar

Buraya kadar olan bölümde Osmanlı Evi zerine yapılmış olan incelemelerdeki önemli kavramsal savları ve farklı yaklaşımları kronolojik olarak kısaca özetlemeye çalıştık. Bu kısımda ise mevcut araştırmaların eleştirisine yer vereceğiz. Arel'e göre, yukarıda değinilen çeşitli yaklaşımların sistemli ve tutarlı bir bireşim içinde bütünleştiğini söylemek zordur. İlaveten anıtsal-tarihsel türlerin dışında kalan, bu yüzden de genel geçer bir tanımla 'geleneksel' olarak nitelendirilen konut mimarisinin mimarlık tarihi kapsamına ne şekilde alınacağı başlı başına bir sorun oluşturmaktadır. Arel, kültür tarihimizi birinci derecede ilgilendiren yerleşme ve konut tarihimizin hakkı verilerek incelenebilmesi için daha kapsamlı bir yaklaşımın geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. [50] Bu yaklaşıma katkıda bulunmak amacıyla bugüne kadar yapılmış olan eleştiriler üç başlık altında özetlenmiştir. İlk olarak değinilecek olan konu geleneksel konut analizlerinde disiplinler arası bilgi alışverişinin eksikliğidir. Devamında konut tipolojilerini ve mimari bileşenleri idealleştirme çabalarının neden olduğu kısıtlamalar ve indirgemelerden bahsedilecek, son olarak da ulusalcı yaklaşımların somut verilerle desteklenmemiş olmasından kaynaklı sorunlara değinilecektir.

Geleneksel konut araştırmaları eleştirisinde ele alınılacak ilk konu disiplinler arası çalışmaların eksikliğinden kaynaklanan veri yoksunluğudur. Mimari tespitleri bu mimarinin içinde şekillendiği tarihsel ve toplumsal verileri göz ardı ederek tespit etmeye çalışmak ne sürülen görüşlerin çoğunu varsayım noktasında tutmaktadır. Argüman ve savlar, veriler ve olgular üzerinde temellendirilmediği sürece bilimsel olmaktan uzaklaşmaktadır. Söz gelimi, Arel'e göre tipolojik sınıflandırmaların tarihsel verilerin ölüsüne vurulması henüz varsayım düzeyindedir. Türkiye'de konut geleneğinin kaynaklarına ve bu geleneğin izlediği gelişme çizgisine ilişkin iddialar, somut veriler ve belgeleriyle tartışılmamıştır. Özellikle adır kökeni için yeter sayıda nesnel veri yokluğunda spekulasyonun ötesinde sonuçlar elde edilememektedir. Bu

argümanların kendi nesnelliklerini sağlayabilmeleri için Türklerin yerleşme tarihi ile ilgili daha somut verilerin taranması gerekmektedir. [50] Bu konuda Sözen'in fikirleri de Arel'le paralellik göstermektedir. Ona göre, çok yönlü değerlendirmelere olanak sağlayacak ortamın oluşmasına karşılık, ayrıntılara inen yorumlar oldukça sınırlıdır. Anadolu'daki ilk yerleşmelerden günümüze, tarihin gördüğü her aşamayı evler açısından irdelemek, çok yönlü ilişkilerin belirlenmesine ışık tutacak zenginlikte ipuçları vermektedir. Bu tip bir yaklaşım Anadolu'da zaman içindeki değişim ve yenilenmeleri, bunların oluşumundaki etkenleri ortaya koyduğu kadar, bizleri mimari yapıların nasıl ve hangi nedenlerle ortaya çıktığını belirleyecek sonuçlara da götürecektir. [12]

Arel, geleneksel konut üzerine yapılacak olan bir köken tartışmasında göçebe yaşamı süren Türkmenlerin yerleşik düzene geçişindeki detayların incelenmesi gerekliliğinden bahseder. Yerleşik olan Türkmen ve Müslüman topluluğun iskan edilme tarihleri incelenmeden konut kökeni saptayama çalışmak öne sürülen argümanları havada bırakmaktadır.¹ Arel'e göre, gözden kaçırılmaması gereken bir diğer nokta toplumsal örgütlenme alanında gözlemlenen bazı gelişmelerin Anadolu ve Rumeli'ndeki 'yerleşme tarihini' doğrudan ilgilendirmesidir. Sistematik bir iskân politikasının Müslüman kent toplumunun ahilik örgütü çevresinde örgütlenmesi ile birlikte İran-Horasan etki alanından uzaklaşması, öte yandan Bizans unsurunu özümseyerek 'batılı' olarak tanımlanabilecek nitelikler kazanması sivil mimari üzerinde etkili olan unsurlardandır. İlaveten, köy ve kentlerdeki boş evlerin derviş ve gazilerin kullanımına tahsis edilmesi bir yandan yerleşik düzene geçişi ve kırsal ekonominin Türklerin eline geçmesini sağlarken, diğer yandan aşiret yapısının çözülmesini hızlandırmaktadır.² Boşalan konutların orijinal sahiplerinin yaşamsal alışkanlıkları ve mimari anlayışlarının köken tartışmalarında önemli bir referans noktası olduğunu vurgular. Fethedilen bölgelerdeki kurulmuş köy ve kent düzeni fethi gerçekleştirenlerce temelden bozulmamış, Türklerin örf ve geleneklerine uyarlanmıştır. Sonuç olarak Arel'e göre,

¹ Arel'e göre, yerleşik Müslüman unsur, daha çok gazi sıfatıyla kentlerdeki boşalmış yapılara sahip çıkan ve kentte yaşamaya alışık olan Selçuk ileri gelenleri ile aşiret beyleridir. Bunlara bir süre sonra Kuzeydoğu İran ve Horasan'dan gelenler de katılacaktır. "Böylece 12.yüzyılın sonlarından başlayarak etkinleşmeye başlayan Anadolu'nun kent yaşamı, 13.yüzyılda Anadolu'nun uluslararası ticarete geçişiyle perçinleşecek ve Anadolu (Rum) Selçuk kültürüne belirgin niteliğini kazandıracaktır." [50]

² "Söz gelimi, Göynük ile Mudurnu arasındaki köylerin sakinleri Müslümanlığı kabul edince, Süleyman Paşa mülklerini kendilerine bağışlamıştır. Türk Evi örnekleri arasında önemli bir yer tutan Mudurnu Evleri'nin kökeni bu bakımdan tartışmaya açıktır." [50]

konut düzeninde bir biresim söz konusudur. [50] Göçerlerin iskan tarihinin yanı sıra toplumsal verilerdeki gündelik hayat pratiklerinin derinlemesine analizi de bize çok şey söylemektedir. Örneğin Tanyeli ve Kazmaoğlu'na göre ana yaşama mekanı olan üst katın kapalı tutulan zemin katla olan uyumsuzluğu, 15.yüzyıldan sonra kalkan bir savunma gereksiniminden kaynaklanır. [51] Köken olarak yörük çadırına başvuran araştırmacılar geleneksel konutlardaki bu özelliğin nedenini mekanı topoğrafyadan kopararak düz zemin elde etme ihtiyacı olarak tanımlarlar. Ancak savunma ihtiyacı tarihsel koşullar ele alındığında oldukça önemli, mimari yapılaşmada başka pek çok alanda etkilerini görmüş olduğumuz bir faktördür.

Tarihsel ve toplumsal verilerin eksikliğinin yanı sıra ekonomik verilerin eksikliği de konut köken argümanlarını zayıflatmaktadır. Arel'e göre, Fatih dönemi iskân politikasının özel mülkiyet haklarıyla perçinleştiği bir dönemdir. Kentlerin şeriat güvencesindeki mülkiyete dayalı düzeni, devlete yakın olan grupların servet biriktirmesine elvermiştir. Kırsal kesimde ise yerleşme süreci tamamlanmamıştır ama Arel tahrir defterleri nüfus dağılımında yerleşik ailelerin göçer olanlara oranının yüksek olduğunu belirtmektedir. [50] Kent ve köylerdeki üretim biçimlerinin hem mimari dokuya hem de konut yapısına etkileri gözden kaçırılmaması gereken bir unsurdur. Örneğin, 'tarımsal olmayan mal ve hizmetin üretildiği' bu kentlerin tarımsal ekonomiden büsbütün kopuk olmamaları konut mimarisine sirayet eden etkenlerdendir.

“Etnik ve dinsel mahallelere ayrılan bu yerleşmelerde, evlerin 'kırsal karakteri, büyük ölçüde: (a) İşyerlerinin konut dokusundan ayrı yerlerde toplanması ve konut/işyeri ayrımının kesin olması; (b) Kişisel arsa mülkiyetinin kent sınırları içinde kalması nedeniyle sıkışıklık gösteren yerleşme dokusunun yaya ulaşımına göre şekillenmiş olması ve bu durumun, gündelik yiyecek tüketim ürünlerinin evlere bağlı bahçelerde yetiştirilmesi zorunluğunu getirmesi gibi nedenlerden ileri gelir.” [50]

Kazmaoğlu ve Tanyeli'ne göre, odaların arasında tarafsız alan, evin ekonomik etkinliklerinin merkezi, hatta 19.yüzyıla kadar ekonomik bir kullanım birimidir. [51] Bu bakımdan hane halkının üretim biçimi Osmanlı Evi'nin çok önemli bir birimi olan sofanın detaylarının oluşumunda önemli bir birim olarak ele alınabilir. Aynı şekilde zemine yakın oturma ve sofraya düzeni de üretim şekliyle açıklanabilir. Tarımcılıkla geçinen halkın toplanan ürünü işleme alanı yerdir. Göker'e göre bugünkü oturma

koşullarının farklılaşması çalışma biçimi ve koşulları ile ilgilidir. [52]

Arel, ilaveten konut mimarlığının loncalardan yetişen ustaların ellerinde şekillenmesini yerel yapım alışkanlıklarını belirleyen unsurlardan biri olarak ortaya koymuştur. [50] Bu ustaların yetişme koşulları, referans noktaları konut araştırmalarında göz ardı edilmemelidir. Lonca teşkilatlarının yapısı, bilginin kuşaktan kuşağa aktarılış şekli ve konut yapım bilgisinin üretimi en az o konutta yaşayanların gelenek ve görenekleri kadar etken bir faktör olarak ele alınabilir.

Arel'e göre, 17. yüzyılda devletin ekonomik hattını piyasa mekanizmalarının denetimindeki bir artı değer birikimi düzenine yönlendirmesi sürecinde yaşanan ekonomik buhran gibi önemli değişiklikler de konut mimarisine etki eden unsurlar arasındadır. Bu dönemde hem ekonomik hem askeri başarısızlıkların hem de toprak idaresinin tımarlıdan yerel eşrafa geçmiş olmasının yönetim dengelerini değiştirdiğinden bahsetmektedir. Araştırmasından özetle, merkeze başkaldıran bölgesel yönetimler yerel güçlerle işbirliği yaparak toprağı ve devlet hazinesine ulaşamayan üretim fazlasını ele geçirmişlerdir. Bu dönemde güçlenen ayan sınıfı devletin taşradaki erk boşluğunu doldurup, devlet hizmetinde olmadan devlet temsilciliğini üstlenmişler hatta devlet adına para bile toplamışlardır. 1694-95 tarihli fermanla malikâne sisteminin yürürlüğe girmesinden sonra, '1809'da Sened-i İttifak, ayanların toprak üzerindeki zilyetlik hakkını onaylar. Bunlar, 18.yüzyıl sonlarından başlayarak, fiilen ya da hukuken valilik yapar ve paşa olarak anılırlar. Böylece, bir yandan servet birikiminin kişilerin elinde arttığına ve yerinde kaldığına tanık olunurken, diğer yandan bunalımın boşalttığı köylerin iskânı için devletin büyük çaba harcadığı görülür. [50] Bu çabalardan biri de sonraki bölümde daha detaylı incelenecek olan göçer aşiretlerin yerleşik düzene bağlanması için çıkarılan kanunlardır. Bu da kırsaldaki yerel konut inşasına etki eden unsurlardan biri olarak ele alınabilir.

Ekonomik düzendeki büyük ölçekli değişikliklerin konutlar üzerindeki bir diğer önemli etkisi gayrimüslim eşraf konakları olduğu da belirtilmiştir. Daha çok İstanbul'da rastlanan bu eşraf konakları dış ticaret ve limanlarla olan ilişkisine göre kırsalda da görülebilirler.¹ Ek A'daki arşiv belgelerinde görülebileceği üzere, Ayvacık köyleri de

¹ Arel'e göre, dış ticaretin gelişmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik yayılma politikası izleyen ülkeler için hem ham madde kaynağı hem de Pazar olarak algılanası azınlıklardan oluşan aracı bir tüccar zümrede sermaye birikimine yol açmıştır. [50] Hizmet ettikleri ülkelerden himaye statüsü alan bu

bir dönem bu tip eşraf konaklarında oturan bölgedeki azınlıkların idaresinde kalmışlardır.

Konut araştırmalarında karşımıza çıkan bir diğer eksik coğrafi ve iklimsel özelliklerin ikincil bir unsur olarak ele alınmasıdır. Osmanlı Evi'nin kökeninin gebelik ve çadır kavramlarıyla açıklanma sürecinde ne sürülen tipolojilerin tamamen dışında, bölgenin coğrafi, iklimsel koşullarına ve elde edilebilen yerel malzemenin özelliklerine göre düzenlenmiş çok sayıda konut araştırma dışında bırakılmış ya da iptidai örnekler olarak ele alınmıştır. Halbuki özellikle kırsal konut mimarisi incelendiğinde bu tipolojilerden ve genellemelerden ziyade basit ve yerel çözümler karşımıza çıkmaktadır. Bu mimari çözümlerin altında yatan unsurlar yereldeki iklimsel ve coğrafi koşullar ve üretim biçimleridir. Tuztaşı'na göre, özellikle 'Türk evi' ve 'Anadolu Türk evleri' gibi tanımlamalarda iklim, malzeme gibi etkenler bir karşıtlık ifadesine dönüşmüştür. Tuztaşı'nın karşıtlıktan kastettiği ideal 'Türk evi' tanımı dışında kalan evleri açıklamada yaşanan çıkmazın çıkış yolu olarak iklime ve coğrafi verilere başvurulmasıdır. [15] Eldem'le başlayıp, Aksoy, Küçükerman ve devamında Kazmaoğlu ve Tanyeli ile devam eden görüşlerle birçok akademisyen geleneksel konutların Anadolu'ya özgü karakteristlik unsurlarını irdelerken, ortaya çıkan karşıtlıkları iklim ve malzeme gibi faktörlere bağlayarak sınıflama ve tanımlamalar yapmışlardır. Bu tutum doğal koşullar ile biçim ilişkisi, özellikle de iklim ile biçim ilişkisi konusunda idealleştirilmiş tanımlara dönüşmüştür.

Konut araştırmalarına eleştirel yaklaşımlar, disiplinler arası çalışmaların gerekliliğinden sonra idealleştirmeden kaynaklı kısıtlılıklara odaklanmıştır. Celal Esad Arseven'den bu yana geleneksel konut incelemelerine bütüncül bir yaklaşımla eğilmek isteyen araştırmacılar Türkiye'nin geleneksel ev varlığını bir 'Türk Evi' sorunsalı kapsamına almaya, bu sorunsalı kültürel bir çerçeveye oturtmaya çalışmışlardır. Tuztaşı ve Aşkun'a'na göre yukarıda araştırmalarından kısaca bahsetmiş olduğumuz yazarların büyük çoğunluğu, bir yandan Türkiye geleneksel konut mimarisini genel geçer ve belirleyici bir tasarım anlayışıyla tanımlamaya yönelmişler bir yandan da bu anlayışın kültürel bir tercihte temellendiğini vurgulamaya zen göstermişlerdir. [53] Araştırmacıların çoğunluğu bu kültürel tercihleri Eldem'i takip ederek göçebe kültürüne

zümrenin toplum içinde ayrıcalıklı bir konuma yükselmesi konut mimarisinin oluşumunda ele alınması gereken konulardan biridir.

bağlamışlardır. Çalışmalarda temel belirleyici yaklaşım, kültürel boyuttaki değişmezlikler olmuştur. Yani iklim, topografya ve malzeme ne kadar farklı olursa olsun, ortak bir özün temel belirleyicisi olarak kültür çoğu zaman devreye sokulmaya çalışılmıştır. Tuztaşı'na göre, bu köken tartışmaları Türk evi tezini desteklemek isterken zora sokan bir tarzda gelişmiştir. Çadır-oda ilişkisi bir indirgeme olduğundan, bu kadar soyut bir ilişkinin bütün bir yaşama kültüründeki rolünün sorgulanması olağandır. [53] Bu sorgulamanın cevapları çoğunlukla yetersiz kaldığı için Köse gibi bazı yakın dönem araştırmacılar benzerlikleri soyut bir alanda ele almak ve Türklerin kozmogoni görüşüne başvurmak zorunda kalmıştır.¹

Tuztaşı ve Aşkun'a göre, ortak bir özün belirleyicisi olarak kültürün ön plana çıkmış olması sofa ya da Anadolu'nun farklı bölgelerinde sofanın işlevine karşılık gelen başka mekânsal birimleri ön plana çıkarmıştır. Böylelikle kimi zaman sofa, hayat gibi kimi zaman da revak, avlu, eyvan gibi mekânsal motifler bu indirgemelerle yorumlanmak durumunda kalmıştır. Onlara göre, Türk evi idealleştirmesi, Türk kültürünü içselleştirmiş ulusal bir öze sahip modern bir mimariye zemin hazırlamak gibi bir misyona sahip olduğundan, farklılıkları aşan unsurları daima ortaya koymak zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Görece basit bir çıkış noktasından sonra, artan araştırmaların ortaya koyduğu karmaşık olguların karşısında ideal Türk evi söylemi, bu karmaşık olguları doktrine zarar vermeyecek şekilde yöresel verileri dikkate alan bir bilimsel söylemle aşmaya çalışmıştır. Türk evi kavramına eleştirel yaklaşımların bile, tanımlamalarını bu doktrinin ana unsurlarıyla yapmak durumunda olduğunda bahsetmişlerdir. Ortak bir Türk evi tanımlama gayretinin, Anadolu'daki farklı yerel ev tipinin çeşitliliğini, ortaklıklar paydasında eritilmesini de zorunlu kıldığını belirtirler. Geleneksel evin oluşumunda kültürel ve fiziksel faktörlerin işlerliği göz ardı edilemez ama problem geleneksel evin karakteristik bileşenlerine ait idealleştirmeler ve genellemeler olmuştur. [53]

Bu nedenle, bu türden araştırmaların temel problemi mekânsal analizler yapılırken yerelliği dışlayıcı tipolojilere bağımlı kalınması olmuştur. Tuztaşı ve Aşkun'dan alıntılanarak, Türk evi araştırmalarında bölgesel farklılıkları ortak bir paydada

¹ Abdullah Köse, geleneksel Türk evi planının ayırt edici unsuru olduğunu iddia ettiği sofanın anlam ve işlevi ile göçebe çadırı önündeki demir kazık/demir ağaç (hayat ağacı) arasında çok yakın benzerlikler olduğunu iddia etmektedir. Ona göre Kuban'ın hayat terimi ile hayat ağacı arasındaki ilişki sofanın kökenini göçebe kültürüne bağlamaktadır. [54]

birleştirme çabasının, bu farklılıklara sürekli yenilerin eklenmesi sebebiyle sekteye uğradığı, böylelikle meselenin daha da karmaşıklaştığı söylenebilir. [53] Bu karmaşa ‘Türk Evi’ dışında kalarak farklı isimler altında gruplaştırılmaya ve idealleştirilmeye çalışılan Rum Evi, Sakız Tipi Evi Geçiş ya da Etkileşim Konutu diye adlandırılan diğer tiplere de sirayet etmiştir. Çıkış’a göre, bu sınıflandırma yanılığısı büyük ölçüde mimarlık ürünlerini "kavramsal ortaklıklar" değil "görsel benzeşimler" üzerinden tanımlamaya çalışmamızdan kaynaklanır. [55]

Eleştirilerin son odağı ulusalcı yaklaşımın eleştirisidir. Türk evi kavramına karşı 1970’lerden itibaren yavaş yavaş yükselen, 1990’lardan sonra ise bir hayli artan itirazlara rağmen, kavram oldukça kurumsallaşmış olduğundan, Osmanlı veya Anadolu konut kültürü çoğunlukla bu kavramın paradigmaları içinde tartışılmalıdır. [53] Ancak bu ev tipinin ne dereceye kadar ve hangi özellikleriyle “Türk olmaya hak kazandığı” muğlaktır.¹ [50] Arel’in bu sorusu ‘Türk Evi’ başlığı altında yapılan araştırmaların ulusalcı yaklaşım olarak tanımladığımız tarafına işaret eder. Arel’in Akdağ’dan alıntıyla belirtiği gibi, Anadolu-Rum Selçukları Türkiye’sinde nüfusun büyük çoğunluğu toplumsal kitleyi oluşturan Türkmen unsuru olmasına rağmen, işleyiş düzenini, iktisadi yapısını ve kültürel yönelişlerini belirleyen, kentlerde ve kentlerin çevresinde yaşayan yerleşik nüfustur. Hem Marco Polo hem de Ibn-i Battuta’nın notlarında Anadolu’da kent ve köylerde Türklerle karışık olarak Rumlar, Ermeniler ve Yahudilerin varlığından bahsedilmektedir. [50] Kuban da yerleşik Müslüman nüfusu Türk, Moğol, İran kökenli, Arap ve Dönmeler olarak tanımlar. [6] Buna ilaveten Gayrimüslim halk ile yönetim düzeyinde kurulan ilişkiler, hak ve ayrıcalıklarını kaybetmemek adına Müslümanlığa geçen farklı etnik gruplar ve Müslüman Hristiyan evlilikleri farklı etnik ve dini gruplar arasında kültürel bir kaynaşmaya neden olmuştur. Yaşama biçimi ve yaşam çevresinin oluşumunda ortak eğilimler gelişmiş olması kültürü homojen olarak algılamamıza mani olmaktadır.

Buna ilaveten Çevrimli’nin çalışmasında vakıf kayıtları incelenerek Müslüman Türk halk ile Gayrimüslimler arasında konut alışverişleri yapılmış olduğu tespit edilmiştir.

¹ “George Megas, Türk yazarlarının Osmanlı konut tipolojisi içinde değerlendirdikleri ve Rumeli ile Balkan ülkelerinde 19.yüzyıl başlarına kadar egemen olan ev çeşitlerinin, doğrudan doğruya Yunanistan’ın Makedonya ve Tesalya bölgesindeki kırsal ev tipinin gelişmesinden ve yayılmasından kaynaklandığını, Yunan evinin ise, ilk çağın "pastas" tipi evinden türediği savını getirir.” [50]

Bu araştırmada İstanbul'un fethi ile birlikte İstanbul'da önceden var olan evlerin kullanıldığı, satın alındığı, kiralandığı; ayrıca ilk dönemlerde bazı mahallelerde vâkıfa ait bir evin bütün komşularının Hıristiyan olduğu örneklerden bahsedilmektedir. Çevrimliye göre, Fetihle birlikte İstanbul'da önceden var olan evlerin kullanıldığı, satın alındığı, kiralandığı veya satın alındığı bir gerçektir. Vâkıf, evi bir gayrimüslimden almış veya ona kiralamıştır. Bu durumda erken dönemde mimari olarak Bizans'tan hazır alınmış ev tiplerine daha sık rastlanması doğaldır. Bu veriler ışığında Çevrimli, Osmanlı Dönemi konut mimarisinde, ilk dönemlerde Bizans'tan devralınan bir mirasın etkilerinin olması muhtemel görür. [56] Konut mimarisini ulusal kimliği belirlemek kaygısıyla ele almak bu tanım dışında kalan pek çok verinin göz ardı edilmesine neden olmuştur. İdeal "Türk evi" tanımı bir üst tanım olarak görülebilse de Türk olmayan unsurların etkisinin reddedildiğini belirtmek gerekir.

1.2 Tezin Amacı

Tezin amacı, tüm bu eleştiriler ışığında Çanakkale Ayvacık ilçesine bağlı Kıran Kolu köylerinde yöresel konutların mimari özelliklerini incelemek ve belgelemek ve Batı Anadolu'daki konut geleneğindeki yerini tespit etmektir. Bölgenin mimari dokusu oldukça tanımlı ve nitelikli olduğu halde, hızla bozulmaktadır. Kuzey Ege kıyıları Güney Ege'ye göre göreceli olarak daha az yapılaşmış, kitlesel turizm yaygınlaşmamıştır. Bu sayede bu bölgelerdeki mimari doku göreceli olarak daha iyi korunmuştur. Her ne kadar Küçükkuşu tarafı, hızlı ve plansız kentleşmenin ve kitlesel turizm yatırımlarının kurbanı olsa da çalışma alanımız olan Biga'nın güneybatı kıyıları henüz bu değişimlere maruz kalmamıştır. Bu nedenle yerel konutlar¹ daha iyi incelenebilir durumdadır. Tezin akademik literatüre katkısı bu evler tamamen yok olmadan önce özelliklerini tespit etmek ve kayıt altına almaktır. Özellikle 2017 yılının Şubat ayında bölgede tekrar eden depremler inceleme alanımızdaki konutlara ciddi hasar vermiştir. Bu nedenle bu konutların kayıt altına alınması önem kazanmıştır. Yöresel mimari üzerine yukarıda özetlediğimiz bölgelerde bu tip çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu bölgede ve yakın çevresinde daha önce bu tip bir çalışma yapılmamış olduğundan dolayı tez hem bölge ile ilgili yapılmış dağınık çalışmaları derlemek hem

¹ Bu konutlar herhangi bir döneme ya da uygarlığa bağlanabilecek bir bezeme unsuru bulundurmayaşları ve yöre halkının yaşam biçiminin gerektirdiği ihtiyaçları karşılayacak şekilde, bölgedeki malzeme olanakları ve coğrafi koşullara göre şekillenmeleri nedeniyle 'geleneksel' değil 'yerel – yöresel' olarak tanımlanmışlardır.

de geleceğin araştırmacılarına belge sağlamak konusunda destek sunacak ilk çalışma olacaktır. Ayrıca bu çalışma ile Çanakkale İl Özel İdare Koruma Kurulu'nun dikkatini çekmek söz konusu olabilirse mimari dokudaki hızlı bozulmayı engellemek mümkün olabilir.

Eleştirel literatürde de gördüğümüz üzere Anadolu'da ev olgusu konusunda hızlı ve ayrıntıya inen bir genelleme yapmak ya da evlerin ortak yanlarından kalkarak kesin sınırlar çizmek güçtür. "Tasarım özelliğine, malzemenin değerlendiriliş biçimine, iklim koşullarının ortaklığına dayanan düzenlemeler bile bütünü kavrayıcı bir sistematığın oluşturulmasına yeterince olanak sağlamamaktadır." Bu da ister istemez sürekli genelleme yapmanın sınırlarını zorlama noktasına getirmektedir. [12] Bu nedenle, genelleme yapacak yeteri kadar tarihsel, toplumsal, ekonomik, coğrafi ve iklimsel veriler olmadığı durumlarda genellemelerden kaçınmak ve her örneği kendi öznelliğinde değerlendirmek daha doğru olacaktır.

1.3 Hipotez

Hipotezimiz, yöresel yapılaşmanın temel belirleyicilerinin herhangi bir etnik köken değil coğrafi özellikler, iklim verileri, üretim biçimleri, malzeme olanakları ve geçmişten gelen kültürel miras ve yapım gelenekleri olduğudur. Hipotezimizin örneklendirme alanı Ayvacık Kıran kolu köylerindeki konutlar, buldukları coğrafyanın gerekliliklerinin, malzeme ve iklim koşullarının, yöre halkının üretim biçimleri ve kültürel alışkanlıklarının, bölgedeki yapım teknikleri ile harmanlanmasıyla ortaya çıkmıştır.

Her ne kadar Batı Anadolu'daki konutların büyük çoğunluğu bugüne kadar 'Adalar ve Sakız Tipi' başlığı altında incelenmiş de olsa bu üst başlık tüm konutların kendi yerel öznellikleri göz önüne alındığında yetersiz kalmaktadır. Yerel çalışmaların önemi burada bir kere daha gündeme gelmektedir. İnceleme alanımızdaki konutların Yalı kolu ve Dere kolu köyleri, Midilli, Gökçeada, Foça ve Bodrum konutlarıyla benzerlikleri dikkat çekerken, Ayvalık, Buca, İzmir, Bergama, şirince, Kuşadası, Kula, Birgi, Denizli ve Babadağ evleri ile hem malzeme kullanımı ve yapım tekniklerinde hem de cephe ve plan tipolojilerinde farklılıkları bulunmaktadır.

BÖLÜM 2

AYVACIK KIRAN KOLU KÖYLERİNDE ÇEVRESEL VERİLER, TARİHÇE ve MİMARİ DOKU

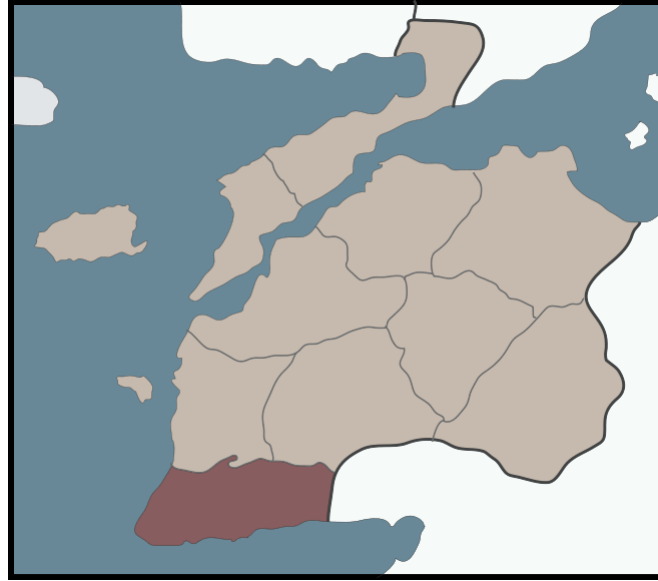
Bu bölümdeki amacımız Ayvacık Kıran kolu köylerindeki yerel konut mimarisine etki eden unsurları belirlemektir. Bir önceki bölümde belirtmiş olduğumuz gibi, yerel konut araştırmalarında farklı yaklaşımlar söz konusudur. Biz bu farklı yaklaşımların analizinden sonra tarihsel verileri, coğrafi özellikleri, sosyal dokuyu, üretim biçimlerini ve bölgede hali hazırda bulunan mimari referansları örnek almayı kapsamlı bir araştırma için gerekli gördük. Zira tüm bu etkenler yerel konut yapılaşmasında halka referans olmuş, mimariye doğrudan ve dolaylı etkilerde bulunmuştur.

Bir sonraki bölümde inceleyeceğimiz yerel konut mimarisinin şekillenmesinde bölgenin fiziksel ve iklimsel koşulları şüphesiz etkindir. Mimarinin referans kaynaklarının başında gelen coğrafi özellikler bu nedenden dolayı ilk ele aldığımız referans noktasıdır. Yanı sıra bölgede yaşayan ve yaşamış olan halkların etnik kökeni, yaşam alışkanlıkları, dini inançları yerel mimarinin şekillenişinde etkili olmuştur. Bölgenin su anki halkı ağırlıklı olarak konar geçer Türkmenlerdir. Belli bir konut anlayışı olmayan, sosyal olarak çadırlarıyla göçebe bir hayatı sürdürmüş olan bu etnik grubun yerleşik düzene geçerken kuşkusuz iklim özelliklerinden, topografyadan, bölgeye geldiklerinde görmüş oldukları diğer yapılardan ve ekonomik üretim biçimlerinden etkilenmeleri doğaldır. Kendi çadır algıları ile bölgedeki bu referansların harmanlanmasıyla ortaya çıkan yerel mimarinin izini sürebilmek için bu verilerin analizi önemlidir. Ancak bölge halkını sadece konargöçer Türkmenler değil, mübadele dönemine kadar yoğun olarak varlığını sürdüren azınlıklar, II. Dünya Savaşı sonrasında başlayan ve çok yakın zamana kadar

devam eden göç dalgaları ile gelen farklı halklar oluşturmaktadır. Bu nedenle bir tarih araştırması da bizim için gerekli olmuştur. Ayvacık yöresi halkının etnik çeşitliliğinin izini sürebilmek için antik çağdan günümüze bölgede yaşamış olan farklı halkların geçmişine kısaca değinilmiş, ve bugünkü sosyal dokuyu oluşturan etkenlerin temelleri ortaya konmuştur. Bu kısa tarih araştırması bize aynı zamanda bölgedeki diğer mimari referansları anlayabilmemiz için gerekli altyapıyı sağlamaktadır. Yerel konut mimarisi ile antik dönem yapıları arasında inşaat teknikleri ve plan tipleri konusundaki benzerlikler tezimizin inceleme konusu açısından önemlidir. Son olarak bugünkü demografik yapı, üretim biçimleri ve kültürel doku yerel mimarlığa etki eden faktörler arasındadır. Bu başlık altında yapmış olduğumuz araştırma ile birlikte yerel konut mimarisine etki etmiş olan tüm unsurları gözden geçirmiş olduğumuzu düşünüyoruz.

2.1 Coğrafi Özellikler

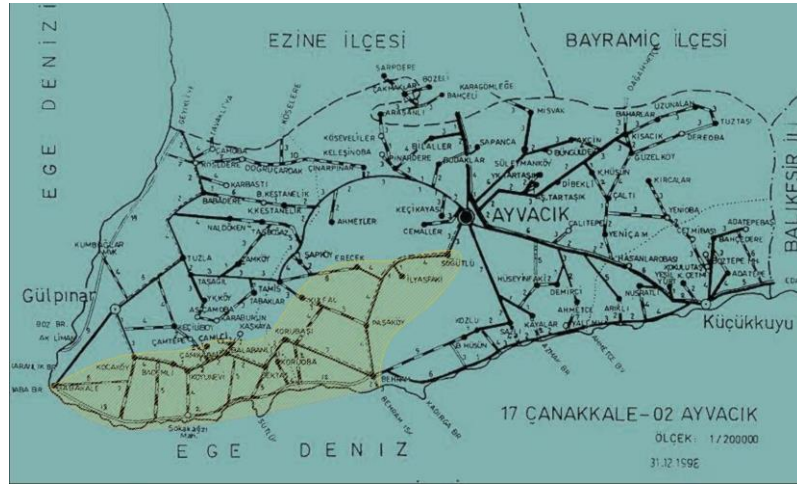
Ayvacık ilçesi Çanakkale'ye bağlı olmakla birlikte, bir kısmı Ege bölgesinde bir kısmı Marmara Bölgesi'nde bulunan bir ilçedir. Kuzey Ege'nin Baba Burnu'na doğru döndüğü noktada yer alır. İlçenin yüzölçümü 874 km² dir. Ayvacık, Çanakkale'nin güneybatısında kalır. Kuzeyde Ezine ve Bayramiç, doğuda Balıkesir, güney ve batı yönünde Ege Denizi ile çevrilidir. Çanakkale-Edremit yolu üzerinde, ana yoldan 5 km. içeride yer alan ilçe Çanakkale'ye 73, Edremit'e 59 km. uzaklıktadır. Denizden yüksekliği 270 m olan volkanik bir plato üzerinde bulunan ilçede batı ve güney yönünde deniz kenarında yer alan ovaların hemen gerisinde dağlar yükselir. Daha batıda ise Çanakkale ile İzmir il sınırını ayıran Kazdağı yer alır. Arazi yapısı bakımından dağlık ve tepeliktir. Alanının %18'ini düzlükler, %38'ini dağlar, %44'ünü yamaçlar ve tepeler meydana getirmektedir. [57] Dağlar denize paralel olarak uzanmaktadır. İlçenin 78 km'lik uzun bir sahil şeridi vardır.

Şekil 2.1 Çanakkale ilçeler haritası

İlçe köyleri yerleşen konargöçer grupların özelliklerine göre üç grup altında toplanabilir. Kıran Kolu köyleri, Yalı Kolu Köyleri ve Dere Kolu Köyleri olarak gruplanmış olan köylerde çalışma alanı olan Kıran Kolu köyleri Harmandar'ın belirttiği üzere Söğütlü, İlyasfakı, Erecek, Kulfal, Paşaköy, Behram, Korubaşı, Koruoba, Bektaş, Balabanlı, Çamkabalak, Koyunevi, Bademli, Kocaköy, Kızılkeçili ve Babakale'dir. [58] Ayvacık Kıran köyleri Çanakkale Boğazı ile Edremit Körfezi arasında deniz yolculuğunda önemli bir geçiş hattı üzerindedir. Aynı zamanda Midilli ve Çanakkale Boğazı arasındaki geçiş için de tarih boyunca önemli duraklardan biri olmuştur. Bülent'in aktardığına göre, Gezgin Helmut Uhling 'Avrupa'nın Anası Anadolu' isimli kitabında Çanakkale Boğazı çıkışında sık sık yaşanan kuvvetli fırtınalardan dolayı gemilerin kıyıyı takip edecek şekilde seyahat etmesi gerekliliğinden bahsetmektedir. Bu nedenden dolayı Ayvacık Yalı Köylerinin doğal limanları deniz yolculukları için tarih boyunca sık uğranılan yerler olmuşlardır. [59] Bu limanlar günümüzde de aynı şekilde kullanılmaktadır. Çalışma alanı kapsamında olan köylerin denizden yükseklikleri ortalama 250 mt civarındadır. Koruoba, Korubaşı, Balabanlı, Bektaş köylerinin rakımı 250 mt, Koyunevi ve Bademli köylerinin rakımı 300 mt civarındadır. Mimar İsmail Erten'e göre yerleşim yeri olarak bu rakımın tercih edilmesinin nedeni bitki dokusundaki değişikliktir. Bu yükseklikte zeytin dokusu yerini yavaş yavaş orman ve meralara bırakmaktadır. Bu nedenle bu rakımda yerleşmek hem zeytincilik hem de hayvancılıkla uğraşan yöre halkı için avantajlıdır. Zeytinliklere ve hayvanların otlak

alanlarına ulaşım rahat olmaktadır. [60] Ayvacık Belediyesi'nin resmi web sitesinden alınan verilere göre, bölgenin yakın çevresinde çok sayıda küçük taş ocağı bulunmaktadır. Ayrıca kıran kolu köyleri arazileri çoğunluk kayalık ve taşlıktır. Granit, kireç taşı ve çeşitli volkanik taslar bölgede rahatlıkla bulunmaktadır. Ayvacık ilçesinin Edremit Körfezi'ne bakan güney kıyısı Akdeniz ikliminin etkisini gösterirken, iç kısımlara gidildikçe Marmara ikliminin etkisi artmaktadır. Hakim rüzgar kuzey ve kuzey doğu arasından esmektedir. [61] Meteorolojiden alınan verilere göre, yılın en çok yağış alınan dönemi Kasım ve Nisan ayları arasındır. Bölge bu aralıkta gün aşırı yağış almaktadır. Kar yağışı nadiren görülür. Yıllık sıcaklık ortalama 17 derecedir. Yağmurlu gün sayısı yılda 90 gündür. [62]

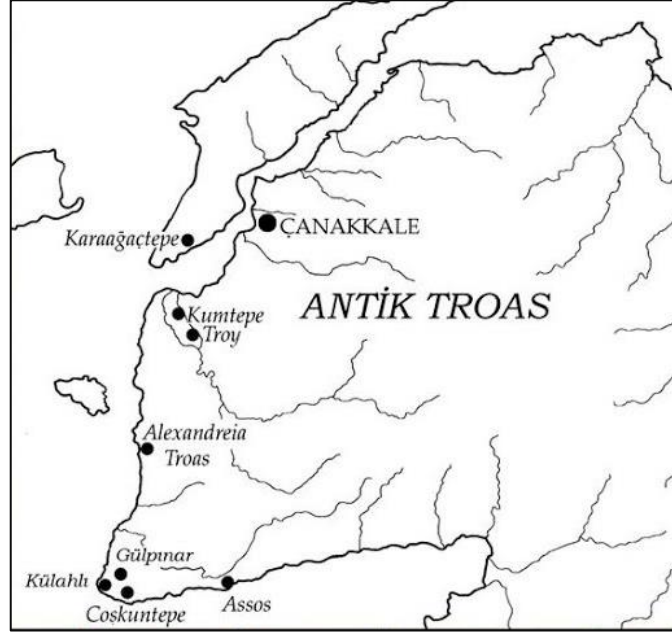

Şekil 2.2 Kıran Kolu köyleri

2.2 Tarihçe

Özdemir'in de bahsettiği üzere, Ayvacık bölgesinin özellikle sahile yakın kesimleri tarih boyunca farklı kültürleri barındırmıştır. Biga yarımadası doğu kültürleriyle batı kültürleri arasında tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar her zaman bir köprü görevini üstlenmiş ve geçiş bölgesi konumunda olmuştur. Ayvacık yöresi farklı coğrafyaların kültürlerini barındıran, bu özellikleri bölgenin kendine özgü özellikleriyle harmanlayabilmiş, kültürel çeşitliliğini bugüne kadar korumayı başaran nadir bölgelerdendir. [63] Ayvacık İlçesi sınırlarında kalan alanlarda tespit edilen tarih öncesi yerleşimlerde yapılan kazı ve yüzey araştırmalarında elde edilen bilgiler, bölgenin kültür tarihine yönelik değerlendirmeler yapmamıza olanak tanır. Daha çok kıyı bölgelerde yoğunlaşan bu yerleşimlerde gerçekleştirilen kazı ve yüzey araştırmaları,

Ayvacak yöresinin Kuzey- Batı Anadolu ve Avrupa arasında tarih öncesi dönemlerdeki rolünü açıkça ortaya koymaktadır. Bu bağlamda M.Ö. 6000 yılında iskân görmüş Coşkuntepe Neolitik yerleşimi, M.Ö. 4500 yıllarda iskan görmüş Kalkolitik Gülpınar yerleşimleri Ayvacık Kıran kolu köylerinin bulunduğu yöreyi tarih öncesi çağlarda temsil eden en önemli yerleşimlerdir.

Şekil 2.3 Ayvacık'taki ören yerleri [64]

Tarih Öncesi Çağlarda Ayvacık

İnsanların avcılık ve toplayıcılığa dayalı göçebe yaşam biçimini bırakıp toprağa bağlı yaşamayı seçtiği Neolitik Dönem (M.Ö. 8000-5500) insanlık tarihi açısından önemli bir dönüm noktasını temsil eder. Özdemir'in aktardığına göre, bu döneme ait köy yerleşimlerinin varlığı Anadolu'nun her bölgesinde olduğu gibi Çanakkale'de de bilinmektedir. [63] Ayvacık yöresi Neolitik Çağın temsil eden tek yerleşim Bademli Köyü yakınlarında yüksek doğal bir tepe üzerinde yer alan Coşkuntepe'dir. Takaoğlu'nun yayınlarından da takip edilebileceği gibi, bu bölgede yaklaşık olarak M.Ö. 6000 yıllarında yaşamlarını özellikle balıkçılık ve hayvancılıktan kazanan bir halkın var olduğu anlaşılmaktadır. Şu anda Çanakkale'nin yerleşik düzen özelliği sergileyen ilk köyü olarak kabul edilen Coşkuntepe bölge kültür tarihi için çok önemli bir yere sahiptir. [65] Neolitik Coşkuntepe yerleşimi tarıma müsait olmayan çok dağlık ve engebeli bir doğal tepe üzerinde yer almaktadır Özdemir'in de belirttiği gibi bu

dönemde genelde insanlar daha çok yamaç veya yüksek tepeler üzerinde yaşamlarını sürdürmek yerine su imkânları daha fazla olan bereketli ovaları tercih etmekteydiler. Bu dönemde Coşkuntepe insanları tarımla uğraşmaya müsait alanlar olmadığından kendilerini bu doğal ortama uydurmaya çalışmışlardır. Özellikle balıkçılık yaparak ve midye, istiridye gibi diğer deniz ürünlerini toplayarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Coşkuntepe'nin aynı zamanda denize yakın olmasının getirdiği avantajdan faydalanarak, bu dönemde mevcut ilkel deniz ticaretine katılmışlardır. Özdemir, Coşkuntepe'de yapılan yüzey araştırmalarında Melos adasından gelen çok sayıda obsidyen kesici ve delici alet bulunduğunu, bunun da bize M.Ö. 6000 tarihinde yüzlerce kilometre uzaktan deniz yoluyla Ayvacık kıyılarına ticaret için geldiğini göstermekte olduğunu belirtir. [63]

Ayvacık yöresinde Kalkolitik dönemi temsil eden yerleşim yaklaşık olarak M.Ö. 4500 civarında iskân gören Gülpınar yerleşmesidir. Bölgeyi keşfeden Prof Dr. Coşkun Özgünel'e göre buradaki yaşam sadece tapınak ile kısıtlı kalmamış çevresindeki yerleşimle birlikte bu tarihten günümüze kadar kesintisiz süreklilik göstermiştir. [66] Bu yerleşimin kazıları sırasında varlığı tespit edilen bu yerleşim Kalkolitik Çağ'da Ayvacık yöresi konusunda bize ilgi çekici bilgiler sunmaktadır. Takaoğlu, Gülpınar kazıları sırasında tesadüf sonucu saptanan bu tarih öncesi yerleşimin Ayvacık yöresi için olduğu kadar batı kültür tarihini aydınlatma konusunda da çok önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir. [65] Özdemir'den edindiğimiz bilgilere göre, Kalkolitik Gülpınar köyü insanların tarım, balıkçılık, hayvan besiciliği, avcılık gibi karışık bir yerel ekonomiye sahip bir toplum olduğu ortaya çıkarılmıştır. Deniz kıyısına yaklaşık 1 km uzaklıkta bulunan Kalkolitik Gülpınar yerleşimi halkının o dönemde yine balıkçılığa, istiridye ve midye gibi deniz ürünlerinin toplanmasına büyük önem verdiği belirtilmektedir. Bu yerleşimlerde özellikle deniz ürünlerine dayalı beslenmenin ön planda olduğunu gösteren deniz kabukları ve balık avında kullanılan aletlere ait örnekler tespit edilmiştir. Özdemir, dönem halkının ayrıca yoğun bir şekilde tarımla uğraştığını kazılar sırasında ele geçen bitki kalıntılarında bilindiğini belirtmiştir. Kazılar sırasında tespit edilen koyun, keçi ve inek kemiklerinin Özdemir, Kalkolitik Gülpınar'da hayvancılığın da ön planda olduğunu, peynir ve diğer süt ürünleri üretiminin ileri aşamada olduğunu göstermekte olduğunu yazar. Kalkolitik Gülpınar köyü halkının çok gelişmiş bir çanak-çömlek teknolojisine ve dokumacılık bilgisine sahip oldukları da kazılardan bilinmektedir. Hasırcılığın yanı sıra Gülpınar kazılarında ele geçen iğ ve ağırşaklar da,

keten ve yün dokumacılığının varlığını açıkça doğrulamaktadır. [63] Bizim için önemli olan bir diğer veri Gülpınar kazılarında Balkan ve Ege Adalarından elde edilen örneklerle oldukça benzeşen nesnelere elde edilmesidir. Bu nesnelere bölgenin deniz ticareti için önemli bir uğrak olduğu argümanını güçlendirmektedir.

Erken Tunç Çağında (M.Ö. 3000-2000) burada yaşayan halk ile ilgili kesin bir bilgi olmamakla birlikte Serdaroğlu, Homeros'a göre burada Lelegler'in yaşadığını belirtir. Biga yarımadasının güney kıyılarında yaşayan halkın Lelegler olduğunu ve Troya savaşları döneminde onların geçimlerini denizcilik ve korsanlıkla kazandığını yazar. Serdaroğlu'na göre, Strabo da bu bilgiyi doğrular ve Lelegler'in anavatanının Lekton'dan (Baba Burnu) Kaz Dağı'na kadar uzandığını ve bu bölgenin Assos'un çevre bölgelerini içerdiğini belirtir. Aristo'nun, Leleglerin göç yoluyla Ayvacık bölgesine geldiklerini ve burada Karyalılarla karıştıklarını yazdığını belirtir. Bunların bir süre, Avrupa Yunanistan'ında ikamet ettikleri konusunda Pausanias ile görüş birliğine varmıştır. Bununla beraber Strabon, tamamen aynı konuda bazı eski zaman yazarlarının Leleglere, Karyalılarla aynı kabile gözüyle baktıklarını bildirir. Herodot ise aynı görüşte değildir. Ona göre, Karyalılar (Cariens) asıl yerlilerdir. [67] Texier ise seyahatnamesinde bu bölgede Leleglerin şehir kurduklarından ve kaleler yaptıklarında bahsetmektedir. [68] Görüldüğü üzere Erken Tunç çağında bölgede yaşayan halk ile ilgili henüz net bir bilgi sunmak mümkün değildir. Gülpınar ve Çoşkuntepe kazıları ilerledikçe ve genişledikçe daha net bilgilere ulaşmamıza olanak vereceklerdir. Ancak Ayvacık yöresi sahil kesimlerinin Erken Tunç Çağı'nda öncesi dönemlere kıyasla daha yoğun bir şekilde iskan edilmiş olduğunu söyleyebiliriz. Erken Tunç Çağında Biga Yarımadası batı ve güney sahili boyunca çok önemli kıyı yerleşimleri mevcuttur. Ayvacık sahilleri bu kıyı yerleşimlerindedir. Güney köyleri güneyden kıyı boyunca gelen gemilerin izlediği deniz yolu rotası üzerinde bulunmaktadır. Kıyı şeridi aynı zamanda basit liman işlevi görebilecek yerlerdir. Özdemir, Ayvacık'ın Edremit Körfezine bakan sahil kesimlerinde de benzer Erken Tunç Çağı yerleşimlerinin varlığından bahseder. [63] Bu yerleşimler Erken Tunç Çağının başlangıcını temsil eden ve genelde arkeoloji literatüründe Troya I olarak adlandırılan (M.Ö. 2900-2600) döneme aittir. Özdemir'e göre bu Troya I dönemi yerleşimlerin hemen hemen tamamının Troya II döneminde terkedildiği anlaşılmaktadır. Yapılan arkeolojik çalışmalar Ayvacık kıyısı yerleşimlerini terk eden Troya I dönemi insanların büyük bir çoğunluğunun bu dönemde önemli bir merkez haline gelen Troya'a gittiklerini

göstermektedir. Bu araştırmacılara göre Ayvacık yöresinde Erken Tunç Çağının sadece erken evrelerinde çok yoğun bir şekilde yerleşim görülmüş, M.Ö. 3000'in ikinci yarısından M.Ö. 500 yıllarına kadar çok seyrek bir şekilde iskan faaliyetlerine tanık olunmuştur. Öte yandan Melchert'e göre M.Ö. 2300 yıllarında bölgede Luviler yaşamıştır. [68] Ancak Luviler'in bölgedeki iskan faaliyetleri ile ilgili herhangi bir bilgimiz henüz bulunmamaktadır.

Assos'un son iki dönem kazı başkanlığını yapmış olan Serdaroğlu ve Aslan'ın çalışmalarının kısaca özetleyecek olursak, Ayvacık bölgesinin güney kıyılarının yeniden hareketlenmesi M.Ö. 560 yılında Assos'un Lidyalılar tarafından ele geçirilmesiyle başlar. Assos Edremit körfezindeki en önemli ve en güçlü şehir haline gelir. Bu dönemde güney kıyılarındaki deniz ticareti yeniden hareketlenir. M.Ö. 546 ve sonrasında bu bölge bir süre Pers idaresinde kalır. Persler Helenler'le yaptıkları deniz savaşlarından mağlup olup Ege'den çekildiklerinde bölge yarı-otonom bir hal almış olsa da tam bağımsızlıklarını kazanmak için Makedon kralı İskender'i beklemek zorunda kalmıştır. M.Ö. 334'te Granikos Akıntısındaki savaşta İskender'in Persler'e karşı galip gelmesiyle tüm bölge bağımsızlığına kavuşmuştur. Daha sonraki yıllarda bölge sırasıyla Gallianlar ve Pergamon Krallığı hâkimiyetine girmiştir. Fakat Biga yarımadasının asıl gelişim dönemi Roma işgali süresince yaşanmıştır. Aslında birçok diğer Anadolu şehriyle birlikte bu bölge de Pax Romana döneminde fazlasıyla gelişmiştir. Roma Dönemi'nde MS 57 yılında Hıristiyanlığın yayıcılarından biri olan Aziz Paulus tarafından Assos'un ziyaret edilmesi önemlidir. Assos, Bizans Dönemi boyunca kesintisiz iskân edilmiş, bir Piskoposluk merkezi olarak kullanılmış ve Ayvacık güney kıyıları Hristiyanlar için önemli limanlar olarak kullanılmışlardır. [67] [70] [71] Deniz'in de belirttiği üzere, MS. 330 yılına kadar Roma idaresinde kalan yöre Türk boylarının akınına kadar Bizans idaresinde kalmıştır. [72]

Bu veriler ışığında Ayvacık güney kıyılarının tarih öncesi dönemlerden itibaren denizcilikle iç içe olduğunu ve farklı kültürler için bir geçiş noktası olma özelliğini koruduğunu söyleyebiliriz. O dönemlerde gemilerin kıyıyı takip eden rotalar izlemelerinden dolayı doğal liman işlevi görecektir olan alanlar farklı kültürlerin uğrak ve buluşma yerleri olmuşlardır. Bu bakımdan coğrafi konumu ve tarih boyunca ağırladığı farklı milletler Ayvacık güney kıyılarının kültürünün şekillenmesinde önemli bir etken olmuştur.

Türk Boylarının Bölgeye Yerleşimi

Özdemir'in belirttiği üzere, Çanakkale civarında ilk İslâm orduları Emeviler döneminde 680-81 yıllarında görülmüş, bunu Abbasilerin akınları takip etmiştir. Türk akınlarının gelmesi ise 1080 yılını bulmuştur. Süleyman Şah Ayvacık'ın belli bölgelerini işgal etse da Haçlı Seferleri sırasında bölgede tam olarak hâkimiyet sağlanamamıştır. [63] Gadanaz ve Orhan, 1092'de I. Kılıçarslan'ın Marmara kıyıları ve Edremit'in hâkimiyetini ele geçirmesiyle çok sayıda Türkmen'in bölgeye yerleştiğini belirtir. [73] Osman Bey'in 1288'de Limni zaferi sonrasında bölgede Türk hakimiyeti güçlenmiş, 1335 civarında Osmanlı yönetimi ele almış ve bölge o günden beri kesintisiz Türk hakimiyeti altında kalmıştır. [67] Aslan'ın aktardığına göre, Bizans yazarı Pachymeres de bu bilgileri doğrulamakta ve 14. yüzyılın başlarında bölgeye ulaşan Türk akınları nedeniyle Assos halkının Midilli'ye göç ettiğini aktarmaktadır. Bölge önce Osmanlı Beyliği, sonrasında Osmanlı Devleti topraklarına katılmıştır. [70]

Ayvacık yöresi Kaz Dağları'na¹ yakın olduğu için ilk Türk akınlarından itibaren konar-göçer gruplar tarafından yaşam alanı olarak tercih edilmiştir.² Orta Asya'da Türkmen Grupları hayvancılıkla geçimlerini sağladıkları için göçebe olarak yaşamışlardır. Gadanaz, Orhan ve Aksoy'un vermiş olduğu bilgilere göre, önceleri göçebe olarak Anadolu'ya gelen Türkmenler Osmanlı devleti yönetimi içinde belli bir hukuki düzene bağlı olarak yaşamışlar, düzensiz göçebeliği bırakarak “konar- göçer” olmuştur. Osmanlı devlet düzeninde Türkmenlerden bir kısmı 17. yy'da yerleşikliğe geçerek tarıma başlamışlar, bunlar diğer gruplar tarafından “Manav” olarak isimlendirilmiştir. 18.yy sonrası zorunlu iskâna tabi tutularak yerleştirilen konar-göçerlere ise ‘Yörük’ adı verilmektedir. [72] [73]

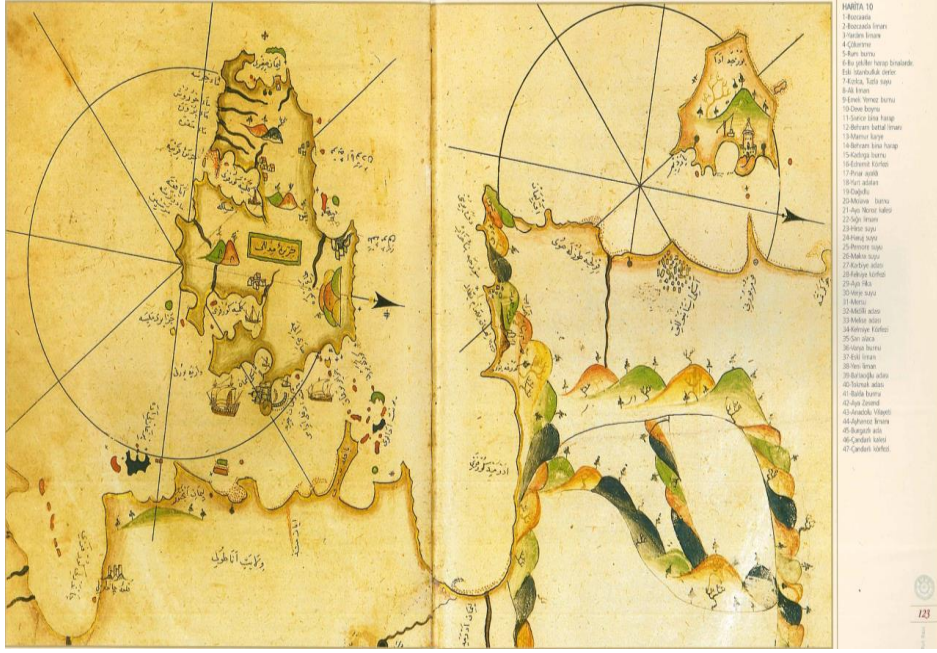
Bu farklı dönemler boyunca halen bölgede varlığını koruyan konargöçer gruplar Osmanlı için önemli bir konu olmuştur. Gadanaz ve Orhan'ın belirttiğine göre, Sultan 3. Murat devrinde 1576 tarihli “Kanunname-i Livayı Karesi” kanunnameleri Karacalar, Bulgurcular ve Karacadağ Yörükleri ile ilgilidir. Sultan Fatih'le başlayan kanunnamelerle “Konar-göçer Yörükken Tairefesi” çıkartılmıştır. 1691 yılında

¹ Orhan Kudar, Kaz Dağları adının Şamanizm'de Kaz'ın kutsal sayılmasıyla açıklar. Bu inanç konar-göçer Türkmenlerle Edremit'e kadar taşınmıştır. [75]

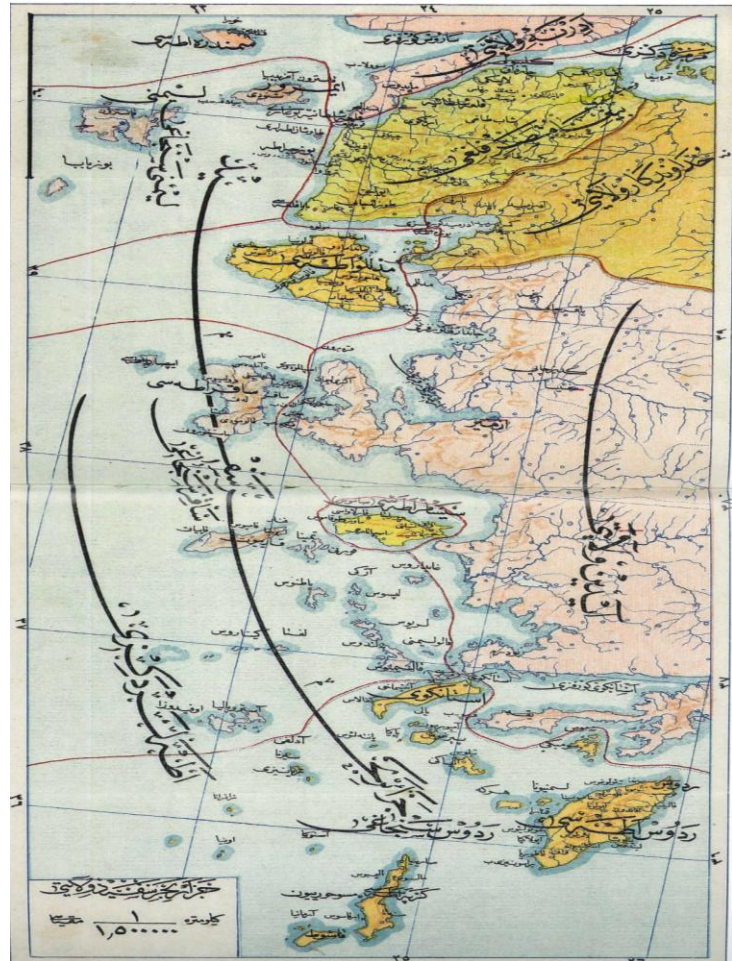
² Alibey Kudar'ın araştırmalarına göre, Kaz Dağları civarındaki Türkmenler buraya Fatih Sultan Mehmet'in emriyle İstanbul'un fethi için gerekli olan kereste ve gemi için gerekli olan çam ağaçlarının işlenmesi amacıyla Toroslar'dan getirtmişler, fetihten sonra gene padişahın iznine tabi olarak geri gönderilmemişlerdir. [76]

aşiretlere iskân teşebbüsünde bulunmuş, fakat aşiretleri tanımayan iskân zabitleri tarafından göç zamanının çok yanlış seçilmiş olması aşiretlerin yegâne gelir kaynağı olan hayvanların yollarda perişan ve telef olmalarına yol açmıştır. Hemen ertesi yıl aşiretler iskân bölgelerinden kaçmışlar, eski yaylak ve kışlaklara dönemedikleri için Anadolu'nun yol bulabildikleri yerlerine dağılmışlardır. 1842–1864 yılları arasında Kazdağlarında konup göçen gruplar Ahmet Vefik Paşa zamanında zorla iskâna tabi tutturulmuştur. Hatta iskân olmayan grupların çadırlarının iplerini kestirtmiş, çadırlarını yırttırmış, yakaladığı beyleri dövdürtmüş, direnmek isteyenleri öldürtmüş ve kaçanları eşkıya ilan etmiştir. Ahmet Vefik Paşa bugün bile “Çadır Yırtan Paşa” olarak bilinmekte ve anılmaktadır. Bu iskândan sonra küçük yer değiştirmeler haricinde göç olayı olmamıştır. [73] Aksoy, bu tarihlerde Ayvacık'ta zorunlu iskân sonucu kurulan son köylerin Ahmetler, Bilaller, Budaklar, Çakmaklar, Cemaller, Çamkalabak (Çamtepe, Çamiçi, Çamoba, Kaşkaya), Çamköy, Çınarpınar, Keçikayası, Kestanelik, Karbastı, Naldöken, Pınardere, Tartışık, Taşboğaz, Yukarıköy olduğunu belirtir. [74]

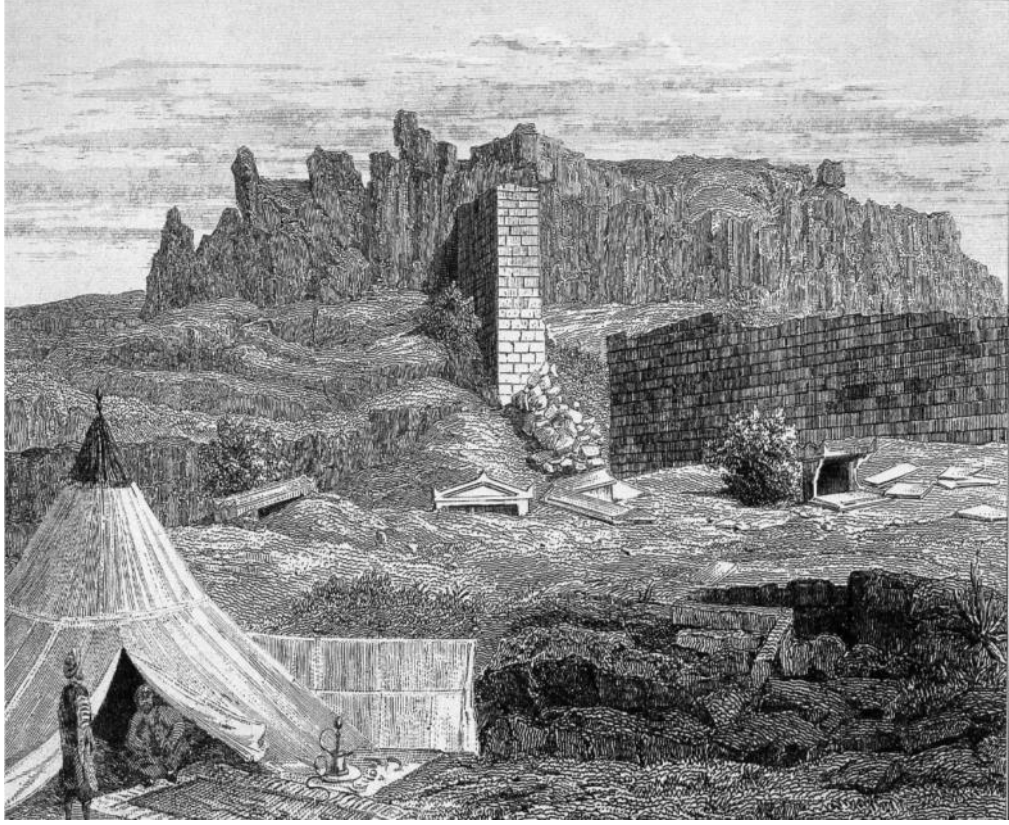
Araştırma alanı olan kıyı köylerinde ise bu bahsettiğimiz bilgilere ilave etmemiz gereken farklı gelişmeler olmuştur. Gadanaz ve Orhan'ın verdiği bilgilere göre 14. yy'da Türk idaresine geçmesiyle birlikte kıyı bölgelerinde yerleşime dair değişiklikler başlamıştır. Kıyılarıdaki köylerde, yağ ve kereste ihracı için her köye ait iskeleler yapılmıştır. Küçükкую gibi bazı yerleşimler nahiye seviyesinde iskân edilmiştir. [73] 1500'lü yıllarda Biga'nın güney kıyılarını ziyaret eden Piri Reis Kitab-ı Bahriye'de ve 1600'lü yıllarda Balabanlı Köyü'nün olduğu bölgeyi ziyaret eden Evliya Çelebi Seyahatname'sinde, Balabanlı köyüne bağlı Sivrice'nin küçük bir liman olduğunu yazmaktadır. Hatta limanın arkasında küçük bir kale olduğu belirtilir. [77] [78]

Şekil 2.4 Piri Reis haritası – Harita 10 [78]

Şekil 2.5. Piri Reis haritası – Harita 31 [78]

Şekil 2.6 Assos'da yörük çadırları [79]

Bölgenin Demografik Yapısı

Ayvacak Kıran köylerindeki gayrimüslim nüfus varlığını, bölgenin hemen karşısında, 6 mil mesafede bulunan Midilli adası ile olan ilişkileri ve çevresiyle deniz ticaretine dayalı ekonomik ve kültürel ilişkilerinden kaynaklı olarak 1923'teki mübadeleye kadar sürdürmüştür. Ayrıca Altıer'e göre, Ayvacık Köylerinden olan Behramkale'nin Bizans döneminde önemli bir piskoposluk merkezi oluşu ve Athena tapınağının bu dönemde onarılarak kullanılması bölgedeki gayrimüslim azınlığın kökenleri ile ilgili ipucu vermektedir. [80] İlaveten bölge denizcilikte iki önemli yer olan Babakale ve Assos limanları arasında oldukça önemli bir hat üzerindedir. Doğal limanları gemilerin farklı ihtiyaçları için uğrak yeri olarak kullanılmıştır. Bu da bölgedeki nüfus yapısının zenginliğine katkıda bulunan önemli etkenlerden biridir.¹

Özdemir, 19. yüzyılda Biga Sancağına bağlı bir ilçe merkezi olan Ayvacık'ın 18.000

¹ Dönemin harp teşkilatı hakkında bilgi veren 1510 tarihli bir defterde Gelibolu ve civarındaki Müslüman ve gayrimüslim tebaadan toplanan kişilerin gemilerin mürettebatını oluşturduğu yazmaktadır. [77]

nüfuslu bir yerleşim yeri olduğunu, bölgedeki Rum, Boşnak ve diğer gayrimüslim nüfusun yerleşik olarak varlığını koruduğunu belirtmektedir. 19. yüzyıl sonlarında, Osmanlılar o güne kadar idareyi elinde tutan ağaların yetkisini ortadan kaldırmış, Ayvacık yöresindeki topraklar ve idaresi o zamana kadar Yunan köylerini idare eden papazların, daha sonra da nüfuz sahibi azınlıkların eline geçmiştir. Kaynaklarda bunlarla ilgili örnekler bulmak mümkündür. 19. yy. ortalarında Frederick Calvert Akçaköy'de, Layard Troya'da bir çiftliğin, George Mengiouis Troya Ovası'nın güneyindeki büyük bir arazinin sahibi olarak görünmektedirler. [63] Chandler, seyahatnamesinde bugünkü Yeniköy ve Yenişehir'den orijinal isimleri olan Enekioi ve Sigeum olarak bahseder ve bu köyleri Rum köyleri olarak tanımlar. [81] Michaud, 1830'da yazmış olduğu seyahatnamesinde Ayvacık'a komşu köylerden Geyikli'ye uğramış ve burada Türk ve Rum nüfusun karışık yaşadığından bahsetmiştir. [82] Ek A'da görüleceği üzere, Osmanlı Arşivlerinde de mübadele öncesi ve sonrasında Rum mallarının dağıtımı, onarımı gibi konuların kaydı bulunmaktadır.

Herkül Milas'ın sözlü tarih çalışmasına dayanarak hazırlamış olduğu kitabında 1923 yılındaki mübadele ve öncesinde bölgedeki Rum Ortodoks vatandaşların yaşadıklarından örnekler sunar. Bu kaynağa göre, Biga'nın 1922'den önce 10.000 nüfusu bulunmaktadır. Bu nüfusun 2500'ünü Rumlar, geri kalanını Türkler ve az sayıdaki bir bölümünü Ermenilerle Yahudiler oluşturmaktadır. Kaza statüsündeki Biga bağımsız konumdaki Çanakkale sancağına bağlı olup, çevre köyler gibi Biga'daki Rum nüfusun da ana dili Türkçedir. Biga dinsel açıdan Çanakkale ve Lapseki metropollüğüne bağlıdır. [83]

Bugüne kadar Ayvacık köyleri ile ilgili yapılan araştırmalarda gayrimüslim nüfusun varlığı çoğunlukla mevzu bahis olmamıştır. Bölgedeki demografik yapıyı aydınlatmak üzere Devlet Arşivleri taranmış, 272 00 00 12 52 118 1-1, 272 00 00 12 52 118 1-3, 272 00 00 74 66 26 9-1, 272 00 00 74 66 26 9-2 ve 272 00 00 74 69 52 13-1 no'lu belgelerde Ayvacık ve yöresinde yaşayan Rum Ortodoks nüfusa ait terkedilmiş zeytinlikler, ticarethaneler ve malların durumu ile ilgili yazışmalara rastlanmıştır. (bkz. Ek A)

Mübadele Döneminden Günümüze

Eşref'in de belirttiği gibi, mübadele sırasında yerli Rumlar karşı kıyılara giderken,

onların terk ettikleri yerleri Girit ve Midilli'den mübadiller doldurdular. Çanakkale'de mübadillerin yerleştirilebileceği oldukça geniş arazi, tarla, bağ, bahçe ve zeytinlikler, ayrıca Çanakkale bölgesini terk eden Rumların geride kalan malları da bulunmaktaydı. Gelibolu ve Çanakkale'ye mübadiller 1924 yılı Ocak ayından başlamak üzere 1928 yılı başlarına kadar çeşitli tarihlerde getirildi. Bu mübadillerin büyük bir bölümü mübadele sonrası boş kalmış olan Ayvacık köylerine yerleştirildi ve gayrimüslimlerden kalan mallar kendilerine tahsis edildi. [84] Bektaş'ın 1996 yılında Midilli'ye yapmış olduğu ziyaret sırasında yerel yöneticilerden almış olduğu bilgilere göre Midilli'den Anadolu'ya 25.000 civarında insan göç ettirilirken, Edremit ve Ayvalık yöresinden Midilli'ye 150.000 civarında kişi göç ettirilmiştir. [85] Atabay'ın aktardığı bilgilere göre, gelen mübadiller mesleklerine göre sınıflandırıldığında önemli bir kısmının meslek hanesi boş bırakılmıştır ve gelenler arasında en fazla rençper bulunmaktadır. 1934 tarihli 2510 sayılı kanunun kabulünden sonra Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan Türkiye'ye büyük göçmen akınları yaşanmıştır. Ülke topraklarının verimli kullanılması ve toplumsal hayatın canlandırılmasını amaçlayan 2510 Sayılı İskân Kanunu'yla ülkemize gelen ve Çanakkale yöresine iskân edilen göçmenlerin bir kısmı Ayvacık bölgesine yerleştirilmiştir. Yine bu dönemde Doğu bölgesindeki Kürt isyanları ve zorunlu göç nedeniyle Ayvacık ve köylerine ciddi oranda nüfus aktarımı yapılmıştır. Atabay, devamında İkinci Dünya Savaşı döneminde Romanya'dan gelen ailelerden de Ayvacık'a yerleştirilenler olduğunu belirtmiştir. Son olarak 1950-52 yıllarından Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin bir kısmı Ayvacık ve köylerinde iskân edilmiştir. [82]

2.3 Sosyal Doku

Keleş'in aktardığı 2007 genel nüfus sayımı bilgilerine göre, merkez ilçe nüfusu 7600, Küçükkuyu Beldesi 6115, Gülpınar Beldesi 1238 ve 64 köyü ile birlikte toplam ilçe nüfusu 30.361'dir. İlçenin nüfus yoğunluğu 34'dür. [87] Bahsetmiş olduğumuz göçlerle birlikte Ayvacık bölgesinde bugün Türkmen'ler ağırlıklı olmak üzere farklı etnik kökenlere sahip gruplar yaşamaktadır.¹

¹ Ayvacık bölgesinde yaşatan Türkmenler ve diğer etnik gruplarla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Gadanaz, A. ve Orhan, M. (2008) "Kazdağı: Balıkesir, Bergama ve Ayvacık Halılarının Etkileşimi", Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 29 – 30 Ağustos 2008, Çanakkale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları, s. 281-286. [73]

2007 yılı verileri itibariyle, Ayvacık gelişmişlik sıralamasında Türkiye’de 850 ilçe içinde 292.dir. Şehirleşme oranı %21’dir. Darkot ve Tuncel’in belirttiğine göre, ilçede ekonomik yapı önceleri zeytincilik, orman ürünleri, hayvancılık ve tarımla birlikte palamutçuluğa dayanmaktaydı. [88] Abay ve Şimşek, Palamut meyvesi (Pelit) sepicilikte kullanılmayınca bu ürününün ilçe ekonomisine katkısının yok olduğunu belirtmektedir. İlçenin genel ekonomisi uzun süredir tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Yörede antepfıstığı ve narenciye üretimi de önem kazanmıştır. Turizmin yanı sıra zeytincilik ve zeytinyağı üretimi, halı dokumacılığı, odun kömürü, peynir, hayvancılık ve balıkçılık önemli gelir kaynakları arasındadır. [89] Deniz, özellikle halıcılık ve el dokumacılığını üzerinde durarak Çanakkale yöresinde 15. yüzyıldan beri halı dokumacılığı yapıldığını belirtmektedir. [72] Ayrıca bölgede çok sayıda bulunan küçük taş ocakları taş işçiliğinin gelişmesine vesile olmuştur. Çevredeki hemen hemen tüm konutlar, turizmin gelişmesiyle birlikte sayısı artan butik oteller geleneksel taş işçiliği ile yapılmaktadır.

Ayvacık’ın kültürel zenginliği hem coğrafi özelliklerinden hem de çok farklı etnik kökenin bir aradalığından kaynaklanmaktadır. Yöre halkı, oldukça zengin bir kültür yapısına sahiptir. Tolun’a göre, Yörük ve Türkmen köylerinde geçmişten gelen kendilerine özgü kültürel farklılıklar yaşanmaya devam etmektedir. [90] Daha önce de bahsettiğimiz üzere Ayvacık köyleri buldukları mevkilere ve yerleşen konar göçer grupların özelliklerine göre üç gruba ayrılmıştır. Kuzey tarafına düşen Kaz Dağı eteklerindeki orman köyleri Derekolu; güneydoğusuna, Küçükkuşu istikametine düşen köyler Yalı kolu ve güney batısında-Baba Burnu yönünde bulunan köyler ise Kıran kolu olarak adlandırılmıştır. Abay ve Şimşek’in aktardığına göre, Derekolu köyleri çoğunlukla orman işleriyle ve hayvancılıkla geçimini sağlarken, Yalılıkolu zeytinciliğin miktar ve kalite olarak yüksek olduğu yerlerdir. Kıran kolu adından da anlaşıldığı üzere Türkiye ortalamasının çok altında yağış alması sebebiyle ziraata elverişli değildir ve bu köylerde küçükbaş hayvancılık ve halıcılık en önemli üretim alanıdır. Zeytincilik de Yalılıkolu köylerindeki kadar olmasa da yapılmaktadır. Yaz ayları geldiğinde Kaz Dağları’na olan göç halen sürmektedir. [89]

2.4 Ayvacık Anıtsal Mimarlık Yapıları ve Tarih Öncesi Konut Örnekleri

2.4.1 Osmanlı Öncesi Yapılar

Bu başlık altında incelenen yapılar bölgedeki tüm antik yapılar değildir. Ayvacık Belediyesi sınırları içinde Assos, Gülpınar, Coşkuntepe gibi ören yerlerinde tiyatro yapısı ve tapınaklar gibi anıtsal yapıların kalıntıları bulunmaktadır. Ancak bu yapılarda yerel konut mimarisine etki edebilecek herhangi bir kritere rastlanmamıştır. Bu anıtsal mimarlık örnekleri üst yapı kültür şemalarına uygun inşa edilmişlerdir. Ayrıca konutla ilişki kurulabilecek olan yapım teknikleri ile ilgili fazla veri bulunmamaktadır. Gülpınar'daki Smintheon tapınağının sadece kolonları ayaktadır ve içteki megaron benzeri yapı ile ilgili herhangi bir kalıntı gözlemlenmemektedir. Yerel konut mimarisine referans olabilecek herhangi bir özelliğine rastlanamamıştır. Assos Athena Tapınağı'nda da kaide ve kolonlar dışında gözlemlenebilecek herhangi bir mimari eleman bulunmamaktadır. Bu nedenle bu başlık altında incelenen yapılar yerel konut mimarisine çeşitli referanslar sağlayabilecek olanlardan seçilmişlerdir. Çerçevenin bu şekilde çizilmesinin nedeni başta belirtmiş olduğumuz gibi bu bölümün amacının bölgedeki tüm yapıları incelemek değil yerel konutlar üzerine çalışmak olmasıdır.

Özgünel'in belirttiği gibi, MÖ 4500 civarında iskân¹ edilmeye başlanan Gülpınar prehistorik yerleşiminde su ana kadar kazısı yapılan alanlarda ana kaya üzerinde sadece iki mimari evreli tek bir kültür katmanıyla belirlenen prehistorik yerleşimde taş mimari ağırlık kazanmaktadır. Hem tapınağın hem konutların hem de su depolarının yapımında moloz ve kesme taş uygulamalarına rastlamak mümkündür. [66] Genellikle kare planlı ve avlulu olduğu anlaşılan bu konutların bazen birbirine bitişik bazen de

¹ Eran'ın belirttiği üzere, bilinen en eski konutlar üst paleolitik dönem sonlarına (yaklaşık M.Ö.12.000-10.000) ya da Mesolitik döneme ait yuvarlak/oval planlı basit kulübelerdir. İtalya - Fransa sınırındaki Terra Amata'da (1. katman), Rusya'da Gagarino, Ürdün'de Mallaha'da, Wadi Fallah'da (2.katman), Mezopotamya'da da Zawi Chemi, Tell M'lefaat'da bunların kalıntıları ele geçmiştir. Eran'a göre, yuvarlak ve türevi formlar doğada karşılaşılan olağan biçimlerdir ve iyi bir doğa gözlemcisi olan insanın ilk yapay barınaklarında bunlardan yararlanmış olması da doğaldır. Tespit edilebilen konutların geniş bir coğrafyaya yayılmış olmalarına rağmen benzer özellikler göstermeleri o zamanki insanların ortak düşünüş biçiminin bir göstergesidir. Tarımın yaygınlaşmasıyla beraber yerleşik düzene geçilmesinden yani Neolitik dönemden itibaren konut mimarlığına ait veriler sayıca artar. Yapılan araştırmalar, kentleşme yolunda ilk adımların atıldığı Neolitik dönemden bu yana temel konut formunun türlü dörtgen biçimler olduğunu göstermektedir. Bu formun Anadolu'daki en bilinen örnekleri Çatalhöyük, Hacılar, Er Baba, Canhasan, Mersin, Çayönü ve Ilıpınar'dır. Eran, bugüne kadar ele geçen verilerle dörtgen formun tarihöncesi çağlardan beri Anadolu mimarlığının tipik formu olduğunu belirtmiştir. Sadece Anadolu'da değil, Akdeniz'de, Orta ve Kuzey Avrupa'da ve Ege'de erken konut mimarlığının ana formu dörtgendir. Mezopotamya'da erken yerleşmelerin prototipi olarak kabul edilen Jarmo gibi birçok yerde konutlarda dörtgen form egemendir. [91]

birbirinden ayrı olarak inşa edildiği görülmektedir. Takaoğlu'nun araştırmalarında, konutların tabanlarında tespit edilen ocak kalıntıları dışında, konutların içinde ayrıca birer taş döşeli platform ve sınırları duvarla belirlenmiş erzak küplerinin koyulduğu alanlar bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca konutların önündeki avlularda veya çevreleyen dış mekânlarda çok sayıda tabana açılan erzak ve çöp çukurlarına rastlanılmıştır. Takaoğlu, başlangıçta erzak çukuru olan bu unsurların zamanla çöp çukuruna dönüştürülmüş olabileceğini belirtir. [92] Kare formlu mekanlar çift sıra taşlarla örülmüştür. Duvar kalınlığı ortalama 45 santimetredir. Özgünel ve Kaplan, bu küçük mekânlarda göze çarpan özelliğin ocak yapılarının olması olduğunu belirtirler. Pişmiş toprak tabanlı, ocak yapıları mekânların köşelerinde göze çarpmaktadır. Yapılan kazı çalışmalarında mekânların içlerinde gerçekleştirilen domestik faaliyetlere ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Bazı yapılarda duvarlarda nişler tespit edilmiştir. Bu yapıların depo, ambar ve işlik olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Bu işlik ve depolara ait çok sayıda pithos¹ yer almaktadır. Bazı pithoslar tabana, bazıları ise gövdenin yarısına kadar zemine gömülmüşlerdir. Özgünel ve Kaplan, bu durumun doğrudan içlerinde barındırdıkları malzemeye ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Kireç, harç ve moloz taşın kullanıldığı duvarda köşelerde kesme blok taşlar kullanıldığını tespit etmişlerdir. [93]

¹ Antik dönemde içinde yağ, tahıl gibi besin maddelerinin saklandığı büyük, aşağı doğru daralan omuzdan kulplu çanak, çömleğe verilen isim

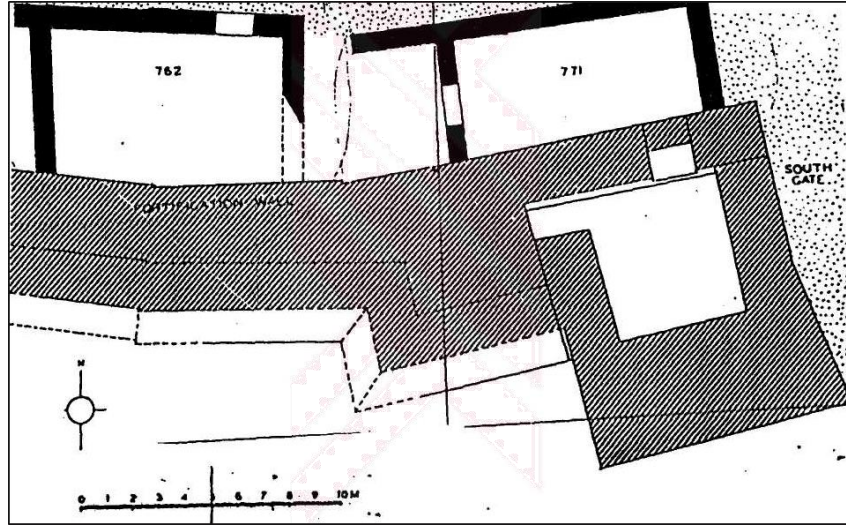
Şekil 2.7 Gülpınar konut kalıntıları [94]

Dikkat çekici başka bulgulara Gökçeada'da rastlanmıştır. Kaleköy'ün 1.7 km kadar güneybatısında MÖ 3000'li yıllarda iskan edilmeye başlamış orta büyüklükte bir höyük olan Yenibademli'de 1996 yılında başlatılan çalışmalar çok sayıda dikdörtgen yapı topluluğunu ortaya çıkarmıştır. Hüryılmaz'ın aktardığına göre, duvar köşeleri dik açıyla birleştirilmiş yapıların içinde, düz damları desteklemek amacıyla kullanılan ahşap dikmelere rastlanmıştır. [95]

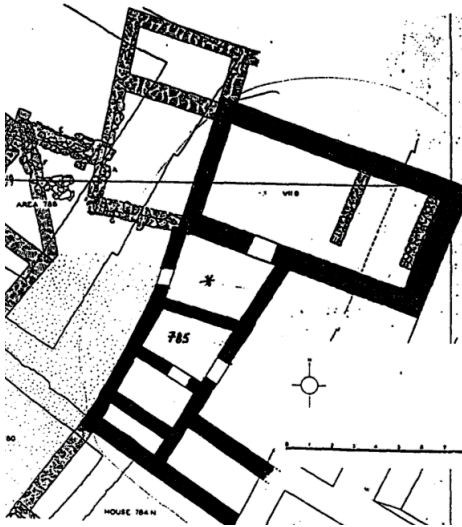

Şekil 2.8 Yenibademli 1-3. Mimari tabakalara ait kalıntılar [95]

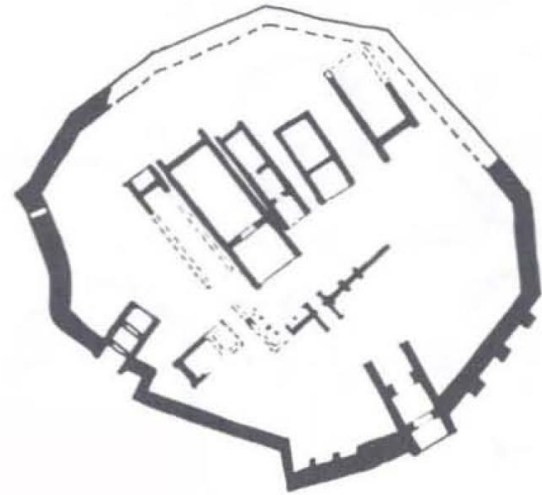
Yenibademli ile eş zamanlı olarak MÖ 3000’li iskân edilmeye başlanmış olan Troya’da VII. tabakada MÖ 1200 ve 1100 yıllarında inşa edilmiş konut yapıları tespit edilmiştir. Aslan, birbirini dik kesen yolların içinde, yol boyunca iki yanda sıralanmış konutların oluşturduğu bir yerleşme düzeni ortaya çıktığını belirtir. Ana yollar ve bunları dik kesen yolların sınırladığı adacıklar içinde megaron tipi evler bulunmaktadır. [70] Yaprak Eran’ın ‘Erken Dönem Demir Çağında Ege ve Akdeniz Mimarlığı’ isimli doktora tezinde incelediği bu konutlar kare planlı, avlulu ya da avlusuz tek mekanlı ya da birden fazla mekânlı olarak inşa edilmiştir. Bölgedeki en yaygın yapı malzemesi taştır. Eran, Kuzey Ege’de erken dönem demir çağındaki (MÖ 1200 civarı) konut bulgularının şimdilik sadece Troya bölgesinde olduğu belirtilmektedir. [96]

Şekil 2.9 Troya 762 ve 772 no’lu Evler [96]

Şekil 2.10 Troya 785 ve VII no’lu evler [96]

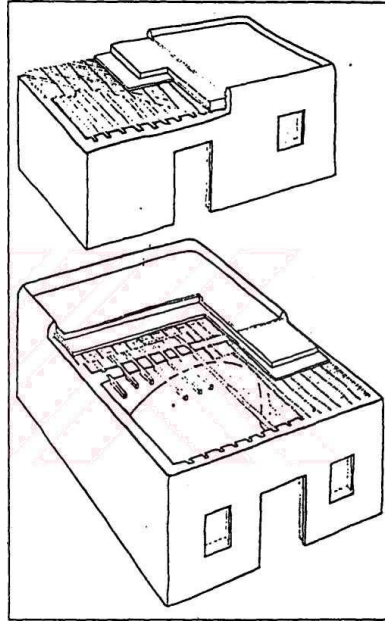
Şekil 2.11 Troya II megaronları [91]

Batı Anadolu kıyılarında tespit edilmiş olan yapılar ile adalardaki yapılar arasında plan şeması ve malzeme kullanımı açısından önemli farklılıklar yoktur. Eran, Doğu Ege adalarında incelemiş olduğu MÖ 10. ve 9. yüzyıllarda inşa edilmiş konutların çoğunlukla kare, dikdörtgen ya da apsidal planlı¹, avlulu ya da avlusuz olabildiklerini belirtmiştir. Konut mimarlığında kullanılan inşaat malzemeleri taş, kerpiç ve ahşaptır. İnşaat tekniğinde de bölgeler arasında önemli farklılıklar olmadığını aktarır. Taş duvarlarda en sık kullanılan teknik, basit kuru duvar tekniğidir ve tipik taş cinsleri mermer, kireçtaşı ve şisttir. Moloz taş uygulamalarına da rastlanmaktadır. Eran, Ege adaları konut mimarlığında, hemen hemen tüm bölgeyi kapsayan tek özelliğin duvar inşasında taş malzeme kullanılması olduğunu belirtir. Bunun, yapıda dayanıklılığı arttırmak amacıyla yapılan bilinçli bir seçimden çok, bölgenin jeolojik oluşumu nedeniyle bir tür zorunluluk gereği olduğu tespitini yapar. Duvarların sağlamlığı kaygısıyla köşelerde büyük boy taş yani köşe taşı kullanımı tüm bölge için geçerli olmasa da yaygın bir uygulama olduğunu aktarır. [96] Duvar inşa tekniği bakımından vurgulanması gereken bir başka nokta, Andros adasındaki Zagora'nın bazı birimlerinde görülen pahlanmış köşelerdir. Eran'ın aktardığına göre, kazıyı yapan araştırmacılar, bu uygulamanın hayvanların geçişini kolaylaştırmak için olduğunu öne sürerken, bazı araştırmacılar ise bu yorumu kabul etmekle beraber, teknik olarak da kabaca işlenmiş taslarla L köşe yapımının güç olduğunu, bu nedenle köşelerin yuvarlatıldığını savunur. [96] Ancak yerleşmenin diğer birçok yapısında düzgün açılı köşelerin başarıyla uygulanmış olması bu savı çürütmektedir. Duvarların orijinal yüksekliği ile ilgili tek inceleme Zagora'da yapılmıştır. Eran, buradaki evlerin 2.50 - 3.00 m. arasında bir yüksekliğe sahip olabileceğini belirtmektedirler. Taş duvarların yanı sıra çamur harelî taş ve kerpiç duvarlara da rastlanmakta olduğunu tespit etmiştir. [96]

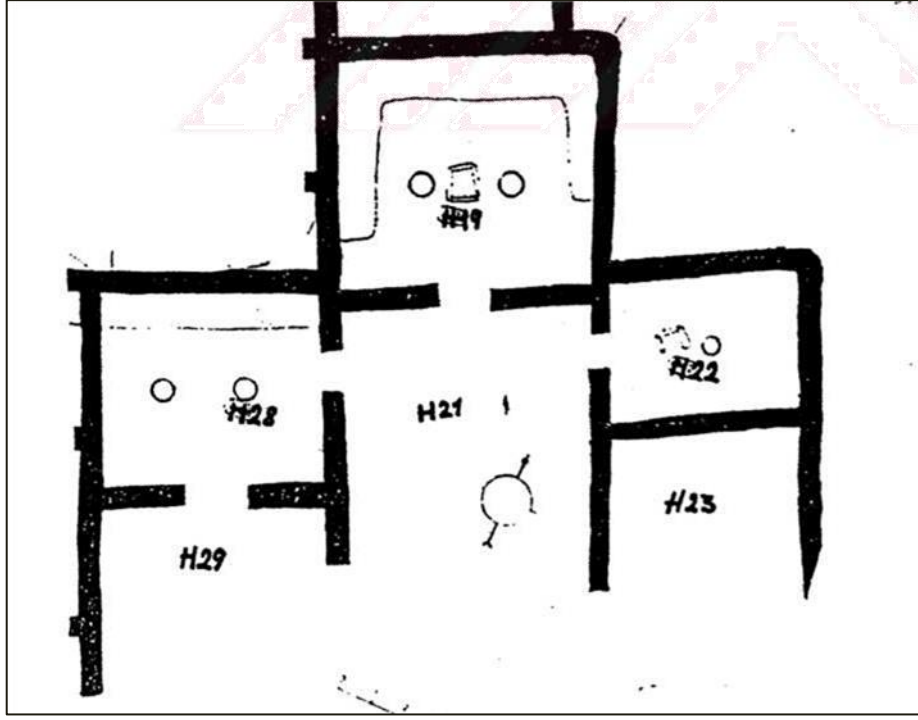
Gene Eran'ın aktardığına göre, evlerin çatılama sistemleri bakımından elimizdeki tek somut veri araştırmacıların hazırlamış olduğu konut modelleridir. Bunlarda düz dam ve beşik çatı uygulamaları görülür. İnşa tekniğinin daha basit olması nedeniyle düz damın daha yaygın kullanılmış olduğu düşünülmektedir. Sakız adasındaki Emporio'da çatı çöküntüsü içinde bir pithosun üst kısmını andıran pişmiş toprak parçalar ele geçmiştir. Bu buluntular baca kalıntısı olarak yorumlanabilir. Eran bu tip bacaların Ege adalarında hala kullanılıyor olmasının bu görüşün doğruluğunu kanıtladığını belirtir. Evlerin

¹ Dikdörtgen planlı yapının sonuna apsis eklenmesiyle elde edilen plan türü

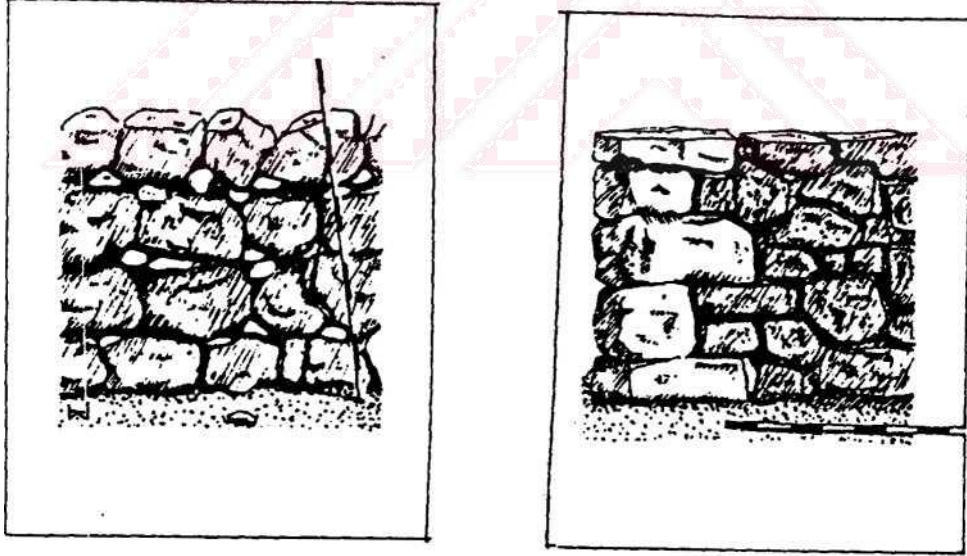
tabanları sıkıştırılmış toprak olabileceği gibi, tas döşeli de olabileceği tespit edilmiştir. [96] Evlerin iç döşeme öğeleri, yaşam koşulları gereği basit ama işlevseldir. Yaygın olan bir diğer zemin yapısı da, tüm Akdeniz genelinde yoğun olarak kullanılan sıkıştırılmış toprak zeminlerdir. Eran, bazı örneklerde zeminin sıvandığını düşündüren bir beyazlığa rastlandığını aktarır. Kayalık zeminlerle sıkıştırılmış toprak döşeli zemin tiplerinden başka, tas döşeli zeminlere de rastlanmıştır. Ocaklar, fırınlar ve sekiler tespit edilebilmiş önemli öğelerdir. Sekilerin Ege adalarındaki ve Ede'deki konutlar için yaygın bir özellik oluşturduğundan bahseder. Evlerin birçoğunda erzak depolanmak amacıyla kullanılan çukurlara, ambarlara ve küplere ait izler bulunmuştur. Kalıntılar arasında yiyecek içecek depolamak amacıyla kullanılan pithoslar ve sabit erzak teknelerinin de bulunmuş olduğunu aktarır. [96]

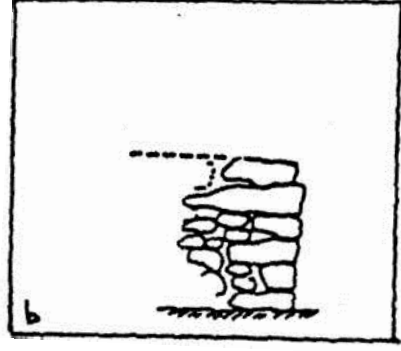
Şekil 2.12 Düz dam yapım detayı [96]

Şekil 2.13 Zagora konut örneği [96]

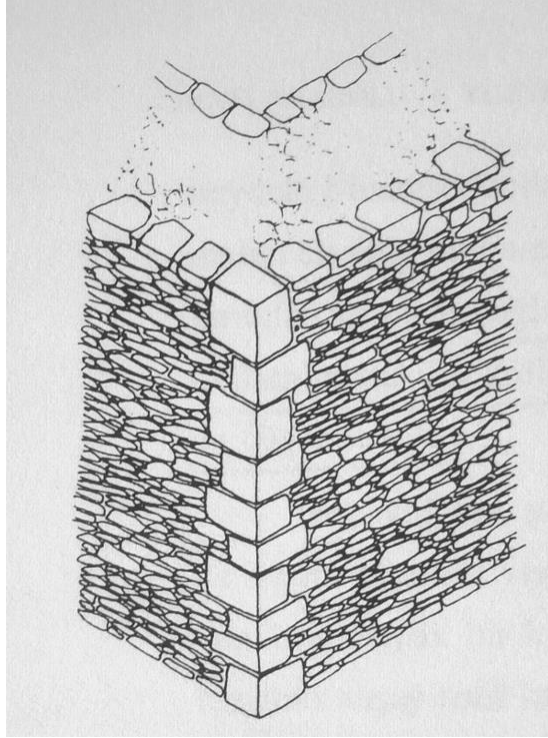

Şekil 2.1 Erken Demir çağında duvar örgü teknikleri [96]

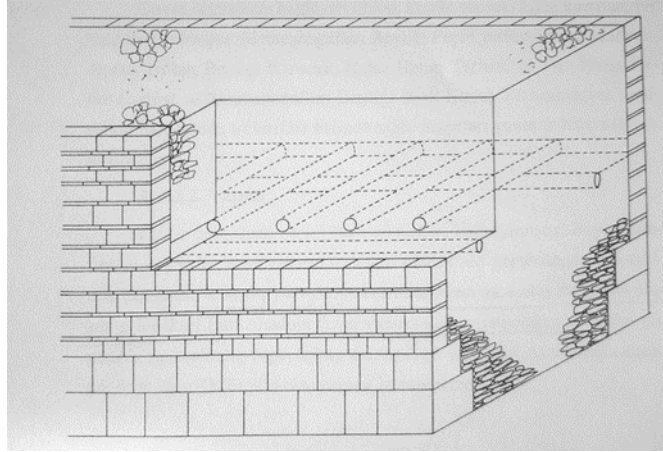

Şekil 2.2 Erken Demir çağında duvar örgü teknikleri [96]

Kolay'ın aktardığına göre, Batı Anadolu'da ilk yerleşmelerde de ahşap hatıllı, moloz taş örgü duvarlı yapılara rastlanmıştır. M.Ö. 133'te Bergama krallığının topraklarını Roma İmparatorluğu'na bırakması ile Batı Anadolu'da Roma kültürünün etkileri görünmeye başlanmıştır. Bu etki duvar yapım tekniğini etkilemiş ve kuru duvar yerine kesme köşeler arası moloz taş ve harç dolgudan oluşan sisteme geçilmiştir. Gene Kolay'ın aktardığına göre, bu teknik daha sonra Menteşeoğulları Beyliği yapıları olmak üzere diğer Beylikler tarafından da 14. yüzyılda yaygın bir şekilde kullanılmıştır. [97]

Şekil 2.16 Priene Ay Burgaz Kalesi [97]

Şekil 2.17 Bergama Akropol’de Bizans sur duvarı [97]

Kolay, Roma döneminden başlayarak devamında Beylikler döneminde gözlemlenen bir diğer yapım tekniğinin, duvar örgüsü yükseldikçe iskeleyi sağlamlaştırmak amacıyla kirişlerinin duvar örgüsü içine yerleştirilmesi olduğunu tespit etmiştir. [97] Bu yapım tekniği, araştırma alanı olan Kırankolu köylerinde halen kullanılmaktadır. İskele çıkarıldıktan sonra duvar içinde kalan delikler halen gözlemlenebilmektedir.

Tarih öncesi konut örnekleri gibi Gülpınar’daki Roma Hamamı da bölgedeki yapım teknikleri açısından bazı ipuçları vermektedir. Fotoğrafından gözlemlenebileceği üzere, yapının köşelerinde kesme taş, orta alanlarda moloz taş örgü kullanılmıştır.

Şekil 2.18 Gülpınar Roma Hamamı [98]

2.4.2 Osmanlı Dönemi Yapıları

Aslan'ında aktardığı gibi, Behramkale Hüdevendigâr Camisi dönemin Erken Osmanlı Camilerinin tipik tek kubbeli son cemaat mahalli plan tipini yansıtır. I. Murad devrinde inşa edilmiştir. Akropolis üzerindeki cami, tapınağın aksine kayalığın kuzey kıyısına konumlandırılmış, denizden ziyade karadan görülmesi amaçlanmıştır. Tek kubbeli hacim ve üç gözlü son cemaat yerinden oluşur. [71] Kare planlı bina, sekizgen bir kasnağa oturan kubbeli bir hacimdir. Camii'nin kesiti üç kademe halinde algılanmaktadır. İlk kademeyi beden duvarları teşkil ederken ikinci kademeyi sekizgen kasnak, üçüncü ve son kademeyi kubbe oluşturmaktadır. Yapının minaresi yoktur. Altier'in de belirtriği gibi, bina antik kentin koyu renkli bazalt taşlarıyla teşkil edilmiş olup özellikle kiliselerden alınan taşlardan yapılmıştır. Pencere ve son cemaat yeri kemerlerinde tuğla kullanılmış, son cemaat yeri sütunları, kapı lento ve söveleri ve döşemelerde ise beyaz mermer malzemeye yer verilmiştir. Binanın cephelerinde yer yer tuğla dizilerine ve özellikle köşelere denk gelen yerlerde beyaz mermerden devşirme malzemelere rastlanmaktadır. [80]

Altier, duvarlar üzerinde bölüm bölüm günümüze ulaşabilmiş sıva üzerine grafiti gemi tasvirlerinden bahseder. Gemilerin biçimleri işlenişleri birbirinden farklı olup belli bir düzen arz etmezler. Altier'e göre, gelişigüzel işlenmiş olan tasvirler, düzenli bir süsleme kaygısından ziyade farklı zamanlarda farklı kişilerin işlediği betimlemeler kanısı uyandırmaktadır. Duvarların üzerinde grafitilerin dışında kırmızı renkli kalem işi süslemelere dikkati çeker. Kalem işi süslemelerin bazılarının gemi tasviri bazılarının ise bitkisel süslemeler olduğunu belirtir. Altier'e göre, Camide gemi motifli süslemeler olması dikkat çekici istisnai bir durumdur ve bölgenin denizcilikle yakın ilişkisi işaret etmektedir. Altier tarafından bu bölgelerde yaşayan veya yolu buraya düşen gemiciler tarafından yapıldığı öngörülen bu çizimler, renkli boyalar ve boyanın kullanımına ilişkin seyreltici, fırça ve palet gibi fazla malzemeye ihtiyaç kalmaksızın pratik bir şekilde, ancak kimi detaylar da kaçırılmadan kazanmışlardır. Öte yandan camideki tüm gemi graffitileri göz önünde bulundurulduğunda birbirine benzer tipte, ancak çok sayıdaki gemi tasvirinin kazanması Altier'e göre, Behramkale'deki limana irili-ufaklı çok sayıda ticari gemisinin uğradığını göstermektedir. [80]

Kuşkusuz Behramkale Hüdâvendigâr Camisi yakınındaki köprü ile birlikte, bölgenin fetih sonrası Türk iskânına ait mimarlık faaliyetlerinden biridir. Yavaş, bu camilerin

çevresinde köprü veya hamam gibi gelir sağlayan ve aynı vakıf çatısı altında birleştirilmiş yapı toplulukları şeklinde inşa edildiği belirtmektedir. [99] Bu mimarlık faaliyetlerinin bölgeye yeni yerleşen Türkmenlerin dini ihtiyaçlarını karşılamının dışında, yeni yerleşimin merkezini oluşturan en önemli sosyal buluşma yeri şeklinde bir fonksiyon taşıdığı da anlaşılmaktadır. Yavaş'a göre iskân yerinin dikkatle seçildiği ve burada Türk yerleşiminin yoğunlaşmasının istendiği dikkati çekmektedir. [99]

Şekil 2.19 Behramkale Murad Hüdavendigâr Camii

Şekil 2.20 Behramkale Murad Hüdavendigâr Camii

Behramkale Köprüsü, Çanakkale'nin Ayvacık İlçesine bağlı olan Behramkale Köyü'nün kuzeyinde Tuzla Çayı üzerinde yer almaktadır. Atak'ın da belirttiği gibi I. Murad zamanında yaptırılan camiler bu yörede 14. yüzyıl ikinci yarısında Osmanlılar tarafından yürütülen bir imar faaliyetinin olduğunu göstermektedir. Behramkale Köprüsü inşa tarihine dair herhangi bir kitabe ya da kayıt bulunmamaktadır. Buna karşın Atak bu bölgede yapılmış olan camileri dikkate alarak 14. yüzyıla yakın bir tarih olabileceğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra Atak, Ezine'nin 2 kilometre kadar kuzeyinde bulunan Asılhan Bey Köprüsü'nün plan ve mimari özellikleri açısından Behramkale Köprüsü'ne benzerlik gösterdiğini belirtir. Bu şekilde bir karşılaştırmayla yine yukarıda bahsedilen tarihlendirme yanlış olmayacaktır. Atak, kimi araştırmacıların Roma dönemine tarihlendirdiği Behramkale Köprüsü'nün; plan özellikleri, malzeme özellikleri ile bu yörede inşa edilmiş olan diğer yapılar göz önüne alındığında Erken Osmanlı Dönemi yapısı olduğunu belirtir. [100] Tuzla Çayı üzerinde yer alan Behramkale Köprüsü 4 gözlü olarak yapılmıştır. Atak, köprünün döşeme uzunluğunun 79.20 metre, en büyük kemer açıklığının 15 metre, eninin 3.50 metre olduğunu belirtmektedir. Köprünün ortasındaki göz diğer gözlere nazaran geniş ve yüksek tutulmuştur. Atak'a göre, erken Osmanlı köprülerinin tipik bir özelliği olan bu plan tarzı, Behramkale Köprüsü'nün Osmanlı yapısı olduğunun bir başka kanıtıdır. [100] Köprünün kemer formları sivridir. Köprünün tabliye kısmı korkulukları ve kemerler düzgün kesme taştan inşa edilmiştir. Cephe düzeni ve görünüm açısından oldukça sade bir görünüş sergileyen Behramkale Köprüsü üzerinde herhangi bir süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Şekil 2.21 Behramkale Köprüsü [70]

Ayvacık yöresi kırsal mimarisinin en ilgi çekici yapılarından birisi de yel değirmenleridir. Bu yel değirmenleri genellikle moloz taştan yapılmıştır ve silindirik bir gövdeye sahiptir. Kesme taş ağırlıklı olarak giriş kapısının sövelerinde tercih edilmiştir. Bu yapılarla ilgili bir araştırma yapmış olan Takaoğlu, silindirik gövdenin ahşap hareketli konik bir çatıyla örtüldüğünü ve bu konik çatının rüzgâra göre yönlendirildiğini belirtmektedir. [101] İçeriden iki katlı olan ana mekân ahşap bir döşemeyle ayrılır. Katlar arası erişimi sağlamak için yel değirmeninin iç kısmında üst kata çıkışı sağlayan merdivenler yer almaktadır. Takaoğlu'nun tespitlerine göre, değirmen taşı üst katta yer alırken, alt kat daha çok tahıl veya bundan elde edilen unun depolandığı alan ve değirmencinin yaşam ünitesi olarak kullanılmıştır. Bu nedenle alt kat duvarlarında ocak veya niş gibi ihtiyaca yönelik döşemeler bulunmaktadır. Takaoğlu, yatay bir aks ile döner konik çatıya bağlı genellikle sekizli veya onlu yelken kullanımının Çanakkale yel değirmenlerinde yaygın olarak kullanıldığını belirtir. Küçük boyutta üçgen yelkenlerin ucuna bağlandığı bu sekizli veya onlu sistemin Akdeniz, Ege adaları ve Batı Anadolu yel değirmenlerinin tipik özelliği olduğunu vurgular. Emekli değirmencilerle yaptığı görüşmelerde, gerekli rüzgâr şartları oluşturulduğunda döner çatının rüzgâra yöneltilip sabitlendikten sonra, rüzgâr sürdüğü sürece un üretiminin aralıksız sürdüğü belirtilmiştir. [101] Çalışma alanımız içinde Bademli ve Balabanlı köylerinde yer değirmenlerine rastlanmaktadır. Bu bölgede yakın çevresinde tahıl üretimine uygun alanların yok denecek kadar az olduğu göz önüne alındığında bu yel değirmenlerin deniz yoluyla buraya getirilen tahılın un haline getirilmesi sürecine

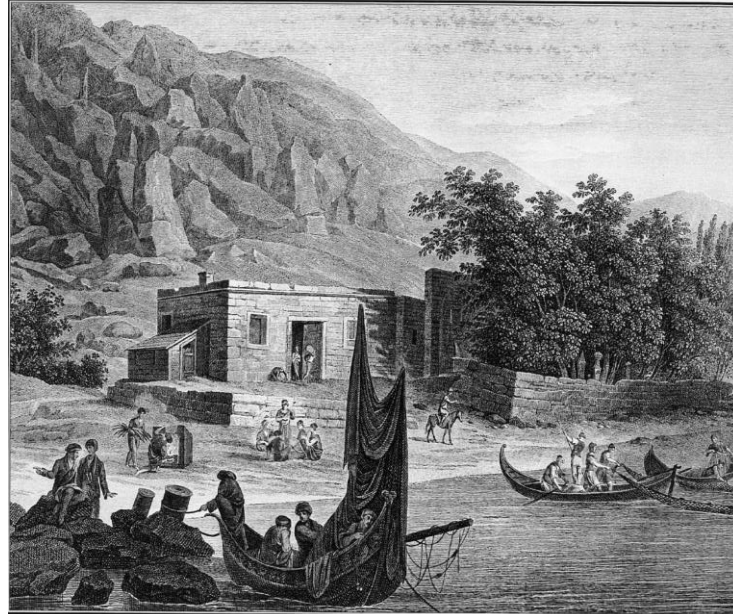
hizmet ettiği düşünülebilir. Bademli köyündeki yel değirmeninin iç kısmında ikinci kata çıkışı sağlayan merdivenler yanı sıra ikinci katta bulunan değirmen taşı ile bunu döndürmeyi sağlayan ahşap mekanik düzenek ikinci katın çökmesinden dolayı alt kata düşmüş durumdadır. İkinci kata çıkışı sağlayan merdiven ve alt katta değirmencinin kullanımına yönelik bir takım döşemelere ait izler halen duvarlarda mevcuttur. Benzer bir şekilde, Bademli Köyünün hemen güneyinde yer alan Balabanlı köyüne hâkim olan bir tepede de iki ayrı yel değirmenine ait izler saptanmıştır. Bunlardan biri oldukça iyi korunmuş durumda iken diğerine ait izler yalnızca temel kalıntıları ile temsil edilmektedir. Balabanlı'daki yel değirmeninin iç kısmında üst kata çıkışı sağlayan merdivenler korunmuş durumdadır.

Şekil 2.22 Bademli Köyü yakınında yıkık bir yeldeğirmeni

Bu bölümde Ayvacık Kıran Boyu köylerinin yerel mimarisinin oluşumuna etki eden faktörler incelenmeye çalışılmıştır. Mimari verilerin referans kaynaklarını somutlaştırmaya yardımcı olan bu bölümde elde edilen veriler çalışma alanında incelenen evlere ilişkin önemli ipuçları vermiştir. Örneğin, Alibey Kudar'ın 'Ayvacık'ta Köy Anılarım' adlı kitabında bahsettiği gibi konargöçer Türkmenlerin bazı boyları yerleşik düzene ilk geçtiklerinde konutlarına pencere yapmayı ayıp karşılamaktadır. [102] Muhtemelen çadırda yaşam alışkanlıklarından kaynaklı bu gelenek farklı yapı modelleri ile karşılaşınca değişim göstermiştir. Bu veriler, bölgede hangi dönemlerde hangi etnik grupların yaşadığı bilgisini netleştirmenin yanı sıra

bölgeye göç yoluyla gelen farklı etnik grupların burada karşılaşmış oldukları mimari referanslardan etkilenme düzeyini ve kendi kültürel referanslarını kullanmaları konusunda açıklayıcı bilgileri içermektedir. Bölge konutlarında gerek taş işçiliğinde gerek plan tipolojilerinde rastlanan detaylar tarihi verilerin incelenmesini gerekli kılmıştır. Erken Tunç Çağı ve Erken Demir Çağındaki konutların bazılarında rastlanan plan tipinin, kâgir bina köşe detaylarının bölgede gözlemlenebilir olması tarihi referansları araştırmanın önemini göstermektedir. Aynı şekilde bu detayların deniz yoluyla ulaşılabilen başka coğrafyalarda karşımıza çıkması bölgenin antik çağlardan itibaren denizcilik ile olan ilişkisini araştırmamıza neden olmuş, antik çağdan günümüze sosyal ve ekonomik faktörleri araştırmamızı gerekli kılmıştır. Son olarak özellikle yerel konut mimarisinde etken olan üretim ilişkilerinden bahsedilmiştir. Bir sonraki bölümde tarım ve hayvancılığa dayalı üretim biçimlerinin konutların şekillenmesindeki etkilerinden daha detaylı olarak bahsedilecektir. Bu bölümde mevcut konutlar detaylı olarak incelenecek ve bu bölümde bahsi geçen etmenlerin yerel konut mimarisindeki somut karşılıklarının izi sürülecektir.

Şekil 2.23 Assos'tan bir konut örneği [79]

AYVACIK KÖYLERİNDE YÖRESEL KONUTLARIN ANALİZİ

3.1 Doku Özellikleri

Çanakkale ilinin güney bölümünde yer alan Gülpınar ve Edremit arasındaki Behramkale, Korubaşı¹, Koruoba, Bektaş², Balabanlı, Koyunevi, Bademli ve Kocaköy köylerinin tamamında dikkat çeken bir özellik köy yerleşimlerinin denize mesafeli olmalarıdır. Bu durumun nedeni güvenlik kaygısı olabileceği gibi, tüm köylerin deniz kıyısındaki eğimli arazinin düzlüğe kavuştuğu +250 kotu civarında yer alması ve ilk yerleşimcilerin Behramkale köyü hariç yamaç yerine düzlüğü tercih etmesiyle de açıklanabilir. Yerleşilen alanlar denize en yakın düzlük alanlardır. Mimar İsmail Erten, Ayvacık'ın bir diğer köyü olan +265 kotundaki Adatepe köyünün bu kotta yerleşmesini, bu kotun zeytinin bitip ormanın başladığı çizgi olmasıyla açıklamaktadır. Erten'e göre, bu düzen denizle yerleşim arasında zeytincilik üretimi yapıldığını, yerleşimden yamaçlara doğru ise hayvancılık yapıldığını göstermektedir. Dolayısıyla, bir taraftan her iki tarımsal faaliyetin yapılması için olanak bulunurken, diğer taraftan iki farklı tarımsal faaliyetin bir birine olası zararlarını (keçilerin zeytin ağaçlarına vereceği zararlar gibi) engellemek mümkün olabilmıştır. [103]

¹ Köy muhtarı Mustafa Gülen, Korubaşı Köyü Ayvacık'a bağlı en büyük ikinci köy olduğunu ve 300 civarı hane bulunduğunu belirtmiştir. Köy camisi 1300 hicri yılda yapılmıştır. (Muhtar Mustafa Gülen ile Eylül 2015 tarihli görüşme)

² Bektaş Köyü'nün bölgedeki en eski köy olduğu söylenmektedir. Alibey Kudar mezarlıktaki voyvoda ağası Hüseyin ağa ile karısı Sah Huban Hatun'un mezar taşlarının 600 yıllık olmasının bunu doğruladığını belirtmektedir. [102]

Şekil 3.1 Balabanlı Köyü'nün silueti

Şekil 3.2 Koyunevi Köyü'nün silueti

Köyler genellikle doku açısından birbirleriyle aynı özellikleri sergilemektedirler. Sadece Behramkale köyünün tescilli olması köyde sonradan yapılan müdahaleleri engellemiştir. Bu nedenle bölgedeki köylerde genellikle sonradan eklenen ahşap kırma çatılar Behramkale köyünde gözlemlenmemektedir. Bu da bu köydeki düz dam ve çatı oranlarının diğer köylerden farklılaşmasına neden olmuştur. Bunun dışında tüm mimari özellikler aynı olduğu için köyler ayrı başlıklar altında değil bir arada incelenmişlerdir.

Şekil 3.3 Behramkale Köyü'nden genel görünüm

Kıran kolu köyleri, genellikle köy meydanının merkezde olduğu, çevre yolların bu meydan etrafında eğime paralel şekillendiği köylerdir. Köy meydanı ya ana yol üzerinde ya da köyün iç taraflarında yer almıştır. Köy kahvesi, köy camisi ve varsa köy çeşmesi meydana yer alır. Meydan köyün çekim merkezi sayılır. Yollar bu merkeze doğru yönelir. Köyler Behramkale hariç arazinin düzleştiği yerlerde bulunmaktadır. Behramkale, Assos antik kentinin arka yamacında kurulduğu için diğer köylerden ayrışır. Genellikle sade, dikdörtgen prizma şeklindeki yapı kütlelerinin organik bir aradalığıyla oluşmuşlardır. Evlerin ve müstemilatların içinde bulunduğu arsalar, eğime paralel yolların sınırlarına dizilmişlerdir. Evlerin birbiri ile olan ilişkisi köylünün ortak yaşam düzeni ile ilgili önemli ipuçları vermekle beraber, bahçe duvarları her konut alanı için özel alan ve mahremiyet sağlamaktadır. Her konutun bahçesi çok işlevlidir. Buralar hem yaşam hem üretim alanlarıdır. Bölgenin önemli gelir kaynaklarından biri olan dokumacılık için bu bahçeler oldukça işlevseldir. Dokumacılığın yanı sıra türlü tarımsal faaliyetler ve mutfak için üretimler bahçede yapılır.

Şekil 3.1 Korubaşı Köyü’nde müştemilatın düz damına tarhana seren kadınlar
Köy kuyuları köylerin dışındadır. Şebeke suyunun olmadığı zamanlarda köylüler su ihtiyaçlarını bu kuyulardan gidermişlerdir.

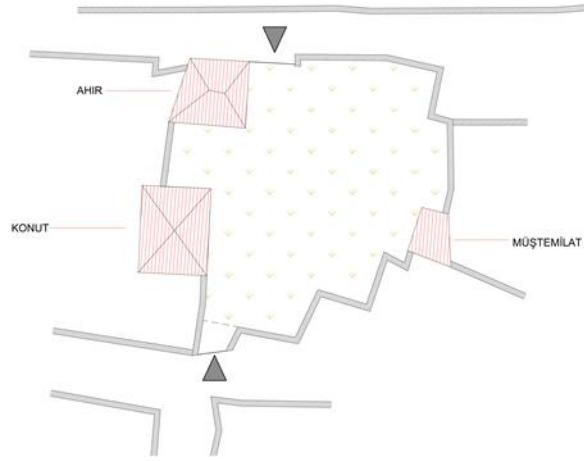

Şekil 3.5 Korubaşı ve Bektaş’ın köy kuyuları

Sokak Konut İlişkisi

Konutlar ve müştemilatlar mutlaka parsel sınırına yerleşmişlerdir ve sokaktan yüksek duvarlarla ayrılmışlardır. Bu yapıların bir duvarı aynı zamanda bahçe duvarı işlevi görür. Bu yerleşim sayesinde konutun pencerelerinden sokağı izlemek mümkün olur. Konutların bahçesine genellikle tek giriş vardır. İki ya da daha fazla sokağa cephesi olan bazı örneklerde iki ayrı sokaktan iki ayrı giriş verilmesine de rastlanabilir. Bu girişlerin

biri bazen sadece hayvanlar için hazırlanmıştır. Biri ana kapı diğeri ikincil bir servis kapısı gibidir. Ancak her iki kapı da büyükbaş hayvanların da girebileceği genişliklerde yapılmışlardır. Ana kapı çoğunlukla tek bir kapı değil bir yapılar topluluğudur. Kapıdan girildiğinde üstü kapalı bir saçak ve saçığın iki ayağında işlevsel birimlere rastlanır. Bunlar bir ocak ya da depo olabilir. Bu saçaktan sonra bahçeye geçilir. Bahçeler çoğunluklar güneyde yer alır. İlerde konutları incelediğimiz bölümlerde görülebileceği üzere evlerin ana giriş kapıları büyük oranda güney ya da güney batıya bakmaktadır. Bölgede hâkim rüzgâr yönü kuzey doğu olduğu için giriş kapılarının güney ve güney batıya bakması anlaşılır. Giriş kapılarına bahçeden geçerek ulaşıldığı için bahçenin güneyde kalması gerekli olmuştur. Bu uygulama muhtemelen bahçeyi kuzey rüzgârlarından korumak için yapılmıştır. Konutlardaki çalışma alanlarının tamamlayıcısı olan bahçelerdeki konforu gözetmek bir gerekliliktir.

Şekil 3.6 Fazlı Ateş Evi vaziyet planı

Köylerde toprak yollar ve bahçe duvarları dışında kalan alanlar bir çeşit kamusal alan işlevi görmektedirler. Köyün erkekleri köy kahvelerinde toplanırken kadınlar güzel havalarda bu alanlarda bir araya gelip sohbet eder, tarhana gibi ortak üretimlerde bulunurlar. İlk bakışta rastgele ve dağınık bir yerleşim varmış gibi görünse de yerleşmeler ihtiyaçları en iyi karşılayacak şekilde biçimlenmiştir. Yüksek bahçe duvarları hem ev ahalisine mahremiyet sağlar ve sokaklarda gölge alanlar oluşturur. Ancak yapı adasında komşu konutlar birbirlerinin mahremiyetine zarar vermeyecek şekilde birbirlerinden aynı ancak canlı komşuluk ilişkilerini sürdürecektir kadar da birbirlerine yakın durumdadırlar. Bu ilişki kullanıcı toplumun sosyal yapısıyla dengeli bir şekilde kurulmuştur.

Ana Bina ve Müştemilat İlişkisi

Bahçe içinde konutun yanı sıra mutlaka müştemilatlar bulunur. Bu müştemilatlar depo, ağıl, devehanı, tuvalet işlevi görürler. Ayrıca her bahçede mutlaka bir ocak vardır.

Şekil 3.7 Balabanlı Köyü'nden bahçeden ocak detayı

Yaz aylarında ev içindeki ocaklıklar değil dışardaki bu ocak kullanılır. Müştemilatların bahçe içindeki dağılımları hakkında belirli bir düzen tadilatlardan dolayı net olarak gözlemlenemese de, konuta bitişik yapılar depo olarak kullanırken bahçenin daha uzak kösesindeki müştemilatların tuvalet ya da ağıl gibi işlevlere dâhil olduğu söylenebilir. Zaman içinde değişen ihtiyaçlara göre bahçe içine ikinci bir konut ya da ek müştemilat yapımı süregeldiği için bu konuda çalışma dönemimize ait bir saptama yapmak mümkün olamamıştır. Konut yapılar genellikle iki katlı iken müştemilatlar tek katlıdır. Her iki yapı türünde de dış duvarlar taştan imal edilmiştir. Müştemilatların bir ya da iki duvarını teşkil eden bahçe duvarlarında müştemilatları havalandırmak için küçük açıklıklar gözlemlenebilir. Bu açıklıklar aynı zamanda müştemilatların aydınlatılması için de kullanılmaktadır. Yer yer bahçeyi havalandırmak için de böyle açıklıklar bırakılmıştır. Bahçe duvarlarında yer yer işlevsel nişlere de rastlanmaktadır. Bu nişler malzeme koymak amacıyla kullanılabildiği gibi ya da tavukların yumurtlaması içinde bırakılır.

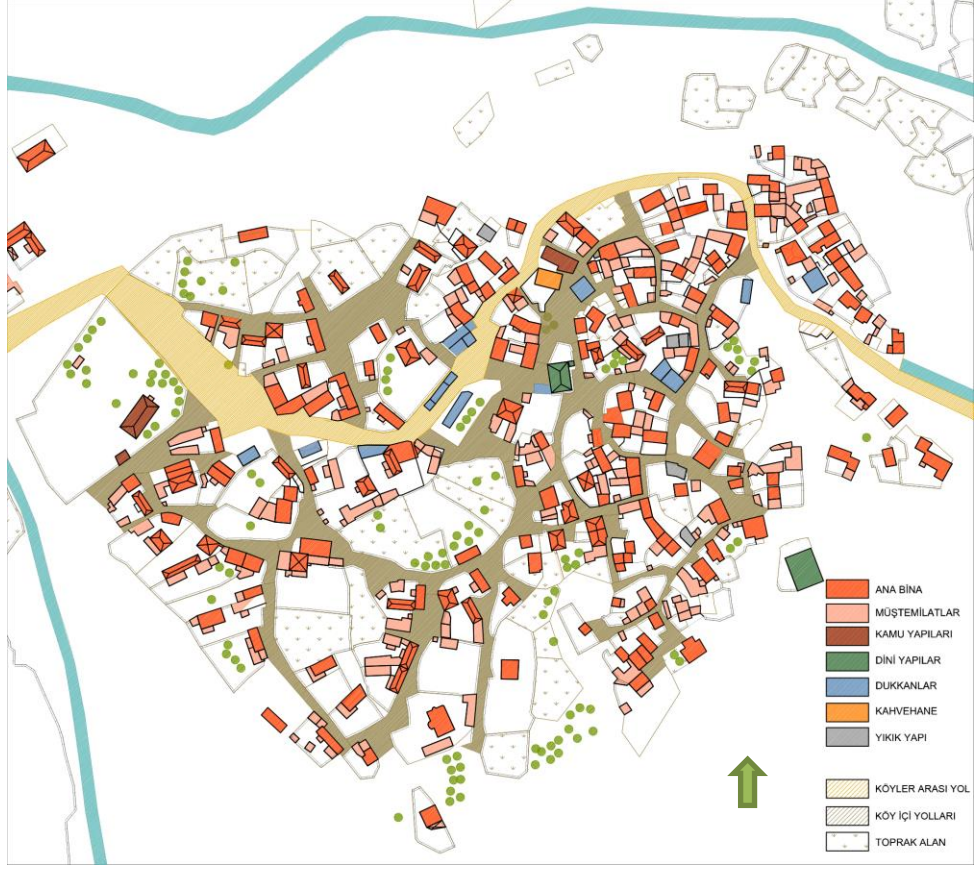

Şekil 3.8 Bahçe duvarlarındaki niş örnekleri

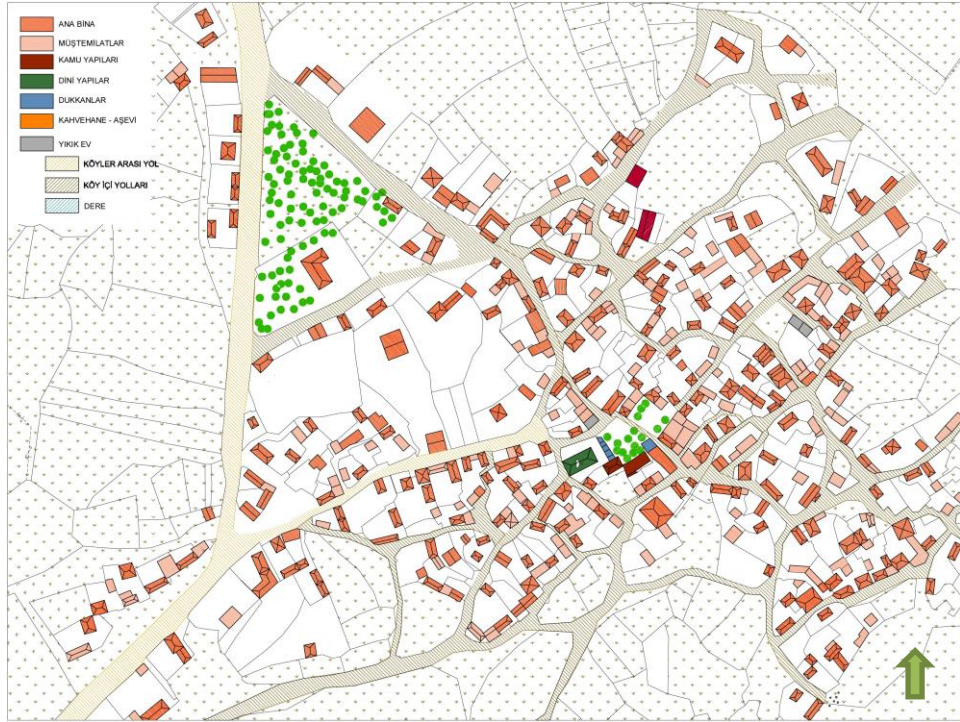

Şekil 3.9 Balabanlı Köyü'nden bir bahçe görüntüsü

Müştemilatların çatısı toprak dam iken konutlar hem toprak dam hem kırma çatılı olabilmektedir. Bahçede yaz aylarında yemek pişirmek üzere kullanılan bir ocak mutlaka bulunur. Ocaklar yöre mimarisinde önemli öğelerden biridir. Her bahçede mutlaka bir ocak bulunur.

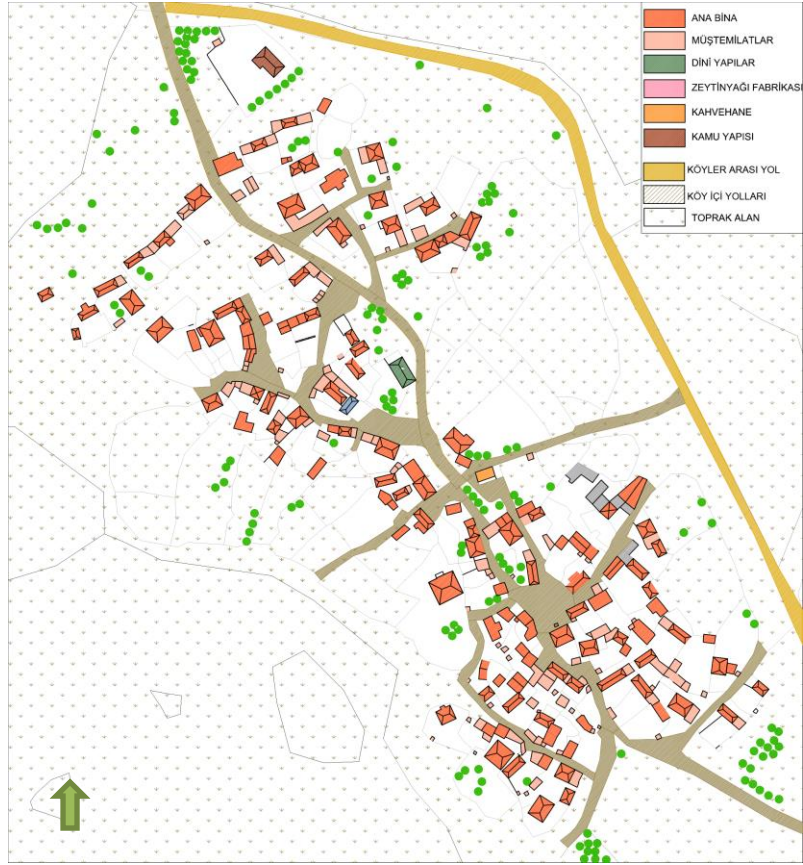
Şekil 3.10 Behramkale yapı işlev analizi

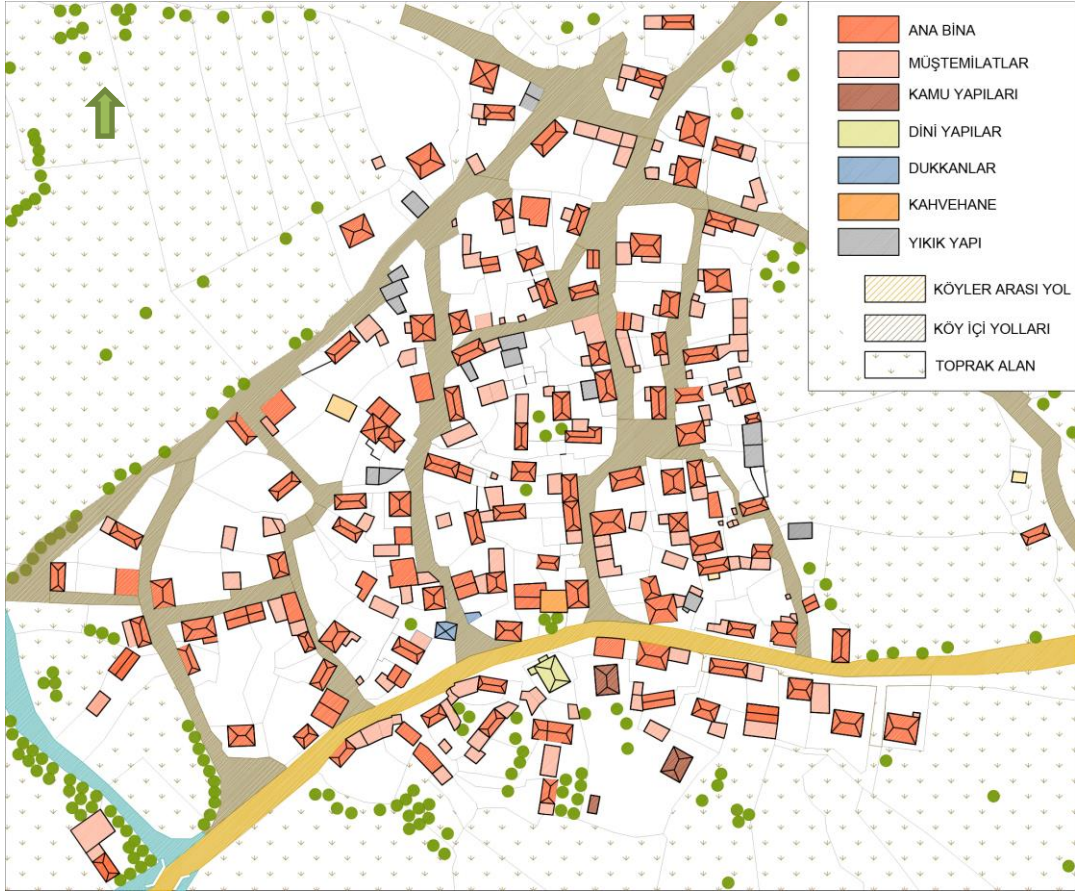
Şekil 3.11 Korubaşı yapı işlev analizi

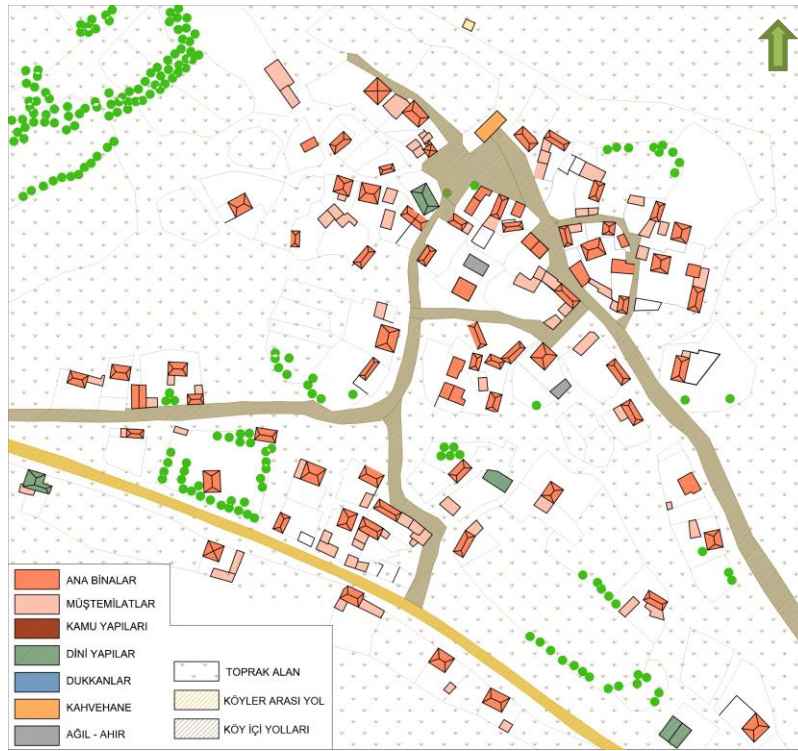
Şekil 3.12 Bektaş yapı işlev analiz,

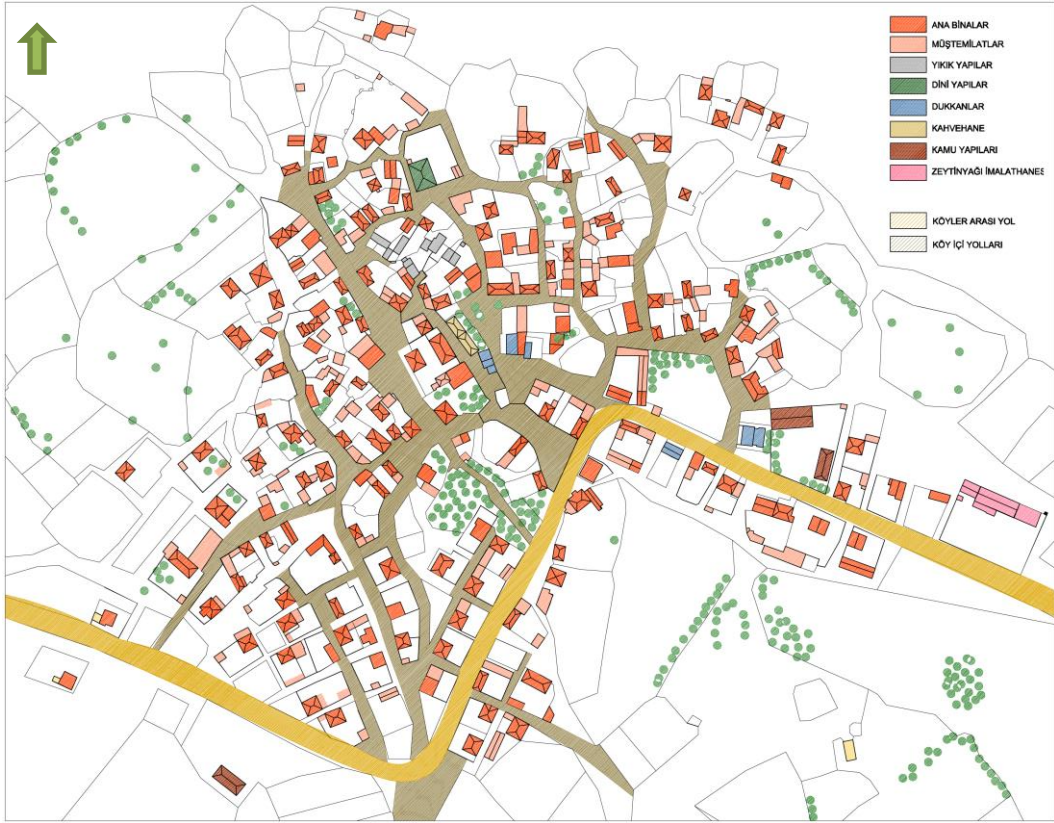
Şekil 3.13 Koruoba yapı işlev analizi

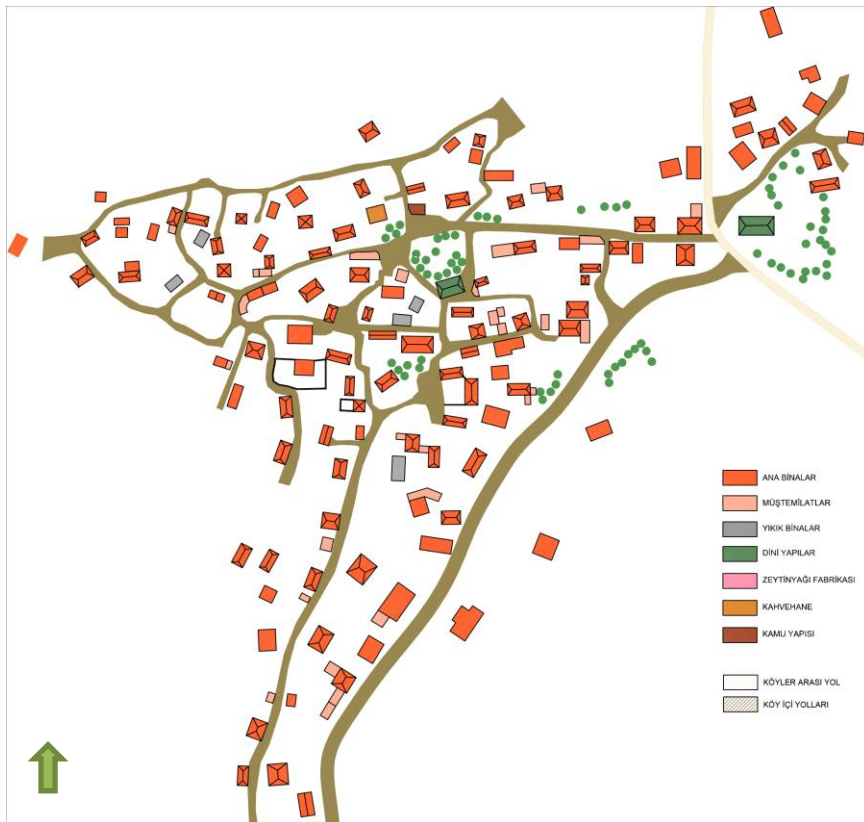
Şekil 3.14 Balabanlı yapı işlev analizi

Şekil 3.15 Koyunevi yapı işlev analizi

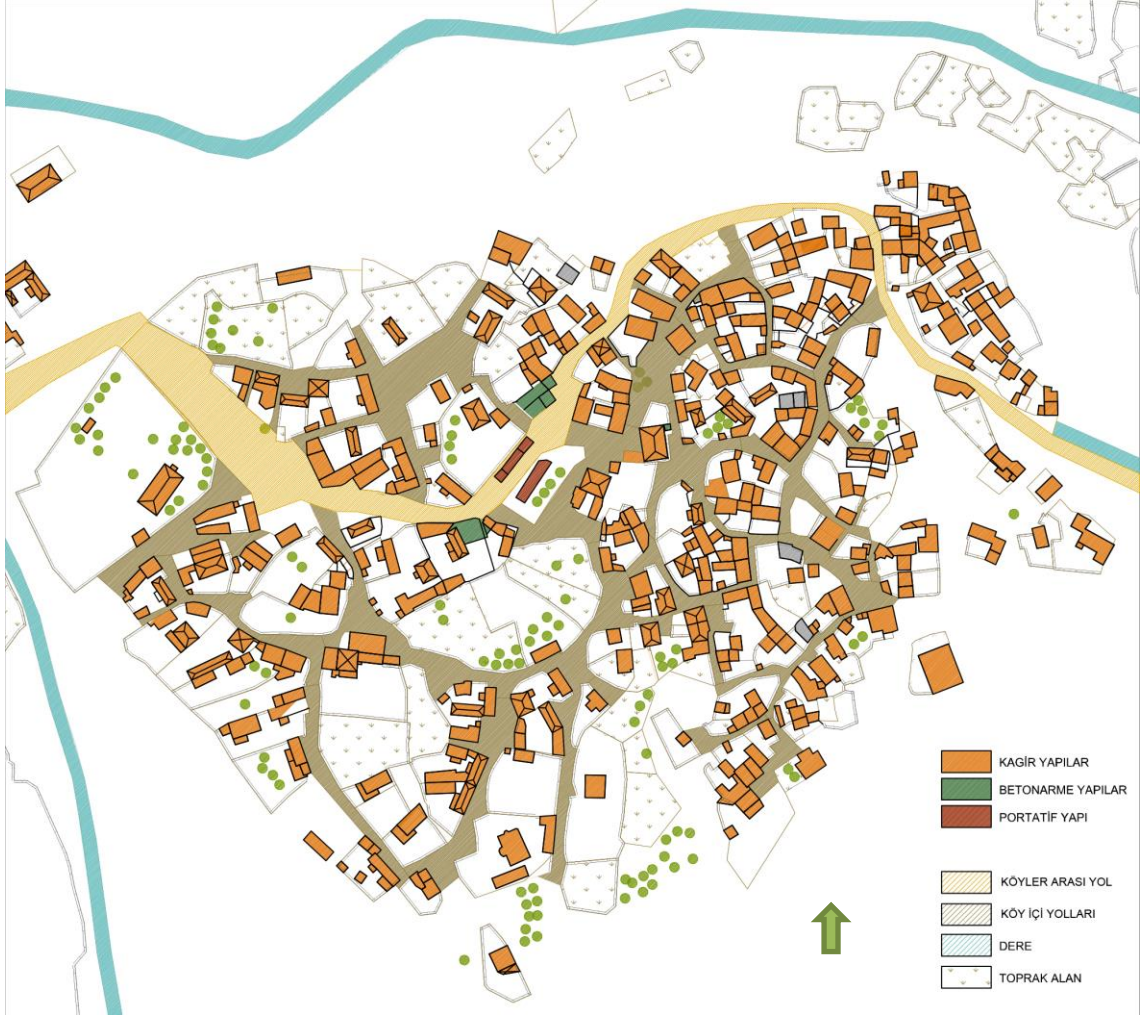
Şekil 3.16 Bademli yapı işlev analizi

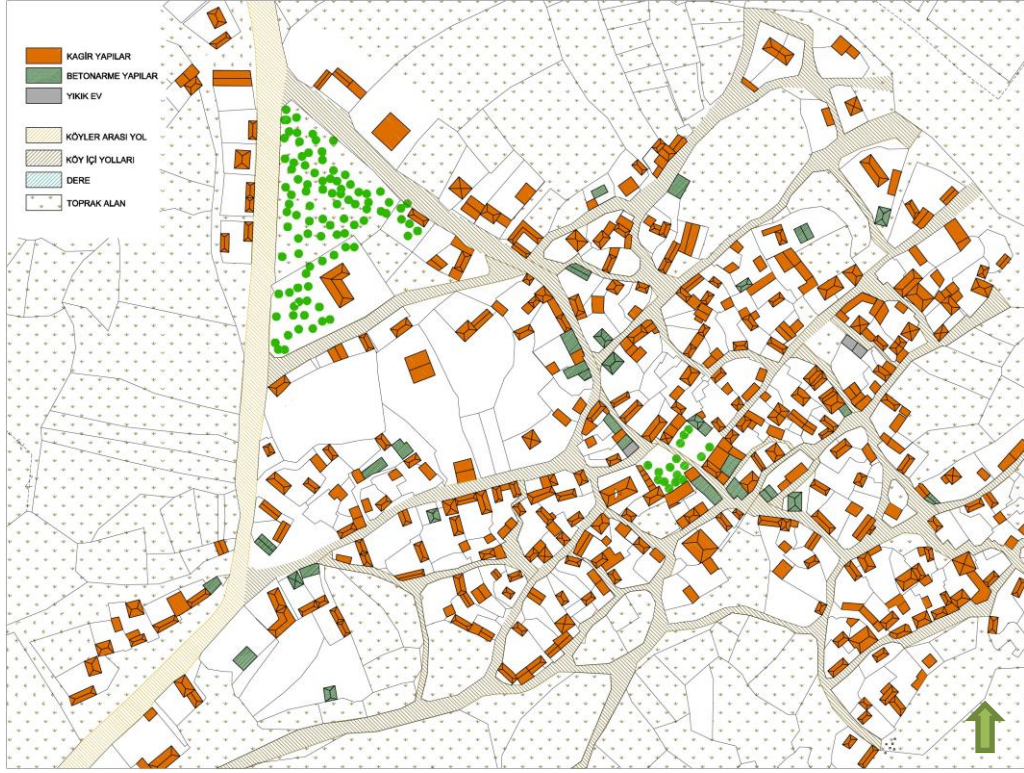
Şekil 3.17 Kocaköy yapı işlev analizi

Kâgir ve Betonarme Yapılar

Konutlar çoğunlukla yığma taş yapıdır. Betonarme yapı sayısı oldukça azdır ancak koruma altında olan Behramkale haricince betonarme yapı miktarı gün geçtikçe artmaktadır.

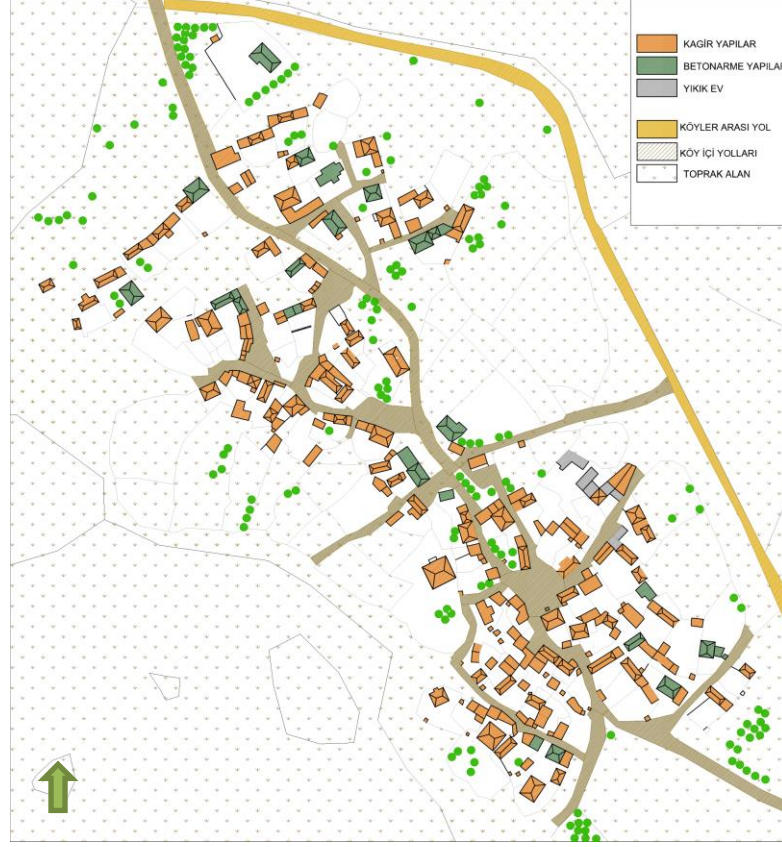
Şekil 3.18 Behramkale strüktür analizi

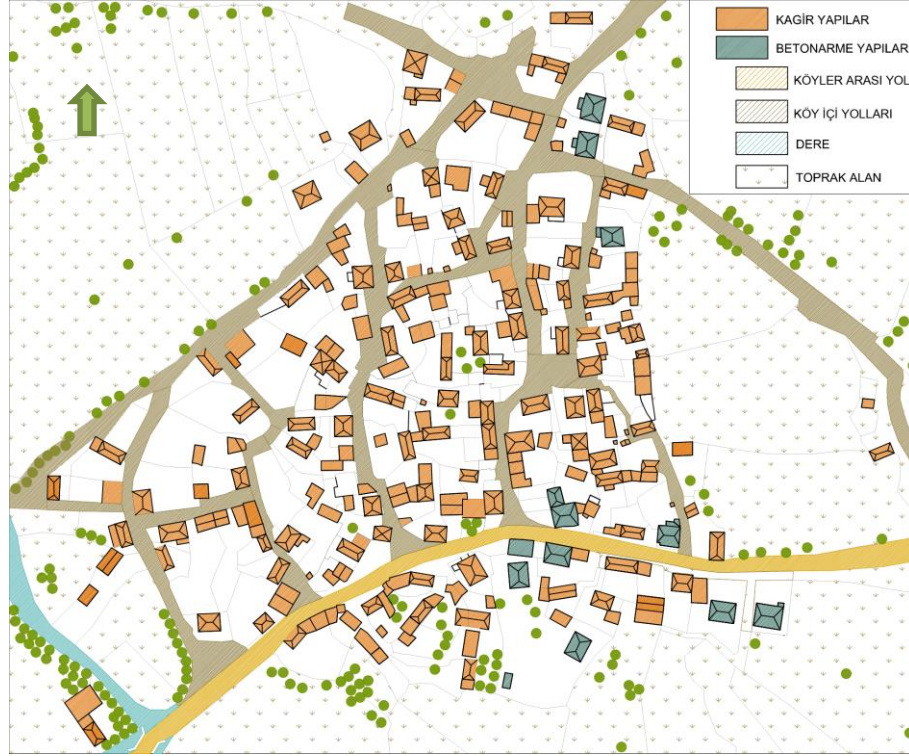
Şekil 3.19 Korubaşı strüktür analizi

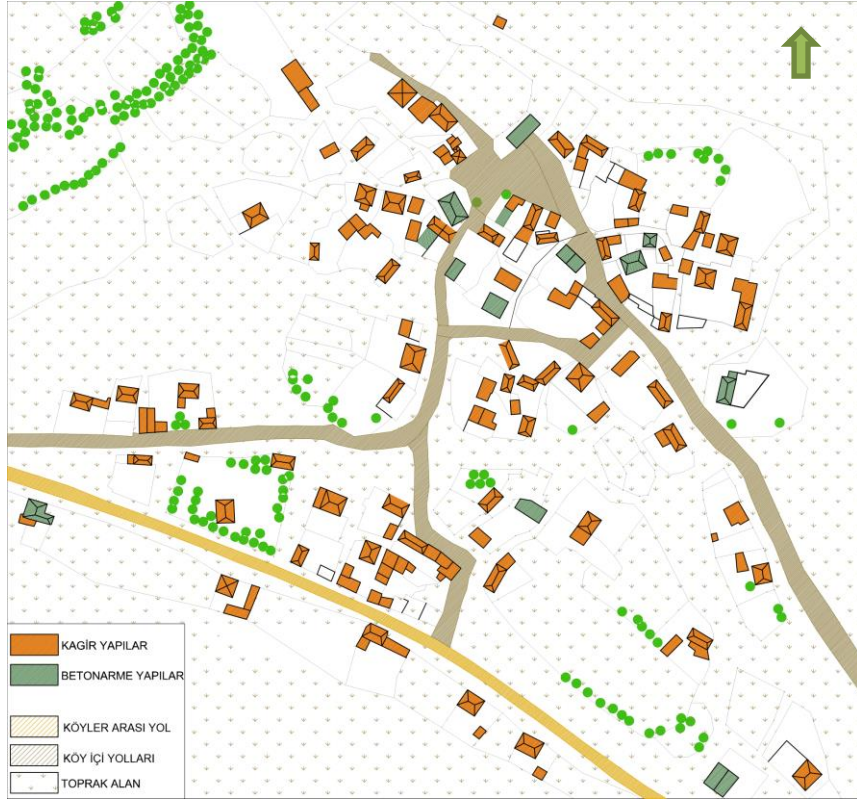
Şekil 3.20 Bektaş strüktür analizi

Şekil 3.21 Koruoba strüktür analizi

Şekil 3.22 Balabanlı strüktür analizi

Şekil 3.23 Koyunevi strüktür analizi

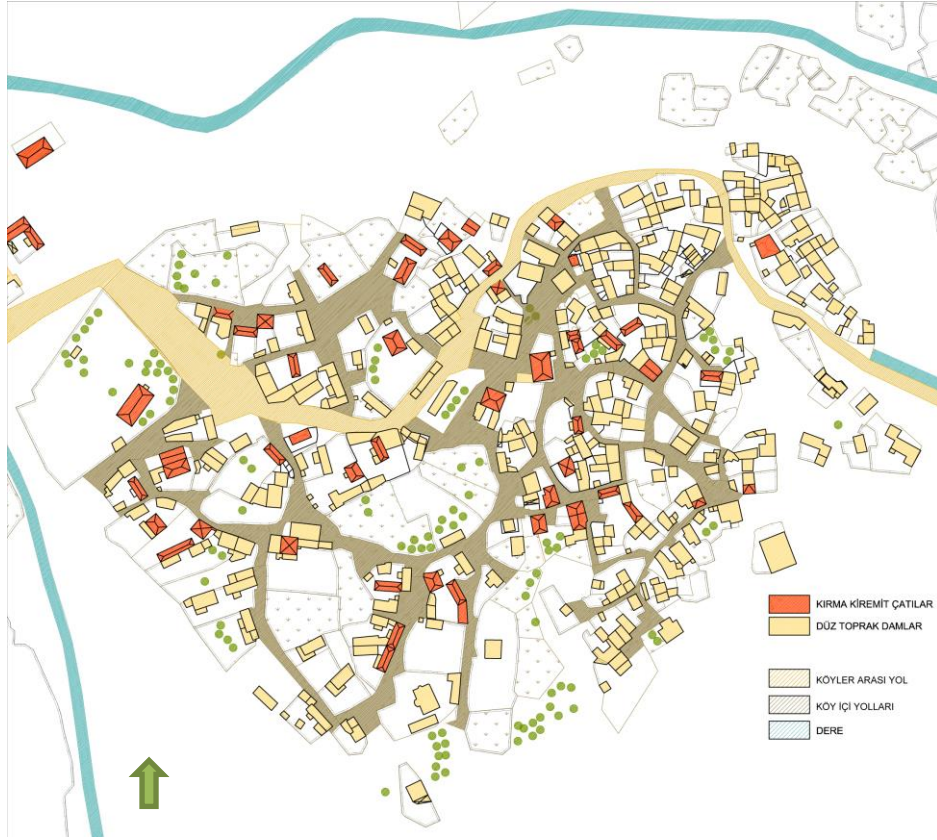
Şekil 3.24 Bademli strüktür analizi

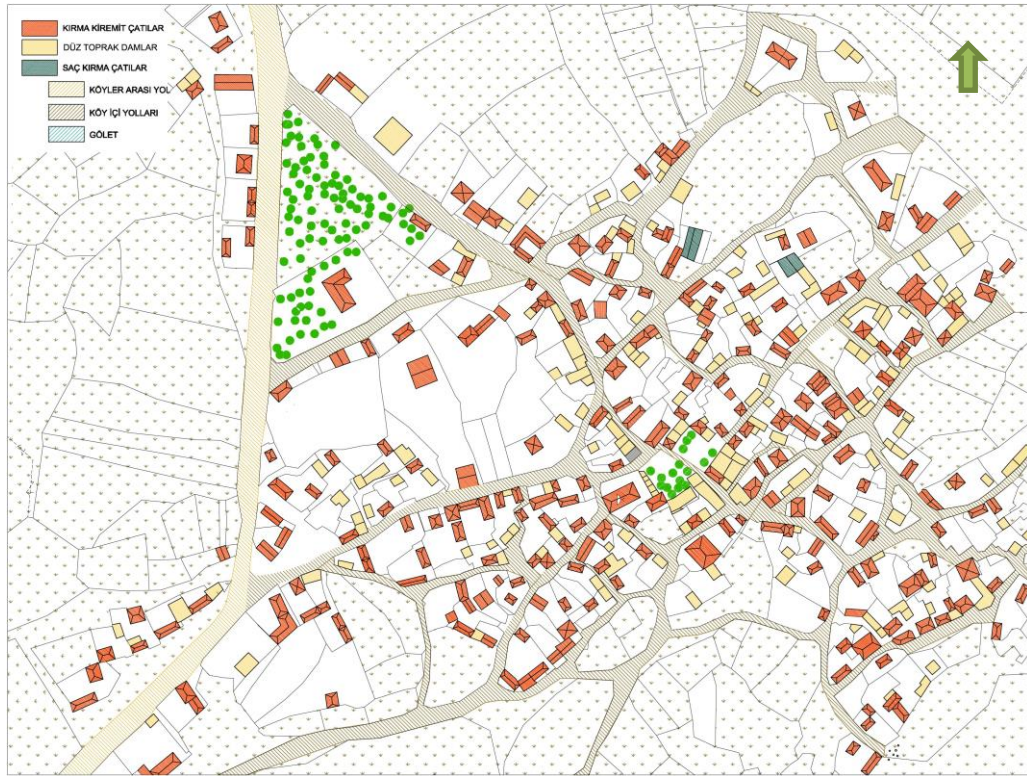
Şekil 3.25 Kocaköy strüktür analizi

Kırma Çatı ve Düz Toprak Damlar

Köylerde basit kırma çatı sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Çoğu düz dam olan eski köy evleri hane halkının üretim şekli ya da maddi durumu değiştiğinde kırma çatı ile değiştirilmektedir. Tarım ve hayvancılığın daha yoğun olduğu dönemlerde evdeki üretim alanlarının uzantısı olan düz damlar çatılar işlevsizleştikçe konfor nedeniyle kırma çatı ile değiştirilmektedir. Bu nedenle beşik çatı pek gözlemlenmez. Daha ziyade düz dam üzerine oturtulmuş basit kırma çatılardır. Koruma altında olan Behramkale'deki düz toprak dam - kırma çatı oranı bize evlerin orijinalinin düz toprak damlı olduğunu göstermektedir. Bu dönüşüm daha çok koruma planına dahil olmayan diğer köylerde gerçekleşmiştir.

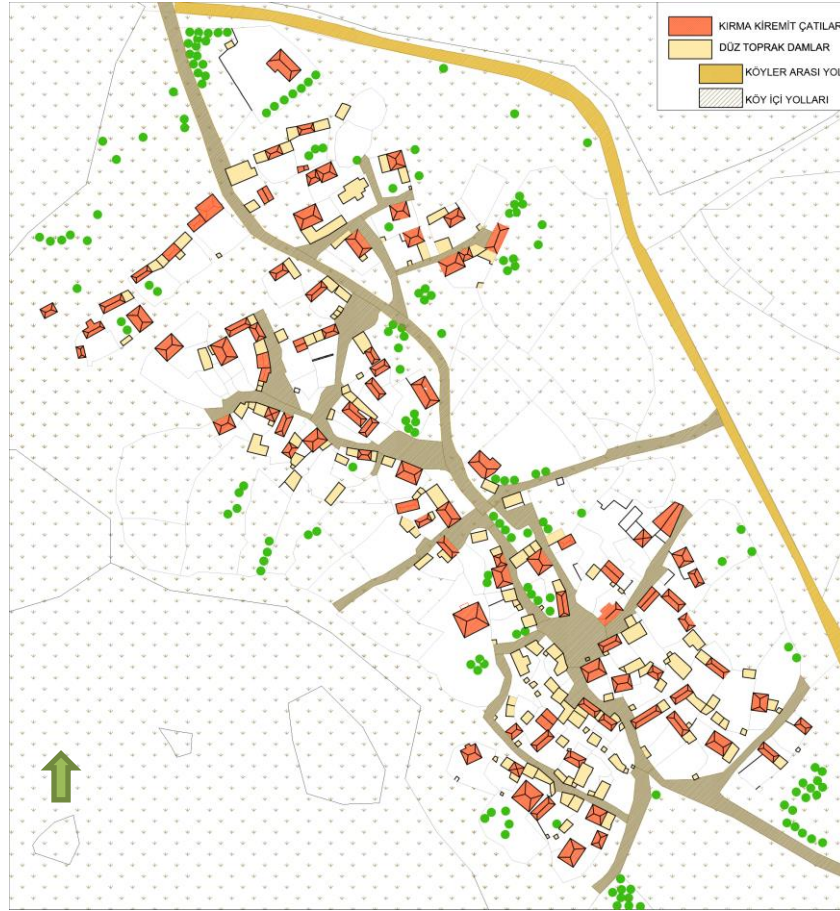
Şekil 3.26 Behramkale çatı düzeni

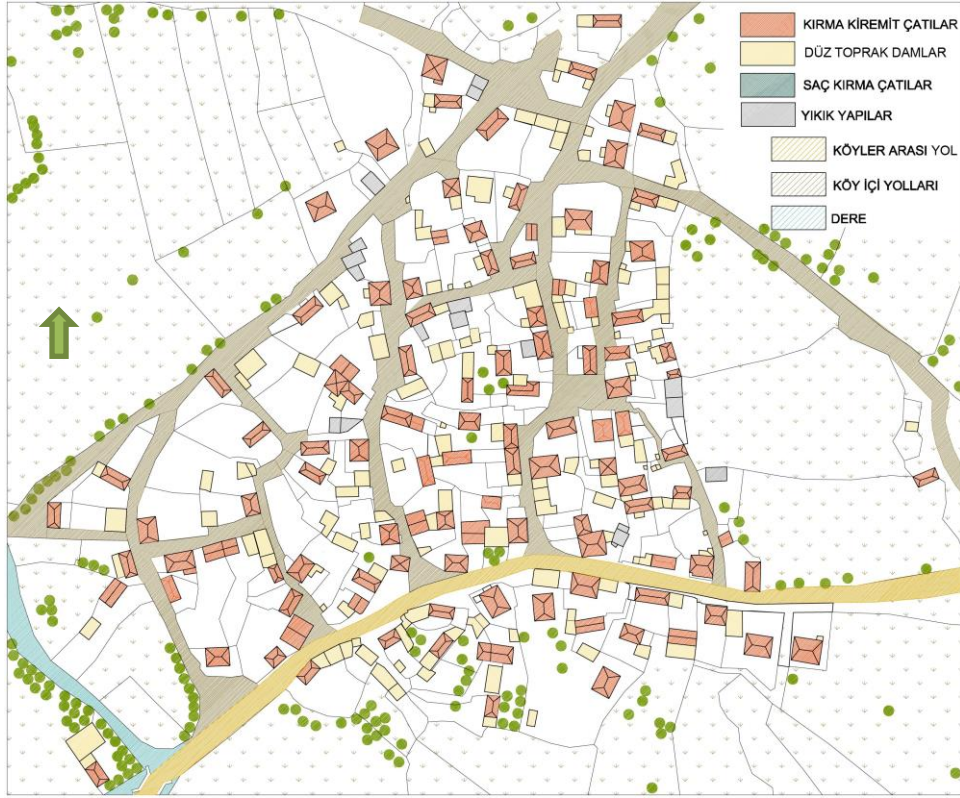
Şekil 3.27 Korubaşı çatı düzeni

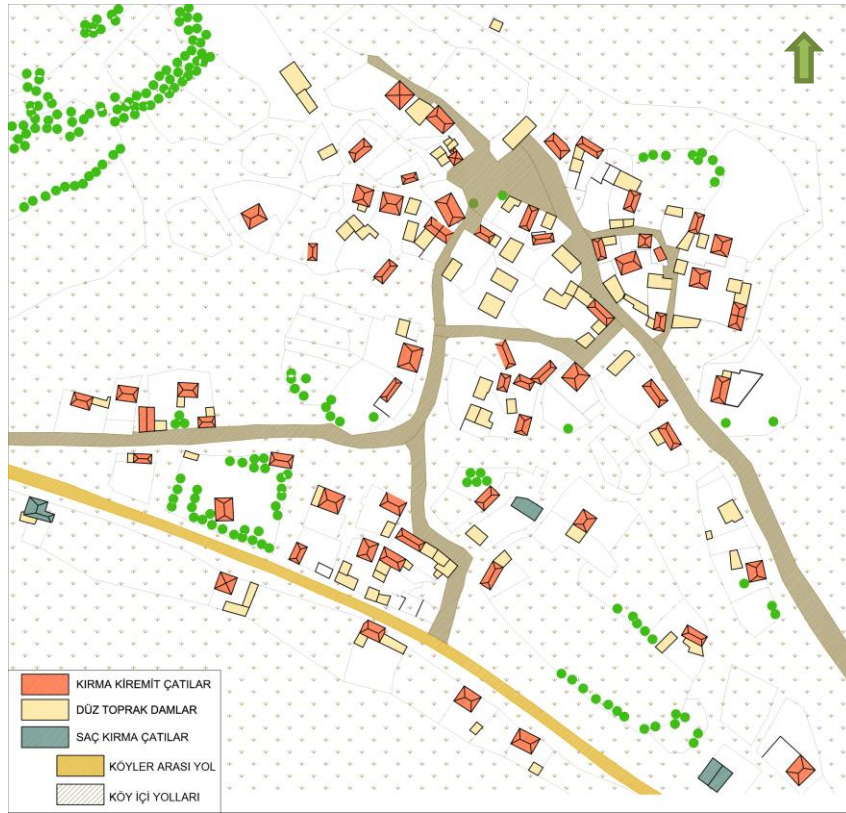
Şekil 3.28 Bektaş çatı düzeni

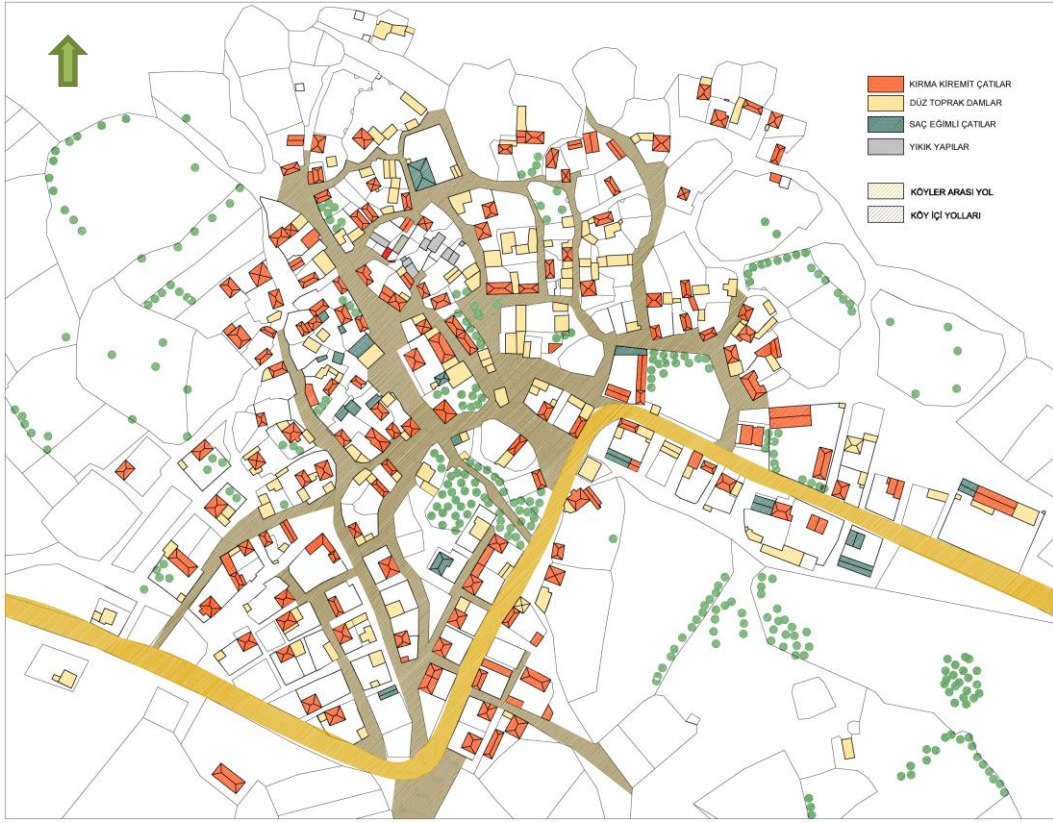
Şekil 3.29 Koruoba çatı düzeni

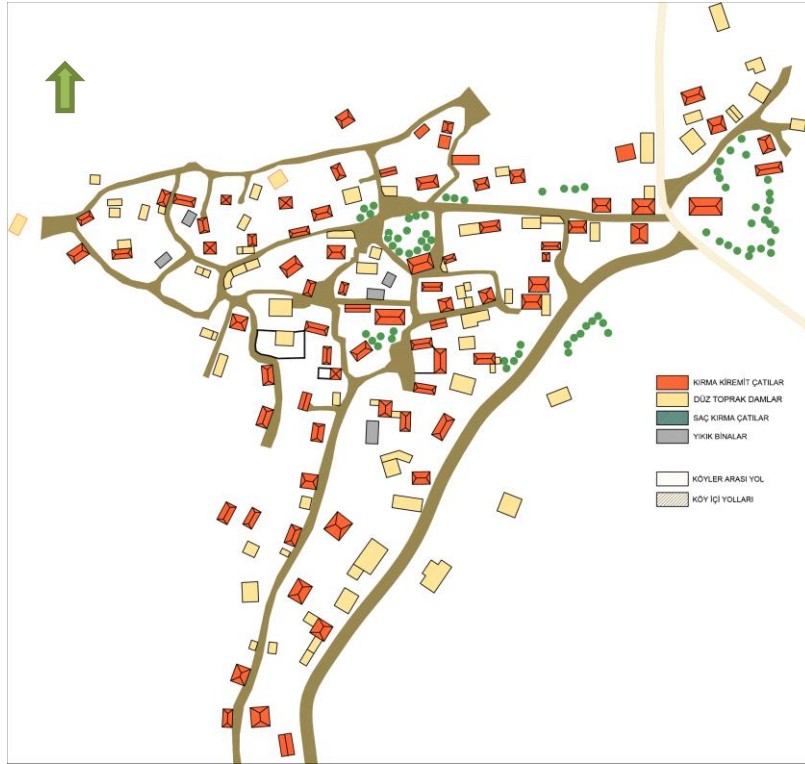
Şekil 3.30 Balabanlı çatı düzeni

Şekil 3.31 Koyunevi çatı düzeni

Şekil 3.32 Bademli çatı düzeni

Şekil 3.33 Kocaköy çatı düzeni

3.2 Konut Yapılarının Genel Özellikleri

Konut yapılarının analizi için Kıran kolu köylerinden 51 adet evin rölövesi hazırlanmıştır. Yapıların yükseklikleri cephedeki belli koordinatları tespit edilerek fotoğrafların bu koordinatlara göre düzenlenmesiyle yapıda gözlemlenebilen taşların çizimleri yapılmaya çalışılmıştır. Yapılardaki halihazır durum tespit edilmiş, orijinali ya ayrı bir çizimle ya da aynı çizim üzerinde farklı bir çizgi tipiyle gösterilmiştir. Doğramaları eksik ya da kırık olan yapılarda doğramaların orijinal çizimi değil rölöve tekniğine uygun olarak mevcut hali çizimlere geçirilmiştir. Konutların yapım tarihleri dirsek taşlarındaki tarihlerden ya da ev sahibinden öğrenilmiştir. Ev sahibinin kendisine ulaşamayan durumlarda tarih ile ilgili muhtarlardan yardım alınmıştır. Evlerin yapım teknikleri ile ilgili bilgiler hem ev sahiplerinden hem de bölgedeki taş ustalarından alınmıştır.

Evler mübadele döneminden önce yapılanlar ve mübadele döneminden sonra yapılanlar olarak iki ayrı grupta incelenmişlerdir. 51 konuttan 6 tanesi mübadele döneminden sonra yapılanlar arasından seçilmiştir. Bunun nedeni bölgedeki demografik yapı değiştikten sonra durumun mimari yapılaşmaya olan etkisini incelemektir. Behramkale'den Mustafa Avkıran ve Ahmet Aktaş Evi, Balabanlı'dan Ali Kemal Yıldız ve Hüseyin Bektaş evi, Kocaköy'den de 110 numaralı ev mübadelen sonra yapılmış olan konutlardır. Behramkale'den 10, Korubaşı'ndan 9, Koruoba'dan 5, Bektaş'tan 3, Balabanlı'dan 6, Koyunevi'nden 5, Bademli'den 9, Kocaköy'den 4 ev incelenmiştir. Bu evlerden üçünün planlarını incelemek mümkün olmamıştır. Planı incelenemeyen evlerden biri araştırma sürecinde yıkılmış ve yerine yeni bir konut yapılmıştır. Diğer ikisinin ev sahiplerine ulaşmak mümkün olmamıştır. Geri kalan 48 adet evin planı mevcuttur.

Planlarda tipoloji belirlemesi yapılırken, geleneksel konutlarda yaşam katının birinci kat olduğu genel kabulüne istinaden birinci kat düzeni göz önüne alınmıştır. Genellikle zemin kat ve birinci katlar aynı plan şemasına sahip olsalar da bazı örneklerde farklı düzenlemelere sahiptirler. Plan şemalarındaki farklılaşmanın sofanın konumuyla gerçekleştiği tespit edildiği için, plan tipolojileri belirlenirken sofanın konumuna göre gruplandırma yapılmıştır. Bu gruplandırmada Tuztaş ve Aşkun'un [53], Arel'den [50] yola çıkarak geliştirmiş oldukları eleştirel yaklaşım göz ardı edilmemiş, 'sofa' kavramı bir idealleştirme aracı olarak değil, verilerden elde ettiğimiz mekânsal bir belirleyici

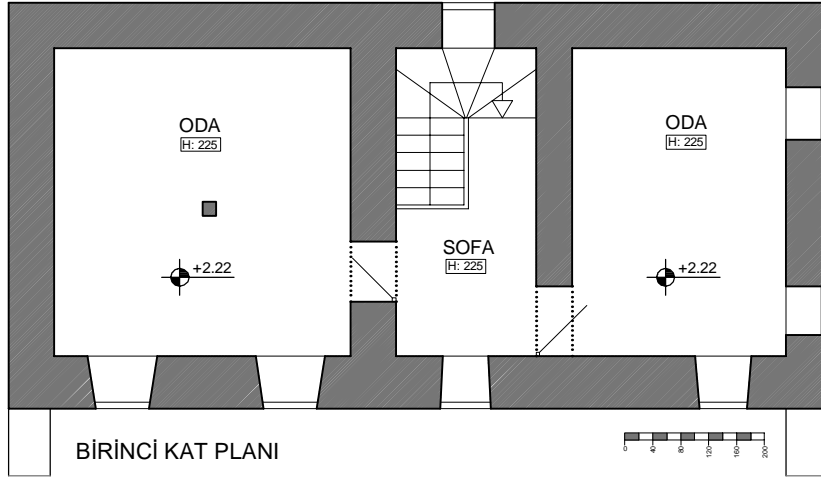
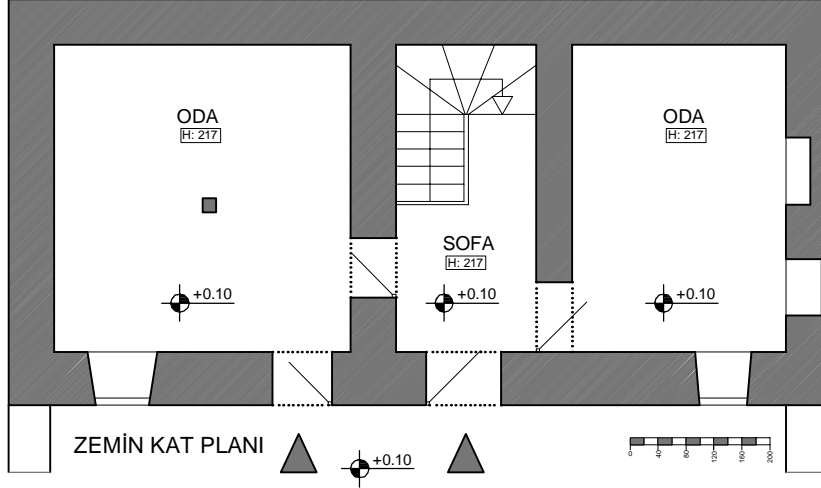
olarak ele alınmıştır. Sofaya göre plan tipolojileri belirlenirken, Eldem'in sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı plan tipi tanımlamaları kullanılmış [2], bu tanımların karşılığı olmayan konutlar için ön sofalı ve köşe sofalı tanımları kullanılmıştır. Zemin kat ve birinci katın farklı olduğu plan tiplerine en fazla sofasız içten merdivenli plan tipi ve köşe sofalı plan tipindeki yapılarda rastlanmıştır. Sofasız içten merdivenli plan tipine sahip yapılarda sofa ve merdiven zemin katta genellikle hanaltından ayrılırken üst katta böyle bir ayırım yoktur. Köşe sofalı plan tiplerinde ise alt katlar genellikle yan sofalı plan tipindeyken, üst katlar köşe sofalı plan tipindedir. Plan şeması sonradan yapılan müdahalelerle değişmiş olan yapılarda konutun orijinal hali tespit edilmeye çalışılmış ve yapının ait olduğu grup buna göre belirlenmiştir.

3.2 Katalog

AHMET ŞENAVCI EVİ, NO: 74
KAT PLANLARI ve ARAZİ YERLEŞİMİ

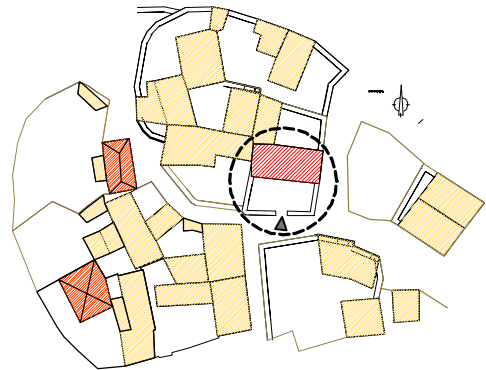
KATALOG NO: 01

BEHRAMKALE

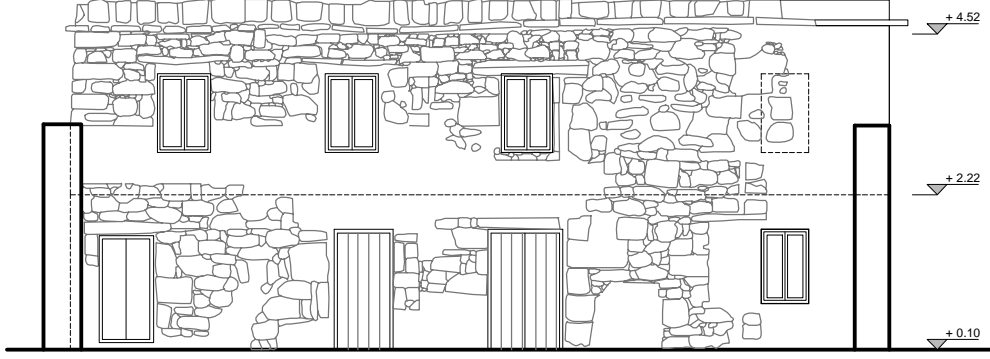
Parselin kuzey sınırına yerleştirilmiş olan konutun girişi güneye bakmaktadır. İç sofalı plan tipindeki yapıda giriş katında ve birinci katta ortada sofa ve sofaya açılan iki oda bulunmaktadır. Giriş katındaki odalardan birine doğrudan bahçeden de ulaşım bulunmaktadır. Şu anda tadilat aşamasında bulunan bu konutta üst katlara banyo - tuvalet ilavesi yapılmaktadır. Odalardan daha büyük olanın ortasına basan, döşemeleri taşıyan ahşap ayak ve taşıyıcılar korunmuştur. Ocaklık giriş kattaki odalardan birinde bulunur.

HALİHAZIR VAZİYET PLANI

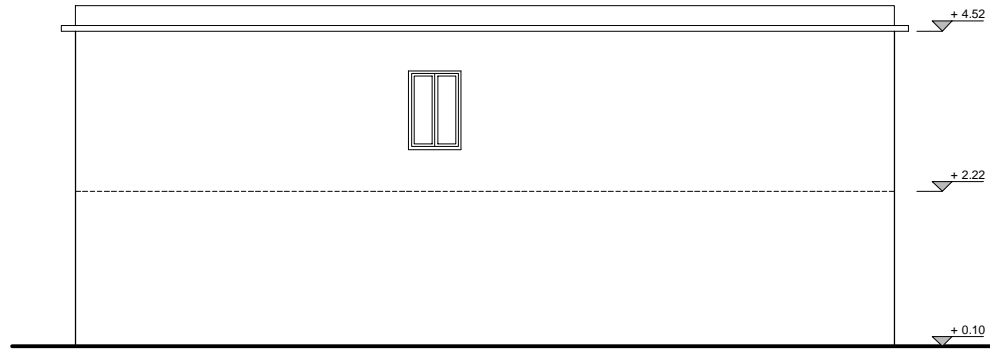
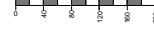

Şekil 3.34 Ahmet Şenavcı evi kat planları ve arazi yerleşimi

BEHRAMKALE

GÜNEY CEPHESİ

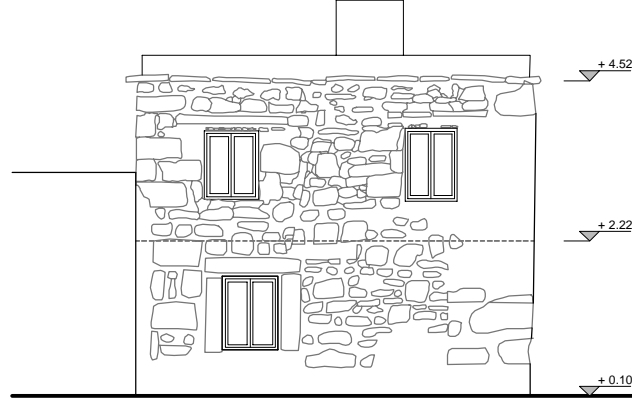
KUZEY CEPHESİ

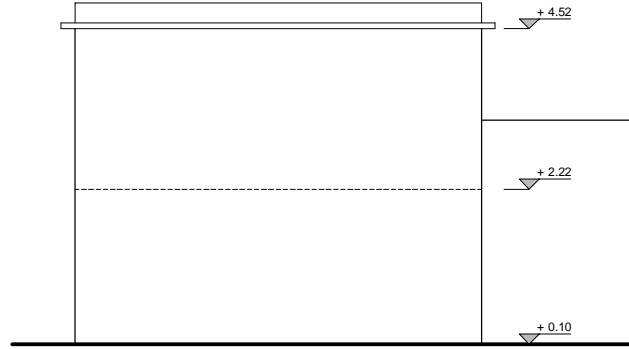
Giriş cephesinde, özgün cephe düzeninin simetrik olduğu gözlemlenebilir. Ancak sonradan kapatılan bir pencere ve pencerenin kapıya dönüştürülmesi ile bu düzen bozulmuştur. Bazı lentolar ahşap bazıları ise taştır. Taş olan lentolar ahşap lentoların aşınması üzerine sonradan değiştirilmiş olabilir.

Şekil 3.35 Ahmet Şenavcı evi cepheleri

BEHRAMKALE

DOĞU CEPHESİ

BATI CEPHESİ

Düz toprak damlı yapıda bölgede çöldürmek olarak adlandırılan çörtten detayı gözlemlenmemiştir. Yörenin tipik yapılarından olan bu konutta muhtemelen farklı dönemlerde yapılan cephe tadilatları sırasında, pencere içlerinde bulunan lavabolarda biriken suyu tahliye etmek için kullanılan bulaşıklık ayağı ve çöldürmek gibi detaylar sonradan kaldırılmışlardır.

Şekil 3.36 Ahmet Şenavcı evi cepheleri

BEHRAMKALE

Özgün ahşap taşıyıcı detayı

Kapı taş lento detayı

Şekil 3.37 Ahmet Şenavcı evi detayları

BEHRAMKALE

Devşirme taş merdiven korkuluğu detayı

Merdiven korkuluğu, devşirme bir kolon ve ahşapın bir aradalığıyla tasarlanmış özgün bir korkuluktur.

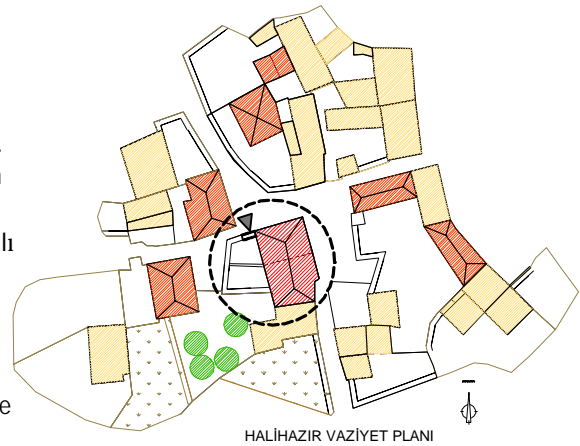
Şekil 3.38 Ahmet Şenavcı evi detayları

BEHRAMKALE

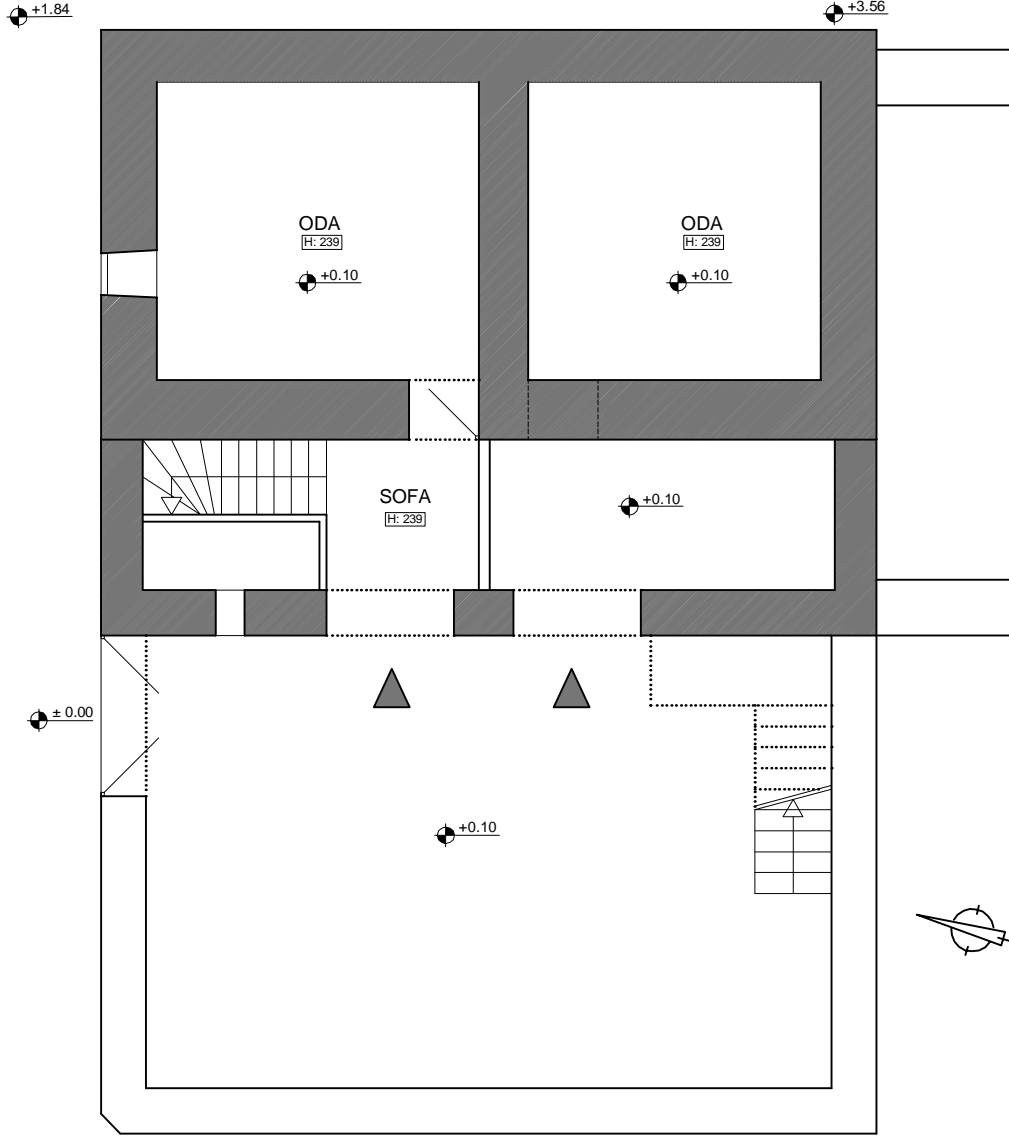
Parselin doğu sınırına yerleştirilmiş olan konut, oldukça eğimli bir araziye oturtulmuştur. Genellikle düz parsellerin tercih edildiği konutlardan farklı olarak evin bir kısmı yeraltında kalmaktadır.

Konutun ana girişi güneybatıya bakmaktadır. Yaklaşık olarak 100 yaşında olduğu belirtilen ev sonradan iki ayrı eve bölündüğü için özgünlüğünü kaybetmiştir. Özgün hali dış sofalı olan evin sofasının sonradan kapatıldığı belirtilmiştir. Aynı zamanda deniz manzarasının olduğu yön olan güneybatı yönüne ve avluya bakan bu kapatılmış dış sofanın pencerelerindeki kot farkı ve odalar ile sofayı ayıran duvarın beden duvarı olarak yapılmış olması bu bilgiyi doğrulamaktadır.

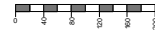

Şekil 3.39 Bey Dayı evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

BEHRAMKALE

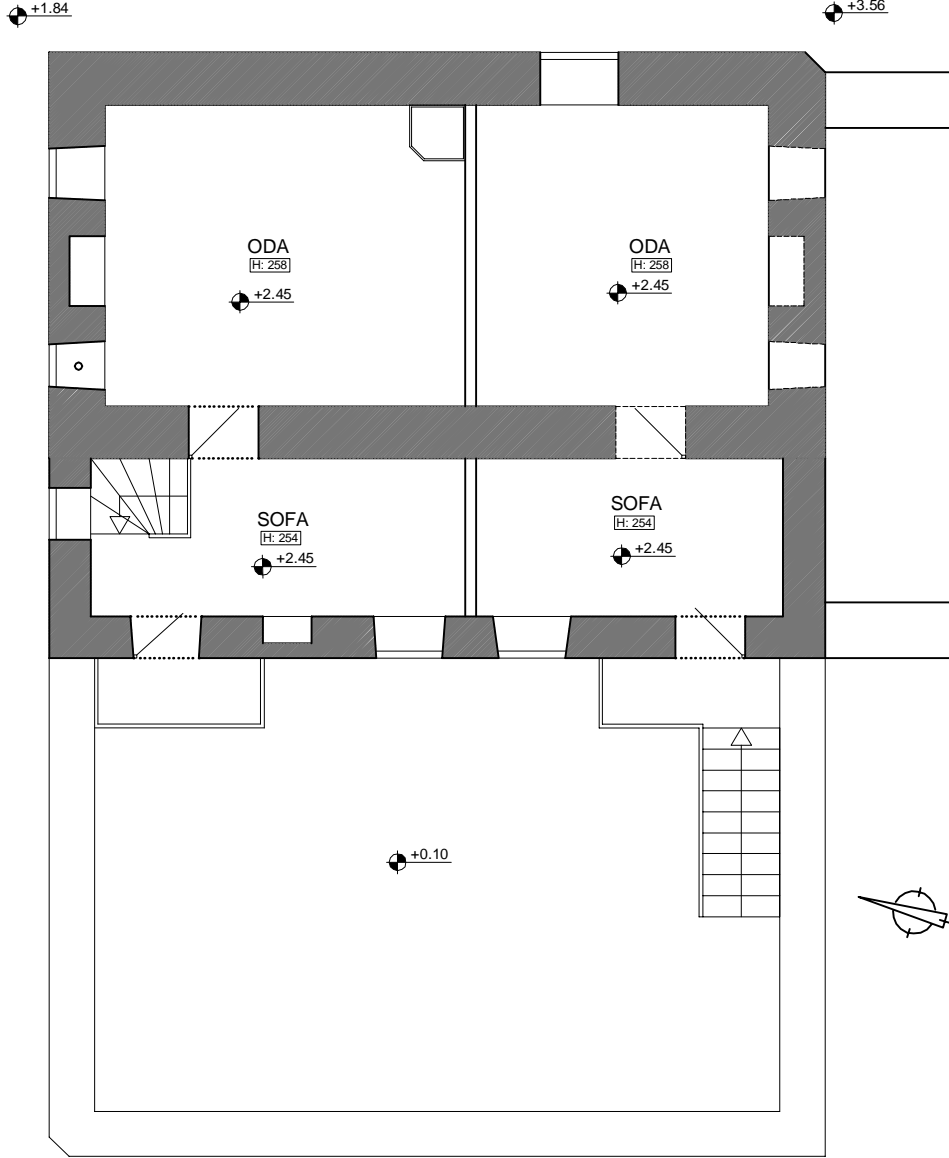
ZEMİN KAT PLANI

Kemerli yapının içinden çıkan merdiven özgün yapıda dış sofaya ulaşmaktayken yapılan tadilat sonucu kapalı bir sofaya ulaşmaktadır. Evin kuzey yarısında kalan ikinci konuta ulaşım için ise dışardan bir metal merdiven ilave edilmiştir. Halen tadilat halinde olan yapıda üst kattaki odalara banyo ve tuvalet ilavesi yapılması düşünülmektedir.

Şekil 3.40 Bey Dayı evi zemin kat planı

BEHRAMKALE

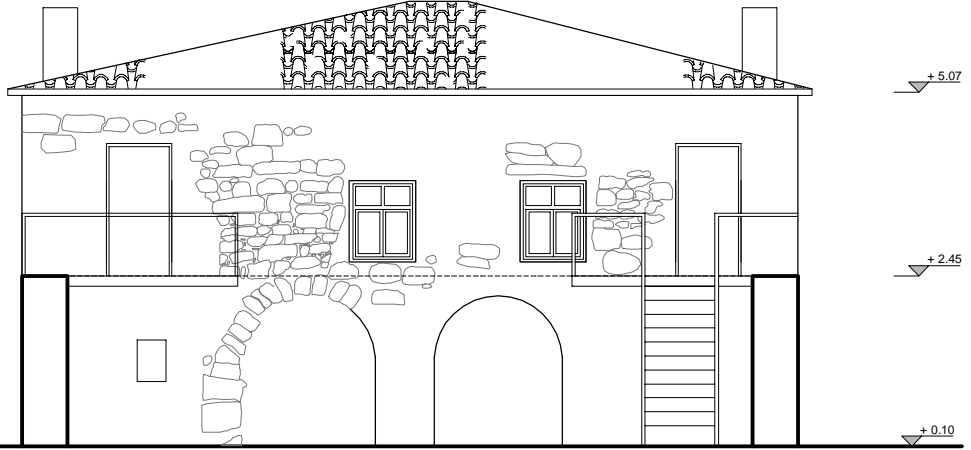
BİRİNCİ KAT PLANI

Alt katta ve üst katta sofadan ulaşılan ikişer oda bulunmaktadır. Alt katlardaki odalarda ocaklık bulunmazken üst kat odalarda evin beden duvarlarında yer alan iki adet ocaklık yerleştirilmiştir. Üst katlardaki odaların birinde musandra halen varlığını korumaktadır.

Şekil 3.41 Bey Dayı evi birinci kat planı

BEHRAMKALE

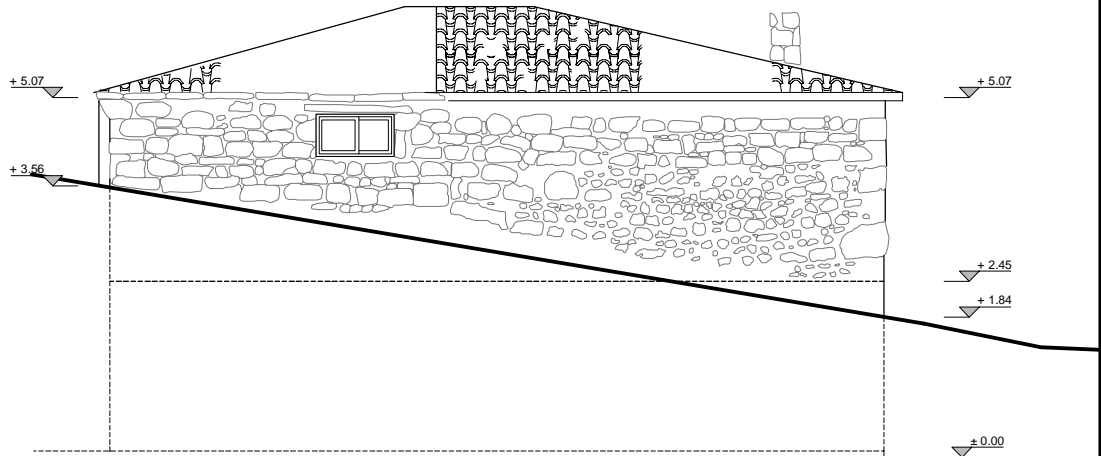

GÜNEYBATI CEPHESİ

Evin özgün halinin düz toprak damlı olduğu, kırma çatının sonradan eklendiği belirtilmiştir.

Dış köşedeki taşlar at arabası dönüşlerinde kırılmaması amacıyla pahlanmıştır.

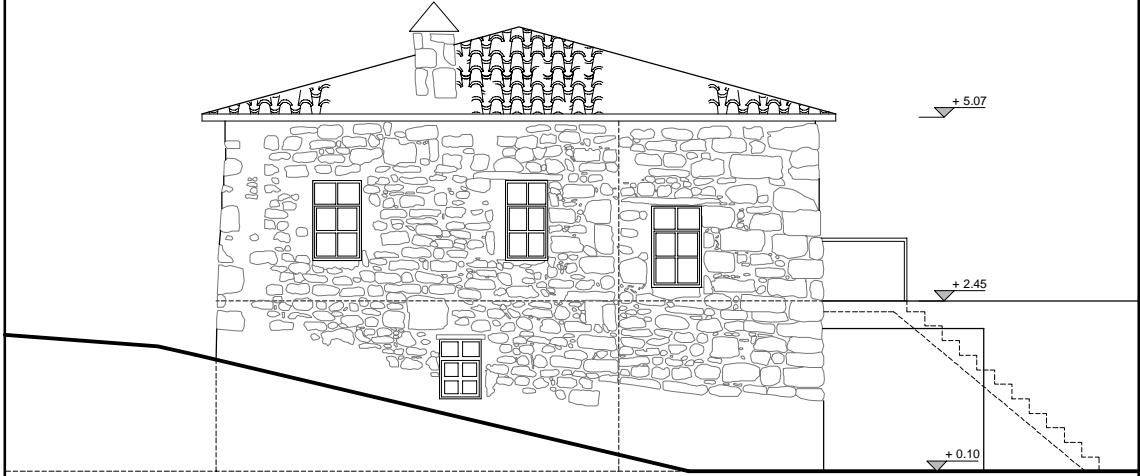
Diğer konutlardan farklı olarak, evin ana giriş cephesinde üst kat sofabayı taşıması amacıyla yapının önüne kemerli bir yapı ilave edilmiştir. Arazi yapısından dolayı, zemin kattaki mekanlara eğimin izin verdiği yerlerde pencere açılabilmiştir. Bu nedenle bir cephe düzeni sağlanamamıştır.

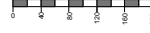
KUZEYDOĞU CEPHESİ

Şekil 3.42 Bey Dayı evi cepheleri

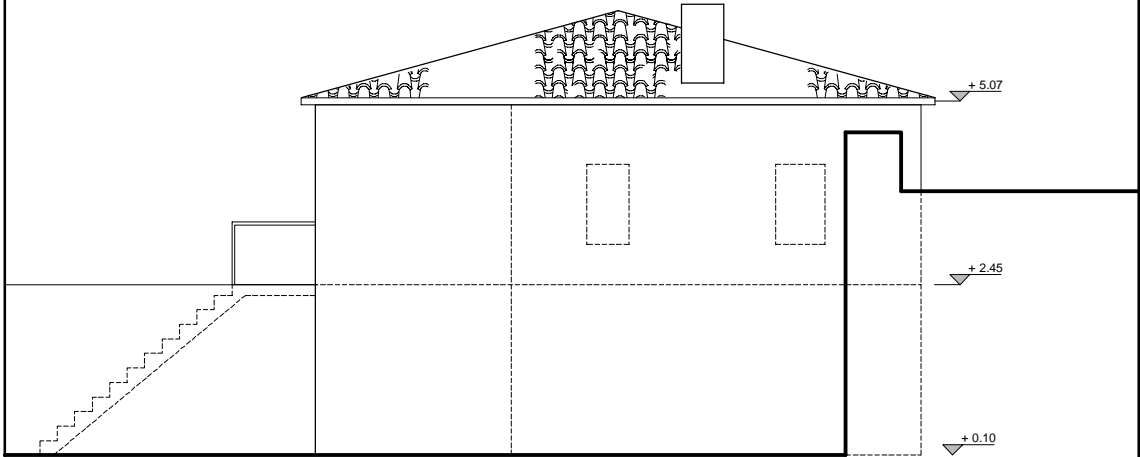
BEHRAMKALE

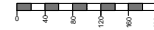
KUZEBATİ CEPHESİ

Üst kat odalardan birinde bölgede bulaşıklık olarak adlandırılan pencere içlerinde bulaşık ve el yıkamak için kullanılan lavabolardan gözlemlenmiştir ancak cephede gözlemlenmesi beklenen bulaşıklık ayağı tadilatlar sırasında kaldırılmıştır.

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

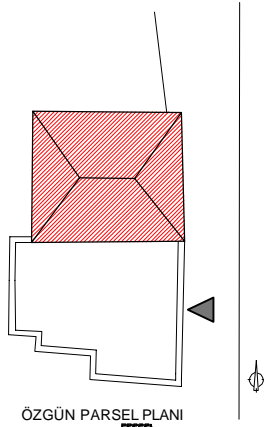
Şekil 3.43 Bey Dayı evi cepheleri

BEHRAMKALE

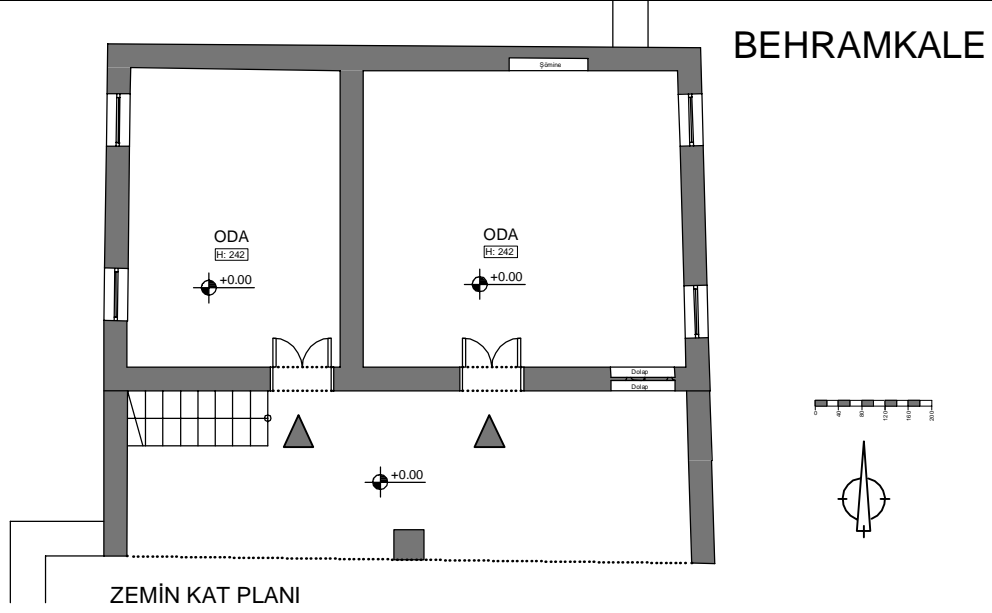

Parselin kuzey sınırına yerleştirilmiştir. Özgün parcel planı 2002 tarihli bir turizm dergisinden alınan fotoğraf yardımıyla tespit edilebilmiştir. Bu veriye göre parselin yanından geçen sokak, parsel dahil edilmiştir.

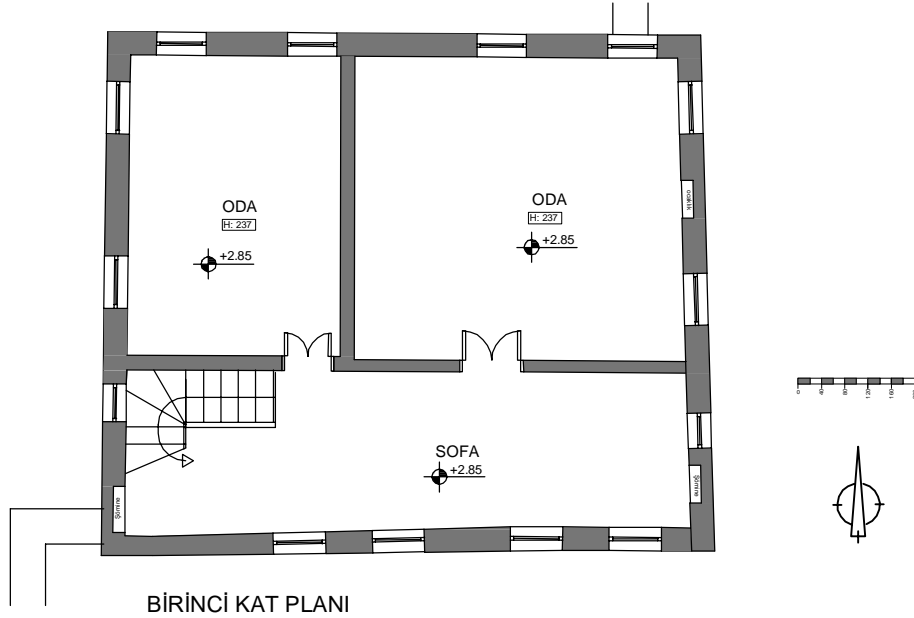
Özgün hali dış sofalı olan bu konutun sofası bir önceki örnekte olduğu gibi sonradan kapatılmıştır. Yapı iki katlıdır. Alt katta iki oda, üst katta da yapının özgün halinde açık olup sonradan kapatılmış olan sofadan ulaşılan iki oda bulunmaktadır. Merdiven, üstü kapalı, bahçeden kolonlarla ayrılmış açık sofadan üst kattaki kapatılmış sofaya çıkar. Binaının şimdiki sahibi eskiden üst kattaki odaların duvar değil, yörede musandra olarak adlandırılan ve yıkanmak amacıyla kullanılan bir dolapla ayrıldığını, iki odadan bu iki bölmeli musandraya geçiş olduğunu belirtmiştir. Şu anda resepsiyon odasında bulunan şerbetliğin bu dolabın bir parçası olduğu belirtilmiştir. Şerbetlik, içinde erzak saklamaya yarayan, cam kapaklı dolapların bölgedeki adıdır. Şu anda iki oda arası tuğla duvarla ayrılmış durumdadır.

Şekil 3.44 Biberevi Pansiyon zemin kat planı ve arazi planı

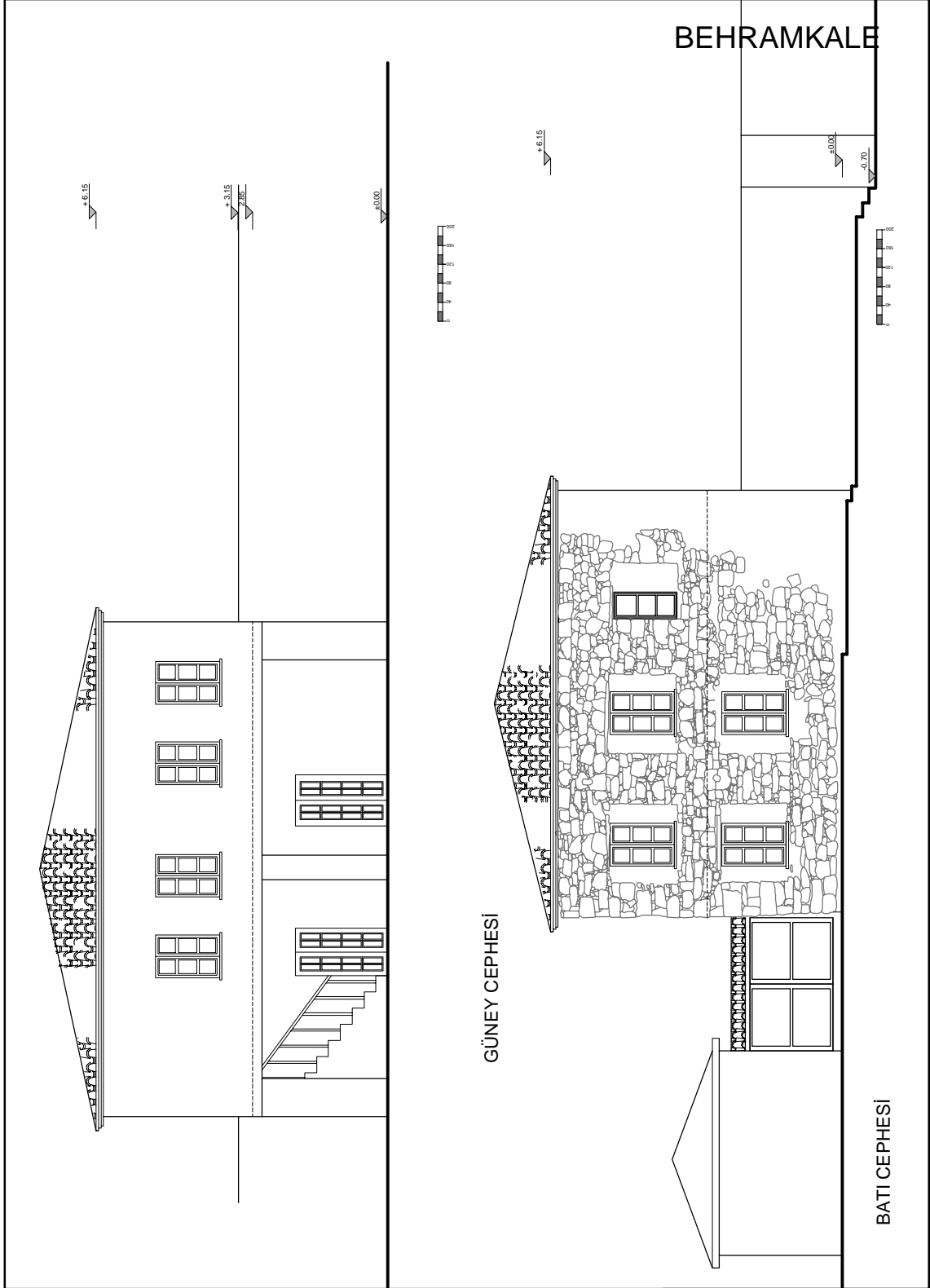

Odaların giriş kapıları ve kapatılmış olan sofa güneye bakmaktadır. Binanın özgün halini korumuş tek cephesi olan kuzey cephesinde simetrik bir düzen dikkat çeker. Diğer cephelerin sonradan kapatılan sofası bölgede görünmeyen oranlarda pencerelere sahiptir. Gene ev sahibinin verdiği bilgiye göre, cephede gözlemlenen saçak detayı özgün olmayıp sonraki tadilatlar sırasında yakın dönemlerde yapılmış olan çatı detayları incelenerek yapılmıştır. Tüm pencereler ve kapı doğramaları ve kepenkler değiştirilmiştir. Cephelerde gözlemlenebilen ahşap lentolardan bazıları korunmuş bazıları ise sonradan aslına uygun olarak yeniden yerlerine yerleştirilmiştir.

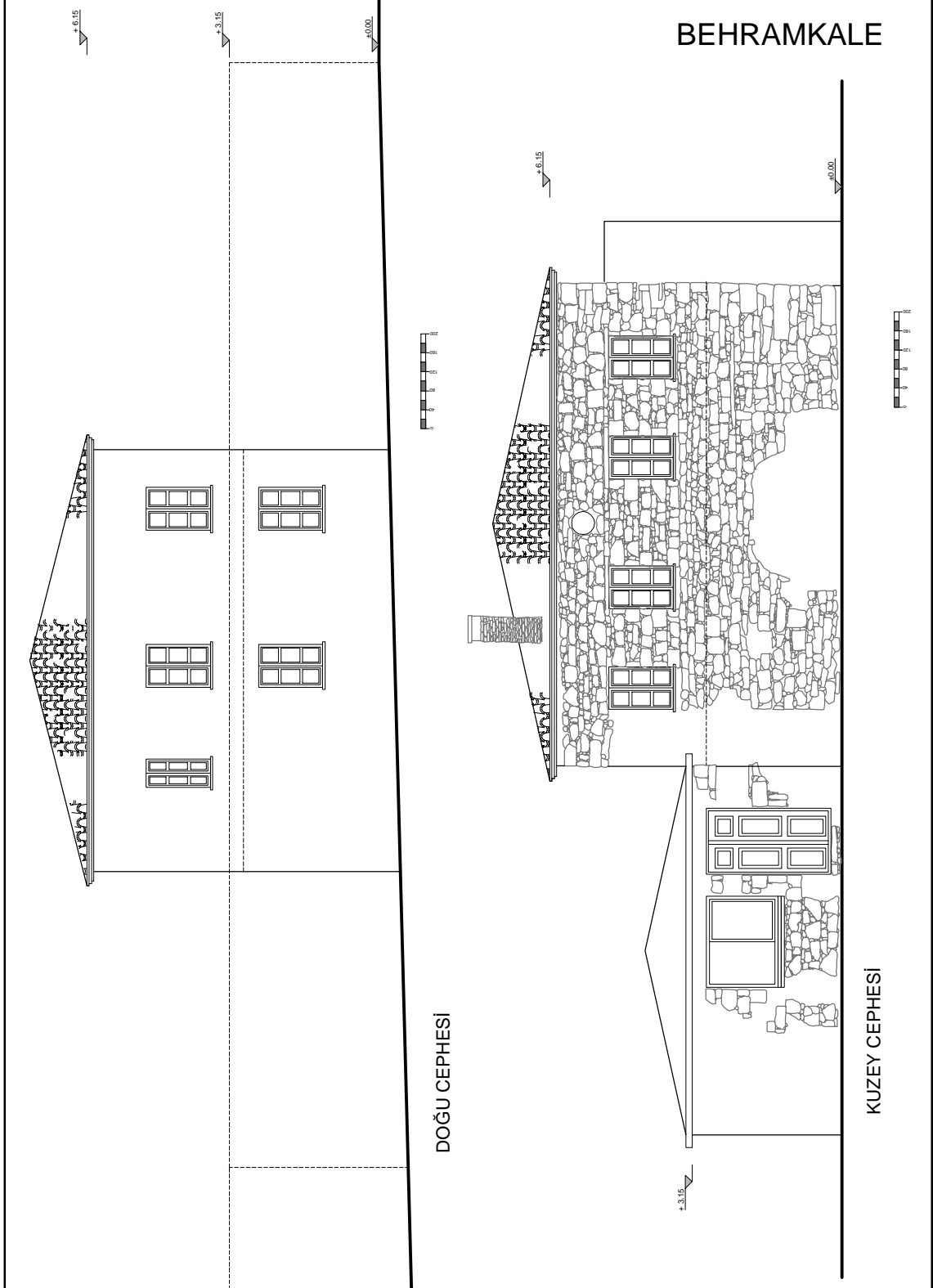

* Biberevi Pansiyon röloveleri Soner Başaran tarafında hazırlanmış olup, yerinde tespit çalışmasından sonra yeniden düzenlenmiştir.

Şekil 3.45 Biberevi Pansiyon birinci kat planı

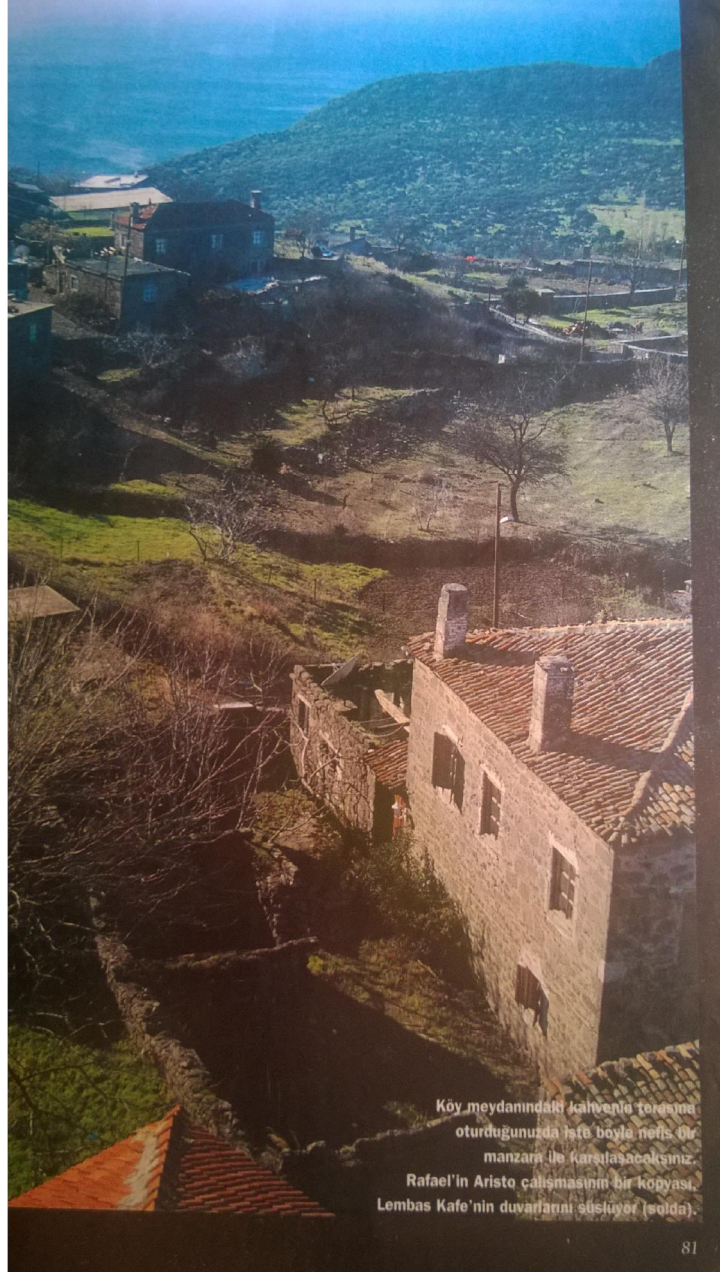

Şekil 3.46 Biberevi Pansiyon cepheleeri

Şekil 3.47 Biberevi Pansiyon cepheleri

BEHRAMKALE

Konutun 2000'lerin başlarındaki halini gösteren bir fotoğraf

Şekil 3.48 Biberevi Pansiyon fotoğrafı [104]

BEHRAMKALE

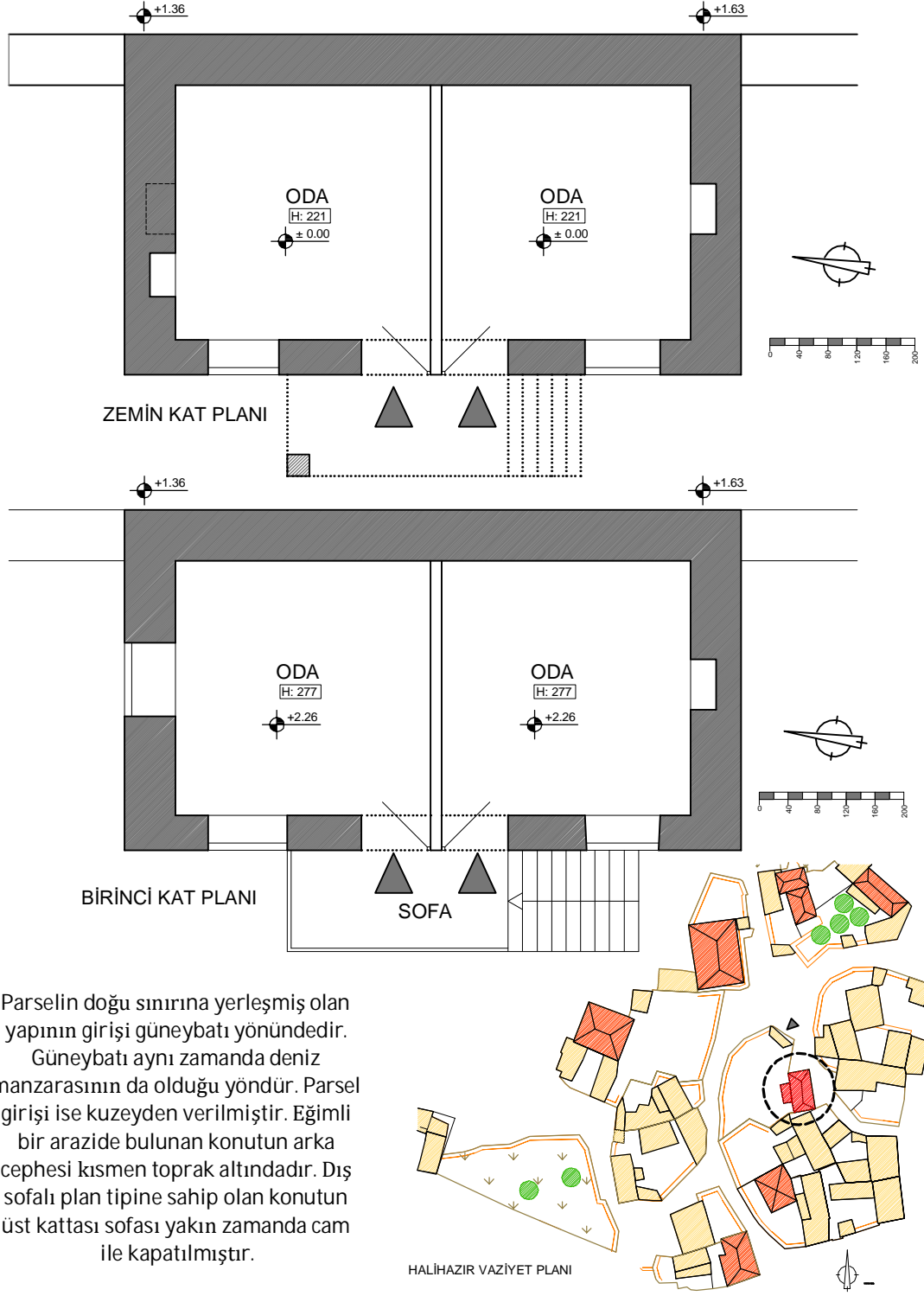
Tadilat sırasında bahçeden çıkan Midilli'de üretilmiş olan tuğlalar

Orijinal yapıda üst kattaki iki odayı ayıran şerbetlik ve raf

Şekil 3.49 Biberevi Pansiyon detayları

BEHRAMKALE

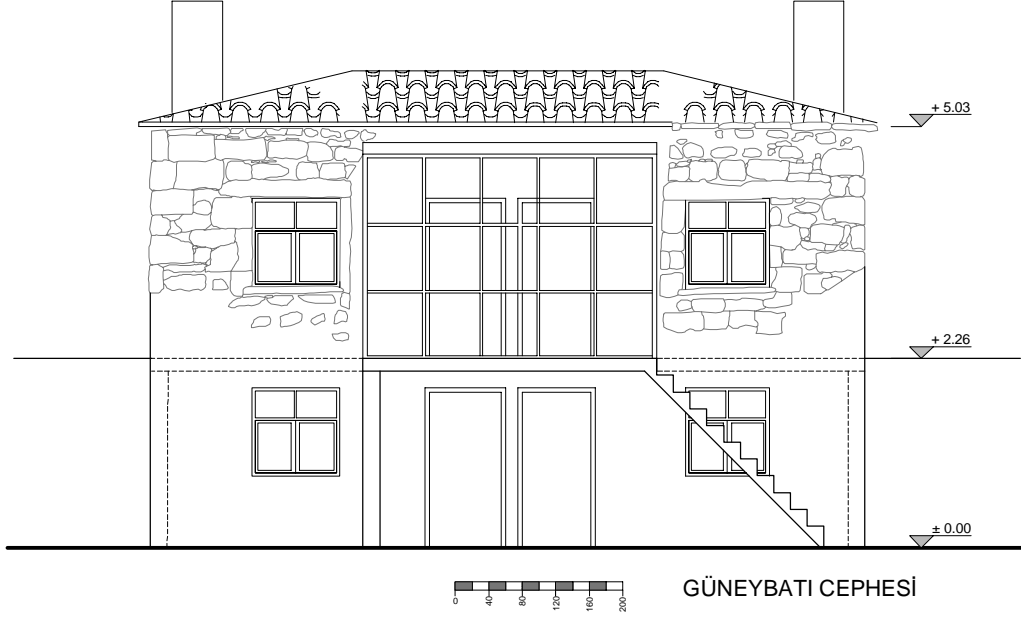

Parselin doğu sınırına yerleşmiş olan yapının girişi güneybatı yönündedir.

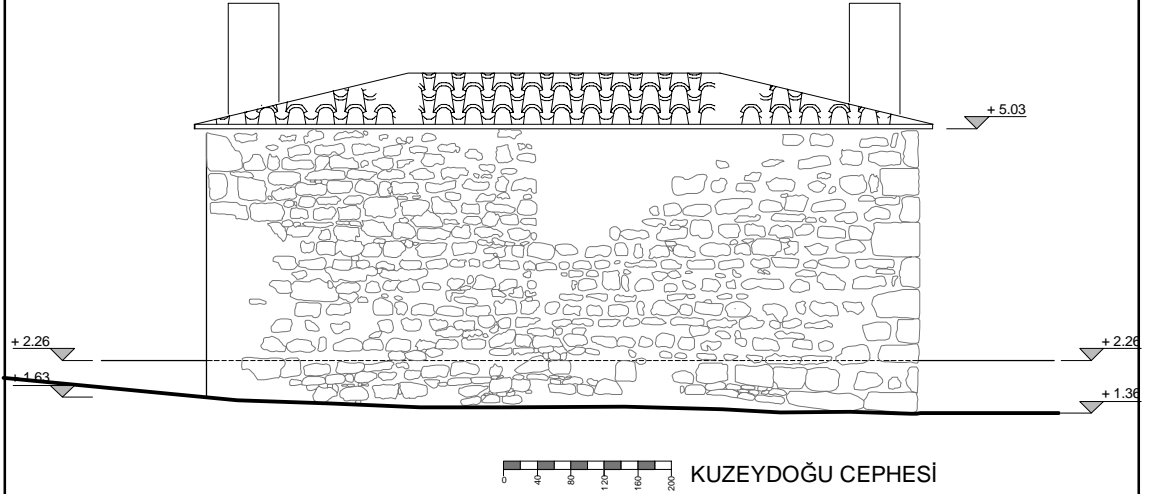
Güneybatı aynı zamanda deniz manzarasının da olduğu yöndür. Parsel girişi ise kuzeyden verilmiştir. Eğimli bir arazide bulunan konutun arka cephesi kısmen toprak altındadır. Dış sofalı plan tipine sahip olan konutun üst kattası sofası yakın zamanda cam ile kapatılmıştır.

Şekil 3.50 Emine Yüksel evi kat planları ve arazi yerleşimi

BEHRAMKALE

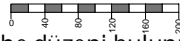
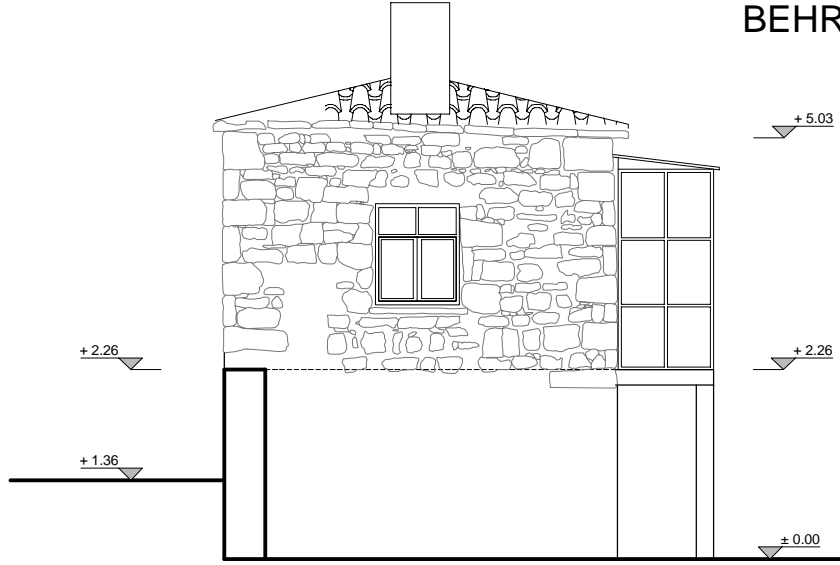

Üst kata çıkan özgün merdiven yıkılmış olduğu için, ulaşım metal bir merdivenle sağlanmaktadır. İki katlı konutta alt katta bahçeden üst katta sofadan girilen ikişer oda bulunur. İki taraftaki odalarda karşılıklı bulunan ocaklıkların biri parsel girişine bakışı sağlayabilmek amacıyla sonradan pencereye çevrilmiştir.

Şekil 3.51 Emine Yüksel evi cepheleri

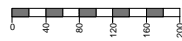
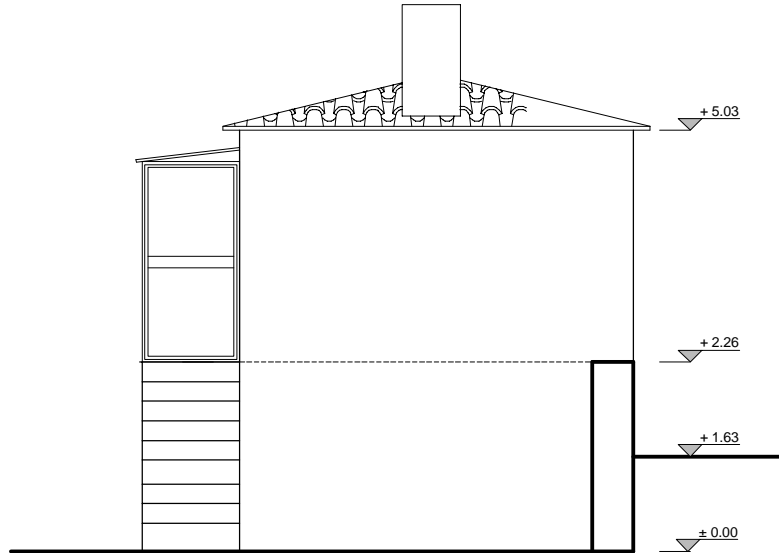
BEHRAMKALE

KUZEYBATI CEPHESİ

Simetrik bir cephe düzeni bulunmaktadır. Ancak pencereler özgün boyutlarında değildir. Sonradan genişletilmişlerdir. Yöredeki pencere boyutlarından farklı oranda olan bu pencerelerin kenarındaki köşe taşları incelendiğinde tadilat yapıldığı anlaşılabilir. Tadilattan dolayı özgün lentolar yerine beton bloklar konmuştur. Yapının kırma çatılı olarak imal edildiği belirtilmiştir.

Dirsek taşlarında motifler, ay yıldız figürü, maşallah yazısı ve çok yıprandığı için okunamayan başka yazılar bulunmaktadır. İnceleme alanı içinde ay yıldız figürünün olduğu iki yapıdan birisidir.

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

Şekil 3.52 Emine Yüksel evi cepheleri

BEHRAMKALE

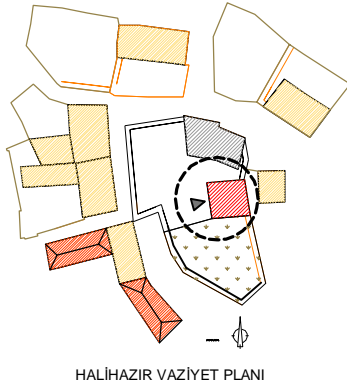
Dirsek taşı yazıları

Dirsek taşı yazıları ve motifleri

Şekil 3.53 Emine Yüksel evi detayları

BEHRAMKALE

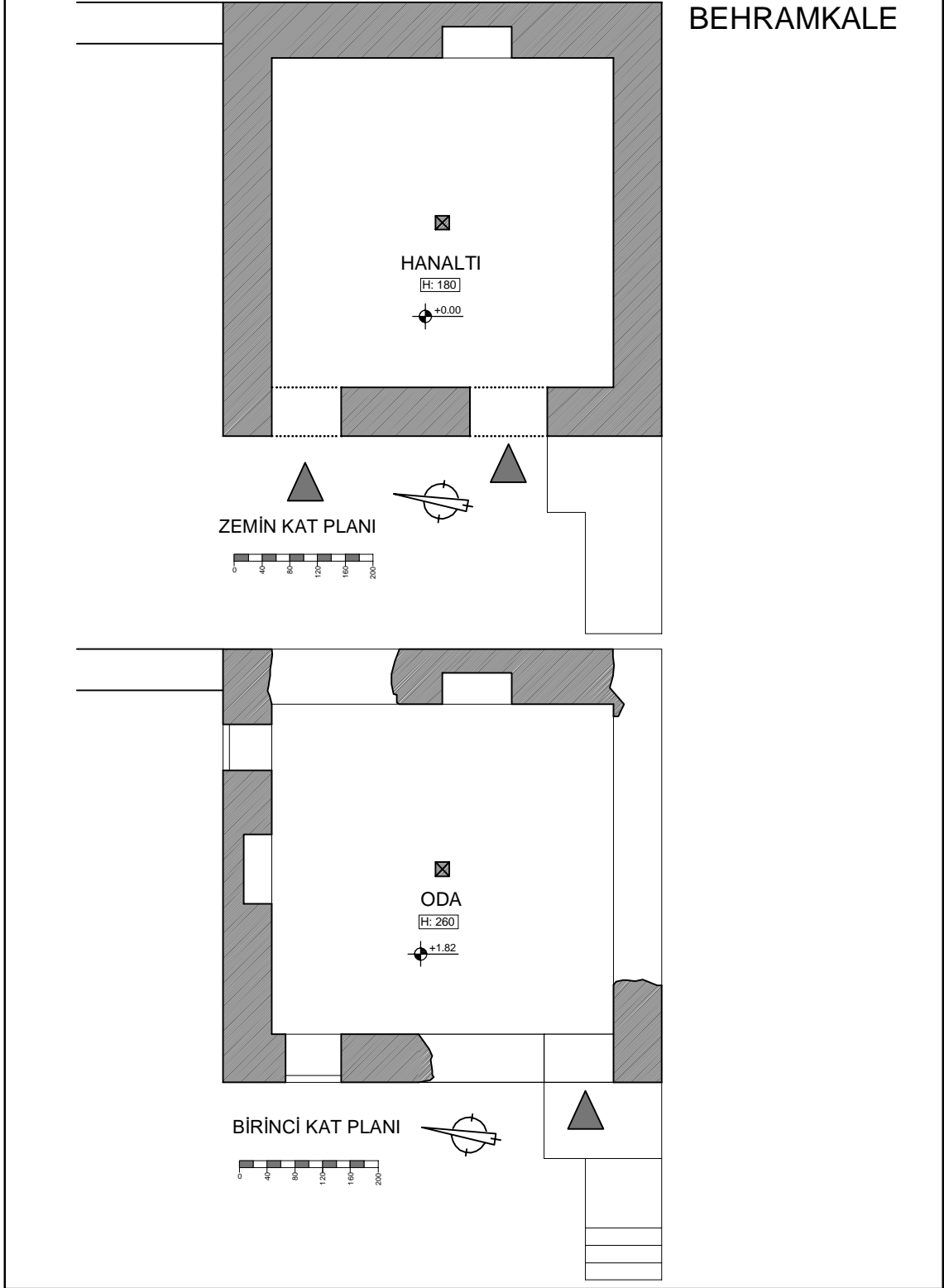
Parselin güneydoğu köşesine yerleştirilmiş olan sofasız, dıştan merdivenli konutta altta hanaltı, üstte bir oda bulunmaktadır.

Toprak damı ve döşemesi yıkılmış durumdadır. Ancak döşemeyi taşımak için kullanılan ahşap ayak varlığını korumuştur. Bahçedeki müstemilat da yıkık durumdadır.

Bina girişi güneybatı cephesine bakmaktadır. Her iki katta da ocaklık bulunmaktadır. Düz toprak damlı yapıda ahşap lentolar gözlemlenebilmektedir.

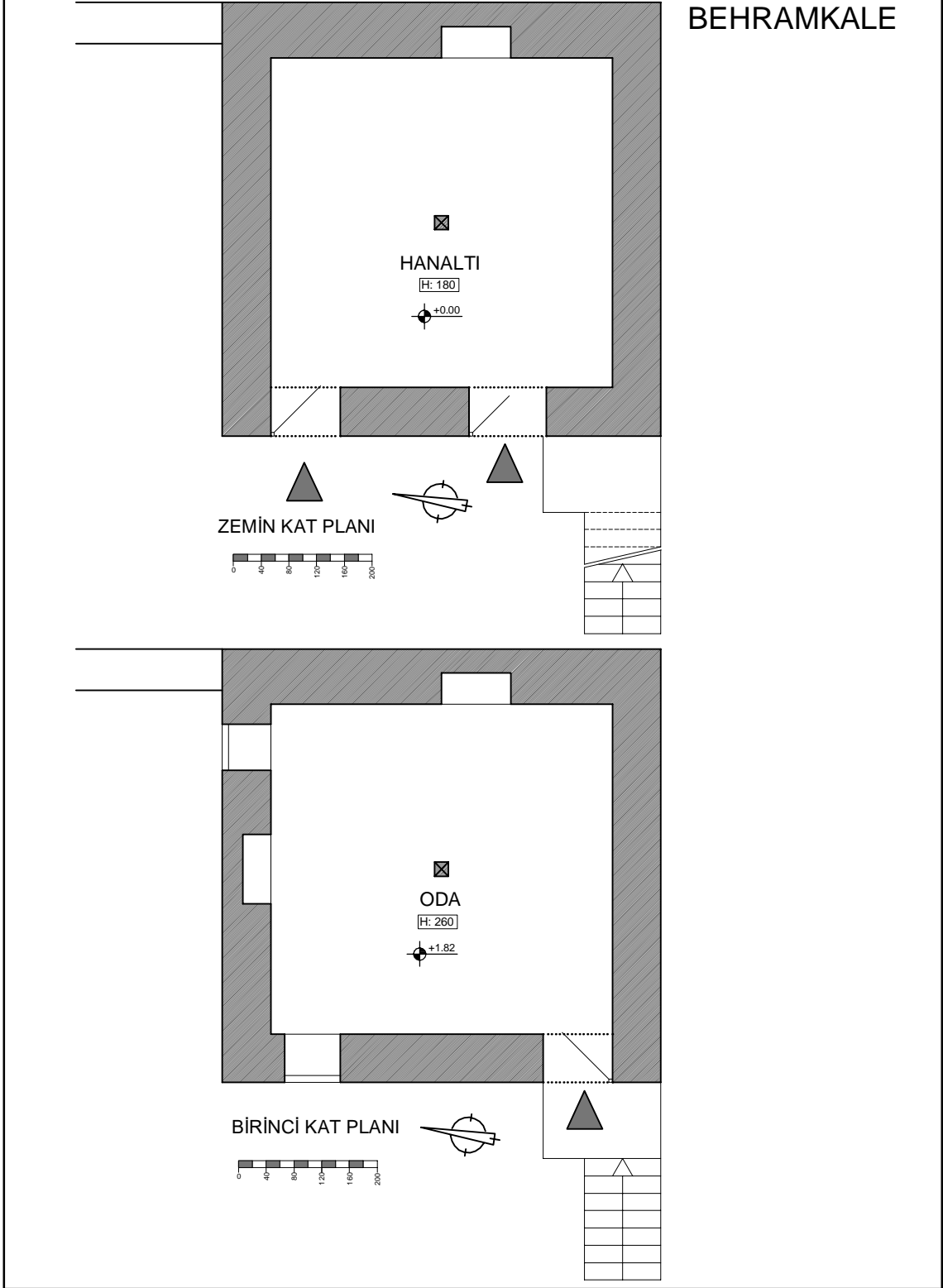
Şekil 3.54 Alpaslan Akbayrak evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

BEHRAMKALE

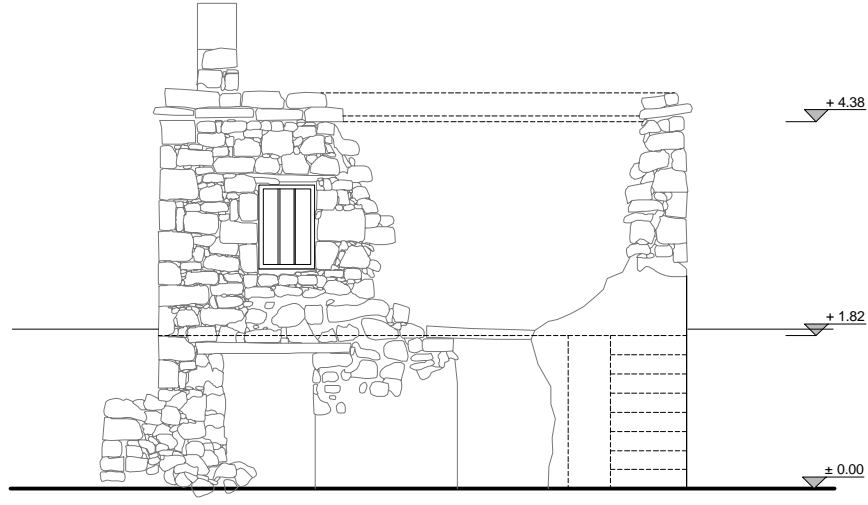
Şekil 3.55 Alpaslan Akbayrak evi kat planları ve arazi yerleşimi

BEHRAMKALE

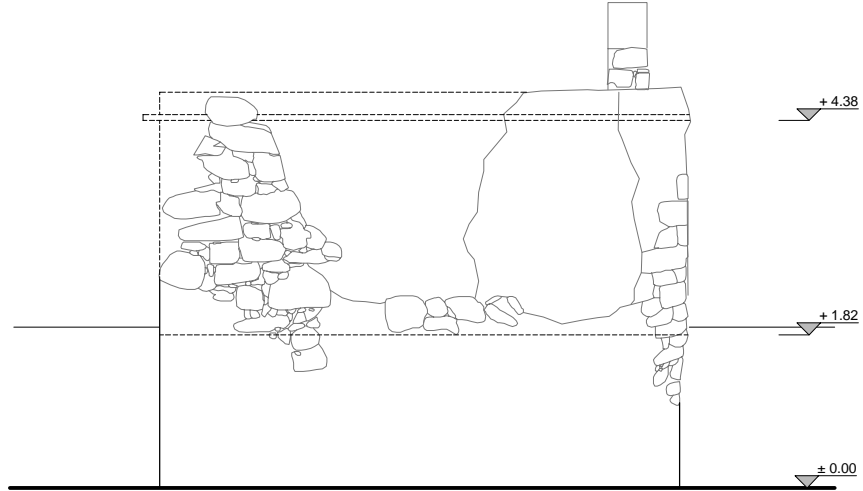
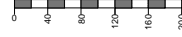

Şekil 3.56 Alpaslan Akbayrak evi kat planları ve arazi yerleşimi

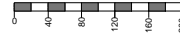
BEHRAMKALE

GÜNEYBATI CEPHESİ

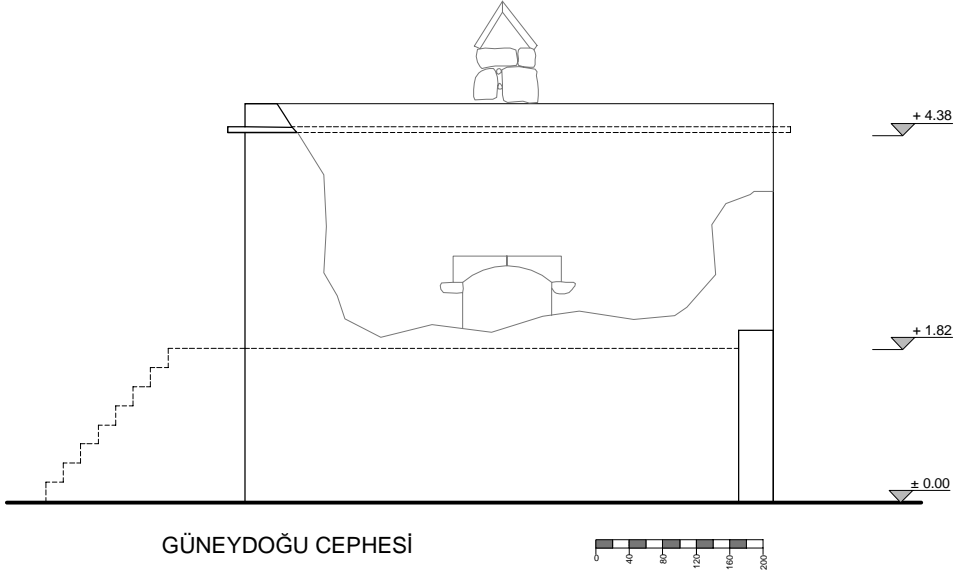
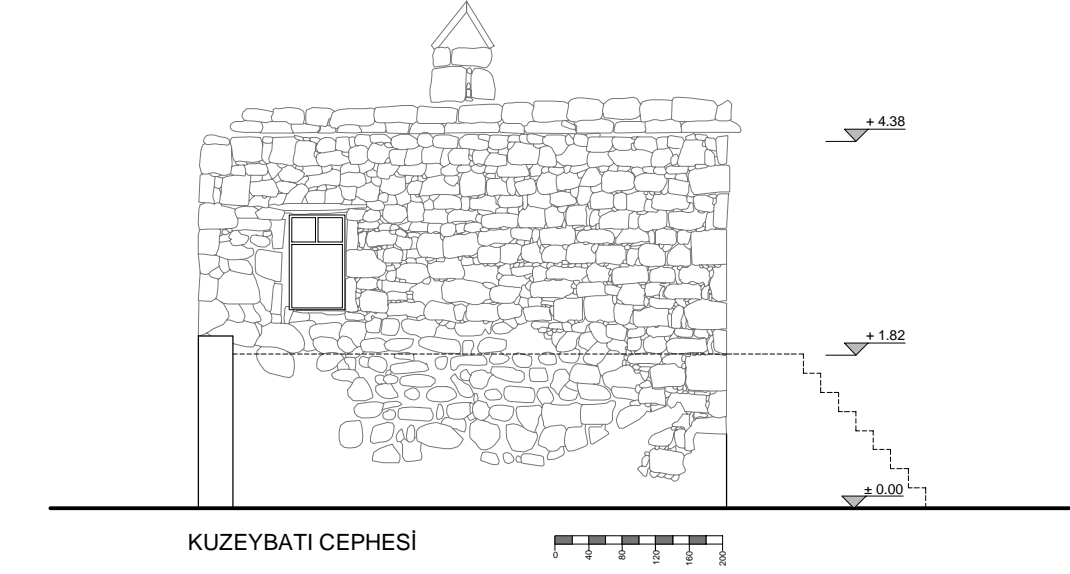

KUZEYDOĞU CEPHESİ

Şekil 3.57 Alpaslan Akbayrak evi cepheleri

BEHRAMKALE

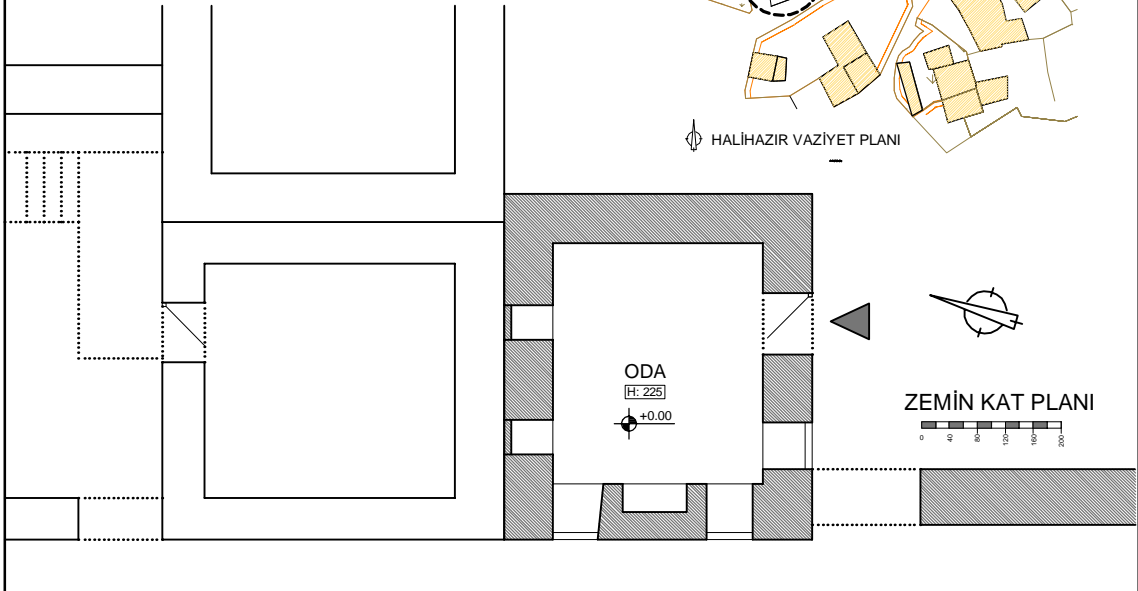
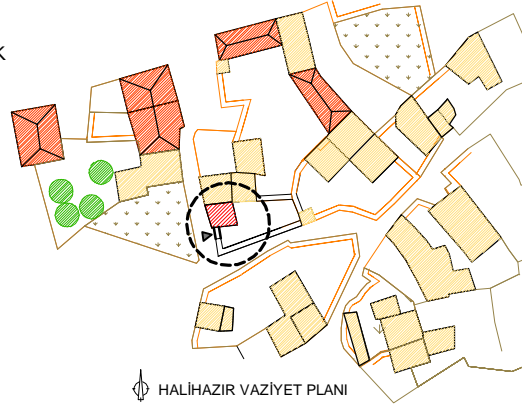

Şekil 3.58 Alpaslan Akbayrak evi cepheleri

BEHRAMKALE

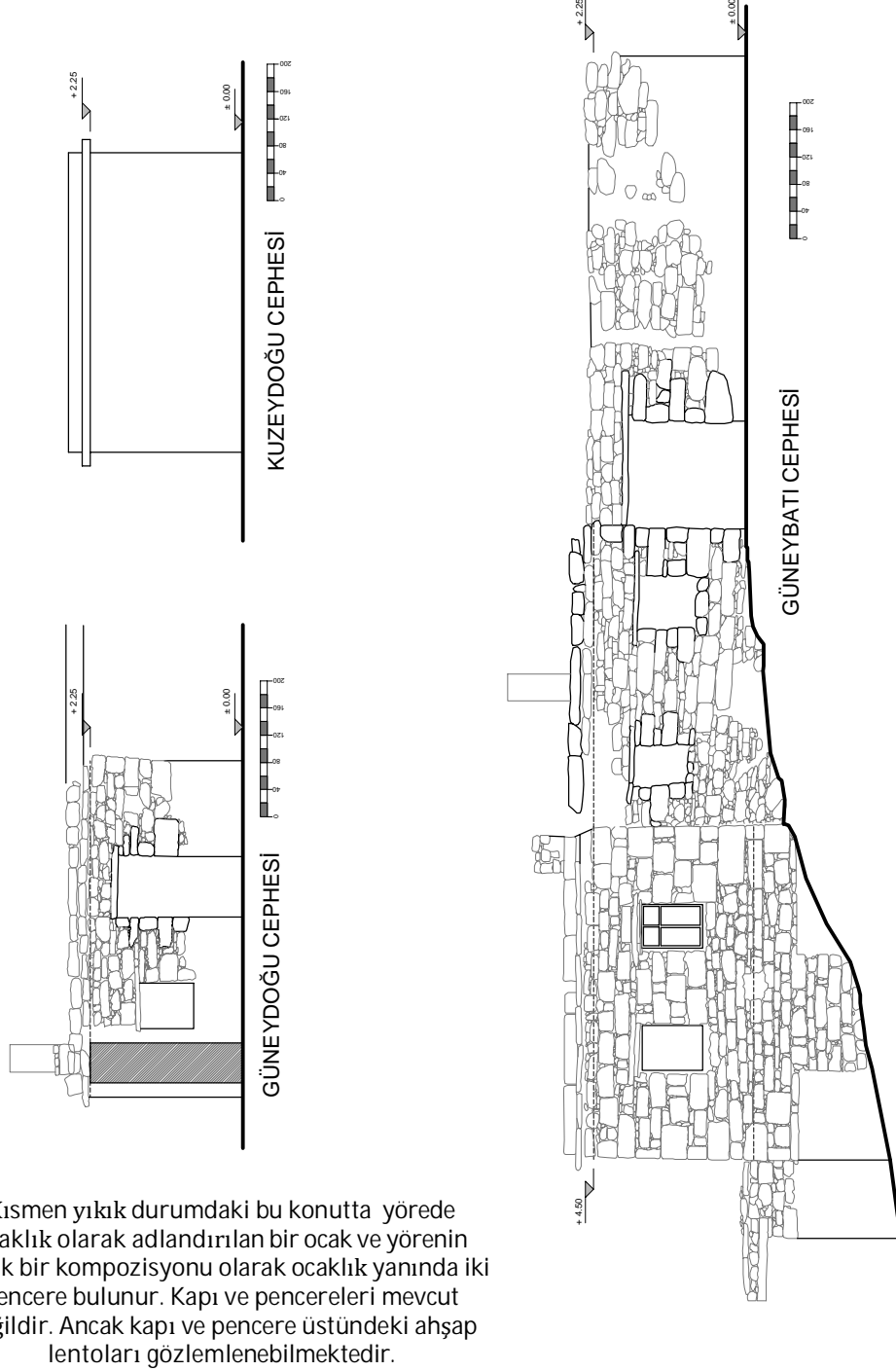

Parselin batı sınırına, ana girişi güneydoğuya bakacak şekilde yerleştirilmiştir. Yer Evi olarak adlandırılan, sofasız tek katlı modeldedir. Toprak zemin üzerine oturtulmuş tek göz odadan oluşur. Yanına sonradan başka bir konut yapılması nedeniyle özgün pencerelerinin bir kısmı kapanmıştır.

Şekil 3.59 Naciye Hale Gültekin evi genel görünüm, kat planları ve arazi yerleşimi

BEHRAMKALE

Kısmen yıkık durumdaki bu konutta yörede ocaklık olarak adlandırılan bir ocak ve yörenin klasik bir kompozisyonu olarak ocaklık yanında iki pencere bulunur. Kapı ve pencereleri mevcut değildir. Ancak kapı ve pencere üstündeki ahşap lentoları gözlemlenebilmektedir.

Şekil 3.60 Naciye Hale Gültekin evi cepheleri

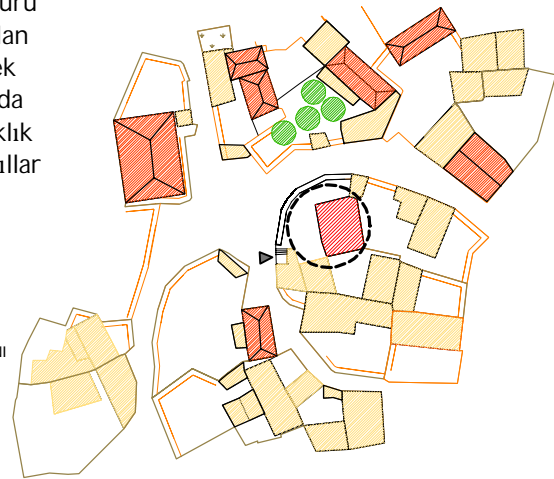
BEHRAMKALE

Parselin doğu sınırına yerleştirilmiş olan konut, tek göz odadan oluşmaktadır. Her ne kadar devşirme mermer basamaklarla ulaşılan bir girişi de olsa evin içinde bir döşeme bulunmamakta doğrudan toprak üzerine oturmaktadır. Bölgede 'yer evi' olarak adlandırılan yapı tipindedir.

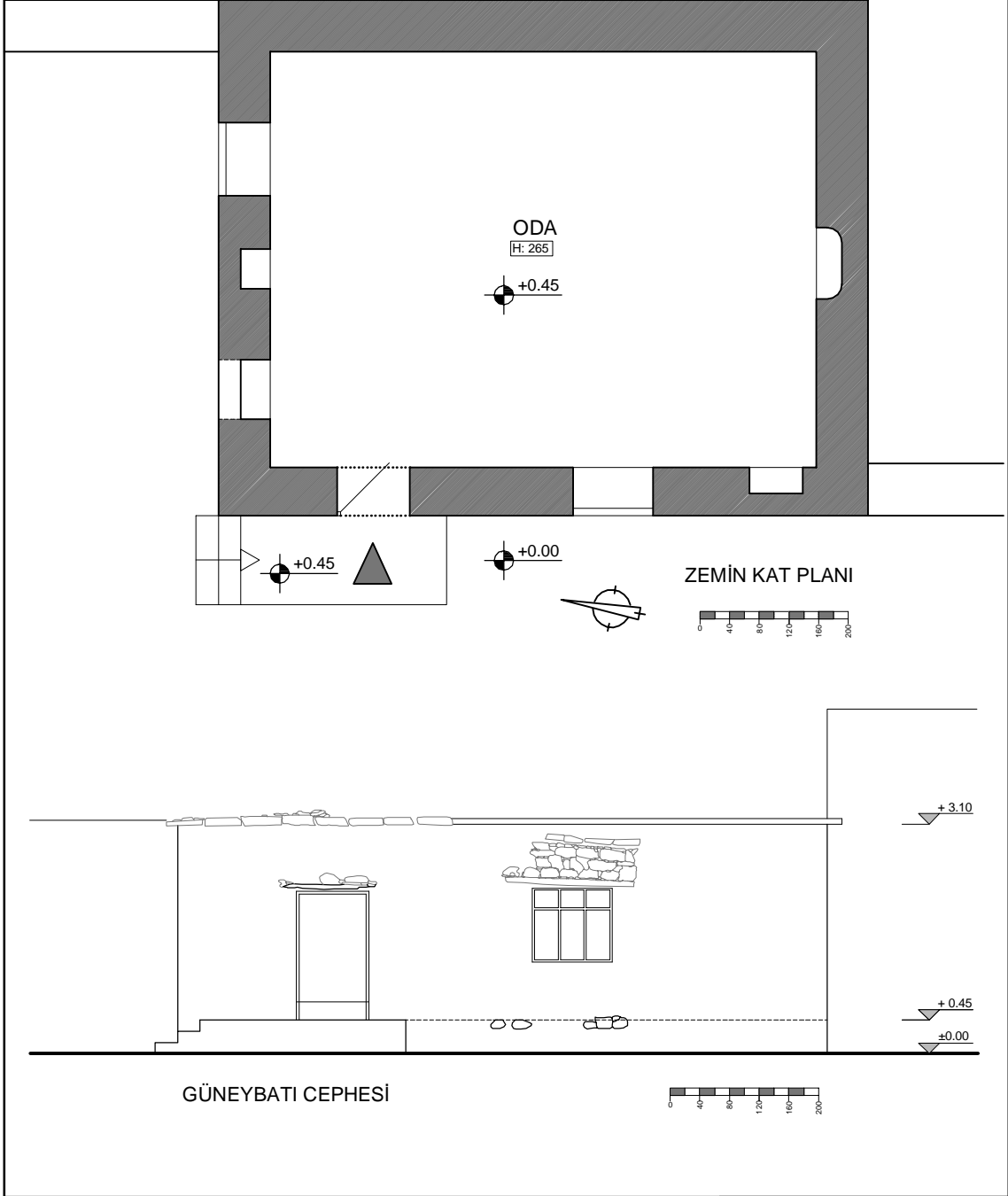
Düz toprak dam çatısı ve taşıyıcı strüktürü yıkılmış ve pencereleri değiştirilmiş olan bu konutta detayları gözlemek pek mümkün olamamıştır. Diğer konutlarda görünmeyen bir niş detayı vardır. Ocaklık mevcuttur. Ahşap lentolar ve ahşap hatıllar halen gözlemlenebilmektedir.

HALİHAZIR VAZİYET PLANI

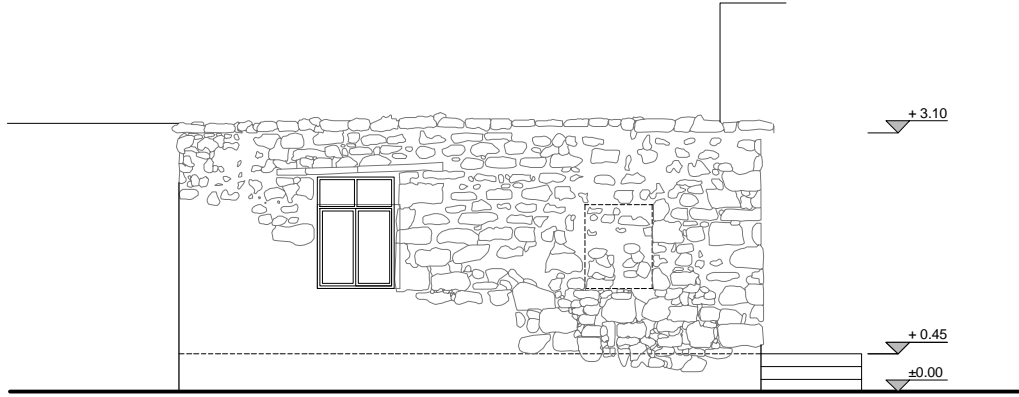
Şekil 3.61 Kadir Balsarılı evi kat planı ve arazi yerleşimi

BEHRAMKALE

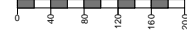

Şekil 3.62 Kadir Balsarılı evi kat planı ve arazi yerleşimi

BEHRAMKALE

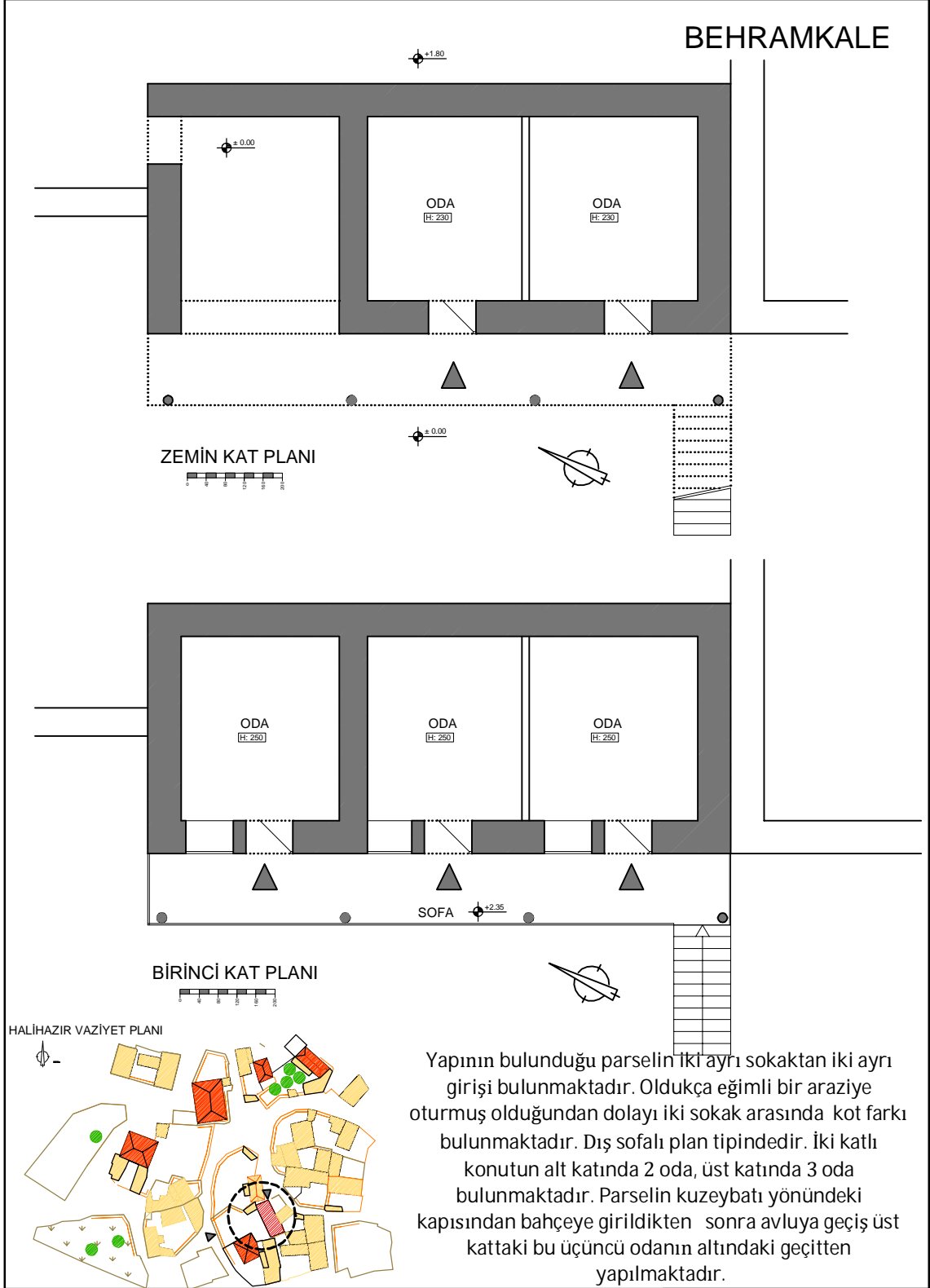

KUZEYBATI CEPHESİ

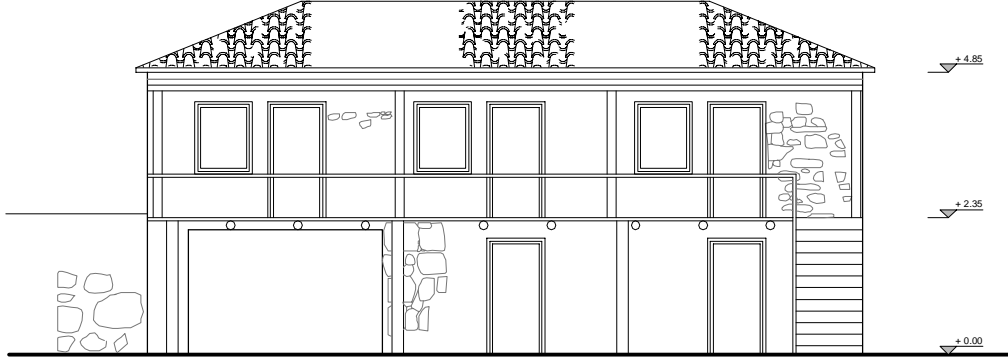
Duvarda niş detayı (çizen Handan Kaynakgöz)

Şekil 3.63 Kadir Balsarılı evi cephe ve detayları

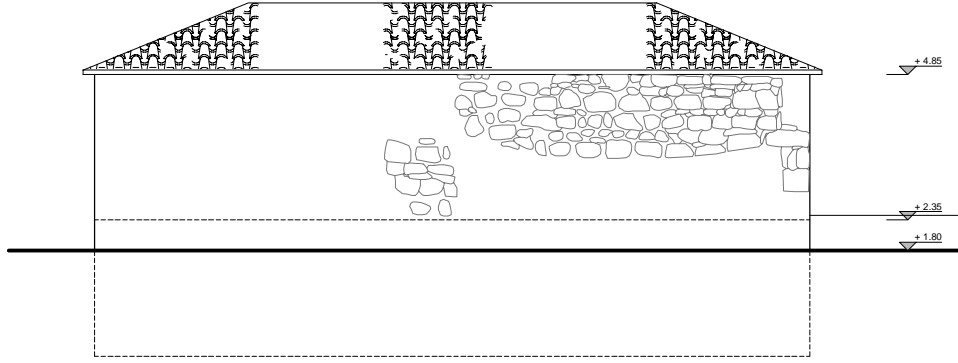

Şekil 3.64 Taşlı Köşk Pansiyon kat planları ve arazi yerleşimi

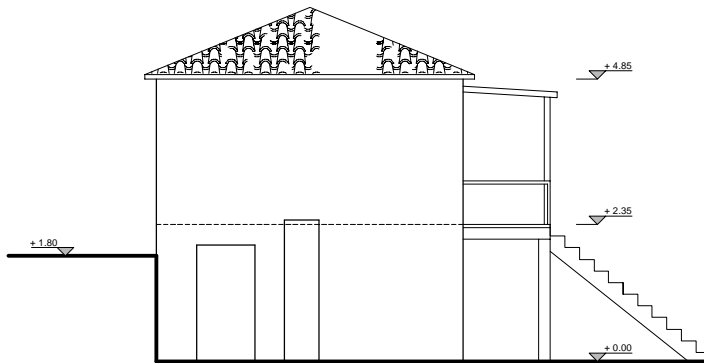
BEHRAMKALE

GÜNEYBATI CEPHESİ

KUZEYDOĞU CEPHESİ

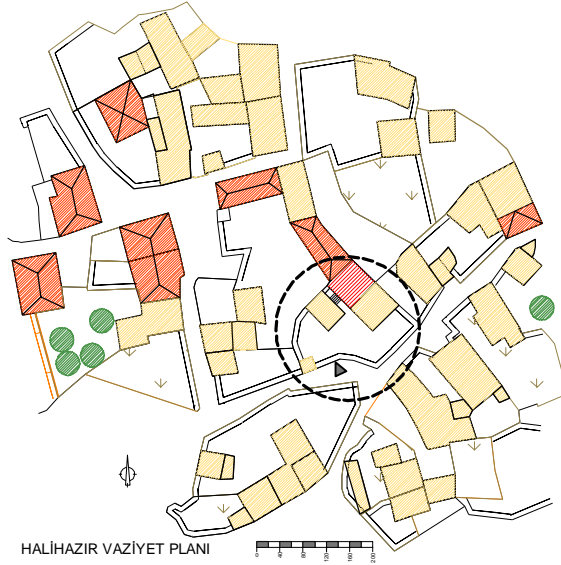
KUZEYBATI CEPHESİ

Dış sofa ve oda kapıları aynı zamanda deniz manzarasının olduğu yön olan güneybatı yönüne bakmaktadır. Dış sofa hem denize hem avluya bakacak şekilde yönelmiştir.

Konut, pansiyona dönüştürülürken ciddi oranda tadilat geçirmiştir. Bu nedenle konuttaki bazı detayları gözlemek mümkün olamamıştır. İki katlı yapıda açıklıklar pansiyon ihtiyacını karşılayacak şekilde tamamen yeniden düzenlenmiş, cephe düzeni ciddi oranda zarar görmüştür.

Şekil 3.65 Taşlı Köşk Pansiyon cepheleri

BEHRAMKALE

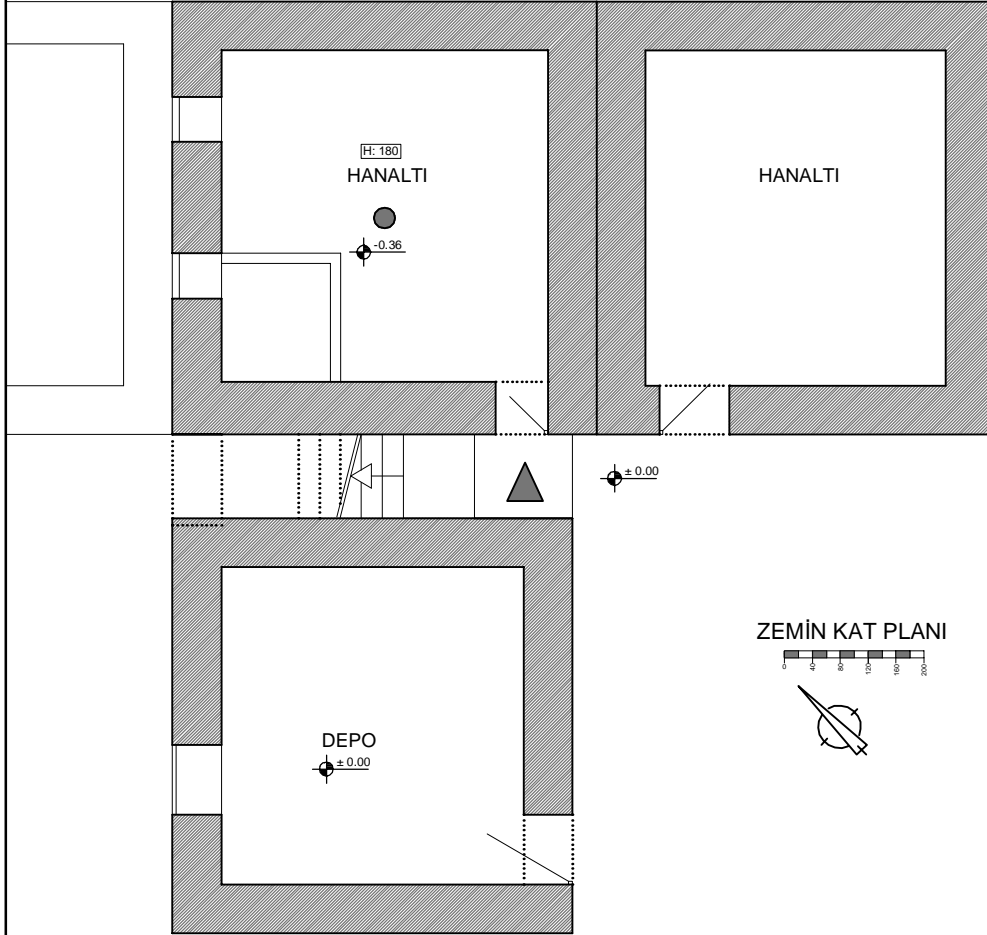

Parselin kuzey köşesine yerleştirilmiş olan konutun ana girişi güneybatı yönündedir. 1950 yılında yapılmış olan konut mübadele döneminden önce ve sonra yapılan yapılar arasında bir karşılaştırma yapılabilmesi amacıyla araştırmaya dahil edilmiştir. Aynı parsel içinde yakın zaman içinde yapılmış, taş kargir iki adet yapı daha bulunmaktadır. Ancak bu yapıların içine girmek mümkün olmamıştır. Yapılardan biri, incelenen konuta bitişik olarak yapılmış bir diğer konut yapısıdır. Sofasız, dıştan merdivenli bu konutun döşemeleri ve merdiveni yıkılmış olduğu için rölövesi sadece dıştan alınabilmektedir. Diğer yapı ise depo olarak kullanılan tek göz bir odadır.

Şekil 3.66 Mustafa Avkiran evi arazi yerleşimi ve genel görünüm

BEHRAMKALE

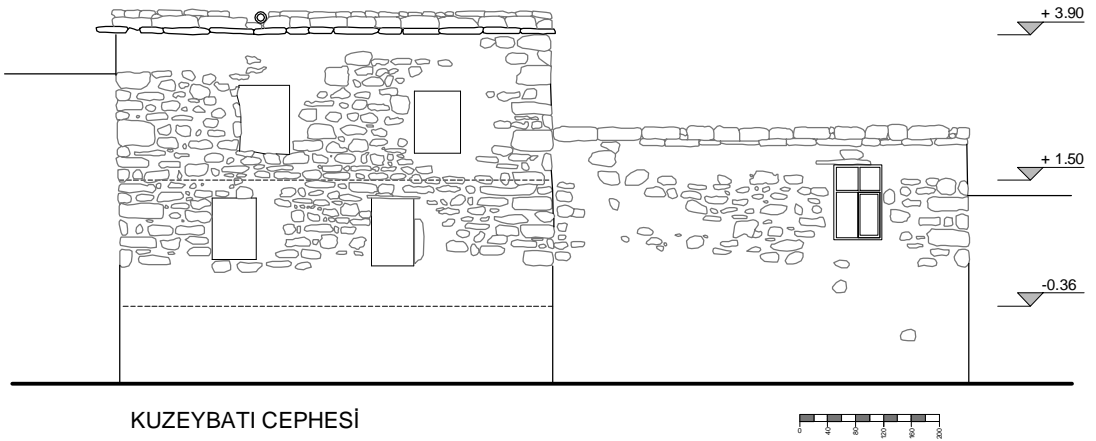
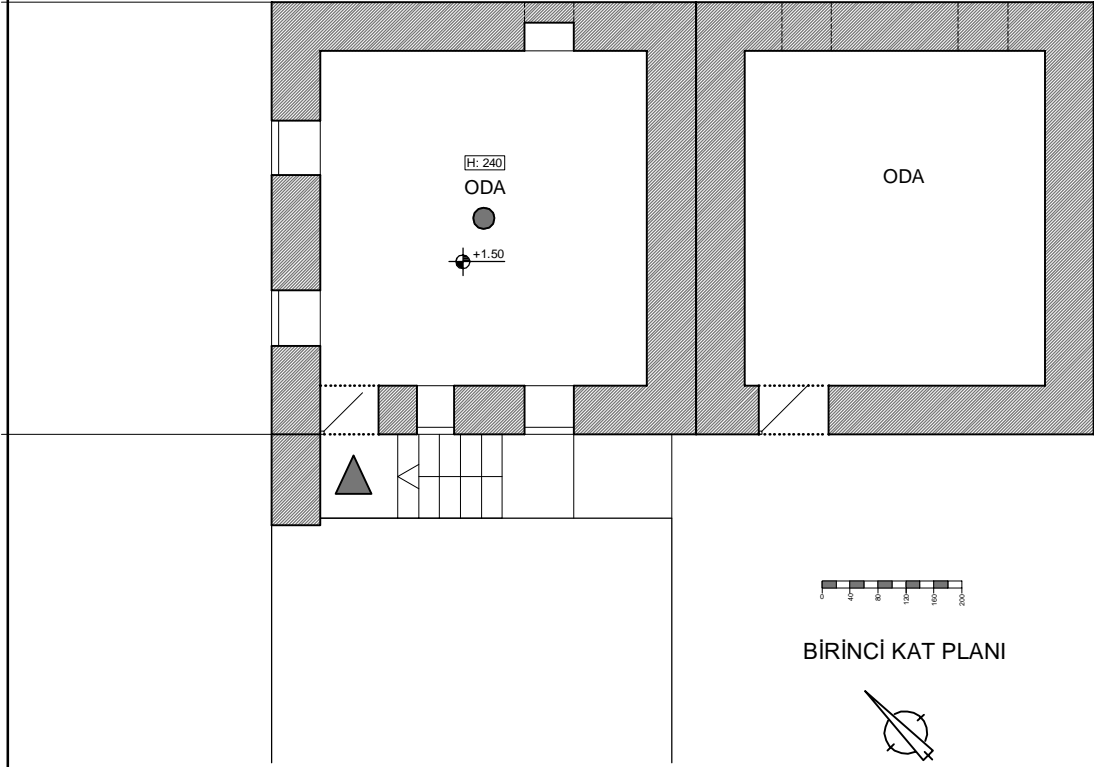

İki katlı yapıda alt katta hanaltı, üst katta bir oda bulunmaktadır. Sofasız, dıştan merdivenli plan tipindedir. İki kat arasındaki döşeme yıkılmak üzeredir. Ancak döşemeleri taşıyan ahşap ayaklar ve düz toprak dam halen sağlamdır. Üst kat odada ocaklık bulunmaktadır. Lentoları ahşap olan yapının ahşap doğramalarının çoğu yerinde değildir.

Pencere açıklıklarının oranları mübadele döneminden önce yapılmış olan konutlar ile aynıdır. Yapım teknikleri ve detaylarda da bir farklılaşma gözlemlenmemiştir.

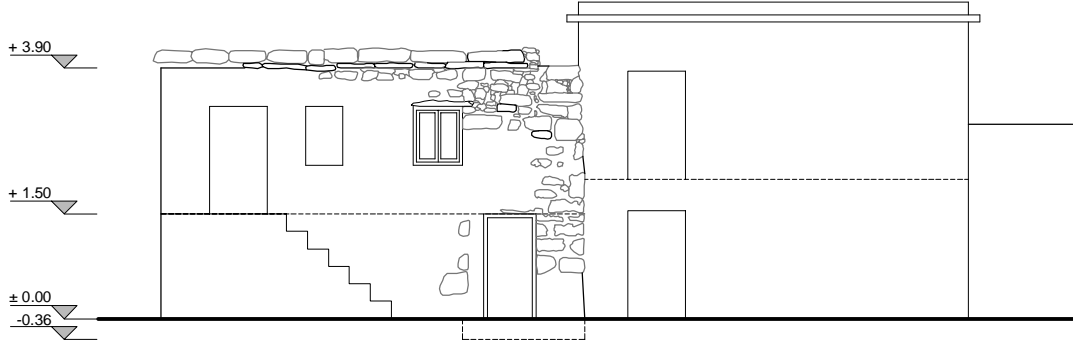
Şekil 3.67 Mustafa Avkiran evi zemin kat planı

BEHRAMKALE

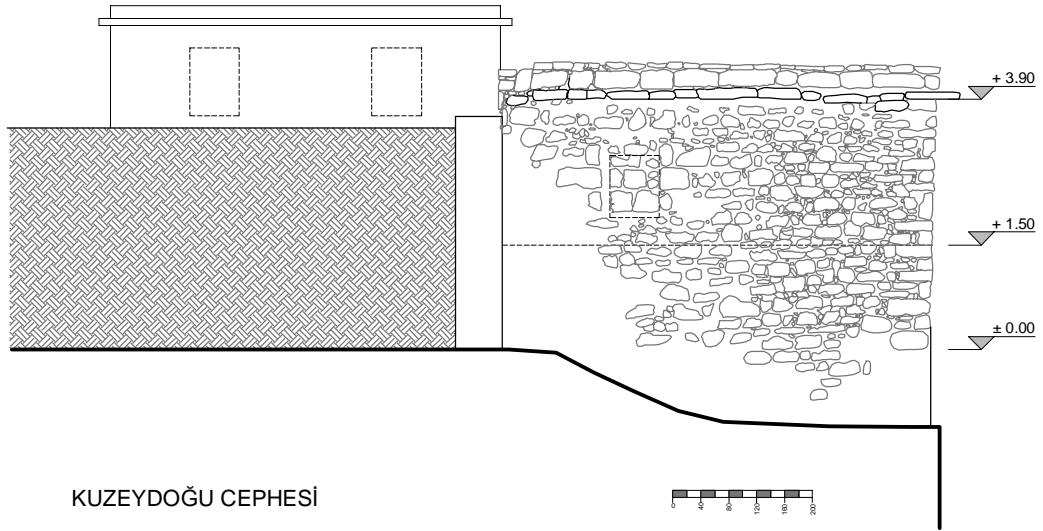

Şekil 3.68 Mustafa Avkiran evi birinci kat planı ve cephe

BEHRAMKALE

GÜNEYBATI CEPHESİ

KUZEYDOĞU CEPHESİ

Şekil 3.69 Mustafa Avkiran evi cepheleri

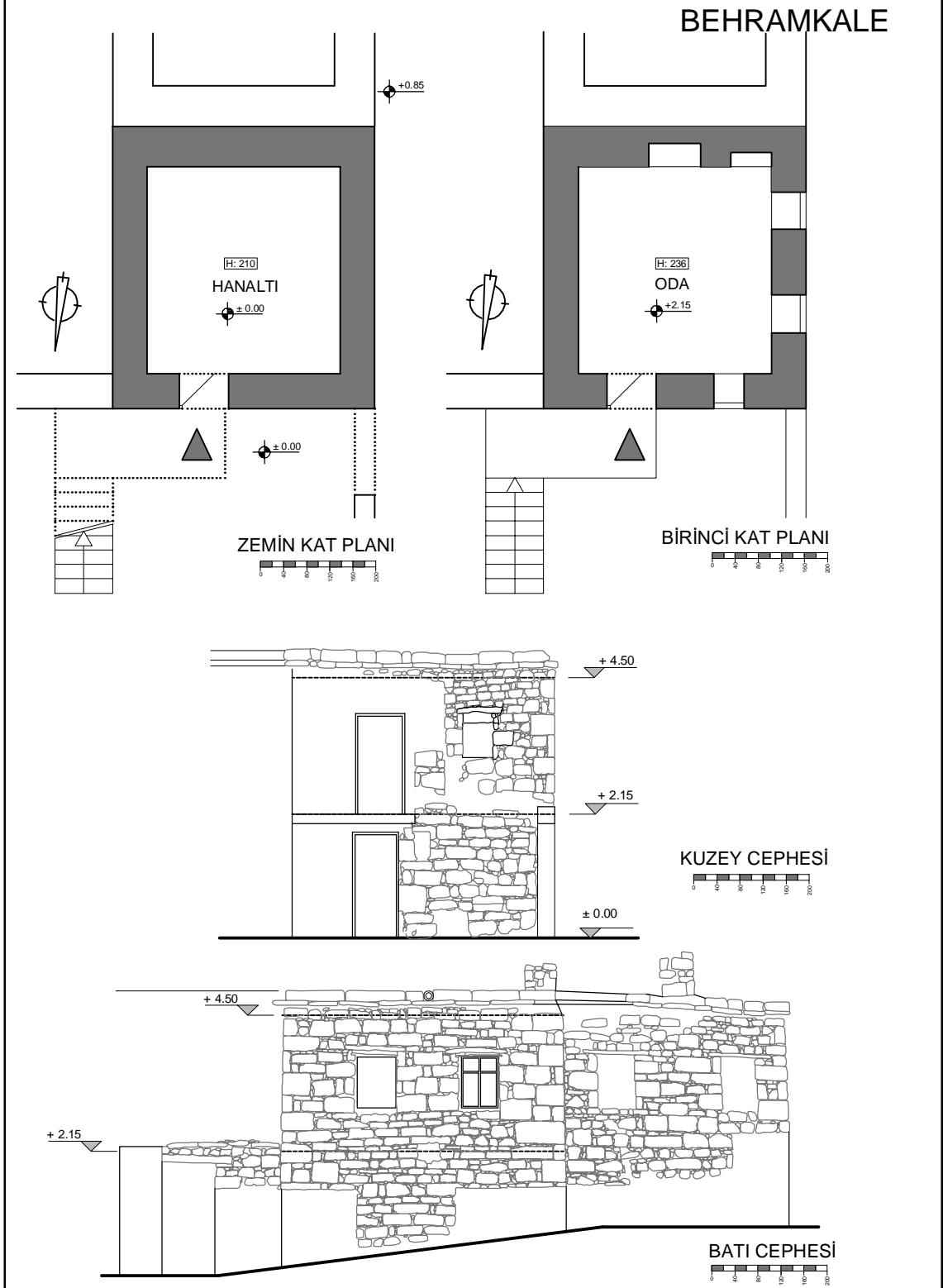
BEHRAMKALE

Parselin güneybatı köşesine yerleştirilmiştir. Ancak daha önce yapılmış olan 107 numaralı evin yan cephelerini tamamen bloke etmiştir. Bu nedenle 107 numaralı evin pencereleri kapatılmıştır. İncelemiş olduğumuz diğer yapılardan farklı olarak girişi güneye değil batıya bakmaktadır.

Sofasız dıştan merdivenli plan tipindeki konutun alt katında yörede hanaltı olara adlandırılan depo, üst katında bir göz oda bulunmaktadır.

Şekil 3.70 Ahmet Aktaş evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

Şekil 3.71 Ahmet Aktaş evi kat planları ve cepheler

KORUBAŞI

HALİHAZIR VAZİYET PLANI

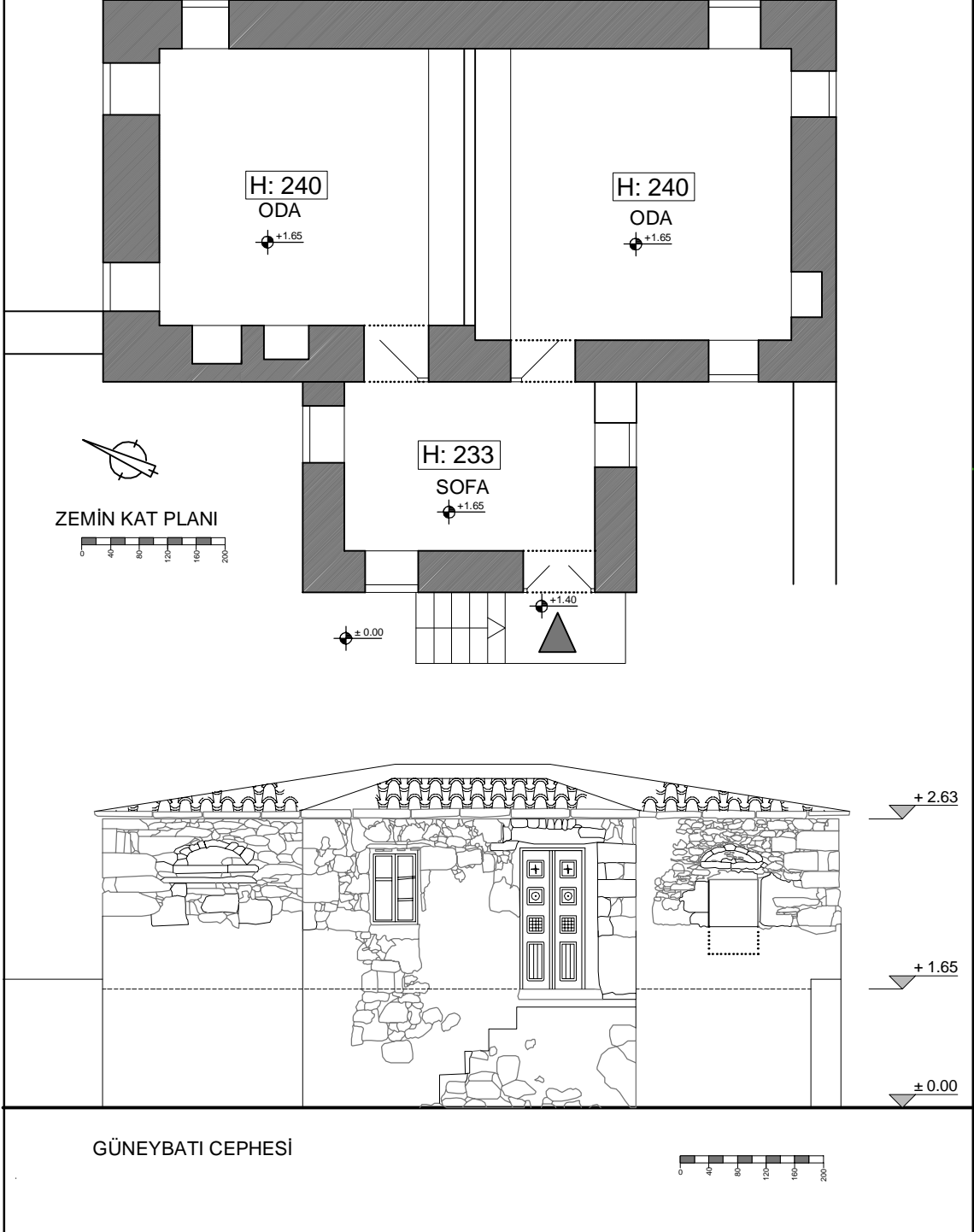
Özgün hali dış sofalı olan bu ev 1884 yılında Rum sahibi tarafından Rum ustalara yaptırılmıştır. Mübadeleden sonra şimdiki sahiplerine geçen evin dış sofası yeni sahibi tarafından kapatılmış ve eve dahil edilmiştir. Parselin kuzeydoğu köşesinde bulunan bu evde ana giriş güney batı cephesindedir.

Tek katlı olan evin alt katında kiler amaçlı kullanılmak üzere yapılmış olan hanaltı bulunmaktadır. Hanaltının üst kotuna basamakla çıkılır ve sonradan kapatılan sofaya ulaşılır. Sofadan benzer özelliklerde iki odaya geçiş vardır.

Sofa olarak kapatılan çıkıntı ön cepheyi ortalar. Sofa kısmı sonradan farklı ustalar tarafından kapatıldığı için pencere yükseklikleri ve oranları yapıdaki özgün pencerelerden farklıdır. Rum ustaların uyguladığı tipik bir detay olan pencere üzerinde küçük bir saçak ve kemer bu yapıda da gözlemlenmektedir. Taştan yapılan bu pencere detayında taş kemerin hemen üzerinde ince kırmızı tuğladan bir sıra kemer daha bulunmaktadır.

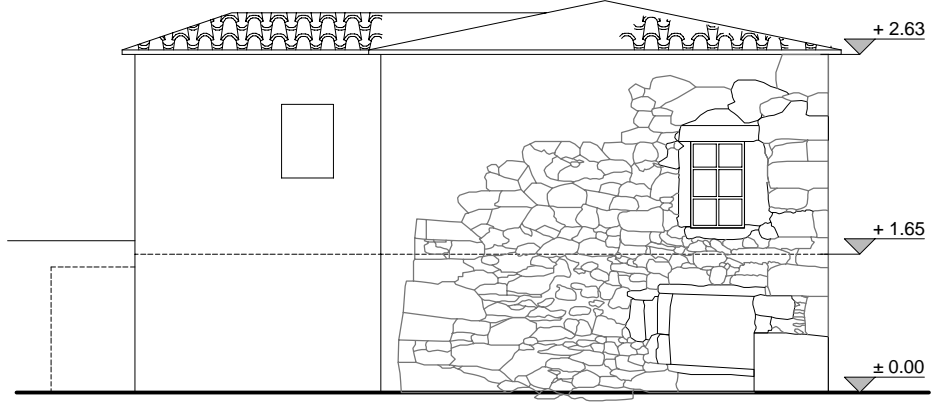
Şekil 3.72 Adil Nadi Adalı genel görünüm ve arazi yerleşimi

KORUBAŞI

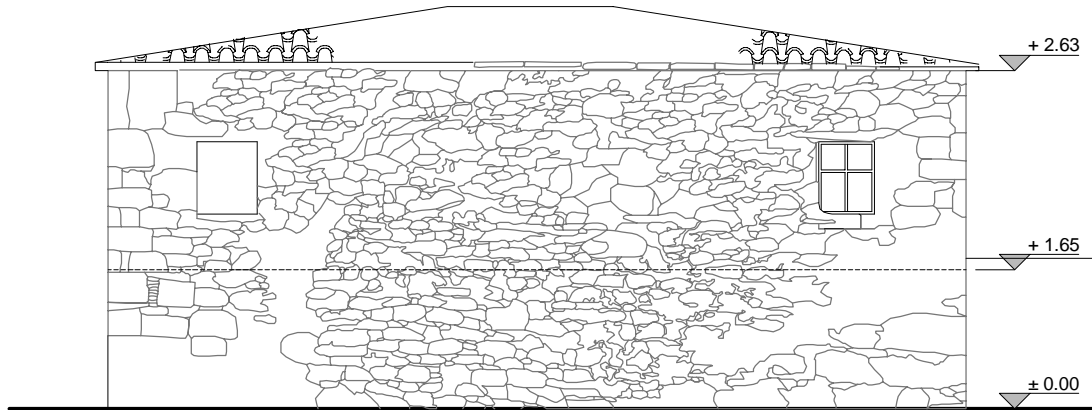
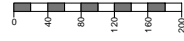

Şekil 3.73 Adil Nadi Adalı evi kat planı ve cephe

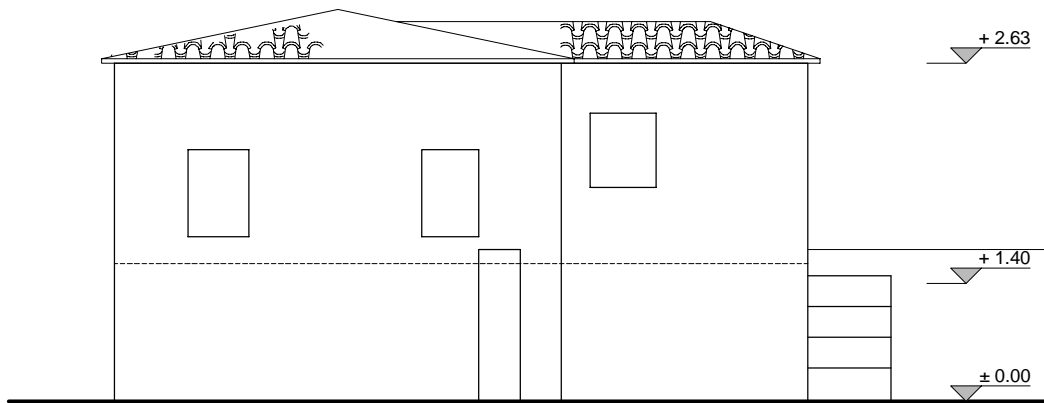
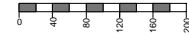
KORUBAŞI

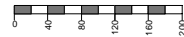
GÜNEYDOĞU CEPHESİ

KUZEYDOĞU CEPHESİ

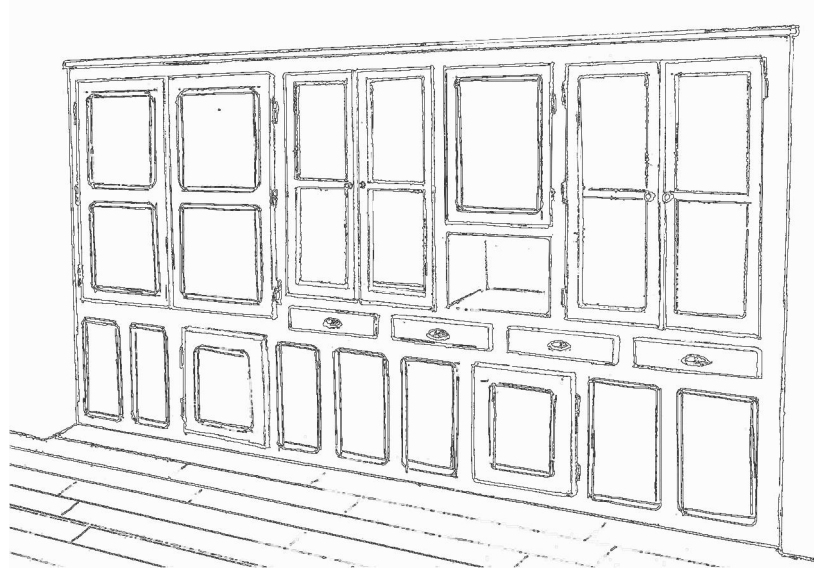
KUZEYBATI CEPHESİ

Şekil 3.74 Adil Nadi Adalı evi cepheleri

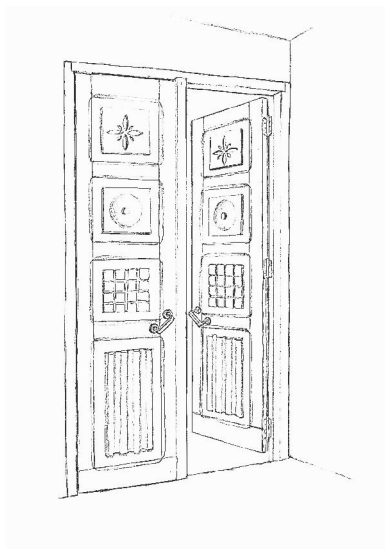
KORUBAŞI

Sofanın ana giriş kapısı her ne kadar sonradan takılmış olsa da detayları oldukça özenilmiştir. Kapıdaki renk kullanımı dikkat çeker. Yan ve arka cephelerde de aynı pencere detayı uygulanmıştır. Ancak pencerelerin alt ve üst kotları yan cepheler ile arka cephe arasında farklılık göstermektedir.

Oda dolap detayı

Kat döşemesi ve tavan kaplamaları ahşaptır. Pencere nişlerinin üst kaplamaları da ahşaptan yapılmıştır. Pencere doğramaları ve kapıların tümü de ahşaptır. Odalardan birinde iyi korunmuş bir dolap bulunmaktadır.

Evin giriş kapısı

Şekil 3.75 Adil Nadi Adalı evi detayları

KORUBAŞI

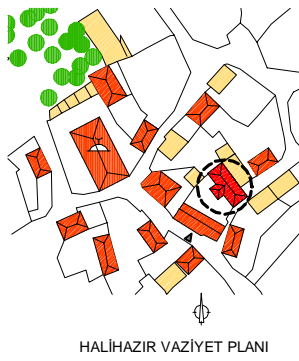
Evin yapım tarihini gösteren küşe taşı

Pencere üstü kemer detayı

Şekil 3.76 Adil Nadi Adalı evi detayları

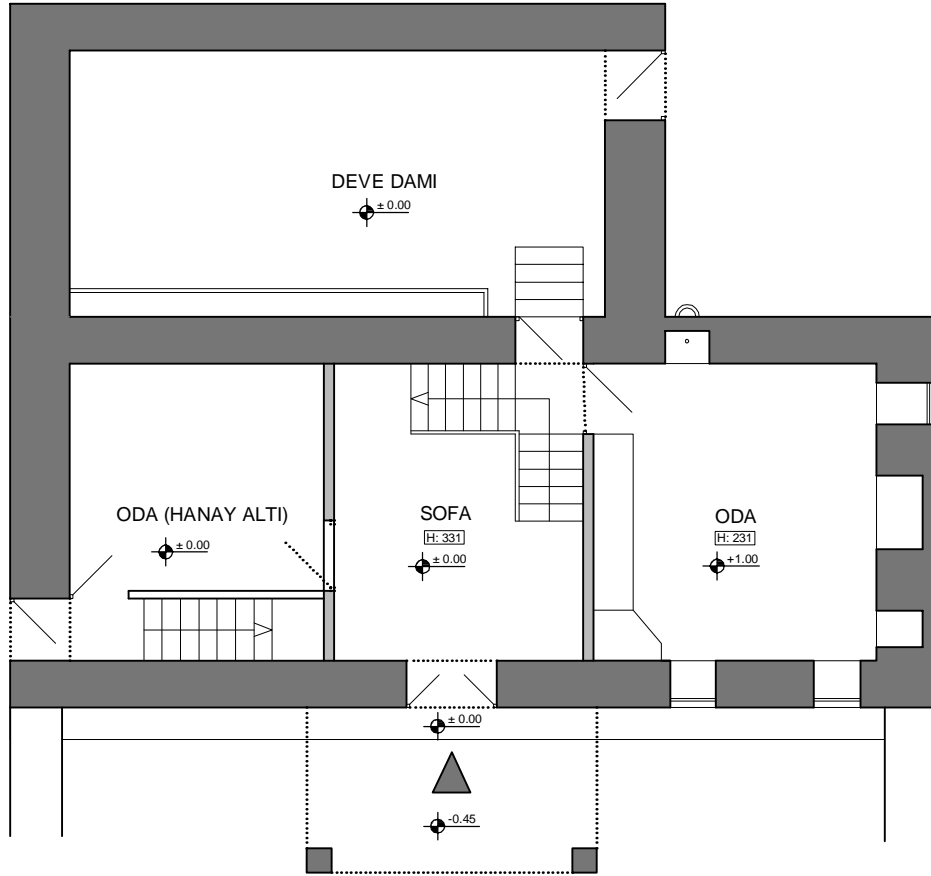
KORUBAŞI

Parselin kuzeydoğu köşesine yerleştirilmiş, 1893 tarihli bu yapının özgün hali tek konut olup, sonradan ikiye bölünmüş ve iki ailenin ikametgâhına göre düzenlenmiştir. Konutun güney-doğu yarısı sağlam iken, kuzey-batı yarısında döşemeler yıkılmıştır. İç duvarlarda sonradan kapatılan kapılar halen gözlemlenebilmektedir. Parselin kuzeydoğu sınırına, evin girişi güneybatıya bakacak şekilde yerleştirilmiştir. Parselin girişi de güney batıdadır. Evin arka cephesine birleşik bir deve hanı bulunmaktadır. Deve hanının hayvan girişi arsanın güneydoğusundaki tali yoldandır.

Şekil 3.77 Mustafa Yılmaz evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

KORUBAŞI

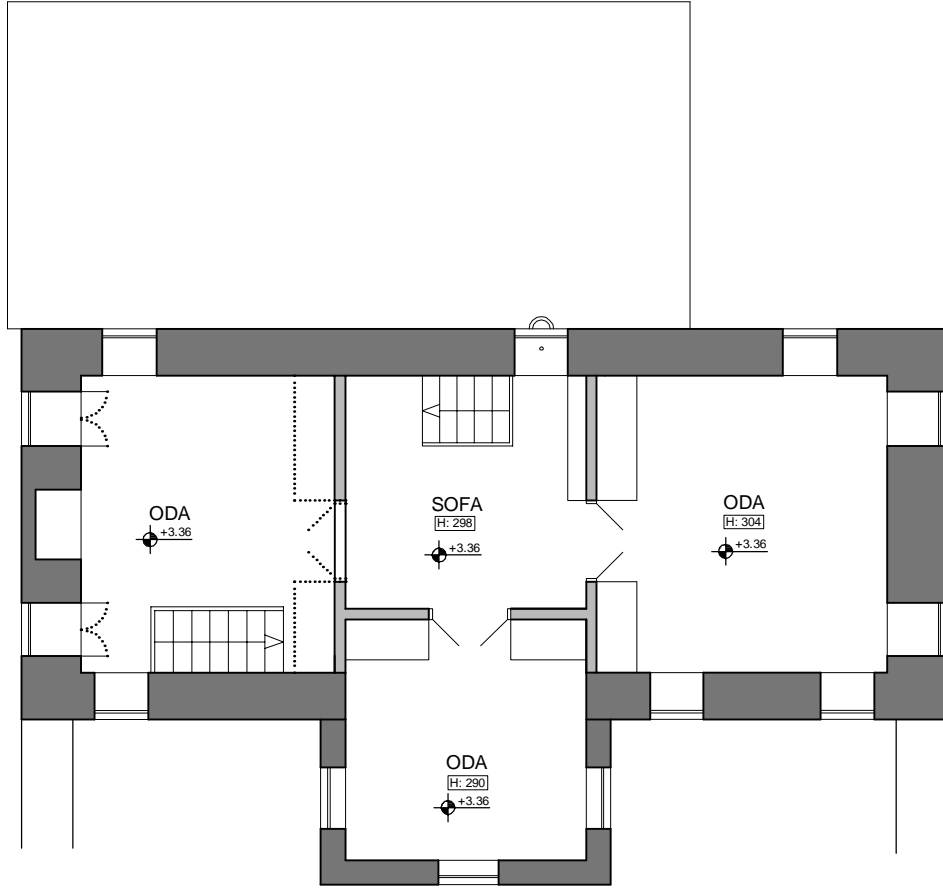

ZEMİN KAT PLANI

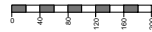

Şekil 3.78 Mustafa Yılmaz evi kat zemin kat planı

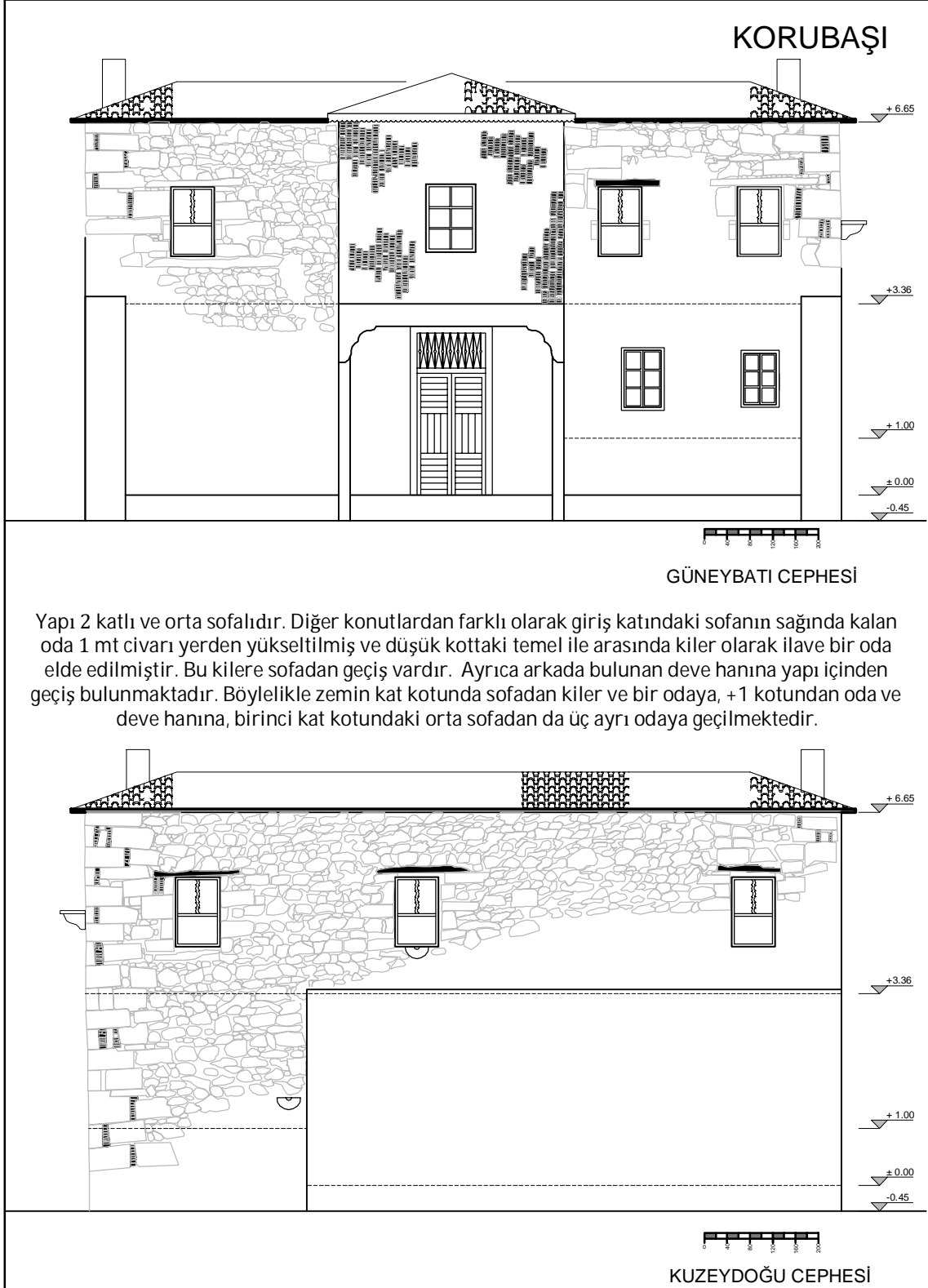
KORUBAŞI

BİRİNCİ KAT PLANI

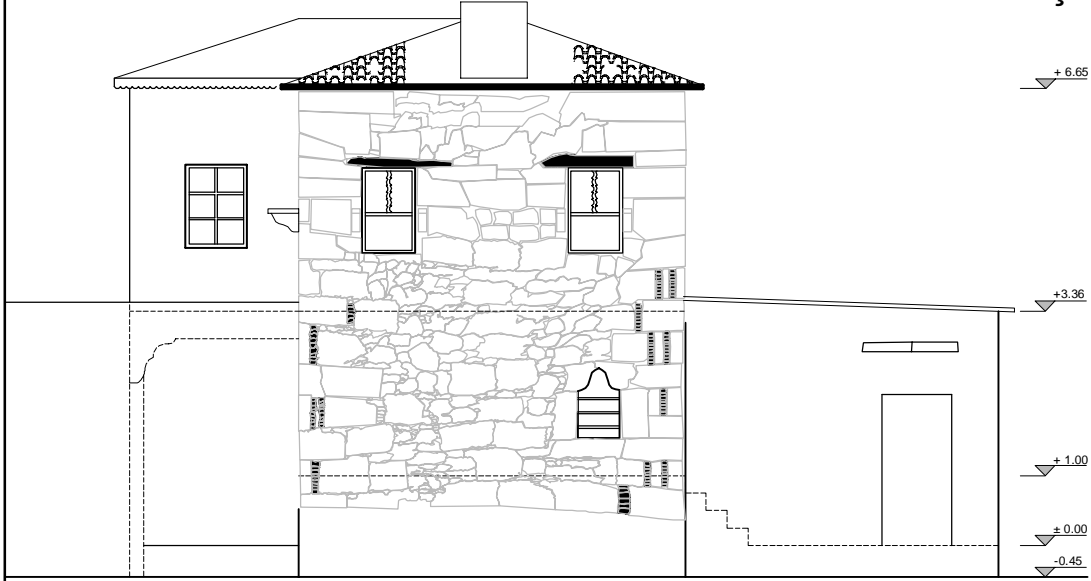

Şekil 3.79 Mustafa Yılmaz evi birinci kat planı

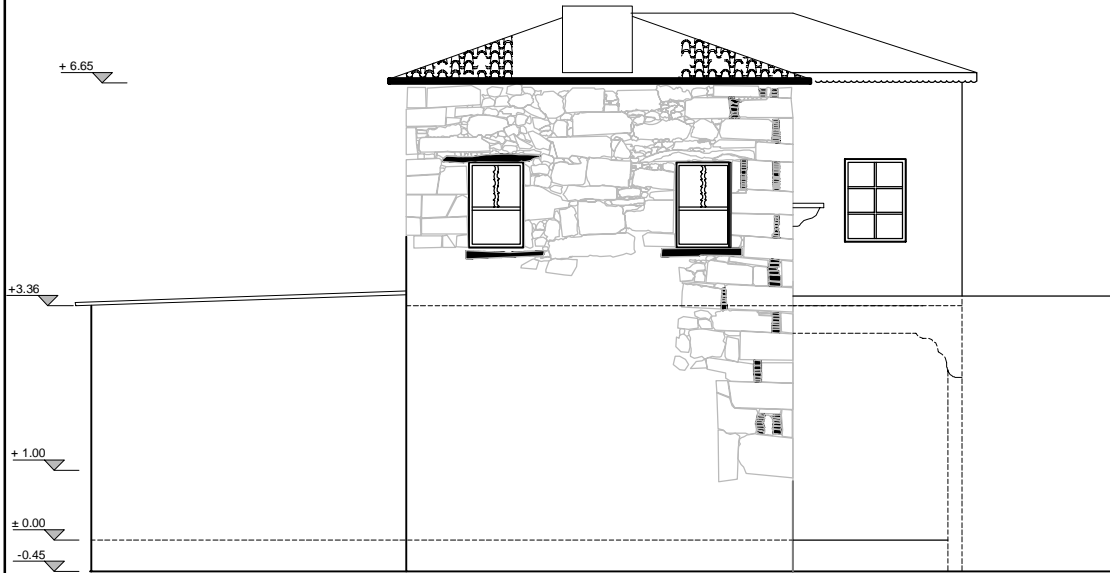
Şekil 3.80 Mustafa Yılmaz evi cepheleri

KORUBAŞI

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

Evin ana giriş kapısı ortadadır ve oldukça ihtişamlıdır. Simetrik bir cephe düzenibulunmaktadır. Diğer tüm cepheler de simetrik tasarlanmıştır. Ancak güneybatı cephesinde deve hanının dışardan girişinin hemen yanından diğer pencerelere göre oldukça küçük kemerli bir pencere bulunmaktadır. Bu pencere büyük bir ihtimalle deve hanının dış kapısını kontrol amaçlı olarak açılmıştır.

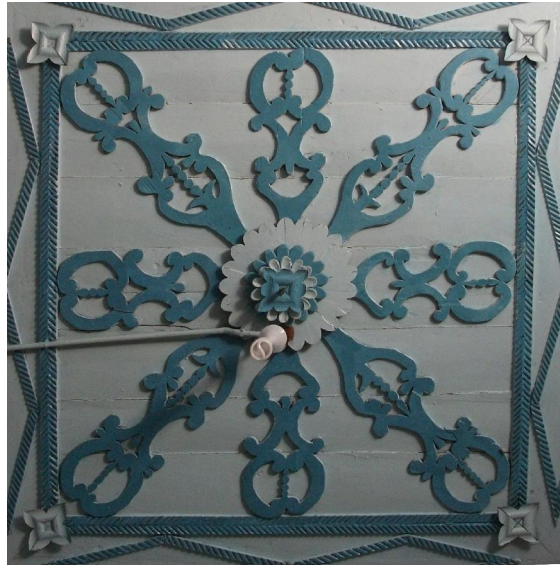

KUZEYBATI CEPHESİ

Şekil 3.81 Mustafa Yılmaz evi cepheleri

KORUBAŞI

+1.00 kotundaki bu odadan açılan pencereye uyumlu simetrik bir görünüş sağlanabilmesi için ocaklığın diğer yanına pencere ile aynı oranlarda bir niş yapılmıştır ve hem pencere hem nişe içten aynı kepenkler takılmıştır. Üst katta ortada bulunan çıkma yapının özgün halinde ahşap ayaklar ile taşınırken ahşapların zaman içinde çürümesi sonucu mal sahibi tarafından aynı formda betonarme ayaklar ile değiştirilmiştir. Yapının bu kısmının özgün hali, ahşap taşıyıcı sistem ve tuğladan inşa edilmiştir. Ancak bu kütledeki pencere oranlarının binanın geri kalanından tamamen farklı olması yapının bu kısmının sonradan eklenmiş olabileceğini de akla getirmektedir. Arka cephede iki adet lavabo gideri özgün halinde gözlemlenebilmektedir. Ayrıca bazı pencere kenarlarında çiçek asmak amacıyla yapılmış olan taş konsollar gözlemlenmektedir.

Konuttaki tavan süslemeleri oldukça özenlidir. Farklı motifler ve renklerde tavan süslemeleri dikkat çeker.

Şekil 3.82 Mustafa Yılmaz tavan süslemeleri

KATALOG NO: 12

KORUBAŞI

Oda kapısı

Sokak kapısı kilidi

Şekil 3.83 Mustafa Yılmaz evi detayları

KATALOG NO: 12

KORUBAŞI

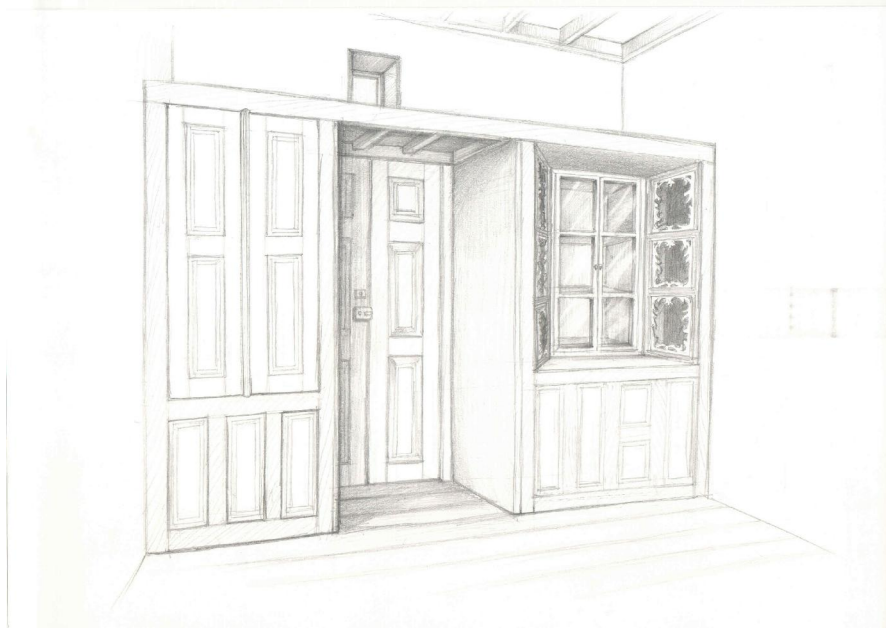

Yan sokaktan görünüş
(çizen Handan Kaynakgöz)

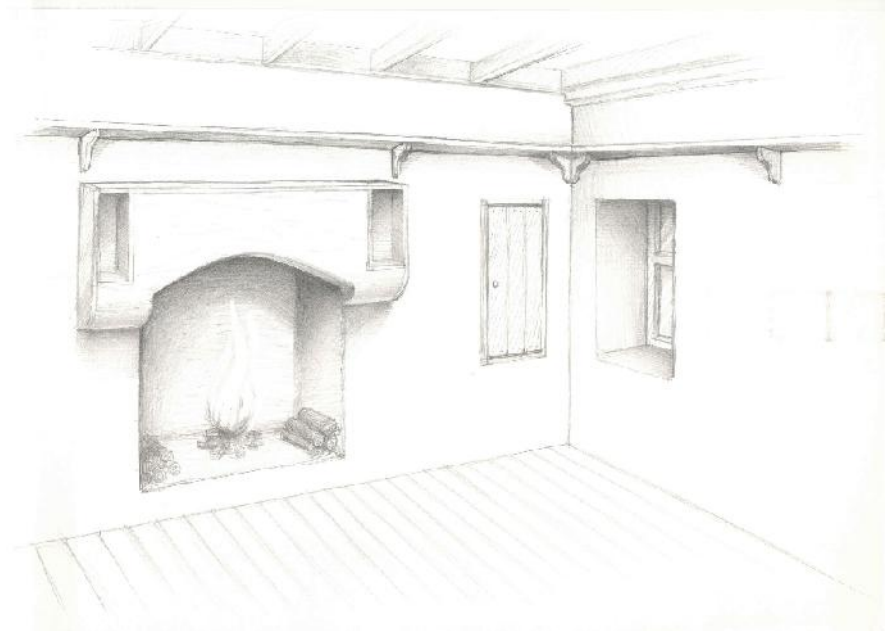
Yatak odası kapı
ve pencere

Şekil 3.84 Mustafa Yılmaz evi detayları

KORUBAŞI

Kapı ve dolap (çizen Handan Kaynakgöz)

Ocaklık, sergen, niş ve pencere (çizen Handan Kaynakgöz)

Şekil 3.85 Mustafa Yılmaz evi detayları

KORUBAŞI

Sokak kapısının dıştan görünüşü

Dış duvarlarının tamamı taş olan bu yapının aynı zamanda giriş saçağı işlevi gören çıkma kısmı kırmızı kiremit tuğladan yapılmıştır. Şu anda sıvanmış olan bu kısmın malzemesi dışardan gözlemlenememektedir. Ayrıca köşelerdeki taşların aralarına süsleme amaçlı kırmızı tuğlalar yerleştirilmiştir. Taş saçak üzerine kırma çatı oturtulmuştur. Pencere ve kapılar ahşap doğramadır. Ahşap korkuluklar halen yerindedir. Pencere üstlerindeki ahşap lentolarla ahşap pencere doğramaları cephede uyumlu bir görüntü sağlamaktadır. Pencere nişlerinin üst yüzeyleri ve döşeme - tavan kaplamaları da ahşaptır. Odalarda ocaklık üst rafı, kapı ve sergen adı verilen rafların üst kotu birbiri ile aynıdır.

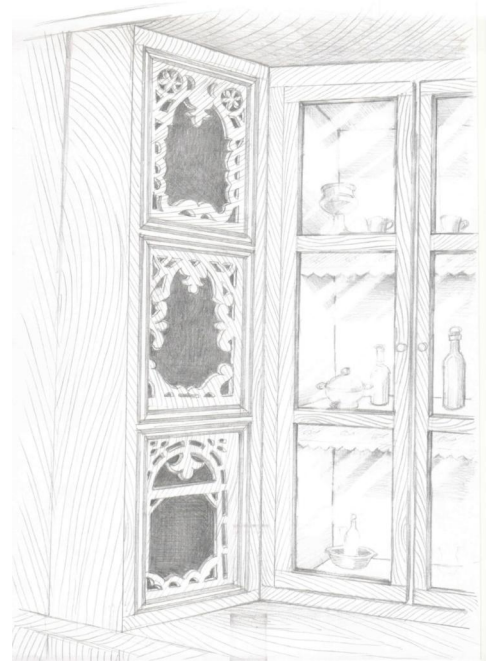
Dolaplar ve tavan süslemeleri özgün halindedir. Renk kullanımındaki canlılık dikkat çekmektedir. Yapının dikkat çeken bir diğer özelliği iç mekan kapıları üzerindeki cam pencerelerdir.

Şekil 3.86 Mustafa Yılmaz evi detayları

KORUBAŞI

Çiçeklik, pencere ve kiremit süslemeler(çizen Handan Kaynakgöz)

Dolap süsleme motifleri
(çizen Handan Kaynakgöz)

Şekil 3.87 Mustafa Yılmaz evi detayları

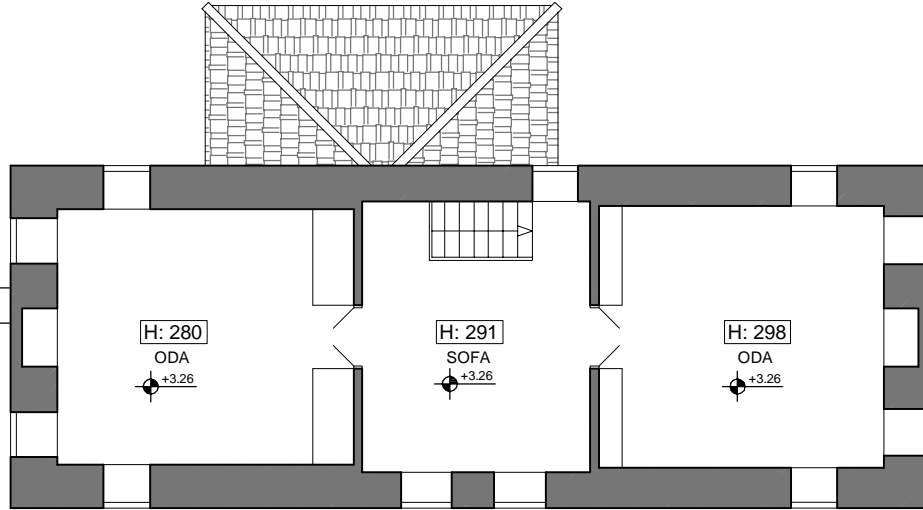
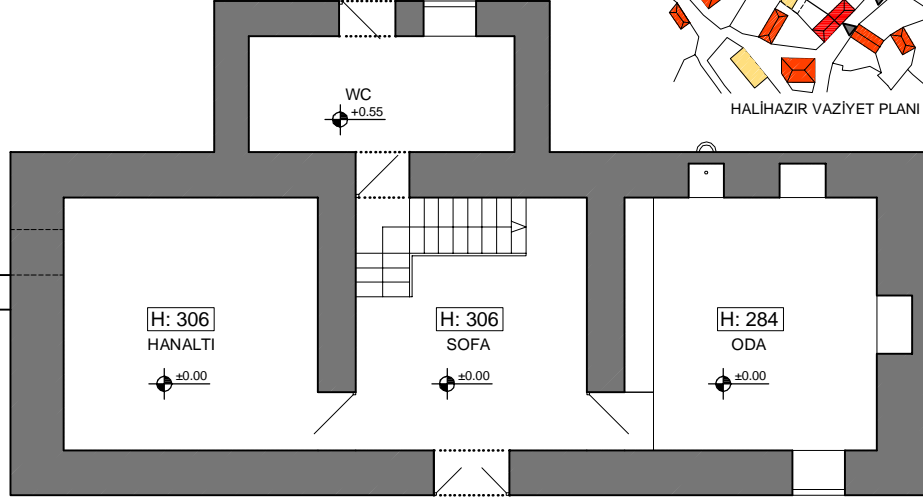
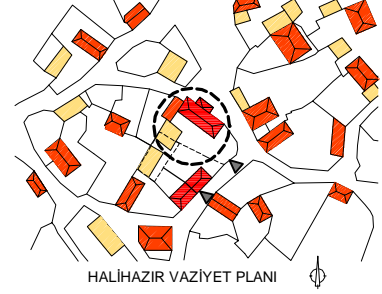
KORUBAŞI

Şekil 3.88 Ramazan Bıçak - Halil Bıçak evi genel görünüm

Aynı parsel içinde ana bina, deve hanı* bakıcısı konutu ve müştemilatlar bulunmaktadır. Tüm yapılar parselin ayrı sınırlarına yerleşmişlerdir. Ana konut parselin kuzedoğu sınırına yerleştirilmiştir. Parsele giriş Deve hanı konutu altındadır ve güneydoğu cephesine bakar. Ana binanın girişi ise güneybatıdadır. Yapım yılı dirsek taşına işlenmiş olan eski Türkçe rakamlarla 1894 olarak görünmektedir.

KORUBAŞI

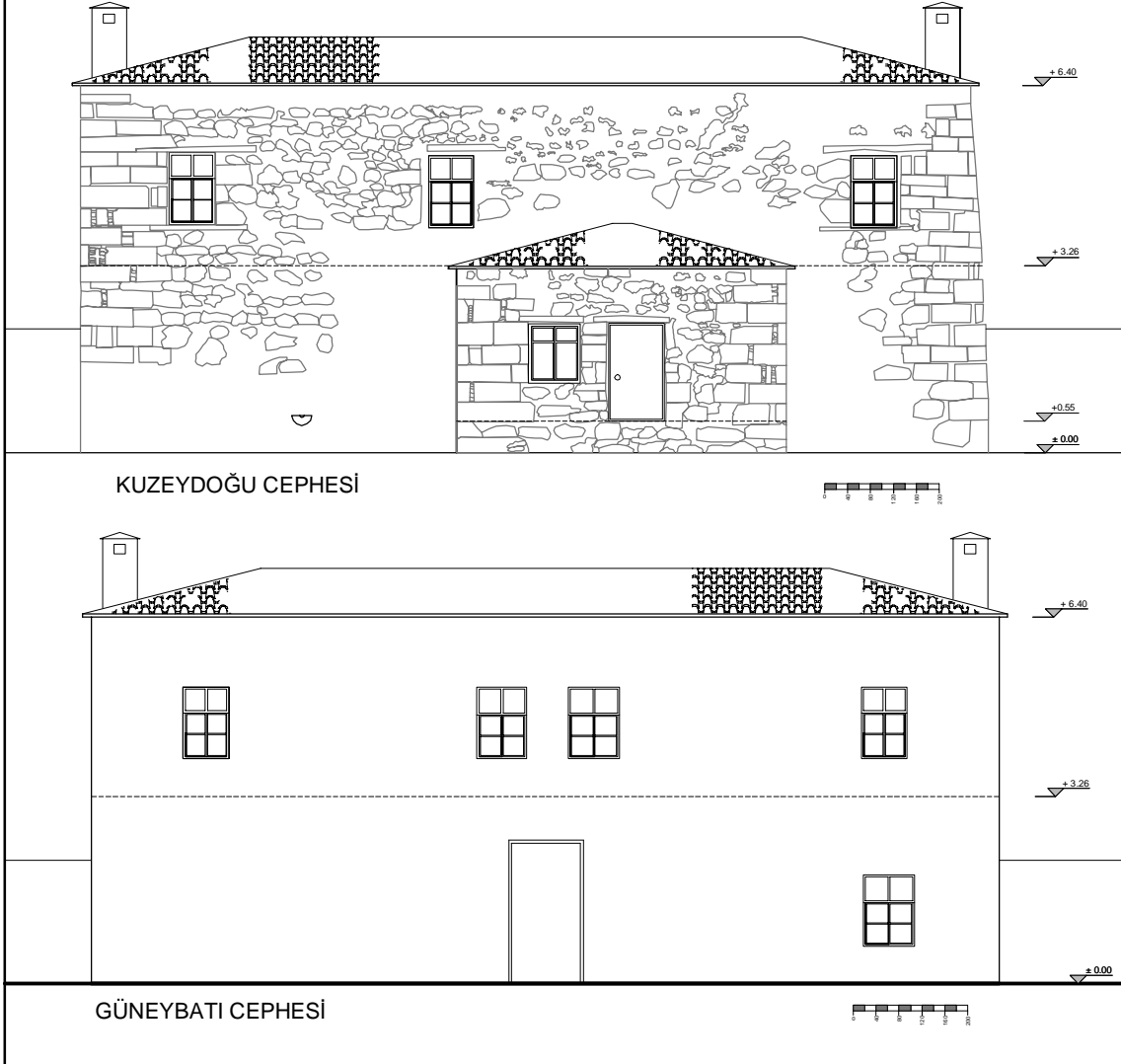
* Ev sahibi Ramazan Biçak ile yapılan görüşmede, eskiden parsel içinde arazi planında kesik çizgilerle gösterilen alanda bir deve hanı bulunduğu, zaman içinde bu deve hanının yıkıldığı belirtilmiştir. Ramazan Biçak ile yapılan görüşme, Haziran 2015.

Şekil 3.89 Ramazan Biçak - Halil Biçak evi kat planları ve arazi yerleşimi

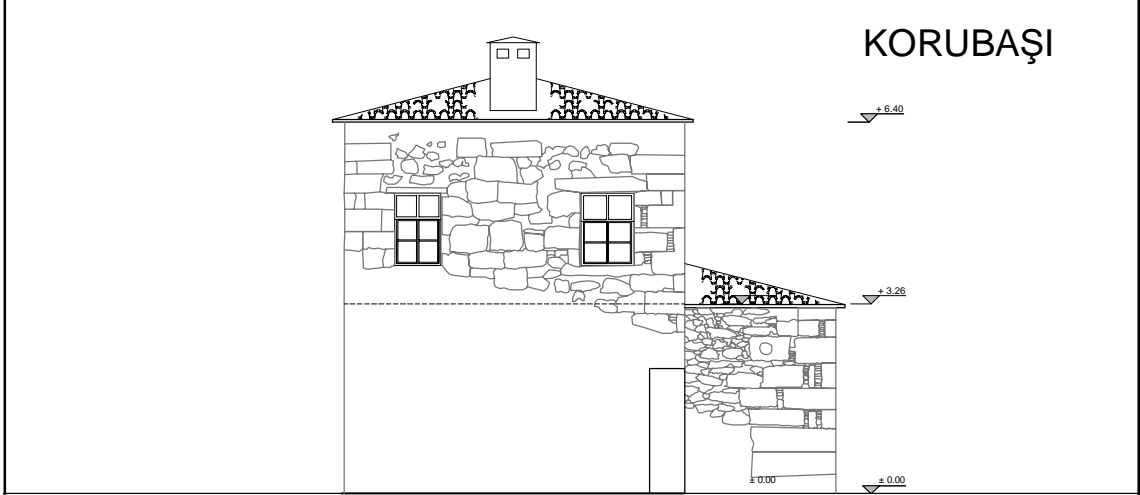
KORUBAŞI

Bölgede iki katlı yapılara 'hanay' dendiği ve zamanında köyde yapılan ilk iki katlı yapılardan olduğu için 'hanay' dendiğinde herkes bu evi anlamaktadır. Bu evden dolayı aşağısındaki mahalleye 'hanayın altı' denmektedir.

Ana bina iç sofalı plan tipinde yapılmıştır. Diğer iç sofalı plan tiplerinden farklı olarak zemin kat ile birinci kat arasındaki kotta merdiven sahanlığından ulaşılabilen bir tuvalet vardır. Köyde içinde tuvalet olan tek yapıdır. Ev sahipleri evin bu şekilde inşa edildiğini belirtmiş olsalarda ana yapı ile bağlantı detayları incelendiğinde sonradan eklendiği düşünülebilen bu hacim kuzey cephesine yerleştirilmiştir. Zemin katta ve birinci katta sağda ve solda sofaya açılan iki oda bulunmaktadır. Zemin katta girişte soldaki oda depo olarak düşünülmüş, tamamen penceresiz inşa edilmiştir. Sağdaki oda ise ocaklığı olan normal bir odadır ancak diğer konutlardaki odalardan farklı olarak odaya girişte düzyak bir giriş antresinden sonra bir basamak yukarı çıkmaktadır. Üst kattaki iki odada da ocaklık bulunmaktadır.

Şekil 3.90 Ramazan Bıçak - Halil Bıçak evi cepheleri

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

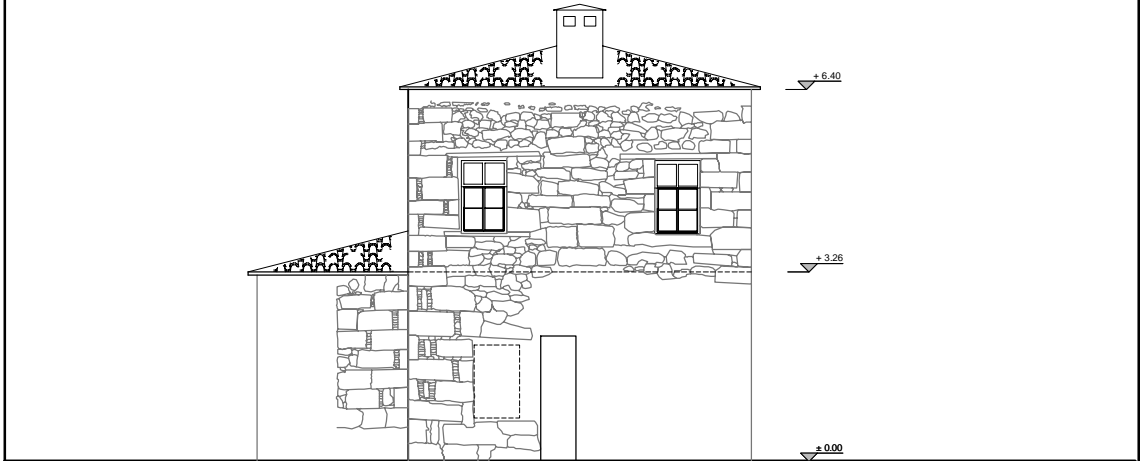

Ana giriş kapısı iç sofanın ve konutun ortasındadır. Cephe düzenlemesi simetrik değildir, işleve göre şekillenmiştir. Bulaşıklık ayağı arka cephede hasar görmüş olsa da gözlemlenebilmektedir. Taş saçak üzerine kırma çatı oturtulmuştur.

Dış duvarlar taş, iç duvarlar zemin katta taş, üst katta toprak kireç karışımı sıvalı ahşap duvardır.

Dış duvar köşelerinde süsleme amacıyla taş aralarına kırmızı tuğlalar yerleştirilmiştir.

Döşemeler ahşaptır. Tüm kapı ve pencere doğramaları özgün ve ahşaptır. Lentolar da ahşaptan yapılmıştır. Özgün hali hem içten hem dıştan kepenkli olan pencerelerde şu anda kepenk kalmamıştır. Pencerelerin en üst kısmı sabit cam, alttaki kanatları açılabilir. Kapı ve dolapların üst kotları birbirlerini takip eder.

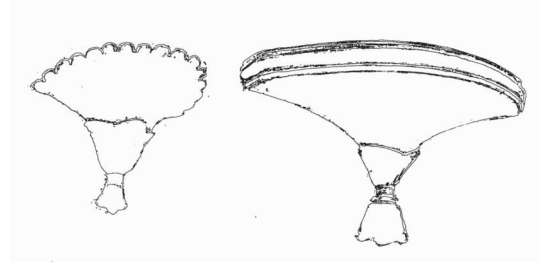
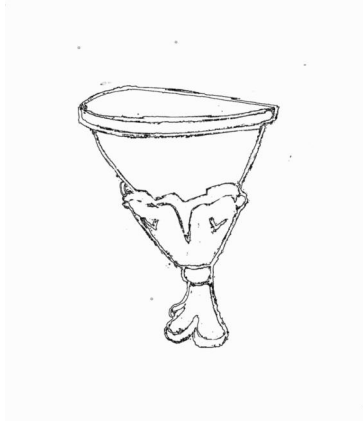

KUZEYBATI CEPHESİ

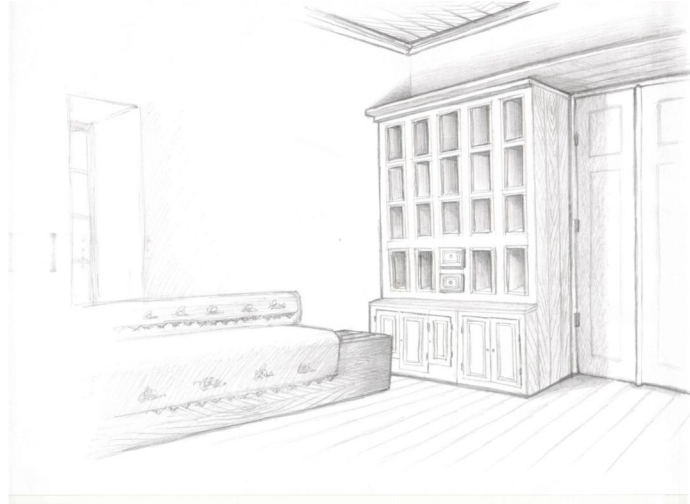
Şekil 3.91 Ramazan Bıçak - Halil Bıçak evi cepheleri

KORUBAŞI

Lambalıklar

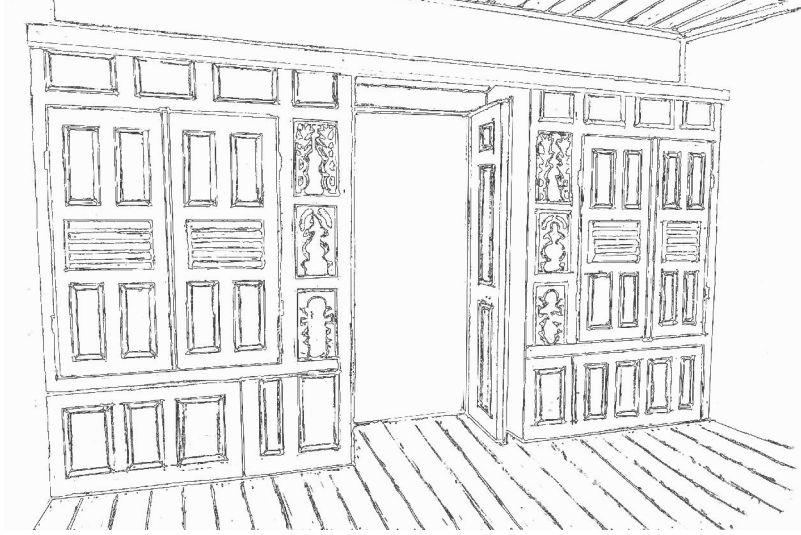
Taştan yapılmış ve boyanmış lambalıklar korunmuştur. Aynı zamanda tüm kapı ve dolaplar özgündür. Üst kat odalarda pencere alt kotunu takip eden odayı dolabın olduğu kısım hariç çepeçevre geçen ahşap dekoratif çarpma bantları vardır.

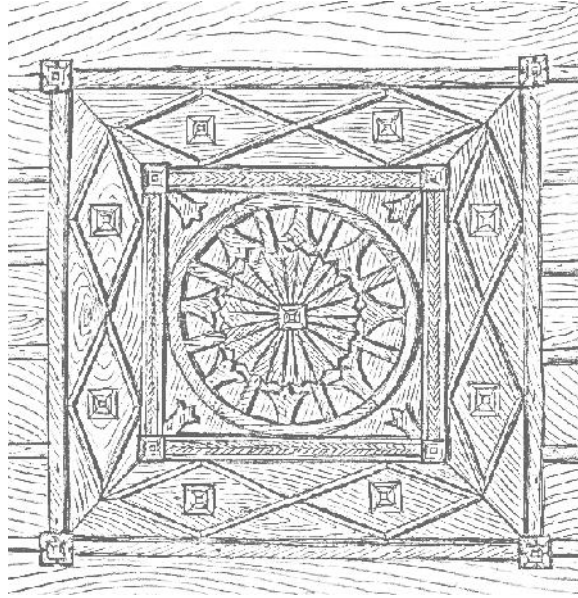
Oda genel görünüş (çizen Handan Kaynakgöz)

Şekil 3.92 Ramazan Bıçak - Halil Bıçak evi detayları

KORUBAŞI

Dolap görünüşü

Tavan süslemesi

Şekil 3.93 Ramazan Bıçak - Halil Bıçak evi detayları

KORUBAŞI

Köşe taşında yazı işlemeşi

Köşe taşında tarih işlemeşi

Şekil 3.94 Ramazan Bıçak - Halil Bıçak evi detayları

KORUBAŞI

Dolap ve kapı görünüşü

Dolap ve kapı görünüşü

Şekil 3.95 Ramazan Bıçak - Halil Bıçak evi detayları

KORUBAŞI

Kapı ve lambalık

Kapı görünüş

Lambalık

Lambalık

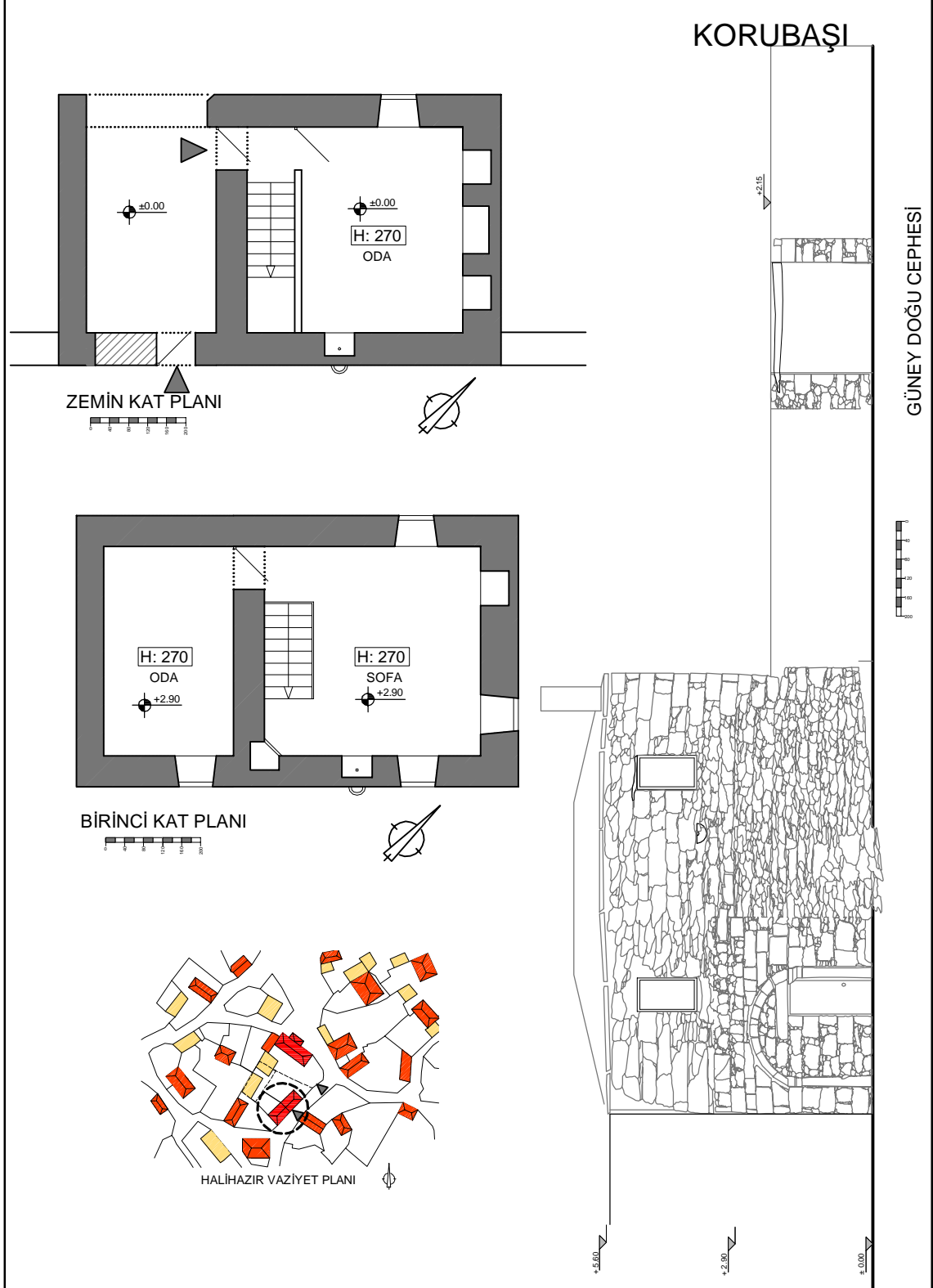
Şekil 3.96 Ramazan Bıçak - Halil Bıçak evi detayları

KORUBAŞI

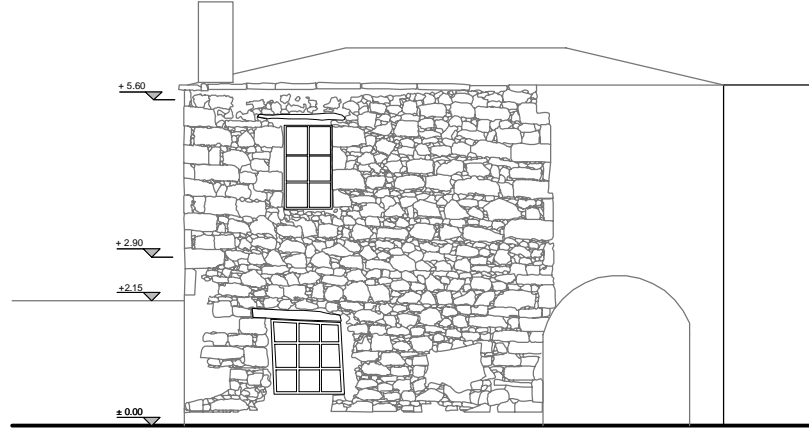
Deve hanı konutunun yapım yılı 1911 olarak görünmektedir. Konutunun girişi deve geçidinin içindedir. Altta bir oda, üstte birisi geçidin üzerinde olmak üzere iki oda bulunur. Zemin katta merdiven bir duvarla odadan ayrılır ve üst kattaki sofaya erişimi sağlar. Ocaklık alt kattaki odaya yerleştirilmiştir. İki odada da bulaşıklık bulunur. Üst kattaki odada musandra bulunmaktadır. Deve güzergâhı üzerindeki parselde giriş kösesi 45 derecelik açıyla pahlanmıştır.

Şekil 3.97 Ramazan Biçak - Halil Biçak genel görünüm

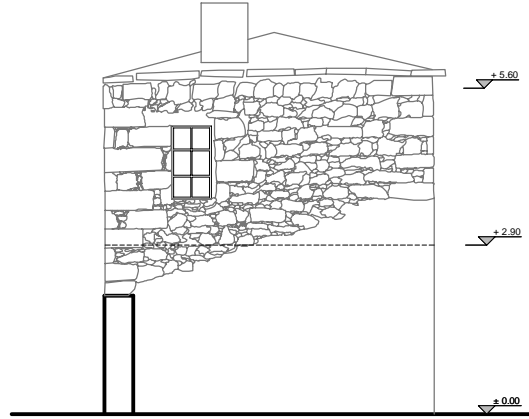

Şekil 3.98 Ramazan Bıçak - Halil Bıçak evi planları ve cephesi

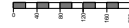
KORUBAŞI

KUZEY BATI CEPHESİ

KUZEY DOĞU CEPHESİ

Deve hanı yıkıldıktan sonra deve geçidi küçültülmüş ve bir kapı takılmıştır. Cepheden deve geçidi kapısının özgün hali gözlemlenebilmektedir. Her iki katta bulunan lavaboların buluşıklık ayağı da günümüze kadar korunmuştur. Yapı taş saçak üzerine oturtulmuş kırma çatıdır.

Şekil 3.99 Ramazan Bıçak - Halil Bıçak evi cepheleri

Deve hanı pencere iç görünüşü

Döşeme ve yalnızca birinci katta bulunan tavan kaplaması ahşaptır. Pencere nişlerinin de alt ve üst yüzeyleri ahşap kaplanmıştır. Özgün hali ahşap olan doğramaların bazıları sökülmüş yerine demir doğrama takılmıştır. Pencere üzeri lentolar taş değil ahşaptandır. Bazı pencerelerde içten takılmış özgün kepenkler gözlemlenebilmektedir. Sergenler de özgündürler.

Şekil 3.100 Ramazan Bıçak - Halil Bıçak evi detayları

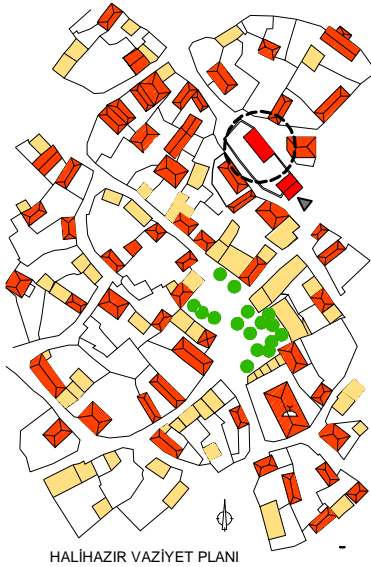
İşlenmiş taş

Bina yapım tarihinin işlendiği taş

Şekil 3.101 Ramazan Bıçak - Halil Bıçak evi detayları

KORUBAŞI

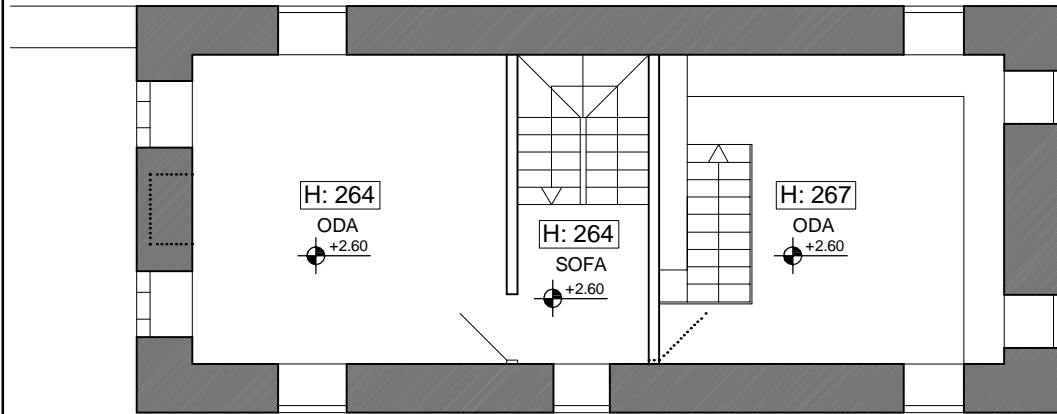
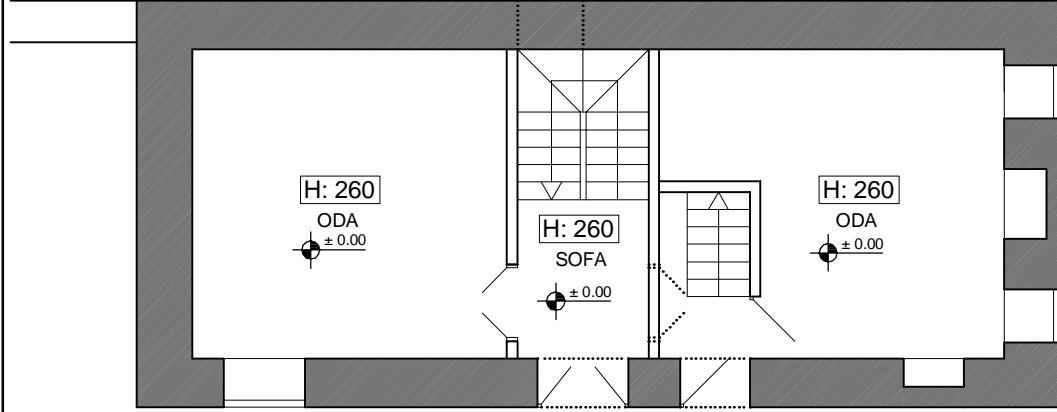

Parselin kuzeydoğu sınırına yerleştirilmiş, özgün hali iç sofalı olan bu konut bugün ikiye bölünmüş durumdadır. Ana girişi güney batıya bakmaktadır. Yapım yılı eski Türkçe rakamlarla dirsek taşına yazılmış, ancak çok yıprandığı için okunamamıştır.

Özgün plan şemasında ortada sofa, sofanın iki yanında iki oda bulunmaktadır. Sofanın sonundaki merdivenle üst kata çıkılır. Üst katta da sofanın iki yanında iki oda vardır. Ocaklıklar üst katta bir odada, alt katta bu odanın karşısındaki odanın altında yerleştirilmiştir. Alt kattaki ocaklık şu anda kapatılmış durumdadır. Ancak izleri halen gözlemlenebilmektedir.

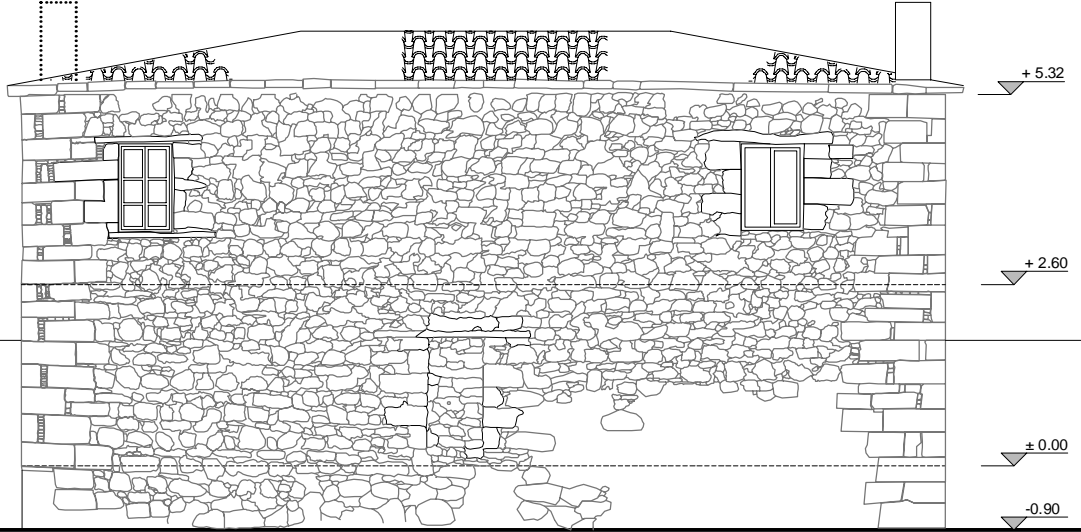
Şekil 3.102 Ahmet Emin Çelik evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

KORUBAŞI

Şekil 3.103 Ahmet Emin Çelik evi kat planları

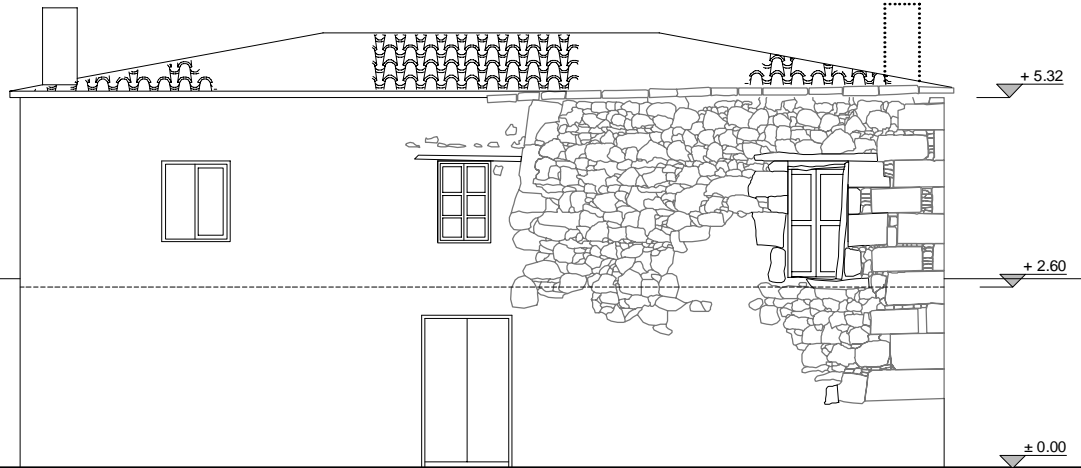
KORUBAŞI

KUZEYDOĞU CEPHESİ

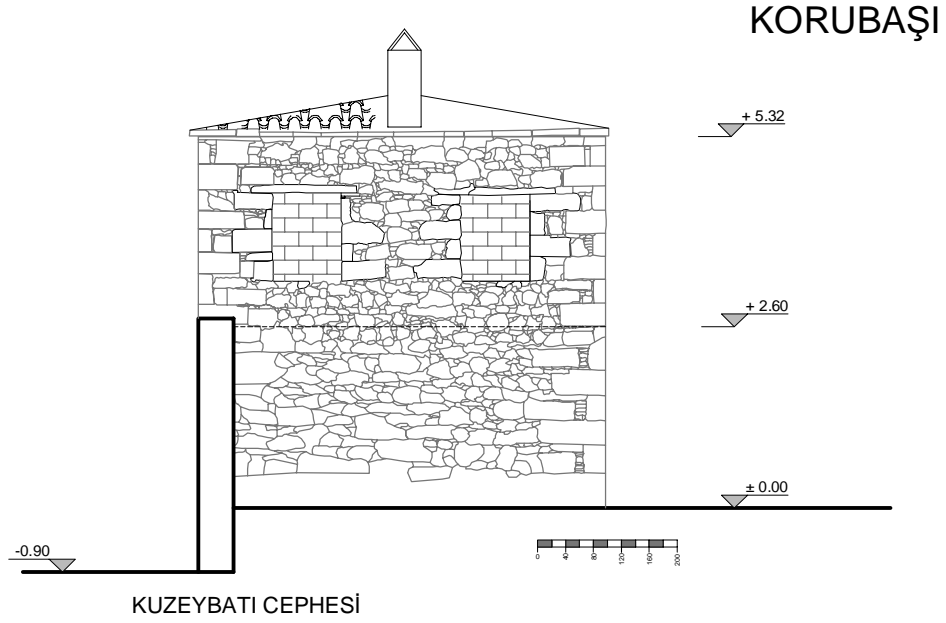
Ana giriş kapısı genellikle olduğu gibi güneybatıya bakmaktadır. İç sofanın ve konutun ortasındadır. Cephe düzenlemesi simetrik olarak şekillenmiştir. Bu yapıda diğerlerinden farklı olarak sokağa çıkan bir ikinci kapı daha vardır. Merdiven sahanlığının altına gelen bu kapı şu anda kapatılmış olsa da cephedeki köşe taşlarından çok net olarak gözlemlenebilmektedir.

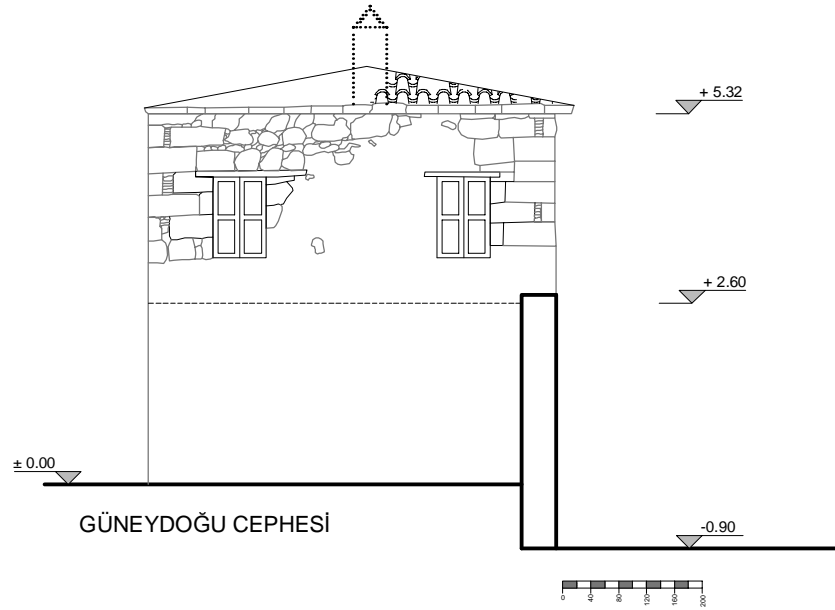
GÜNEYBATI CEPHESİ

Şekil 3.104 Ahmet Emin Çelik evi cepheleri

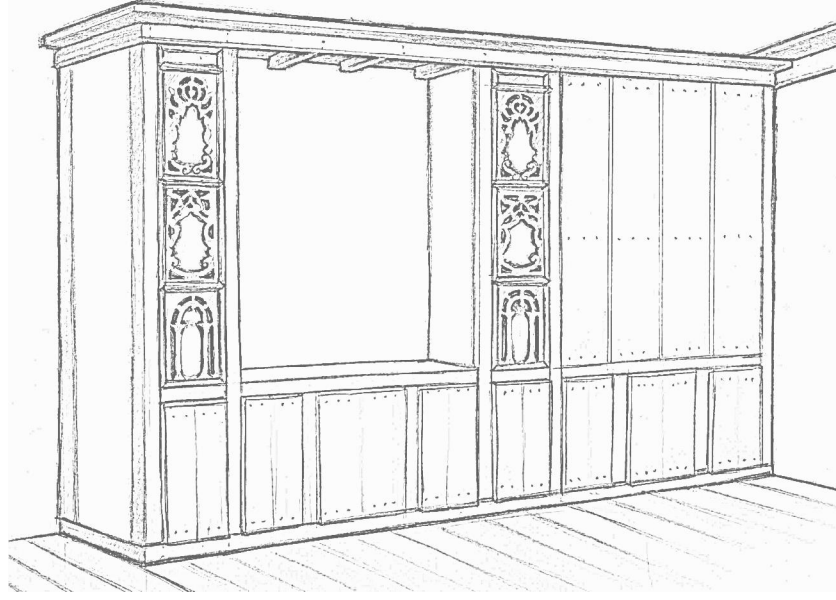

Taş dış duvar köşelerinde süsleme amacıyla taş aralarına kırmızı tuğlalar yerleştirilmiştir. Döşeme ve yalnızca üst katta bulunan tavan kaplamaları ahşaptır. Tüm kapı ve pencere doğramaları özgün ve ahşaptır. Lentolar da ahşaptan yapılmıştır. Hem içten hem dıştan kepenkli olduğu tahmin edilen pencerelerde şu anda sadece iç kısımdaki kepenkler kalmıştır.

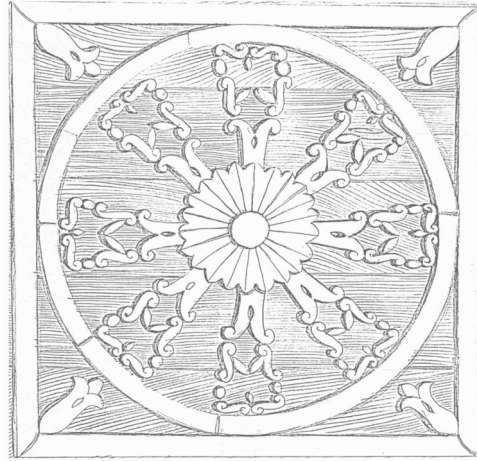
Şekil 3.105 Ahmet Emin Çelik evi cepheleri

KORUBAŞI

Oda dolap detayı

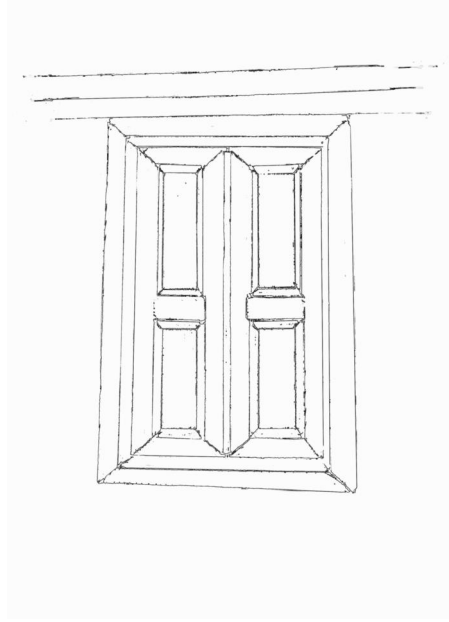
Pencere ve dolapların üst kotları bir raf ile birbirlerine bağlanmışlardır. Evin oturlan kısmındaki ahşap pencereler tuğla ile kapatılmış ya da pimapen ile değiştirilmiştir. Yapı kırma çatıdır. Çatı taş saçak üzerine oturtulmuştur.

Tavan süslemesi

Şekil 3.106 Ahmet Emin Çelik evi detayları

KORUBAŞI

İç kepenk ve raf detayı

Avludan görünüm (çizen Handan Kaynakgöz)

Şekil 3.107 Ahmet Emin Çelik evi detayları

KORUBAŞI

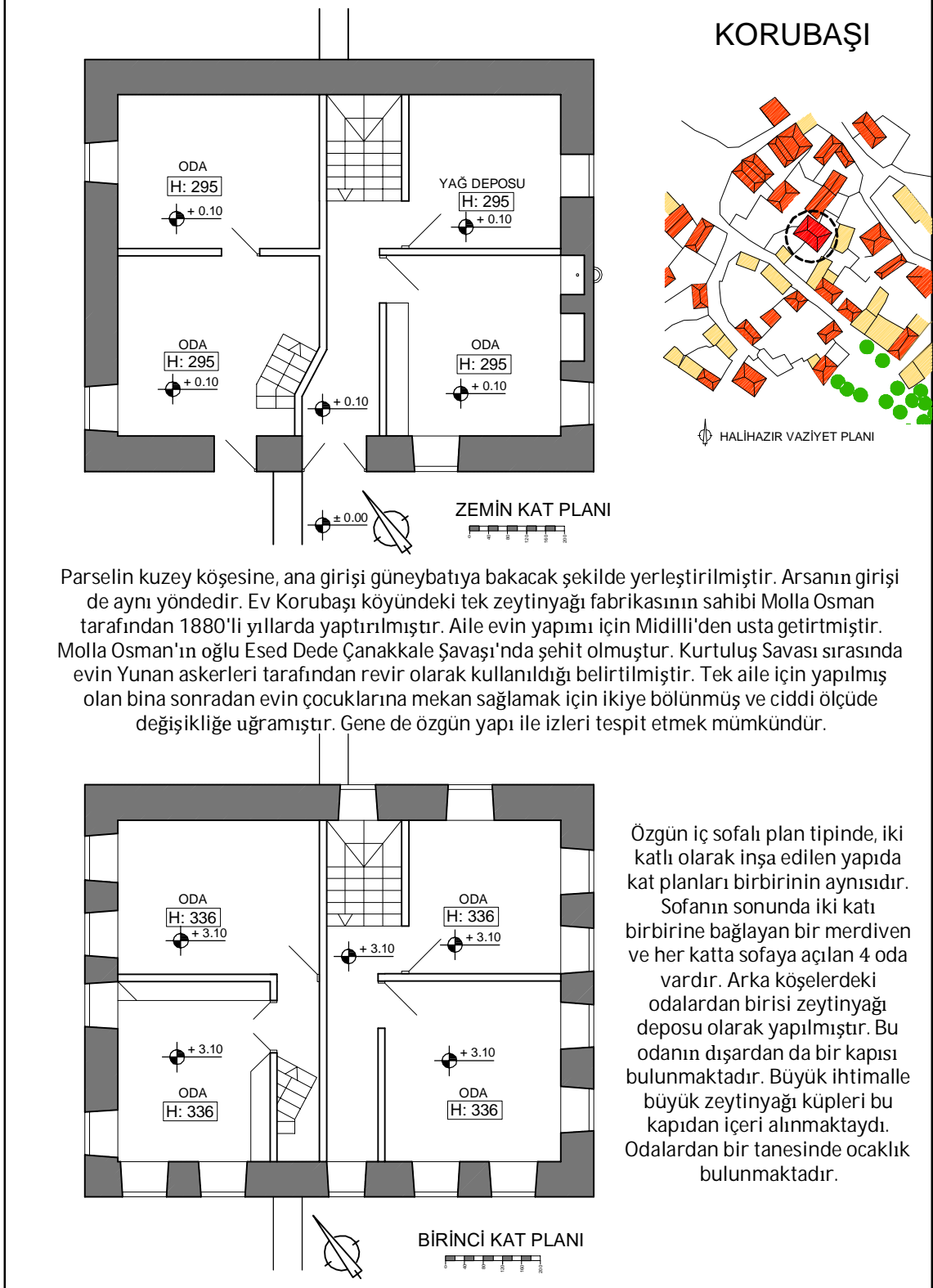

Sokaktan görünüm

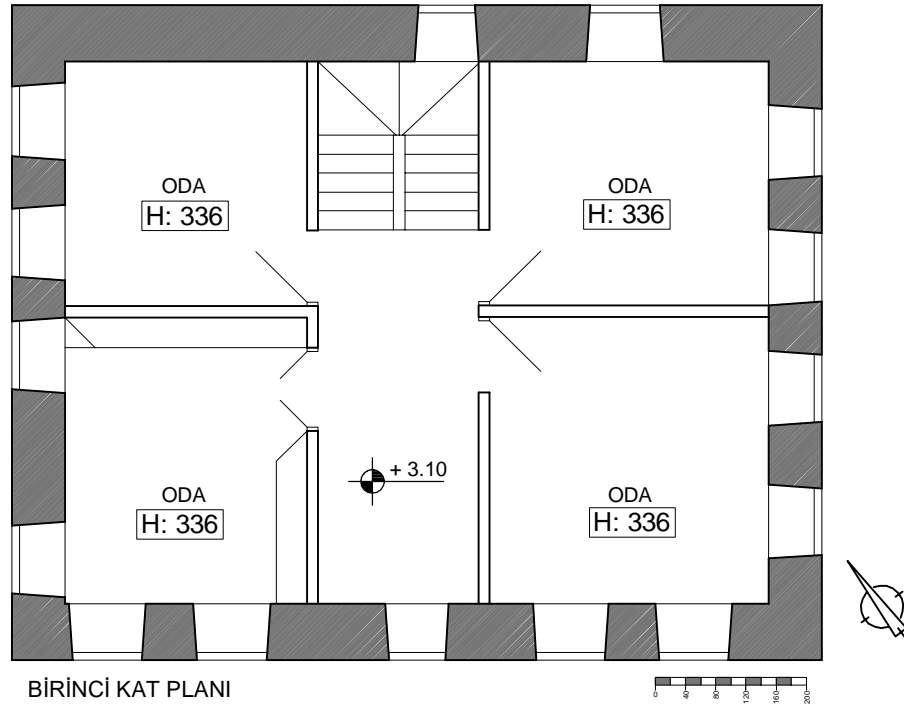
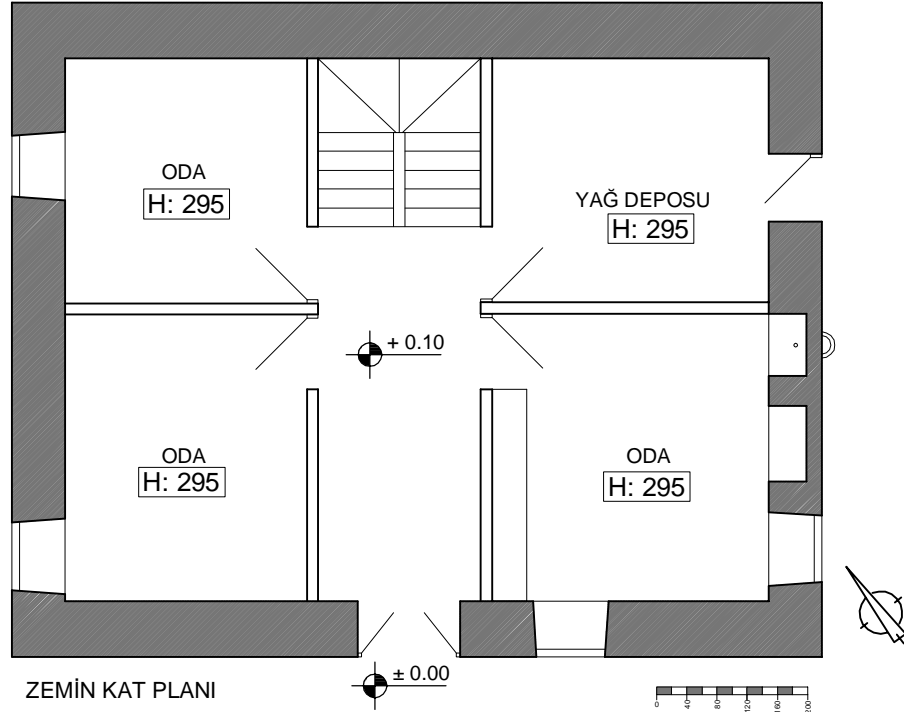
Yapım tarihini gösteren köşe taşı

Şekil 3.108 Ahmet Emin Çelik evi detayları

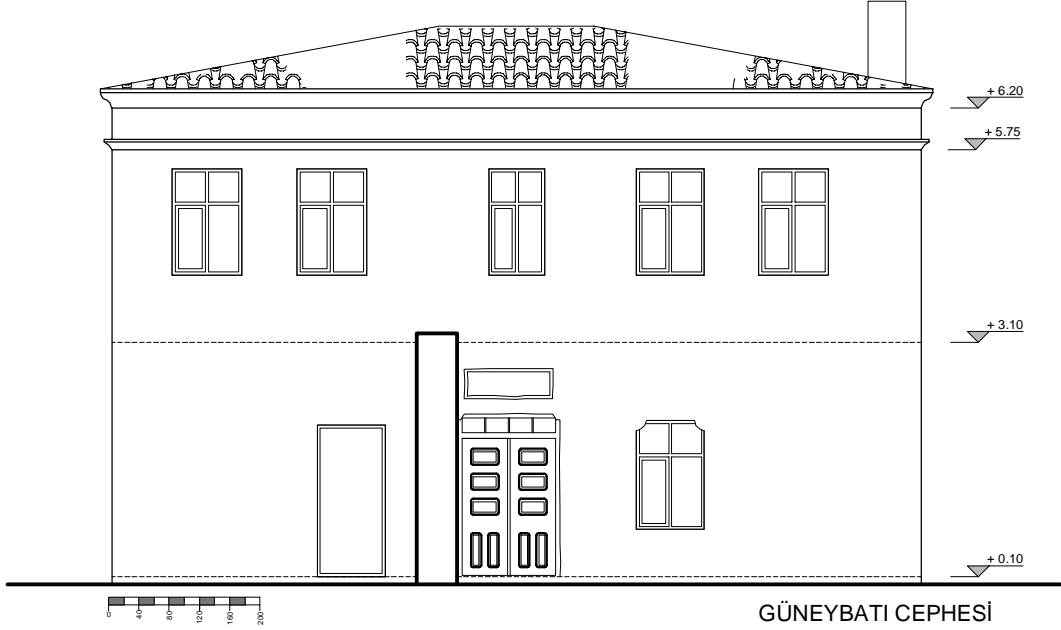
Şekil 3.109 İhsan Mutlu - Ali Kemal evi kat planları ve arazi yerleşimi

KORUBAŞI

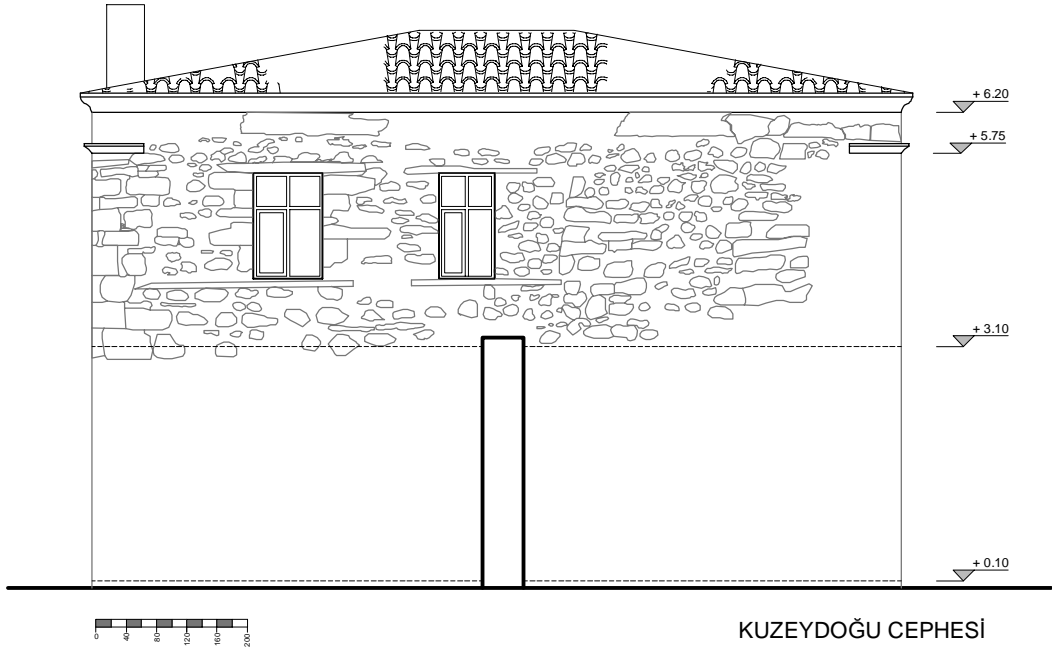

Şekil 3.110 İhsan Mutlu - Ali Kemal evi kat planları restitüsyonu

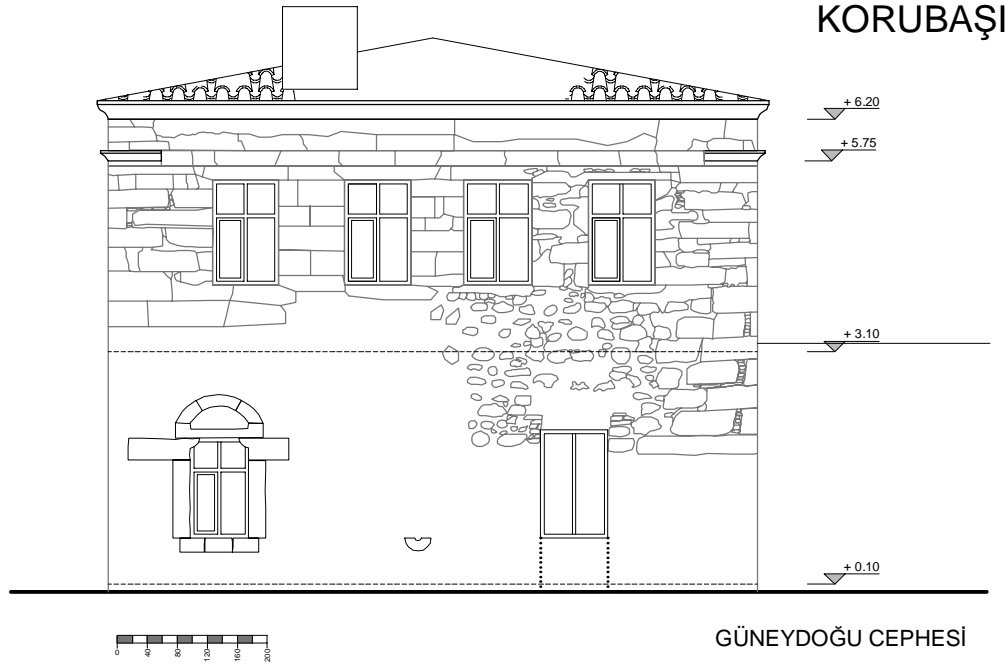
KORUBAŞI

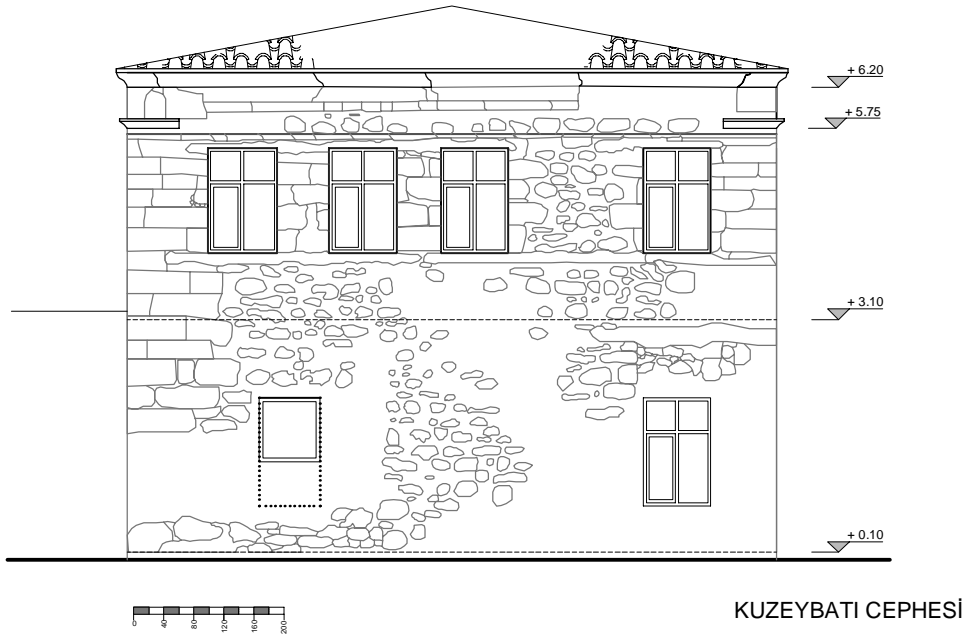
Ana giriş kapısı ortadadır. Kapının üzerinde kapı ile aynı genişlikte bir pencere bulunur. Ön cephedeki simetrik yaklaşıma istinaden su anda ikinci konutun kapısı olan kısmın binanın özgün halinde pencere olduğu iddia edilebilir. Üst kat pencerelerin hemen üstünde ve saçığın altında olmak üzere iki sıra kat silmesi bulunmaktadır. Saçak altı silmesi çepeçevre bütün yapıyı dönerken, üst kat pencerelerinin üzerindeki silme ön cephenin tamamında ve yan cephelerin bir kısmında devam etmektedir.

Şekil 3.111 İhsan Mutlu - Ali Kemal evi cepheleri

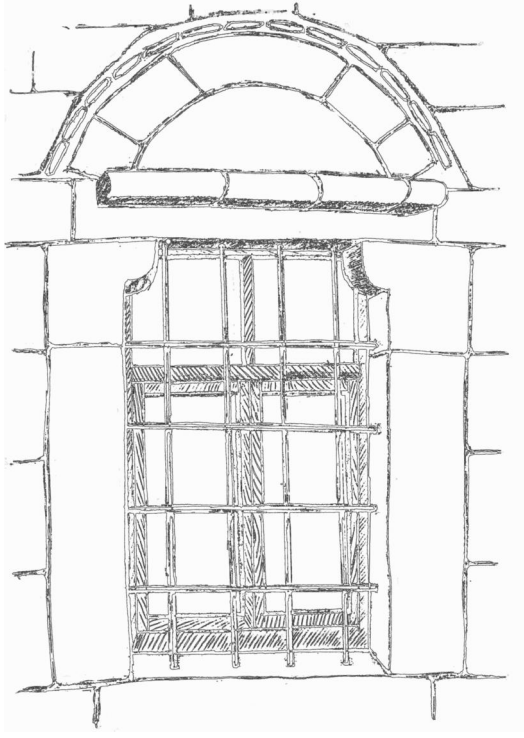

Saçak altındaki silmelerde halen gözlemlenen mavi ve kırmızı boyalar evin ilk yapıldığı günden günümüze kadar gelebilmiştir. Giriş cephesi dışındaki cephelerde simetrik bir yaklaşım yoktur. Hatta tüm pencereler taş lentolu ve kemersiz olduğu halde güneydoğu cephesindeki bir pencere üzerine kemerli bir süsleme ilave edilmiştir. Lavabo giderleri cephelerde halen korunmuştur. Saçak üzeri kırma çatı vardır.

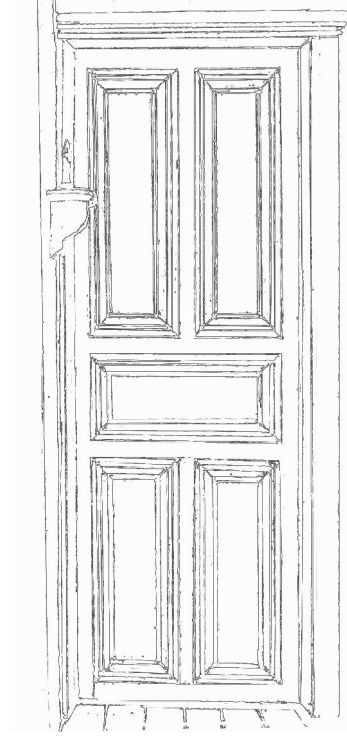

Şekil 3.112 İhsan Mutlu - Ali Kemal evi cepheleri

KORUBAŞI

Zemin Pencere Detayı

Birinci Kat Kapı Detayı

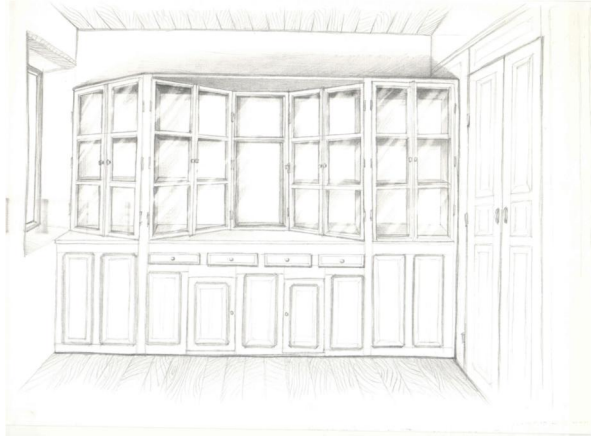
Evin bir kısmından özgün kapılar ve dolaplar korunurken bir kısmında değiştirilmişlerdir. Özgün kapılar yüksek ve iki kanatlıdır. Sokak kapısının arkasındaki duvarlarda kapıya dayanan ve açılmasını engelleyen demirlerin takıldığı metal halkalar vardır. Kapı, dolap ve pencerelerin içlerinde renk kullanımı çeşitli ve canlıdır. Pencere, dolap ve kapıların üst kotu birbiri ile aynıdır. Pencere nişlerinin içi ahşap ile kaplanmıştır. Pencere açıklıkları yapının dışına doğru daralır. Özgün dolaplarda dikkat çekici işlevsel çözümler bulunmaktadır. Bazı mekânlarda duvarlarda gaz lambası ya da mum konması için yapılan ahşap aksesuarlar bugüne kadar ulaşmıştır.

Şekil 3.113 İhsan Mutlu - Ali Kemal evi detayları

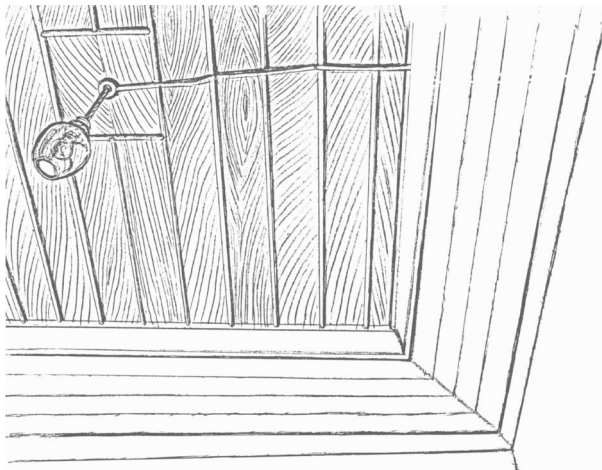
KORUBAŞI

Kapı - dolap detayı

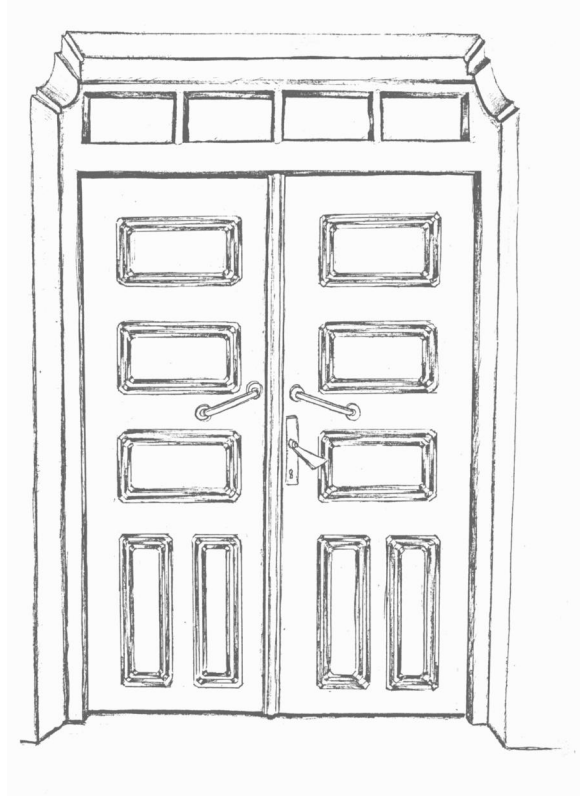
Kapı, dolap, pencere detayı
(çizen Handan Kaynagöz)

Tavan kaplaması

Şekil 3.114 İhsan Mutlu - Ali Kemal evi detayları

KORUBAŞI

Sokak kapısı

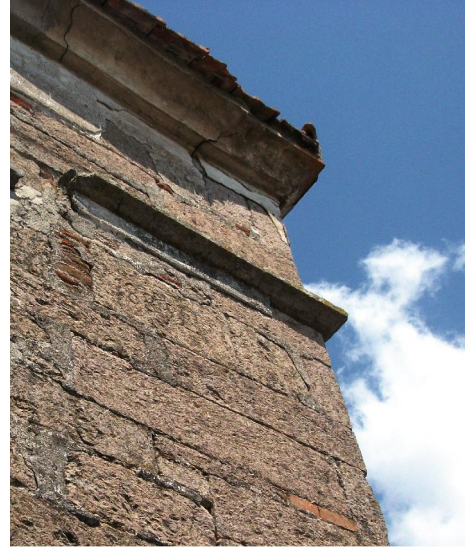
Figürlü köşe taşı
(çizen Handan Kaynakgöz)

Şekil 3.115 İhsan Mutlu - Ali Kemal evi detayları

KORUBAŞI

Figürlü köşe taşı

Kat silmesi

Dış duvarlar ve silmeler taştan imal edilmiştir. Ev sahibi* iç duvarların bağdadi ya da hımış duvarlardan farklı bir detayla üretildiğini söylemiştir. 50-60 cm uzunluğunda ahşap çıtalar birbirine çakılıp içinde 'dudu' denilen çam kozalakları doldurulduktan sonra içine çamur dökülerek kurumaya bırakılıp, son olarak kireç toprak karışımıyla sıvanmıştır. Kat döşemeleri ve sadece üst katta bulunan tavan kaplamaları ahşaptır.

Figürlü köşe taşı

* Ayşen Mutlu ile görüşme, Haziran 2015

Şekil 3.116 İhsan Mutlu - Ali Kemal evi detayları

KORUBASI

Birinci kat tavan kaplaması

Zemin kat döşeme detayı

Şekil 3.117 İhsan Mutlu - Ali Kemal evi detayları

KORUBAŞI

Kapı ve dolap detayı

Kapı, dolap ve pencere detayı

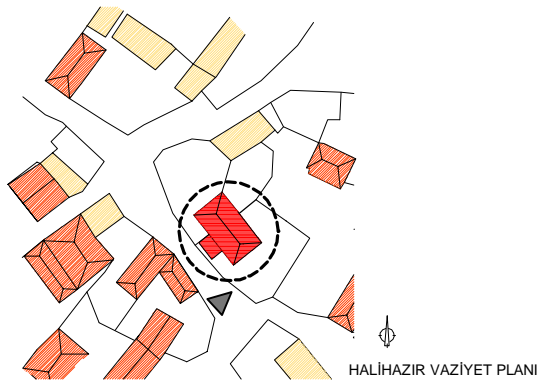
Şekil 3.118 İhsan Mutlu - Ali Kemal evi detayları

KORUBAŞI

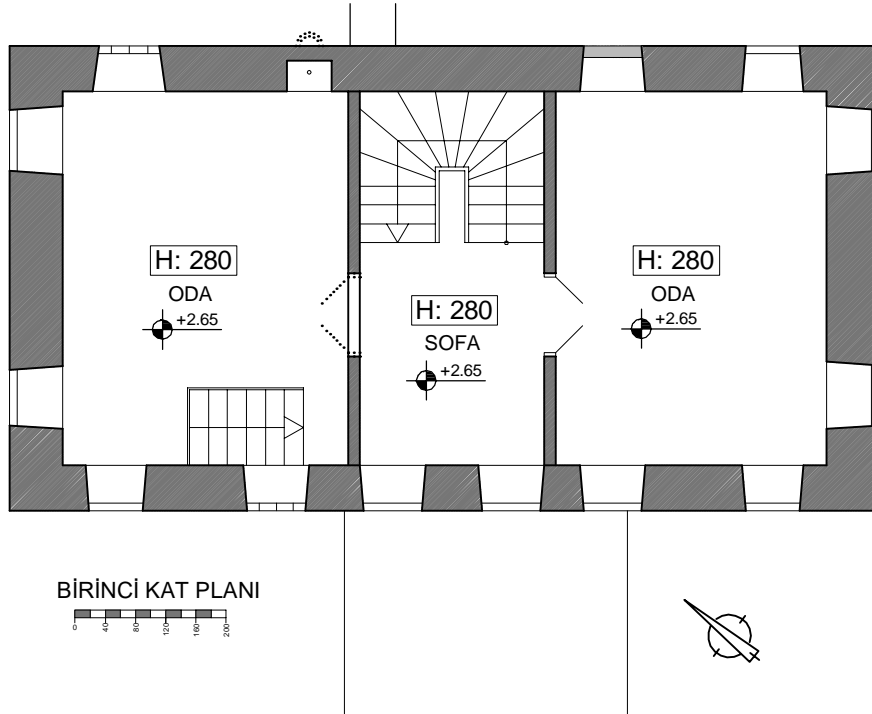
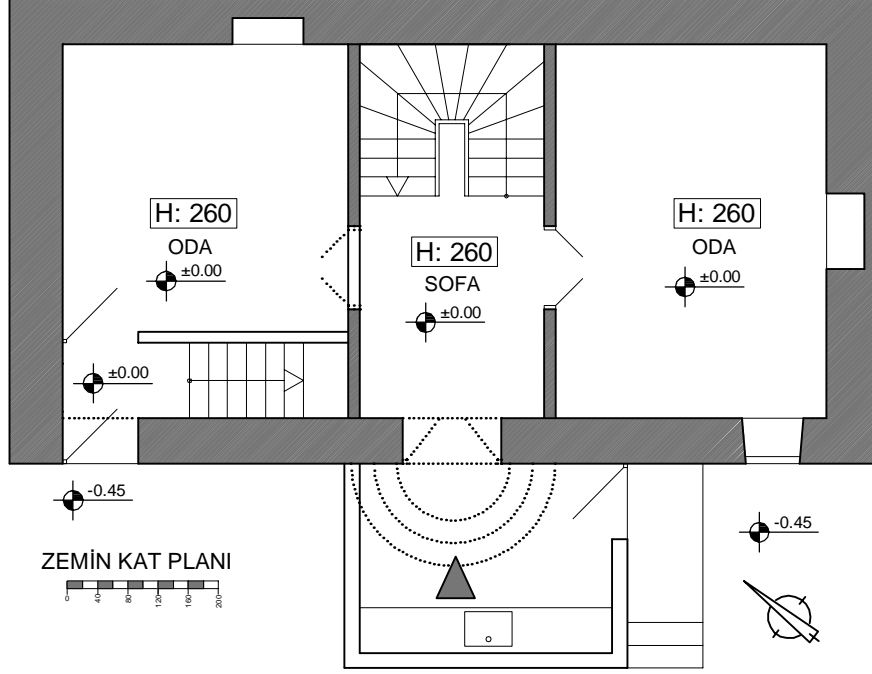
Hacı İsmail ve İsmail Adalı Evi diğer konutlardan farklı olarak parsel sınırlarından birine bitişik olarak inşa edilmemiştir. Arsanıniçine, bahçe duvarlarından bağımsız olarak yerleştirilmiştir. Evin ve arsanın girişi güneybatı cephesindedir. Müştemilatlar parselin kuzey kenarına yerleştirilmiştir.

Yapının özgün hali iç sofalı plan tipindedir. Alta katta iki oda ve sofa, üst katta aynı şekilde iki oda ve sofa bulunmaktadır. Giriş kapısının tam karşısında merdiven bulunur. Konut şu anda ikiye bölünmüş, sofasız kalan yarısına merdiven ilavesi yapılmıştır.

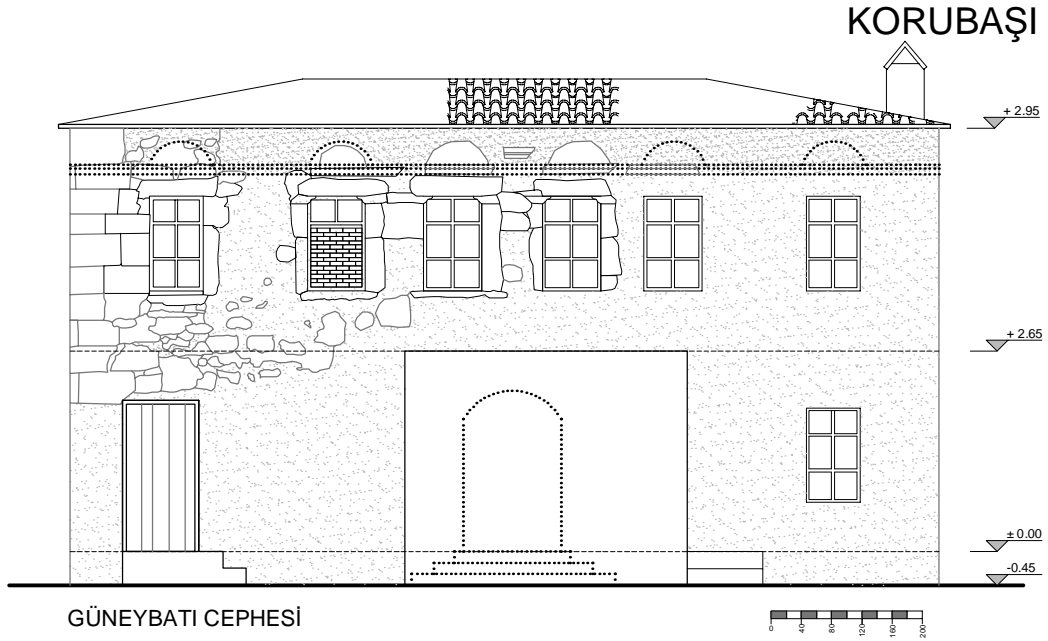

Şekil 3.119 Hacı İsmail - İsmail Adalı evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

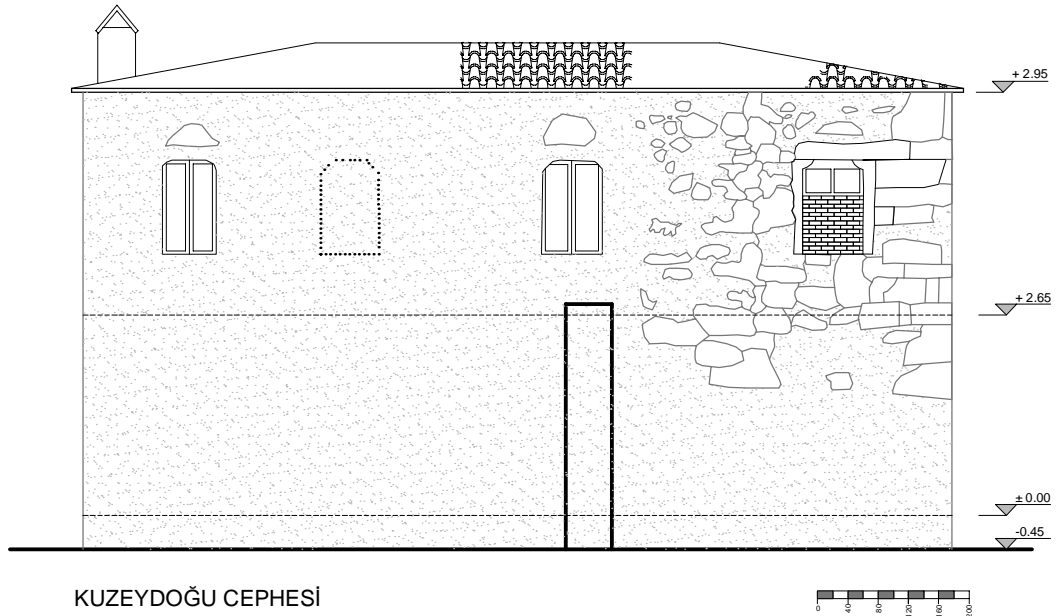
KORUBAŞI

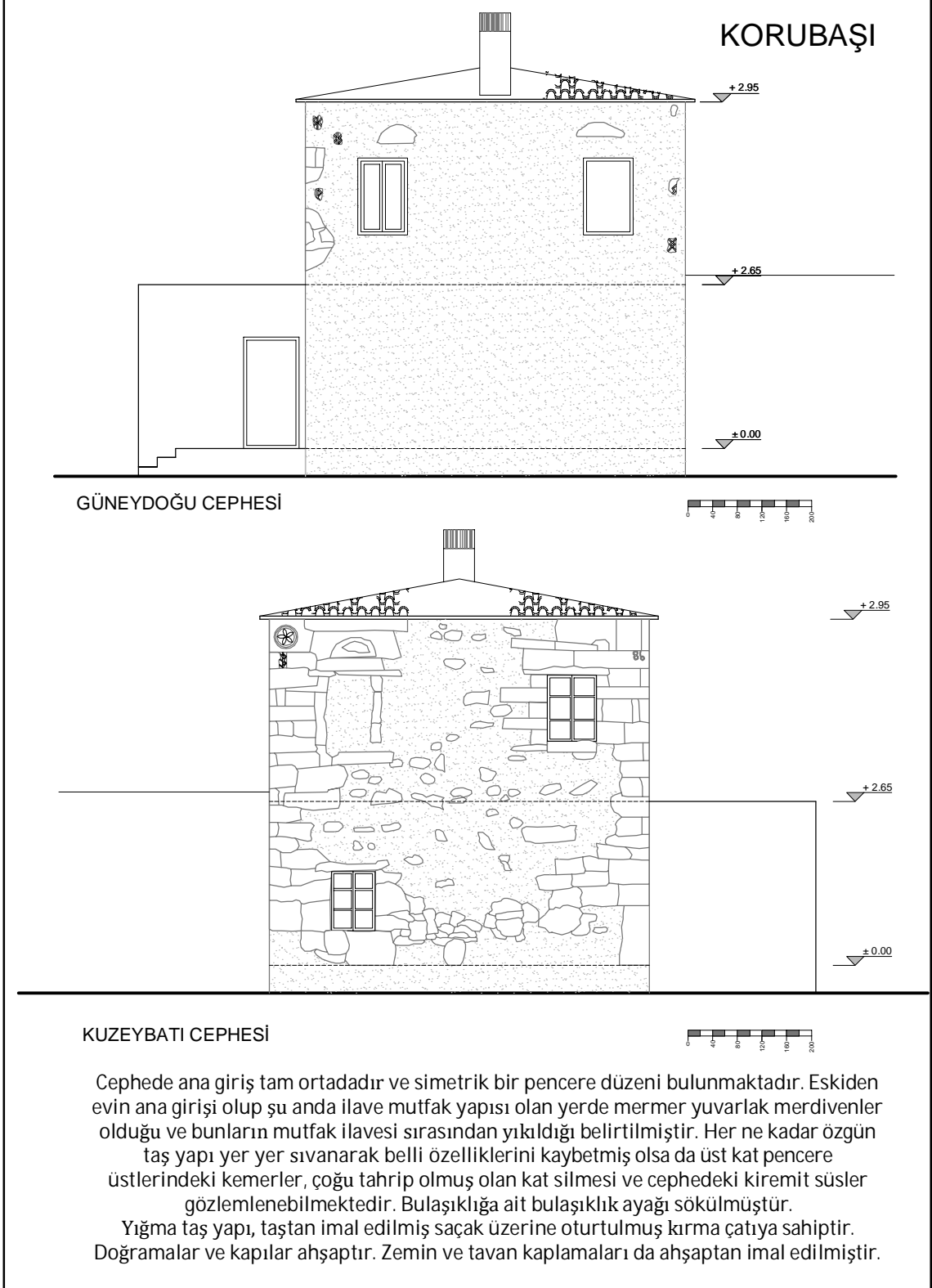
Şekil 3.120 Hacı İsmail - İsmail Adalı evi kat planları

Yapı 2 katlı olarak 1884 yılında inşa edilmiştir. Evde şu anki sahipleri eve ilk yerleşen kişinin dedeleri olduğunu ve dedelerinin bölgede yaşayan Rum ahali gittikten sonra bu eve yerleştiğini aktarmışlardır. Evin özgün hali sadece sonradan ikiye bölünerek değil, dışardan bir mutfak kütesli eklemek suretiyle de bozulmuştur. Ayrıca taş yapı üzerine yakın zamanda uygulanan sıva cephedeki pek çok detayı gözlemlememizi engeller.

Şekil 3.121 Hacı İsmail - İsmail Adalı evi cepheleri

Şekil 3.122 Hacı İsmail - İsmail Adalı evi cepheleri

KORUBAŞI

Evin yapım tarihinin işlendiği köşe taşı

Pencere detayı

Şekil 3.123 Hacı İsmail - İsmail Adalı evi detayları

KORUBAŞI

Figürlü köşe taşı

Ahşap tavan kaplaması

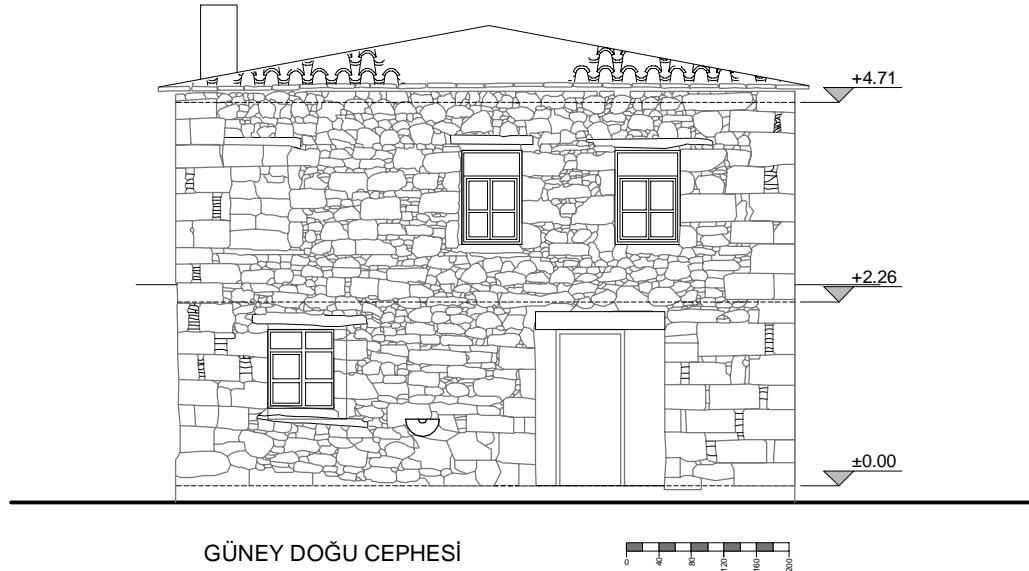
Taş lambalık

Şekil 3.124 Hacı İsmail - İsmail Adalı evi detayları

KORUBAŞI

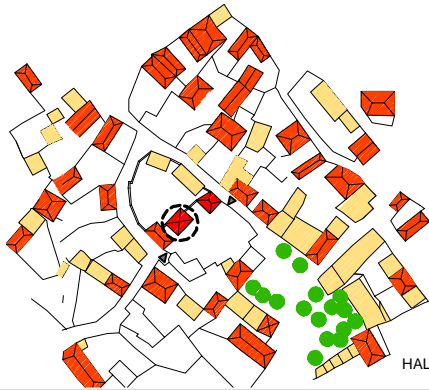
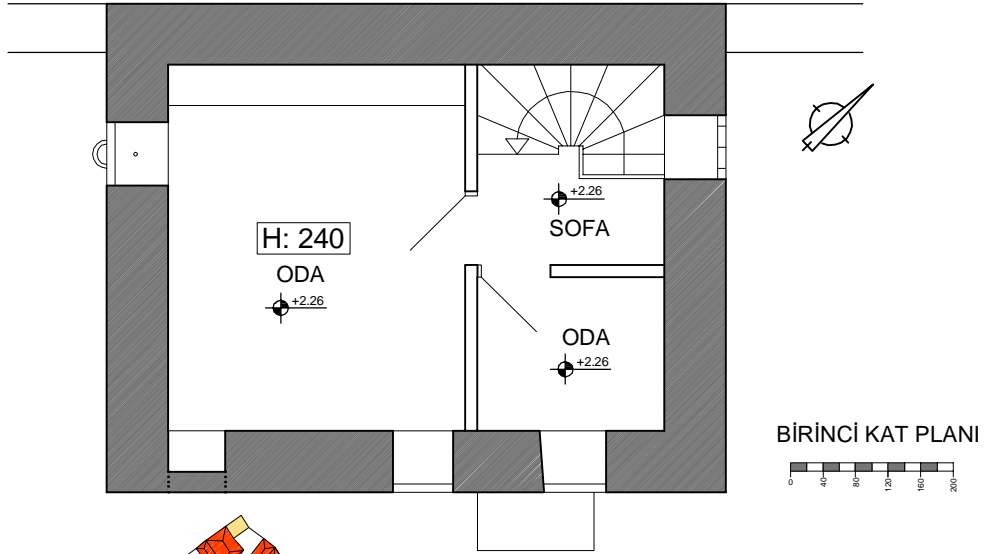
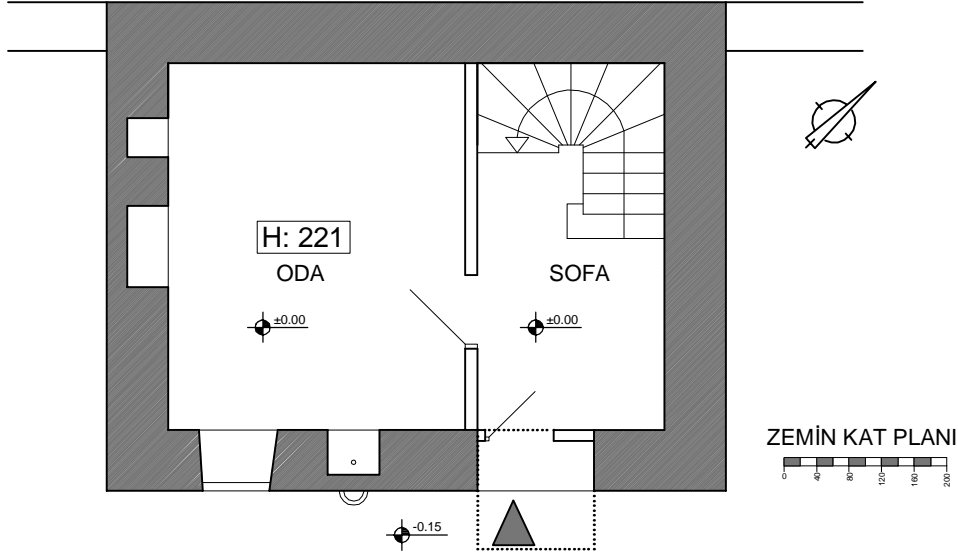

Parselin hayvanlar ve insanlar için iki ayrı girişi vardır. Hayvanlar için parsel kuzeydoğudan ayrı bir giriş verilmiştir. Konutun ana girişi ise güneydoğu cephesindedir. Hem konut hem ahır parselin iki ayrı sınırına yerleştirilmiştir. Konut parselin kuzeybatı sınırındadır.

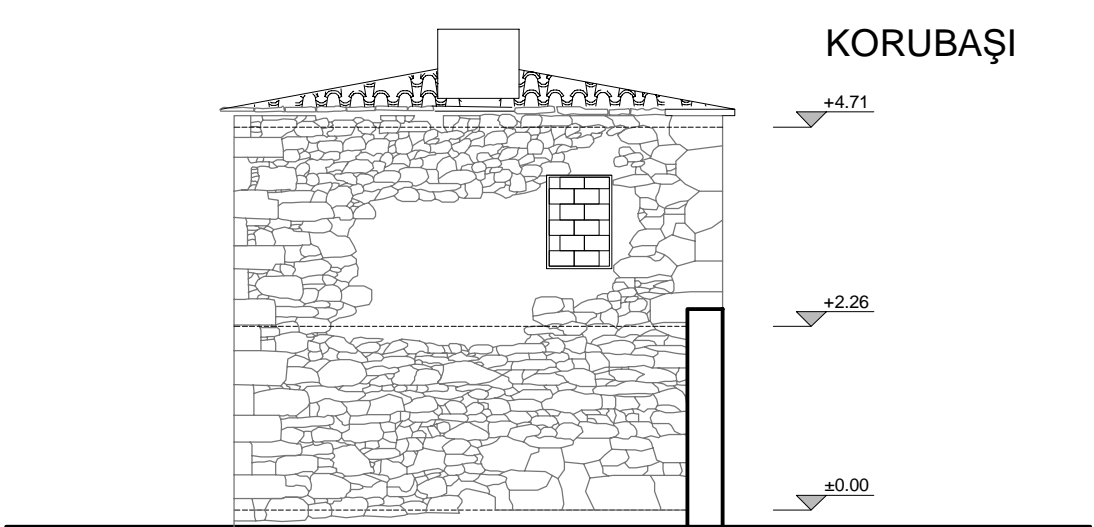
Şekil 3.125 Fazlı Ateş evi genel görünüm ve cephe

KORUBAŞI

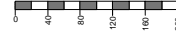

Köşe sofa plan tipindeki konutta alt katta bir oda üst katta iki oda bulunmaktadır. alt kat yan sofa plan tipindedir. Alt ve üst kattaki iki odada da bulaşıklık vardır. Ocaklık ise sadece alt kattaki odada bulunmaktadır.

Şekil 3.126 Fazlı Ateş evi kat planları ve arazi yerleşimi

KUZEYDOĞU CEPHESİ

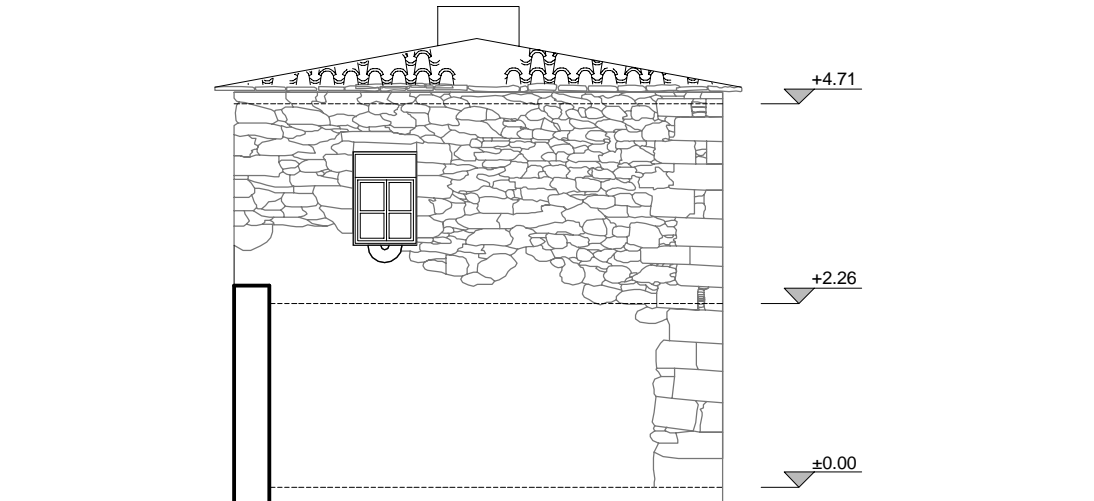

Dış duvar köşelerinde süsleme amacıyla taş aralarına kırmızı tuğlalar yerleştirilmiştir. Cephede düzeni simetrik değildir.

Yapı kırma çatılıdır. Çatı taş saçakların üzerine oturtulmuştur.

Bulaşıklık ayakları iki cephede gözlemlenebilir.

Döşeme ve yalnızca üst katta bulunan tavan kaplamaları ahşaptır. Üst kattaki odada tavan kaplamasında dekoratif oymalı ahşap bir göbek vardır. Biri hariç tüm kapı ve pencere doğramaları özgün ve ahşaptır. Lentolar da gene üzerinde bir yazı olan taş lento haricinde ahşaptan yapılmıştır. Üst kat odalarda kapı ve pencere üst kotunu takip eden ahşap dekoratif raflar bulunur.

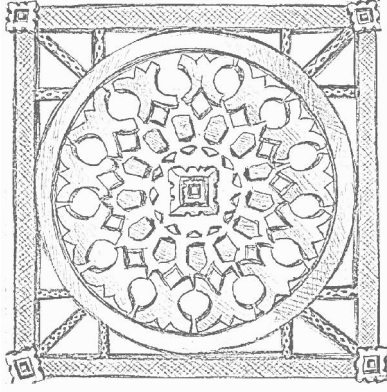

GÜNEYBATI CEPHESİ

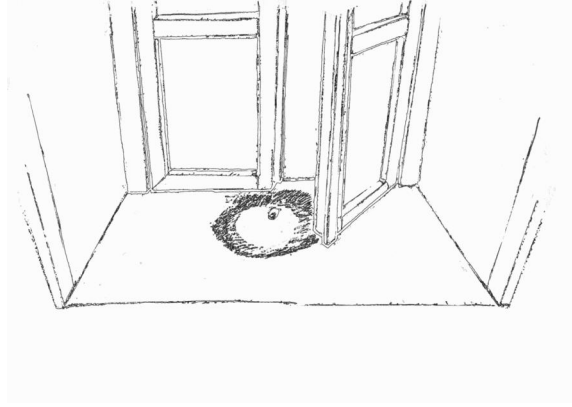

Şekil 3.127 Fazlı Ateş evi cepheleri

KORUBAŞI

Ahşap tavan detayı

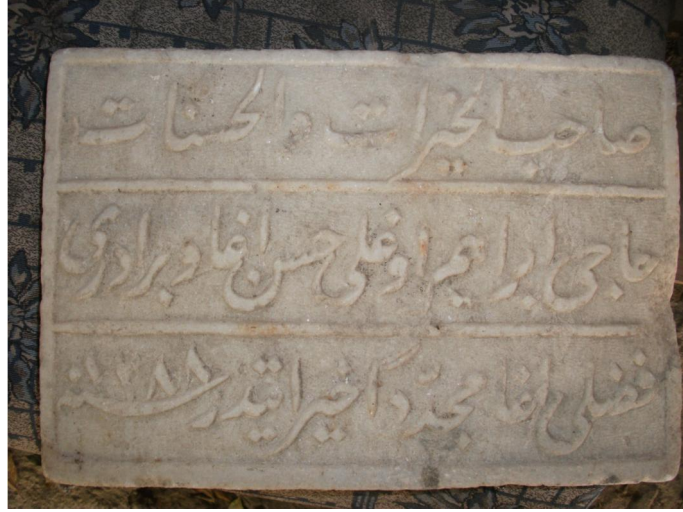

Bulaşıklık detayı

Pencere üstü ve köşe taşı yazı ve figür detayı

Şekil 3.128 Fazlı Ateş evi detayları

KORUBAŞI

Evde bulunan mermer üzerine işlenmiş bir yazı

Evde bulunan mermer plaka üzerinde 'Hayırların ve hasenatların sahibi Hacı İbrahimoğlu Hasan Ağa ve biraderi Fazlı ağa mücerreden hayratıdır. 1288 ' yazmaktadır. Bu tarihten Fazlı Ateş'in hicri takvimle 1288, miladi takvimle 1872 yılı civarında köyde bir hayrat yaptırdığını anlıyoruz.

Merdiven korkuluğu detayı

Merdiven korkuluğu ahşap panel içine açılmış dekoratif şekillerden oluşur.

Şekil 3.129 Fazlı Ateş evi detayları

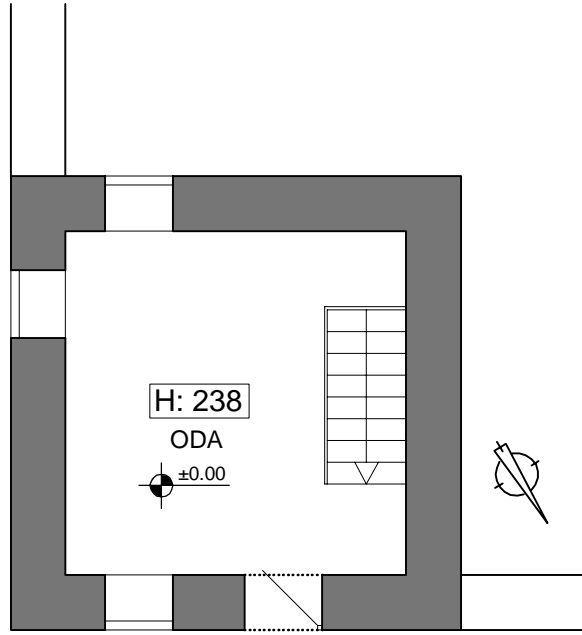
KORUBAŞI

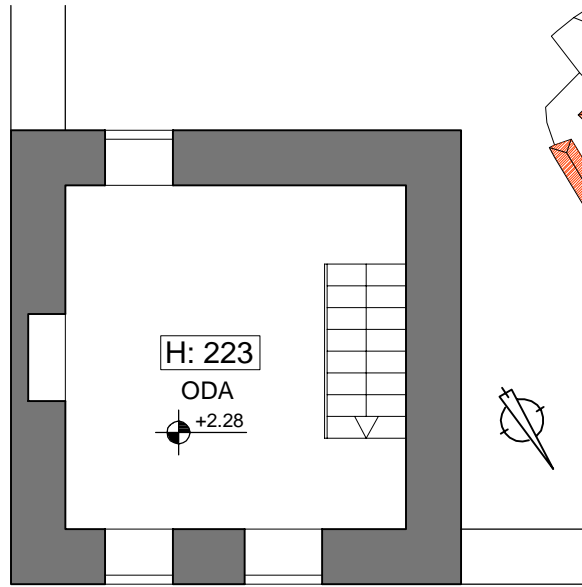
Şekil 3.130 Mustafa Yılmaz evi genel görünüm

KORUBAŞI

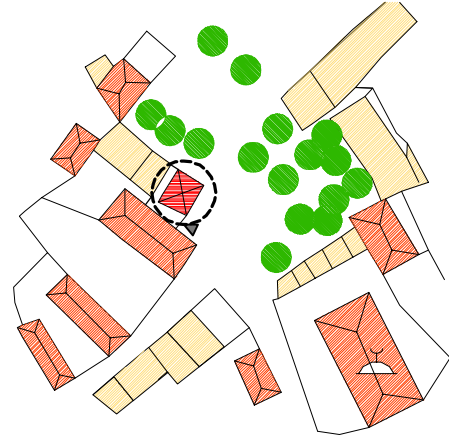
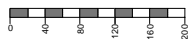
Köy meydanında bulunan yapı parselin kuzeydoğu köşesine inşa edilmiş olmakla birlikte diğer yapılardan farklı olarak girişi hem parsel içinden hem parsel dışındadır. Bu şekilde iki girişinin olması ve köy meydanına bakmasından dolayı bu yapının parsel içindeki konut yapısı değil aslen dükkan olarak inşa edilmiş olma olasılığını düşündürmektedir. Parsel içindeki giriş güneybatıya bakarken, meydana bakan giriş kuzeydoğu yönündedir. Arsası içinde son beş yıl içinde ilave çok yapı yapılmış olduğundan ve halen yapılmakta olduğundan dolayı özgün konut ve müştemilatların yerini tespit etmek mümkün olmamıştır.

ZEMİN KAT PLANI

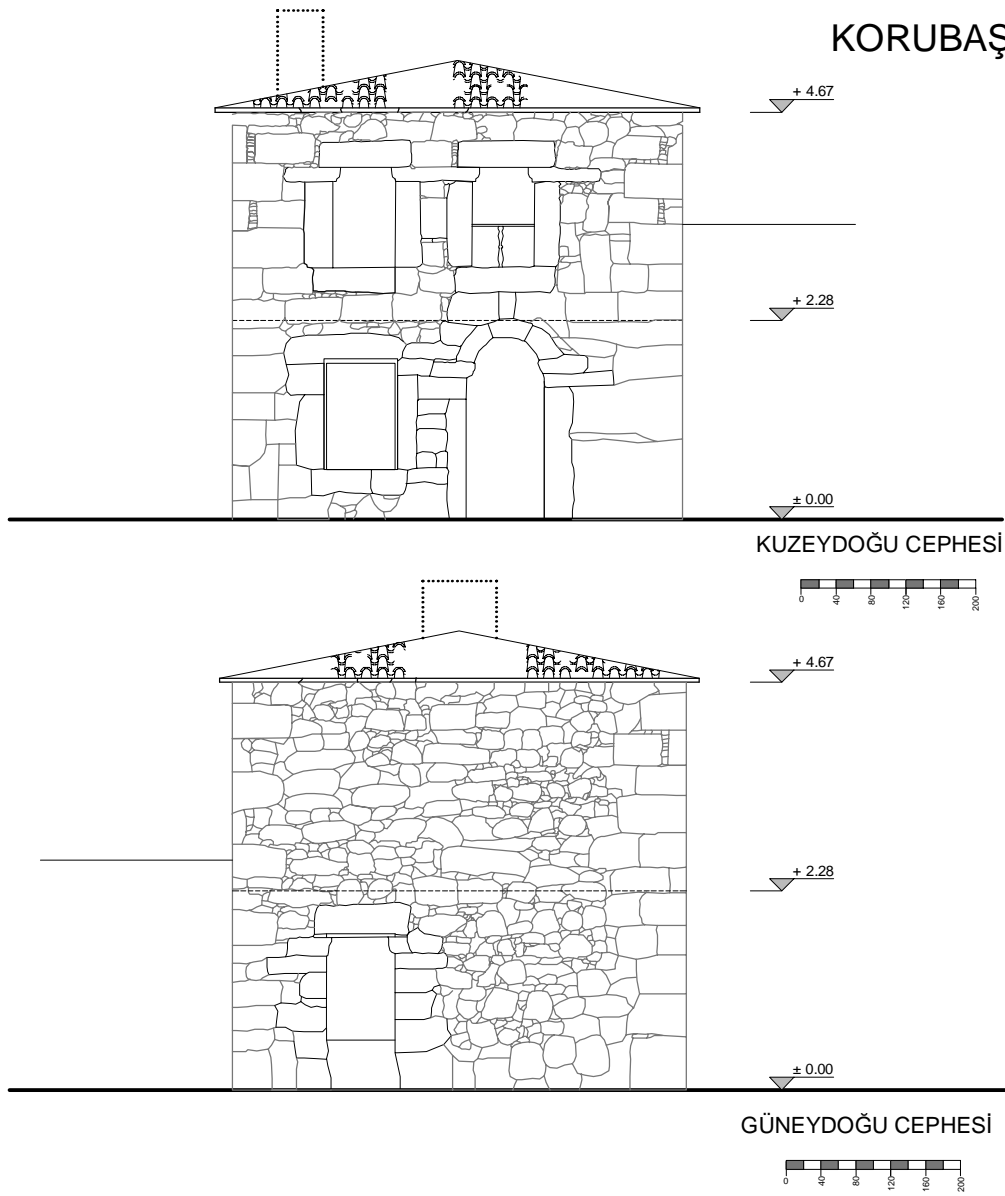
BİRİNCİ KAT PLANI

HALİHAZIR VAZİYET PLANI

İki katlı yapı altta ve üstte birer oda ve bu odaları birbirine bağlayan bir merdivenden teşekküldür. Rum ustalar tarafından yapıldığı belirtilmiştir. İki kat arası döşeme yıkılmış durumdadır ama bina beden duvarları iyi korunmuş durumdadır.

Şekil 3.131 Mustafa Yılmaz evi kat planları ve arazi yerleşimi

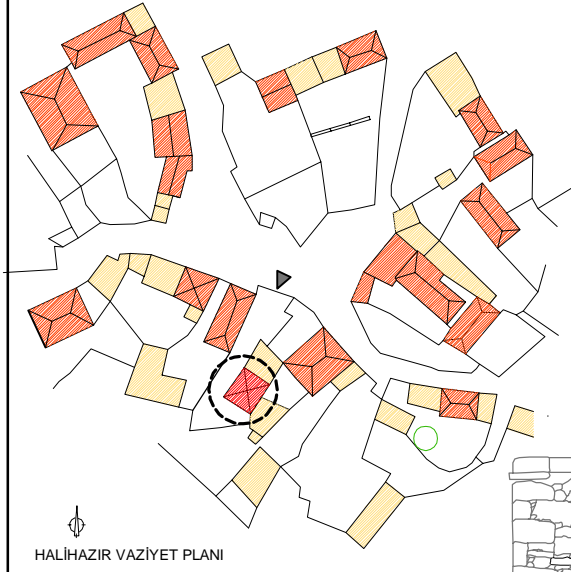

Ön cephede kemerli giriş kapısı bulunmaktadır. Pencere üst köşelerindeki taşlar dairesel formda pencere içlerine doğru çıkıntı yapar. Pencere lentoları taştan yapılmıştır. Pencere içlerinde kepenk için hazırlanmış yuvalar gözlemlenebilmektedir. Ayrıca bir pencere içinde özgün ahşap korkuluk halen varlığını korumaktadır. Taş saçak üzerindeki kırma çatı, özgün toprak dam yıkılmış olduğu için yeni yapılmıştır.

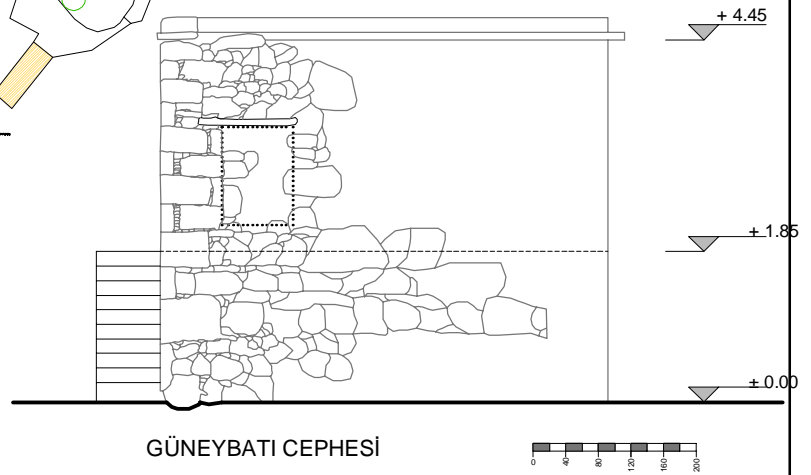
Yığma taş olan binanın yıkılmış olan döşemesinin ahşap kirişlerinin oyukları duvarlarda gözlemlenebilmektedir. Döşeme ve toprak dam tamamen yıkılmış olduğu için taşıyıcı yapı gözlemlenememiştir.

Şekil 3.132 Mustafa Yılmaz evi cepheleri

KORUOBA

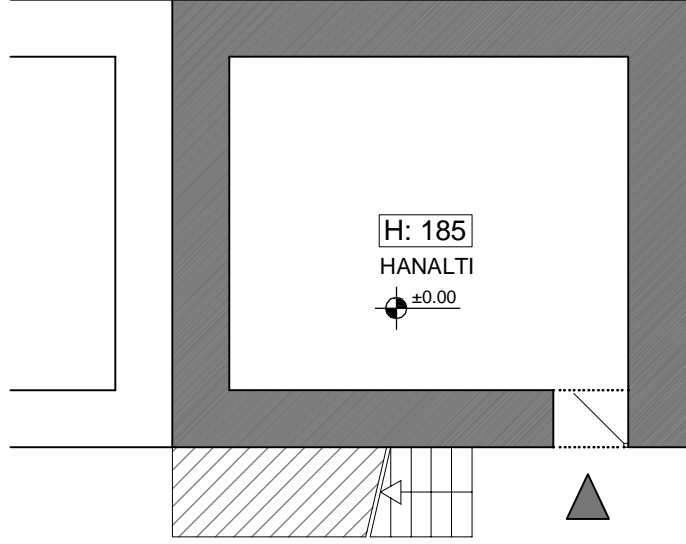

Parselin doğu sınırına yerleştirilmiştir. Giriş yönü kuzeybatıdır. Sofasız, dıştan merdivenli plan tipindedir. Alt katta bir göz hanaltı, üst katta ulaşımı dışardan olan bir oda bulunmaktadır. Yapıda herhangi bir ocaklık izine rastlanmamıştır. Bitişigindeki yapı ayrı bir parselde aittir.

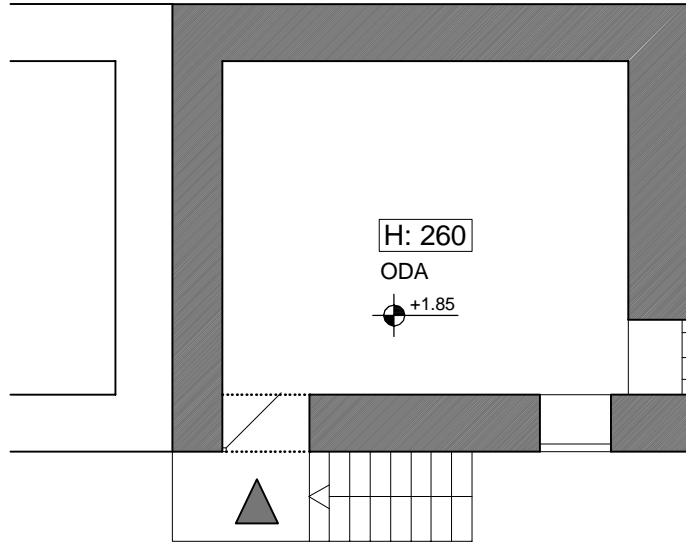

Şekil 3.133 Kazım Dinsoy evi genel görünüm, arazi yerleşimi ve cephesi

KORUOBA

ZEMİN KAT PLANI

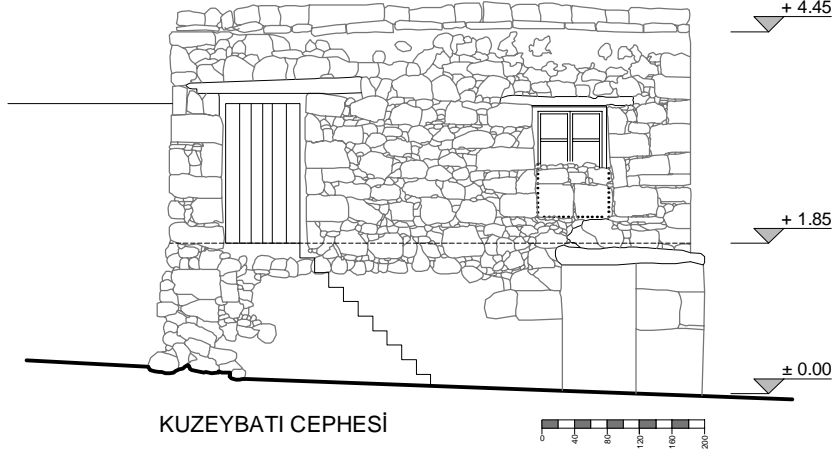

BİRİNCİ KAT PLANI

Şekil 3.134 Kazım Dinsoy evi kat planları

KORUOBA

Cephede süsleme amacıyla kırmızı tuğlalar kullanılmıştır. Bu tuğlalar diğer konutlardan farklı olarak sadece üst üste değil yan yana olacak şekilde de cepheye işlenmişlerdir. Ön cepheye bakan bir pencere kısmen, yan cephedeki bir pencere tamamen kapatılmış durumdadır.

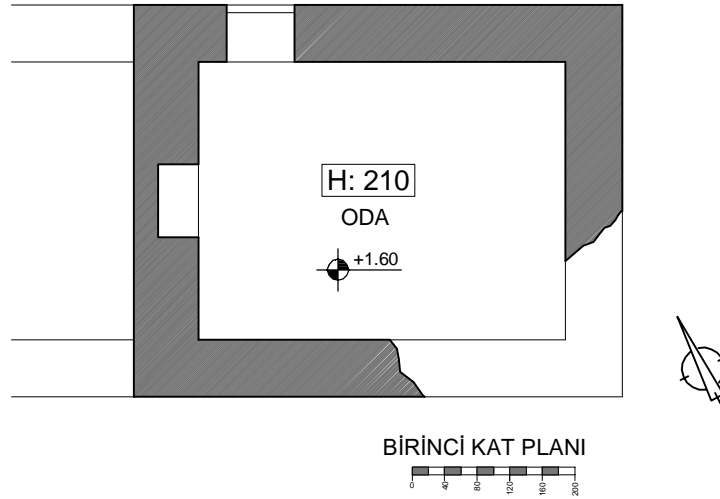
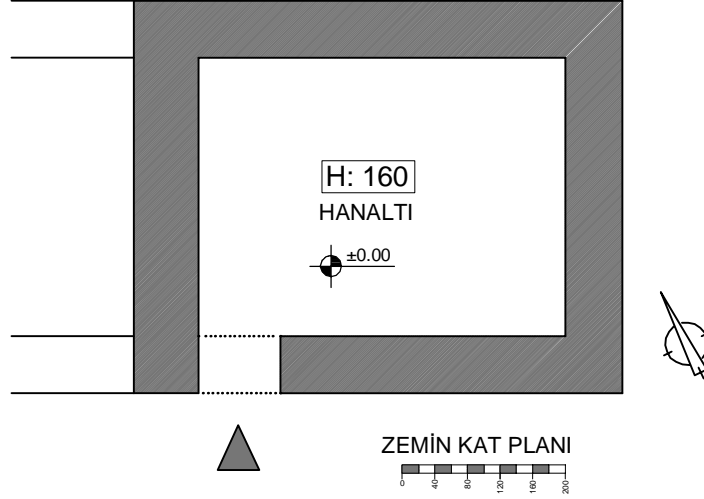
Şekil 3.135 Kazım Dinsoy evi cephesi ve detayı

KORUOBA

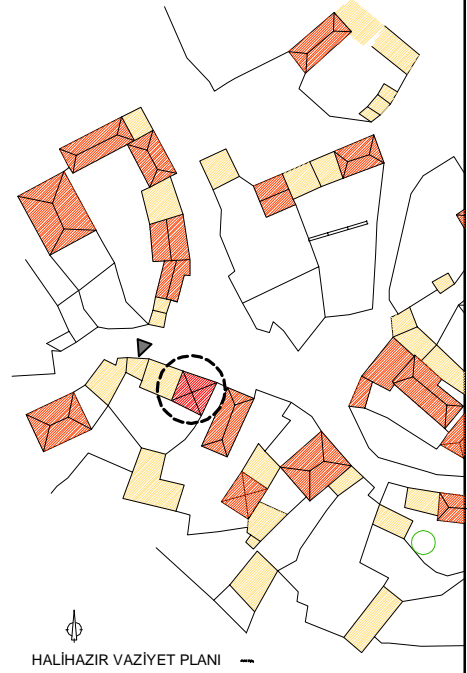
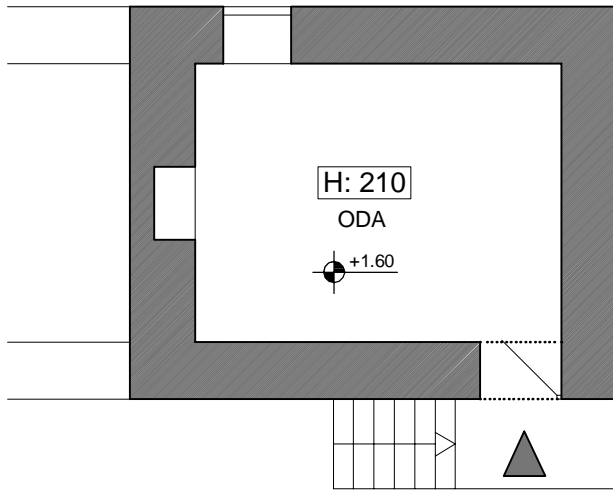
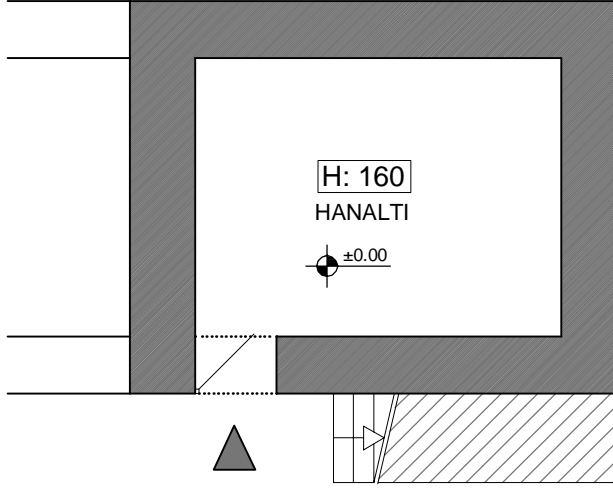
Şekil 3.136 Niyazi Ergün evi genel görünüm

KORUOBA

Şekil 3.137 Niyazi Ergün evi kat planları rölövesi

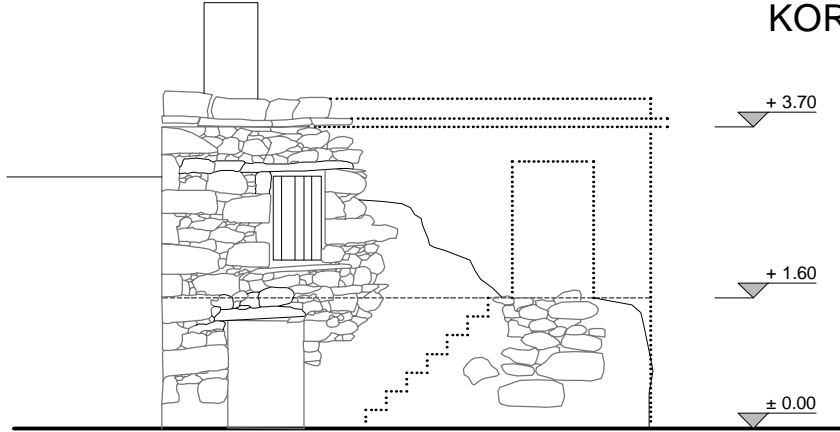
KORUOBA

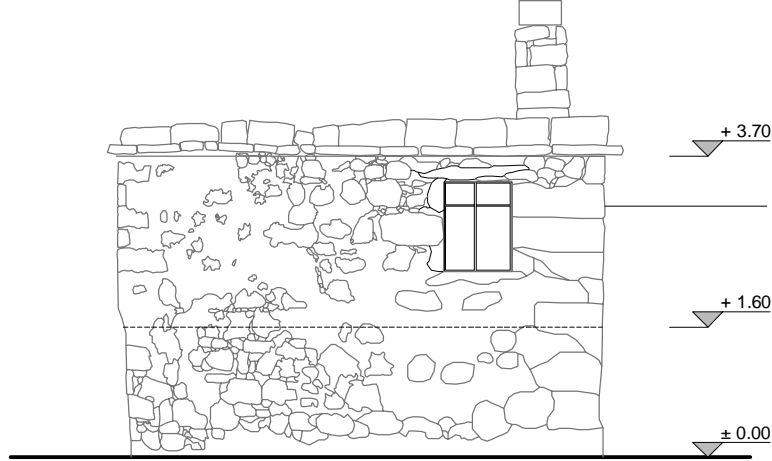
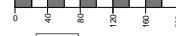
Parselin kuzey sınırına yerleştirilmiş olan yapının girişi güneybatı cephesindedir. Hanaltı üzeri tek göz odadan oluşan sofasız, dıştan merdivenli iki katlı yapıdır. Üst kat odada ocaklık bulunur. Düz toprak dam ve katlar arası döşeme yıkılmış durumdadır. Bu nedenle taşıyıcı ahşap strüktür gözlemlenememiştir. Pencere içlerine takılan ahşap kepenklerden birisi halen gözlemlenebilmektedir. Parsele giriş kapısı ve müştemilatı tamamen yıkılmış durumdadır.

Şekil 3.138 Niyazi Ergün evi kat planları restitüsyonu ve arazi yerleşimi

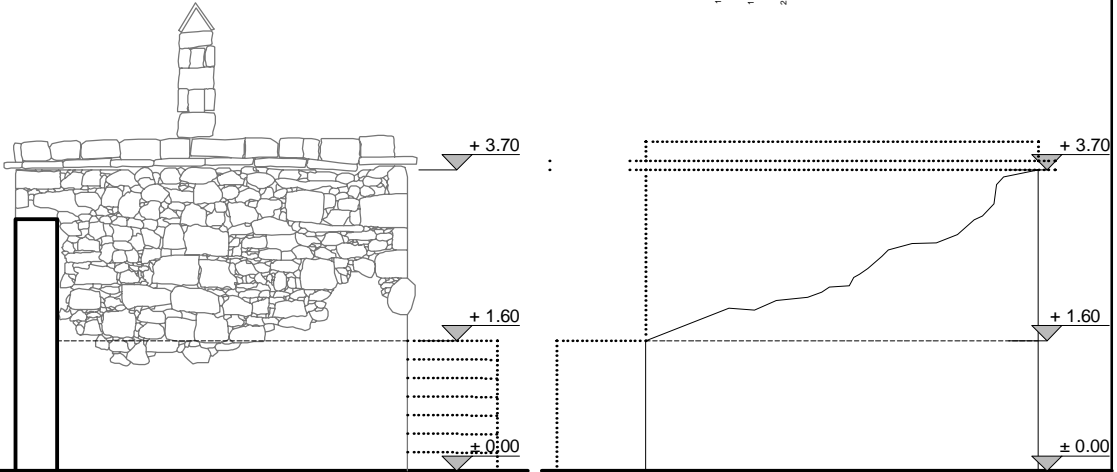
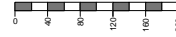
KORUOBA

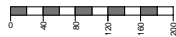
GÜNEYBATI CEPHESİ

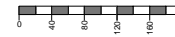
KÜZEYDOĞU CEPHESİ

KÜZEYBATI CEPHESİ

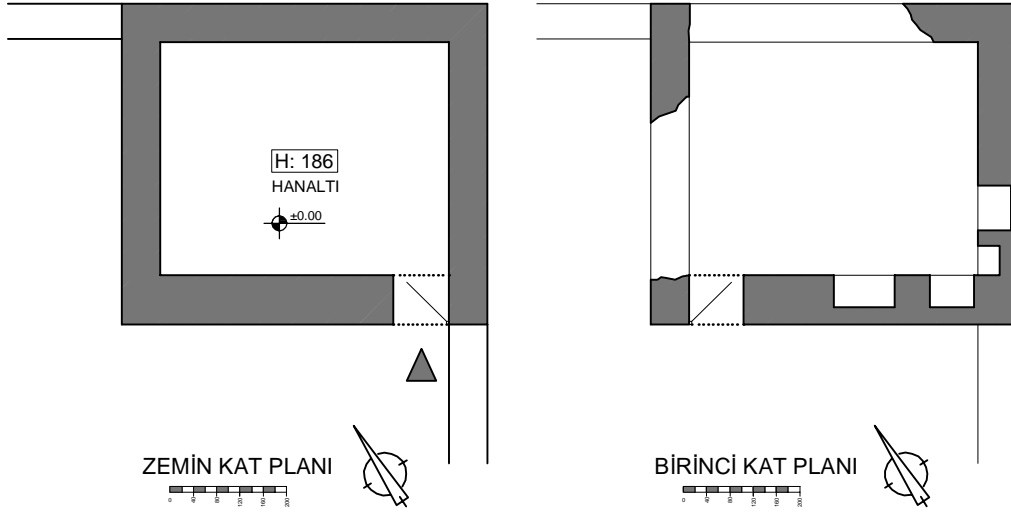

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

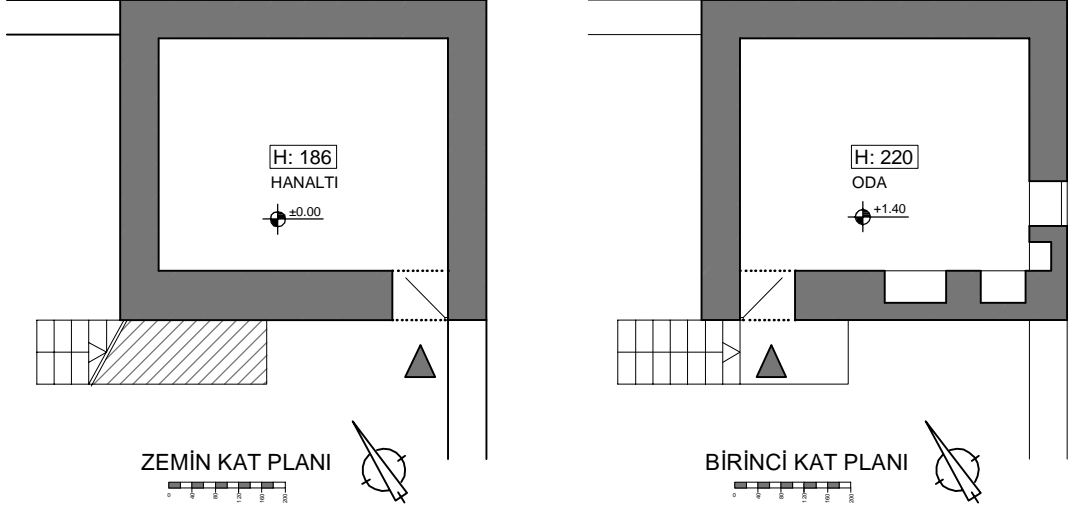
Şekil 3.139 Niyazi Ergün evi cepheleri

KORUJOBA

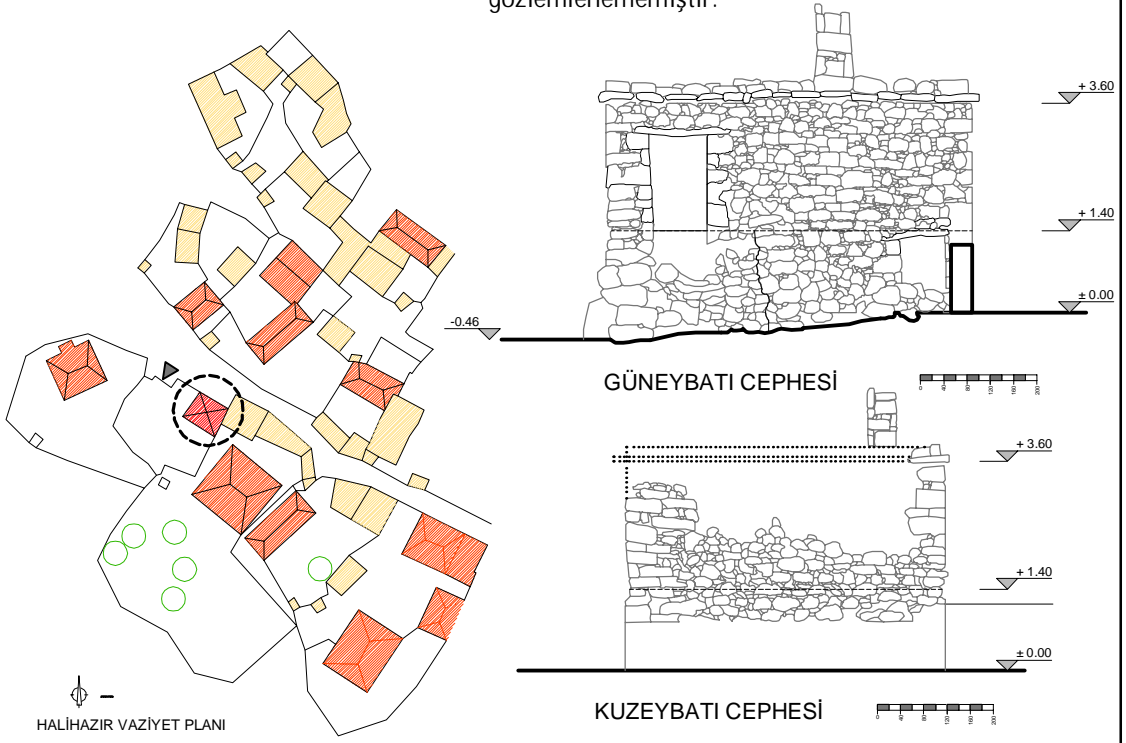

Şekil 3.140 Yusuf Öztürk evi genel görünüm ve kat planları rölövesi

KORUOBA

Parselin kuzey sınırına yerleştirilmiştir. Giriş yönü güneybatı cephesindedir. Alt katta bir göz hanaltı, üst katta ulaşımı dışardaki merdivenden olan bir oda bulunmaktadır. Bu tipteki diğer konutlardan farkı üst kata çıkan merdivenin hanaltı kapısının olduğu taraftan değil parsel girişinin olduğu taraftan başlamasıdır. Düz toprak damı ve katlar arası döşemesi yıkılmış olduğu için, bunları taşıyan strüktür gözlemlenememiştir.

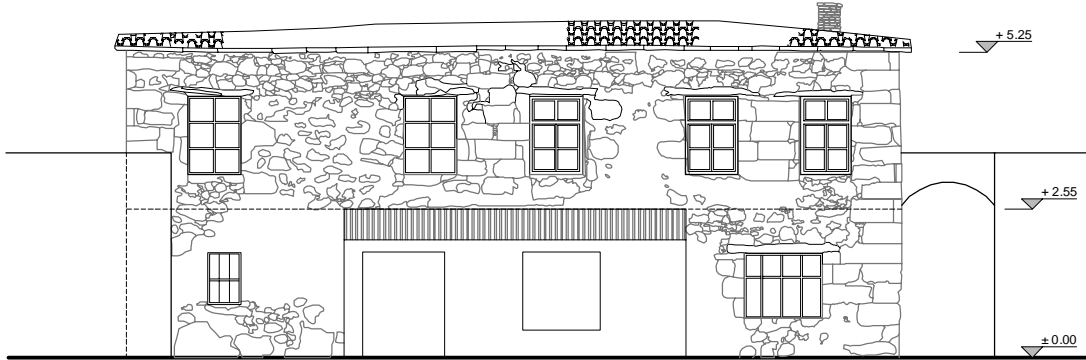

Şekil 3.141 Yusuf Öztürk evi kat planları restitüsyonu ve arazi yerleşimi

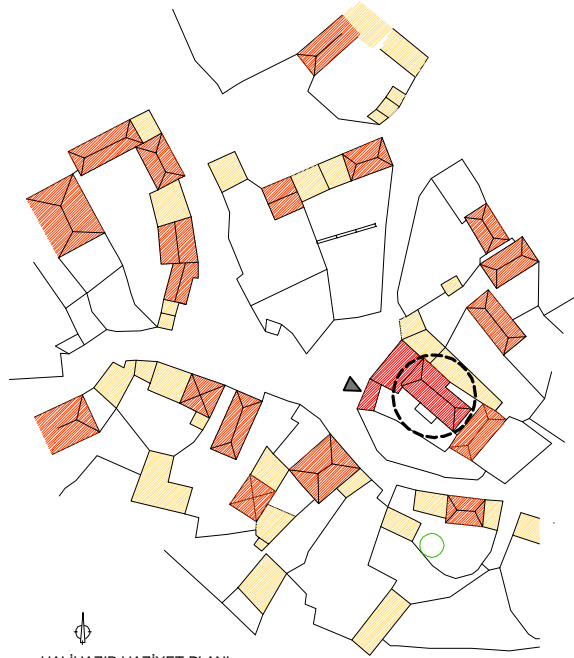
KORUOBA

Evin sahibi köyün zeytinyağı imalathanesinin sahibidir. Hemen yan parselde bu zeytinyağı imalathanesi bulunmaktadır.

Parselin kuzeydoğu sınırındadır ve girişi güneybatı cephesindedir. Evin içine girilemediği için plan şeması hakkında yorum yapmak zordur ama cephe düzenlemesine göre iç sofalı plan tipinde olduğu söylenebilir. Özgün hali düz toprak damlı olan yapının kırma çatısı sonradan eklenmiştir. Ayrıca giriş cephesine bir giriş yapısı eklenmiştir. Özgün pencere doğramaları korunmuştur. Çalışma tamamlanana kadar yapı yıkılmış ve yerine yeni bir konut yapılmıştır.

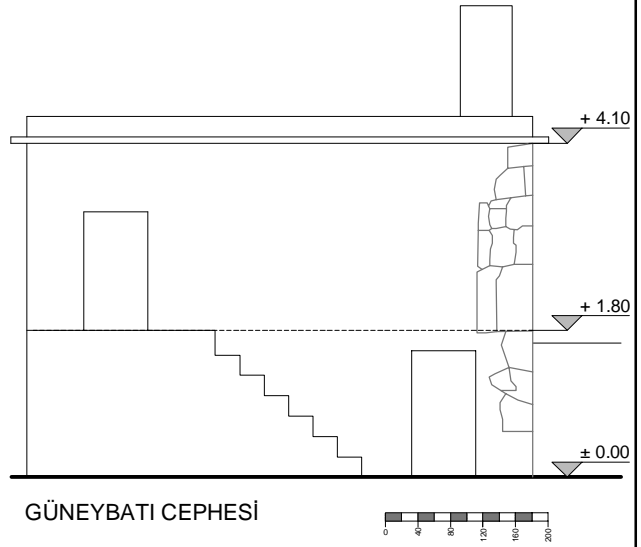
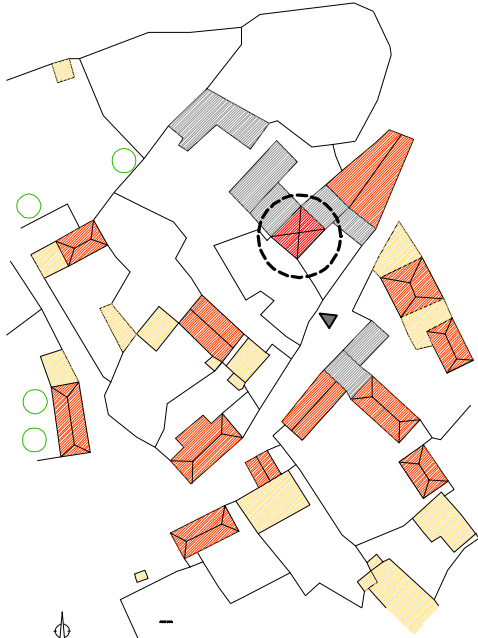

GÜNEYBATI CEPHESİ

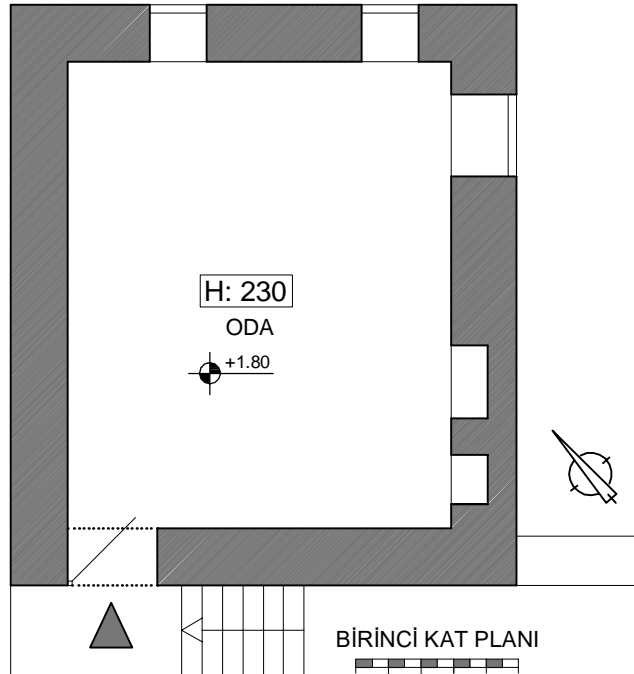
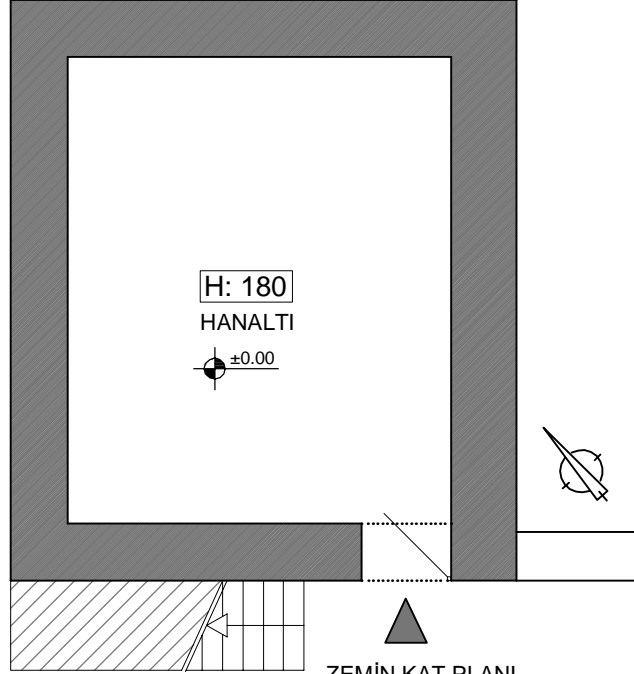
Şekil 3.142 Abdurrahman Güney evi cephesi ve arazi yerleşimi

KORUOBA

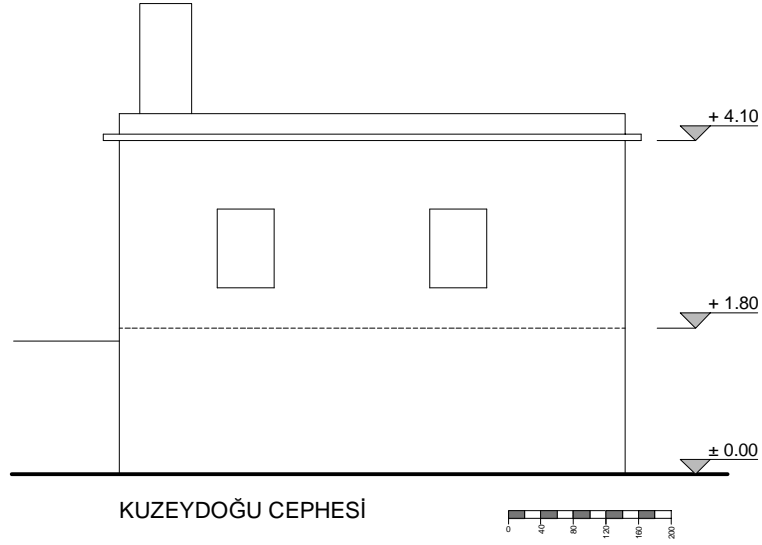
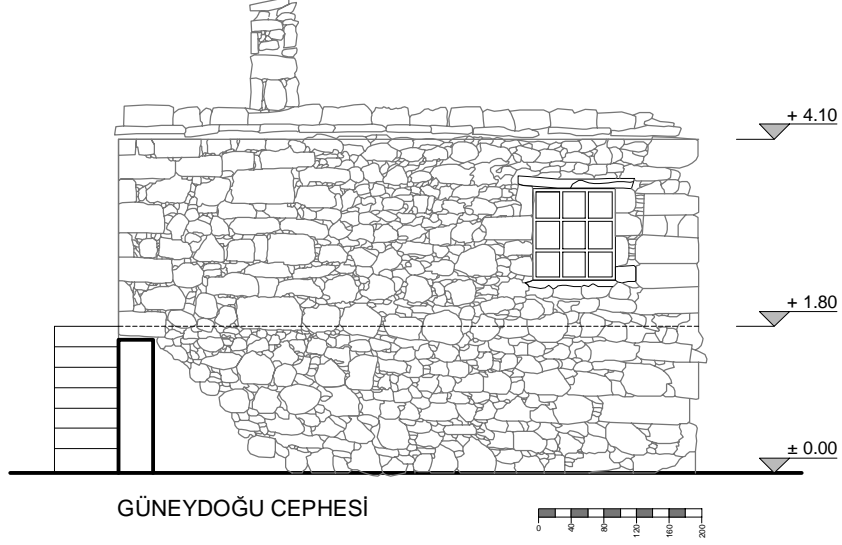
Şekil 3.143 Veli Tekin evi genel görünüm, arazi yerleşimi ve cephesi

KORUOBA

Şekil 3.144 Veli Tekin evi kat planları

KORUOBA

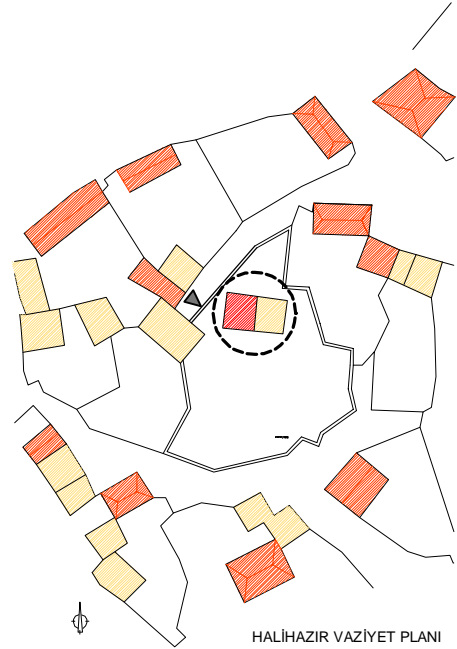
Parselin kuzey köşesine yerleştirilmiş olan sofasız iki katlı yapının girişi güneybatı cephesindedir. Hanaltı üzeri tek göz odadan oluşur. Üst kat odada ocaklık bulunur. Düz toprak dam ve katlar arası döşeme tamamen yıkılmış durumdadır. Katlar arası döşemenin taşıyıcı ahşap elemanlarının duvardaki izleri gözlemlenebilmektedir.

Şekil 3.145 Veli Tekin evi cepheleri

BEKTAŞ

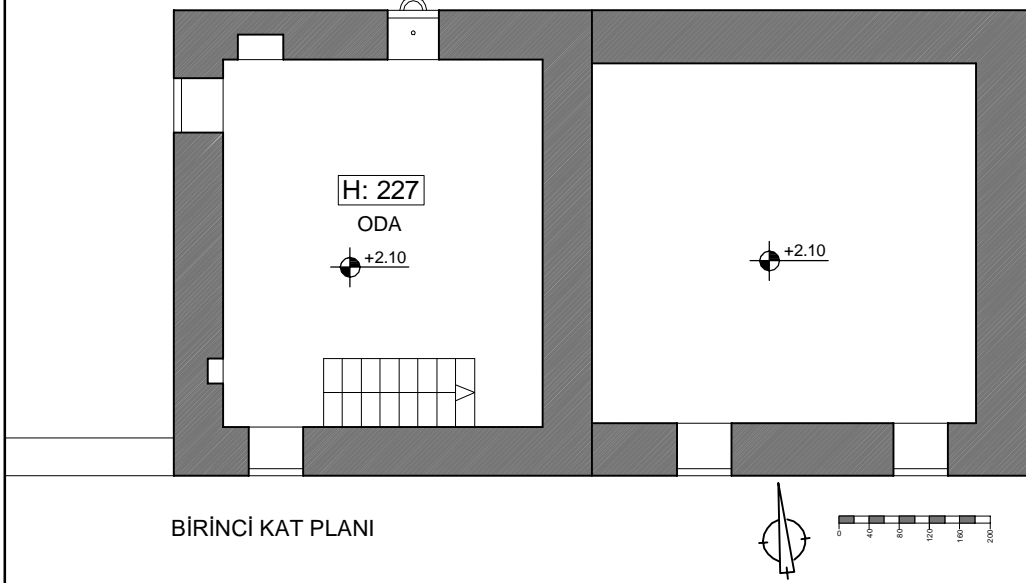
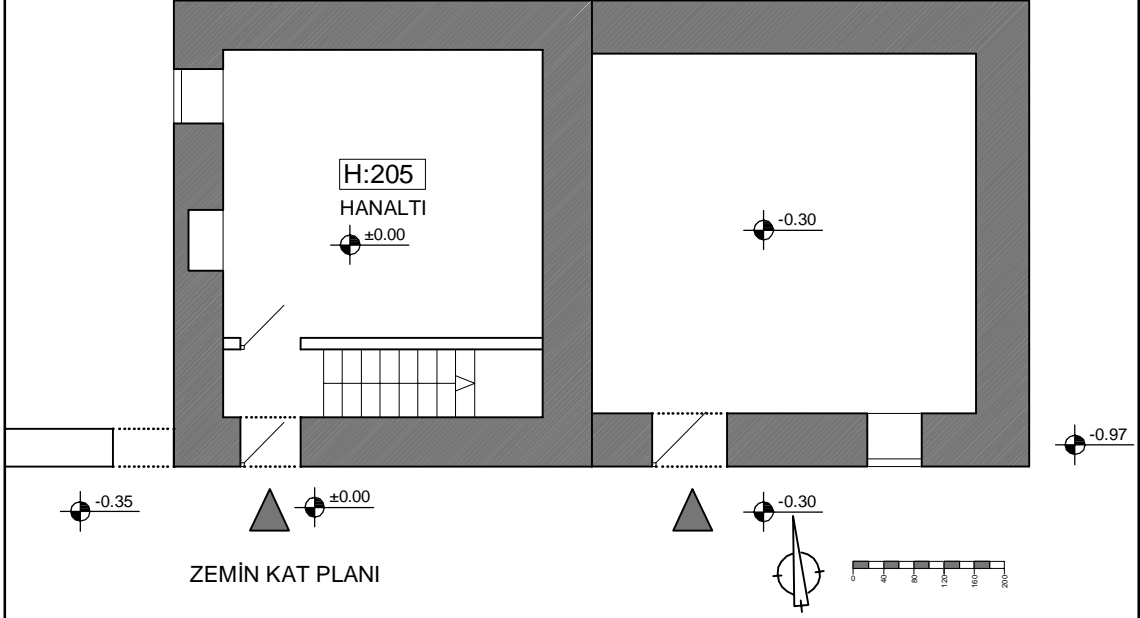

Parsel içine yerleştirilmiş olmasına rağmen, geleneksel yapım yöntemi ile uyumlu olarak bahçeyi kuzeyden gelen rüzgarlardan koruyacak şekilde konumlandırılmıştır. Parsel girişi kuzeybatıya, evin giriş kapısı güneybatıya bakmaktadır. Bitişğine sonradan başka bir konut yapısı daha yapılmıştır. Bu konut yapısının içine girilememiş, bina dışından alınan ölçülerle mevcut durumu tespit edilmiştir. İki katlı olan yapıda altta merdivenin olduğu bir sofa ve bu sofadan ulaşılan bir hanaltı odası bulunmaktadır. Üst katta ise sofa yoktur. Merdivenle ulaşılan bir oda mevcuttur. Ocaklık alt katta yerleştirilmiştir. Bulaşıklik ise üst kattadır.

Şekil 3.146 Selahattin Özkan evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

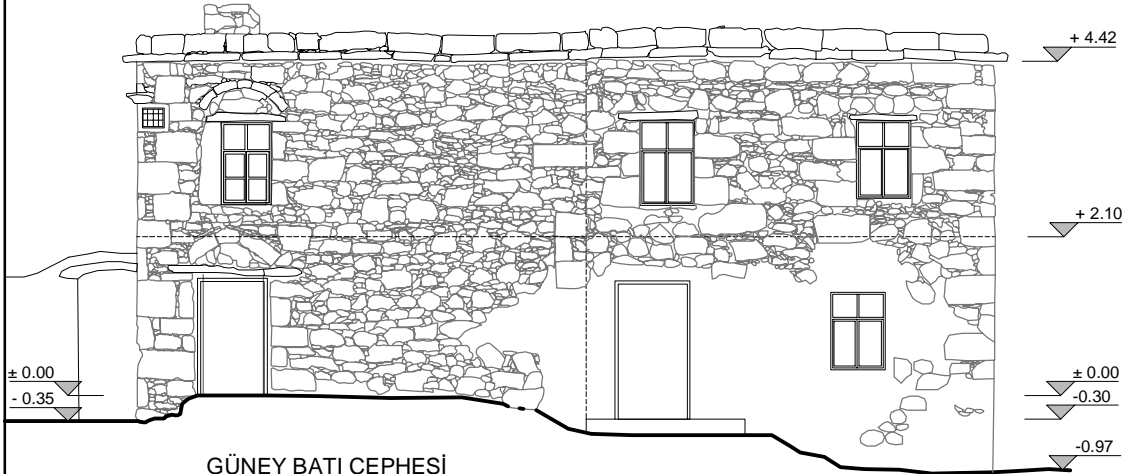
BEKTAŞ

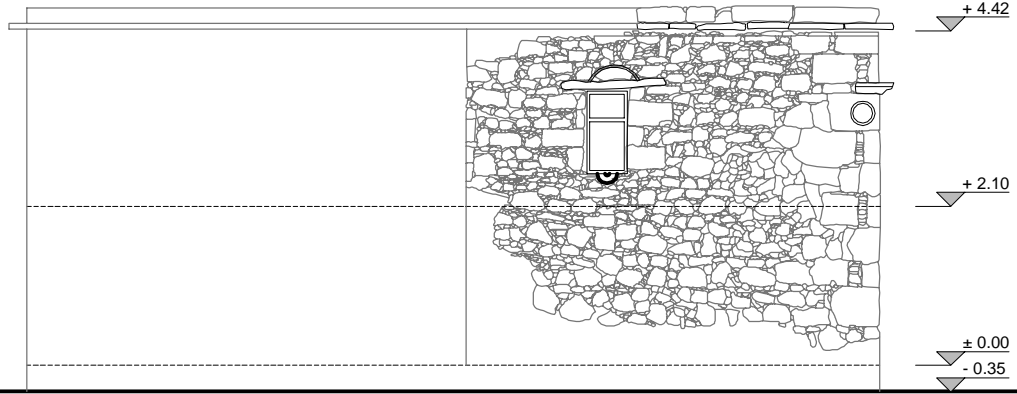
Mübadelen önce yapılmış olan konutun pencereleri kemerli, sonradan yapılanın ise düzdür. Cephede süsleme amacıyla taş saçağın 50 cm kadar altında söveler bulunmaktadır. Ayrıca gene süsleme amacıyla kırmızı tuğlalar kullanılmıştır. Beden duvarları taş olan yapının döşemeleri ahşaptandır. Düz toprak damlı olan konutta özgün ahşap lentolar ve doğramalar korunmuştur.

Şekil 3.147 Selahattin Özkan evi kat planları

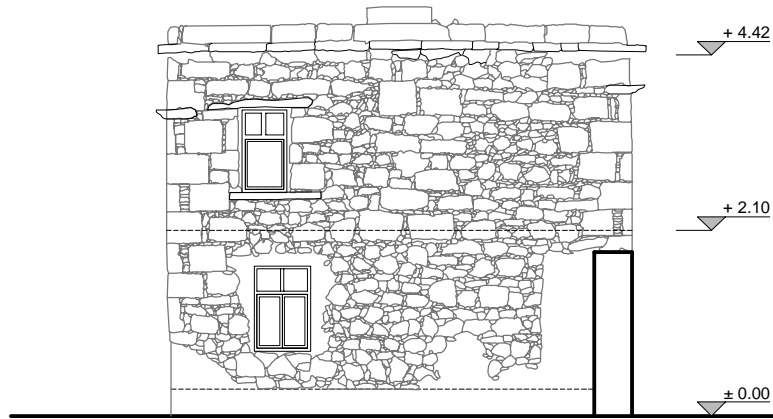
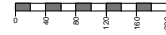
BEKTAŞ

GÜNEY BATI CEPHESİ

KUZEY DOĞU CEPHESİ

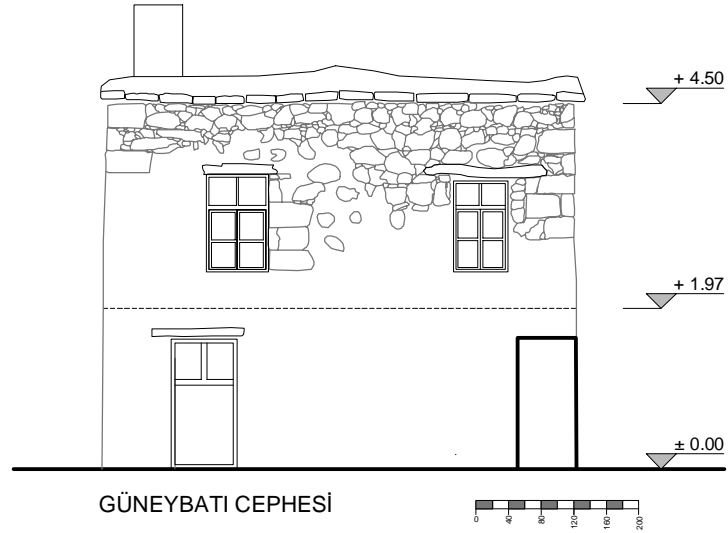

KUZEY BATI CEPHESİ

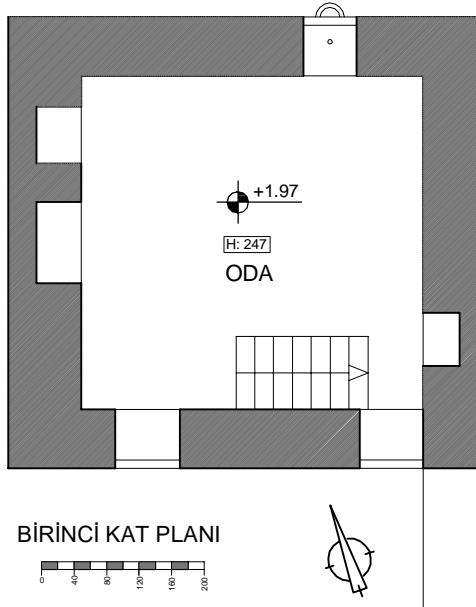
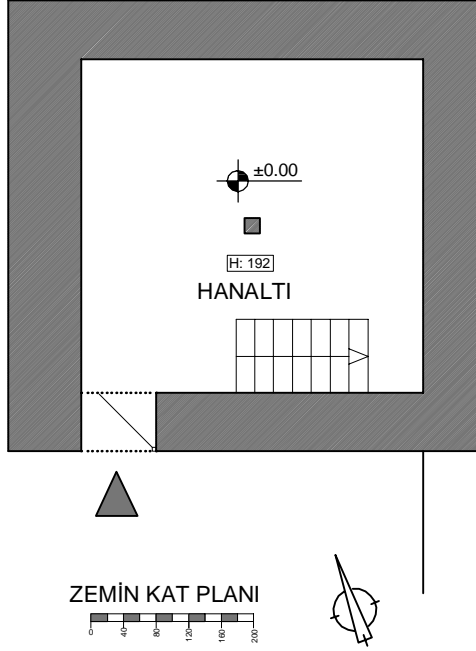
Şekil 3.148 Selahattin Özkan evi cepheleri

BEKTAŞ

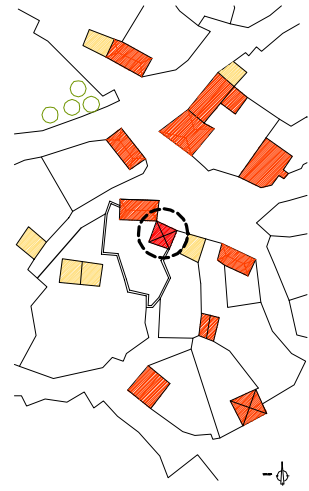
Şekil 3.149 Muharrem Çakmak evi genel görünüm ve cephe

BEKTAŞ

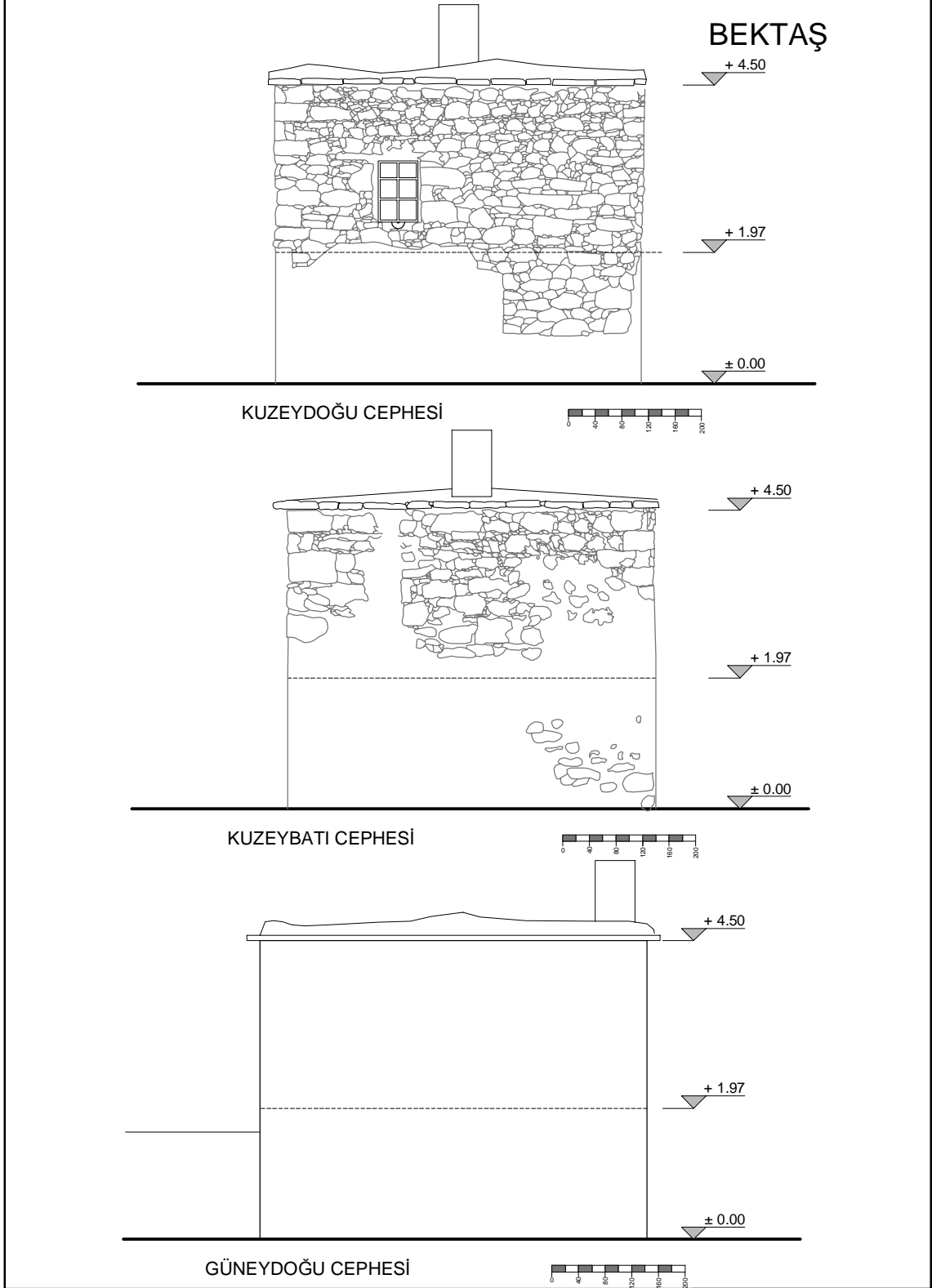

Parselin kuzey sınırına yerleştirilmiştir. Evin girişi kapısı güneybatıya bakmaktadır. İki katlı olan yapı bölgede sık rastlanan altta bir hanaltı, üstte bir odadan oluşan modele benzerlik gösterir ama yaygın görünen tipten farklı olarak merdiveni içerdedir. Üst kat odada bir ocaklık ve bir bulaşıklık gözlemlenmektedir.

Taştan imal edilmiştir. Döşemeler ahşaptandır. Hanaltında mekanın ortasında döşemeyi taşımak için kullanılan ahşap bir dikme bulunmaktadır. Kıрма çatılı olan konutta, odada özgün sergenler gözlemlenebilmektedir.

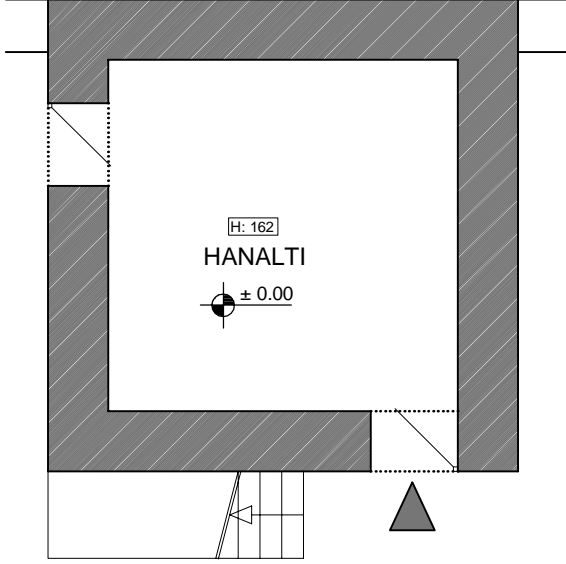

Şekil 3.150 Muharrem Çakmak evi kat planları ve arazi yerleşimi

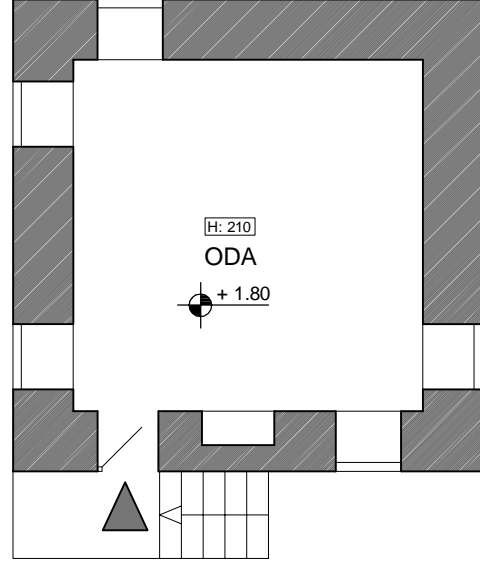
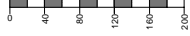

Şekil 3.151 Muharrem Çakmak evi cepheleri

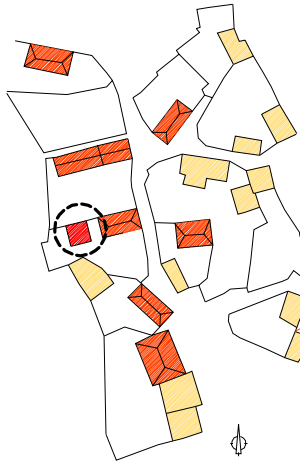
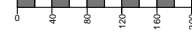
BEKTAŞ

ZEMİN KAT PLANI

BİRİNCİ KAT PLANI

HALİHAZİR VAZİYET PLANI

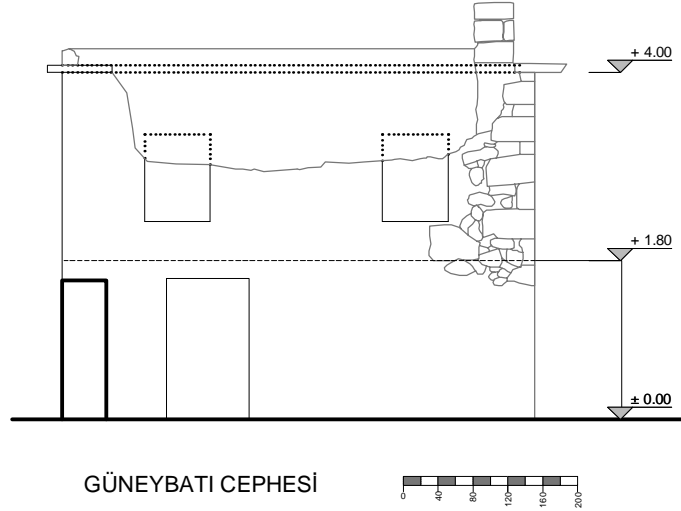
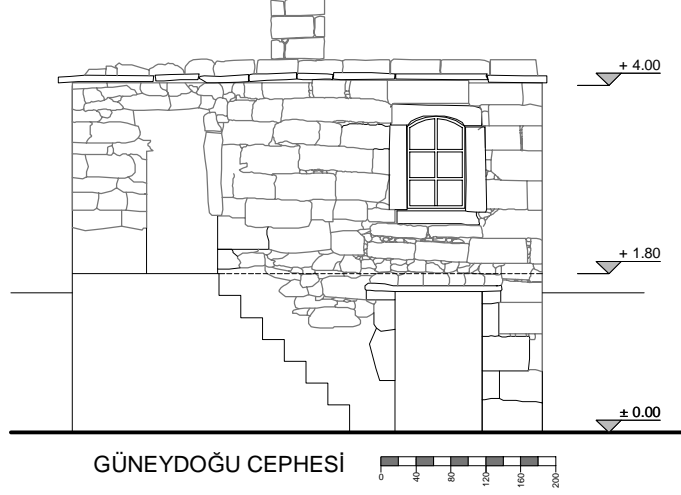

Avludan Görünüm

Ev parselin kuzey sınırına giriş kapısı güneybatıya bakacak şekilde konumlandırılmıştır. Ayrıca güneybatı cephesinden hanaltına giriş vardır. Bu giriş evin batısındaki meradan gelecek olan küçükbaş hayvanların hanaltına geçişi için yapılmış olabilir. İki katlı dıştan merdivenli bir yapıdır. Alt katta tek göz bir hanaltı, üst katta bir oda bulunur.

Şekil 3.152 Mehmet Atik evi kat planları, arazi yerleşimi ve genel görünüm

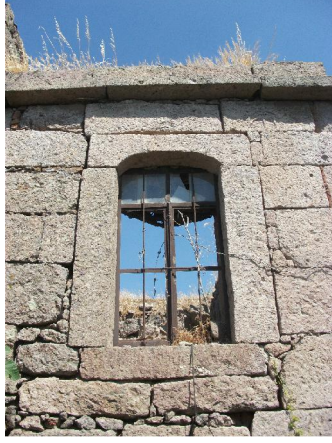
BEKTAŞ

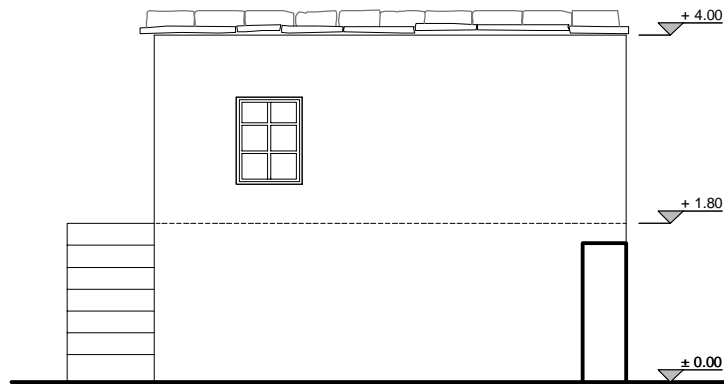
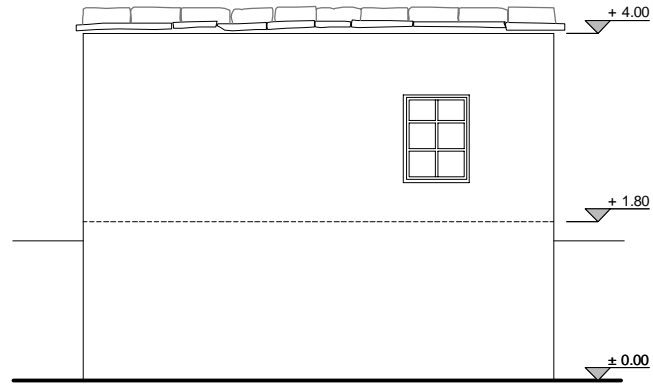
Arka cephe kısmen yıkılmış olsa da ön cephedeki muntazam taş işçiliği göze çarpmaktadır. Duvarlar taştan yapılmıştır. Merdiven evin dışındadır. Bu nedenle taştan yapılmıştır. Döşemeler tamamen yıkılmış olduğu için, taş duvarda ahşap taşıyıcıların oturduğu oyuklar haricinde taşıyıcı sisteme dair bir detay gözlemlenememiştir.

Şekil 3.153 Mehmet Atik evi cepheleri

BEKTAŞ

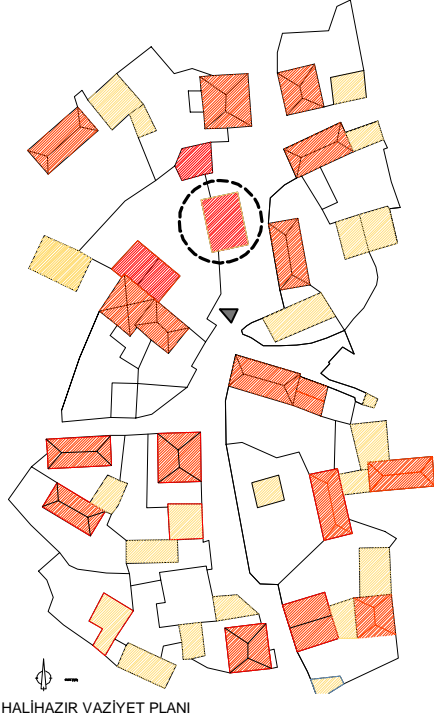

Pencere

Şekil 3.154 Mehmet Atik evi cepheleri ve pencere detayı

BALABANLI

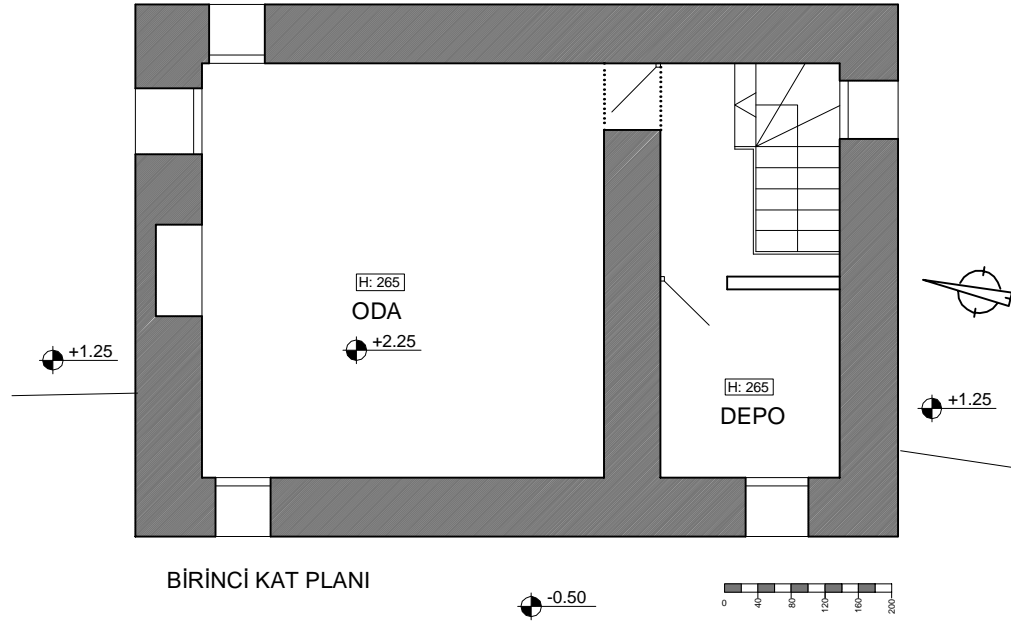
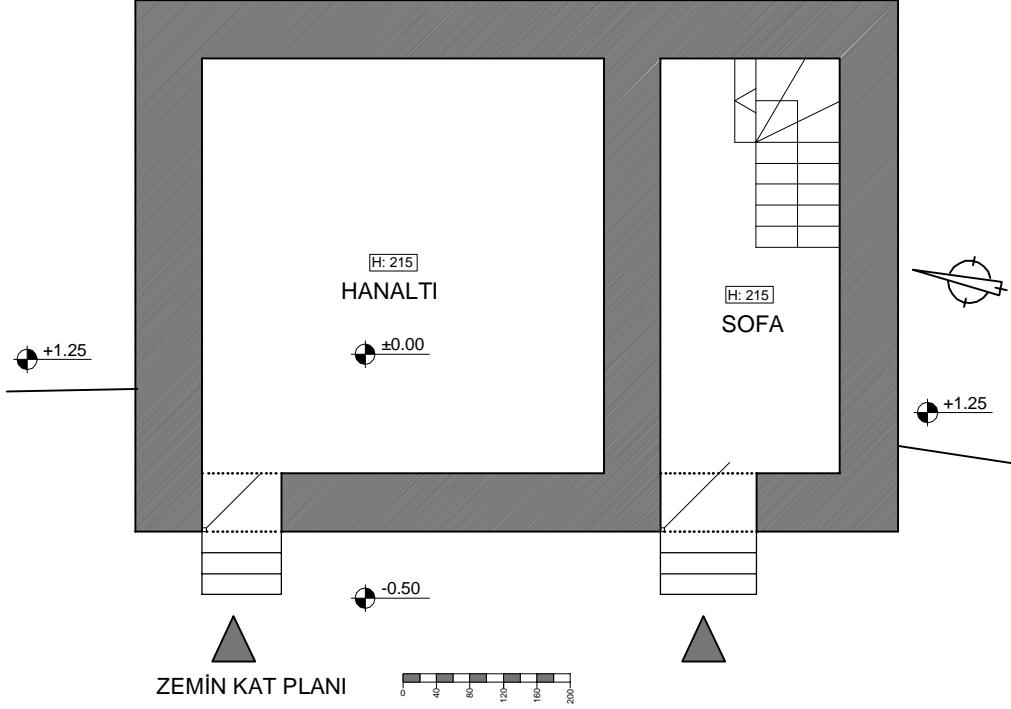
HALİHAZIR VAZİYET PLANI

Aynı parsel içinde konutun yanısıra bir ahır ve depo niyetiyle kullanılan bir müştemilat yapısı bulunmaktadır.

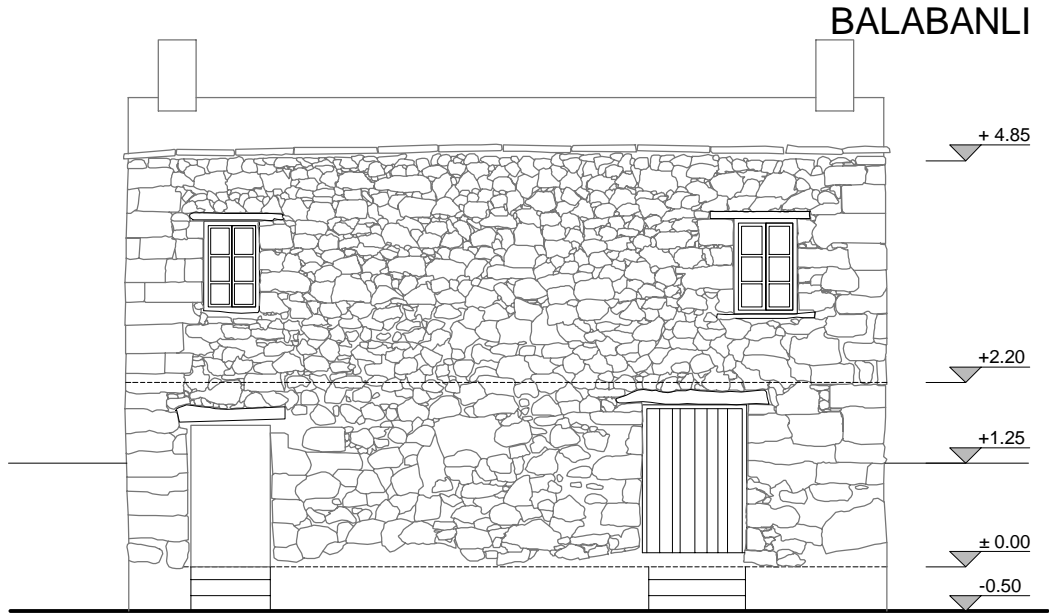
Ancak bu yapılar pansiyona dönüştürülmek üzere tadilat halinde oldukları için özgün halleri tespit edilememiştir. Parselin doğu sınırına yerleşmiş olan iki katlı yapıda, alt katta birbirlerinden ayrı girişleri bulunan hanaltı ve sofa, üst katta ise sofadan ulaşılan bir oda ve depo bulunmaktadır. Köşe sofalı plan tipindedir. Ana giriş kapısı güneybatı yönündedir.

Şekil 3.155 Kadir Şen evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

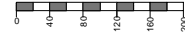
BALABANLI

Şekil 3.156 Kadir Şen evi kat planları

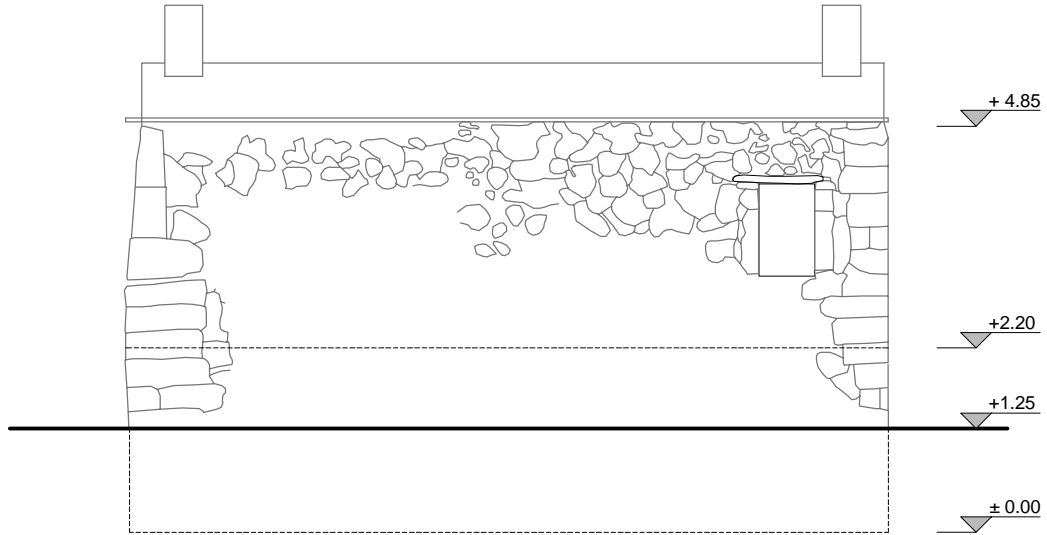

GÜNEYBATI CEPHESİ

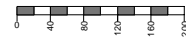

İç ve dış duvarlar taştan yapılmıştır. Lentolar ahşaptır. Odalarda sergenler ve pencere içine takılan kepenkler halen gözlemlenebilmektedir. Ahşap doğramalar da korunmuş durumdadır.

Beşik çatılı olan bu yapıda çatı tamamen yıkılmış ve ondülin ile kapatılmıştır. İncelenen konutlar arasında beşik çatılı olan tek yapıdır.

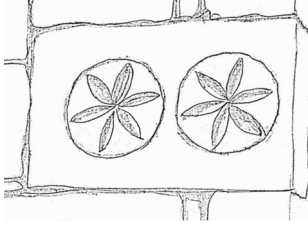

KUZEYDOĞU CEPHESİ

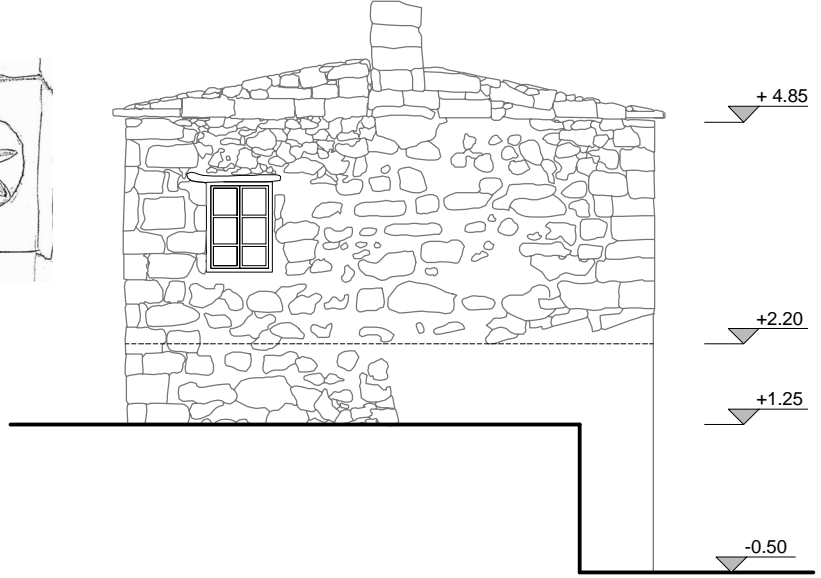

Şekil 3.157 Kadir Şen evi cepheleri

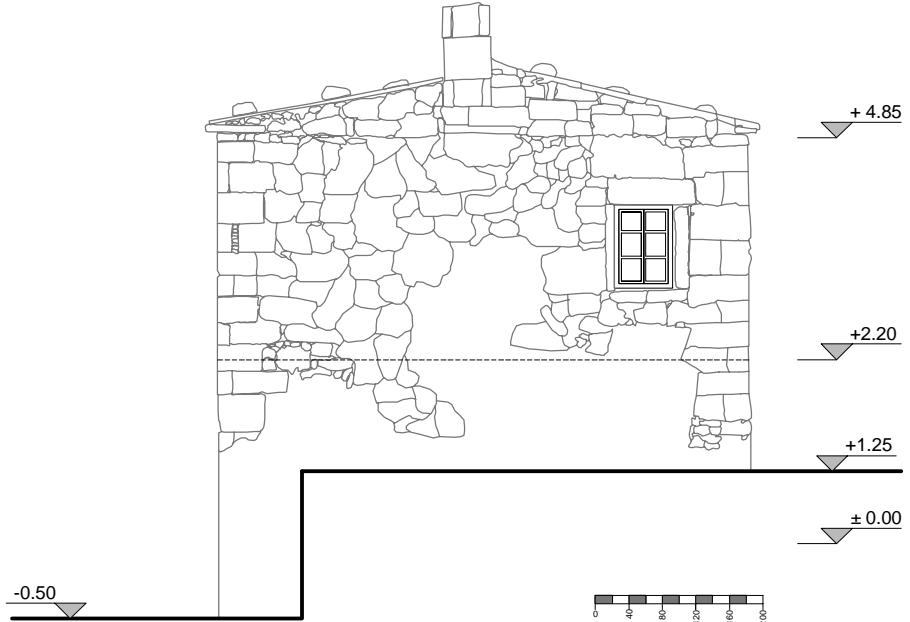
BALABANLI

Köşe taşı detayı

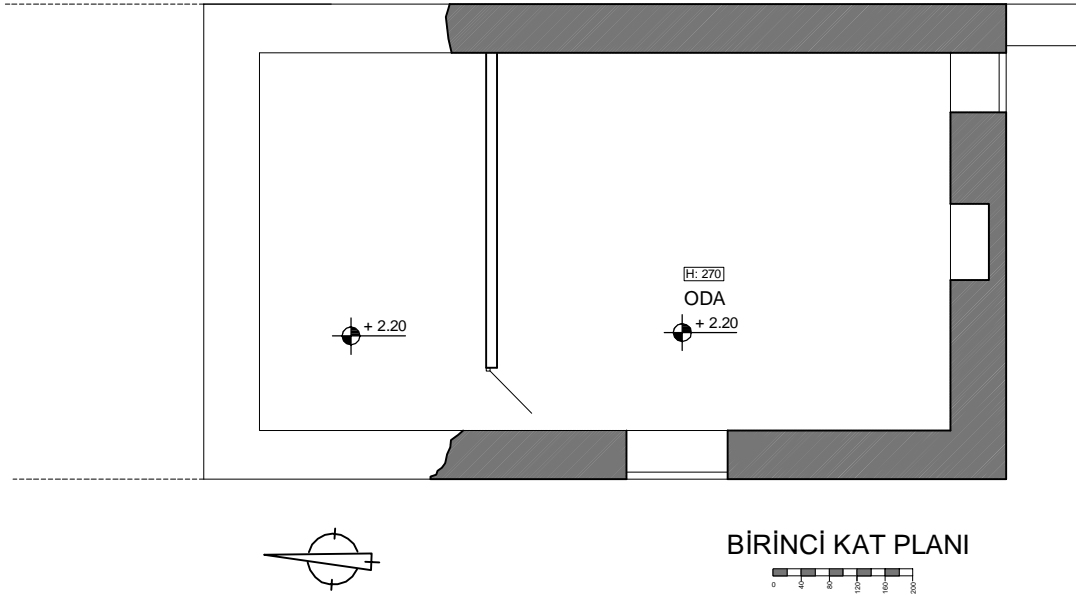
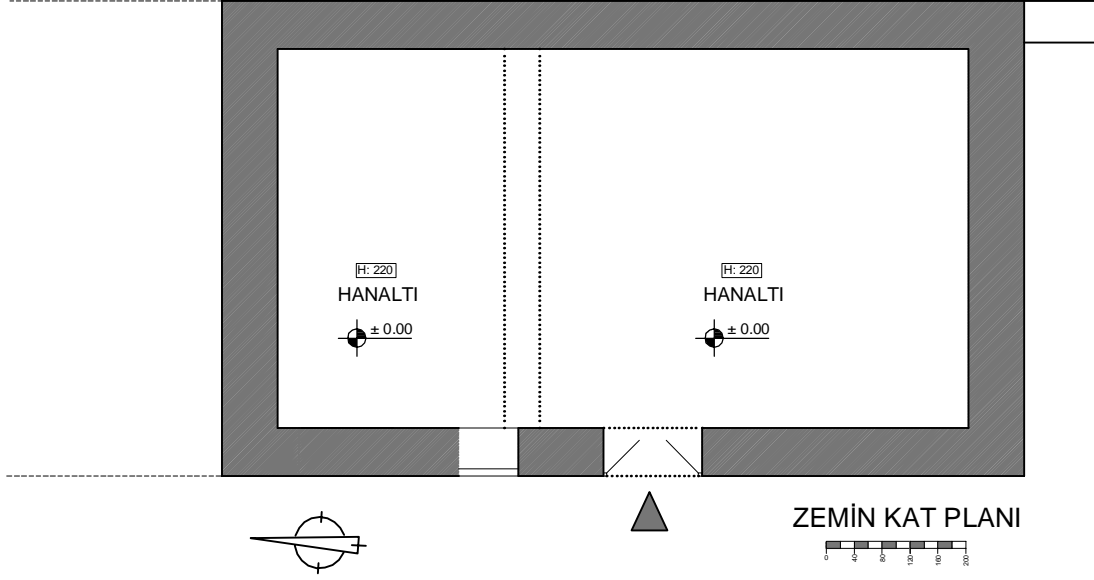
0 40 80 120 160 200
KUZEYBATI CEPHESİ

0 40 80 120 160 200
GÜNEYDOĞU CEPHESİ

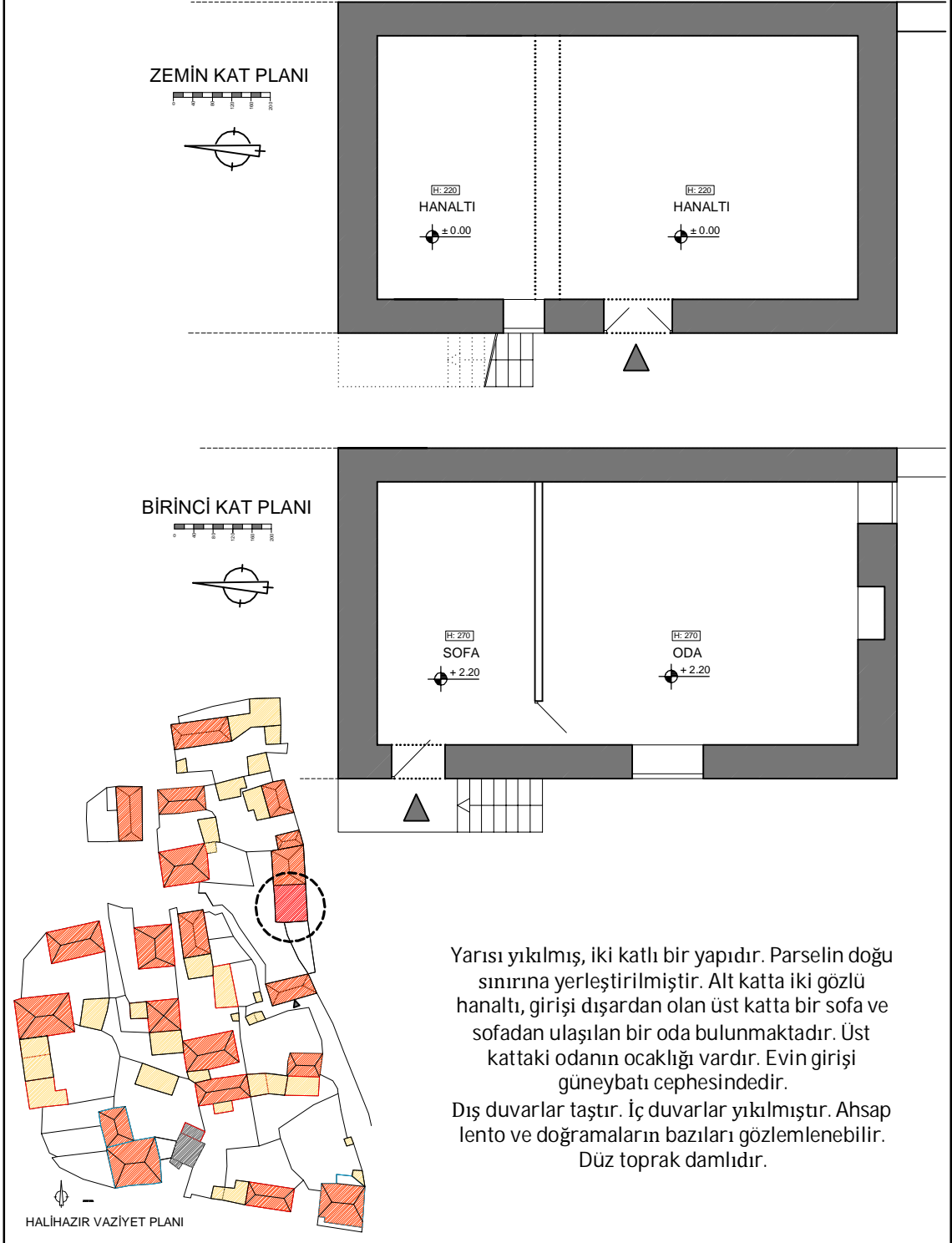
Şekil 3.158 Kadir Şen evi detay ve cepheleri

BALABANLI

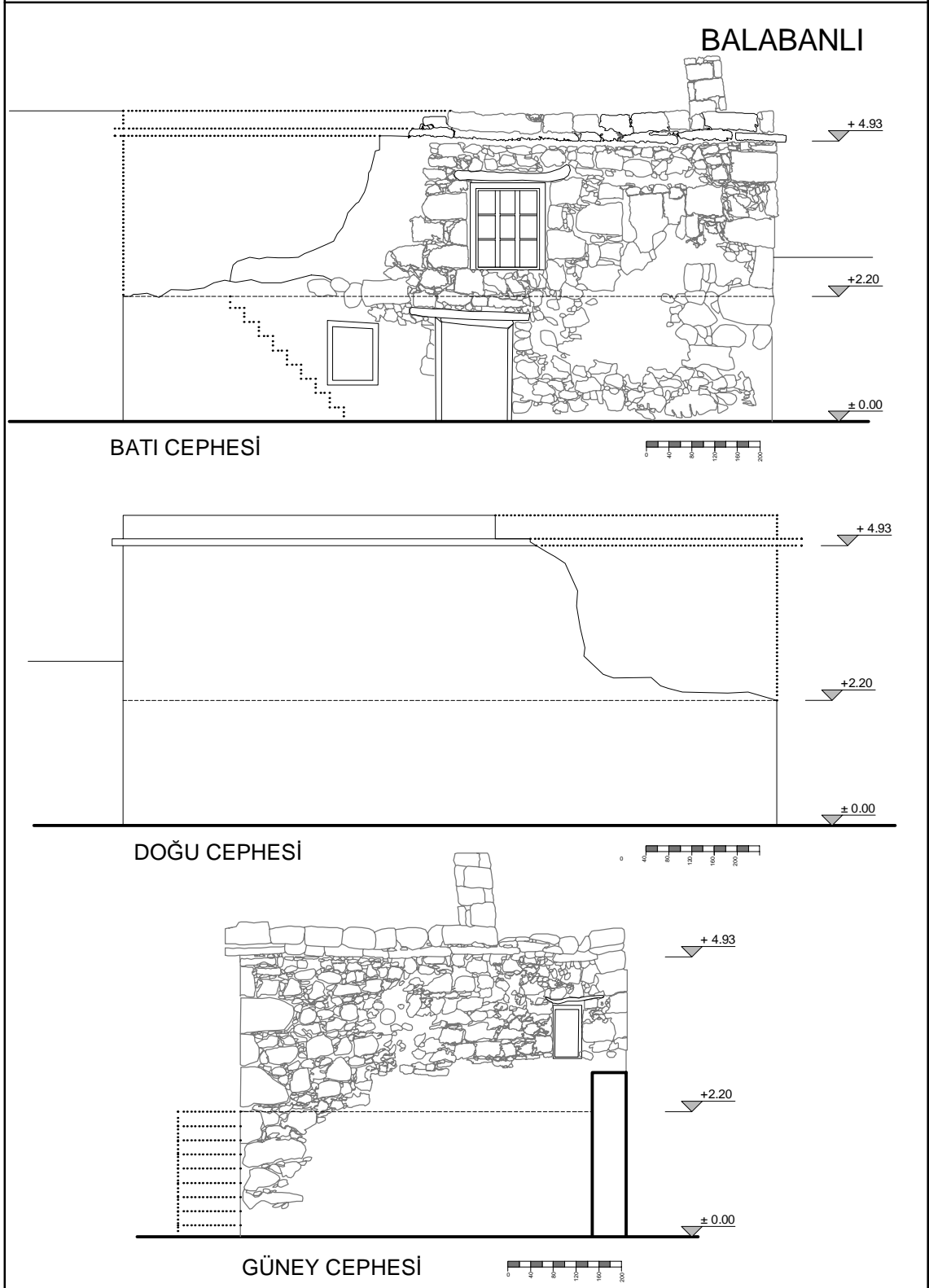

Şekil 3.159 Şaban Yıldız evi kat planları rölövesi

BALABANLI

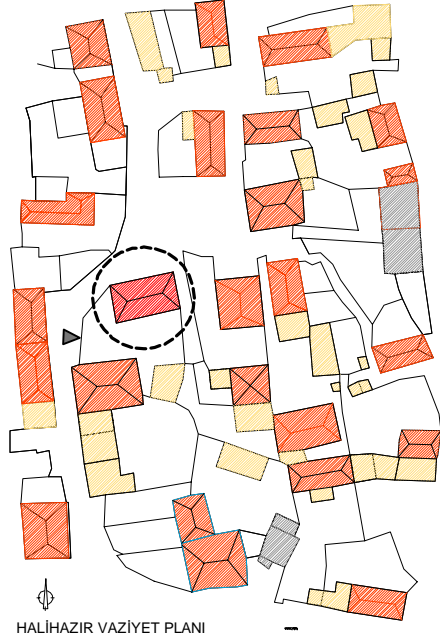

Şekil 3.160 Şaban Yıldız evi kat planları restitüsyonu ve arazi yerleşimi

Şekil 3.161 Şaban Yıldız evi cepheleri

BALABANLI

Ev büyük oranda tadilat geçirmiştir. Ayrıca eklemeler yapılmıştır. Bu nedenle özgün detayların büyük bir kısmı gözlemlenememektedir. Parselin kuzey sınırına yerleştirilen bu iki katlı konutun özgün hali dış sofalı plan tipindedir. Hem alt katta hem de üst katta ortadaki sofa yanında iki oda bulunmaktadır.

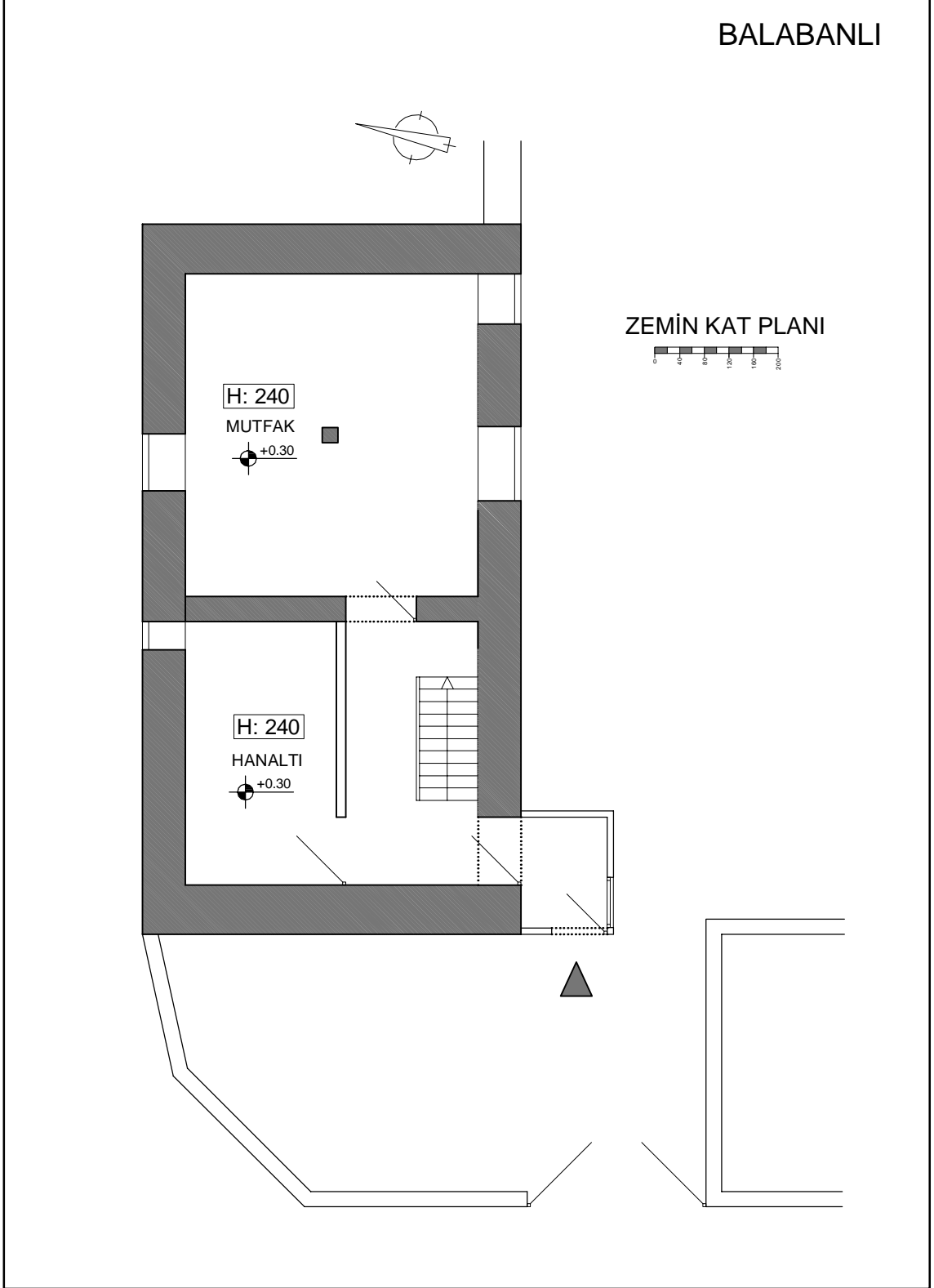
Evin giriş kapısı güneydoğu yönündedir. Alt kattaki pencereler genişletilip etrafları sıvandığı için özgün boyutlar gözlemlenememektedir. Ama üst kat pencere açıklıkları özgün taş lentoları ile belirgindir. Üst kattaki iki odada da ocaklık bulunur. Bu odalardan birinde bulaşıklik da vardır. Altta şu anda mutfak olarak kullanılan odada bir ocaklık vardır.

Cephe çok müdahale gördüğü içi karakterini kaybetmiştir ama desenli köşe taşı, süsleme amaçlı kullanılan kırmızı kiremitler, bulaşıklik ayağı, saçak taşları gibi özgün detaylar halen gözlemlenebilir. Kıрма çatının eve sonradan ilave edildiği belirtilmiştir. Özgün ahşap pencereler pimapen ile değiştirilmiştir.

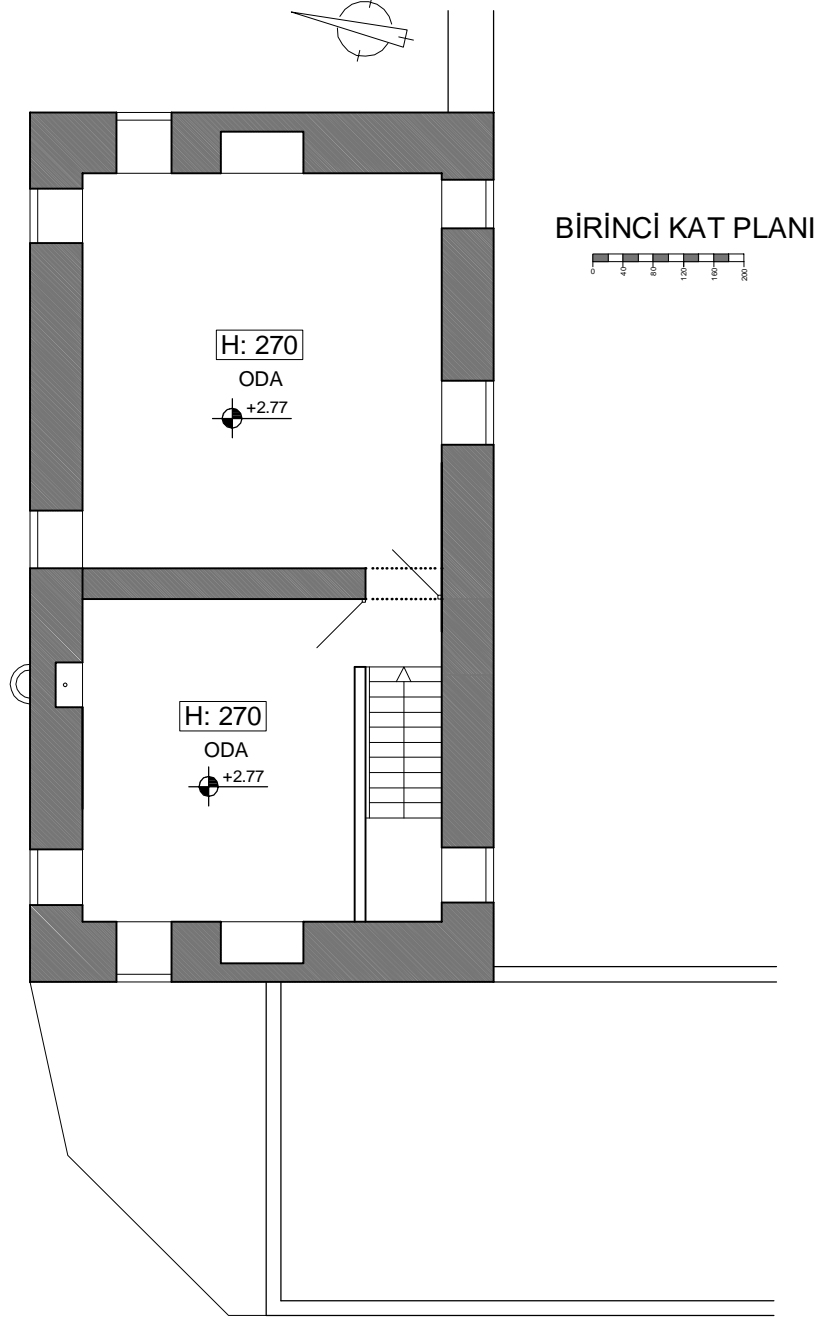
Şekil 3.162 Kadir Öztürk evi arazi yerleşimi ve genel görünüm

BALABANLI

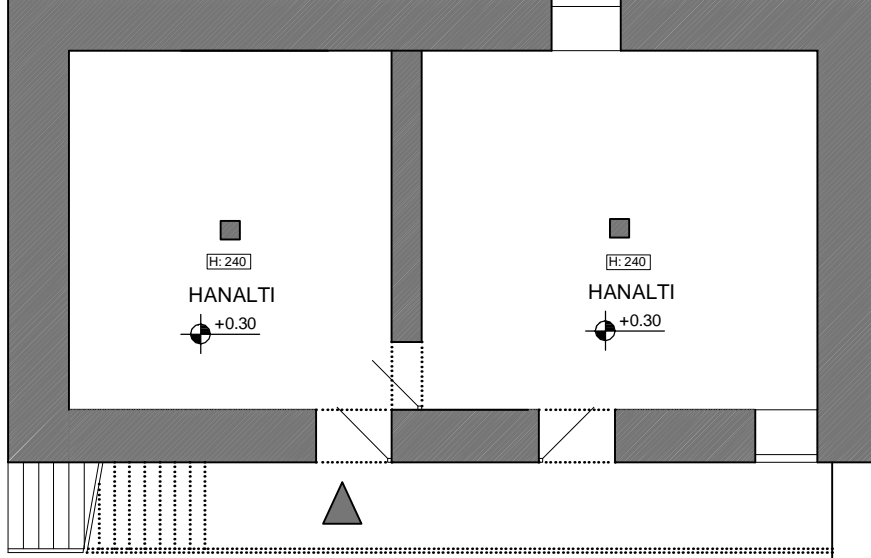
Şekil 3.163 Kadir Öztürk evi zemin kat planı rölövesi

BALABANLI

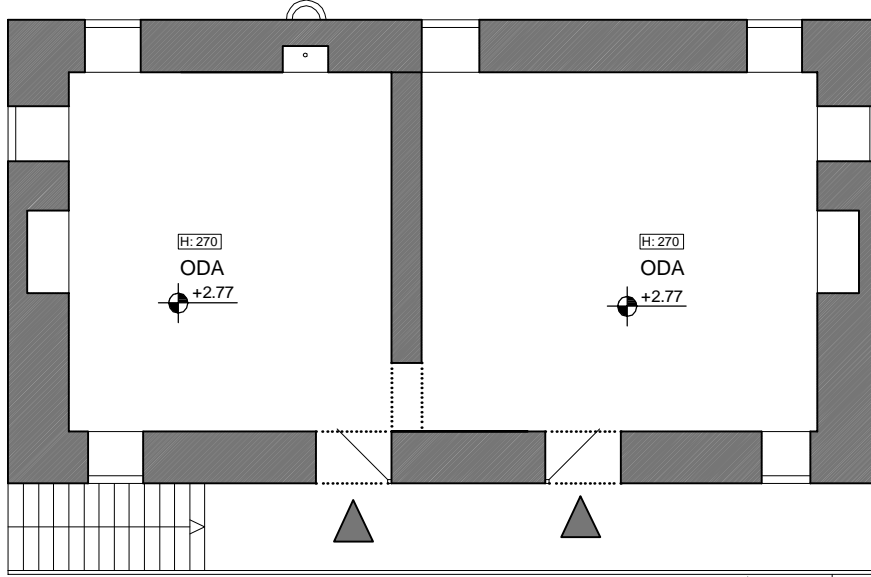

Şekil 3.164 Kadir Öztürk evi birinci kat planı rölövesi

BALABANLI

ZEMİN KAT PLANI

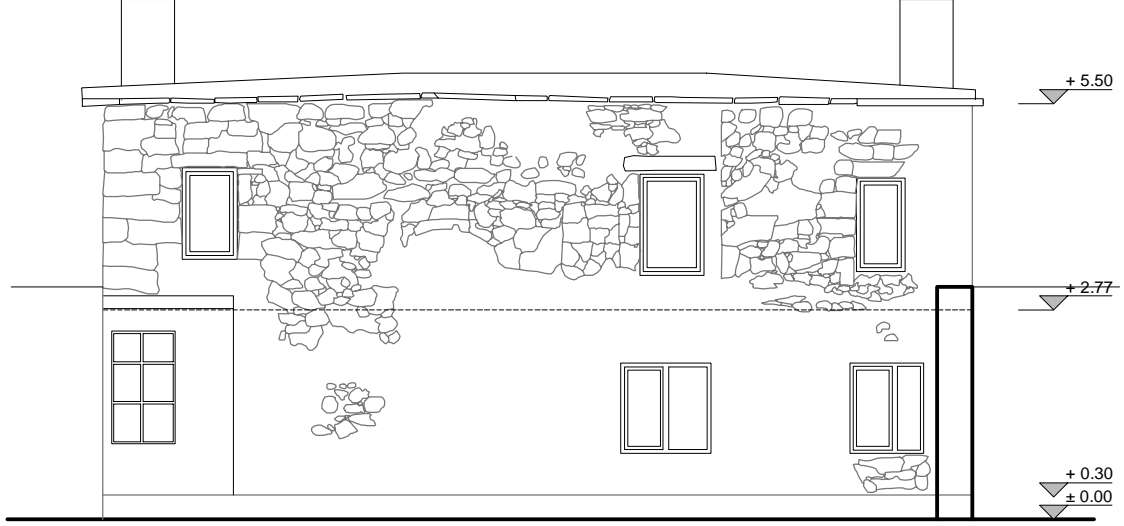

BİRİNCİ KAT PLANI

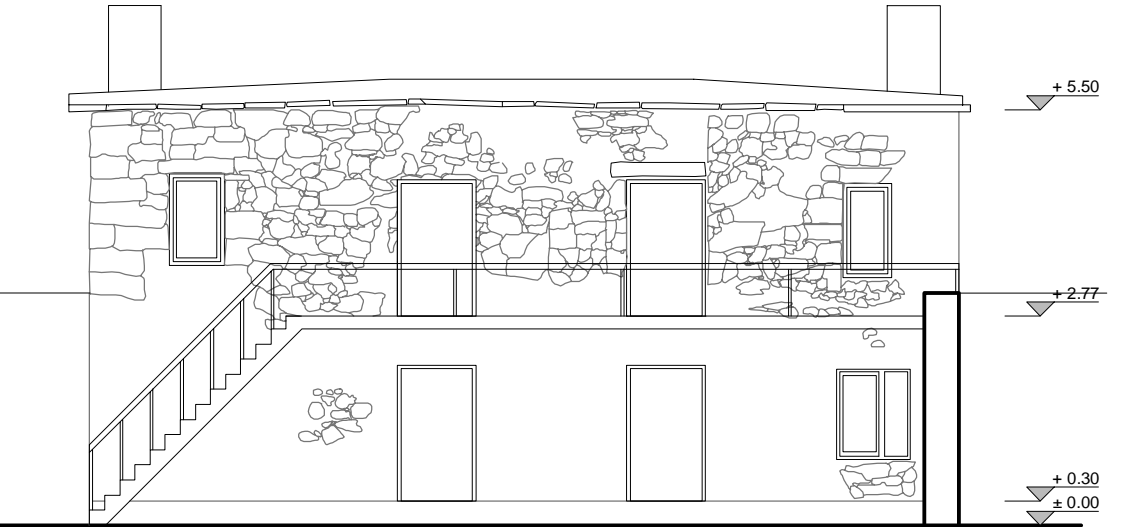

Şekil 3.165 Kadir Öztürk evi kat planları restitüsyonu

BALABANLI

GÜNEY DOĞU CEPHESİ RÖLÖVESİ

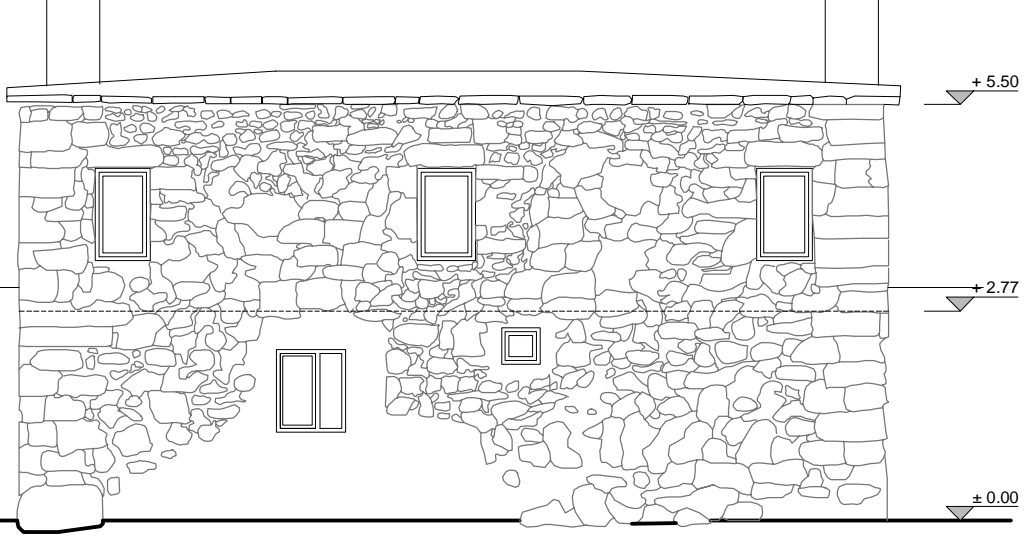

GÜNEYDOĞU CEPHESİ RESTİTÜSYONU

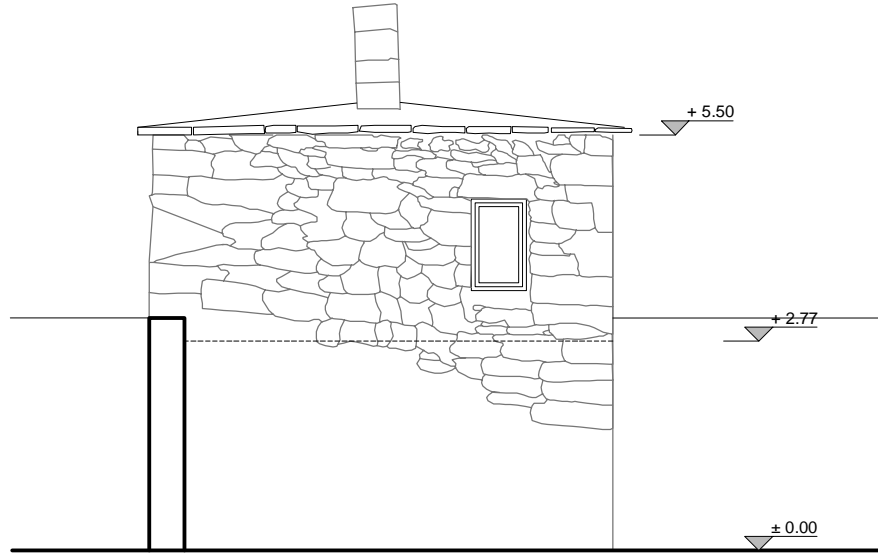

Şekil 3.166 Kadir Öztürk evi giriş cephesi rölöve ve restitüsyonu

BALABANLI

KUZEYBATI CEPHESİ

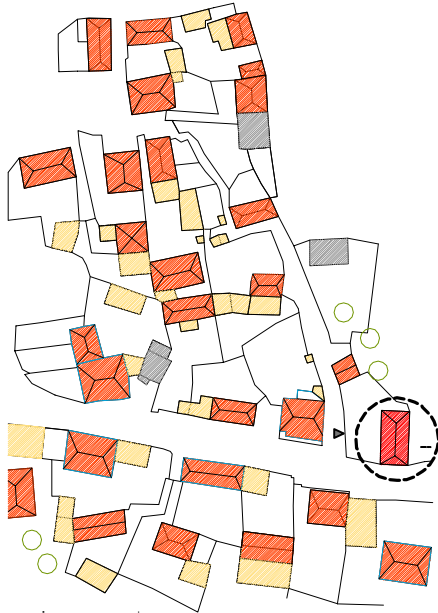

KUZEYDOĞU CEPHESİ

Şekil 3.167 Kadir Öztürk evi cephe rölövesi

BALABANLI

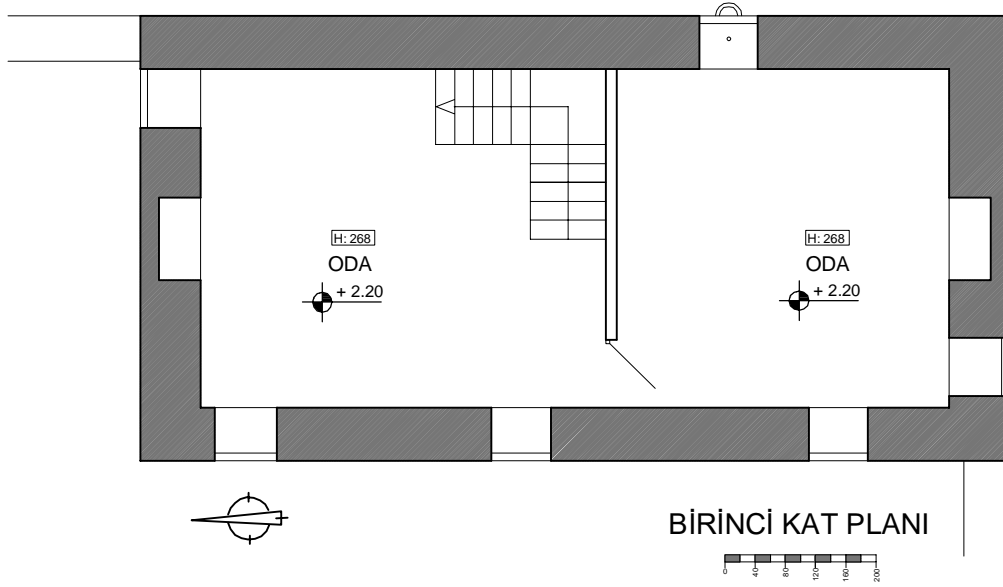
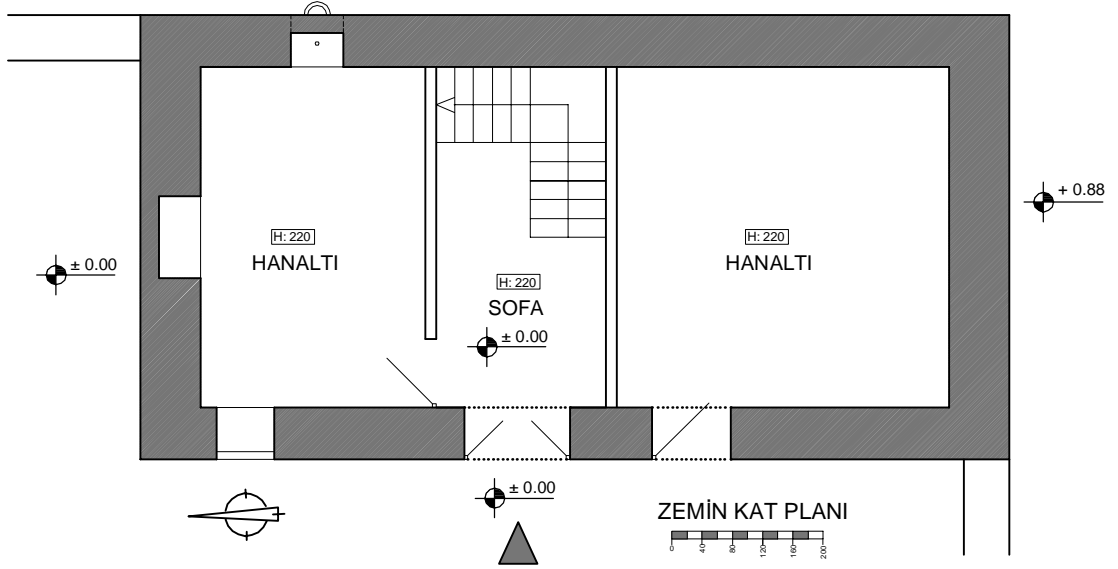

HALİHAZIR VAZİYET PLANI

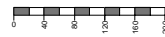
Özgün hali kemerli olup, kemerleri sonradan kapatılmış olan konutun bu özelliğinden dolayı Rum ustalar tarafından yapılmış olduğu düşünülmektedir. Parsel girişinin tam karşısına gelecek şekilde, parselin doğu sınırına konumlandırılmıştır. Yapı iki katlıdır. Alt katta bir sofa ve iki hanaltı odası bulunur. Ancak bu hanaltılardan birinin girişi dışardandır. Bu hanaltı büyük ihtimalle ağıl olarak kullanılmaktadır. Diğer hanaltıda hem ocaklık hem de bulaşıklık bulunduğu için oda olarak mı yoksa hanaltı olarak mı kullanıldığı tespit edilememiştir. Üst kata çıkıldığında odadan daha büyük bir alana sahip olan sofaya ulaşılır. Sofadan odaya geçiş vardır. Hem sofada hem odada ocaklık bulunmaktadır. Cephelerde bulaşıklık ayağının yanı sıra giriş kapısı üzerinde çiçek koymak amacıyla kullanılan taşlar bulunmaktadır.

Şekil 3.168 İbrahim Erol evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

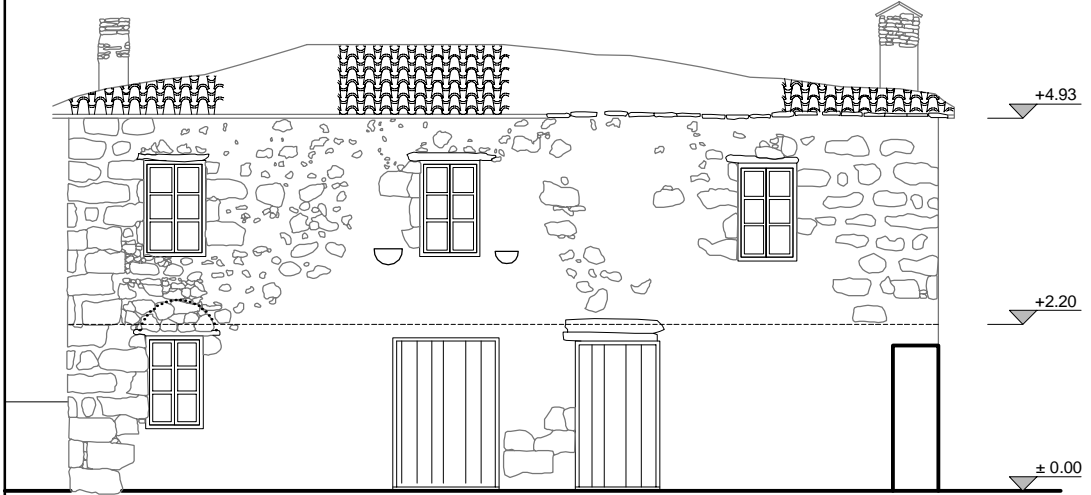
BALABANLI

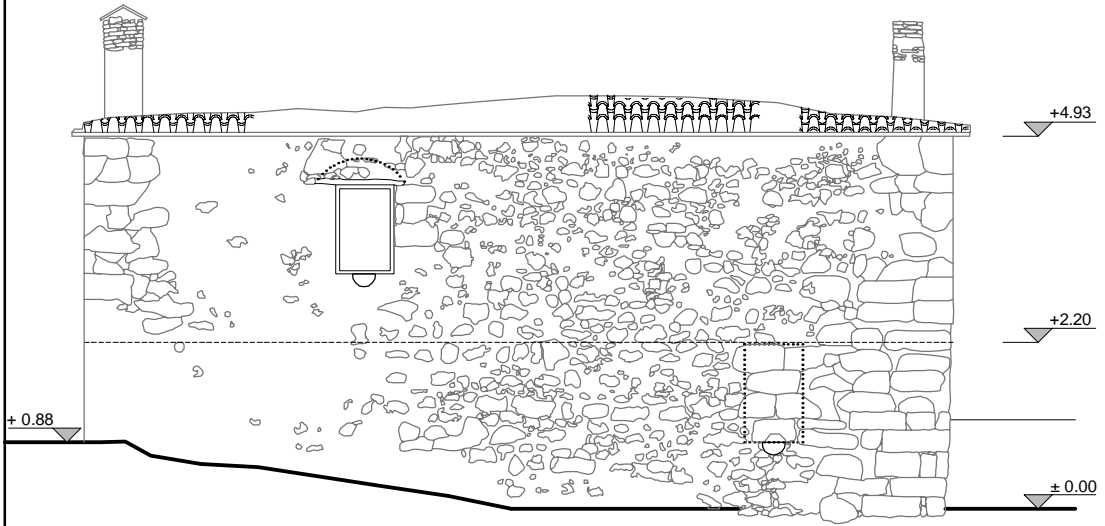
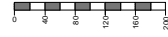
Şekil 3.169 İbrahim Erol evi kat planları

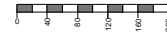
BALABANLI

BATI CEPHESİ

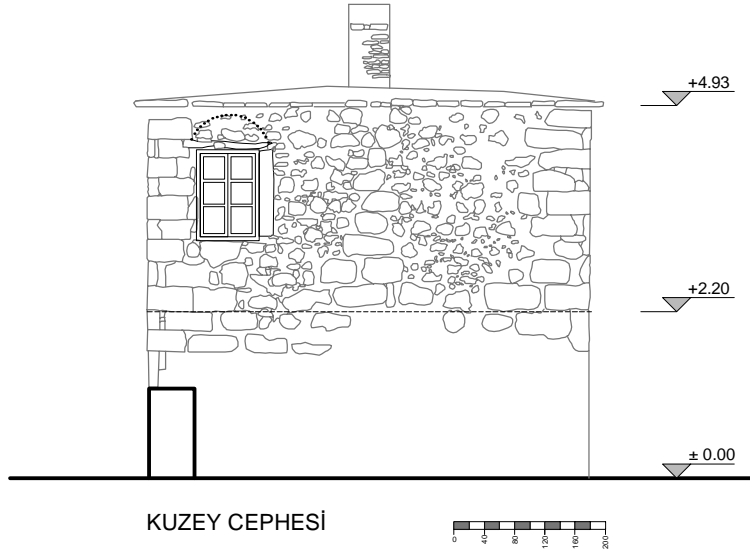
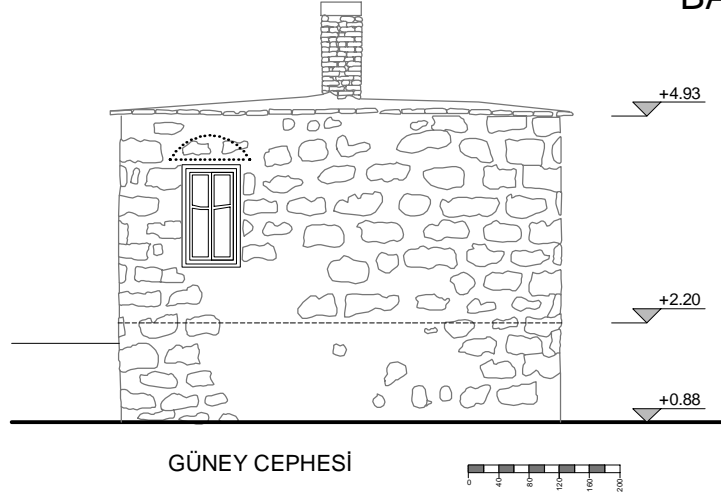

DOĞU CEPHESİ

Şekil 3.170 İbrahim Erol evi cepheleri

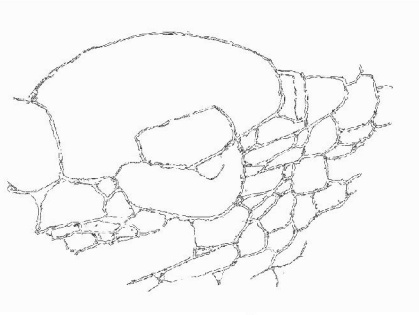
BALABANLI

Evin giriş kapısı batı cephesindedir. Simetrik bir cephe düzeni gözlemlenmemektedir. Giriş kapısının üstündeki pencerenin iki yanına çiçeklikler yerleştirilmiştir. Ahşap lentolu pencereler üzerindeki kemerlerin izleri, kemerleri kapatmak için kullanılan sıva izlerinden anlaşılmaktadır. Bulaşıklık ayakları cephelerden gözlemlenebilmektedir. Zemin kattaki hanaltı cephesinde bulaşıklık ayağının olduğu pencere sonradan kapatılmıştır. Bu pencerenin izleri hem içten hem dıştan gözlemlenebilmektedir.

Şekil 3.171 İbrahim Erol evi cepheleri

BALABANLI

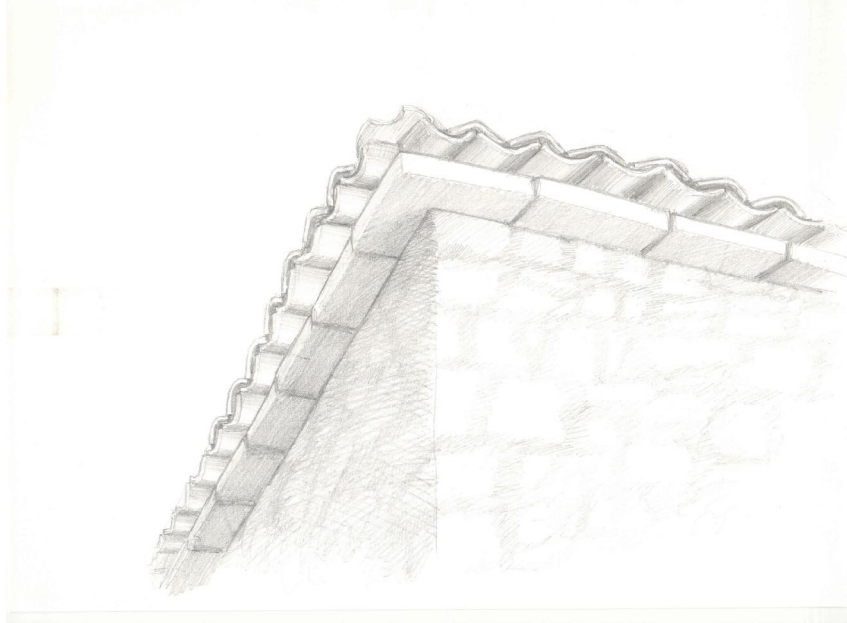

Bulaşıklık ayağı

Çiçeklikler (çizen Handan Kaynakgöz)

Ocaklık bacaları kırmızı tuğladır . Evin saçak taşları kırmızı kiremittendir ve oldukça yeni görünmektedir. Kırmızı kiremitten yapılmış saçak örneğine bu dönemdeki diğer yapılarda rastlanmadığı için bu saçak ve çatının sonradan yapılmış olduğu iddia edilebilir. Çatı konstrüksiyonu yıkılmış olsa da oda içlerindeki sergenler halen gözlemlenebilmektedir.

Saçak (çizen Handan Kaynakgöz)

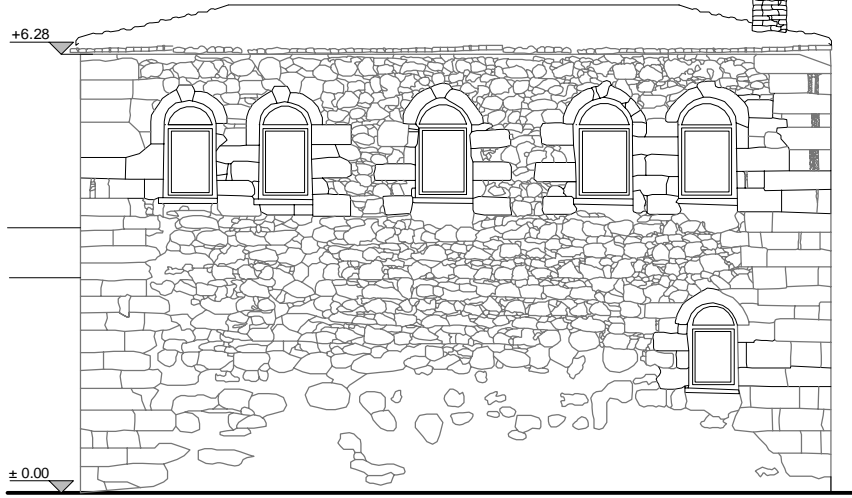
Şekil 3.172 İbrahim Erol evi detayları

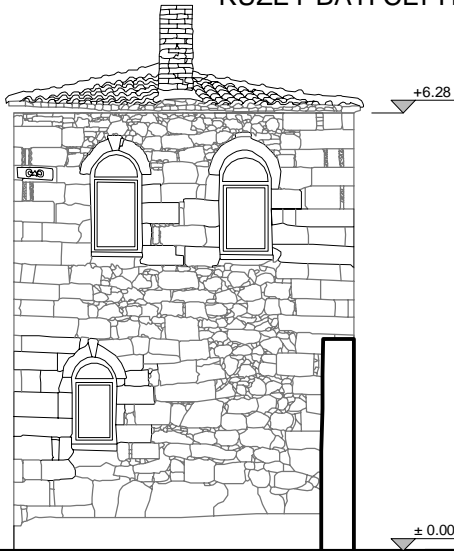
1938 yılında inşa edilmiş olan yapı mübadele döneminden önce yapılmış konutlarla kıyaslama yapılabilmesi amacıyla incelenmiştir. Yapı özenle korunmuş cephesi ile dikkat çeker. Bölge halkı ile yapılan görüşmelerde kemerli pencere yapılarının Rum ustalar tarafından yapılmış olduğu belirtilmiş olduğu için, Rum ustaların mübadeleden sonra da bölgeye gidip gelmeye devam ettikleri bilgisi bu yapı ile doğrulanmaktadır.

Şekil 3.173 Hüseyin Bektaş evi genel görünüm

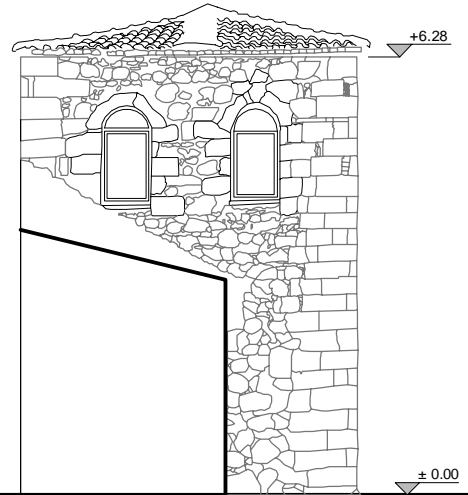
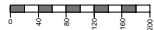
BALABANLI

KUZEY BATI CEPHESİ

GÜNEY BATI CEPHESİ

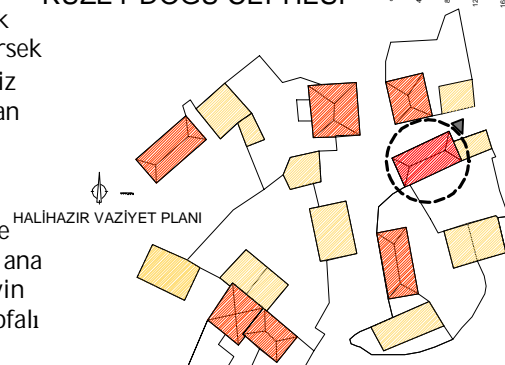

KUZEY DOĞU CEPHESİ

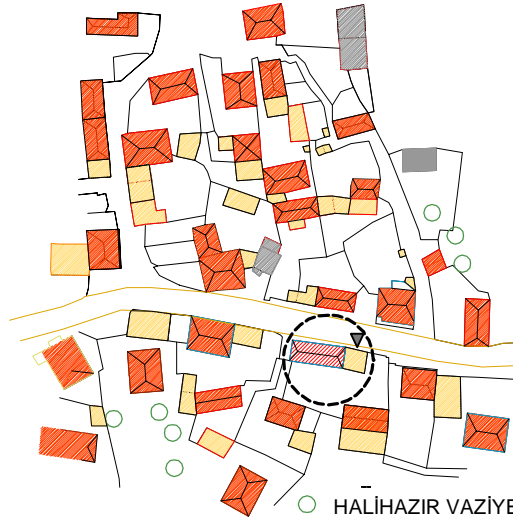
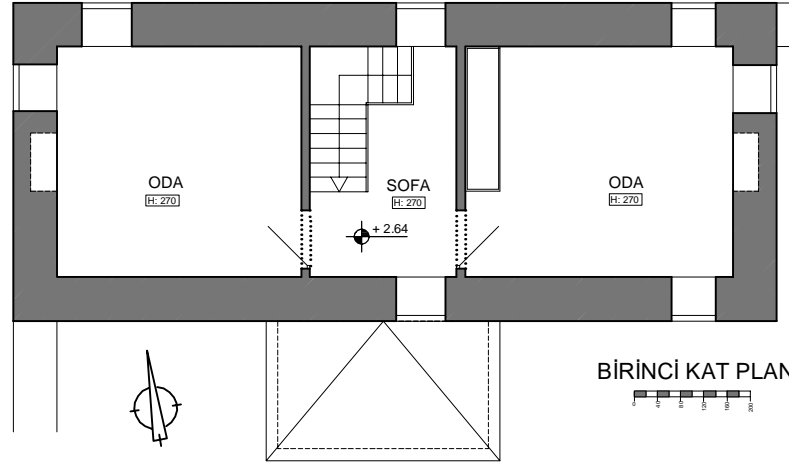
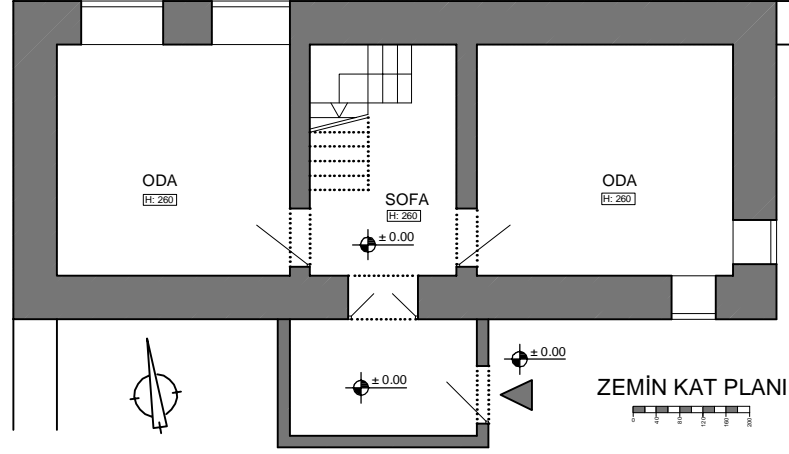
Yapının dirsek taşlarından birinde Babası Solak Mustafa, Bektaş Hüseyin yazmaktadır. Bir diğer dirsek taşında ay yıldızlı bir figür bulunur. İncelediğimiz evler arasında ay yıldız figürü bulunan iki yapıdan birisidir. Diğer konutlarda görünen dirsek taşı süslemeleri ve evin yapım tarihi de gözlemlenebilmektedir.

Konutların goğuyla benzerlik gösterecek şekilde parselin kuzey sınırına olarak inşa edilmiştir. Evin ana giriş kapısı güneye bakmaktadır. Her ne kadar evin içine girilememiş olsa da cephe tipolojisinden iç sofalı bir yapı olduğu tahmin edilebilir.

Şekil 3.174 Hüseyin Bektaş evi arazi yerleşimi ve cepheleri

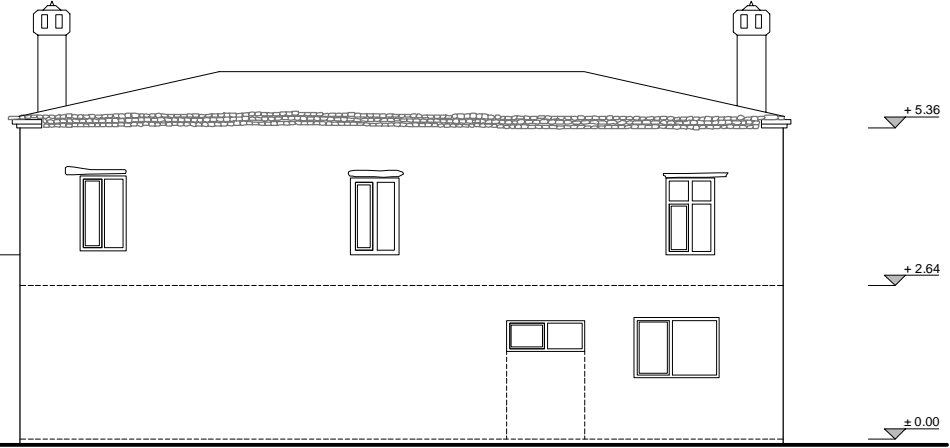
BALABANLI

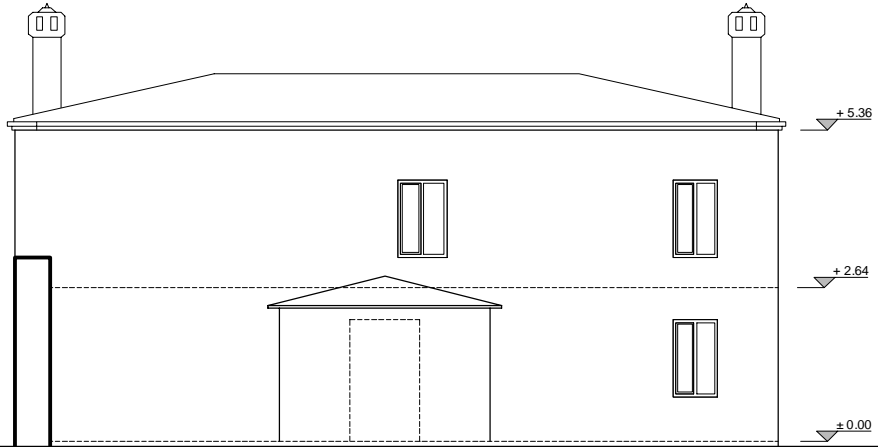
İncelediğimiz diğer konutlardan farklı olarak mübadele döneminden sonra 1940'lı yılların başında yapılmış olan bu konut diğer yapılarla benzerlikler göstermektedir. Yapı parselin kuzey sınırına yerleştirilmiştir ve avlusu buna bağlı olarak evin ana girişi güneyde kalmıştır. İç sofalı plan tipinde inşa edilmiştir. Alt katta sofadan ulaşılan iki oda bulunur. Sofadaki merdivenle üst kata geçilir. Bu katta da sofadan ulaşılan iki oda bulunmaktadır. Üst kattaki odaların doğu ve batı cephelerinde bugün kapatılmış olan ocaklıklar bulunur.

Şekil 3.175 Ali Kemal Yıldız evi kat planları ve arazi yerleşimi

BALABANLI

KUZEY CEPHESİ

GÜNEY CEPHESİ

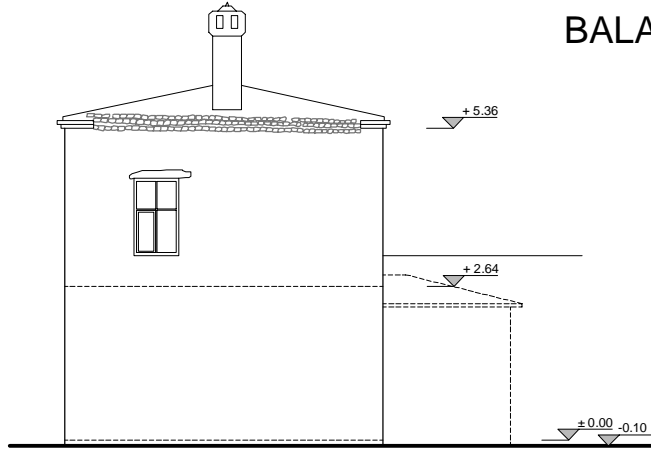

İncelediğimiz örneklerden farklı bir baca ve saçak tasarımı vardır. Bölgede 1930'lu yıllardan sonra gözlemlenmeye başlayan kirpi saçak gözlemlenir.

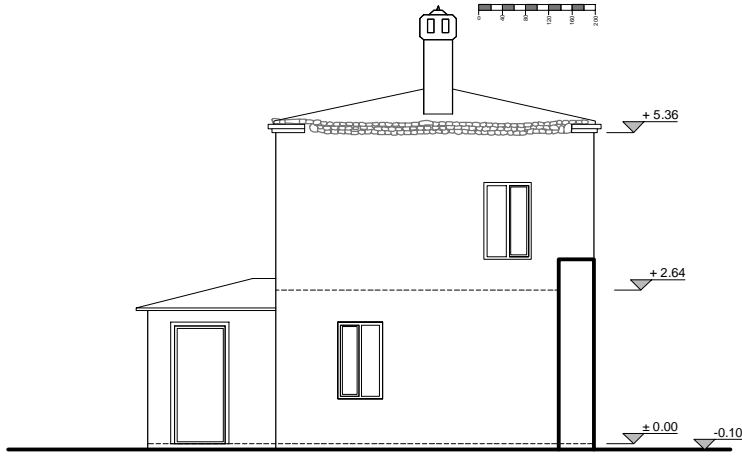
Yapı günümüzde tamamen sıvanmış olduğu için taş işçiliğini gözlemlemek mümkün olmamıştır. Bazı cephelerde özgün pencere boyutlarını değiştirilmiş olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 3.176 Ali Kemal Yıldız evi cepheleri

BALABANLI

BATI CEPHESİ

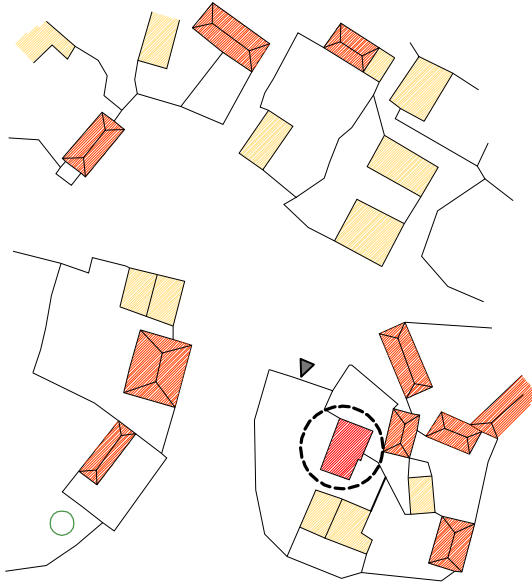
DOĞU CEPHESİ

Kirpi saçak detayı

Şekil 3.177 Ali Kemal Yıldız evi cepheleri ve saçak detayı

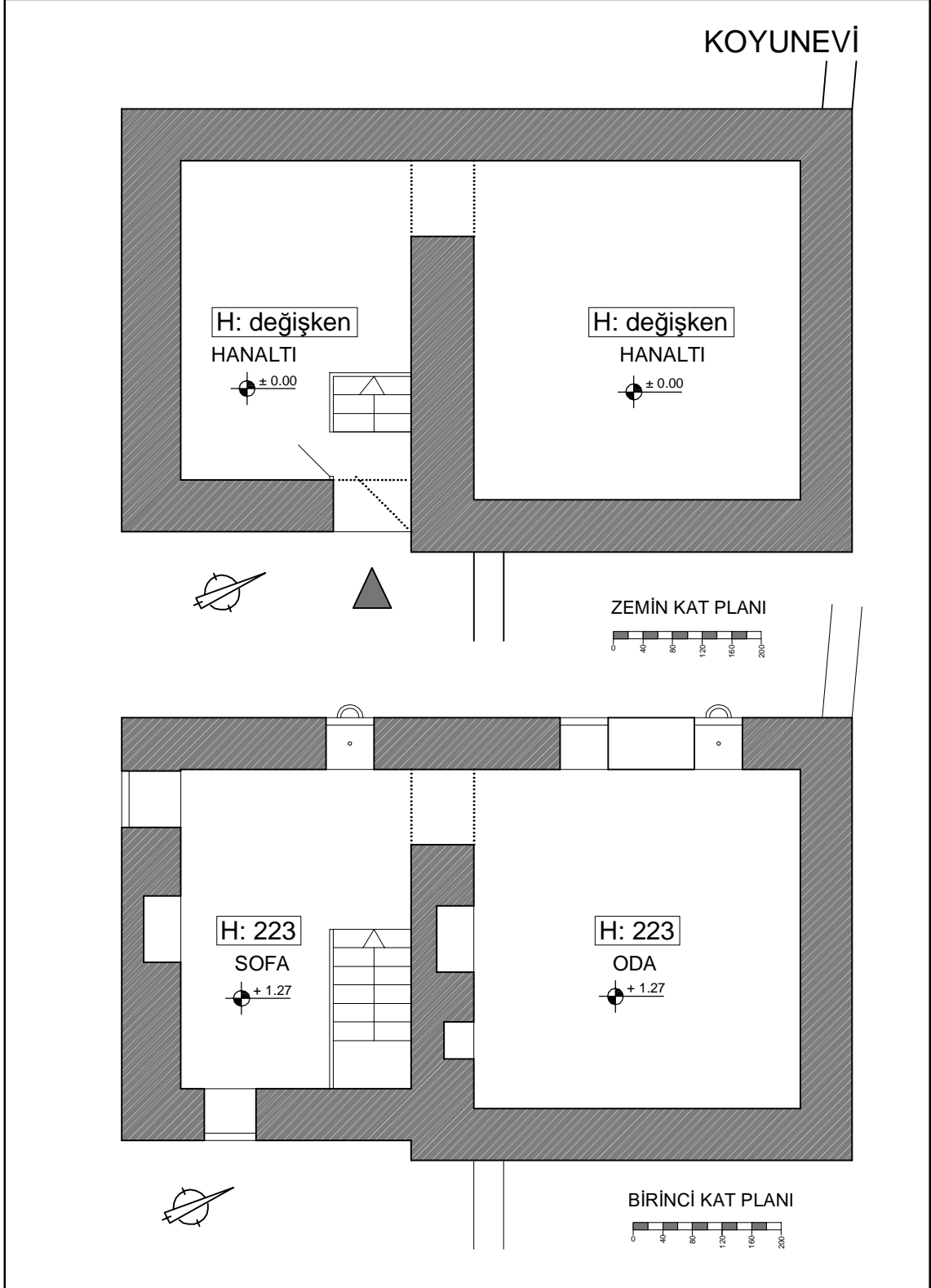
KOYUNEVİ

HALİHAZIR VAZİYET PLANI

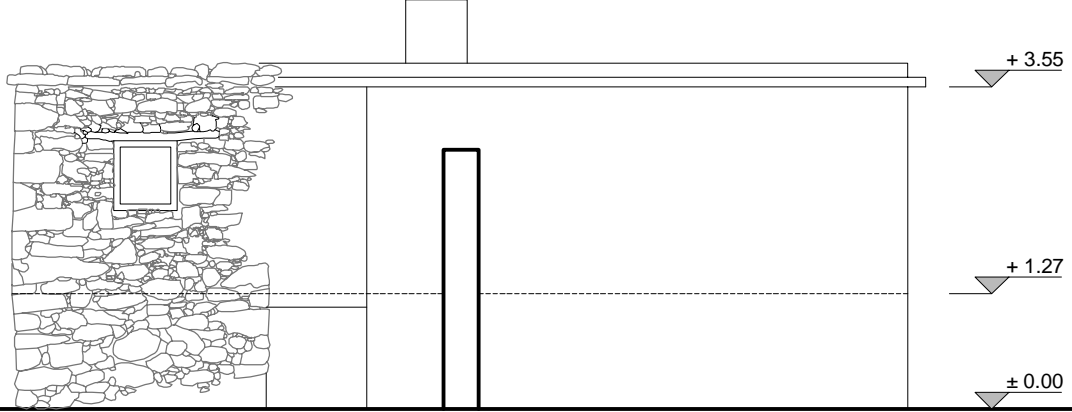
Yapı parselin kuzeydoğu köşesine yerleştirilmiştir. Bir cephe tamamen parsel sınırına bakarken, diğer cephenin yarısı parsel sınırındadır. Arsaya giriş kapısı kuzey cephesindedir. Konutun ana girişi güney doğuya bakar. Yapı iki katlı ve sofalıdır. Ancak sofa ortada değil kenarda olduğu için yan sofalı plan tipindedir. Alt katta doğrudan toprak üstüne yapılmış olan, iki gözlü hanaltı bulunur. Giriş kapısının tam karşısında bulunan merdivenle üst kattaki sofaya ulaşılır. Hem sofa hem de odada birer ocaklık vardır. Ancak istisnai olarak odadaki ocaklık konutun dış beden duvarında değil ara bölme duvarı içine yerleştirilmiştir. Sofanın konumu, sofa ve ana oda arasında cephede bir dış oluşmuş olması ve karşılaşmış olduğumuz yaygın tiplerden farklı olarak ocaklıkların evin iki kenarında olmayışı bu konutun sofa kısmının sonradan eklendiğini düşündürmektedir.

Şekil 3.178 Bayram Mustafa Varol evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

Şekil 3.179 Bayram Mustafa Varol evi kat planları

KOYUNEVİ

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

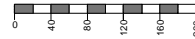

Ancak kuzeybatı cephesinde bu ekleme ile ilgili bir ize rastlanmamıştır. Kuzeybatı cephesindeki köşe taşları bu ekleme sırasında sökülüp taşınmış olabilir.

Evin giriş kapısı net olarak tanımlı değildir. Parsel girişine göre evin arka tarafında kalmaktadır. Cephe tasarımlarında simetrik bir düzen yoktur. Kuzeybatı cephesinde iki adet bulaşıklık ayağı gözlemlenebilmektedir. Ahşap lento ve doğramalar cepheden gözlemlenebilmektedir. Yapı düz toprak damlıdır.

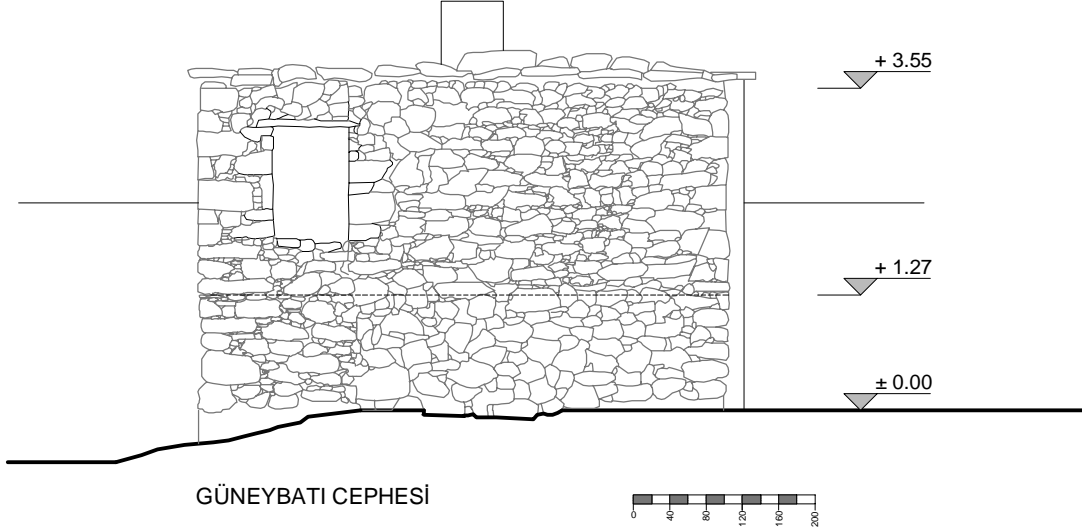

KUZEYBATI CEPHESİ

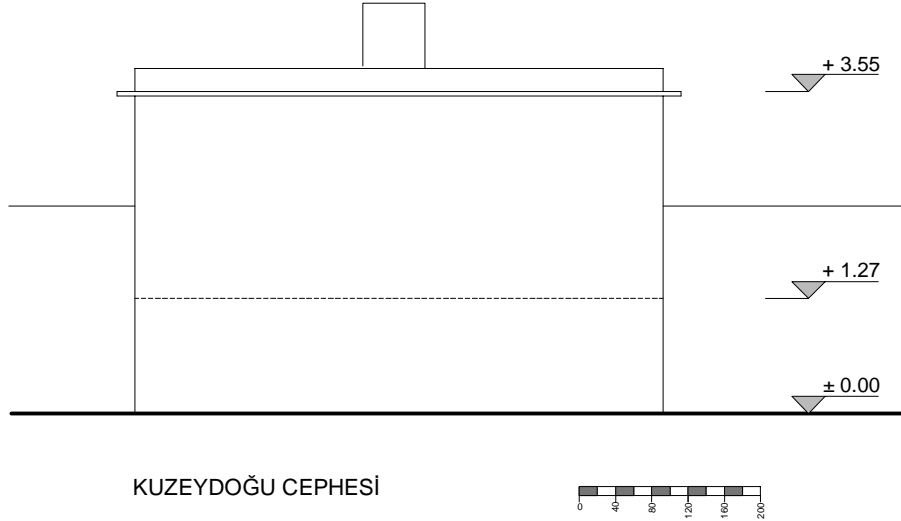

Şekil 3.180 Bayram Mustafa Varol evi cepheleri

KOYUNEVİ

Dış ve iç duvarların tamamı taştan yapılmıştır. Bu da sofanın sonradan eklendiği görüşünü kuvvetlendirir. Evin içindeki basamaklar da ahşap değil taştır. Sergenlerin duvarlardaki izleri gözlemlenebilmesine rağmen, kendileri mevcut değildir.

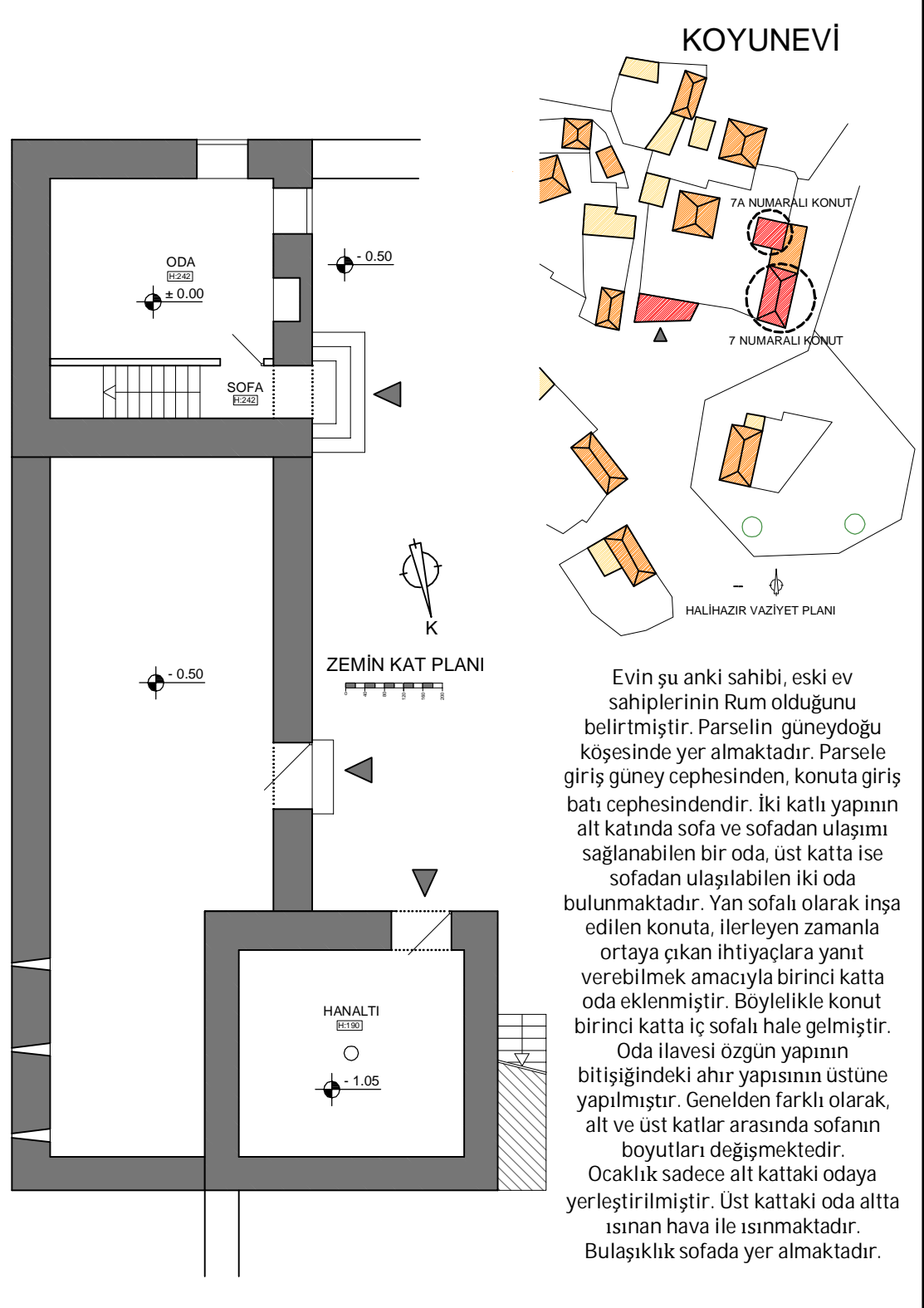

Şekil 3.181 Bayram Mustafa Varol evi cepheleri

KOYUNEVİ

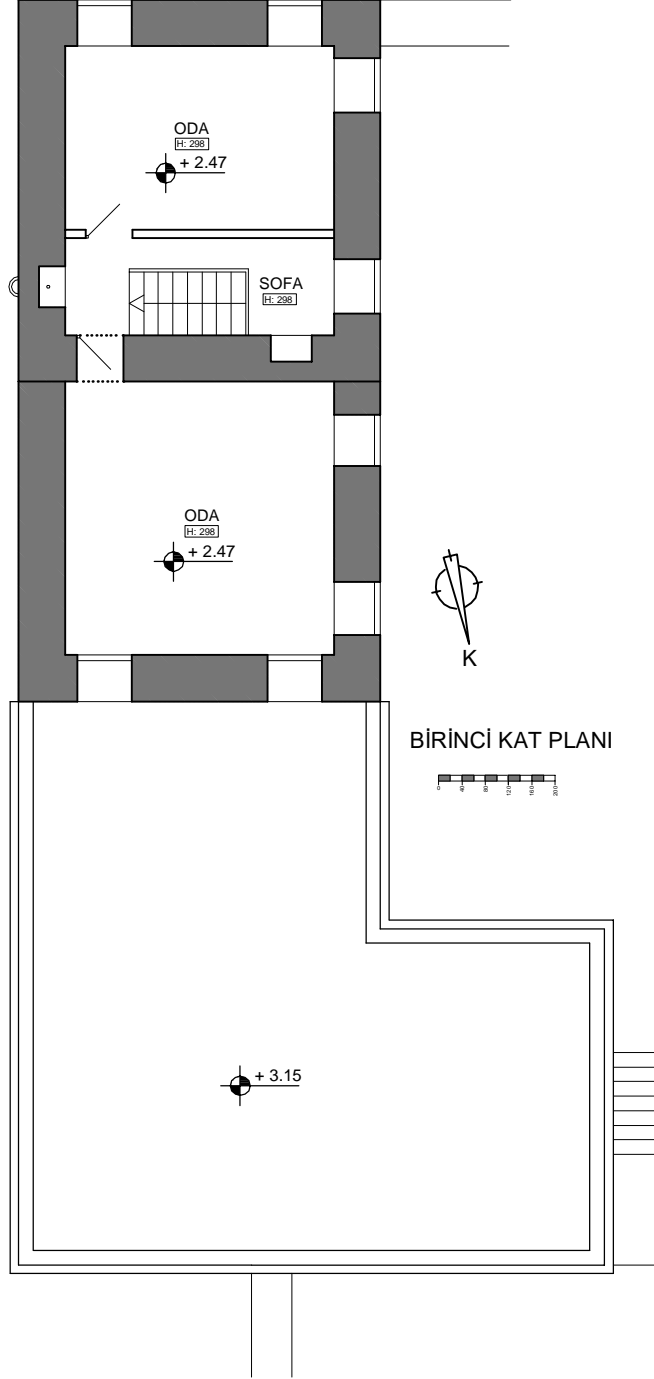

Şekil 3.182 Cahit Yılmaz evi genel görünüm

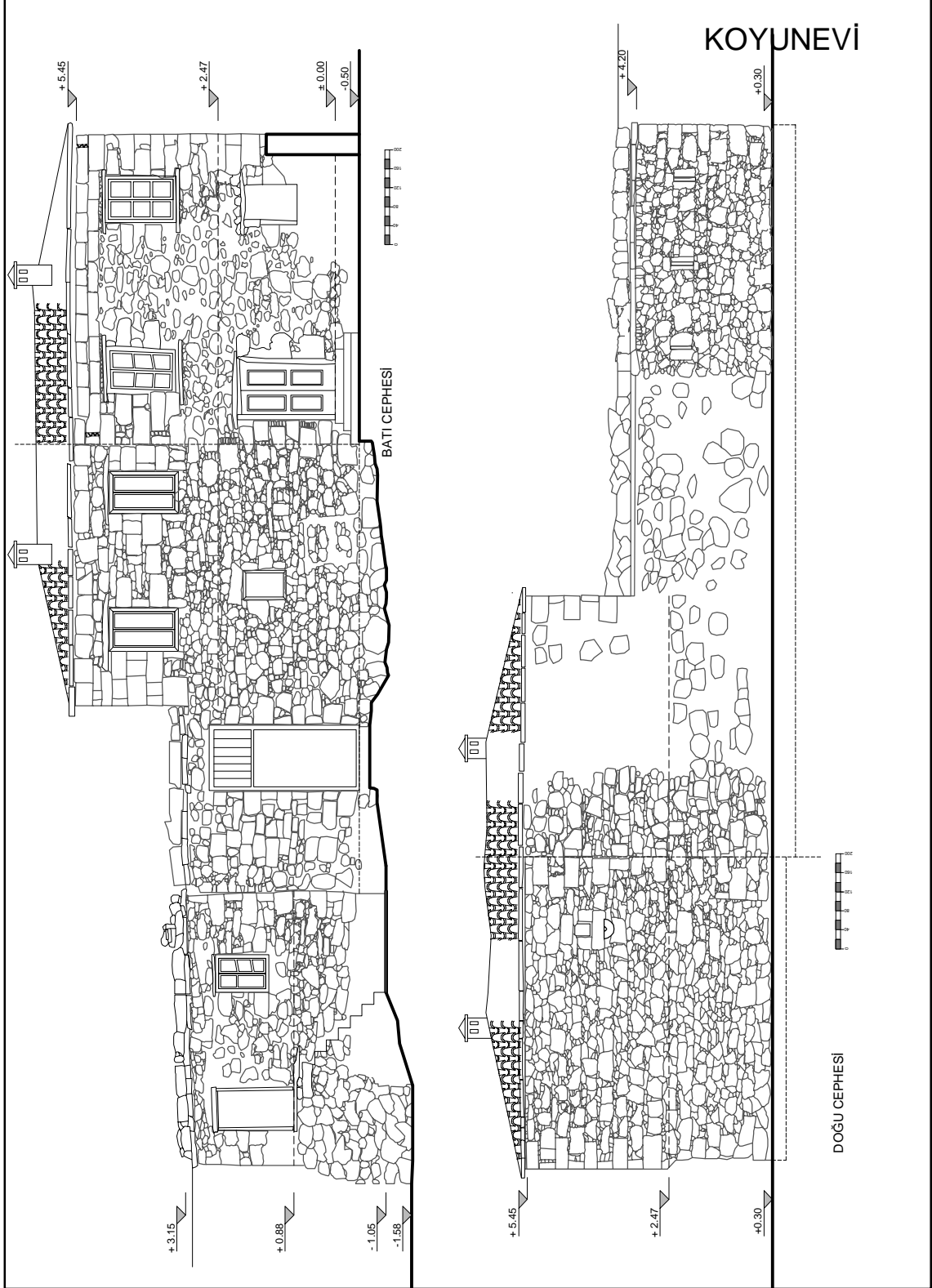

Şekil 3.183 Cahit Yılmaz evi kat planları ve arazi yerleşimi

KOYUNEVİ

Şekil 3.184 Cahit Yılmaz evi birinci kat planı

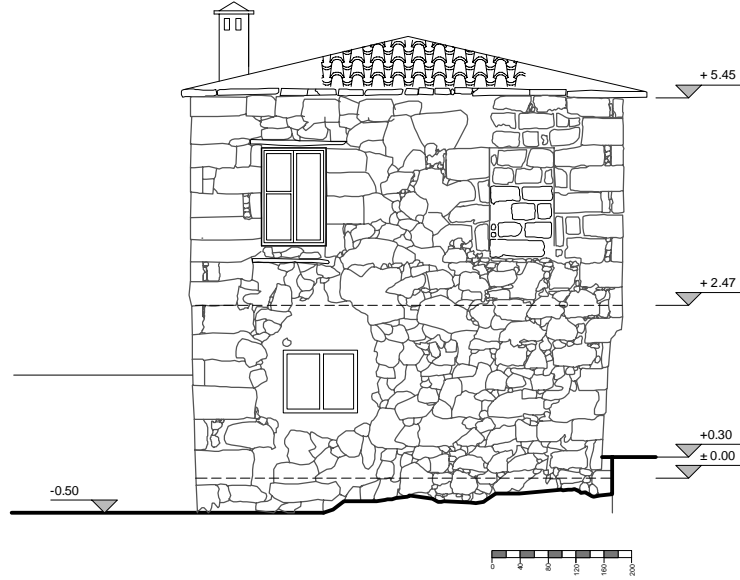
Şekil 3.185 Cahit Yılmaz evi cepheleri

KOYUNEVİ

Bulaşıklık ayağının olduğu pencerenin özel bir tasarımı vardır. Deve geçiş yolu üzerinde olan köşe pahlanmıştır. Ön cephede süsleme amaçlı kırmızı kiremit motifler bulunmaktadır. Özgün hali düz toprak dam olan yapıya yandaki eklenti ile birlikte kırma çatı eklenmiştir. Düz dam taş saçakları halen gözlemlenebilmektedir.

Özgün ahşap lento ve doğramalar korunmuştur. Evin içindeki sergenler, bunların ocaklık bağlantıları rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Ev sahibinin evin ilk sahiplerinden kaldığını belirttiği duvar boyaları da korunmuştur. Bu yapı incelediğimiz evler arasında duvarlarında boya motifler bulunan tek yapıdır.

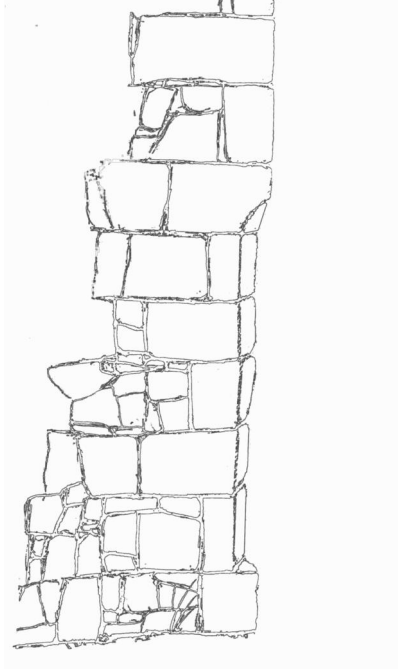
Yapı içindeki merdiven basamakları ahşaptır.

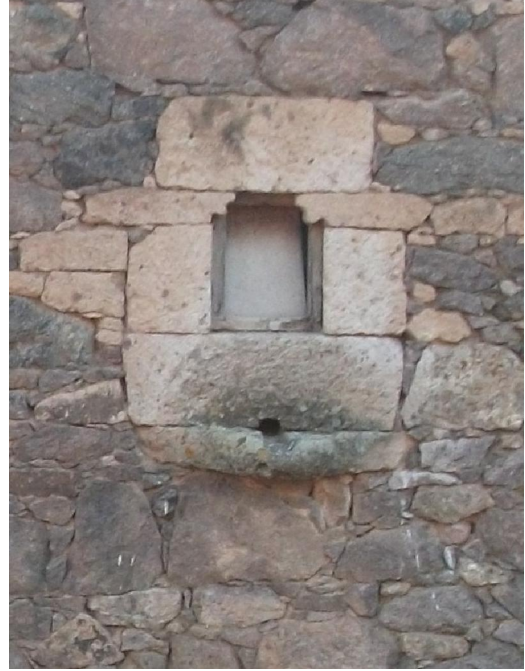
GÜNEY CEPHESİ

Şekil 3.186 Cahit Yılmaz evi cepheleri

KOYUNEVİ

Deve yolu üzerindedahlanmış köşe

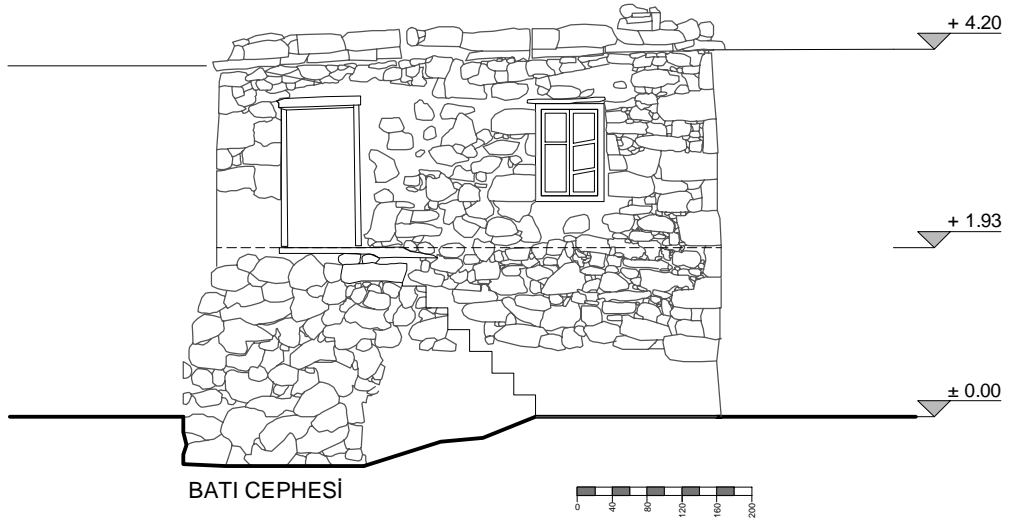
Bulaşıklık ayağı ve penceresi

Duvardaki motifler

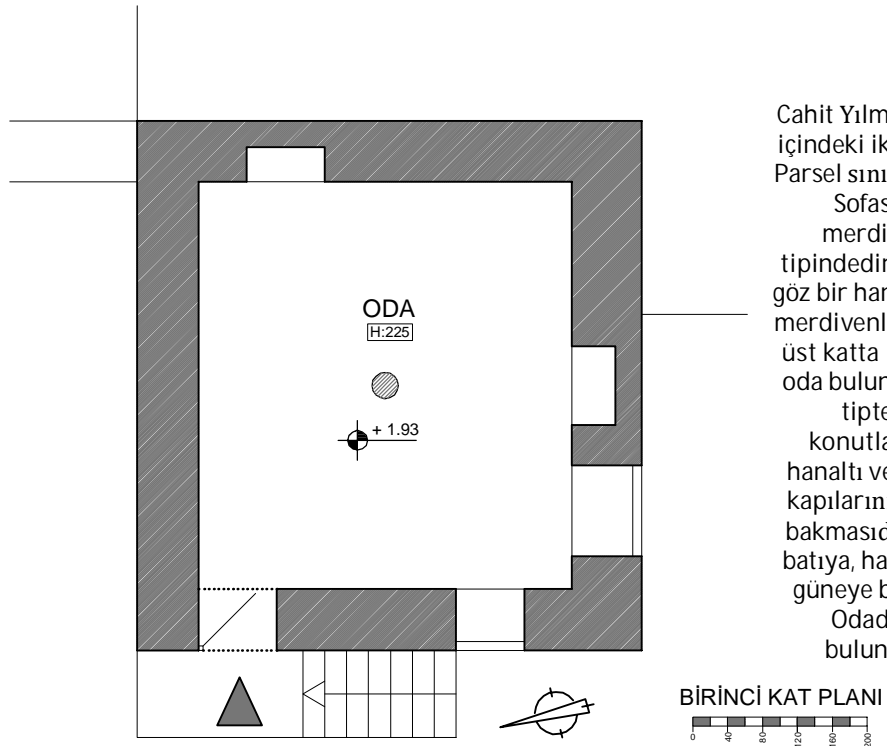
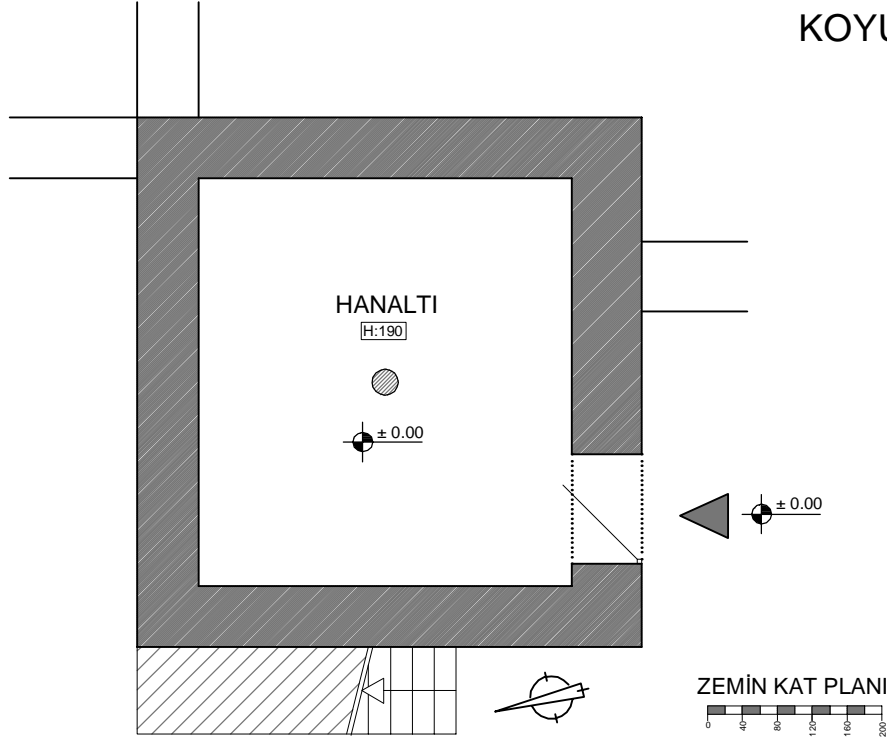
Şekil 3.187 Cahit Yılmaz evi detayları

KOYUNEVİ

Şekil 3.188 Cahit Yılmaz 2. evi genel görünüm ve cephe

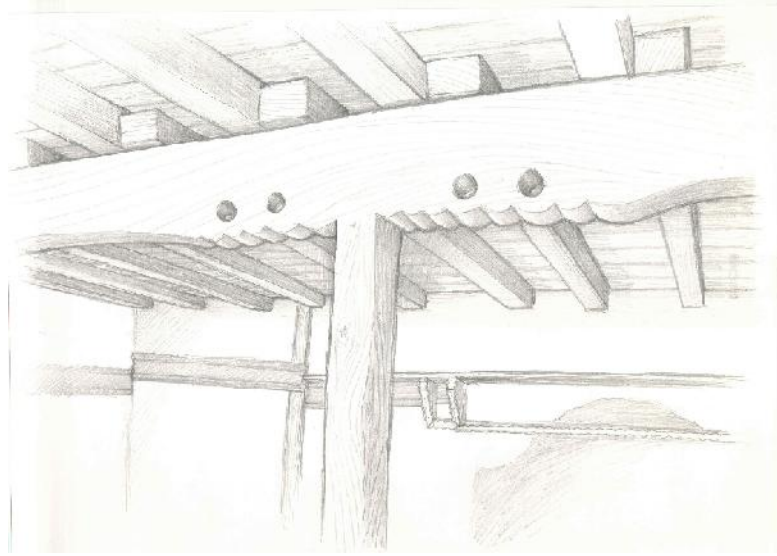
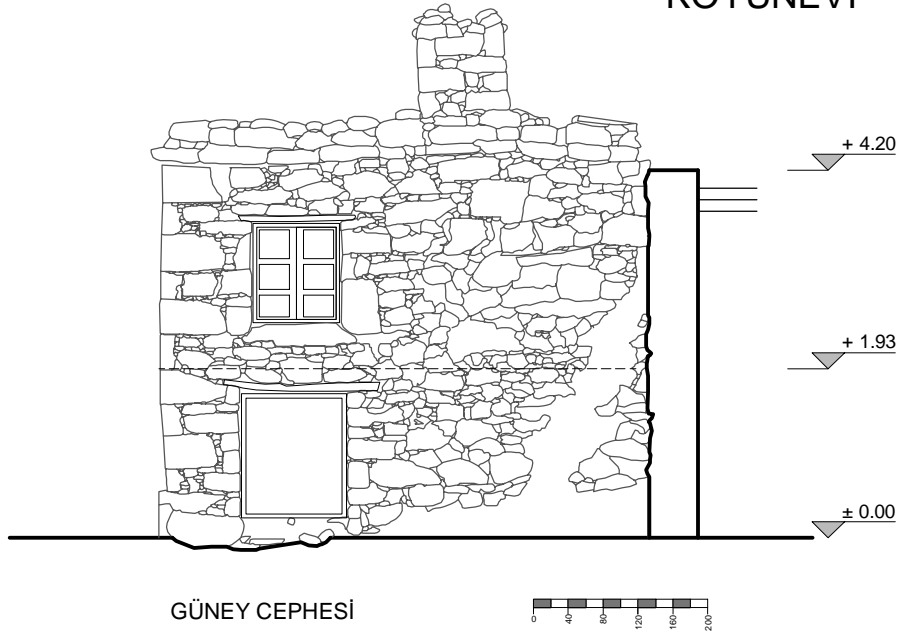
KOYUNEVİ

Cahit Yılmaz'a ait parsel içindeki ikinci konuttur. Parsel sınırında değildir. Sofasız dıştan merdivenli plan tipindedir. Alt katta tek göz bir hanaltı, dışardaki merdivenlerden ulaşılan üst katta ise tek göz bir oda bulunmaktadır. Bu tipteki diğer konutlardan farklı hanaltı ve odanın giriş kapılarının farklı yöne bakmasıdır. Evin girişi batıya, hanaltının girişi güneye bakmaktadır. Odada ocaklık bulunmaktadır.

Şekil 3.189 Cahit Yılmaz 2. evi kat planları

KOYUNEVİ

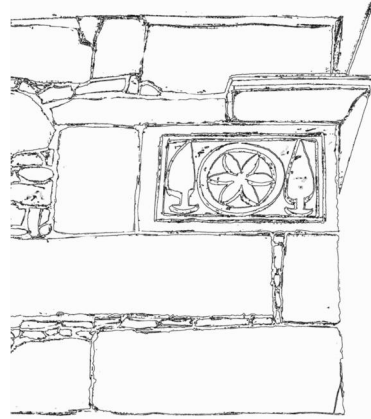
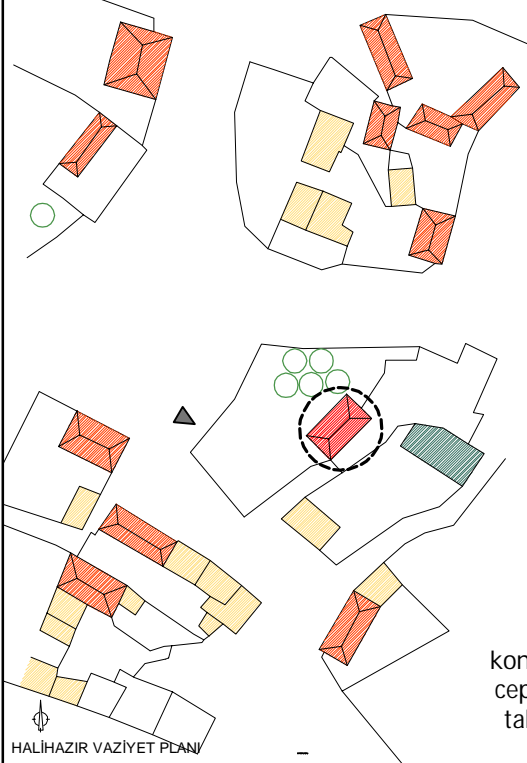
Ahşap taşıyıcı detayı (çizen Handan Kaynakgöz)

Duvarlar taştan yapılmıştır. Düz toprak damlı yapının ortasında döşemeyi taşıyan ahşap bir ayak ve oymalı kirişi bulunur.

Sergenler, ahşap doğrama ve kepenkler korunmuş durumdadır.

Şekil 3.190 Cahit Yılmaz 2. evi cephe ve detayı

KOYUNEVİ

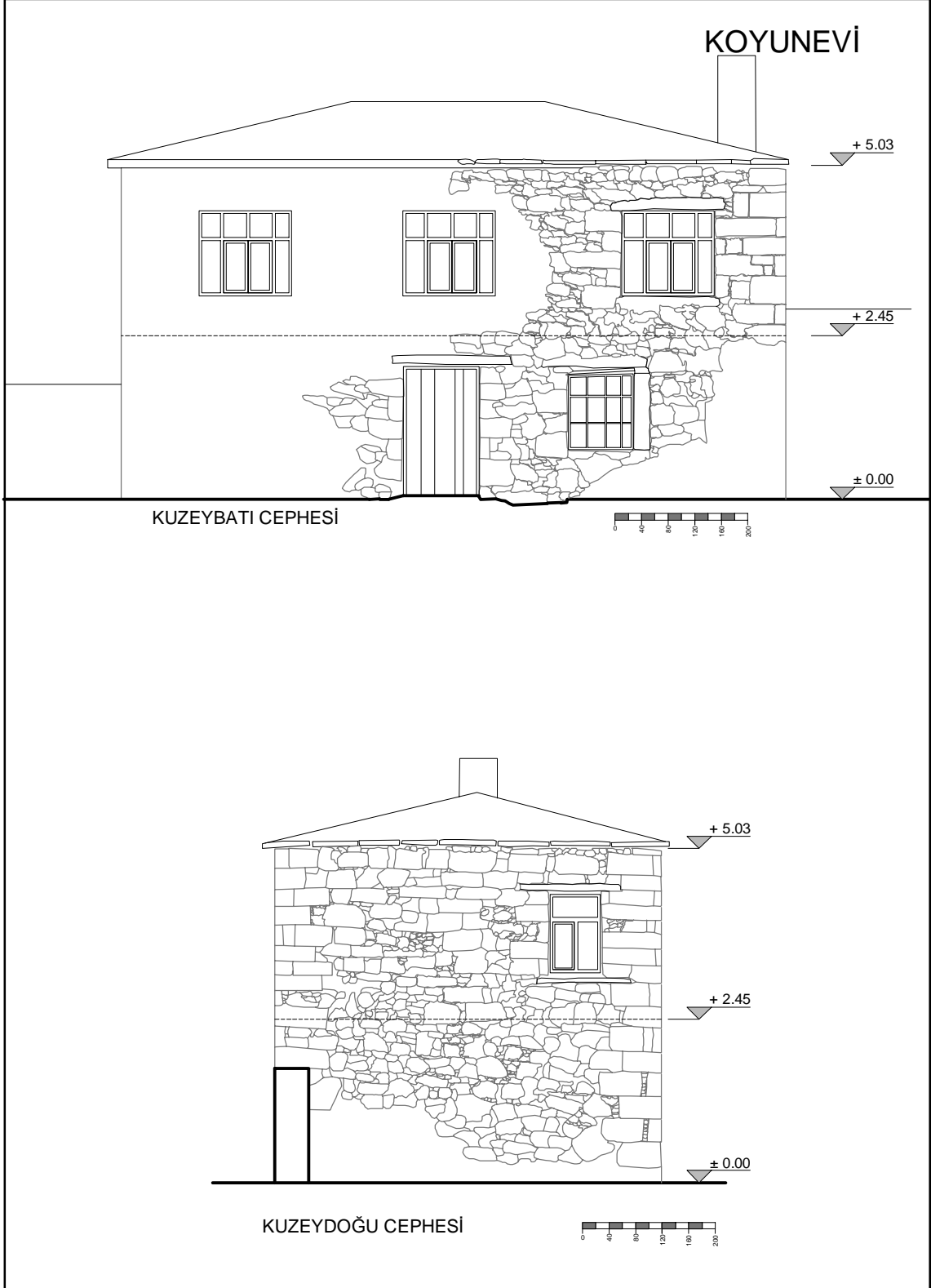

Köşe taşı detayı

Dirsek taşıdaki bilgiye göre 1954 yılında inşa edilmiştir. Parselin güneydoğu sınırına konumlandırılmıştır. Evin içine girilememiştir. Ancak cephe düzenlemesinden iç sofalı plan tipinde olduğu tahmin edilebilir. Evin girişi kuzeybatı yönündedir.

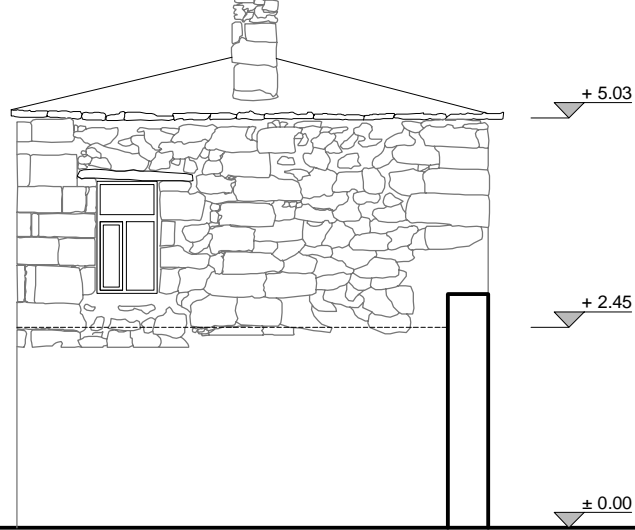
HALİHAZIR VAZİYET PLANI

Şekil 3.191 Erol İmra evi genel görünüm, arazi yerleşimi ve detay

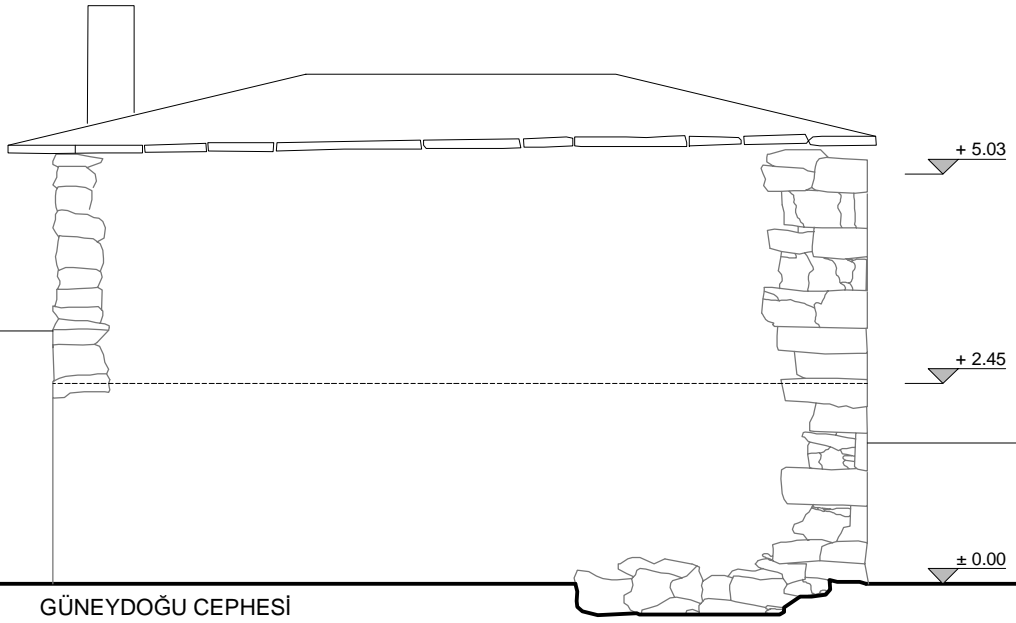
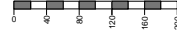

Şekil 3.192 Erol İmra evi cepheleri

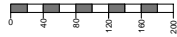
KOYUNEVİ

GÜNEYBATI CEPHESİ

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

Şekil 3.193 Erol İmra evi cepheleri

KOYUNEVİ

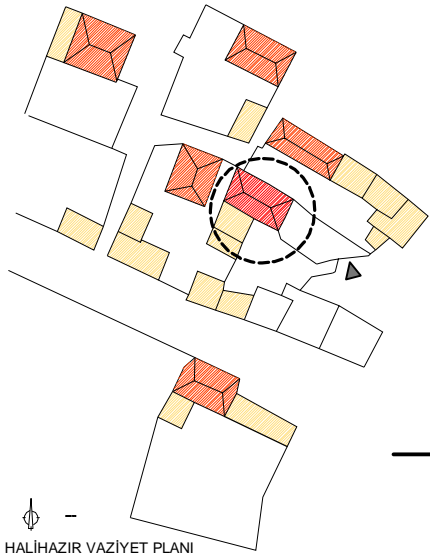
Yapım tarihi

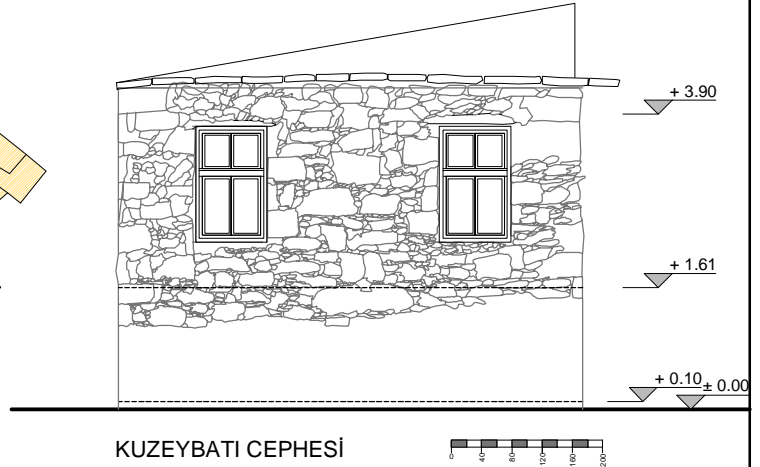
Yapım tarihi

Şekil 3.194 Erol İmra evi detayları

KOYUNEVİ

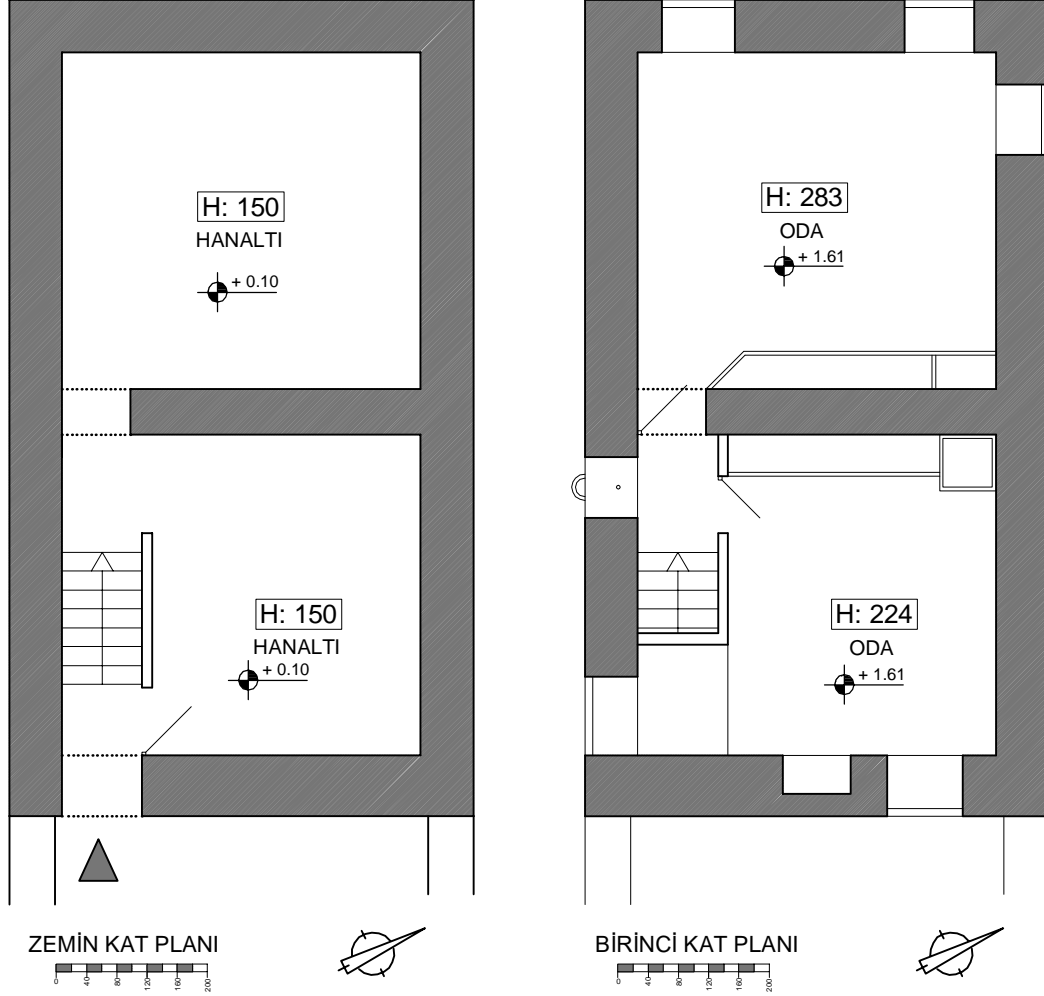

HALİHAZIR VAZİYET PLANI

Şekil 3.195 Hasan Emine Önal evi genel görünüm, arazi yerleşimi ve cephesi

KOYUNEVİ

ZEMİN KAT PLANI

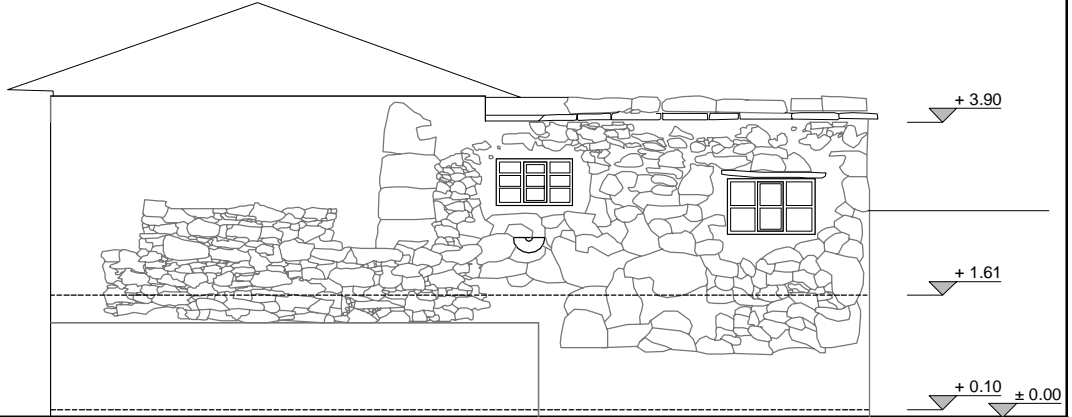
BİRİNCİ KAT PLANI

Parselin kuzey köşesine yerleştirilmiştir. Evin girişi güneydoğu cephesindedir. Yan sofalı plan tipindeki iki katlı yapının alt katında sofadan ulaşılan iki gözlü bir hanaltı, üst katında gene sofadan ulaşılan iki oda bulunmaktadır. Merdivenin üstü daha sonra kapatılmış ve odalardan birine ilave edilmiştir. Bulaşıklık sofadadır. Odaların ikisinde de dolap içlerine gizlenmiş musandralar bulunmaktadır. Ancak sadece bir odada ocaklık bulunur.

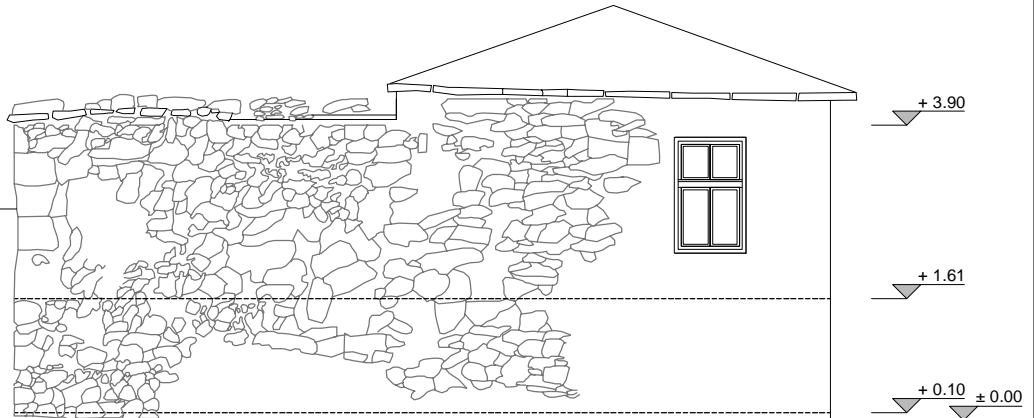
Bu konutun farklılaştığı nokta odalardan birinin tavan yüksekliğinin diğerinden fazla olmasıdır. Evin şimdiki kullanıcısı sonradan bir ek durumu olmadığını evin ailesi tarafından yapılırken bu şekilde yaptırıldığını belirtmiştir. Pencere açıklıklarına sonradan müdahaleler olmuştur.

Şekil 3.196 Hasan Emine Önal evi kat planları

KOYUNEVİ

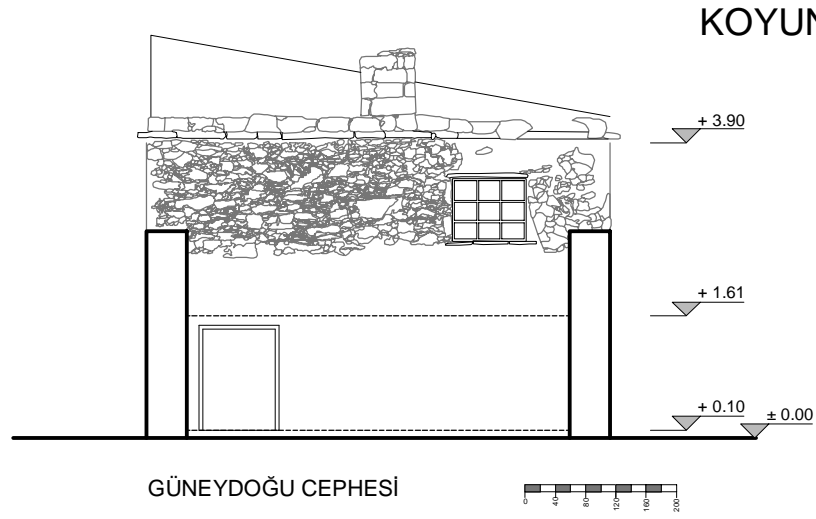
GÜNEYBATI CEPHESİ

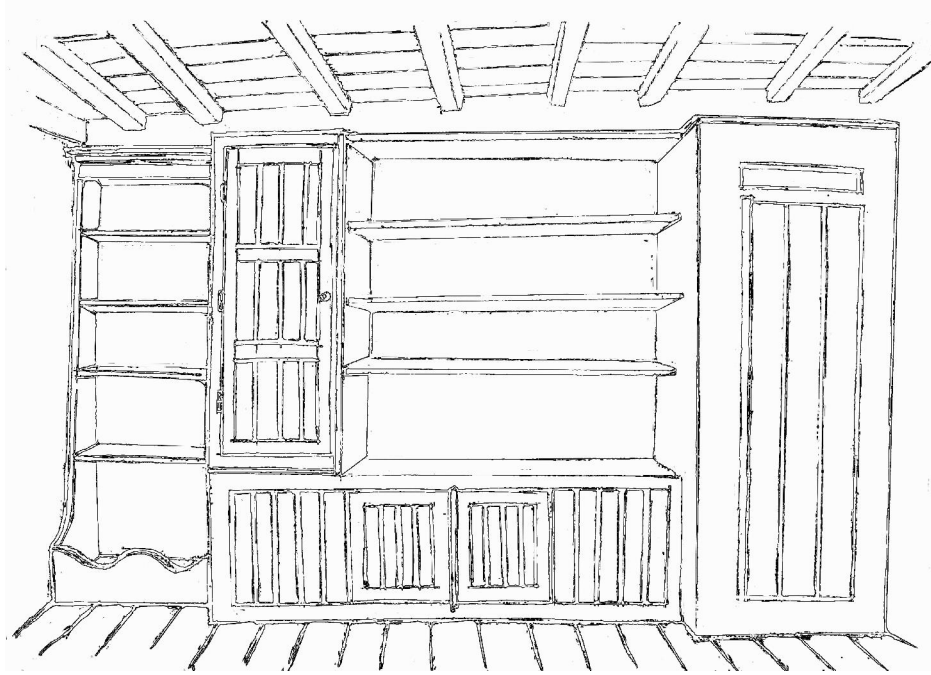
KUZEYDOĞU CEPHESİ

Şekil 3.197 Hasan Emine Önal evi cepheleri

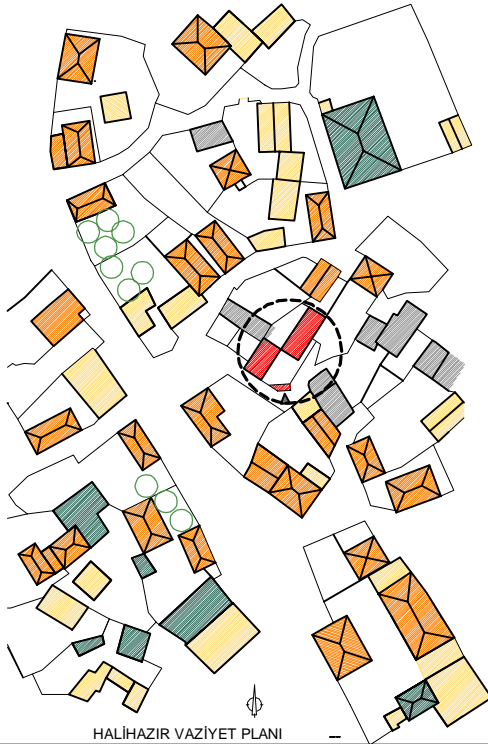
Özgün hali düz toprak damlı olan konutun çatısına sonradan yağmurdan koruma amaçlı saç kırma çatı eklenmiştir.
Özgün ahşap lento ve doğramalar korunmuştur. Evin içindeki sergenler ve dolaplar da özgündürler. Yapı içindeki merdiven basamakları ahşaptır.

Dolap ve musandra

Şekil 3.198 Hasan Emine Önal evi cephe ve detayı

BADEMLİ

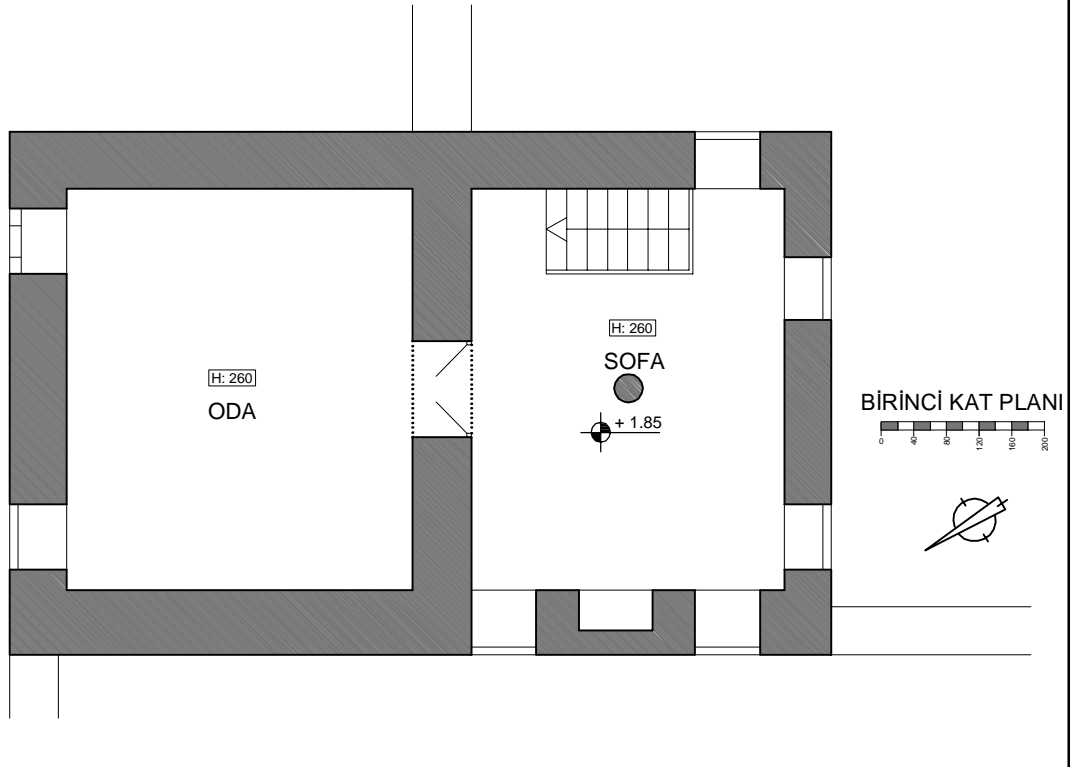
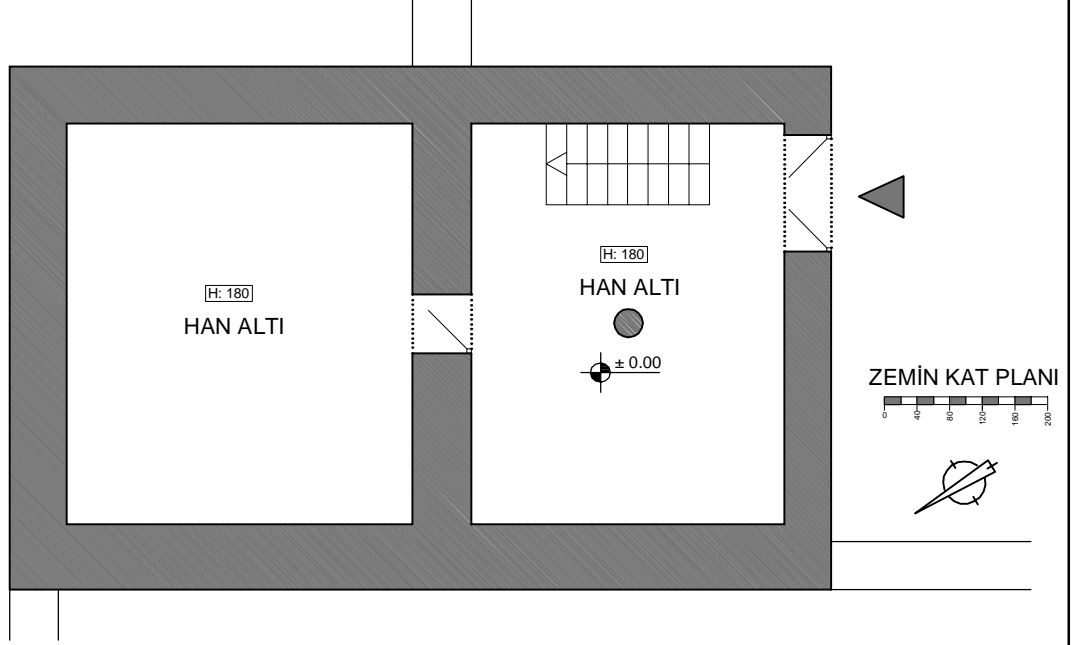

Aynı parsel içinde şu anda yıkılmış olan büyük bir deve hanı ve develerin sahibinin oturmuş olduğu konut bulunmaktadır. Parselin kuzeydoğu köşesine yerleştirilmiş olan konutun girişi güneybatı cephesindedir. Döşemesi ve toprak damı kısmen yıkılmış durumda olmasına rağmen tüm duvarlar ayakta olduğu için detaylı olarak ölçüsü alınabilmektedir.

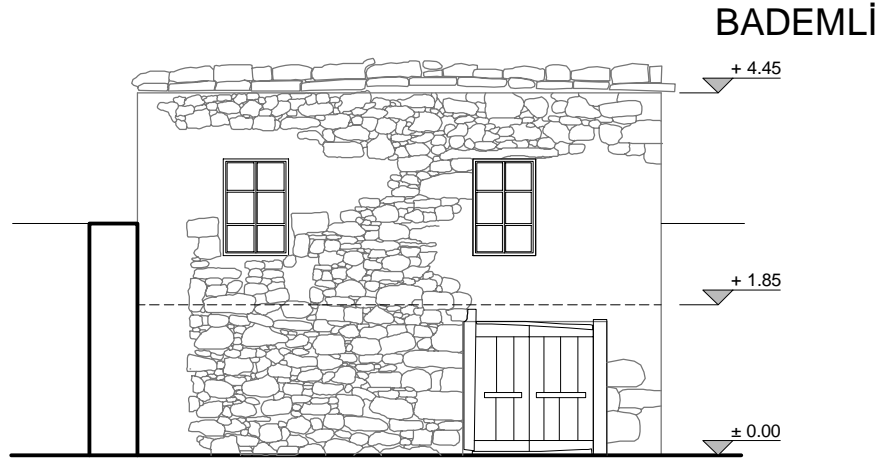
Yan sofalı plan tipinde iki katlı konutun alt katı hanaltı olarak kullanılır. Üst kat ise bir oda ve bir sofadan oluşmaktadır. Merdivenle sofaya çıkılır ve oradan odaya geçilir. Ocaklık sofaya yerleştirilmiştir.

Şekil 3.199 Halil Ahmet Özer evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

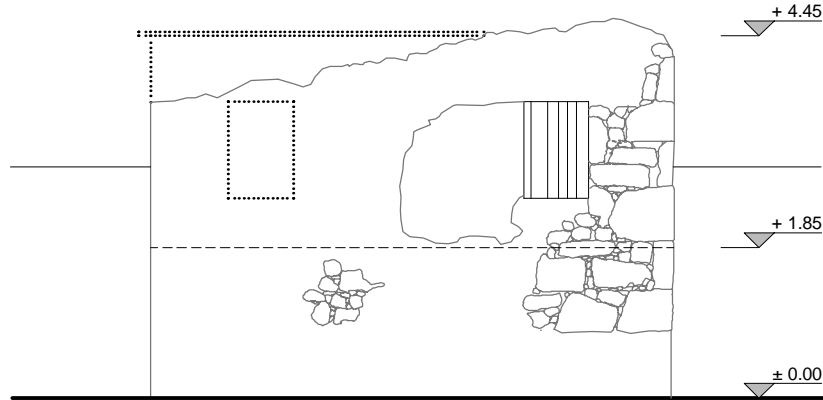
BADEMLİ

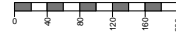
Şekil 3.200 Halil Ahmet Özer evi kat planları

GÜNEYBATI CEPHESİ

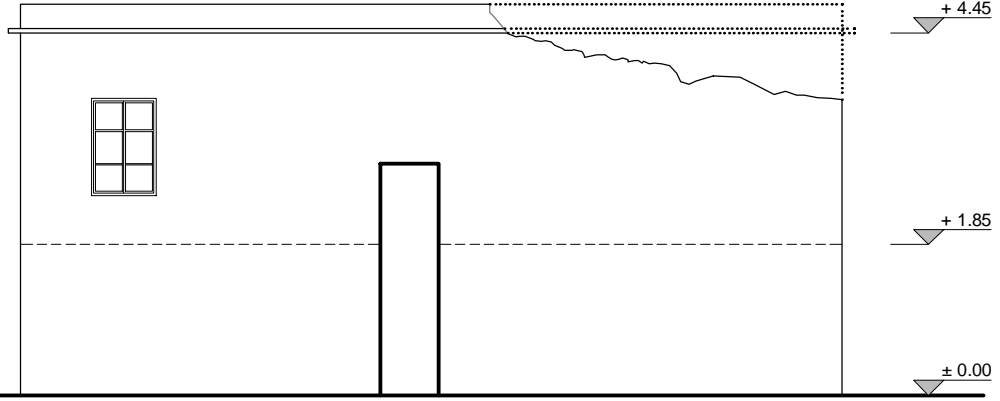
KUZEYDOĞU CEPHESİ

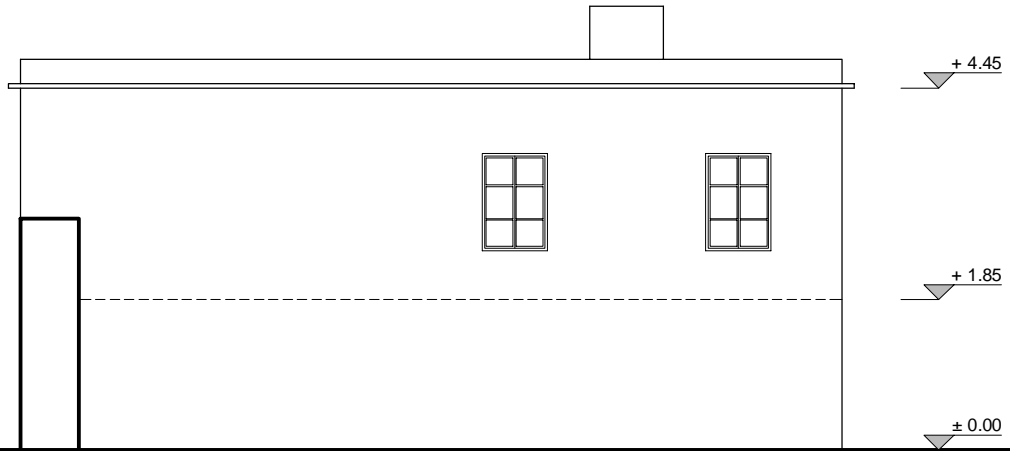
İç ve dış duvarlar taştan yapılmıştır. Üst kattaki sofanın ortasında üst örtüyü taşımak üzere büyük bir ahşap ayak ve bu ayak tarafından taşınan süslemeli bir ahşap giriş bulunur. Düz dam, ahşap taşıyıcı sistem üzeri bölgede çorak olarak adlandırılan özel bir toprak ile kaplanmıştır. Lentolar da ahşaptır. Pencerelerin ahşap kepenkleri halen gözlemlenebilmektedir. Sergenler de özgün hallerinde korunagelmışlerdir.

Şekil 3.201 Halil Ahmet Özer evi cepheleri

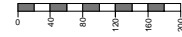
BADEMLİ

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

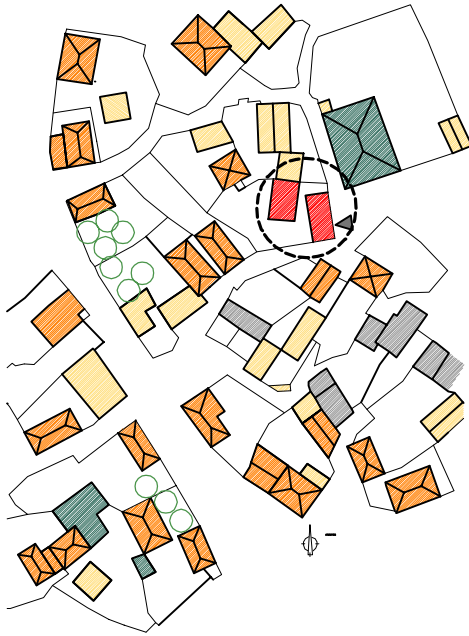

KUZEYBATI CEPHESİ

Şekil 3.202 Halil Ahmet Özer evi cepheleri

BADEMLİ

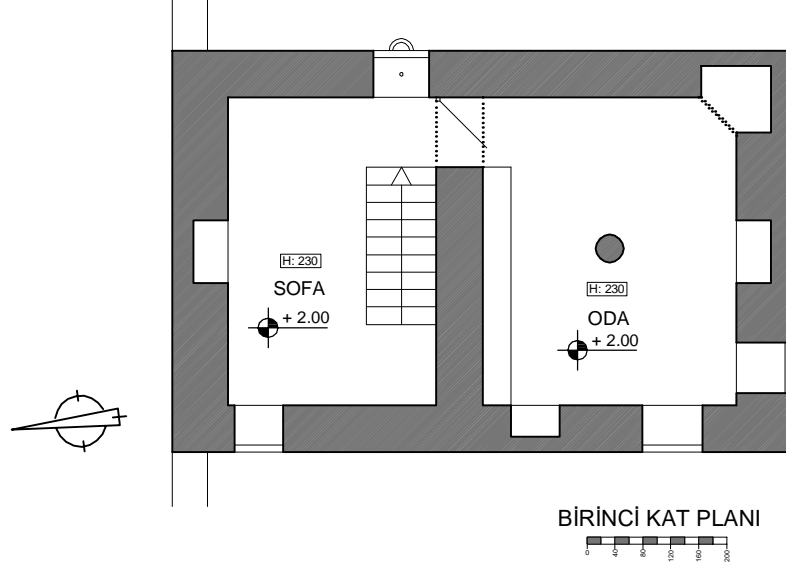
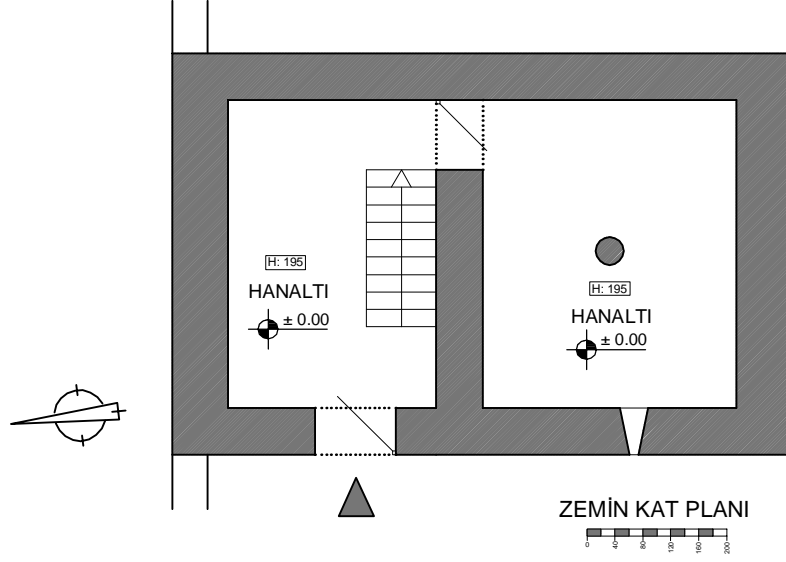
HALİHAZIR VAZİYET PLANI

Ev parselin kuzey sınırına giriş kapısı batıya bakacak şekilde konumlandırılmıştır. Parsele iki tarafına müştemilatlar yerleştirilmiş olan büyük bir kapıdan girilir. Konut yan sofalı plan tipindedir. Altta iki göz hanaltı, üst katta iki odası vardır. Üst kattaki odada musandra bulunur. Musandra evin güney doğu köşesine yerleştirilmiştir. Ocaklık da aynı odada yer alır.

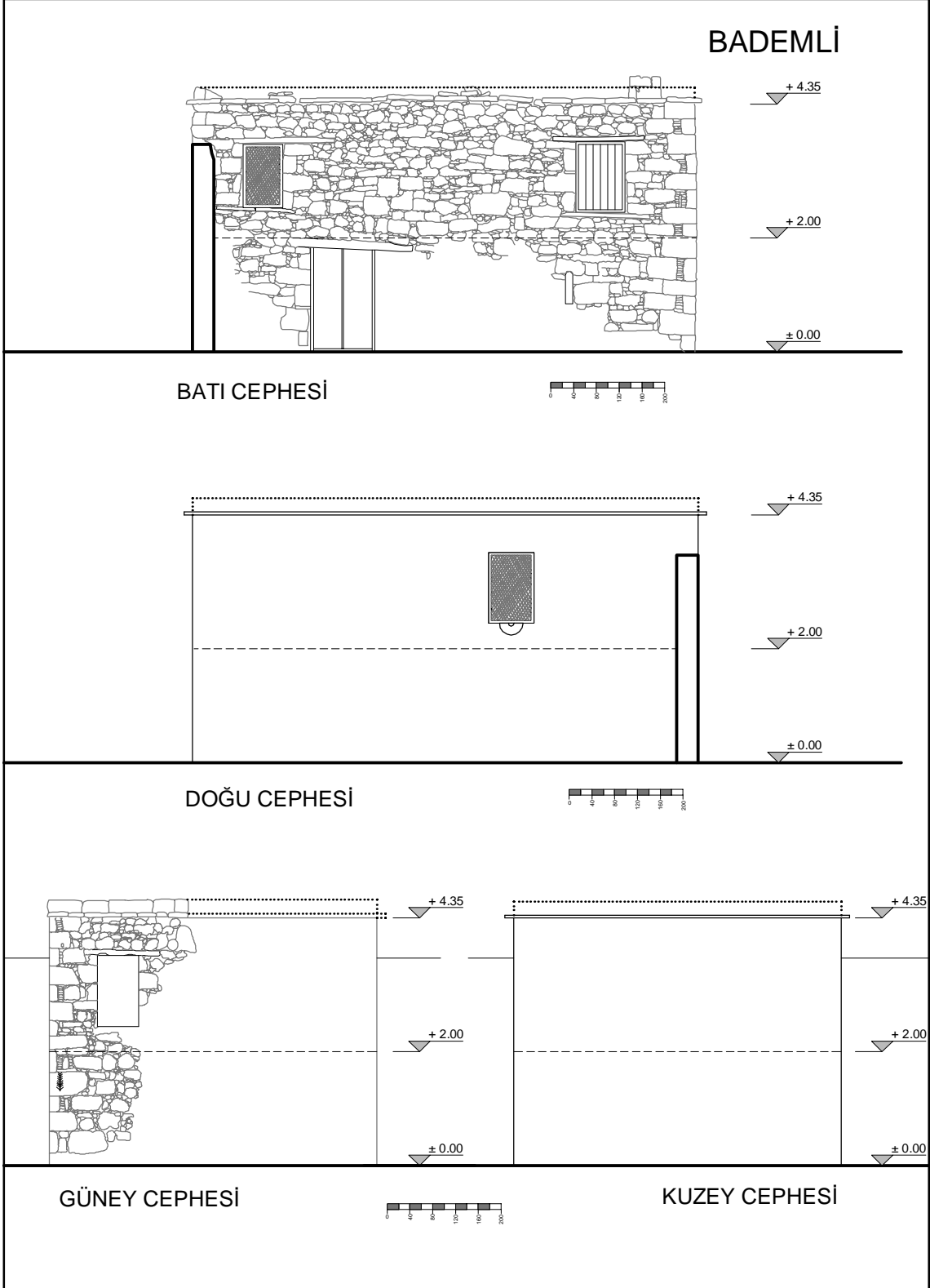
Hanaltı odalarının pencereleri yoktur. Sadece giriş kapısının yanındaki odada koruma amaçlı bir mazgal gözlemlenir. Üst katta yola bitişik olan cephede bulaşıklık ayağı gözlemlenebilmektedir.

Şekil 3.203 Halim Ergün 1. evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

BADEMLİ

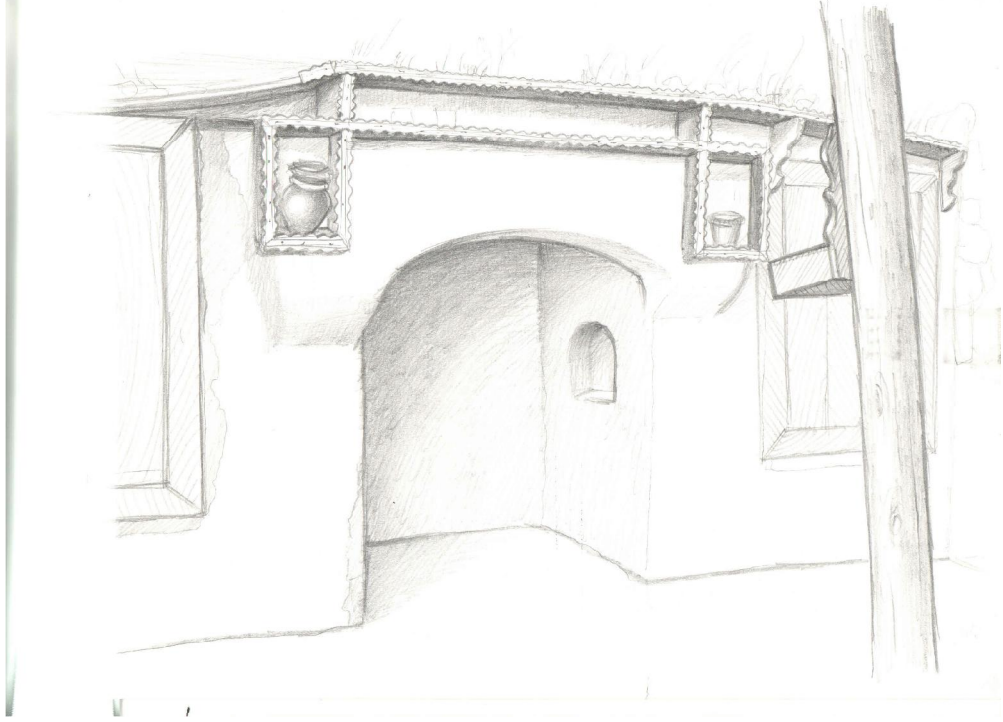

Şekil 3.204 Halim Ergün 1. evi kat planları

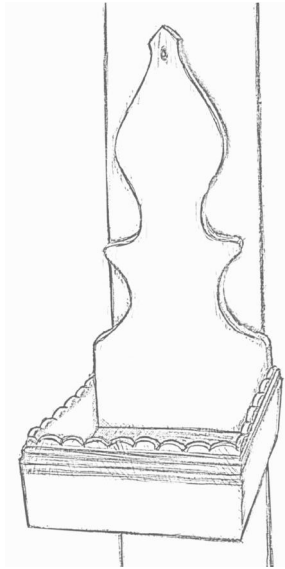

Şekil 3.205 Halim Ergün 1. evi cepheleri

BADEMLİ

Ocaklık ve sergen (çizen Handan Kaynakgöz)

Ahşap lambalık

İç ve dış duvarlar taştan yapılmıştır. Diğer örneklerden farklı olarak merdiven ahşap değil taştan yapılmıştır. Dış duvar köşelerinde süsleme amacıyla taş aralarına kırmızı tuğlalar yerleştirilmiştir. Döşemeler ahşaptan imal edilmiştir. Üst kat odanın ortasında üst örtüyü taşıyacak ahşap bir ayak vardır. Düz dam ahşap taşıyıcılar üzerine çorak kaplamadır. Tüm kapı ve pencere doğramaları ahşaptır. Lentolar da ahşaptan yapılmıştır. Pencereelerde dışta ahşap kafes içte kepenk bulunur.

Ocak ve musandranın olduğu odada pencerelerin üst kotundan devam eden çepeçevre raflar bulunmaktadır. Bu raflar sergen olarak adlandırılır. Ocaklığın rafları ile birleşir.

Şekil 3.206 Halim Ergün 1. evi detayları

BADEMLİ

Kitabe

Figürlü köşe taşı

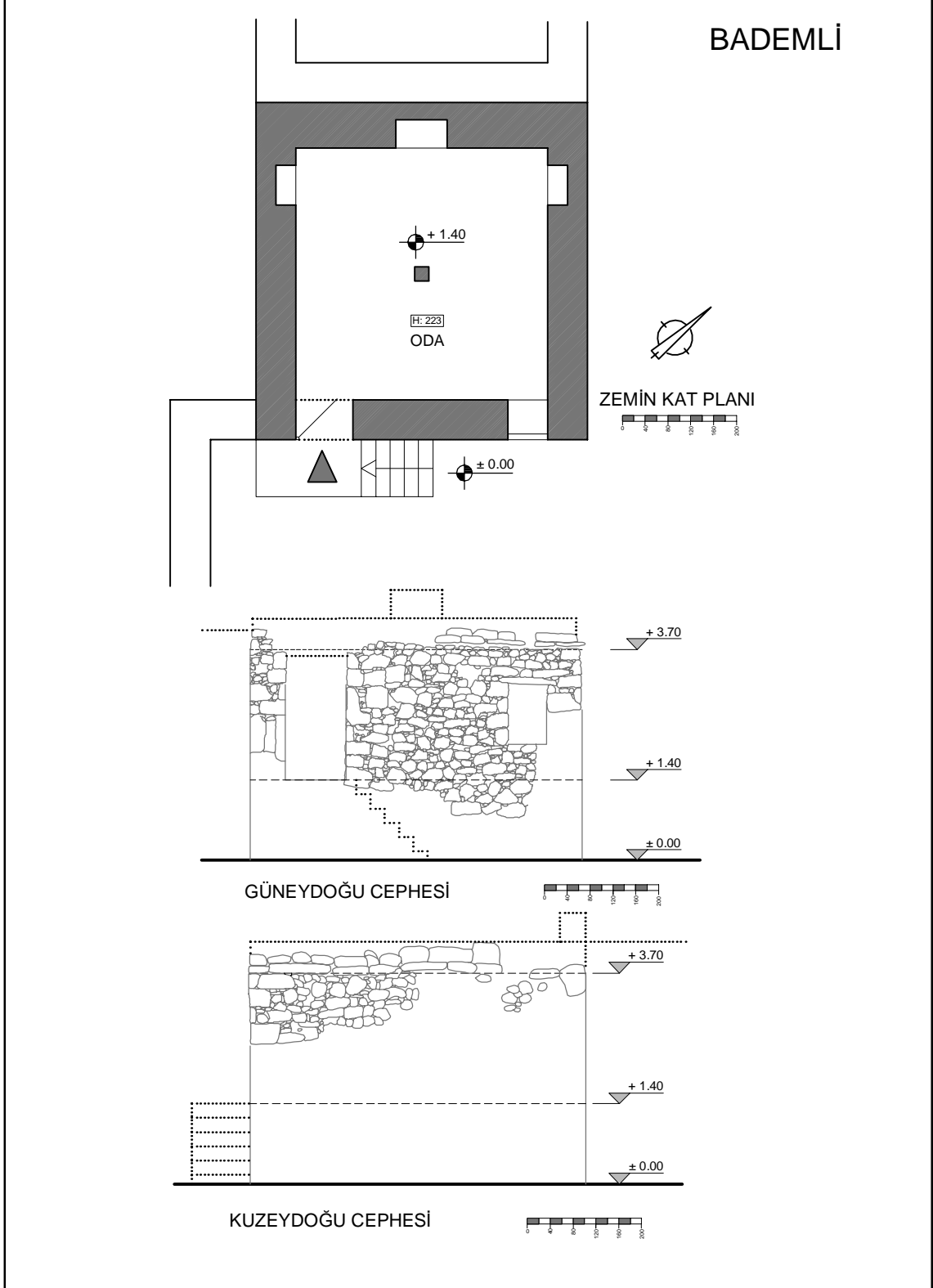
Şekil 3.207 Halim Ergün 1. evi detayları

BADEMLİ

Parselin kuzey köşesine yerleştirilmiştir. Tek göz bir odadan oluşmaktadır. Yerden yükseltilmiştir ancak altı hanaltı olarak kullanılmaz. Bir ocaklık, iki niş ve bir penceresi vardır. Giriş ve bu tek olan pencere güney doğu cephesine yerleştirilmiştir. Üst örtü ahşaptır ve odanın ortasındaki ahşap dikmeden destek alır. Duvarlar taştan yapılmıştır. Lentolar ve döşemeler ahşaptandır. Çorakla kaplı terastaki çöldürmek gözlemlenebilir. Pencere için kepenkleri de korunmuş durumdadır. Pencere üst kotundan devam eden çepeçevre motifli raflar bulunmaktadır. Bu raflar ocaklığın rafları ile birleşir.

Şekil 3.208 Halim Ergün 2. evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

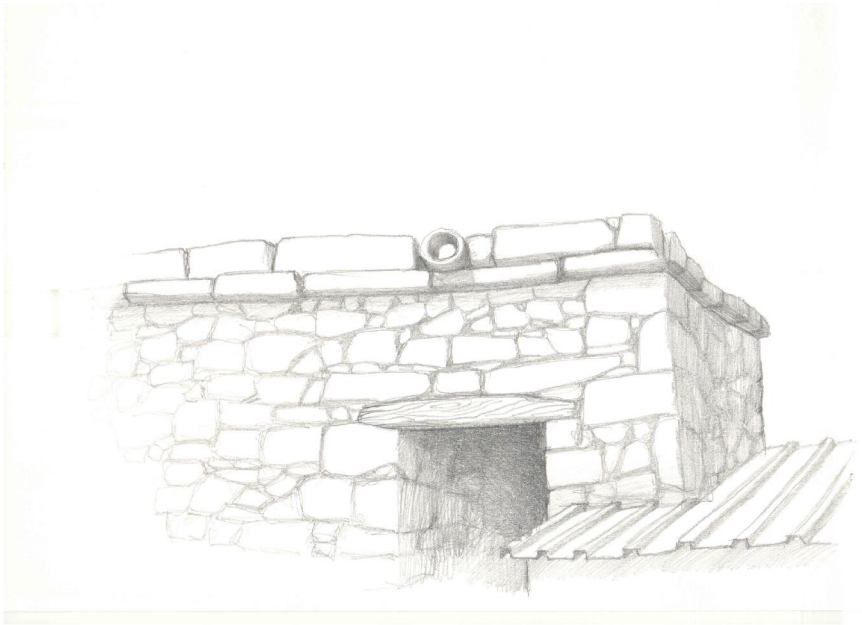

Şekil 3.209 Halim Ergün 2. evi kat planları ve cepheler

BADEMLİ

Avludan görünüm (çizen Handan Kaynakgöz)

Çöldürmek (çizen Handan Kaynakgöz)

Şekil 3.210 Halim Ergün 2. evi detayları

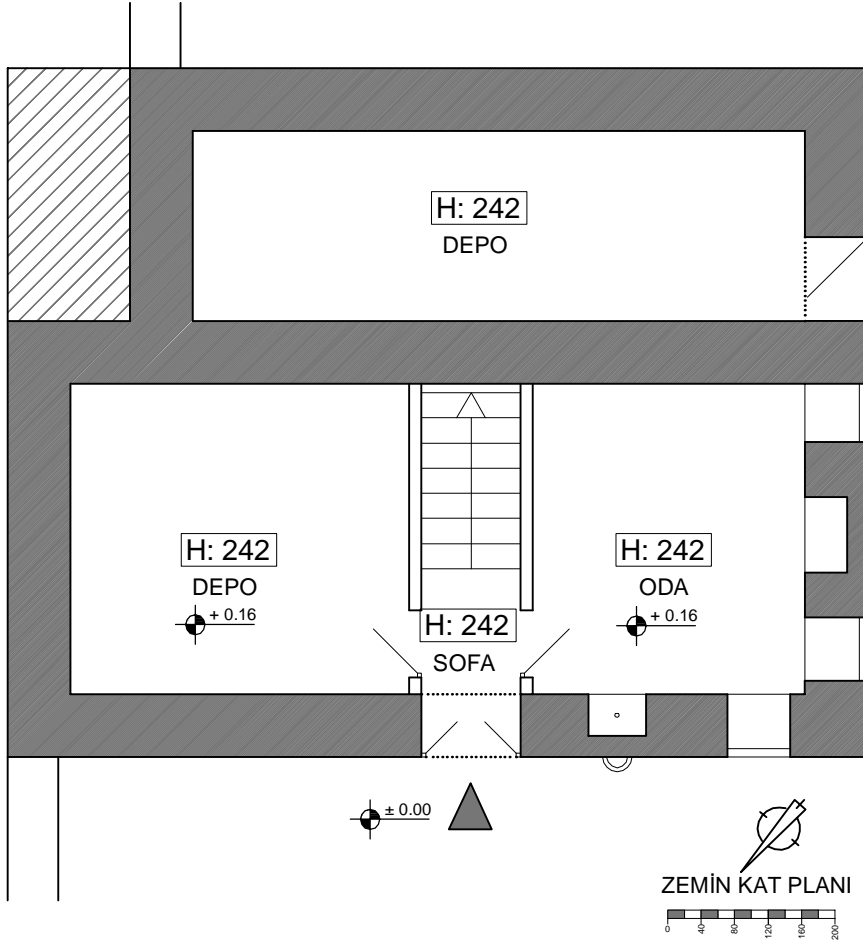
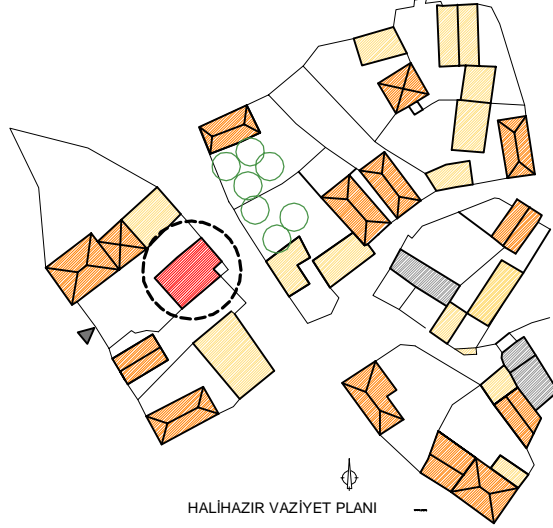
BADEMLİ

Şekil 3.211 Hüsnü Gürkök evi genel görünüm

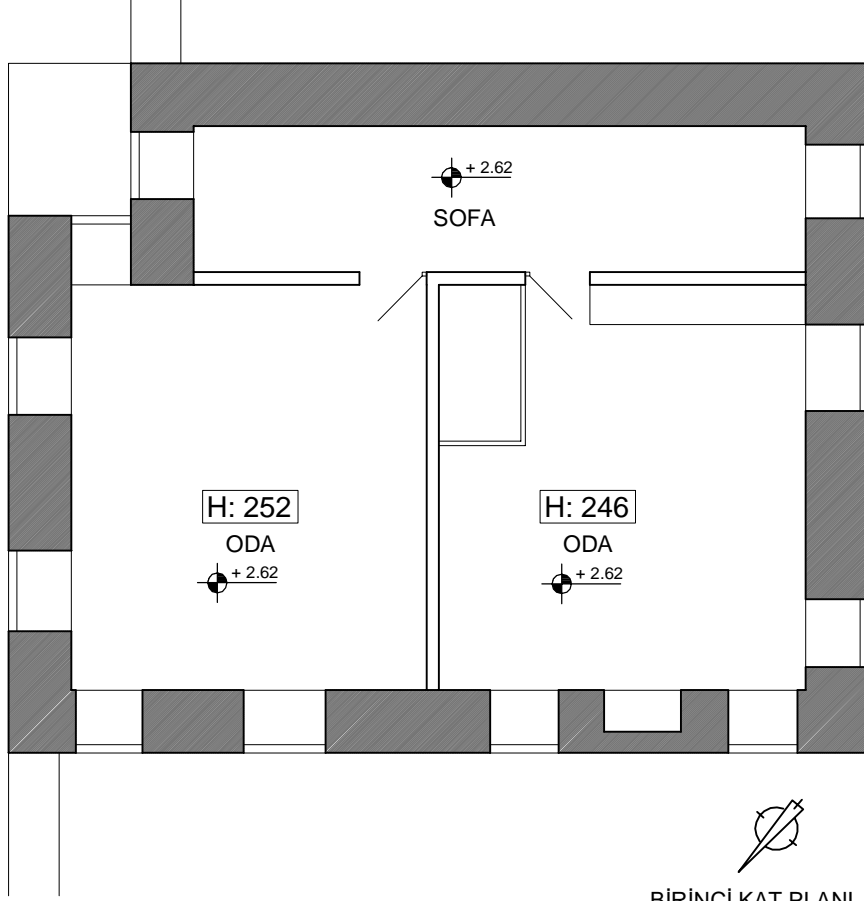
BADEMLİ

Parsel im kuzeydoğu köşesine yerleştirilmiştir. Ancak diğer konutlardan farklı olarak evin ana giriş kapısı güney batı yönünde değil kuzey batı yönündedir. Konutu yaptıran köyün ilk zeytinyağı imalathanesi sahibi olan Hüsnü Gürkök'tür. Her ne kadar köşe taşlarında yapım yılı ile ilgili bir ibare bulunmasa da evin şu anki sahipleri olan Hüsnü Gürkök'ün torunları inşa tarihini 1800'lerin sonları olarak belirtmişlerdir.

Şekil 3.212 Hüsnü Gürkök evi kat planı ve arazi yerleşimi

BADEMLİ

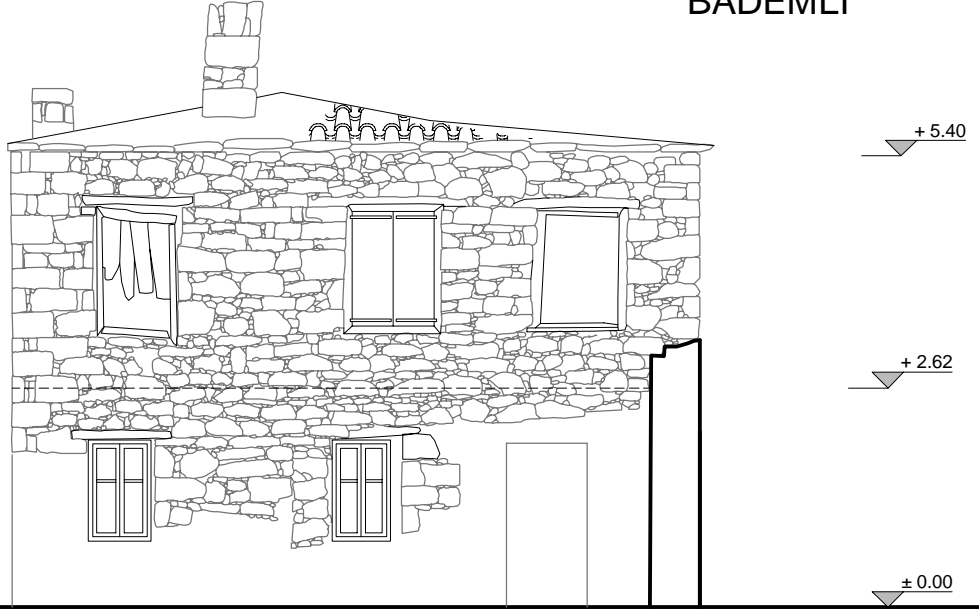

BİRİNCİ KAT PLANI

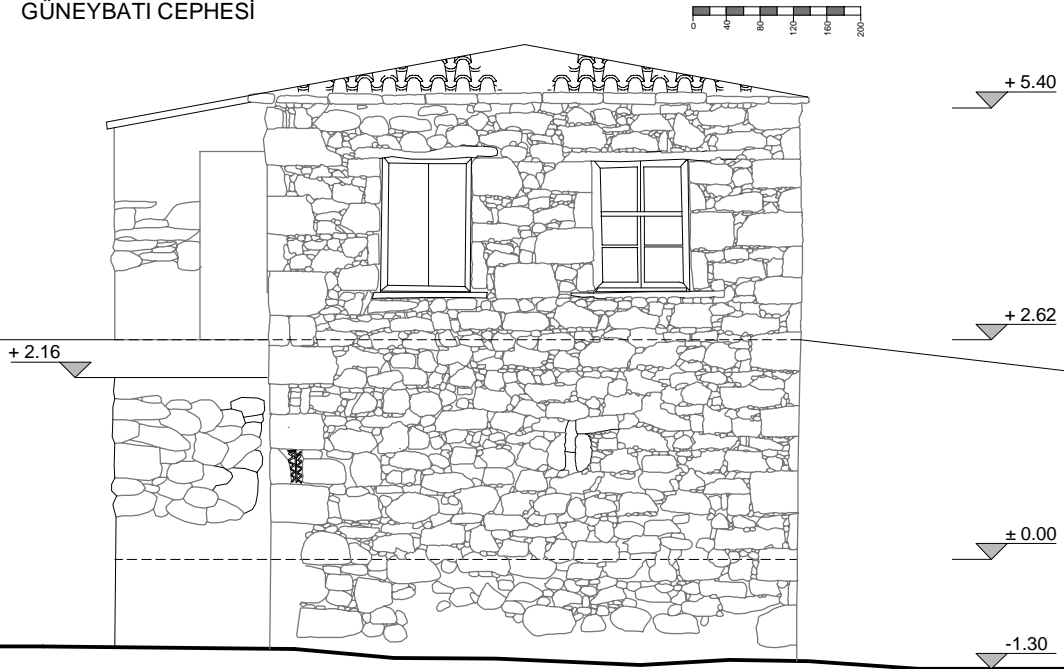
Bina iki katlıdır. Alt kat iç sofa plan tipindeyken üst kat çevresi kapatılmış dış sofa plan tipinde düzenlenmiştir. Alt ve üst kat arasında bu şemasal değişiklikten dolayı incelemiş olduğumuz diğer evlerden ayrılır. Üst katta dış sofa olarak kullanılan alan giriş katında depo olarak değerlendirilmiştir. Konutun güney batı cephesinde girişi olan bu depo her ne kadar eskiden sofa olarak kullanılıyor muydu sorusunu akla getirirse de merdivenin yeri nedeniyle bu iddiamızı ispatlayacak bir veri bulunamamıştır. Alt kattaki diğer mekanlar yağ küplerinin gömülü olduğu bir diğer depo ve içinde ocaklık bulunan bir odadır. Üst katta ise sofadan geçilen yan yana iki oda bulunmaktadır.

Şekil 3.213 Hüsnü Gürkök evi kat planı

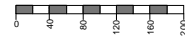
BADEMLİ

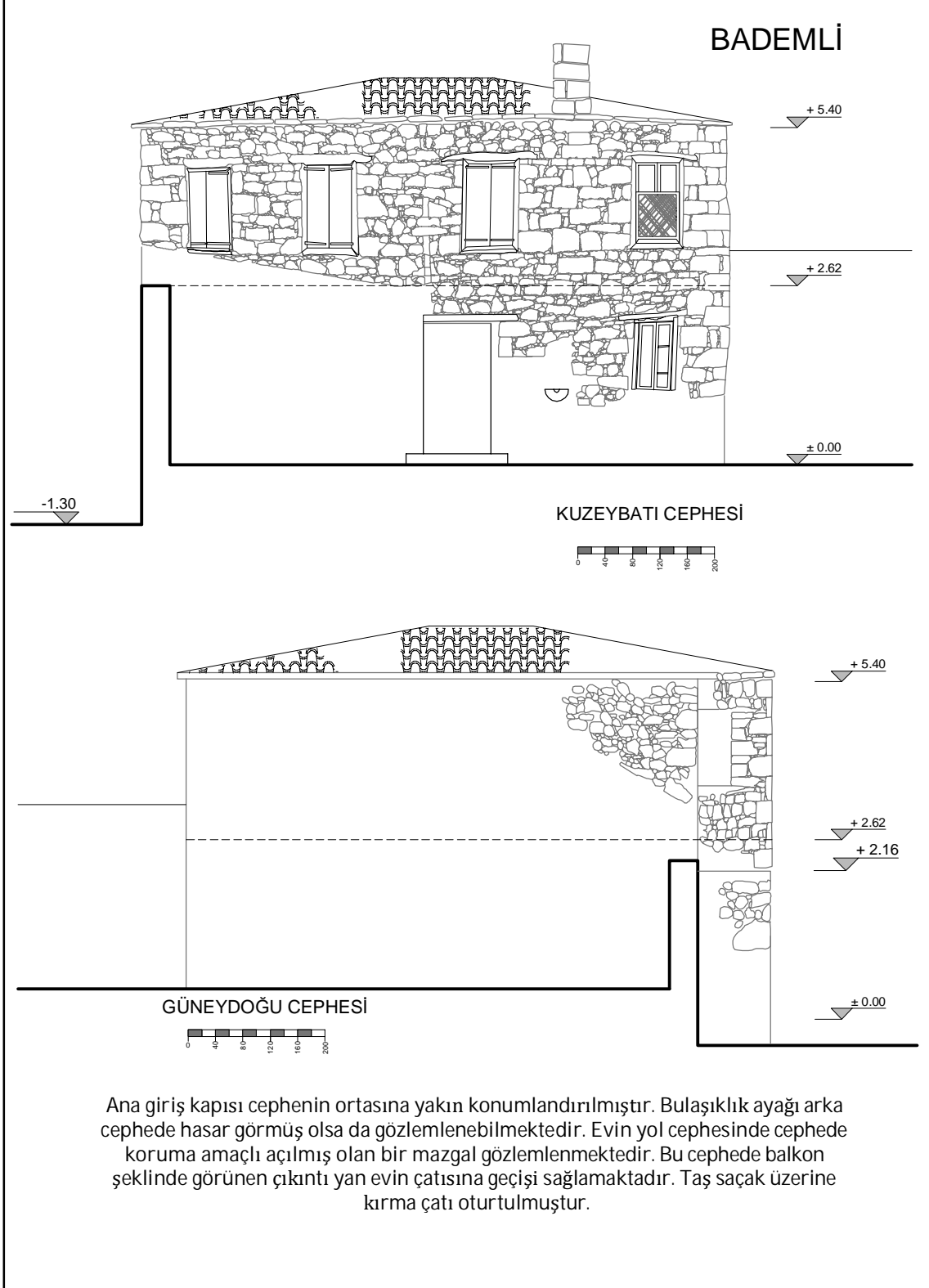
GÜNEYBATI CEPHESİ

KUZEYDOĞU CEPHESİ

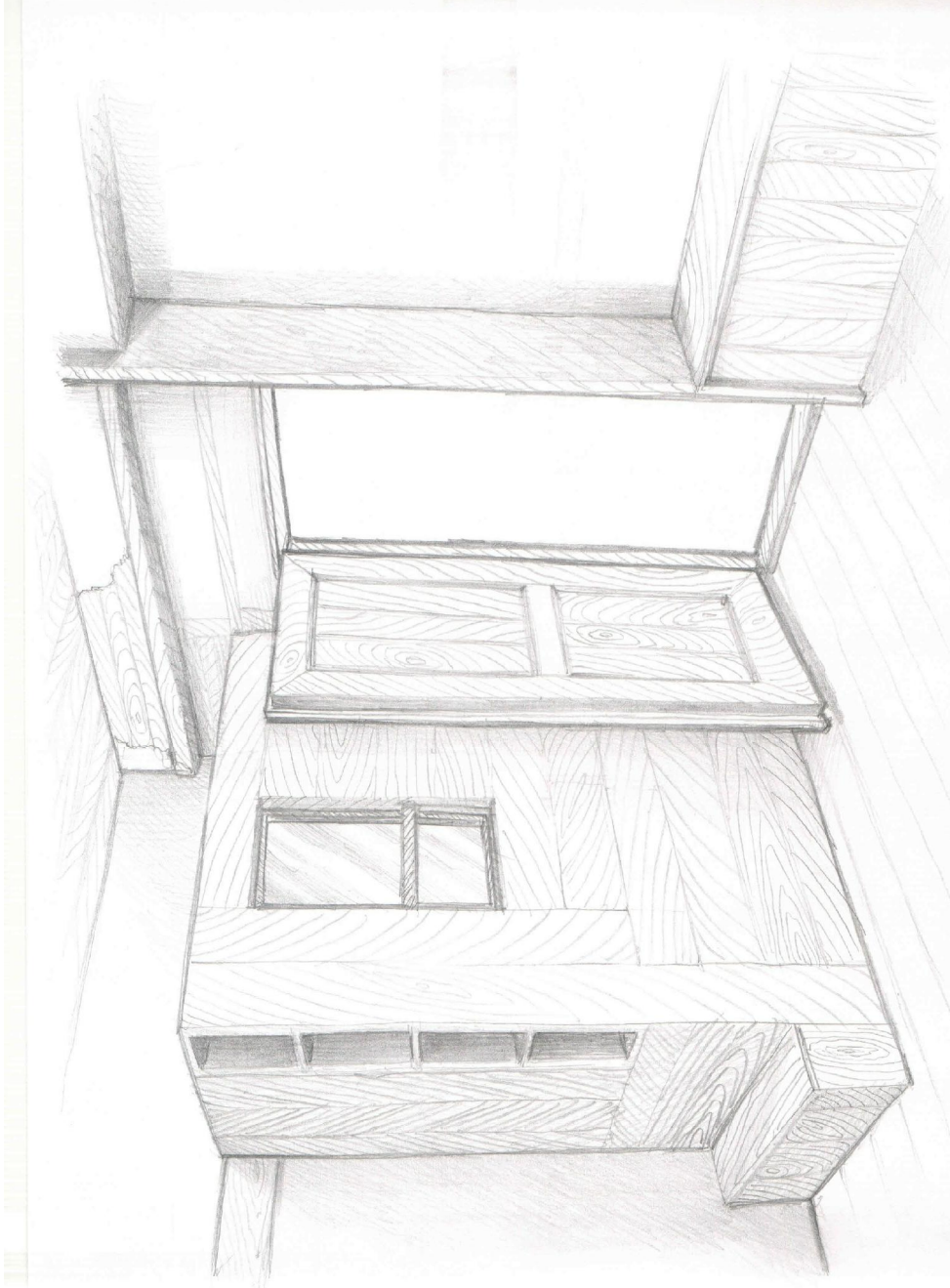

Şekil 3.214 Hüsnü Gürkök evi cepheleri

Şekil 3.215 Hüsnü Gürkök evi cepheleri

BADEMLİ

Merdiven kapama dolabı, kapı, sergen ve atışap sedir (çizen Handan Kaynakgöz)

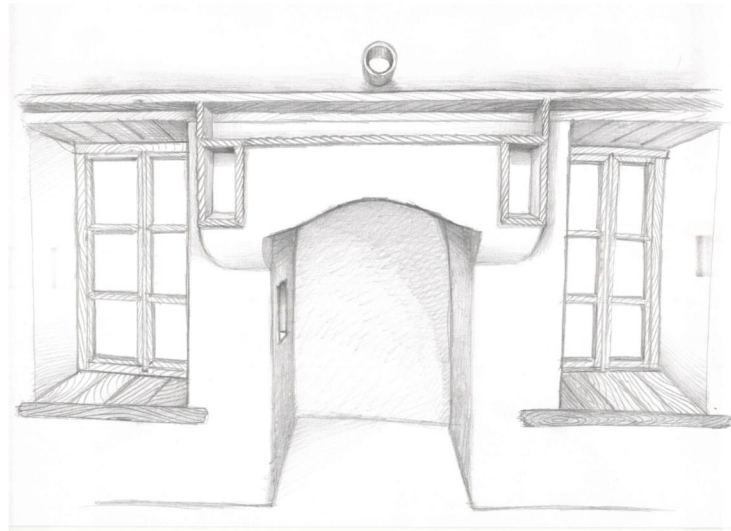
Şekil 3.216 Hüsnü Gürkök evi detayı

BADEMLİ

Güneş kırıcı ve kepenk

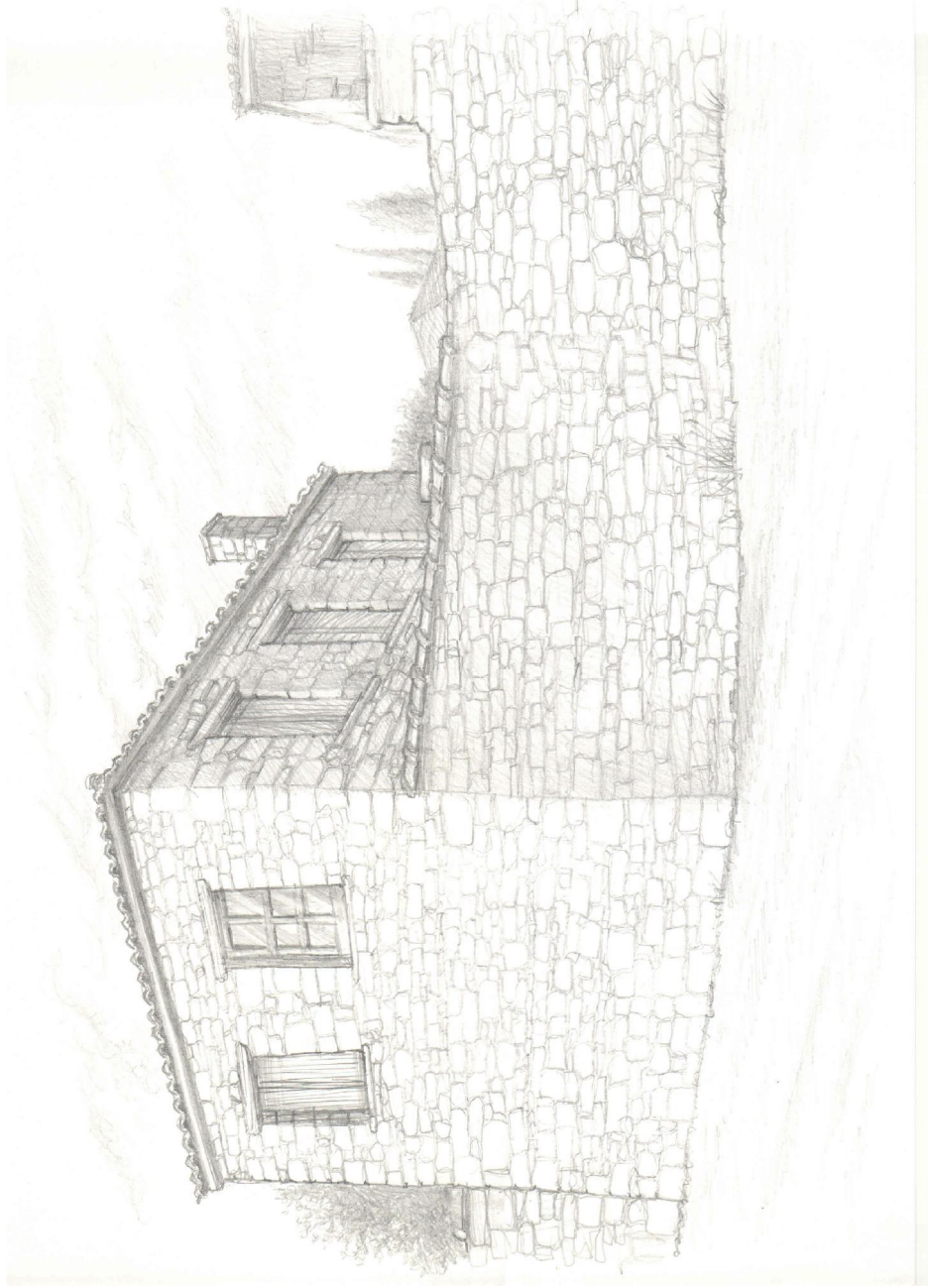
Döşeme ve üst katta bulunan tavan kaplamaları ahşaptır. Tüm kapı ve pencere doğramaları özgün ve ahşaptır. Lentolar da ahşaptan yapılmıştır. Hem kepenk hem de içerisinin görülmesini engelleyen ahşap kafesler kullanılmıştır. Bu ahşap elemanlar günümüze kadar korunabilmiştir. Üst kat odalarında çepeçevre dönen ahşap çıtalar pencerelerin üst ve alt kotlarını takip eder. Alt kattaki odada ise sadece pencere üst konutu takip eden bir şerit bulunur. Konuttaki ilginç bir detay oda içinden çıkan merdivenin üstünü kapatmak için yapılmış olan dolaptır.

Ocaklık, sergen ve pencere (çizen Handan Kaynakgöz)

Şekil 3.217 Hüsnü Gürkök evi detayları

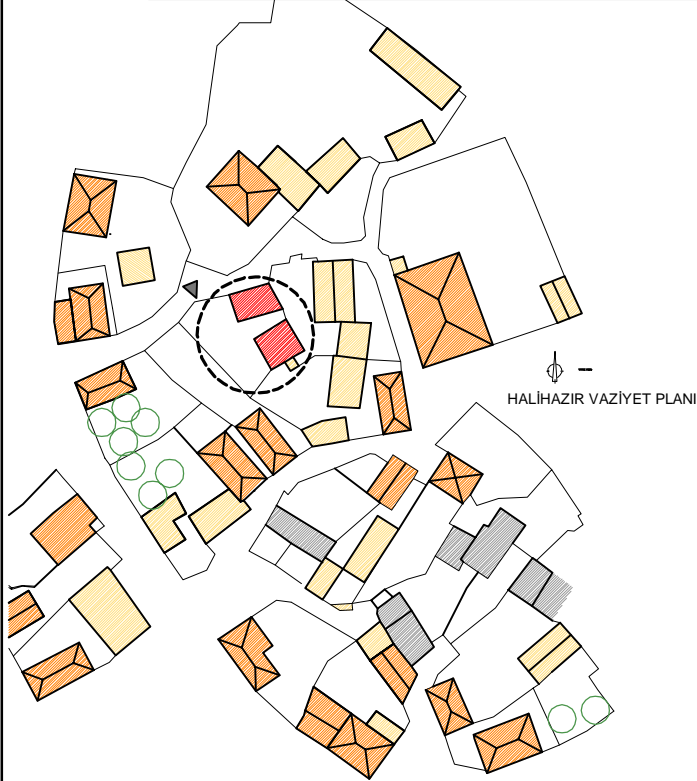
BADEMLİ

Sokaktan görünüm (çizen Handan Kaynakgöz)

Şekil 3.218 Hüsnü Gürkök evi sokaktan görünüm

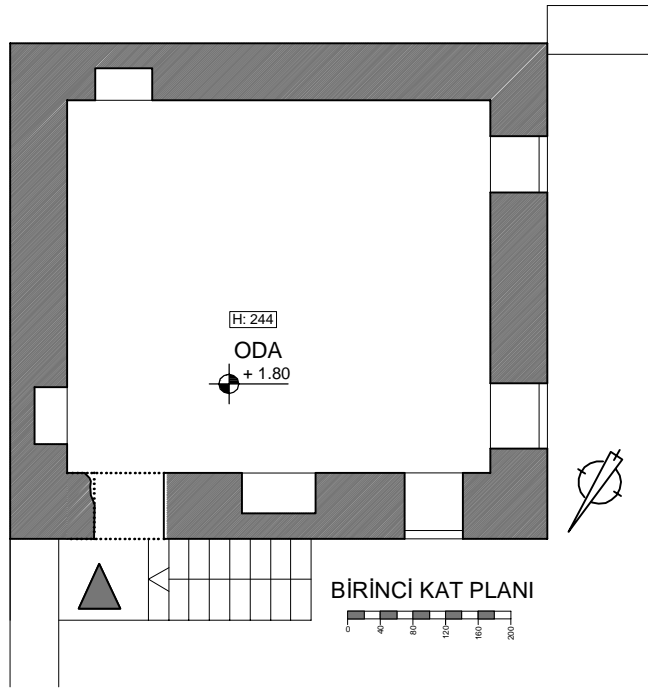
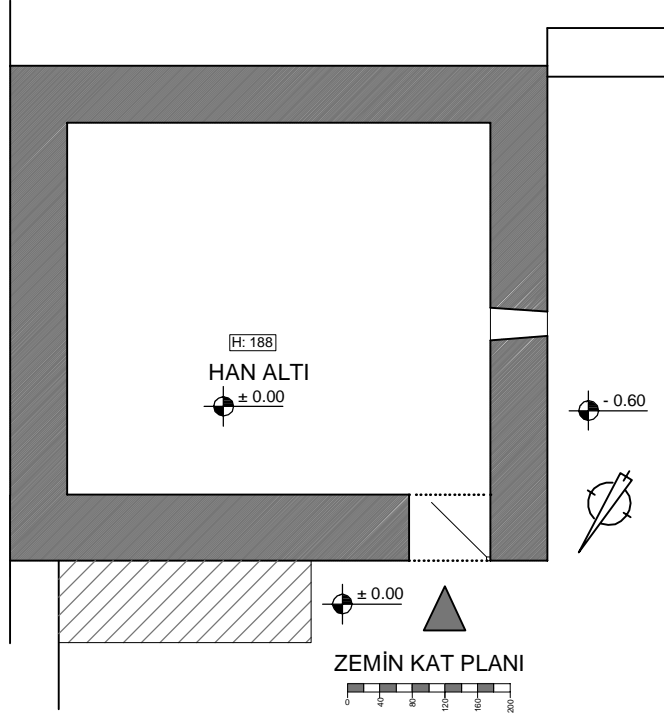
BADEMLİ

Konut yapısı parselin güneydoğu köşesine yerleştirilken, bugün yıkık halde olan deve hanı parselin kuzey sınırındadır. Köydeki en basit yapı tipindedir. Zemin üstüne döşemesiz olarak yapılmış olan hanaltı üzerinde bir göz oda bulunmaktadır. Aynı parselde şu anda tamamen yıkılmış olan bir yer evi bulunmaktadır. Hanaltında bir mazgal bulunmaktadır.

Şekil 3.219 Mehmet Gündüz evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

BADEMLİ

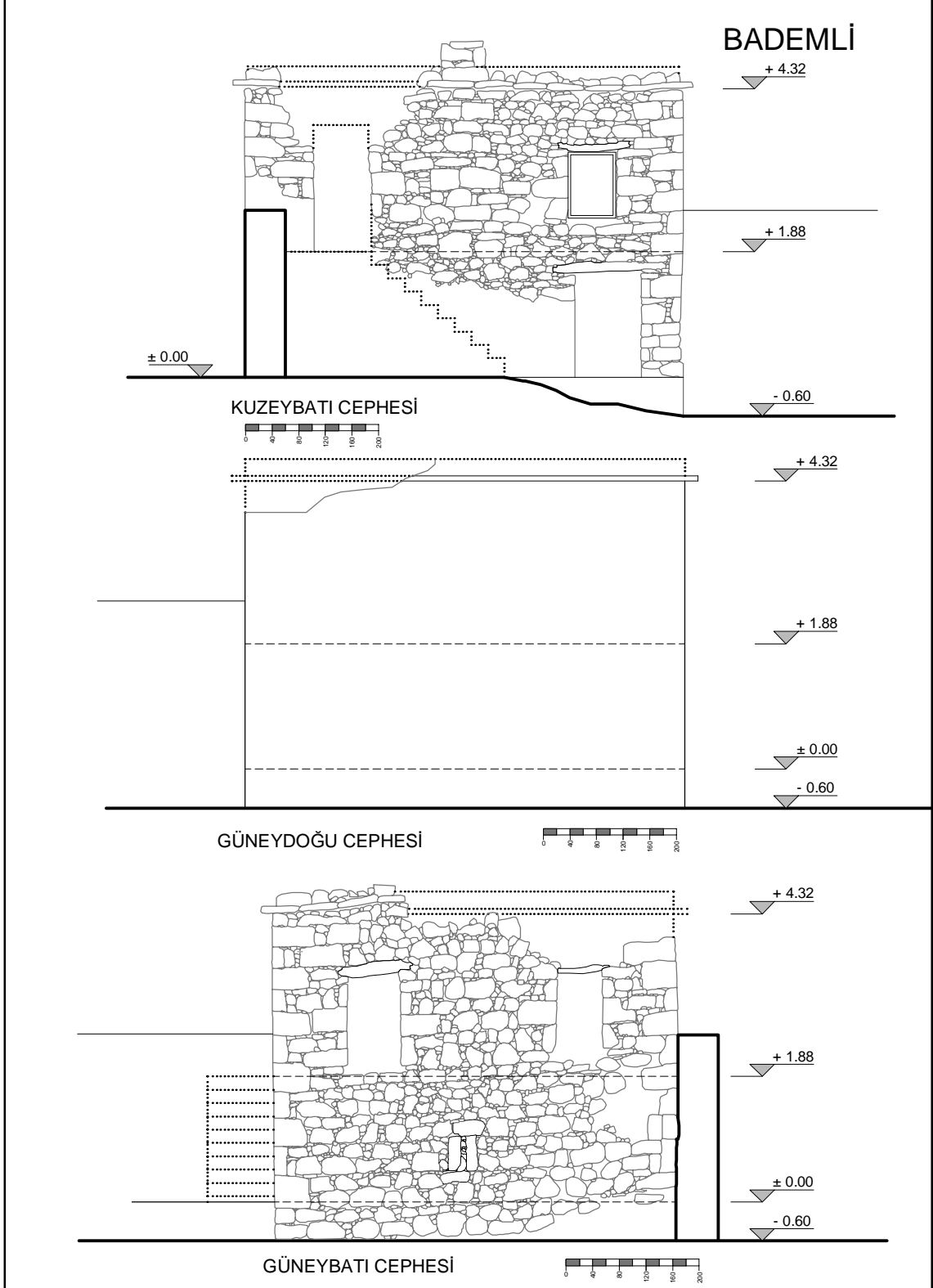

Evin giriş cephesi kuzeybatı yönündedir. Kuzeybatı ve güneybatı yönleri haricinde yapının herhangi bir açıklığı bulunmamaktadır. Ocaklık evin giriş yönü olan kuzeybatı yönündedir.

Duvarlar taştır. Evin çatısı tamamen yıkılmış olmasına rağmen saçak taşlarından düz damlı olduğu anlaşılmaktadır.

Ahşap pencere lentoları halen gözlemlenebilmektedir.

Şekil 3.220 Mehmet Gündüz evi kat planları

Şekil 3.221 Mehmet Gündüz evi cepheleri

BADEMLİ

Mazgal

Şekil 3.222 Mehmet Gündüz evi mazgal detayı

BADEMLİ

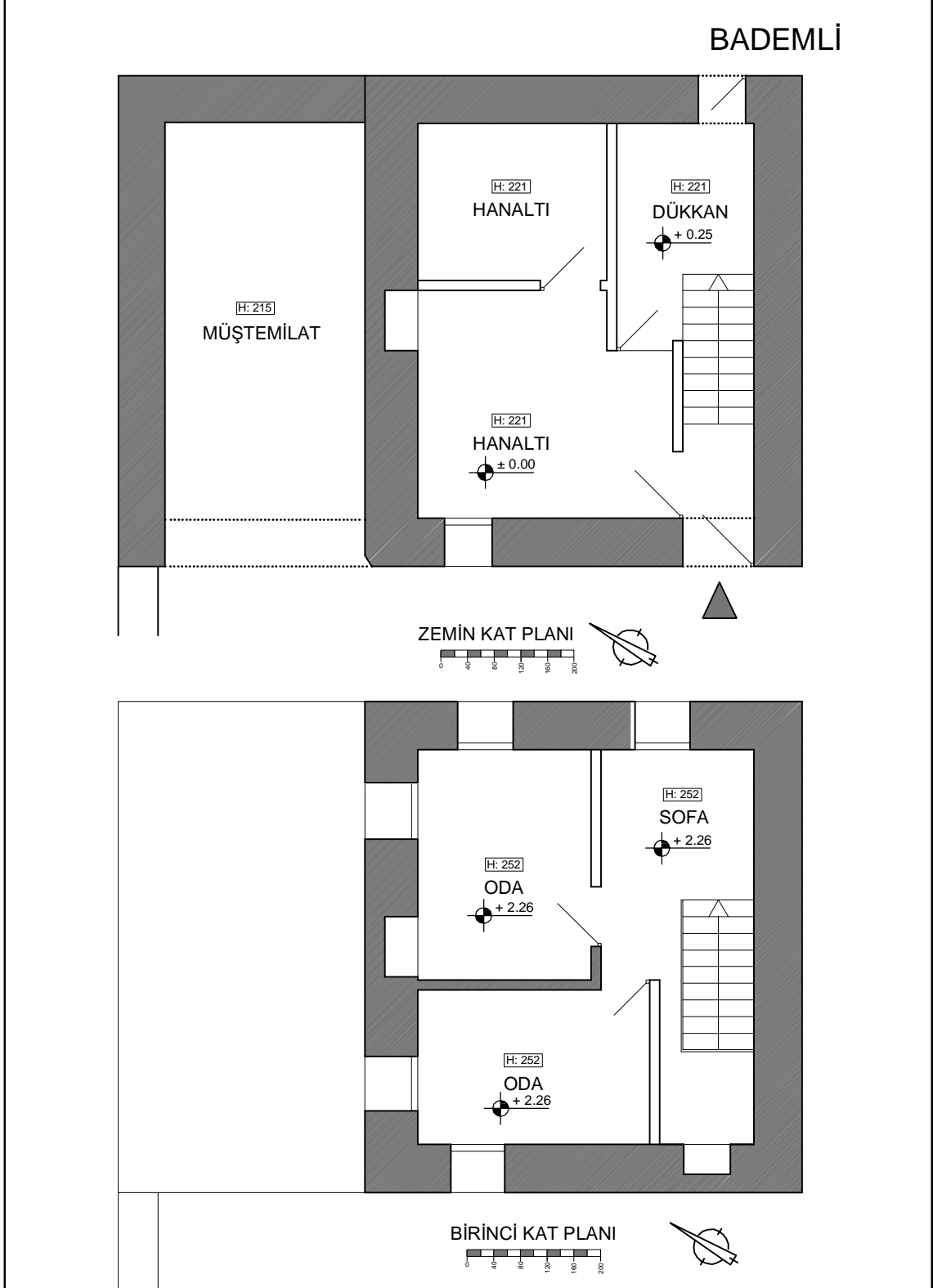

Plan tipolojisi olarak karşılaştığımız diğer örneklerden farklı bir konuttur. Zemin katta hem sokaktan hem de evin içinden ulaşılabilen bir dükkan vardır. Parselin kuzeydoğu sınırına yerleşmiş olan konutun bir cephesi sokağa bitişik olduğu için bu cepheden dükkana bir geçiş verilmiştir. Evin ana girişi ise avludan sağlanmıştır. Dükkana bitişik olan hanaltına evin ana giriş kapısının açıldığı sofadan da ulaşılabilir. Bu sofadan üst kata çıkan bir merdiven ile üst kattaki sofaya ulaşılır. Üst kat köşe sofalı plan tipindedir.

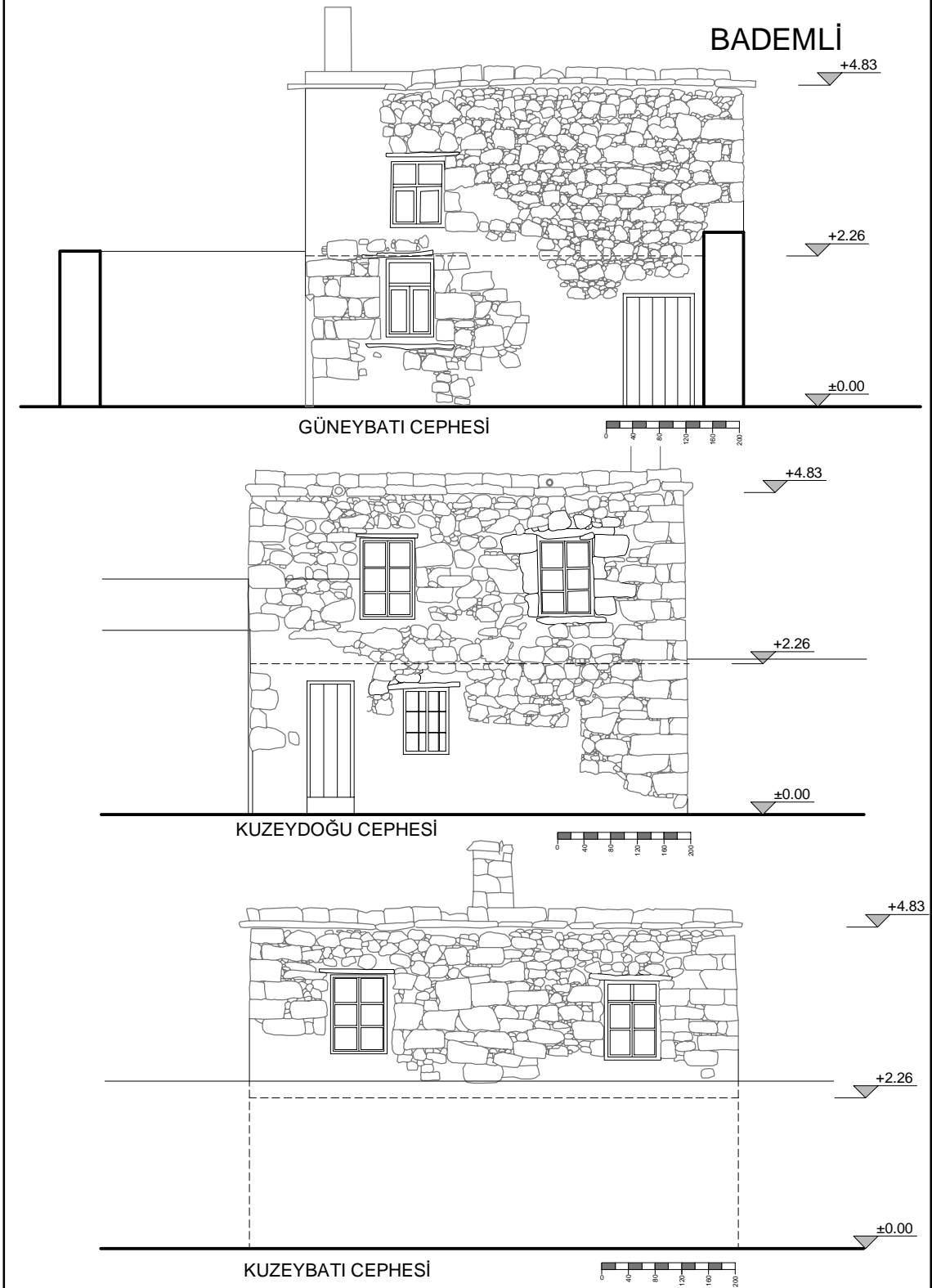
Evin girişi genellikle olduğu gibi güneybatı cephesindedir. Dükkan girişi ise sokağa bitişik olan kuzeydoğu cephesine bakar. Kuzeybatı cephesi haricindeki cephelerde herhangi bir cephe düzenine dikkat edilmemiştir. Cepheler plandaki işlevleri takip eder. Kuzeybatı cephesinde ise birbirine paralel oda pencerelerinin orta aksındaki ocaklık bacasını gözlemlemek mümkündür. Bu cephede hem hanaltında hem de oda da bulunan ocaklıklar tek bir bacaya bağlanır.

Konutun bitişikliğinde depo olarak kullanılan bir müstemilat bulunmaktadır

Şekil 3.223 Mustafa Ünsal evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

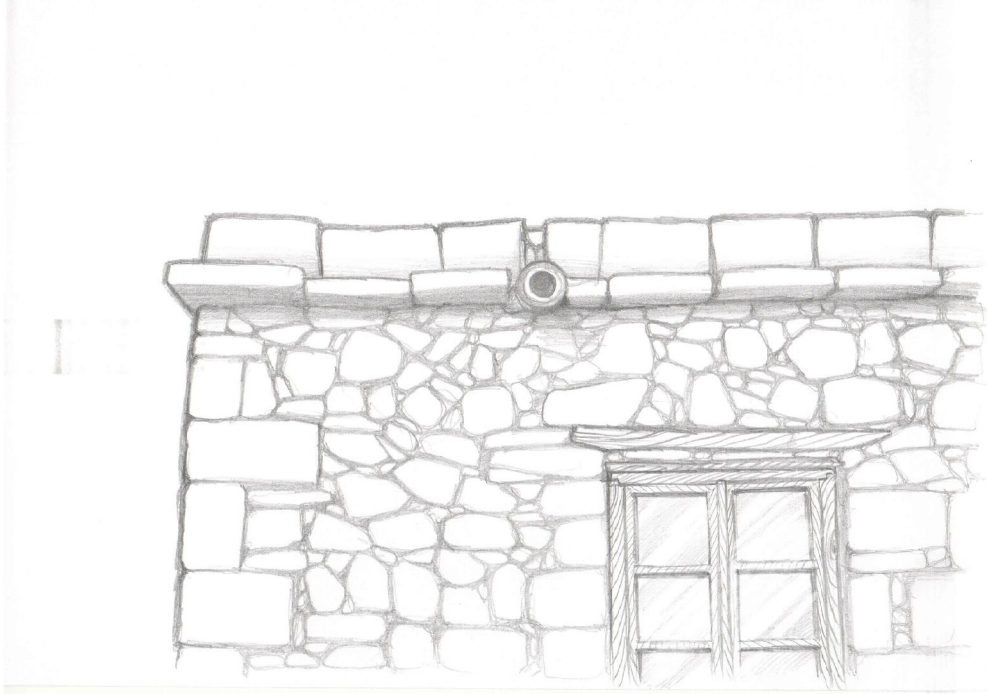

Şekil 3.224 Mustafa Ünsal evi kat planları

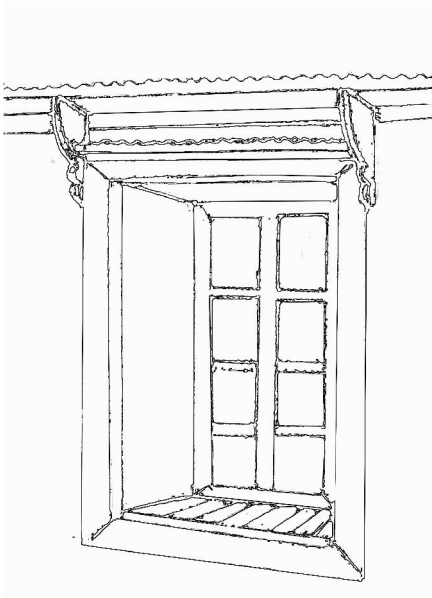

Şekil 3.225 Mustafa Ünsal evi cepheleri

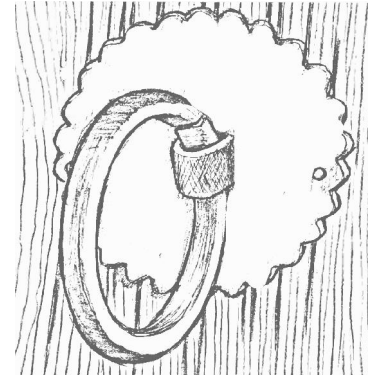
BADEMLİ

Çüldürmek (çizen Handan Kaynakgöz)

Pencere sergen bağlantısı

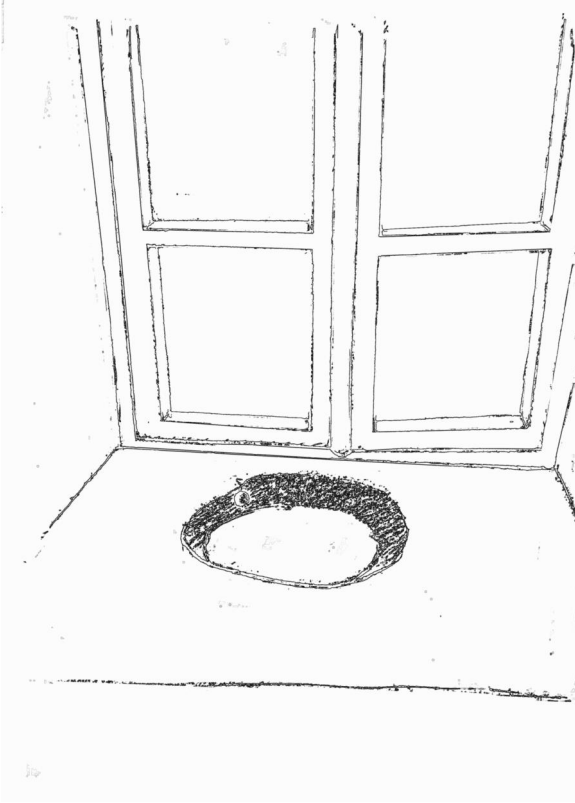

Kapı tokmağı

Taş saçaklı düz toprak dam bulunmaktadır. Döşeme ve üst katta bulunan tavan kaplaması ahşaptan imal edilmiştir. Özgün ahşap lentolar, kapı ve pencereler halen gözlemlenebilmektedir. Pencerelerin üst kotunu takip eden sergenler de korunmuş durumdadır.

Şekil 3.226 Mustafa Ünsal evi detayları

BADEMLİ

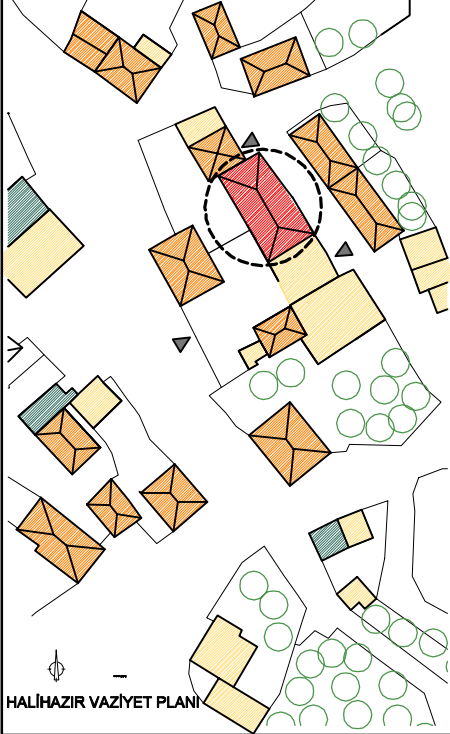
Bulaşıklık detayı

Kapı kilidi

Şekil 3.227 Mustafa Ünsal evi detayları

BADEMLİ

Osmanlı döneminde devlet konağı olarak kullanılmış olan bu yapının şimdiki sahibi Seyfettin Yücel'dir. Bölgedeki en eski konut olduğu söylenir. Yaklaşık olarak 300 yıllık olduğu belirtilmiştir.

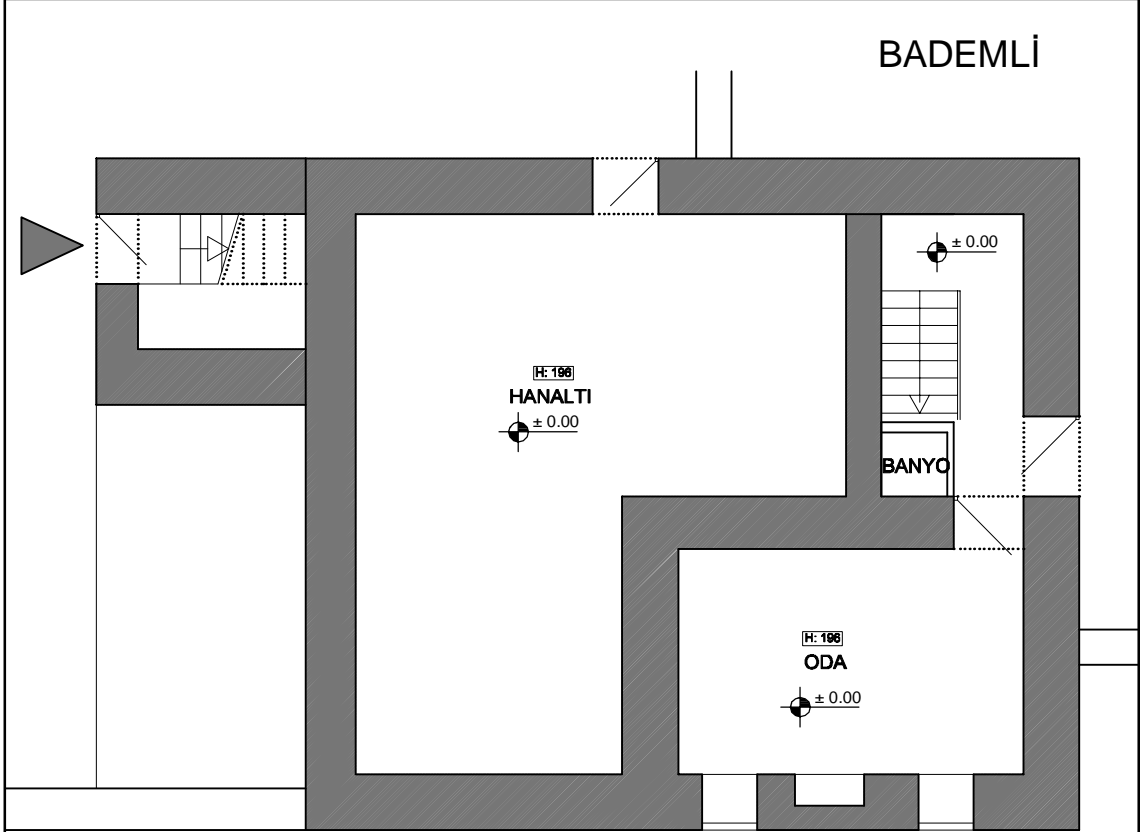
Bugün 75 yaşında olan Avukat Seyfettin Bey* evin kaç yılında yapıldığını bilmediklerini ancak dedesinin dedesinin de bu evde yaşadığını belirtmiştir. Eskiden tek hane olan yapı sonradan çocuklar arasında bölüştürülmek üzere ikiye bölünmüştür. Bugün ev ve içinde bulunduğu bahçe ikiye bölünmüş durumdadır.

Konut parselin kuzeydoğu sınırına yerleştirilmiştir. Evin özgün plan yapısını bugünkü izlere bakarak anlamak oldukça güçtür. Ancak bölgedeki plan tipolojilerinin tamamına bakıldığında özgün plan şeması hakkında yorum yapmak mümkün olabilir.

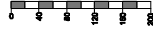
İki katlı yapı büyük ihtimalle yan sofadan geçiş yapılan iki büyük odadan oluşmaktaydı. Tek cephesi sokağa bakan, parsel sınırına yerleştirilmiş olan yapının bahçe tarafındaki merdivenlerinden sofaya ulaşıldığı, oradan da odalara geçildiği söylenebilir. Geleneksel olarak bu giriş ve dış merdiven güney cephesindedir.

* Avukat Seyfettin Yücel ile görüşme, Eylül 2016.

Şekil 3.228 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

ZEMİN KAT PLANI

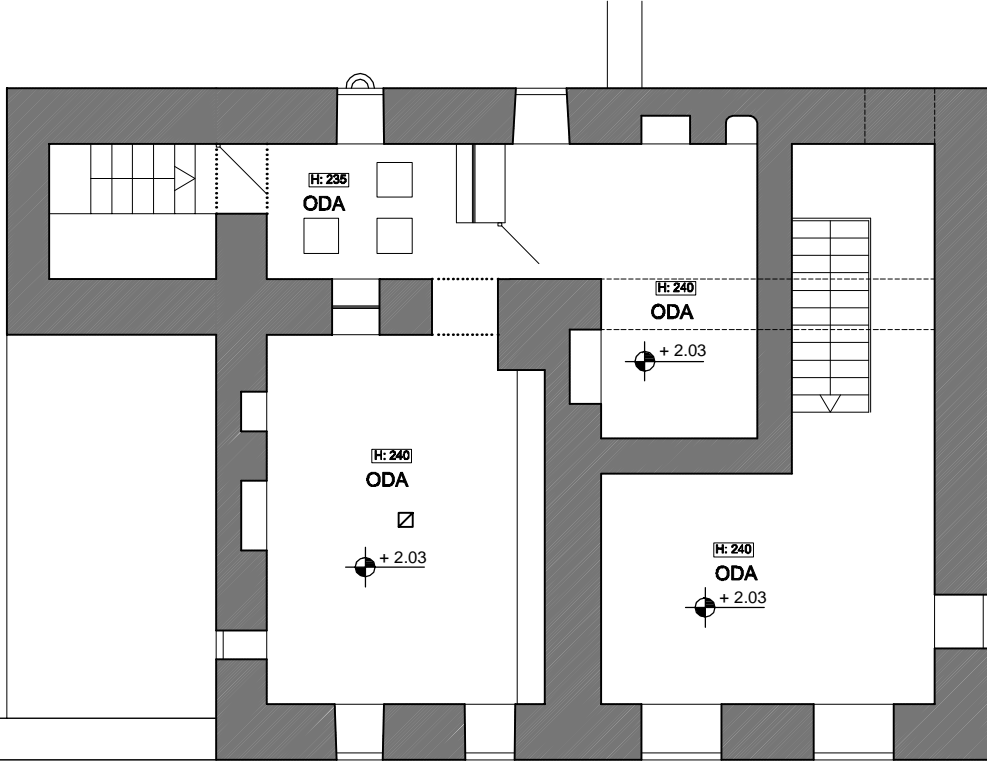

Odaların altında hanaltı bulunmaktadır. Diğer konutlardan farklı olarak, bu konutta sofadaki kapaklardan hanaltına inen merdivenler ahşap gemici merdivenleri bulunmaktadır. Yani evden hanaltına geçmek için bahçeye çıkmak gerekmez. Evde iki odada da ocacılık bulunmaktadır. Sofa ve bir odada bulaşıklık da gözlemlenmiştir.

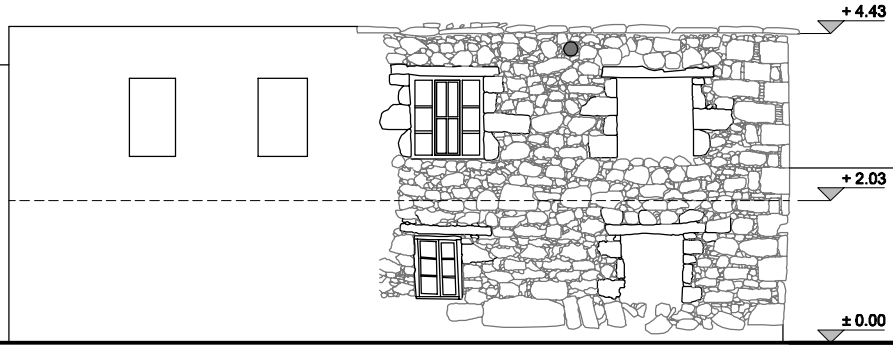
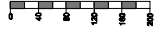
Cephelerde de ciddi tadilatlar olmuştur. Özgün pencereler sonradan genişletilmiş ya da pimapen ile değiştirilmiştir. Ancak özgün hali korunmuş olan pencerelerde doğramalar ve ahşap lentolar halen gözlemlenebilmektedir. Yan cephede bulaşıklık ayağı da halen gözlemlenebilmektedir. Köşe taşları arasında süsleme amaçlı kullanılan kırmızı tuğlalar göze çarpar. Hem sofadan hem odadan ulaşılabilen çift taraflı dolap ve büyük odada varlığını halen korumuş olan işlemeli ahşap taşıyıcının evin orijinal bileşenlerinden olduğu belirtilmiştir.

Şekil 3.229 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi kat planı

BADEMLİ

BİRİNCİ KAT PLANI

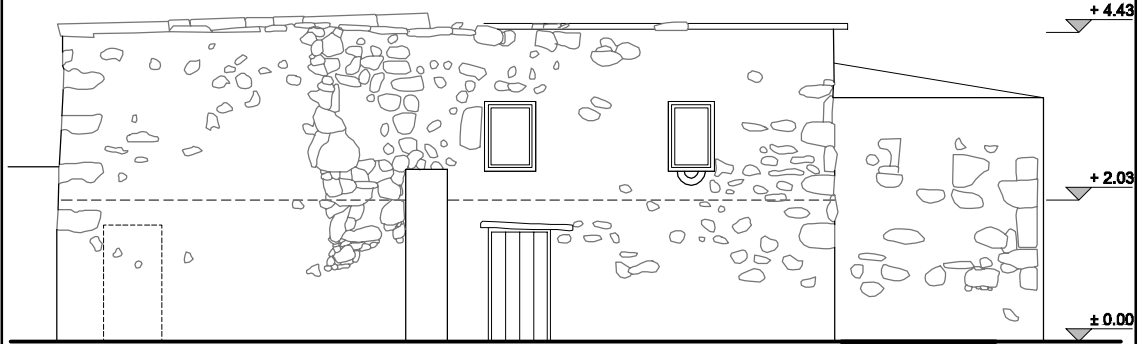

KUZEYDOĞU CEPHESİ

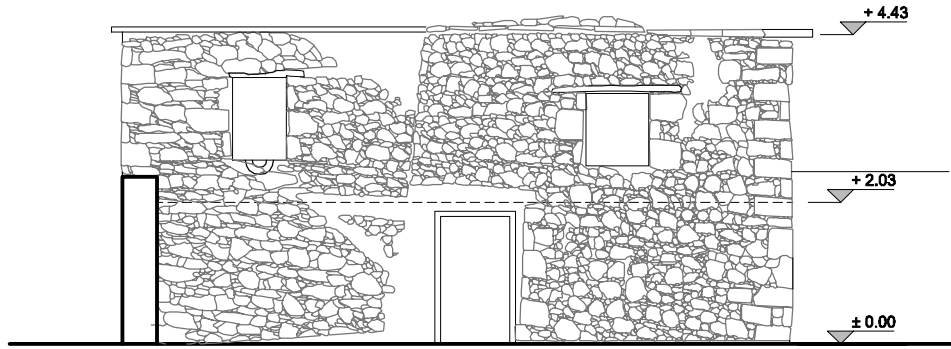

Şekil 3.230 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi kat planı ve cephe

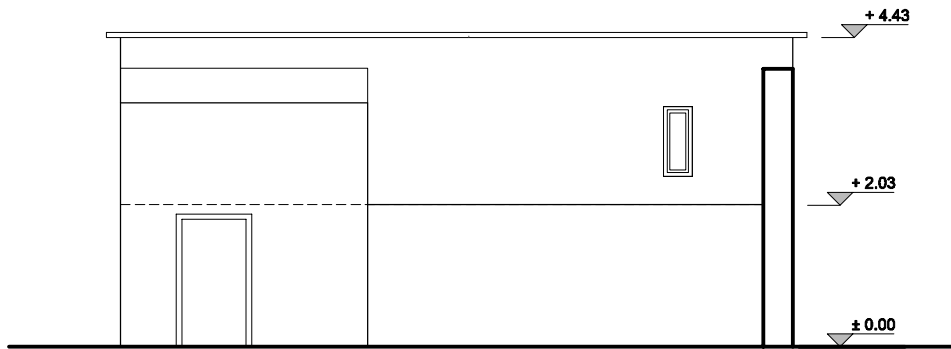
BADEMLİ

GÜNEYBATI CEPHESİ

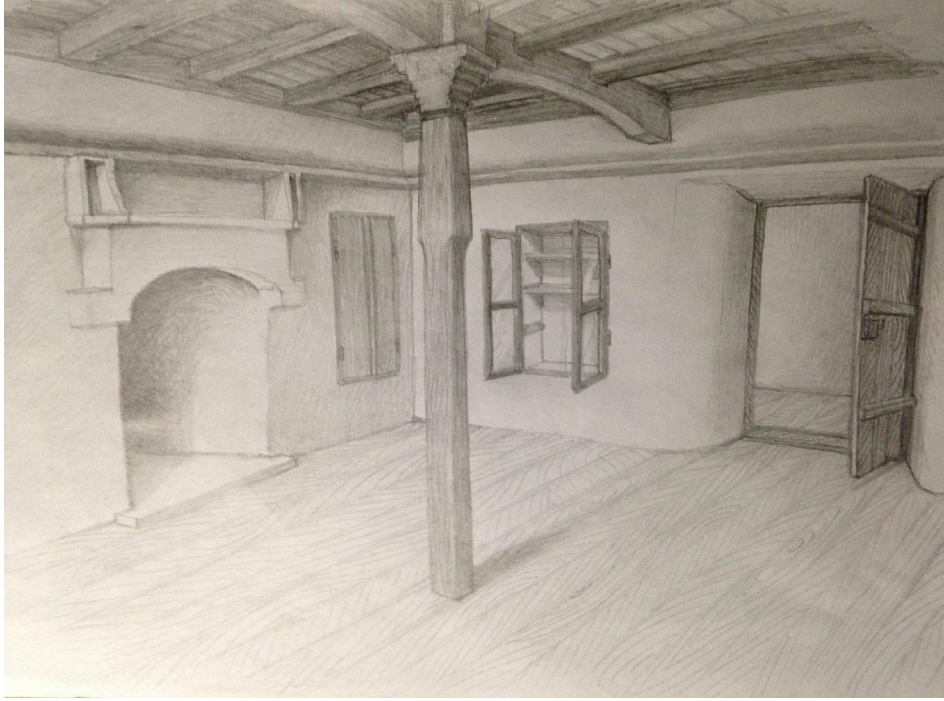
KUZEYBATI CEPHESİ

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

Şekil 3.231 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi cepheleri

BADEMLİ

Odanın genel görünümü (Handan Kaynakgöz)

İşlevi anlaşılamayan taş konsol

**Taş konsol yakın zaman önce pencere üst kotundaki yerinden kırılarak düşmüş,
ev sahipleri tarafından muhafaza edilmiştir.**

Şekil 3.232 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi detayları

BADEMLİ

Hanaltından çıkan küp ve testiler

Hanaltından çıkan testiler

Şekil 3.233 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi detayları

BADEMLİ

Ekmek teknesi

Yün eğirme çıkırğı

Dolap detayı

Hamurluk ve ahşap taşıyıcı başı

Şekil 3.234 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi detayları

BADEMLİ

Evden çıkan kapkaçak

Evden çıkan kapkaçak

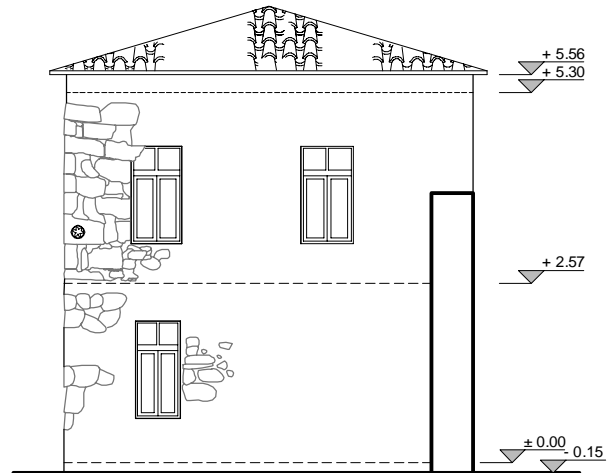
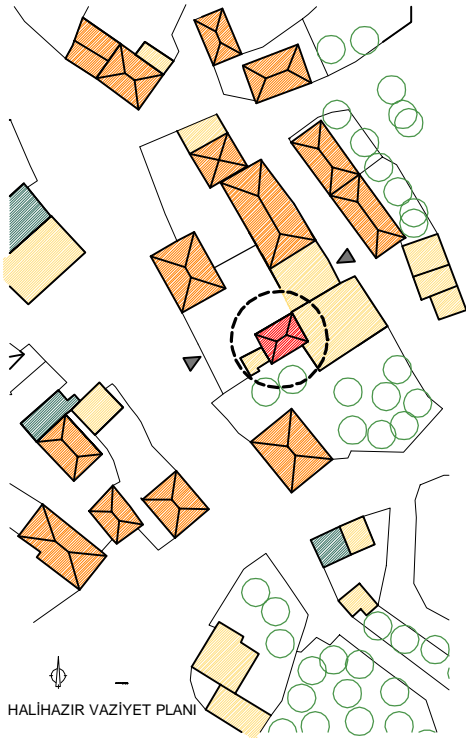
Evden çıkan sandık

Şekil 3.235 Saim Ergün Seyfettin Yücel evi detayları

BADEMLİ

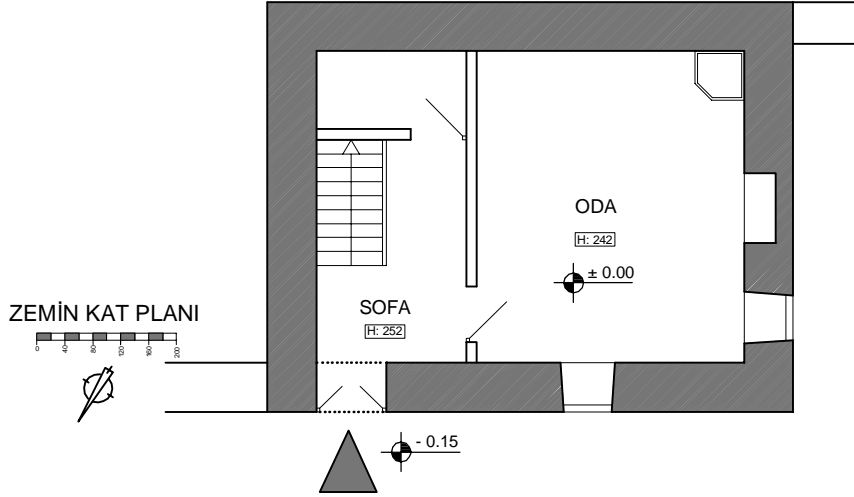

Saim Ergün Seyfettin Yücel Evi ile aynı parseldedir. 1923 yılı civarında yapıldığı belirtilmiştir. Taş duvarı yapan ustanın bölgenin önemli ustalarında Solak Usta olduğu, tüm ahşap imalatların ise Midilli adasından gelen Rum bir usta tarafından yapıldığı belirtilmiştir.

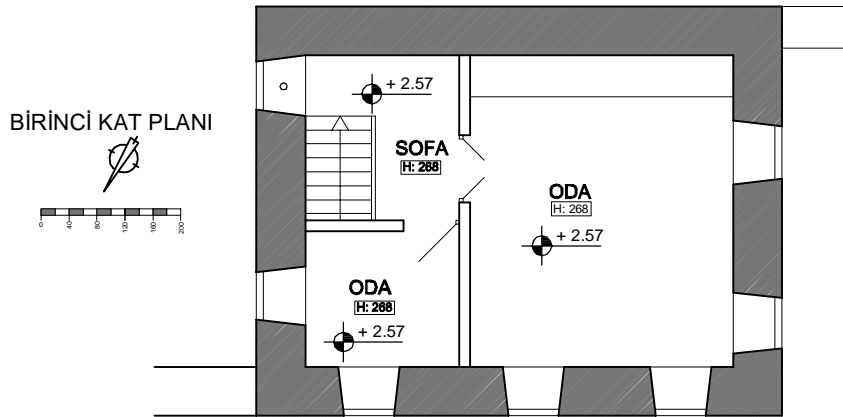

Şekil 3.236 Seyfettin Yücel 2. evi genel görünüm, arazi yerleşimi ve cephe

BADEMLİ

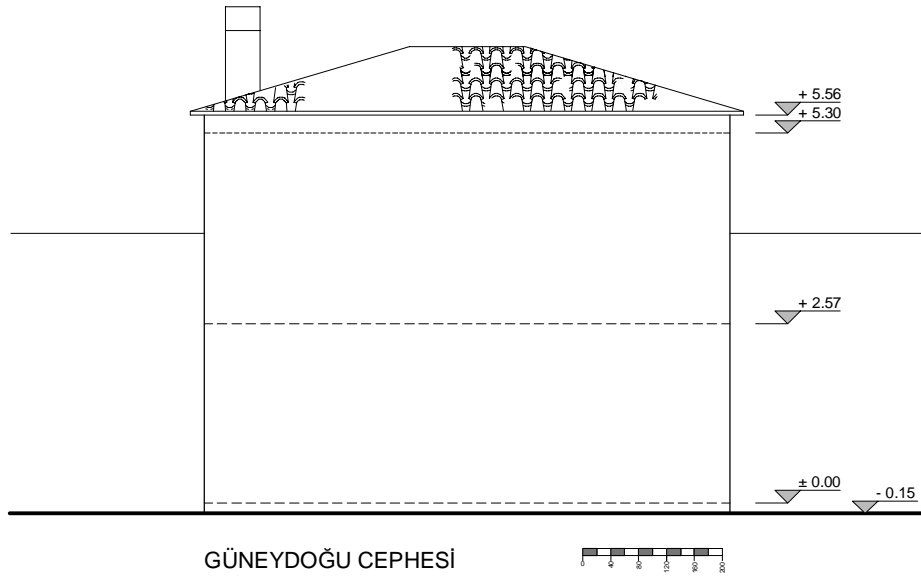

Parselin güneydoğu sınırına yerleştirilmiş olan konutun giriş cephesi kuzeybatı yönündedir. Alt katta bir oda ve yüklük, üst katta biri çok küçük olmak üzere iki oda bulunmaktadır. Alt katta merdiven altındaki yüklük duvarının sonradan yapılmış olduğu belirtilmiştir. Özgün kullanımında bu alanın perde ile ayrıldığı belirtilmiştir. Alt kattaki odada ocaklık ve musandra gözlemlenebilir. Gene aynı katın özgün döşemesinde yere gömme oyuk bir bulaşıklık olduğu belirtilmiştir. Birinci kat sofada bulaşıklık bulunur.

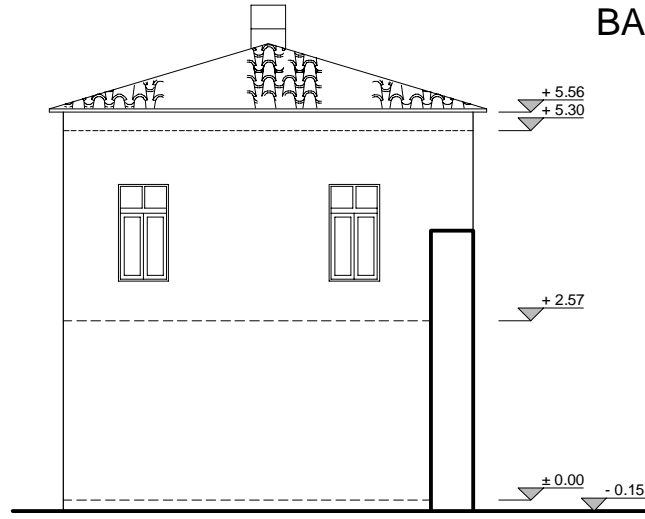

Şekil 3.237 Seyfettin Yücel 2. evi kat planları

BADEMLİ

Şekil 3.238 Seyfettin Yücel 2. evi cepheleri

KUZEYDOĞU CEPHESİ

Köşe taşı süslemeleri ve kitabe

Dirsek taşlarındaki yazılar ve süslemeler halen gözlemlenebilir. Taş lentolu yapıda lentolardaki süslemeler de gözlemlenebilmektedir. Dirseklerin yakınında kırmızı kiremitten süslemeler yapılmıştır.

Ev kırma çatılı olarak inşa edilmiştir. Üst kattaki kapılar ve dolabın ev ile aynı yaşta olduğu belirtilmiştir. Doğramaların tamamı özgün halinde korunmuştur.

Şekil 3.239 Seyfettin Yücel 2. evi cephe ve detayları

BADEMLİ

Köşe taşı yazı ve süslemeleri

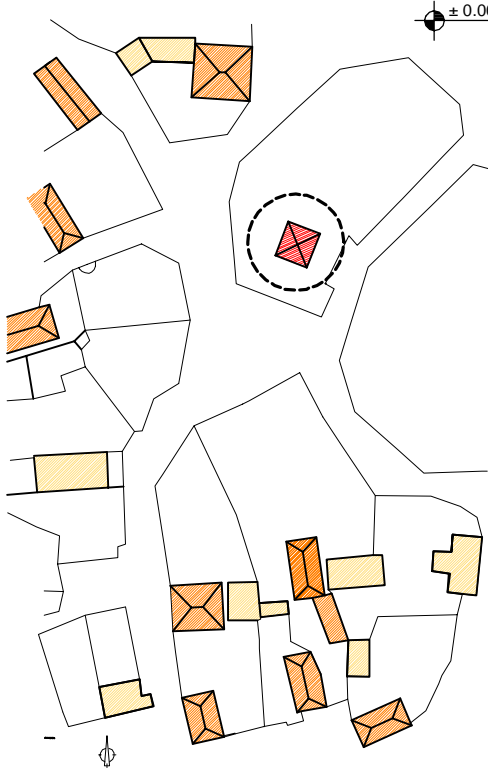
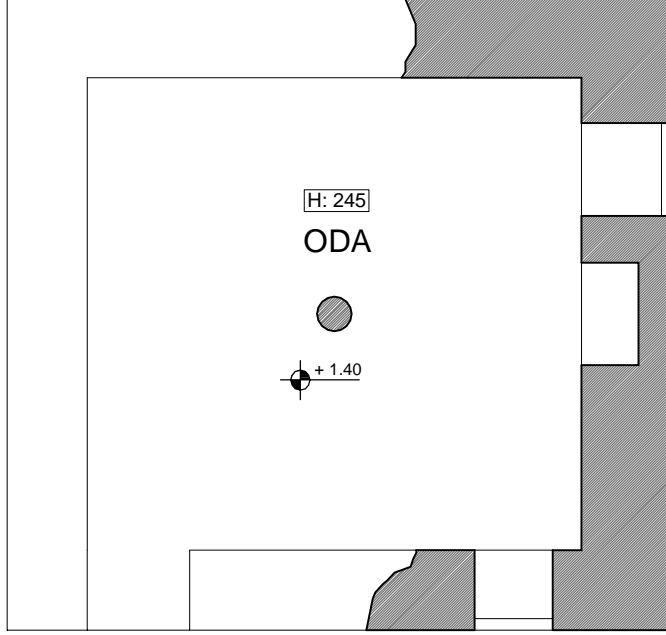
Oda kapısı

Bahçe kapısı kilit detayı

Şekil 3.240 Seyfettin Yücel 2. evi detayları

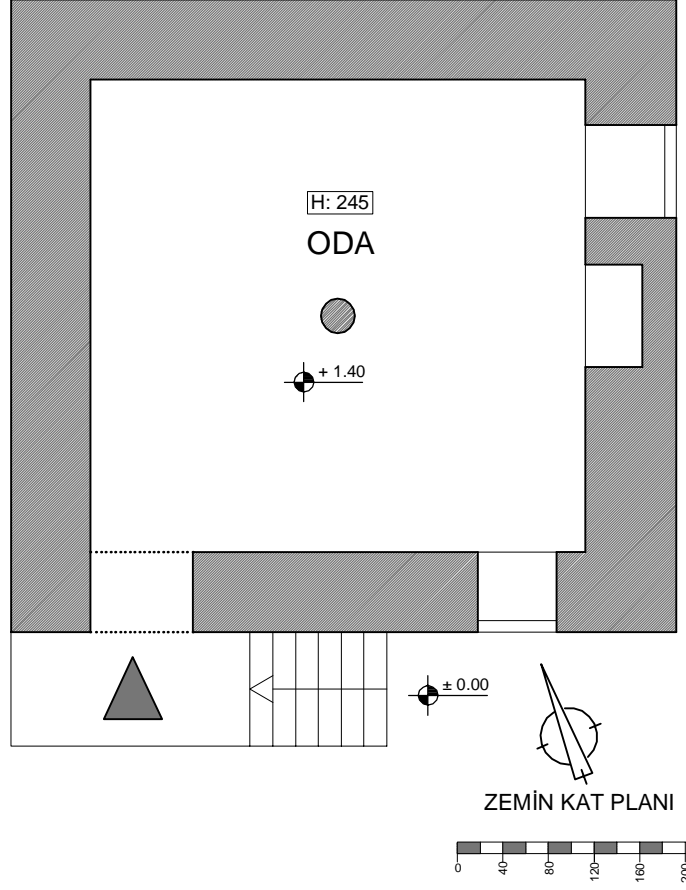
BADEMLİ

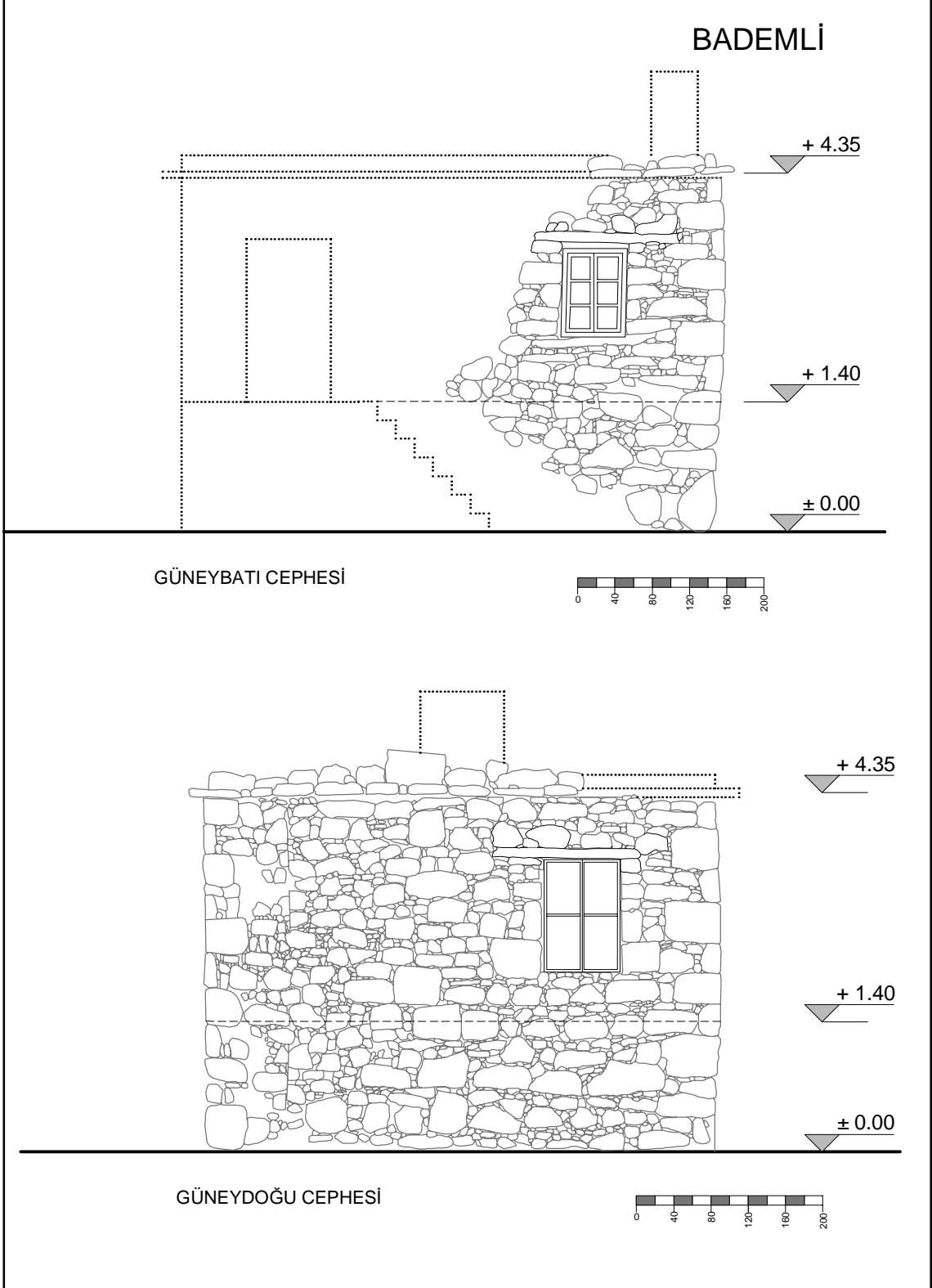
Evin diğer konutlardan farklılaştığı noktalardan biri parsel sınırına değil, parsel içine yerleştirilmiş olmasıdır. Bahçe duvarları yıkılmış olduğu için parsel girişi tespit edilememiştir. Sofasız plan tipindedir. Girişi güneybatı cephesindedir. Kuzeydoğu cephesine yerleştirilmiş olan ocaklık korunmuş durumdadır. Ancak evin iki duvarı ve döşemeleri yıkılmıştır. Bir kısmı yıkılmış olmasına rağmen zemin kat kotunda bulunan duvarlar korunmuştur. Dikkat çeken nokta bu tip yapılarda genellikle hanaltı yapılırken bu konutta hanaltı için bir giriş gözlemlenememesidir. Açıklıklardaki ahşap lento ve kasalar korunmuş durumdadır. Hatta döşeme yıkılmış olmasına rağmen üst örtüyü taşıyan ahşap ayak ve oymalı kirişi halen ayaktaadır.

Şekil 3.241 Tevfik Kirman evi kat planı rölövesi ve arazi yerleşimi

BADEMLİ

Şekil 3.242 Tefvik Kirman evi kat planı restitüsyonu

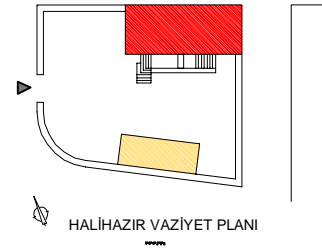

Şekil 3.243 Tefik Kirman evi cepheleri

KOCAKÖY

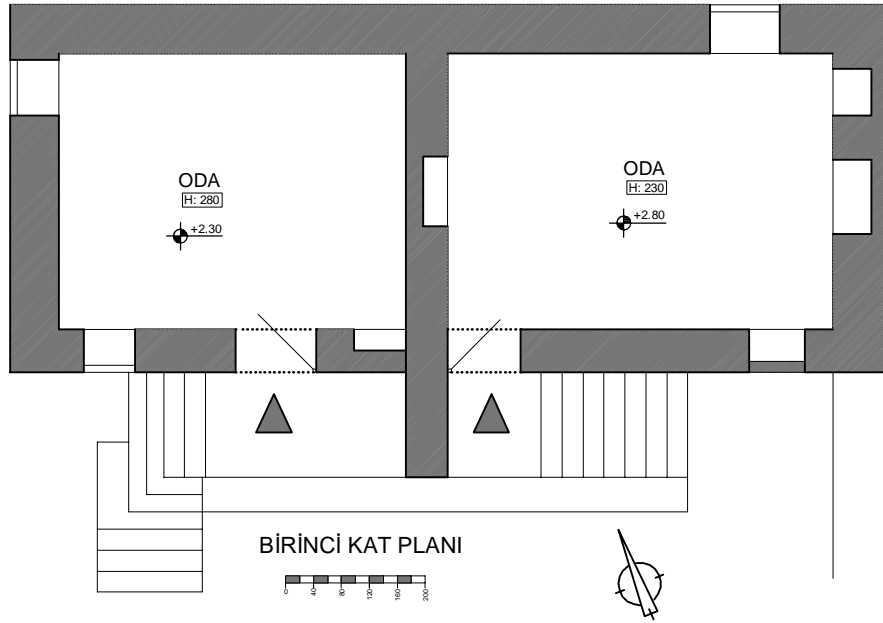
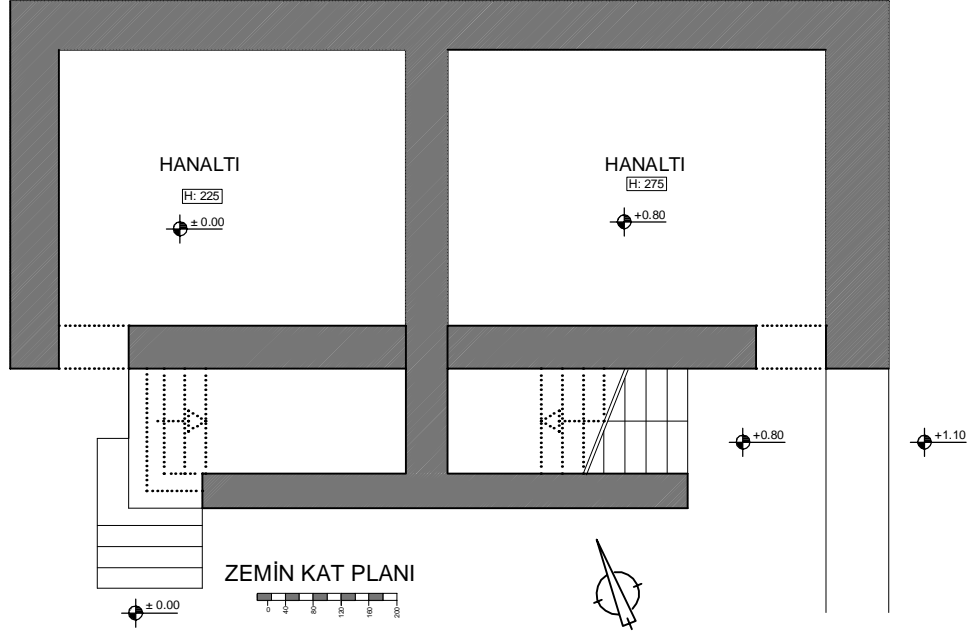

Bitişik nizam olarak yapılmış sofasız, dıştan merdivenli iki ayrı konuttur. Parselin kuzey sınırına yerleştirilmiş olan konutların giriş cephesi güneybatı yönündedir. Parsel içinde eskiden deve hanı olduğu belirtilen yıkık bir yapı da bulunmaktadır. Her iki konutta da zemin üstünde hanaltı, üstte birer oda bulunur. Konutların giriş sahanlıkları birbirinden duvar ile ayrılmıştır.

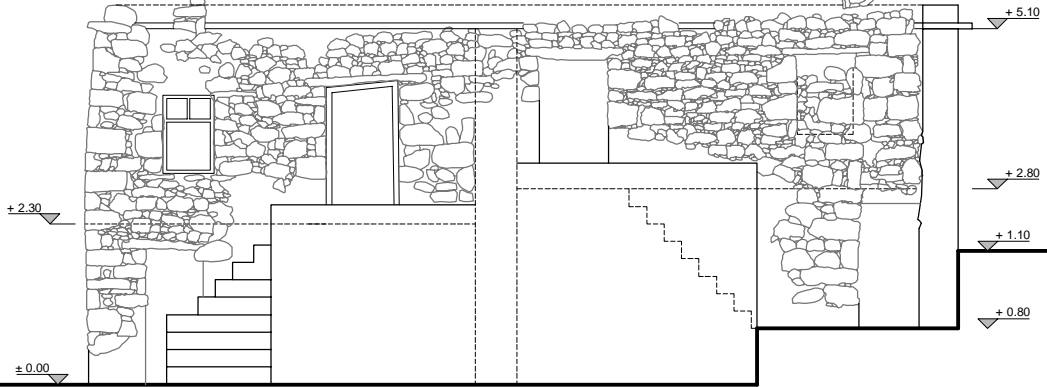
Şekil 3.244 Hasan Çoban evi genel görünüm ve arazi yerleşimi

KOCAKÖY

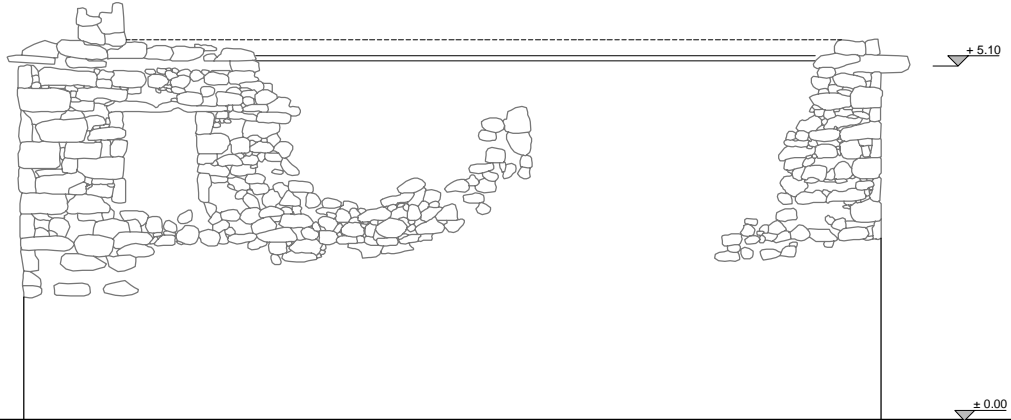

Şekil 3.245 Hasan Çoban evi kat planları

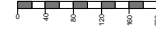
KOCAKÖY

GÜNEYBATI CEPHESİ

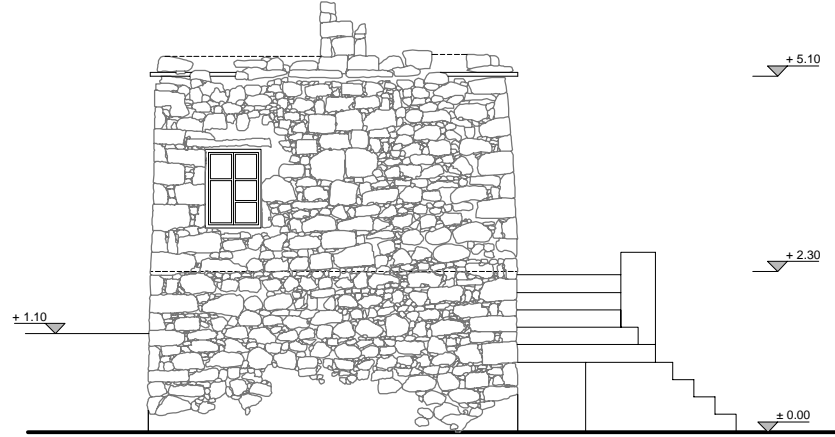
KUZEYDOĞU CEPHESİ

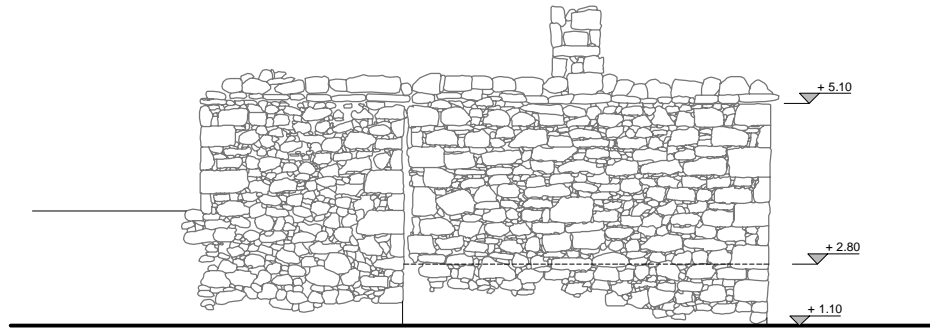
Konutların döşemeleri ve toprak damları yıkılmış durumdadır. Ancak ahşap lentolar, bazı doğramalar, ocaklık gibi detaylar gözlemlenebilmektedir. Konutların döşeme seviyeleri farklı olduğu için cephe düzensizdir.

Şekil 3.246 Hasan Çoban evi cepheleri

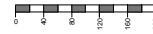
KOCAKÖY

KUZEYBATI CEPHESİ

GÜNEYDOĞU CEPHESİ

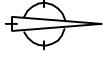
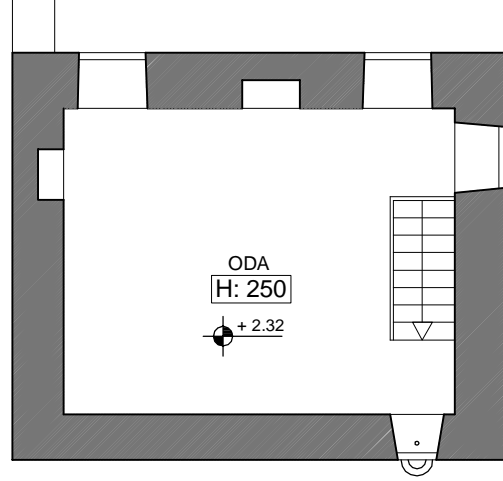
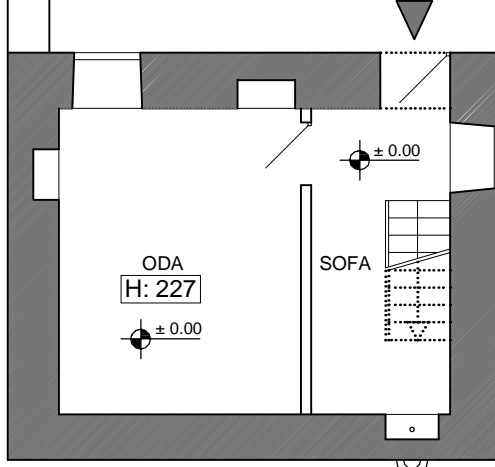
Şekil 3.247 Hasan Çoban evi cepheleri

KOCAKÖY

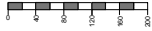

Şekil 3.248 Emine Yüksel evi genel görünüm

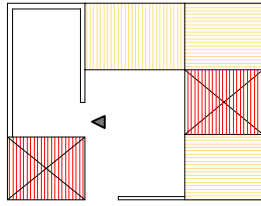
KOCAKÖY

ZEMİN KAT PLANI

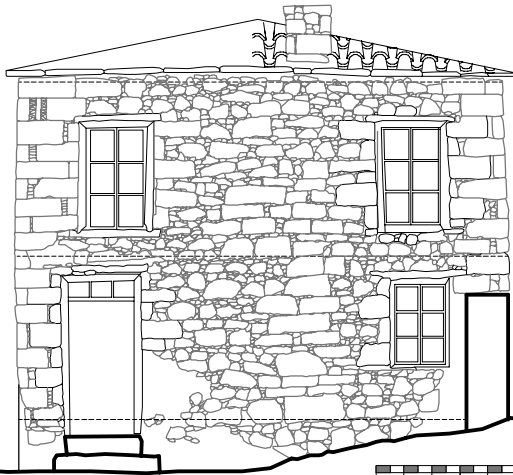
BİRİNCİ KAT PLANI

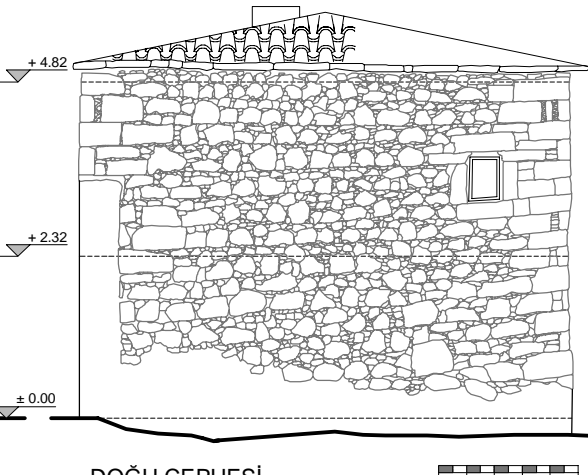
HALİHAZIR PARSEL PLANI

Konut parselin güney sınırındadır ve girişi batıya bakar. Alt katta bir oda ve sofa bulunur. Sofa da bulaşıklık, odada ocaklık bulunmaktadır. Üst katta ise bulaşıklık ve ocaklık aynı odadadır. Kırmızı çatılı konutta dirsek aralarında süsleme amaçlı kırmızı tuğlalar kullanılmıştır. Özgün doğramalar, lentolar, kepenkler ve döşemeler günümüze kadar korunmuştur.

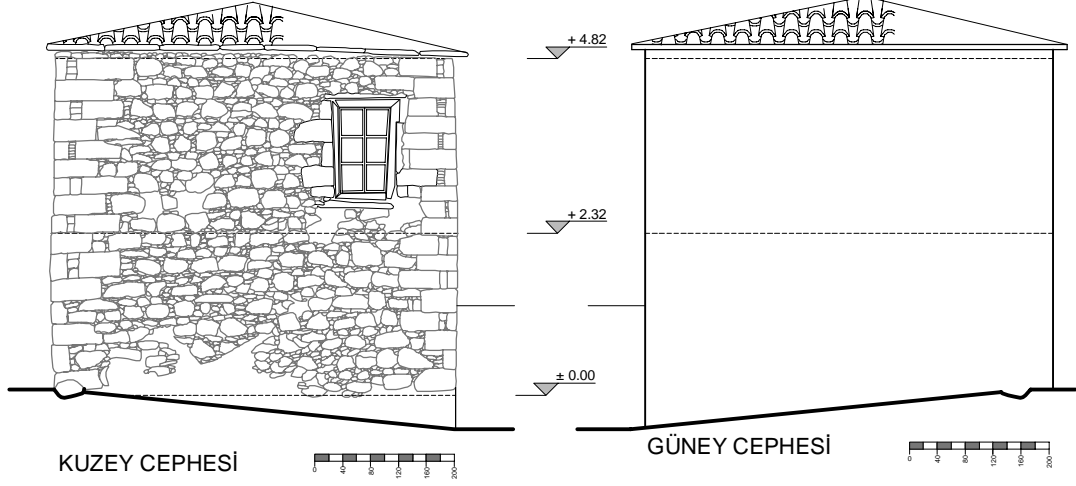
BATI CEPHESİ

DOĞU CEPHESİ

Şekil 3.249 Emine Yüksel evi kat planları, arazi yerleşimi ve cepheler

KOCAKÖY

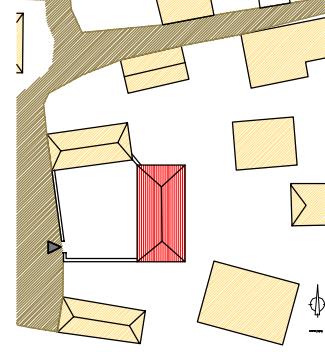
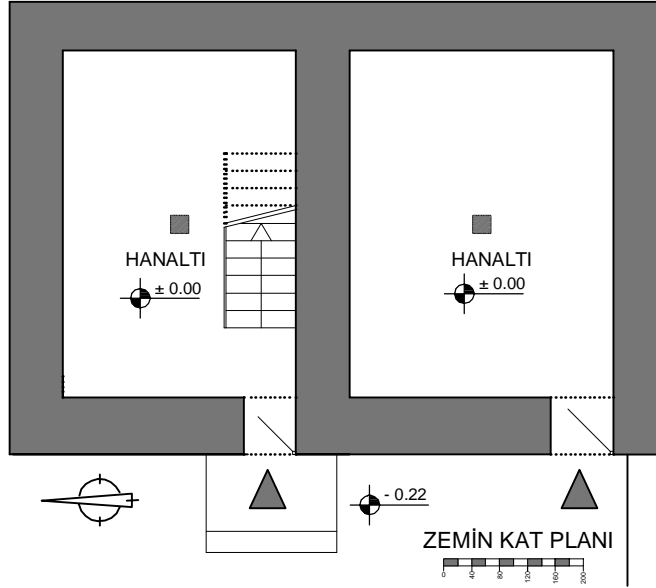
Dolap ve musandra

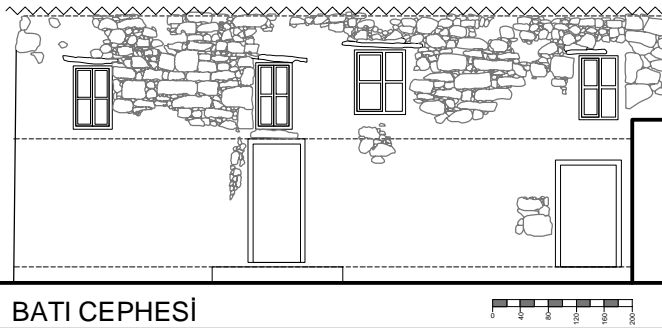
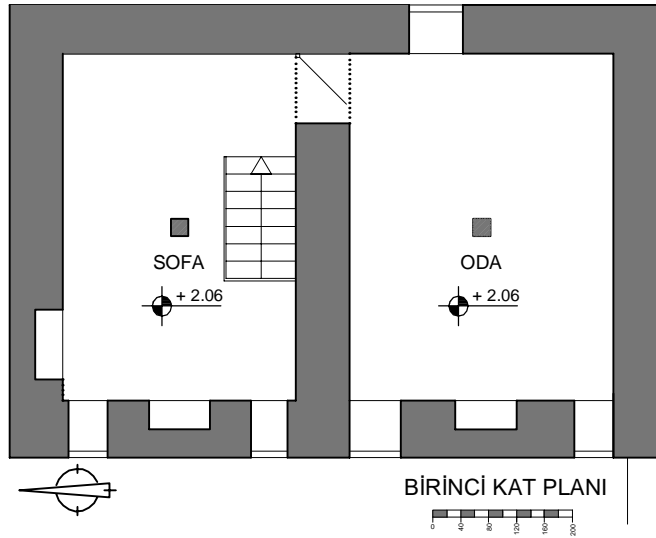
Merdiven korkuluk detayı

Şekil 3.250 Hasan Öztürk evi cepheleri ve detayları

KOCAKÖY

Mübadale döneminden sonra yapılmış olan yapılarıdır. Yan sofalı plan tipindedir. Parselin doğu sınırına yerleştirilmiştir. Evin giriş cephesi, dolayısıyla avlu batıya bakar. İki katlı yapıda alt hatta iki ayrı oda şeklinde hanaltılar bulunur. Üst katta sofa ve sofadan merdivenle geçilen bir oda mevcuttur. Taş kargir yapıda döşemeler ahşaptır. Odaların ortasında döşemeleri taşımak için ahşap taşıyıcılar bulunmaktadır. Kapı ve pencere lentoları da ahşap olarak imal edilmiştir. Evin iki yarısında pencere kotlarının farklı olması yapıya sonradan ek yapıldığını düşündürmektedir. Ayrıca iki oda arasındaki duvarın diğer konutlardaki iç mekan duvarları gibi bağdadi değil kalın taş duvar olması da bu argümanı destekler. Ancak iki yapının birleştiği düşünülen hat sıvanmış olduğu için köşelerde olması gereken dirsek taşları gözlemlenememiştir. Toprak damı yıkılmış ve ondülin ile kapatılmış olan yapıda çatı ve çatı döşemesi ile ilgili detaylar gözlemlenememiştir.

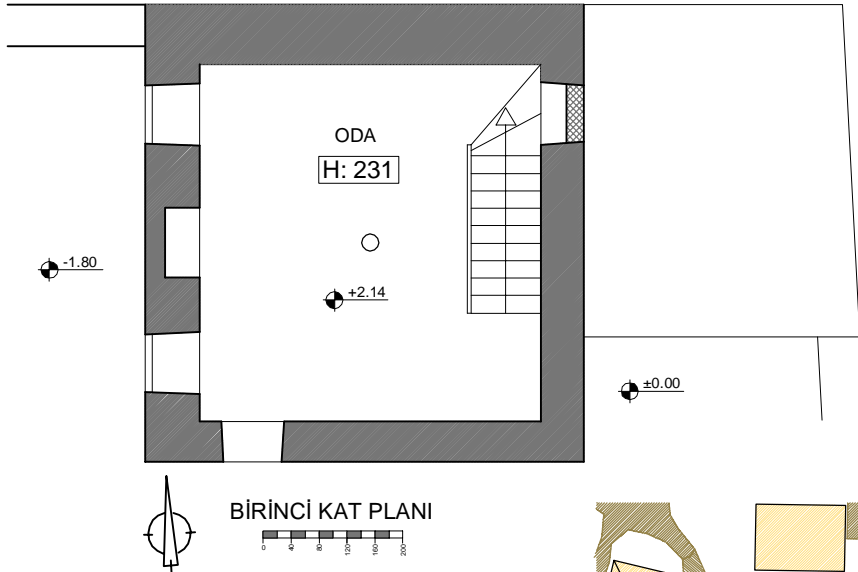
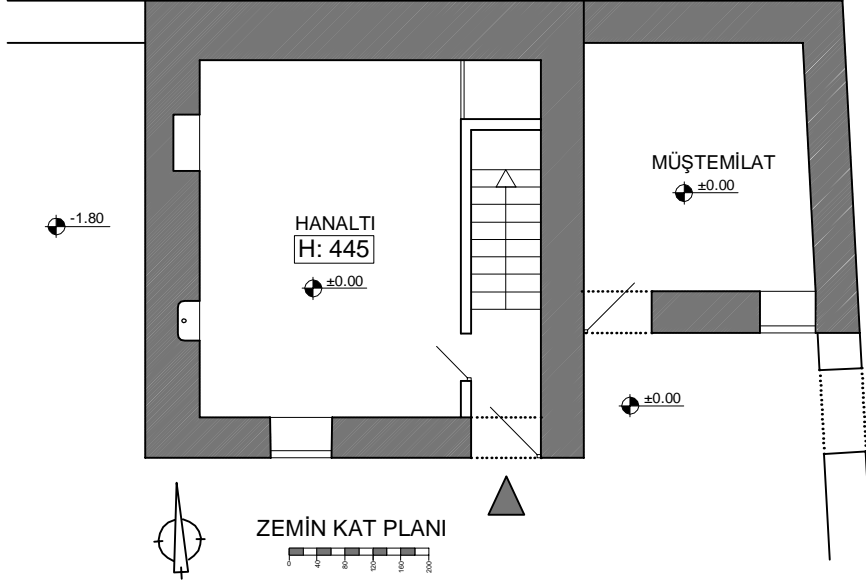
Şekil 3.251 Hüseyin Erdem evi arazi yerleşimi, kat planları ve cepheler

KOCAKÖY

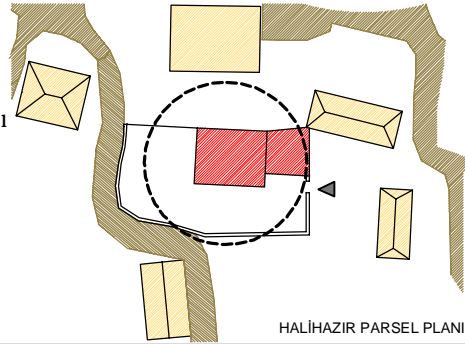

Şekil 3.252 110 no'lu ev genel görünüm

KOCAKÖY

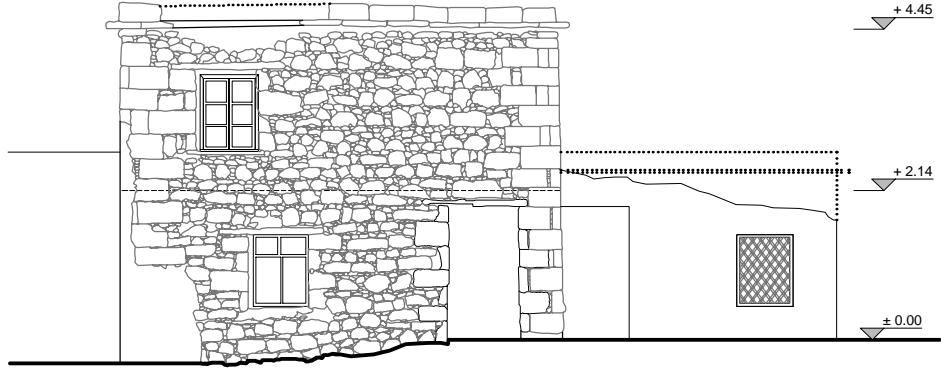

Parselin kuzey sınırındaki yapının ana giriş kapısı güney yönüne bakar. Sofasız, içten merdivenli iki katlı yapının alt katında hanaltı, üst katında tek göz oda bulunur. Alt katta bulaşıklık üst katta ise ocaklık mevcuttur. Kagir taş yapıda döşemeler ahşaptır. Yapının toprak dam döşemesini taşımak için birinci katın ortasında ahşap bir ayak kullanılmıştır. Batı cephesindeki simetrik düzen dışında bir düzen gözlemlenmemektedir.

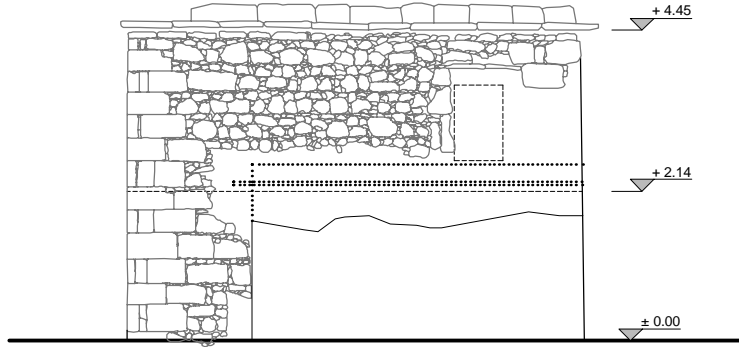

Şekil 3.253 110 no'lu ev kat planları ve arazi yerleşimi

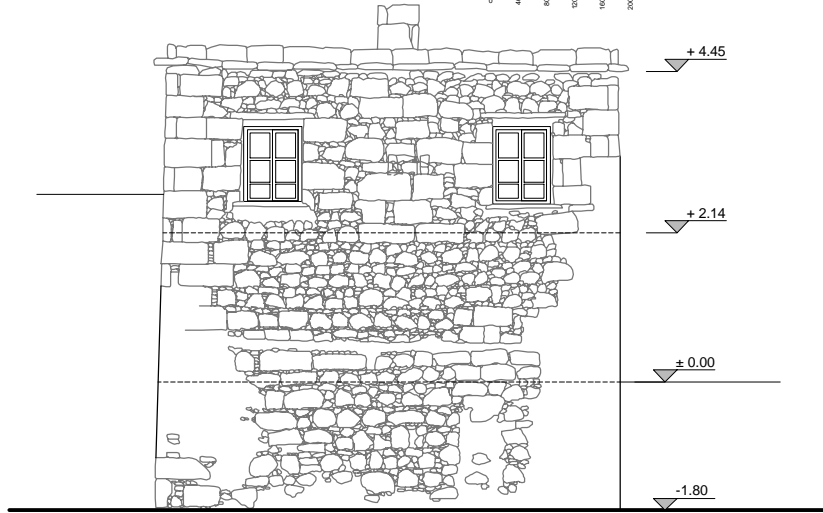
KOCAKÖY

GÜNEY CEPHESİ

DOĞU CEPHESİ

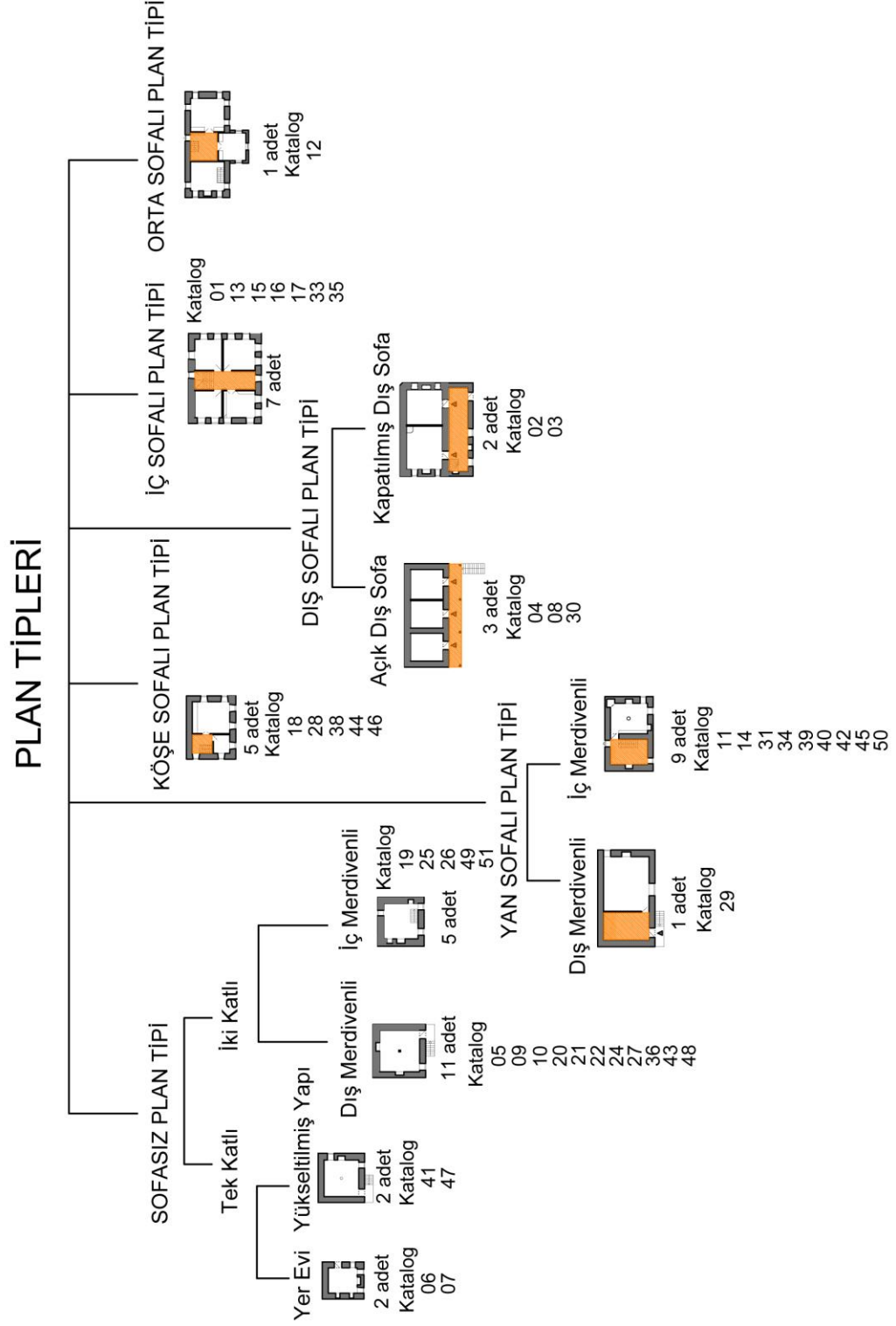
BATI CEPHESİ

Şekil 3.254 110 no'lu ev cepheleri

3.3 KONUT YAPILARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

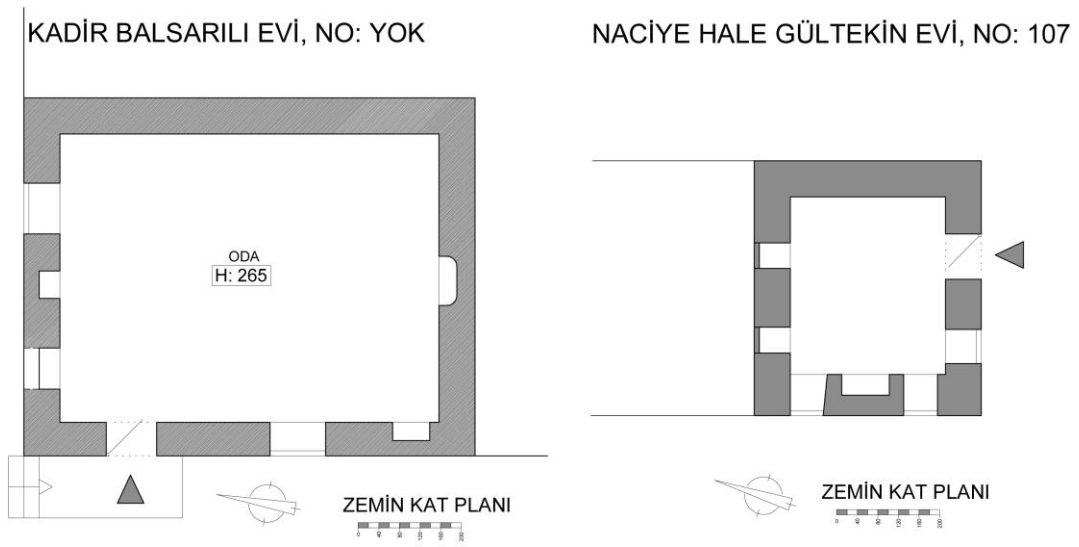
3.3.1 Plan Tipolojileri

Şekil 3.255 Plan tipleri

Sofasız Tek Katlı Yapılar

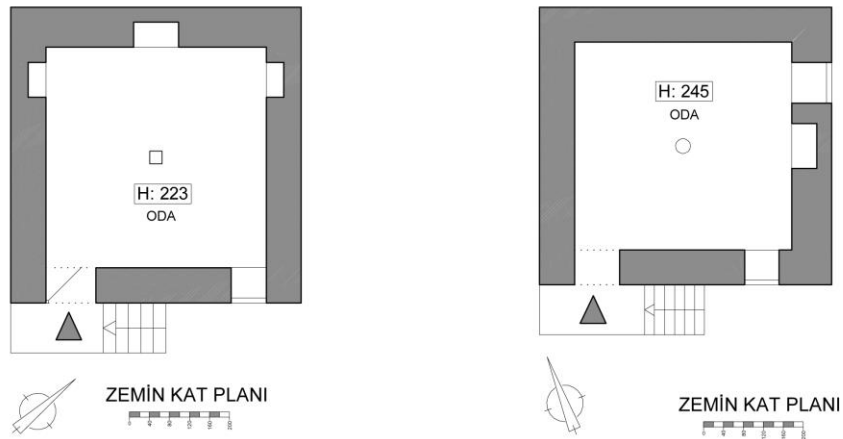
Tespit edilen en yalın modeldir. İçinde bir ocaklık bulunan bir göz odadan oluşur. Bölgede bu tip evlerin temeli olmadan doğrudan toprak üstüne yapılmış olanları 'yer evi' olarak adlandırılmıştır. Tespit edilen yer evlerinden Kadir Balsarılı evinde (katalog 07) toprak dam tamamen yıkılmış olduğu için toprak damı taşıyan strüktürün detayları gözlemlenememiştir. Sofasız tek katlı yapıların diğer örneği yerden yükseltilmiş, giriş kotuna basamaklarla ulaşılan modeldir. Yükseltilmiş tek katlı sofasız plan tipi olarak tespit edilmiş 2 örnek mevcuttur. Bu iki örnekte de toprak damı taşımak için odanın ortasında ahşap bir dikme bulunmaktadır.

Şekil 3.256 Yer evi örnekleri

HALİM ERGÜN 2. EVİ, NO: 83

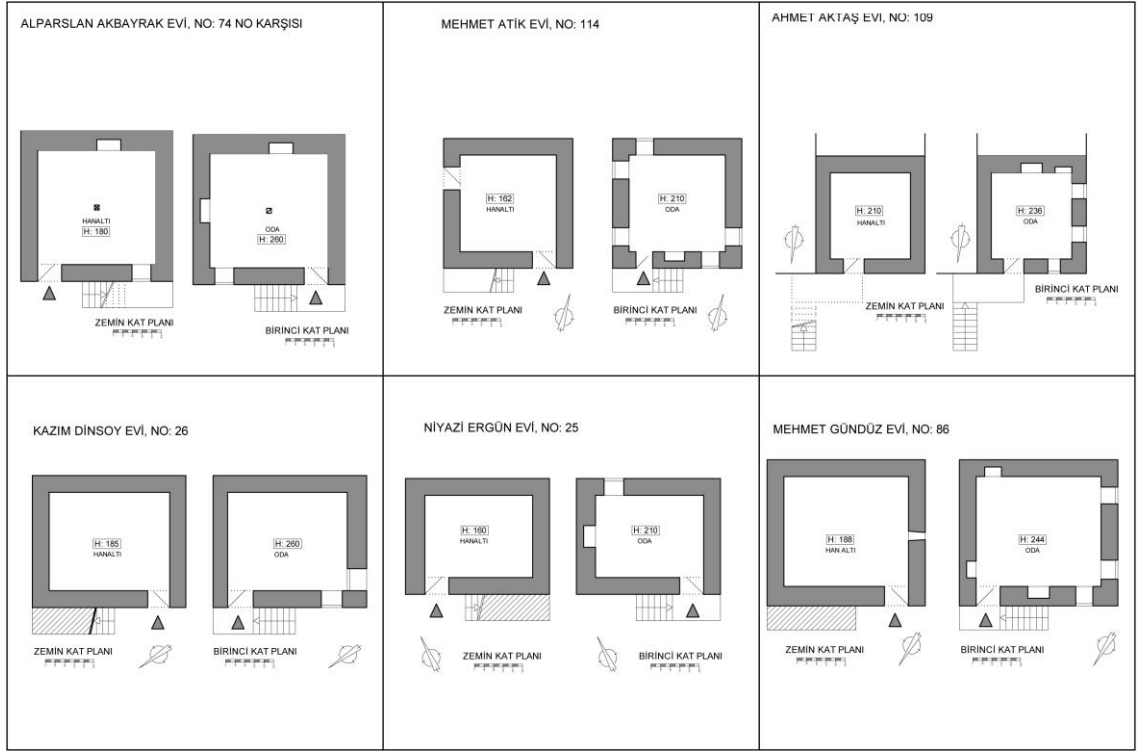
TEVFİK KIRMAN EVİ, NO: 40

Şekil 3.257 Sofasız yükseltilmiş yapı örnekleri

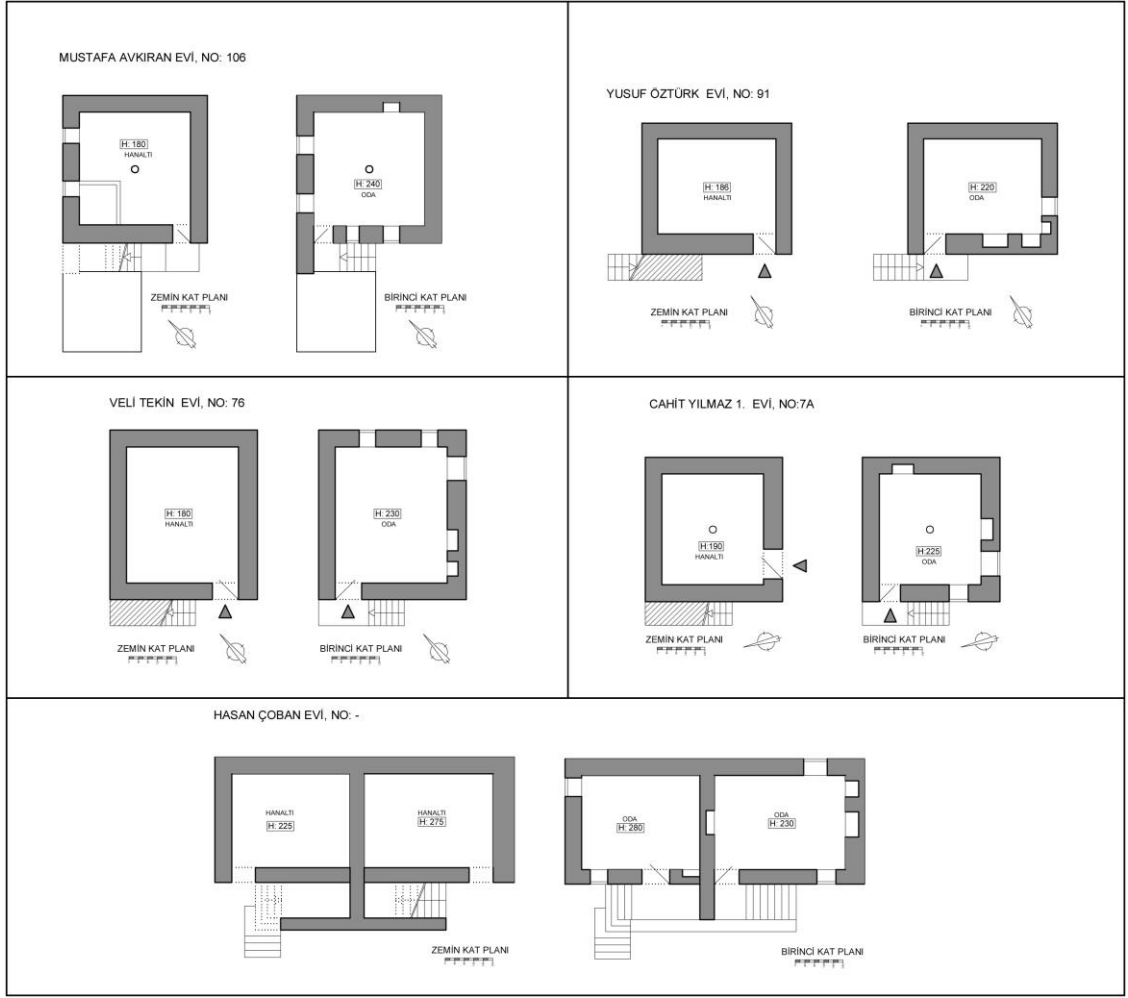
Sofasız İki Katlı Yapılar

Zemin katta hanaltı, üst katta bir göz oda bulunur. Hanaltı depo olarak, birinci kat yaşam alanı olarak kullanılır. Bazı örneklerde zemin katın da yaşam alanı olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Zemin kat ve üst kat arası merdiven çoğunlukla dışardan olmakla birlikte içerden merdivenli örneklere de rastlanmıştır. Odalar kareye yakın formdadır. Bazı örneklerde mekânların ortasında döşemeleri taşıyan ahşap bir dikme bulunmaktadır. Ocaklıklar bazen bir katta, bazı durumlarda iki katta bulunmaktadır. Depo olarak kullanılan hanaltında ocaklık bulunması bazı durumlarda bu alanın yemek pişirmek için kullanıldığını düşündürmektedir. Bir örnekte bu plan tipinin yanına aynı tipolojide bir konutun daha eklendiği gözlemlenmiştir. Sofasız iki katlı plan tipi daha önce bölgede çalışma yapmış bazı araştırmacılar tarafından ‘çekirdek plan tipi’ olarak adlandırılmışlardır.¹ Araştırma alanında ve periyodunda en yaygın görünen plan tipidir.

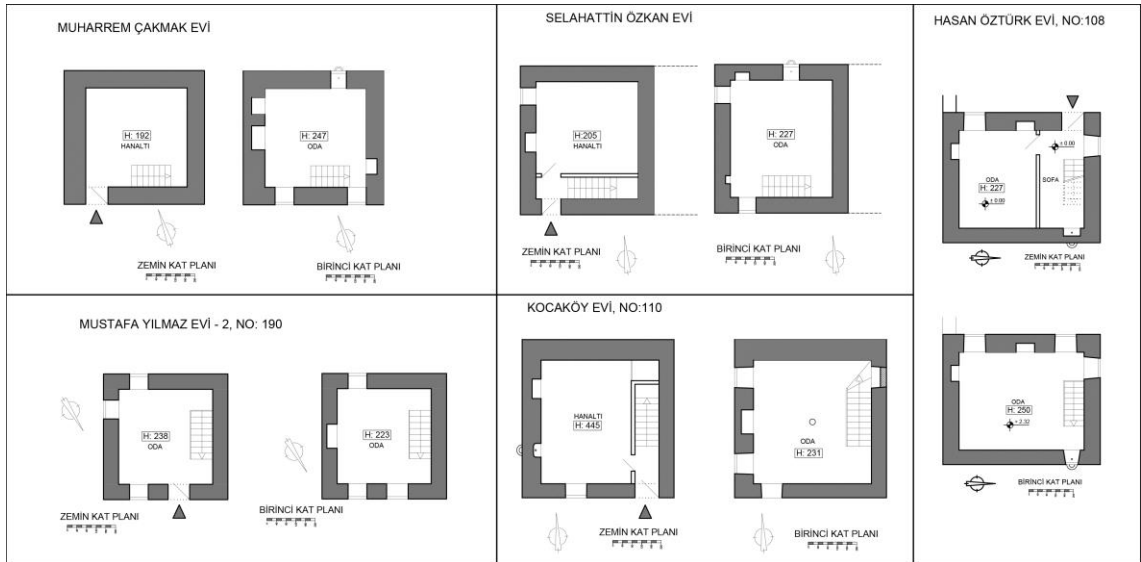

Şekil 3.258 Sofasız iki katlı dış merdivenli yapı örnekleri

¹ Bu yapı tipi daha önce Behramkale’de araştırma yapmış olan Banu Çetindağ ve Esra Karahan’ın çalışmalarında ‘çekirdek plan tipi’ olarak adlandırılmışlardır. [105] [106]

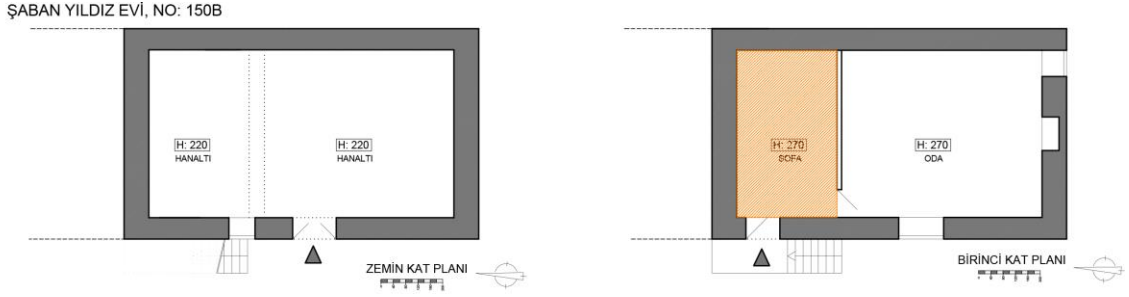
Şekil 3.259 Sofasız iki katlı dış merdivenli yapı örnekleri devamı

Şekil 3.260 Sofasız iki katlı iç merdivenli yapı örnekleri

Yan Sofalı Plan Tipi ¹

Sofasız iki katlı yapı tipinin ön kısmına sofa eklenmiş halidir. Sofasız iki katlı plan tipinden sonra bölgede en sık rastlanılan ikinci plan tipidir. Alt kat hanaltı olarak kullanıldığı gibi yaşama alanı olarak da kullanılabilir. Zemin kattan üst kata çıkan merdivenler genellikle konutun içinde sofa bölümündedir. Bizim incelediğimiz örneklerde merdivenin konutun dışına yerleştirildiği bir modele de rastlanmıştır. İnceleme alanımızdaki konutlarda sofa genellikle sadece geçiş mekânı olarak kullanılırken, yan sofalı plan tipinde sadece bir geçiş mekânı değil aynı zamanda bir yaşama alanıdır. Alt kat iç sofalı plan şemasındayken üst kat ön sofalı plan tipinde tasarlanmış olan bir modele de rastlanmıştır.

Şekil 3.261 Yan sofalı dış merdivenli yapı örneği

¹ Bu plan tipi Çetindağ ve Karahan tarafından 'ön sofalı plan tipi' olarak adlandırılmıştır. [105] [106]

Şekil 3.262 Yan sofalı iç merdivenli yapı örnekleri

Köşe Sofalı Plan Tipi

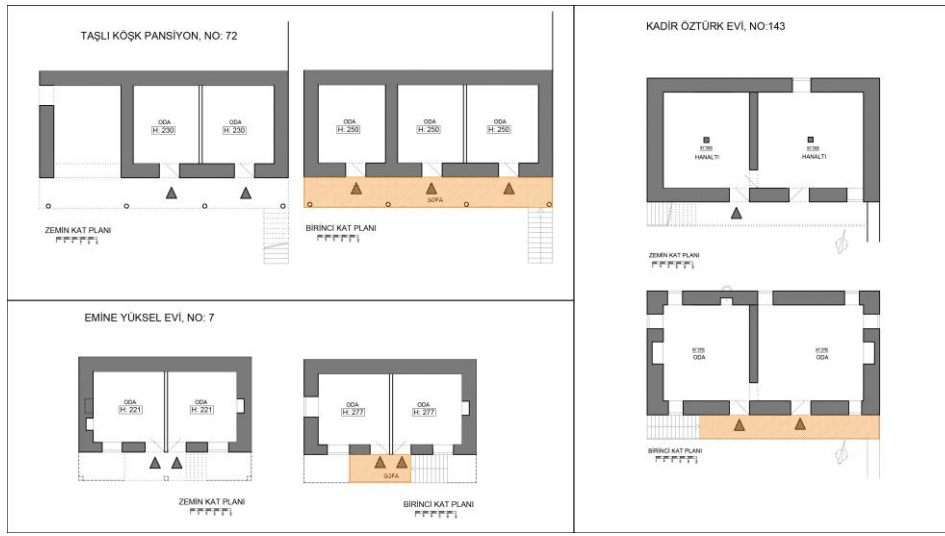
Yan sofalı plan tipinin üst katındaki sofaya küçük bir oda ilave edilmiş plan tipidir. Alt kat yan sofalı plan tipinde iken üst katta merdiven dışında kalan alana ilave edilen bu oda boyutlarından dolayı ocaklık, musandra vb birimleri barındırmaz. Evin bir yarısında kare formuna yakın formda görece büyük bir yaşam odası, diğer yarısında köşede bir merdiven diğer köşede küçük oda bulunur. Alt kat diğer tipolojilerde olduğu gibi hanaltı olarak kullanılmakla birlikte bazı durumlarda yaşam birimi olarak da kullanılabilir. Alt katta nadir örneklerde merdiven arkasında kalan alana depo amaçlı kullanılmak üzere bir oda ilavesi gözlemlenebilir.

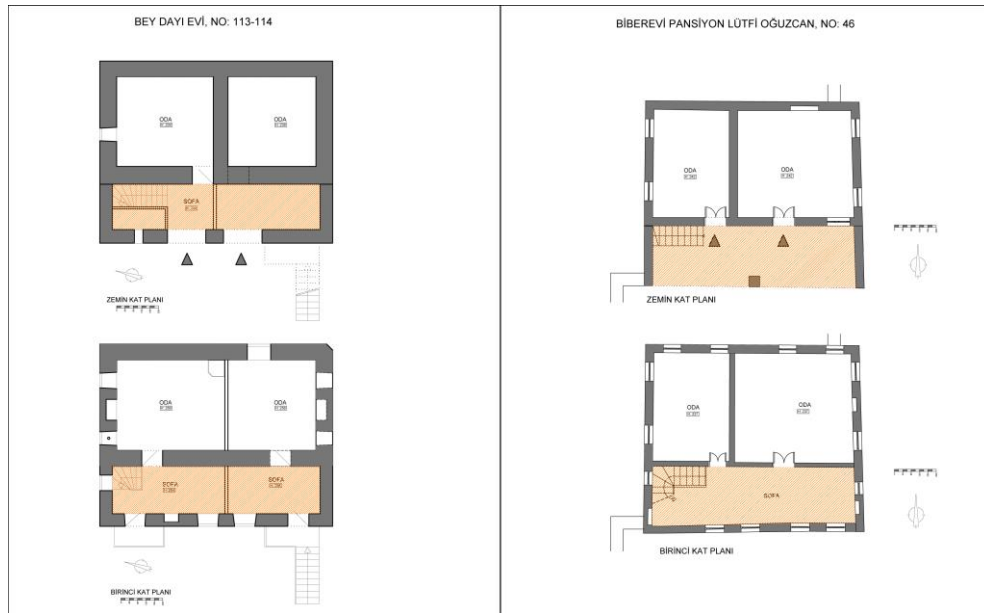
Şekil 3.263 Köşe sofalı yapı örnekleri

Dış Sofalı Plan Tipi

Çoğunlukla Behramkale Köyü'nde rastlanan bu modelin tek katlı bir örneğine de Korubaşı Köyü'nden rastlanmıştır. Yan yana dizilmiş olan odalara önlerindeki sofadan geçilerek ulaşılır. Her ne kadar bu tipolojiye dış sofalı plan tipi desek de sofanın etrafı kapatılmış örneklerine de rastlanmıştır. Genellikle alt ve üst katta ikişer oda vardır. Bir örnekte yan yana üç odanın dizildiği gözlemlenmiştir. Zemin kattaki odalara üst kat sofanın altındaki sundurmadan girilebildiği gibi, öncelikle sofaya geçip oradan da ulaşım sağlanabilir. Üst kat sofaya çıkan merdiven dışardan olabildiği gibi sofa içinden de olabilir.

Şekil 3.264 Açık dış sofalı yapı örnekleri

Şekil 3.265 Kapatılmış dış sofalı yapı örnekleri

İç Sofalı Plan Tipi

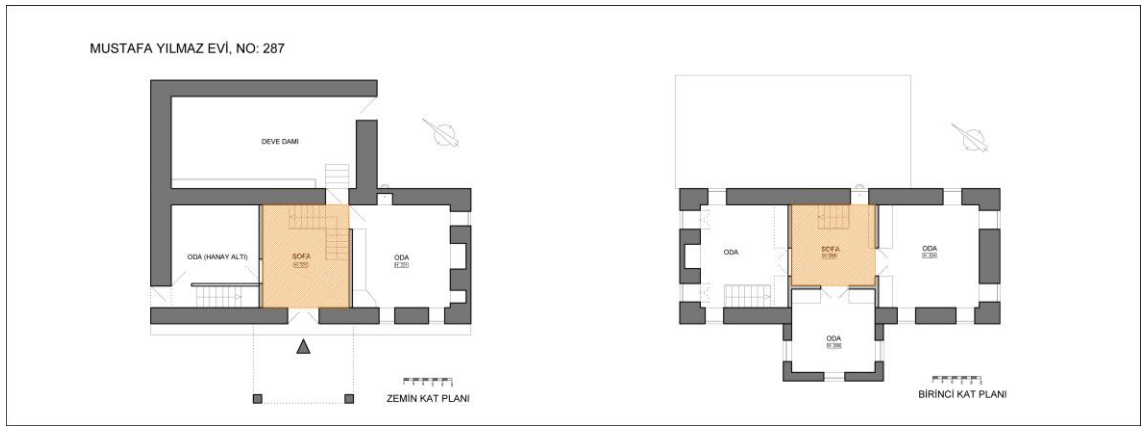
Sofa odaların ortasında yer almaktadır. Ancak sofanın sadece iki yanı odalar ile çevrilmiştir. Dikdörtgen biçiminde sofa kısa kenarlarından ışık alır. Merdiven giriş kapısının karşısında, sofanın sonunda bulunur. Odalar arası ilişkiler bütünüyle yapı içinde gerçekleşmektedir. Sofa iki ya da dört odaya açılır. Zemin katta yer alan odalar daha çok yaşam birimi olarak kullanılmaktadır ancak hanaltı olarak kullanıldığı da olur.

Şekil 3.266 İç sofalı yapı örnekleri

Orta Sofalı Plan Tipi

İncelenen örnekler içinde, orta sofalı plan tipine katalog 12’de incelendiği üzere, tek bir örnekte rastlanmıştır. Oldukça istisnai olan bu konut Korubaşı’nın en özenli evlerinden biridir. Alt katta iç sofalı plan tipindedir. Ancak odalardan biri, altındaki hanaltına geçiş verecek şekilde 1 mt. kadar giriş kotundan yükseltilmiştir. Bu odanın giriş kotundaki sahanlığından yapının arkasındaki deve hanına da geçiş verilmiştir. Üst katta evin giriş kapısı üzerine doğru uzamış, ayaklar üzerinde duran bir oda ilave edilmiştir. Böylelikle üst kat sofanın 3 tarafı odalar ile çevrilmiştir. Sofanın aydınlık olması için üst katta bir tarafı dış cepheye bakar.

Şekil 3.267 Orta sofalı yapı örneği

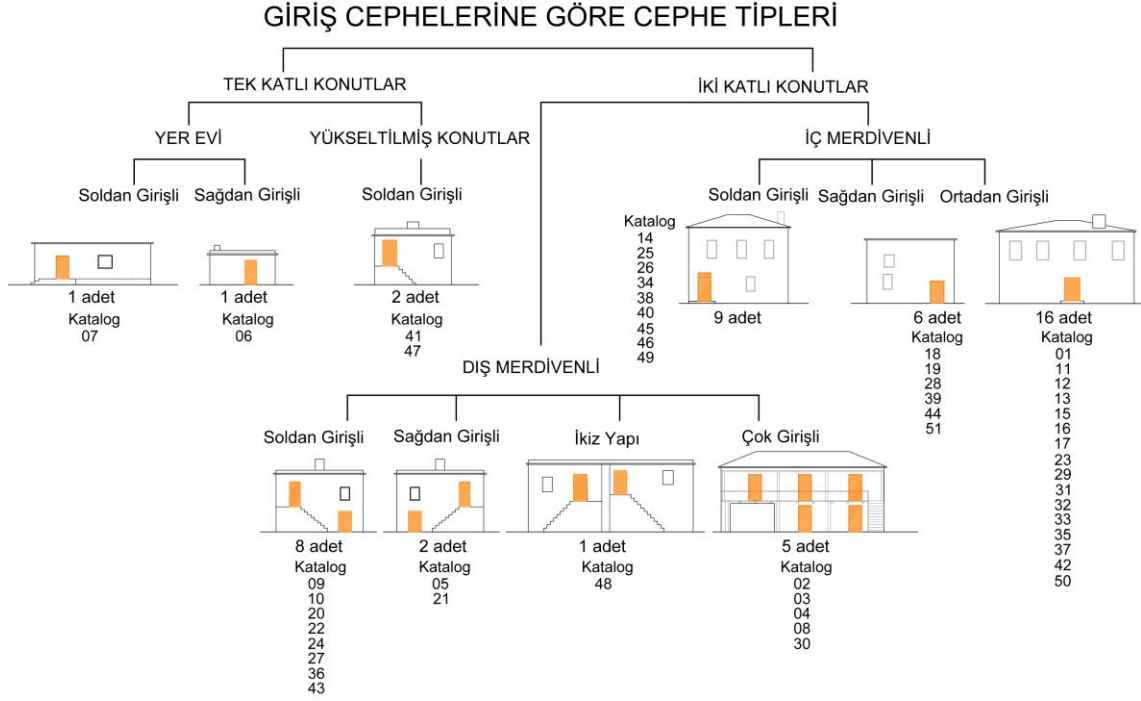
3.3.2 Cephe Tipolojileri

Cephe düzenlemelerinde dış sofalı plan tipine geçene kadar simetrik bir düzen gözlemlemek çok mümkün değildir. Giriş kapısının cephe düzenindeki konumu cephede bir düzen oluşturmayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle ön cephelerde daha çok plandaki işlevin yansımaları gözlemlenir. Yan cephelerde ise ocaklık bacasının iki yanına muntazam yerleştirilmiş pencereler gözlemlenebilir. Açıklıklar cephede bir düzen oluşturmak yerine içeriye ışık alınması ve dışarıyla görsel teması sağlamak amacıyla yapılmıştır. Dış sofalı plan tipine geçiş ile birlikte oda sayısındaki artışa ve özellikle iç ve orta sofalı plan tipindeki simetrik plan düzenine bağlı olarak giriş kapıları ortalanmış, pencereler simetriğe yakın bir düzende sağlı sollu yerleştirilmiştir.

Pencereler genellikle bire bir buçuk oranında dikdörtgen şeklindedirler. Doğramalar açılabilir çift kanat olarak tasarlanmışlardır. Bazı konutlarda üstte iki sabit kanat altta açılabilir çift kanat bulunur. Kapı ve pencere lentoları ahşap ya da taş olarak

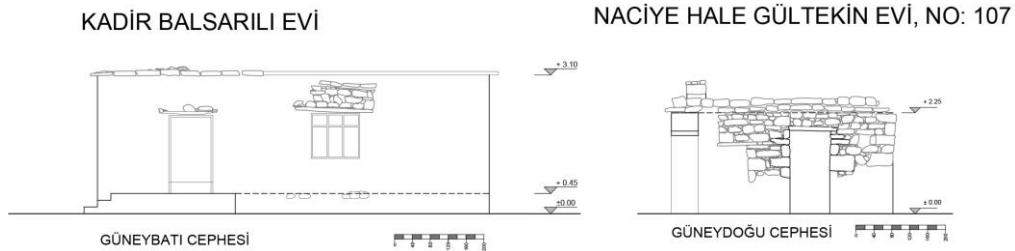
yapılmışlardır. Korunabilen konutlarda pencerelerin önünde ahşap kanat ya da kafes bulunmaktadır. Yunan ustalarının yapmış oldukları pencere ve kapılar kemerlidir. Kemerler, kesme taşlar ve kemerin merkezinden bir kilit taşından oluşur.

Cepheleeri giriş kapılarına göre, çıkmalara göre ve pencere tiplerine göre ayrı başlıklar altında gruplandırmak mümkündür.

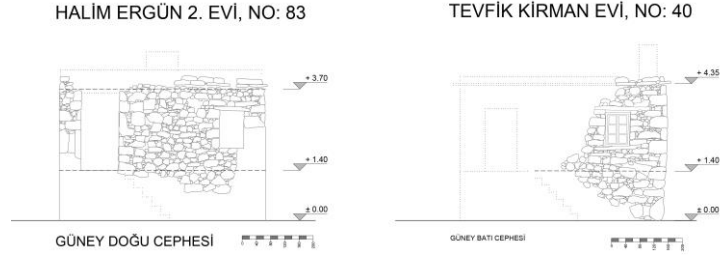
Şekil 3.268 Giriş cepheleerine göre cephe tipleri

Çalışmamızda yöre halkı tarafından yer evi olarak adlandırılan toprak tabanlı yapılardan iki adet tespit edilmiştir. Bu yapılardan birinde evin girişi sol yanında verilmişken diğeerinde sağ yarıdan verilmiştir.

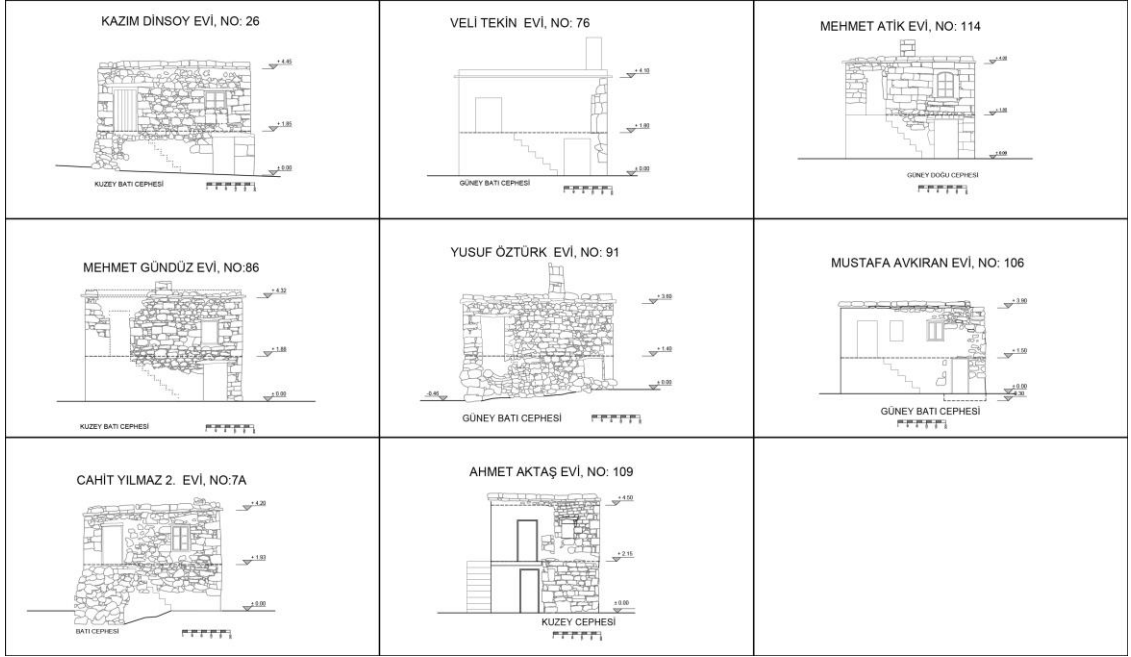
Şekil 3.269 Sağdan ve soldan girişli yer evleri

Tek katlı olup zemini su basmanla yükseltilmiş olan iki adet yapıda ise girişler soldan verilmiş durumdadır.

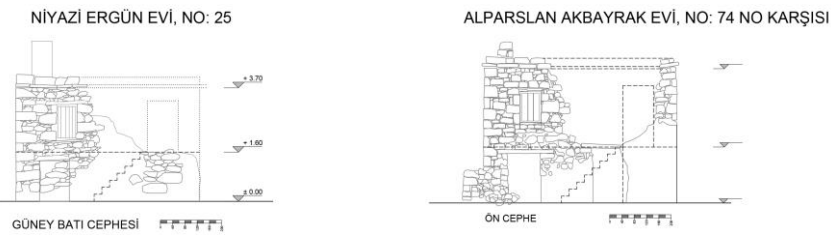
Şekil 3.270 Yükseltilmiş soldan girişli yapı örnekleri

Bölgede oldukça sık rastlanılan hanaltı üzeri yaşam alanının bulunduğu iki katlı yapıların çoğunda yaşam alanının girişi soldan zemindeki hanaltının girişi ise sağdan verilmiştir. Böylelikle iki girişin de güney veya güney batı yönüne bakması sağlanabilmektedir. Sadece tek örnekte merdivenin konumuna bağlı olarak iki girişin de soldan verilmiş olduğu gözlemlenmiştir.

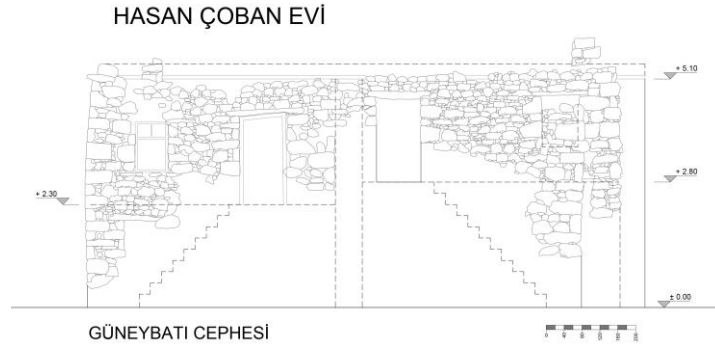
Şekil 3.271 Dış merdivenli soldan girişli konut örnekleri

Aynı konut tipindeki iki örnekte bir önceki modelin tam tersi bir düzende yaşam alanı girişi sağdan han altı girişi soldan verilmiştir.

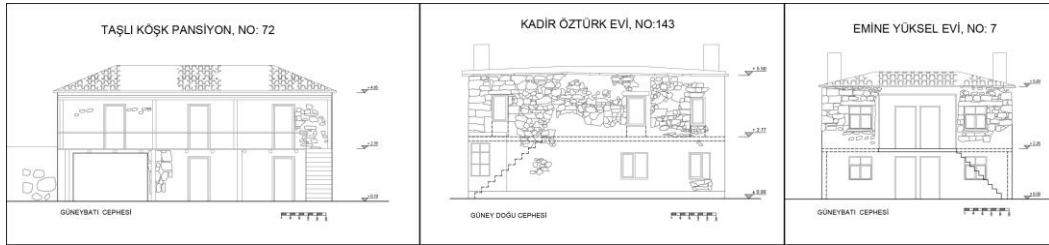
Şekil 3.272 Dış merdivenli sağdan girişli konut örnekleri

Alta hanaltı üstte yaşam alanı olan tipin istisnai bir örneği iki yapının sırt sırta yerleştirildiği Hasan Çoban evidir (katalog 48). Bu konutta bir yapının girişi sağdan diğerininki buna simetrik olacak şekilde soldan verilmiştir. Bu yapının yukarıda incelediğimiz diğer örneklerden farklılaştığı bir diğer nokta merdivenlerin önüne yapılmış olan bugün büyük oranda yıkılmış duvarlardır. Bu duvarlar sayesinde merdiven gizlenmiştir.

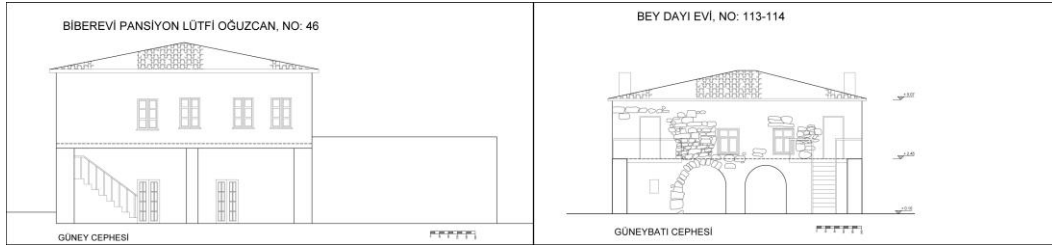

Şekil 3.273 İkiz dış merdivenli sağ ve sol girişli konut örneği

Merdiveni dıştan olup açık ya da sonradan kapatılmış bir sofa yardımıyla odalara dağılımın sağlandığı yapı tipinde her odanın girişi ayrı olduğu için yapının birden çok girişi bulunur.

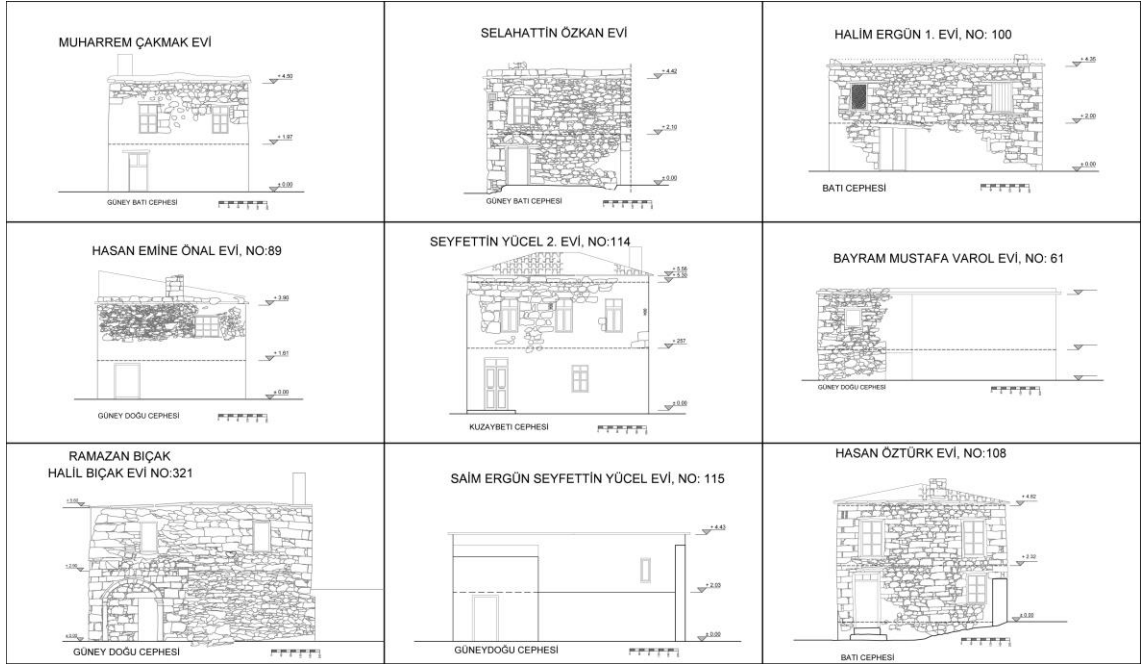

Şekil 3.274 Dış merdivenli çok girişli konut örnekleri

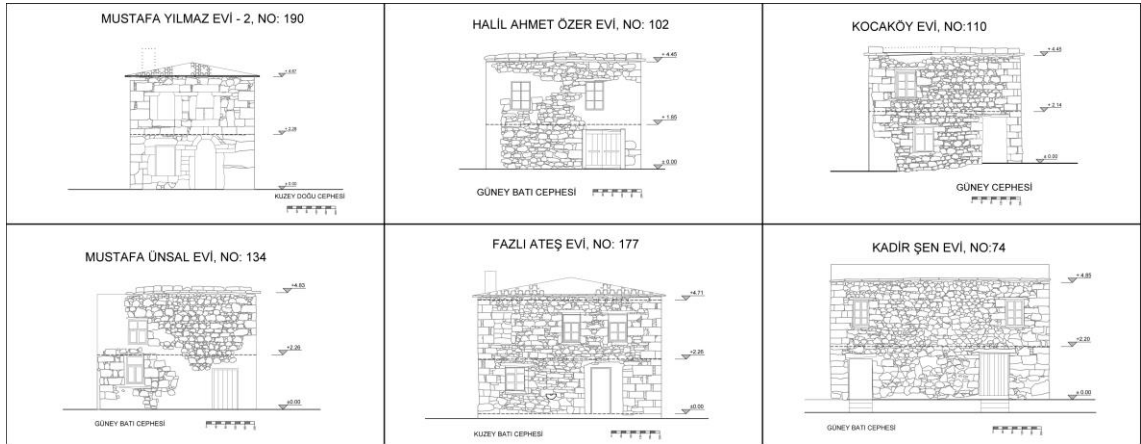

Şekil 3.275 Kapatılmış sofalı özgün hali çok girişli konut örnekleri

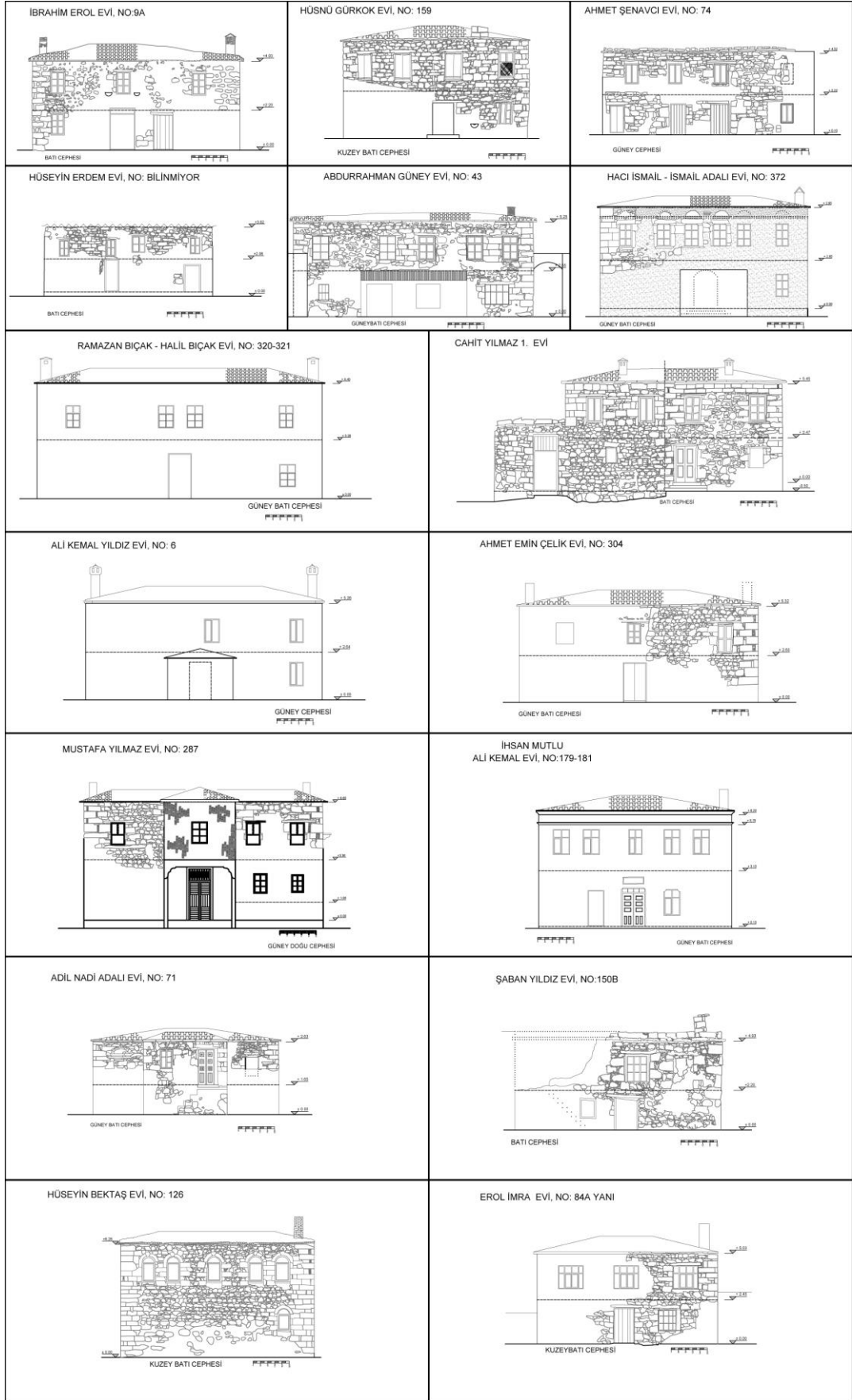
İç merdivenli yapılarda ana giriş solda, sağda ya da iç plan şemasına bağlı olarak ortada yer alabilir.

Şekil 3.276 İç merdivenli soldan girişli konut örnekleri

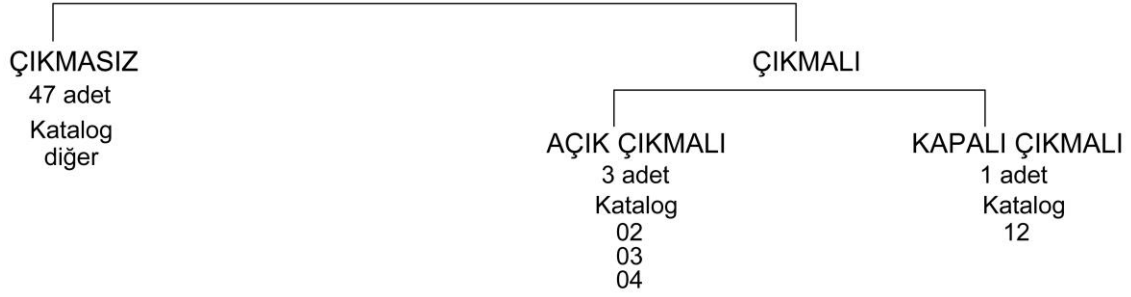
Şekil 3.277 İç merdivenli sağdan girişli konut örnekleri

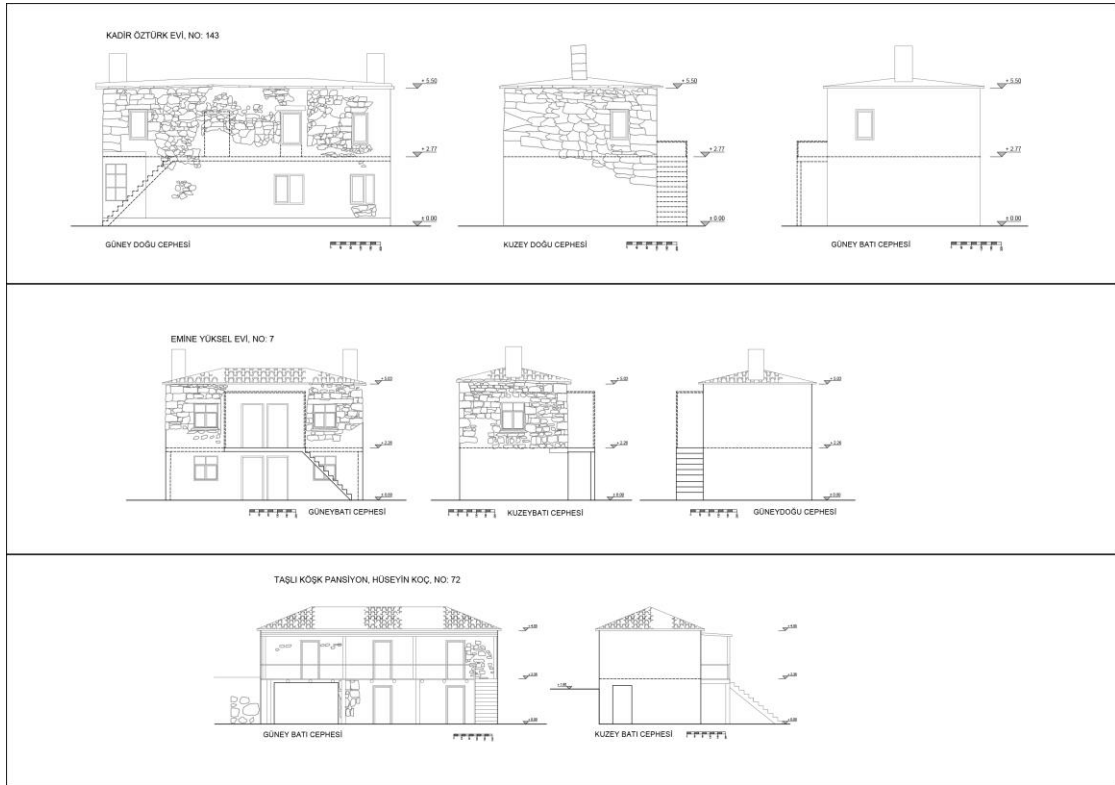
Şekil 3.278 İç merdivenli ortadan girişli konut örnekleri

Cepheleri çıkmalara göre gruplandırarak olursak evlerin büyük bir çoğunluğunun çıkmasız olarak yapıldığını söyleyebiliriz. Çıkmalı tiplerde orijinali kapalı çıkmalı olarak yapılmış olan tek model Mustafa Yılmaz evi'dir (katalog 12). Diğer kapalı çıkmalı ev sahiplerinin belirttiğine göre açık çıkmalı olarak yapılmış ancak sonradan açık çıkma kapatılarak kapalı çıkmaya çevrilmiştir. Biberevi Pansiyon (katalog 03) ve Emine Yüksel (katalog 04) Evi bu şekilde restore edilmiş yapılardır. Taşlı Köşk (katalog 08) ise açık çıkmalı olarak yapılmış ve günümüze kadar bu şekliyle korunmuştur. Kadir Öztürk evi (katalog 30) orijinalinde açık çıkmalı olarak yapılmış olup sonradan çıkması yıkılmış evin girişi ve merdiveni yapı içine alınmıştır.

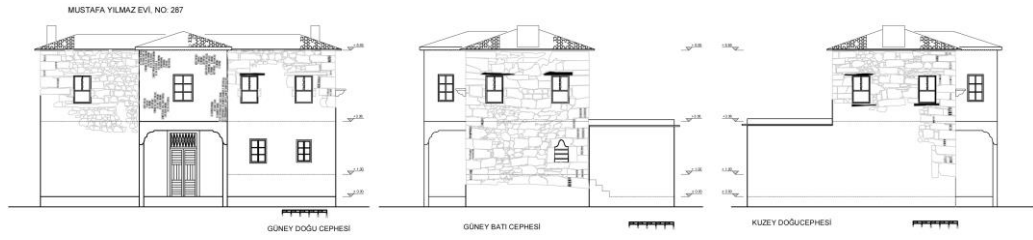
ÇIKMALARA GÖRE CEPHE TİPLERİ

Şekil 3.279 Çıkmalara göre cephe tipleri şeması

Şekil 3.280 Açık çıkmalı konutlar

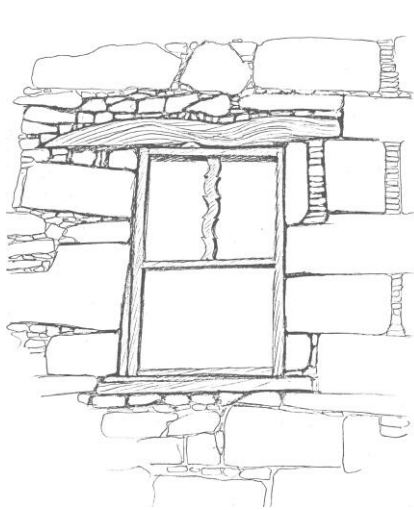
Şekil 3.281 Kapalı çıkmalı konut

Bölgede lentosuna göre iki farklı tip pencere tipi vardır. Birinci ve yaygın olarak gözlemlenen tipte pencere lentosu ahşap ya da taştan düz imal edilmiş, 2-3 oranında dikdörtgen şeklinde bir pencere yerleştirilmesine uygun bir alan oluşturmuştur. Şekil 3.283’de katalog 12’ye ait düz lentolu pencere detayı görünmektedir. İkinci tip pencere lentosu Şekil 3.284’de de gözlemlenebilen, katalog 16’ya ait, taştan imal edilmiş kemerli bir lento tipidir. Bu pencere lentolarının, bölgede bulunan Rum ustalar tarafından yapıldığı belirtilmektedir.

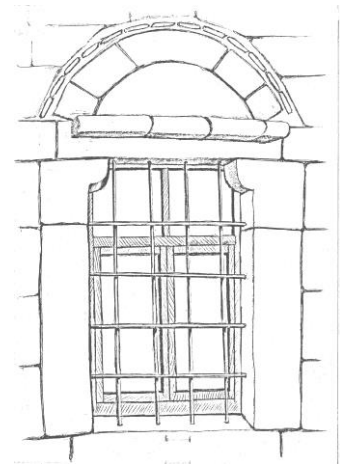
PENCERE LENTOLARINA GÖRE CEPHE TİPLERİ

DÜZ LENTOLU	KEMERLİ LENTOLU	İKİ MODELİ DE BARINDIRAN
42 adet	5 adet	4 adet
Katalog	Katalog	Katalog
diğer	11	02
	17	14
	25	16
	31	19
	32	

Şekil 3.282 Pencere lentolarına göre cephe tipleri şeması

Şekil 3.283 Düz lentolu pencere

Şekil 3.284 Kemerli lentolu pencere

3.3.3 Malzeme ve Yapım Teknikleri

Dış duvarlar taştır ve yığma olarak inşa edilmişlerdir. Taş yığma sistemde malzemeye bağlı olarak gelişen mimaride kat yükseklikleri, döşeme, çatı, pencere ve kapı boşlukları malzemenin imkânlarına ve yapım geleneğine bağlı olarak belli sınırlar içinde kalmıştır. Duvarlarda iki tip taş kullanılmıştır. Binanın ve açıklıkların köşelerinde daha büyük kesme taşlar kullanılırken, aralarda taşlar dış yüzeyi işlenmiş olarak, karışık derzli kaba yonu taş duvar olarak yerleştirilmiştir. Yöredeki taş ustaları ile yapılan sözlü görüşmelerde, duvar örmede yöreye has bir teknik olan ‘ırama’ yöntemi kullanıldığı belirtilmiştir. Bu taş örme yönteminde dirsek taşlarında ip çekilmek suretiyle belli belirsiz bir hiza alınmaktadır. Yöre ustaları, Rum ustaların yaptığı konutlarda ip hizalarını takip etmemin mümkün olmadığı, Türk ustalarda taş sıralarının gözlemlenebildiği belirtmişlerdir.¹ Yapı köşelerinde görece daha büyük kesme taş kullanılmasının sebebi yapının dayanıklılığını arttırmaktır. Dirsek taşlarından kaba yonu taşlara geçişte Şekil 3.285’de görüleceği üzere, kırmızı tuğladan süslemeler göze çarpar. Tuğlaların yanısıra kırmızı kiremitlerden yapılmış süslemeler de gözlemlenmektedir. Kırmızı kiremitlerin birbirine dik, dirsek taşlarına 45 derece açığa yerleştirildiği bu süslemelere genellikle yapının saçağına yakın bölgelerde rastlanır.

Şekil 3.285 Kırmızı tuğla ve kiremitten yapılan cephe süslemeleri (katalog 13)

Süsleme ile ilgili önemli bir diğer detay dirsek taşları üzerindeki oymalardır. Bu oymalardan bazıları evin yapım tarihi gibi konularda bilgi vermek amacıyla yapıldığı gibi bazıları sadece süsleme amacıyla yapılmıştır. Bu süslemelerden en yaygın olanı soyutlanmış servi ağacı süslemesidir. Ayrıca gene soyut çiçek ve hayvan figürlerine

¹ Ayvacık’taki taş ustaları ile yapılan görüşmelerde, bölgedeki taş evleri yapan Rum ustalara ‘murti’ denildiği öğrenilmiştir. Murtiler Midilli’den gelen ustalardır. Murtilerin yaptıkları evlerin temellerinin diğer evlerden daha derin olduğu da belirtilmiştir. Ancak bu bilgiyi konutlarda inceleyip teyit etme imkanımız olmamıştır. (Taş ustası Şahin Çakır ile Haziran 2015 tarihli görüşme)

rastlanır. Çeşitli dönemlere ait devşirme taşların dirsek taşı olarak kullanıldığı da gözlemlenmiştir.

Şekil 3.286 Korubaşı Köyü'nde aynı dirsek taşı üzerinde çiçek, hayvan ve servi motifi (katalog 16)

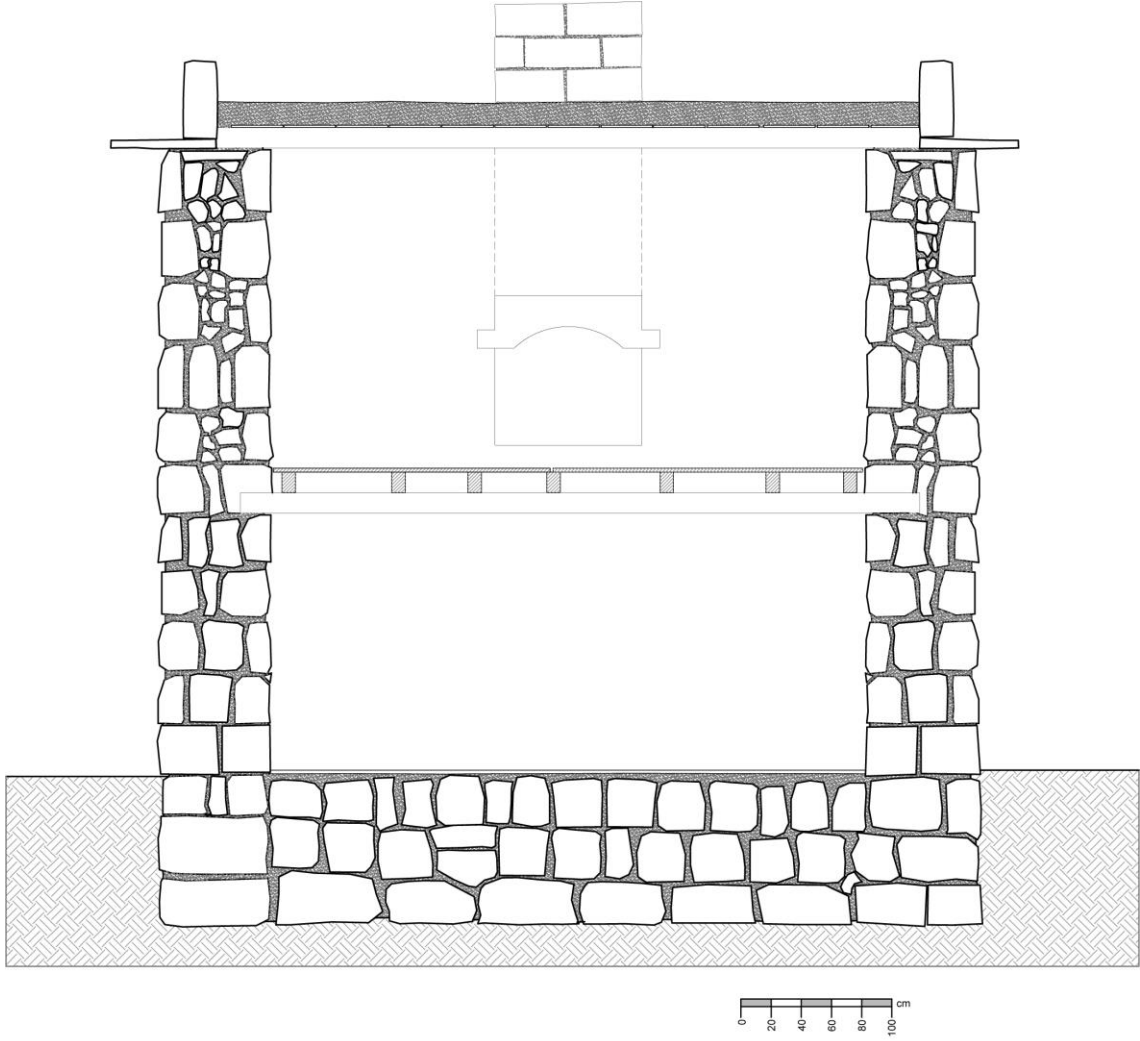

Şekil 3.287 Seyfettin Yücel 2 evinin devşirme köşe taşı (katalog 46)

Taşların dış yüzeyleri işlenmişken, içe bakan yüzeyleri işlenmeden bırakılmıştır. Taşları bir arada tutmak için kuru ot ve toprak karışımı bir harç kullanılır. Rum ustalarla Türk ustalar arasındaki bir diğer fark da kullandıkları harçtan kaynaklanmaktadır. Türk ustalar yaptıkları toprak kuru ot karışımını hemen kullanırlarken, Rum ustaların bu karışımı bir kaç gün mayalandırıp öyle kullandıkları belirtilmiştir. Ayrıca harcın kuruması aşamasında duvarların önüne halı gerip direk güneş ışığı ya da yağmur vurmasını engelledikleri söylenmiştir. Bu nedenle bu evlerin çok sağlam olduğunu da belirtilmiştir. Dış duvarların kalınlığı yaklaşık olarak 70 cm civarındadır. Ocaklığın olduğu duvarın kalınlığı 1 mt'ye kadar çıkabilir. Dış duvarlarda gözlemlenen bir diğer detay sokak dönüşlerine gelen köşelerdeki taşların pahlanmasıdır. Böylelikle sokaktan geçen at arabalarının köşeye çarpıp yapıya zarar vermesi engellenmiştir. Yapılarda kullanılan taşlar çevre köylerden elde edilmektedir. Bölgede yerel olarak taş temini oldukça kolaydır. Çok sayıda taş ocağı ve volkanik taş bulunmaktadır.

Şekil 3.288 Koyunevi Köyü'nden pahlanmış dirsek taşları (katalog 35)

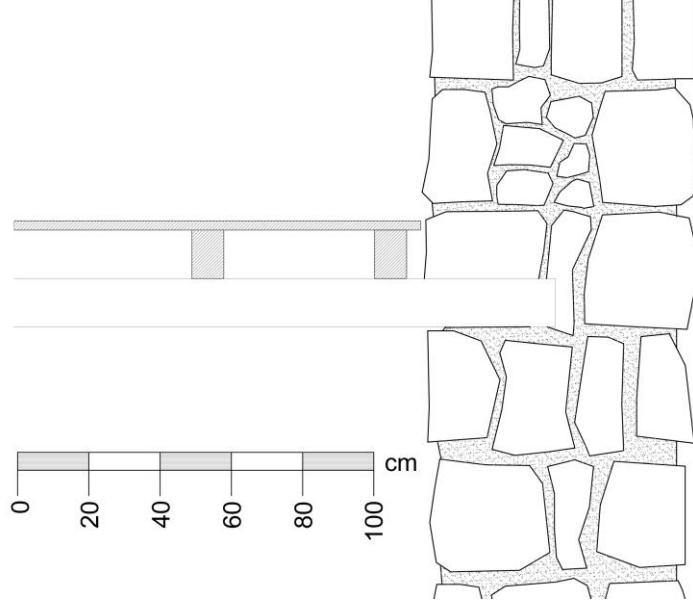

Şekil 3.289 Bina kesiti

İç mekânlarda bölme duvar olarak çoğunlukla üzeri toprak ve kireç karışımı ile sıvalı ahşap bölme duvar kullanılmıştır. Korubaşı Köyü'ndeki İhsan Mutlu- Ali Kemal evinde (katalog 16) ahşap kafesin içinin kurumuş çam kozalağı ile dolu olduğu, bu uygulamanın da zamanında yaygın olduğu belirtilmiştir. Bu duvar tiplerinin yanı sıra nadiren kerpiç duvara da rastlanmıştır. Kuru ot, killi toprak ve su karıştırılarak oluşan karışım kalıplarda kurutulmakta ve tuğla gibi uygulanmaktadır. İç bölme toprak duvarların kalınlığı yaklaşık 20-30 cm civarındadır.

Zemine oturan döşemeler genellikle ahşaptır. Yer evlerinde zemin toprak olarak bırakılmıştır. Seyfettin Yücel çocukluğunda evlerin zemine oturan döşemesinde bulaşık yıkamak için bir oyuk bırakıldığını ancak bu oyukların sonradan kapatıldığını belirtmiştir.

İki kat arasındaki döşemeler ahşap taşıyıcılar ve bu taşıyıcıların üzerindeki ahşap plakalardan oluşmaktadır. Mekanın kısa kenarına dik olarak yerleştirilen daire kesitli taşıyıcı ahşaplar taş duvarlara oturtulmuşlardır. Bu taşıyıcılar mekanın büyüklüğüne bağlı olarak odaların ortasına basan daire ya da kare kesitli ahşap ayaklar tarafından da desteklenebilmektedir. Bu ayakların aynı zamanda dekoratif bir eleman olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Yüzey kaplaması olarak ise 20-25 cm genişliğinde 2-3 cm kalınlığında ahşap plakalar kullanılmıştır.

Şekil 3.290 Döşeme – duvar bağlantı detayı

Düz dam döşemesinde ise bu sistemin üzeri çorak dedikleri killi toprak ile kaplanır.¹ Yöre halkı ile yapılan görüşmelerde edinilen bilgilere göre, çorak içinde bitki yetişmesi mümkün olmayan bir toprak türüdür. Toprak üzeri herhangi bir kaplama olmadığı için her sene Doğu Anadolu’da loğ, Orta Anadolu’da yuvak, Ayvacık yöresinde ‘yuparlık’ olarak adlandırılan taş tekerlekler ile tamiratı gerekmektedir. Çorak Demirciköy’den çıkarılan bir toprak türüdür.² Çorak çıkarılmaya başlamadan önce yapılan evlerde ahşap plakalar üzeri önce ayıt daha sonra da deniz eriştisi serilerek daha sonra toprak yerleştirilmiştir. Son olarak toprak gene yuparlıkla ezilerek çatı kullanıma hazır hale getirilmiştir.

¹ Toprak damlı yapılarda kullanılan toprak malzeme ısı tutucu özelliği ile her mevsim gerekli iç mekân konfor koşullarını sağlamaktadır. Toprak olan üst tabakada günümüzde bakımsızlıktan dolayı bitkiler yeşermiş olmasına rağmen bakımlı olan yapılarda bu tabakanın fiziksel çevre etkilerine karşı korunduğu görülmüştür. [103]

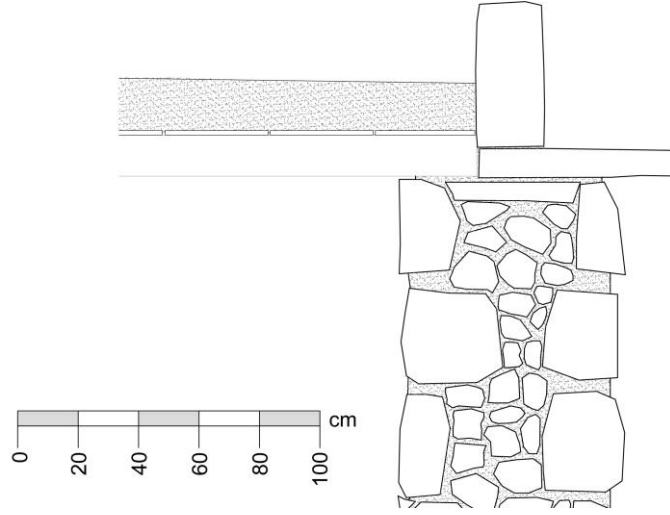
² Öğretmen Mehmet Yılmaz ile Haziran 2015 tarihli görüşme.

Şekil 3.291 Bademli Köyü'nden bir yuvarlık

Düz toprak dam kenarlarında kalınlığı 3-8 cm arasında değişen taş saçaklar, bu taşların üzerine parapet olması amacıyla yerleştirilen bir ya da iki sıra kesme taş ile taşınır. Akok'un belirttiğine göre, saçakları oluşturan bu yassı taşlara bazı bölgelerde 'sal' denmektedir. [107] Ancak Ayvacık yöresinde bu taşlara verilen özel isim duyulmamıştır. Bu şekilde yapının bitişi de sağlanır. Mübadeleden önce yapılmış olan konutlarda bu saçaklar taştan imal edilmiştir ve ince kesilmiş taşların bina çerperinden 15-20 cm dışarı çıkacak şekilde yerleştirilmesiyle elde edilmiştir. Teras kenarlarında kalınlığı 3-8 cm arasında değişen bu taşlar, beden duvarından 15-20 cm taşırılmıştır. Bu taşları sabitlemek ve toprağın dökülmesini engellemek için yüksekliği 20-30 cm arasında değişen parapet taşları yerleştirilmiştir.

Mübadelen sonra yapılan konutlarda tuğlaların düz toprak damların sınırına çapraz ya da düz, iki – üç sıra üst üste gelecek şekilde yerleştirilmesiyle elde edilen, Geç Bizans – Erken Osmanlı dönemlerinden itibaren gözlemlenmeye başlanan 'kirpi saçak' ya da 'testere dişi saçak' olarak adlandırılan saçaklara da rastlanmaktadır.

Şekil 3.292 Toprak dam detayı

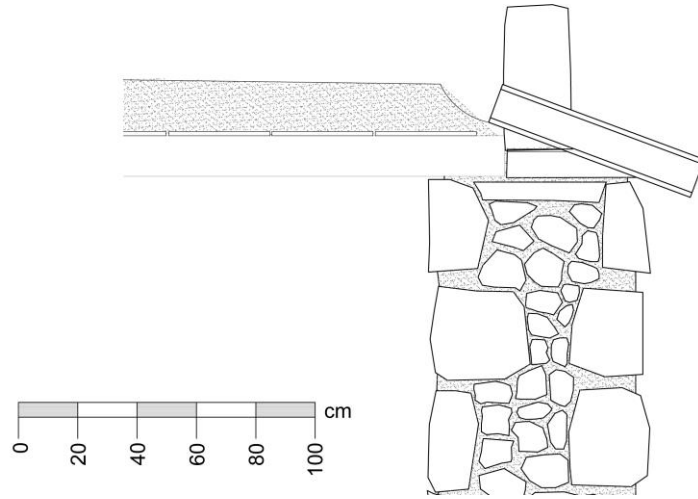
Şekil 3.293 Düz taşlardan elde edilen saçak detayı (katalog 21)

Şekil 3.294 Kirpi saçak detayı (katalog 33)

Şekil 3.295 Tuğlaların iki sıra düz yerleştirilmesiyle elde edilen saçak detayı
Düz damda biriken suyu dışarı atmak için kullanılan oluklara çüldürmek denir.
Çüldürmek parapet duvarı içine yerleştirilmiştir ve suyun yapıdan uzaklaştırılmasını sağlar. Suyun akışını sağlayacak şekilde hafif eğimli olarak yerleştirilir.

Şekil 3.296 Çüldürmek (çörten) detayı

Şekil 3.297 Bademli Köyü'nden bir çüldürmek fotoğrafı (katalog 41)

Taşıyıcı ahşap sistem alttan ahşap plaklar ile kaplanır. Evlerin çatıları toprak dam olabildikleri gibi basit kırma çatılı da olabilirler. Balabanlı'daki Kadir Şen Evi (katalog 28) incelenen 51 konut arasında beşik çatılı olan tek örnektir. Daha önce bahsedildiği üzere, bu durum orijinali düz toprak dam olduğu belirtilen örneklerin çatılarının sonradan yapılmış olmasıyla açıklanabilir. İncelenen 51 konut arasında ilk yapımında kırma çatılı olarak yapıldığından emin olduğumuz tek örnek bu beşik çatılı konuttur.

3.3.4 Detaylar

Oda tavanında taşıyıcı ahşap sistemi kapatmak için kullanılan ahşap plaklar bazı konutlarda dekoratif öğeler barındırırlar. Bu öğelerden en yaygın kullanılan ahşap göbeklerdir. Özellikle Korubaşı Köyü'nde gözlemlenen bu ahşap göbekler renkli olabildikleri gibi oyma ahşap da olabilirler.

Şekil 3.298 Mustafa Yılmaz Evi'ndeki ahşap göbekler (katalog 12)

Şekil 3.299 Fazlı Ateş, Ramazan – Halil Bıçak ve Ahmen Emin Çelik evlerindeki göbekler (katalog 18, 13 ve 15)

Ahşap plakaların tavanda belli kompozisyonlar oluşturacak şekilde dizildiği ve renklendirildikleri de gözlemlenmektedir.

Şekil 3.300 İhsan Mutlu – Ali Kemal Evi tavan detayı (katalog 16)

Şekil 3.301 Hacı İsmail – İsmail Adalı Evi tavan detayı (katalog 17)

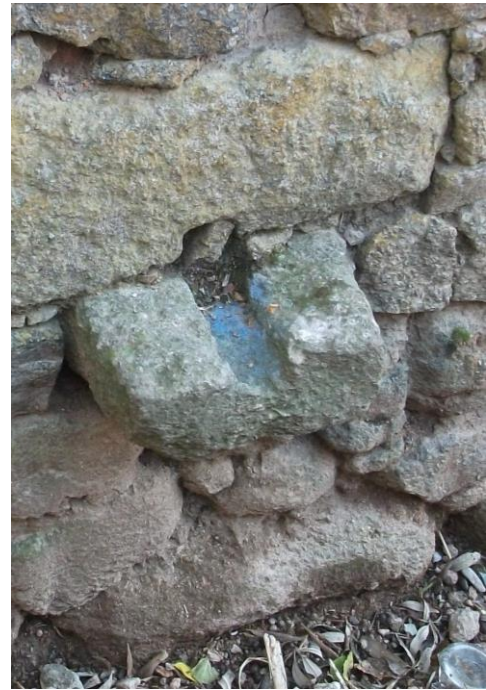
Binaların kapıları ahşap kanatlı ve ahşap gövdelidir. Taş yapılarda açıklıkların boyutları ahşap ya da taş lentoların kapasitesine göre belirlendiği için kapı ve pencere açıklıkları belirli sınırlarda tutulmuştur. Bu lentolar taş ise düz ya da kemerli olabilir. Yöre halkından edindiğimiz bilgilere göre Türk ustaların yaptığı konutlarda lentolar düz, Rum ustaların yaptığı konutlarda lentolar kemerli imal edilmiştir.

Şekil 3.302 Korubaşı Köyü'nden sonradan kapatılmış kemerli kapı ve pencere detayı
Konutların ana giriş kapıları ekseriyet güney ve güney batı cephelerine bakar. Evin büyüklüğüne göre tek ya da iki kanatlı olabilirler. Arkadan çengelli demir dayamaları vardır. İç kapılar da ahşaptan imal edilmiştir. Bazı özel evlerde çift kanatlı iç kapılara rastlanmıştır. Ancak yapıların büyük bir çoğunluğunda iç kapıları tek kanatlıdır. Bazı yapıların iç ve dış kapılarının üzerinde aydınlatma amaçlı genellikle üç gözlü sabit camlı doğramalar bulunmaktadır.

Pencere boyutları genellikle birbirine yakındır ve 2/3 oranında imal edilmişlerdir. Ahşap kasalı ya da ahşap gövdeli olarak imal edilmişlerdir. Pencere çerçeveleri dış yüze yakın yapılmış, pencere içlerinde bir kullanım alanı oluşturulmuştur. Bu kullanım alanı içinde bazı örneklerde bulaşıklık olarak adlandırılan lavabolar yerleştirilmiştir.

Genişliği 60-70 cm'i bulan bazı pencere denizliklerinde bulaşıklık için yer bırakıldığı gözlemlenir. Kullanılan su pencere altından bulaşıklık ayağı denen giderle tahliye edilir. Bulaşıklık olmayan pencere ileri içi ahşap kaplanarak ya da kaplama olmadan gündelik hayatta istifade edilen bir alan haline gelmiştir.

şekil 3.303 Farklı bulaşıklık ayağı rnekleri

Pencereler genellikle açılır iki kanat şeklinde düzenlenmiştir. Genellikle, pencere yüksekliğinin 2/3'nde pencere yatay bir kayıtle bölünür ve bu kayıtın üstü sabit cam olur. Alttaki açılan kanatlar ya yatay olarak ortadan ikiye bölünür ya da tek parça cam olarak kullanılır. Pencerelerde hem ahşap kafes hem de kepenke rastlamak mümkündür. İncelenen konutların bazılarında her ne kadar ahşap kafeslerin kendisine ya da yuvalarına rastlansa da bu örnekler zamanın etkisiyle çok hasar görmüş oldukları için, daha yakın zaman konutlarına ait örneklerin fotoğrafları alınmıştır. İnceleme

dönemindeki kafesler bu örnekler ile benzerlik göstermektedirler. Kafesler güneş kırıcı olarak kullanıldıkları kadar rüzgâr hızını da kesmek için faydalıdır. Aynı zamanda sokaktan görünebilecek olan odalar için mahremiyet sağlar. Kepenkler, kafeslerden farklı olarak odaları dışarının etkilerinden tamamıyla yalıtır. Güneş ve rüzgârdan korumada daha etkilidirler. Bazı pencerelerde demir parmaklığa rastlandığı da olmuştur.

Şekil 3.304 Bademli Köyü'nden ahşap kafes örnekleri

Şekil 3.306 Koyunevi Köyü'nden ahşap kafes örneği

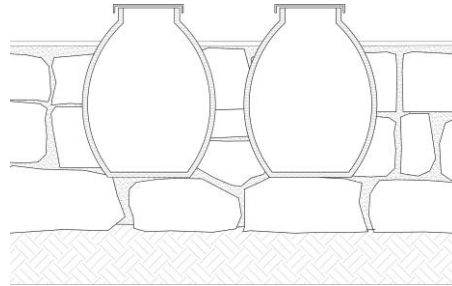
Pencereler ile beraber ele alınması gereken bir diğerk detay sergen adı verilen raflardır. Odalarda pencerelerin üst kotundan devam edip odayı çevreleyen raflar gözlemlenir. Sergenler oda içinde bir dolap varsa mutlaka onun da üst kotunu yakalar. Böylelikle oda içinde işlevsel bir yatay sınır oluşturur. Elin uzanabileceğı yükseklikte olan bu raflar evin tabak çanağının yerleştirildiğı alanlardır.

Ayvacık köyleri konutlarında dikkat çeken bir diğerk detay da musandıralardır. Musandıra odaların köşesinde ya da dolapların içinde yıkanma amacıyla yapılmış olan özel ahşap bölümdür. İncelediğimiz çoğı örnekte musandıralar tahrip olmuşlardır. Gözlemllediğimiz örneklerde oda köşelerinde olanlar köşeye 45 derece açıyla yerleştirilmiş bir giriş kapağı ve bu kapağı duvara bağlayan duvara dik iki ahşap panelden imal edilmişlerdir. Dolap içinde olanları ise, dolaptan dışarıya doğru 10-20 cm çıkıntı yaparak içerdeki alanı büyütür. Dış görünüşü dolabın devamı şeklinde düzenlenmiştir.

Merdivenler bina içinde ya da dışında olabilirler. Bir dışında olanlar düz merdivenlerdir. Bina içinde olanlar ise, plan tipolojisine göre düz, L ya da U planlı olarak sofa içlerinde yer almaktadırlar. Çoğunlukla ahşaptan imal edilmişlerdir. Birkaç yapıda taş basamaklara rastlanmıştır. Merdiven korkulukları da ahşaptan imal edilmiştir. Behram'daki bir konutta merdiven korkuluğunun birinci babası devşirme bir mermer sütundur. Merdivenin sofa değil doğrudan oda içine çıktığı bazı örneklerde üzerinin ahşap kapakla kapatılarak odada kullanım alanı kazanıldığı gözlemlenmiştir.

Yöredeki evlerde ısınma yöre halkı tarafında 'ocaklık' olarak adlandırılan ocak ile sağlanır. Ocaklık hem ısınma hem de kış aylarında yemek pişirme amacıyla kullanılmaktadır. Şömine benzeri bu yapının içlerinde kibrit, maşa gibi aletleri koymak için küçük nişler unutulmamıştır.

Bazı konutlarda gıda depolama amacıyla kullanılan yarıya kadar gömülü toprak küplere rastlanmıştır. Bu küpler hanaltı bölümünde yer alırlar.

Şekil 3.306 Zemine gömülü toprak küp detayı

BÖLÜM 4

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

“Bilerek ya da bilmeden, zanaatkar davetsiz gelen en yeni ya da en eski geleneklerin anılarının oluşturduğu biçimleri işine maya olarak katar. Böylece hiç bir inşaat belli bir mimarın marifeti değil, kendi zamanındaki ve bu alanda çalışmış eski nesillerdeki tüm mimarların ortaklaşa olarak gerçekleştirdiği bir çalışmadır.” [108]

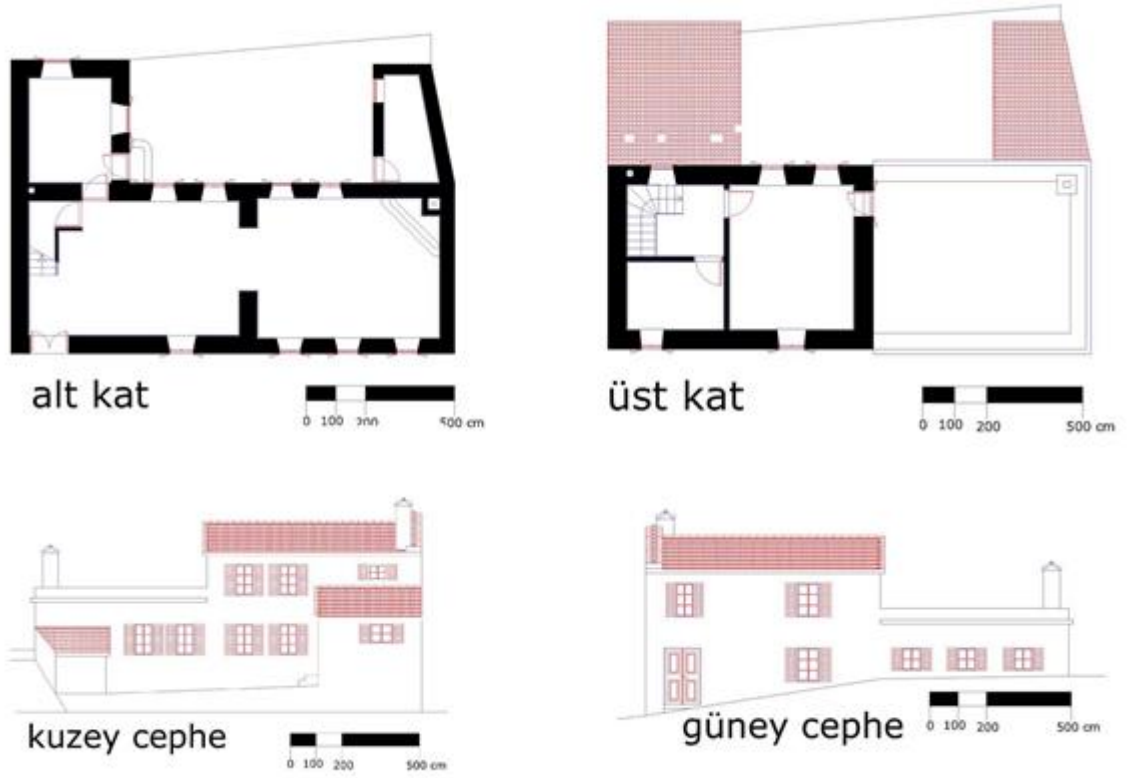
Ayvacık Kıran kolu köylerindeki evler, Dere kolu ve Yalı kolu köylerindeki evler ile plan ve cephe şemaları, kullanılan malzemeler ve yapım teknikleri açısından benzerlikler gösterir. Adatepe, Yeşilyurt, Büyükhüsün, Kozlu, Sazlı, Tamış, Demirciköy, Babadağ gibi köylere yapılan saha gezilerinde yapılaşmanın Kıran kolu köyleri ile benzer olduğu saptanmıştır. İklimsel verilerden kaynaklı farklılıklar olması durumunda basit kırma çatı oranlarında artış görünmesi gibi işlevsel farklılıklara rastlanması dışında köylerin dokusu, konut ve müştemilatların yerleşimi, yapıların formu, plan şemaları, cephe oranları hemen hemen aynıdır.

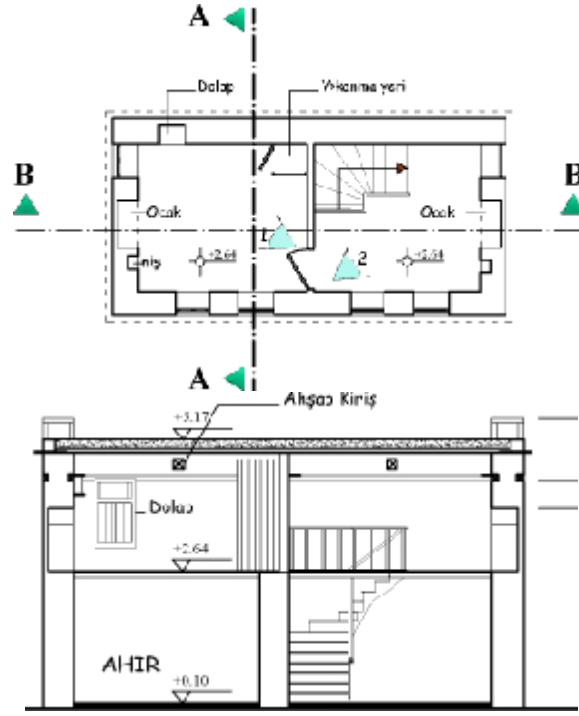
Şekil 4.1 Adatepe Köyü planı [103]

Bölgedeki diğer köyler hakkında yapılmış olan tek araştırma Adatepe ve Demirci köyleri üzerine olduğu için elimizde sadece bu köyler ile ilgili plan örnekleri bulunmaktadır. Bu örneklerin sayıları da bir argüman üretmek için yeteli olmayabilir

ancak yapıların formu ve cephe artikülasyonları incelendiğinde verdikleri ipuçları ile plan şemalarını tahmin etmek pek güç olmamaktadır. İmkanlar dahilinde mevcut örnekler incelendiğinde bu köylerde de köşe sofaı ve yan sofaı plan tiplerine rastlanmış, yapım tekniklerinin bire bir aynı olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar Adatepe evleri ciddi oranda değişiklik geçirmiş olsa da evlerin genel formu, cephe karakteri kendini koruyabilmiştir. Sonradan yapılan eklentiler haricinde evlerin plan şemaları hemen hemen aynıdır. Zemin kattaki müstemilatların sofaıya olan kapılarının sonradan açıldıkları tahmin edilmektedir.

Şekil 4.2 Adatepe köşe sofaı konut örneği [103]

Şekil 4.3 Demirciköy yan sofalı konut örneği [109]

Şekil 4.4 Büyükhüsün Köyü'nden bir ev

Hiyari, Behramkale'nin doğu komşusu olan Büyükhüsün Köyü'nde bulunan Aga Khan ödüllü B2 Evi'nin raporunda, bölgedeki yerel konut yapısının Osmanlı kültürü ve mübadeleye kadar bölgede varlığını sürdüren Rum yerleşimcilerin etkileriyle ortaya çıktığını belirtir. Ona göre, her iki kültürün iklim, malzeme, topografya ve sosyo-ekonomik faktörler karşısında geliştirmiş oldukları çözümler paralellik göstermektedir. [110] Ancak Hiyari farklılıkların biçimsel olabileceğini plan tiplerinde bir farklılık olmadığını belirtse de araştırma sırasında Türk ve Rum evleri arasında biçimsel de olsa bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Ayvacık köyü evleri ile büyük benzerlik gösteren çevredeki en yakın bir diğer yerleşme Midilli adasının köyleridir. Yalı kolu ve Kıran kolu köylerine göre, Midilli Adası ile ilgili daha çok veri bulma imkânımız olmuştur. Bir deniz aracıyla Ayvacık kıyılarına bir saatlik mesafede olan Midilli'de bizim araştırma dönemimize yakın yılları inceleyen çalışmalar göstermiştir ki köylerin dokusu, konutların plan şemaları, ana bina ve müştemilatlar arasındaki ilişki, cephe düzenlemeleri, yapım teknikleri ve detaylar Kıran kolu köyleri yapıları ile büyük bir benzerlik göstermektedir. Süslemelerde bile Midilli'de oda duvarlarına yapılan resimler haricinde bir farklılaşma gözlemlenmemiştir.¹ İklim verileri çalışma alanımızla aynı olan adada bitki örtüsü Karadumanın da belirttiği üzere, alçak yamaçlarda zeytinlik ve palamudundan istifade edilen meşelikler, yüksek sırtlarda çam ormanları [111] olmak üzere Ayvacık Kıran kolu bölgesi ile tamamen aynıdır. Bu bitki örtüsüne ve çevresel olanaklara bağlı olarak üretim biçimleri de çalışma alanımız ile benzer şekillenmiştir. Bölgenin demografik yapısı da mübadele dönemine kadar Ayvacık – Edremit kıyıları ile benzerdir.²

¹ Midilli adasındaki konut örnekleri incelendiğinde ada içindeki benzerliklerden ziyade adadaki yerleşim yerlerinin Batı Anadolu kıyılarında yakın oldukları bölgelerle benzerlikler göstermesi dikkate değerdir. Mitillini kıyılarındaki konutlar Ayvalık konutlarıyla, Petra, Klio ve Kapi köylerindeki konutlar Ayvacık konutlarıyla benzerlikler göstermektedir. Midilli ile Batı Anadolu arasındaki mimari yakınlaşma yapı terminolojise bile yansımıştır. Zagorissiou ve Giannoullellis'in belirttiği üzere, Midillide cumba altında taşıma amaçlı yapılan elemanları ifade etmek için kullanılan 'distekia' terimi Türkçe'deki 'destek' kelimesinden gelmektedir. Aynı şekilde baş ustalara 'kalfaso' denmektedir. Merdiven korkuluğuna, parmaklıktan türemiş olan 'barmaklikia' adı verilmiştir. [108]

² Her ne kadar Tournefort 18. Yüzyılın başlarında hazırladığı seyahatnamesinde bölgenin nüfusunun 20.000 Ortodoks Rum, 20.000 Cıvarı Türk olduğu belirtilmekteyse de [112] Payzın, aynı dönemde Midilli adasında 7500'ü gayrimüslim ve 1660'ı Müslüman olmak üzere toplam 9160 hane yaşadığını bunun da 40.000 civarında bir nüfusa tekabül ettiğini belirtmektedir. [113]

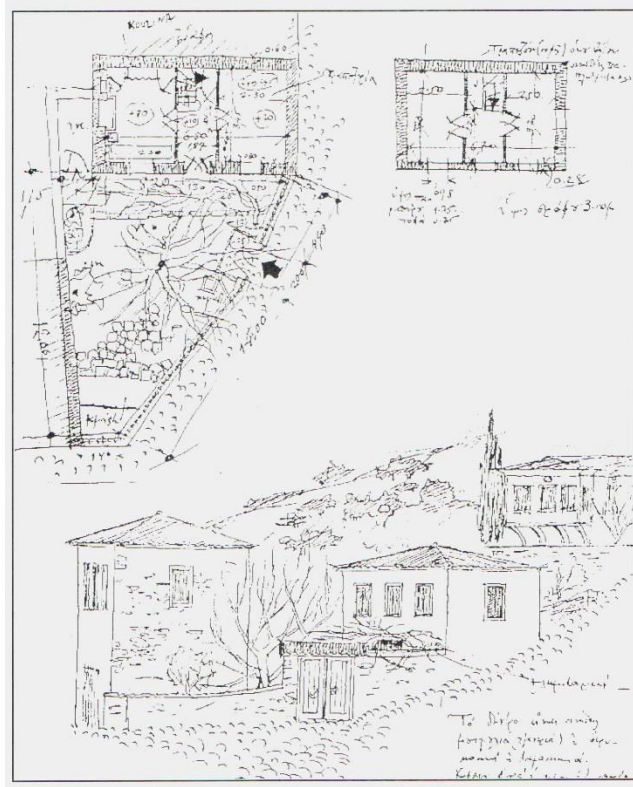

Şekil 4.5 Midilli Psinia Köyü'nden konut örneği

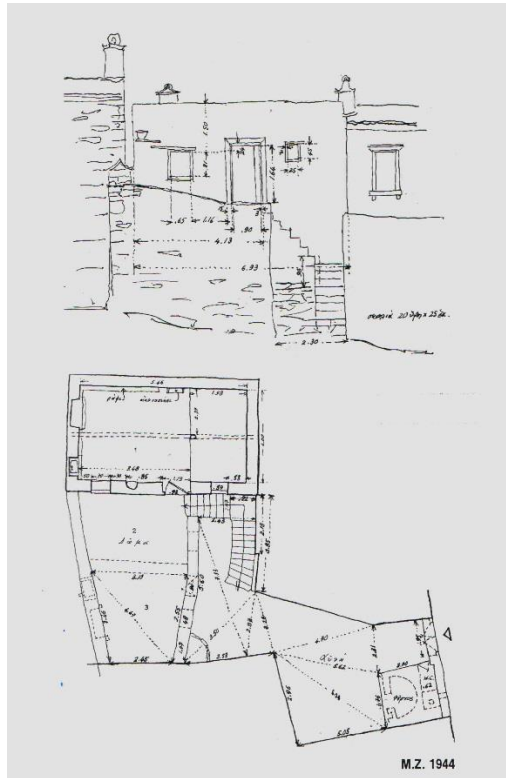

Şekil 4.6 Midilli Psinia Köyü'nden konut örneği

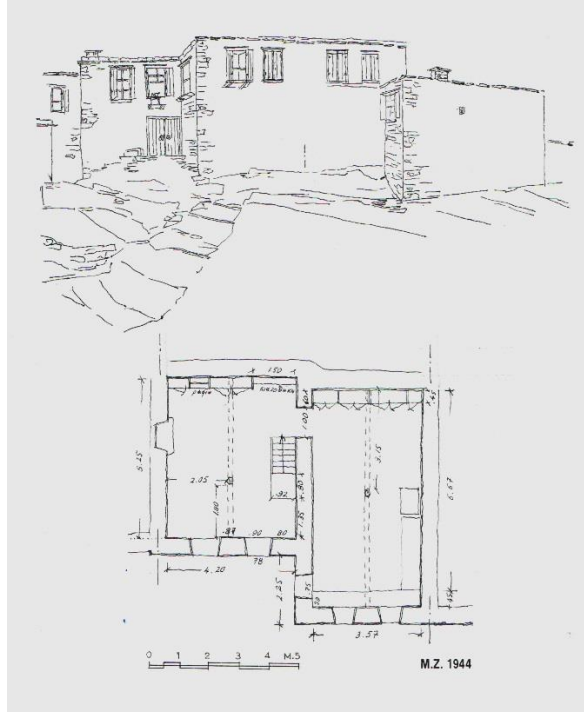
Aşağıdaki örneklerde görüleceği üzere, Midilli köylerinde bulunan konutlarda da sokaktan öncelikle avluya sonra da konuta girilir. Evlerin girişi güney yönlerine bakmaktadır. Plan şeması Ayvacık köylerinde tespit edildiği gibi sofasız, iç sofalı, yan sofalı veya köşe sofalı olabilir. Basit dikdörtgen prizma formundaki bu yapılarda pencere en ve boy ölçüleri 2/3 oranındadır.

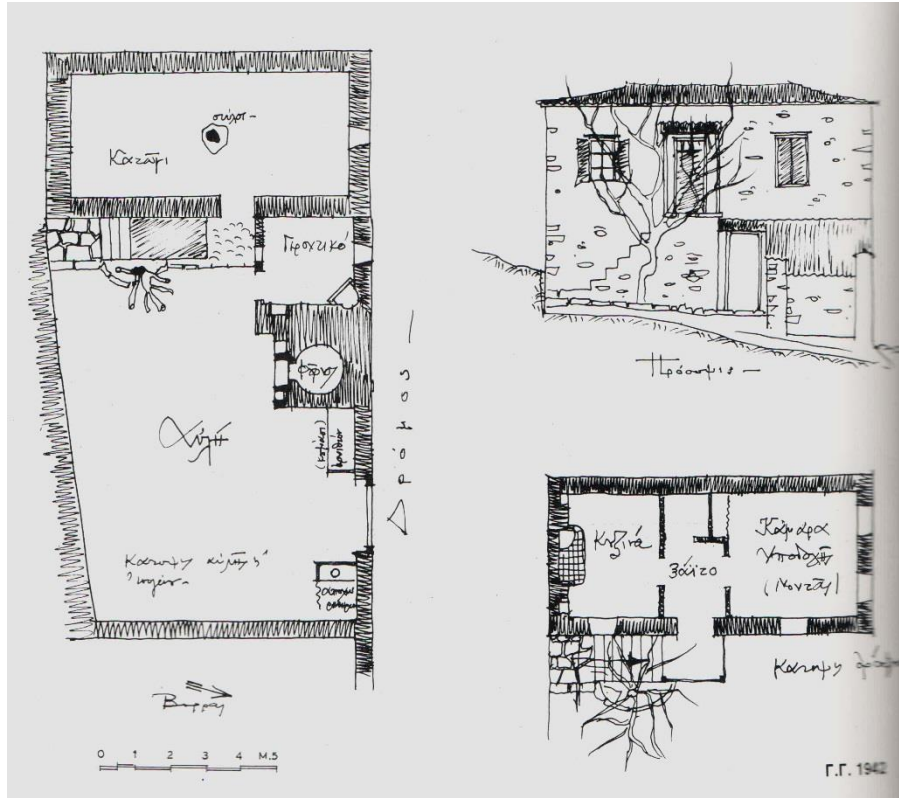
Şekil 4.7 Skopelos'tan iç sofalı plan tipinde bir konut (Anagnostis Evi) [108]

Şekil 4.8 Vasilika'dan sofasız dıştan merdivenli bir konut örneği [108]

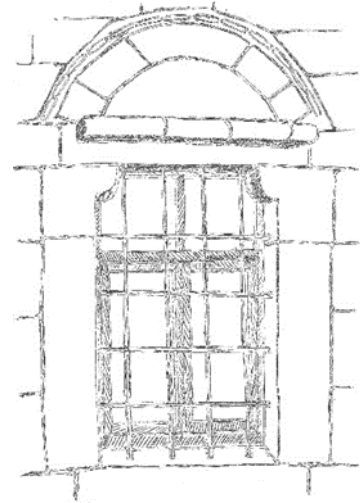
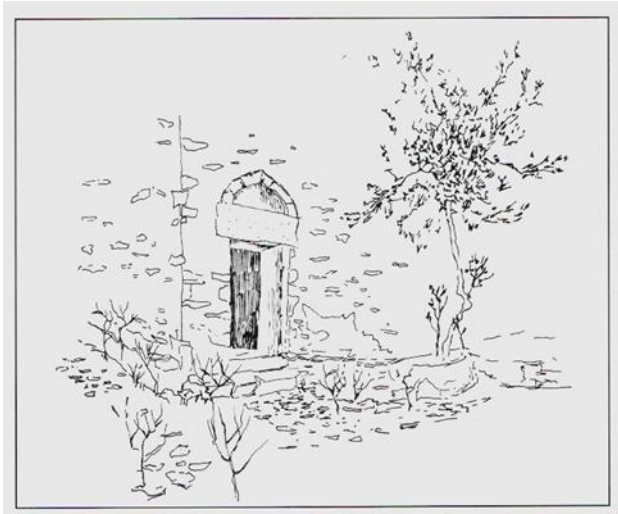
Şekil 4.9 Gelia'dan yan sofalı plan tipinde, iki katlı, düz toprak damlı bir konut [108]

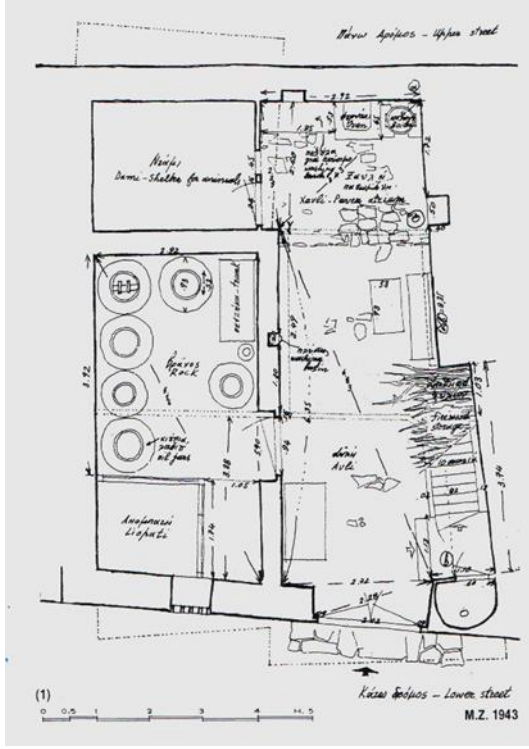
Şekil 4.10 Antissa'dan iç sofalı bir konut [108]

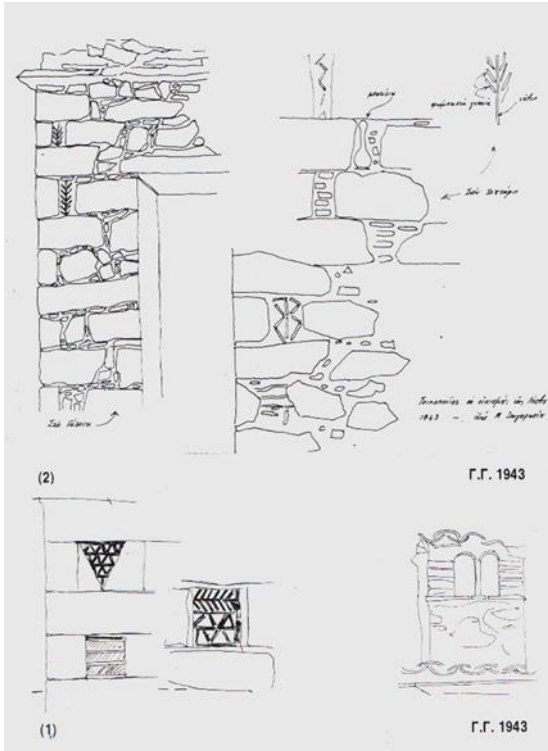
Şekil 4.11 Psinia Köyü'nden bir konutun ve Koyunevi'nden Cahit Yılmaz evinin pahlanmış dirsek taşları

Şekil 4.12 Akrotiti'den Evinden kapı detayı [108] ve İhsan Mutlu Ali Kemal evinden pencere detayı

Şekil 4.13 Kollyvas Evi [108] ve Saim Ergün Seyfettin Yücel evi

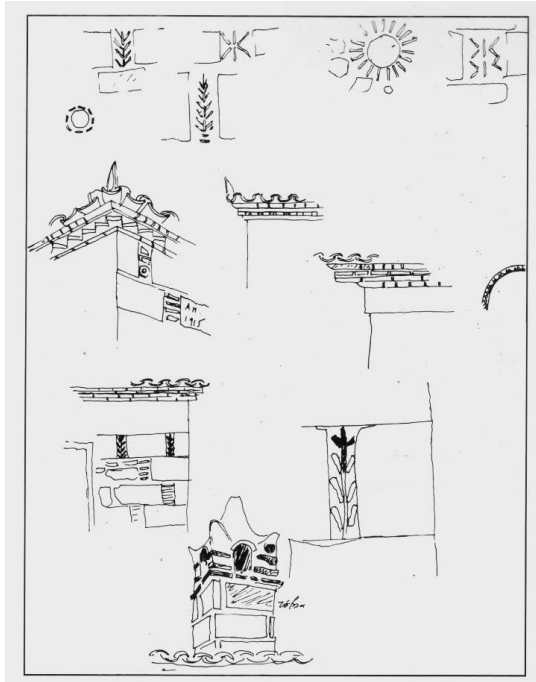
Şekil 4.14 Gelia köyünde servi ağacı motifi (Cypres tree) ve diğer süslemeler [108] ve Halim Ergün evi

Şekil 4.15 Hacı İsmail – İsmail Adalı evi

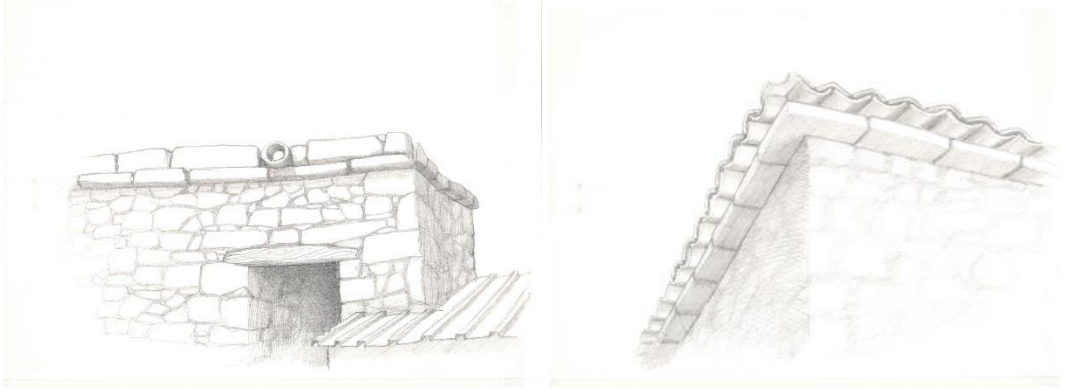
Şekil 4.16 Saim Ergün evi

Şekil 4.17 Skoutaros'taki saçak detayları ve cephe süslemeleri [108]

Şekil 4.18 Ali Kemal Yıldız evi saçak detayı

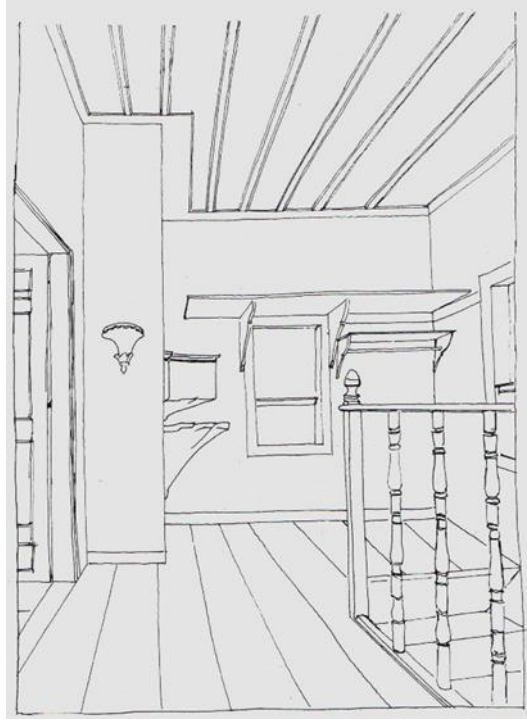

Şekil 4.19 Halim Ergün Evi - İbrahim Erol evi

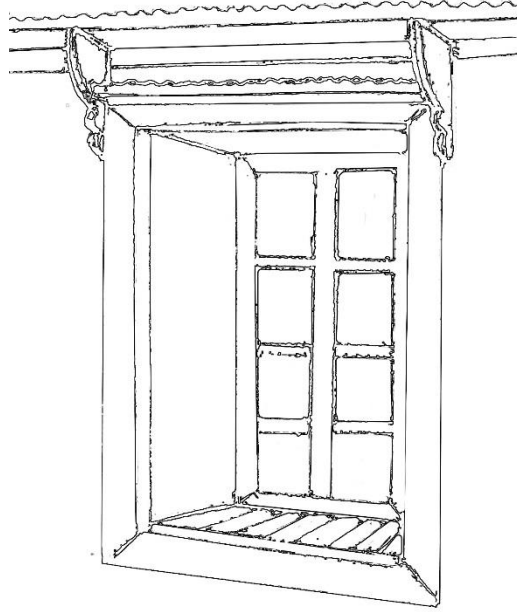

Şekil 4.20 Saim Ergün - Seyfettin Yücel evi

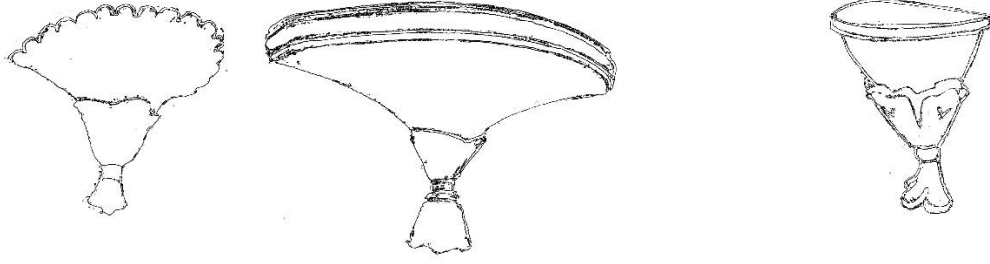
Zagorissiou ve Giannoullellis'in kayda geçtiği üzere, Agiasos'taki bir konuttan 'barmaklikia' detayı ve 'xato' (sofa) perspektifinde duvardaki yağdanlık detayı, sergen pencere ilişkisi Ayvacık Kıran kolu köylerindeki iç mekân detayları ile tamamen aynıdır. [108]

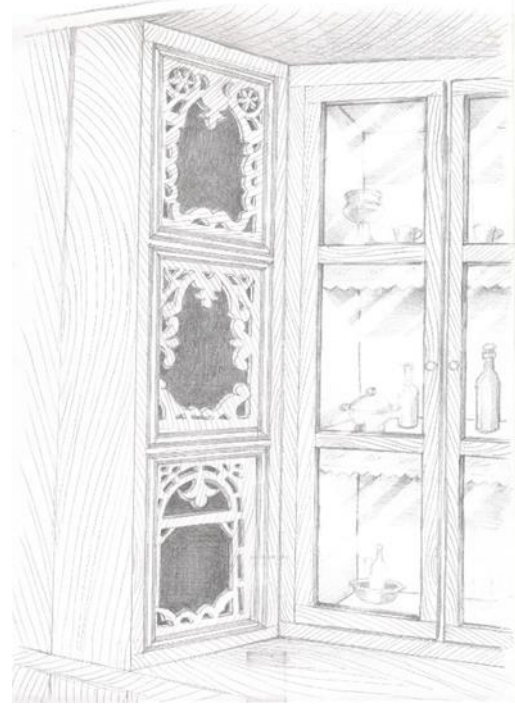
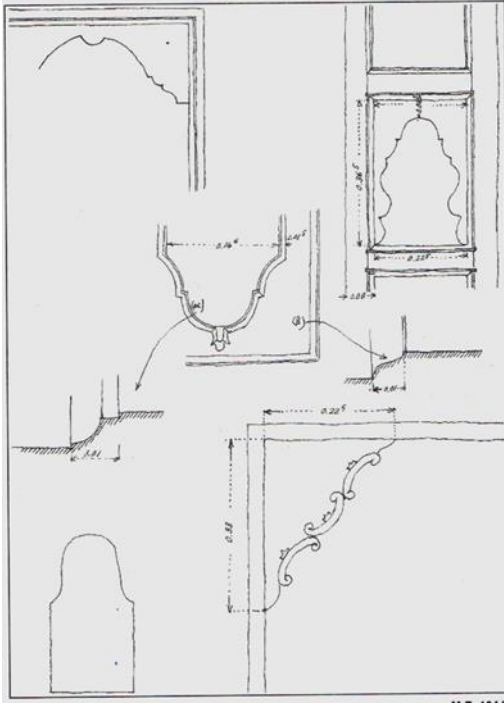
Şekil 4.21 Agiasos'tan bir evin iç mekan perspektifi [108]

4.22. Mustafa Ünsal evi pencere detayı

Şekil 4.23 Ramazan Bıçak Halil Bıçak Evinden yağdanlık detayı

Şekil 4.24 Skamnia'da Antonis'in evinin dolap detayları [108] Mustafa Yılmaz evinin dolap detayı

Thermi'deki kule evin taş işçiliği, saçak, lento ve mazgal detayı, çalışma alanlarımızda gözlemlenen detaylarla aynıdır.

Şekil 4.25 Mehmet Gündüz ve Cahit Yılmaz evleri mazgal detayı

Şekil 4.26 Thermi'den bir konutun mazgal detayları [108]

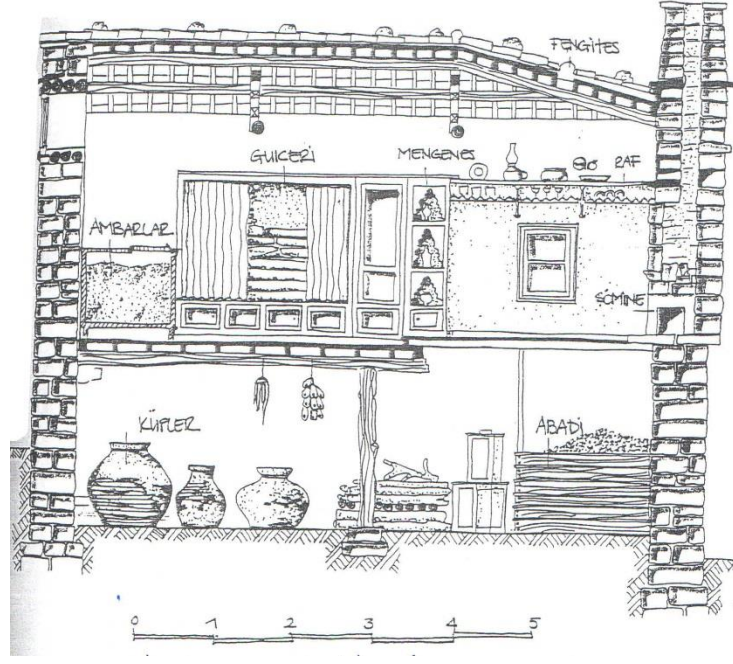
Bu benzerlikler iki bölge arasında deniz yoluyla ulaşımın rahat olması ve ticaretin gelişmiş olması ile ilgilidir. Görüşmüş olduğumuz köylülerden¹ bazıları 1950'lere kadar kıyı köylerine Midilli'den ustaların gelmeye devam ettiklerini belirtmişlerdir. Karachristos makalesinde, Osmanlı yönetiminin Midilli'li yapı ustalarını İstanbul'a ve Anadolu'nun çeşitli bölgelerine inşaat işlerinde çalışmak üzere gönderdiğinden bahseder. Özellikle 19. Yüzyıl'dan 20. Yüzyılın başlarına kadar usta ve kalfaların bu geçici göçlerinin arttığını vurgular. [114]

¹ Taş ustası Şahin Çakır, Haziran 2015 tarihli görüşme

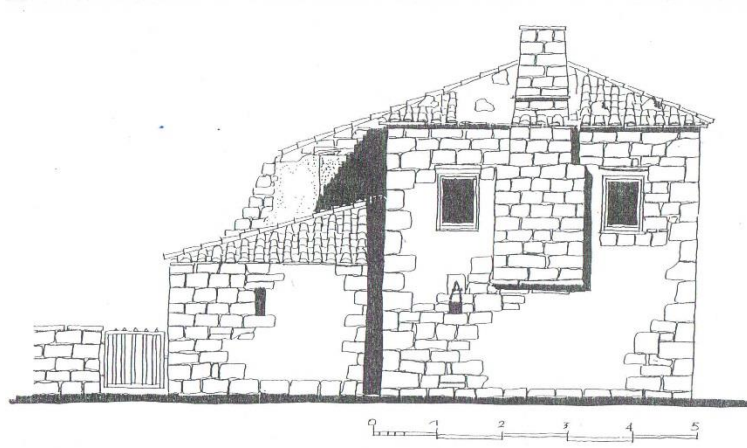
Zagorissiou ve Giannoullellis'in belirttiği üzere, Midilli'nin yerel konutlarının düz toprak dam örtülerine¹ 'Troya Çatısı' denmesi bize bu yapı tipinin kökenleri hakkında önemli veriler sağlamaktadır. [108] Mimar Irini Vostani, Midilli adasındaki yöresel yapıları incelediği makalesinde, yola doğru kapalı bir avlu çevresinde konuşlandırılmış iki katlı bir ana bina ve daha küçük müstemilatlardan oluşan yapılar topluluğun da tıpkı düz dam çatılarda olduğu gibi antik kökenleri olduğunu iddia etmektedir. [115] İkinci bölümde bahsedilen Zagora kazı alanındaki pahlanmış yapı köşelerine Midilli konutlarında da rastlanmaktadır.

Ayvacak köyleri ile konut mimarisi açısından benzerlik gösteren bir diğer bölge Gökçeada'dır. Turhan, Gökçeada'daki yerel konutların tamamıyla taş, dış çeperi taş iç bölmeleri bağdadi, dış duvarların kısmen ahşap ve tamamıyla ahşap olabileceğini belirtmektedir. [117] Taş evlerin plan şemaları ve yapım teknikleri Kıran kolu köyleri ile ciddi benzerlikler gösterir. Ağaryılmaz ve Omaypolat bu bölgedeki konutları basit prizmatik formlu, sade yapılar olarak tanımlamışlardır. Genellikle iki katlı olan yapılarda zemin kat depo, birinci kat konut olarak kullanılır. Pencereilerin üzerinden devam eden tek ya da çift sıra ahşap raf tüm odayı dolaşır. Ocakların yanında mutlaka nişler bulunur. [118] Dündar'ın belirttiği gibi, evlerin giriş kapıları gün batısına bakar, dolayısıyla avlular kuzey rüzgarlarından korunmuş olur. [119] Sofa genellikle bir geçiş alanıdır. Bir yaşam alanı olarak kullanılmaz. İç sofalı plan tipi başta olmak üzere tespit ettiğimiz plan tiplerinin hemen hemen tamamına Gökçeada'da rastlamak mümkündür. Üst katta balkon ilavesi gibi bazı farklılaşmalar olsa da yapım teknikleri, saçak, kapı-pencere detayları gibi detayların benzerliği dikkat çekicidir.

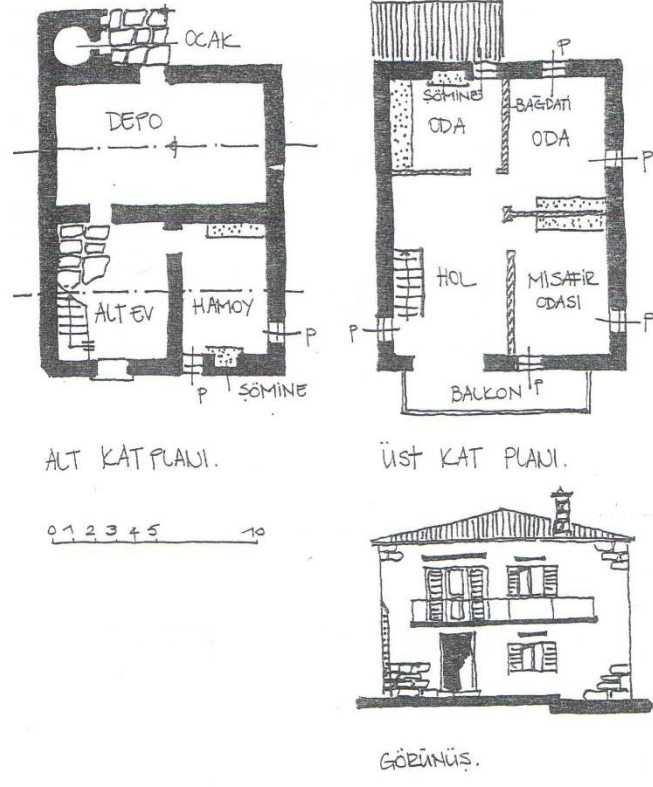
¹ Raczynski, Molova evlerinin hepsinin tek katlı ve düz toprak damlı olduğunu belirtmektedir. Evlerin damlarının Ayvacık köylerinde bugün gözlemlenebildiği gibi killi toprak ile kaplandığını tarif eder. Raczynski bu ev tipinin İtalya'nın güneyinde de rastlanan bir yapı tipi olduğunu belirtmiştir. [116]

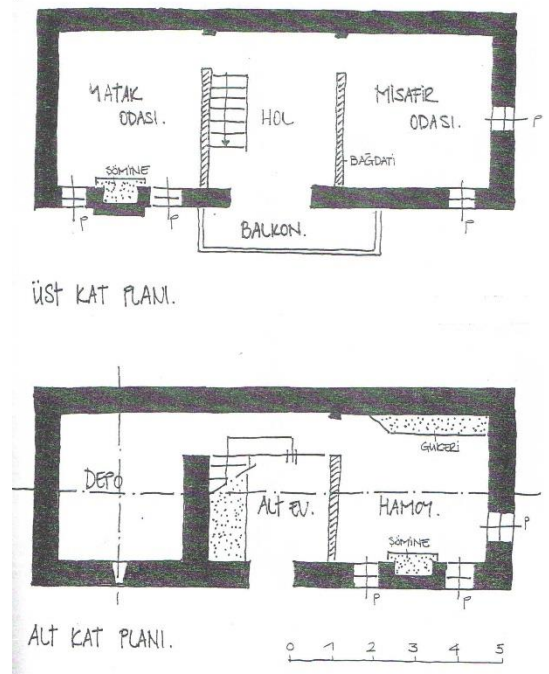
Şekil 4.27 Zeytinliköy'de Ktufu'nun evinden kesit (Pasadeos A., 1973) [117]

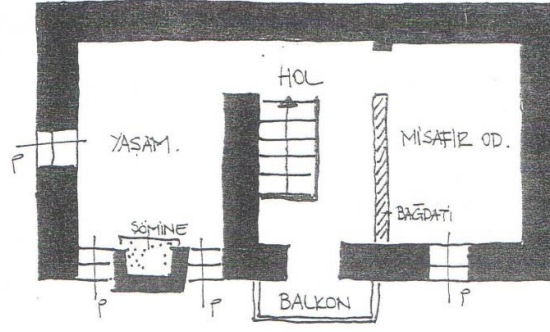
Şekil 4.28 Zeytinliköy'de Ktufu'nun evinden cephe (Pasadeos A., 1973) [117]

Şekil 4.29 Zeytinliköy’de Skarlato’nun evi, (Pasadeos A., 1973) [117]

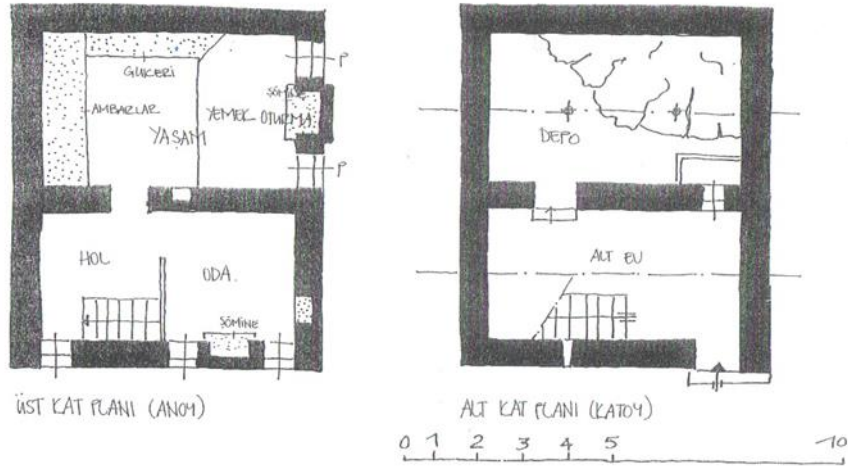

Şekil 4.30 Zeytinliköy’de bir ev (Pasadeos A., 1973) [117]

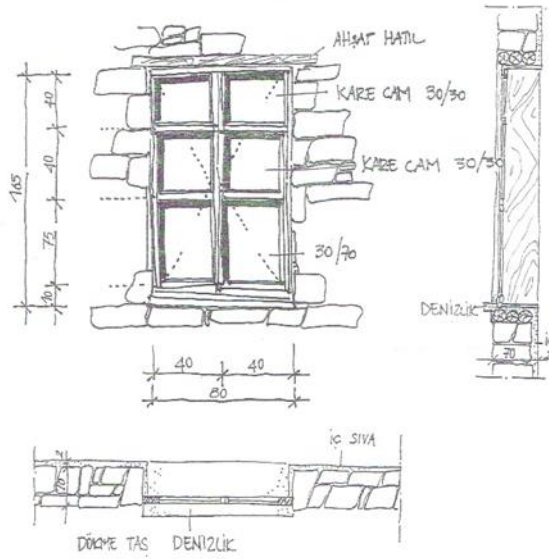

ÜST KAT PLANI.

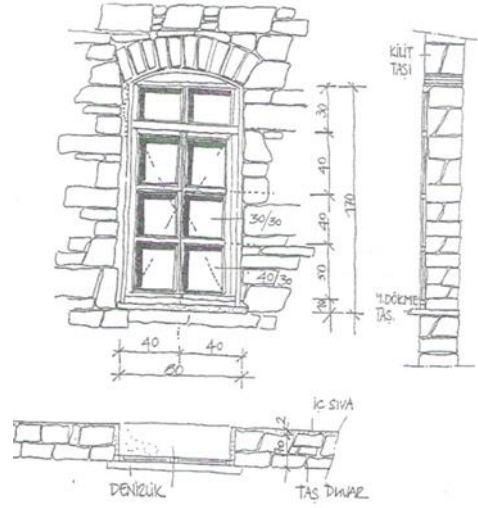
Şekil 4.31 Dereköy’de bir ev (Pasadeos A., 1973) [117]

Şekil 4.32 Zeytinliköy’de M. Kaga Stutpu’ya ait ev (Pasadeos A., 1973) [117]

Şekil 4.33 Tepeköy – Gökçada’ dan bir pencere detayı [117]

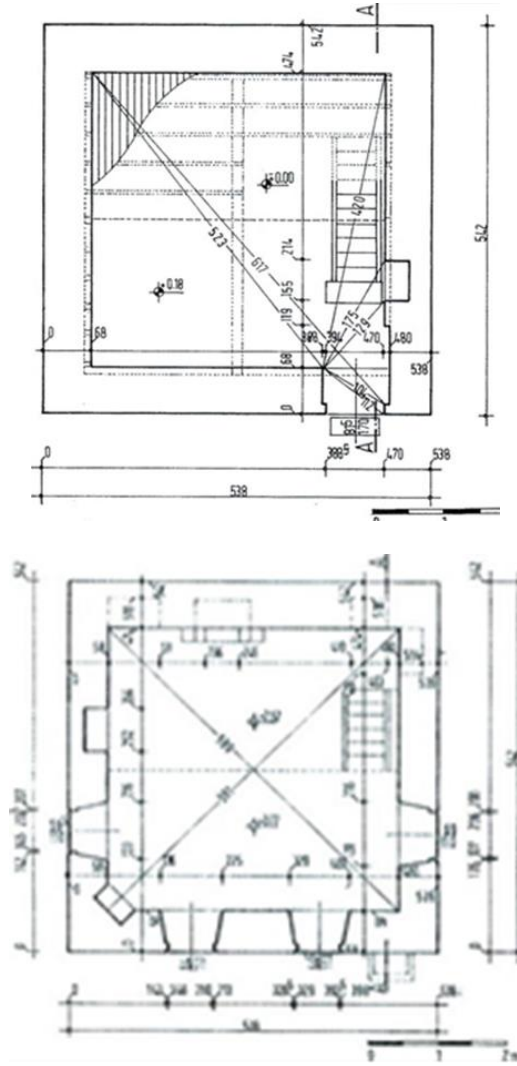
Şekil 4.34 İbrahim Erol evi pencere detayı Şekil 4.35 Zeytinliköy'den pencere detayı
[117]

Şekil 4.36 Korubaşı köy meydanından bir ev

Yakın çevrede Ayvacık yerel konutlarıyla benzer özellikler gösteren diğer örnekler Foça'da gözlenmiştir. Arel'in ve Yıldırım'ın Foça bağ evleri ve kule ev geleneği ile ilgili yapmış oldukları araştırmalardan da anlaşıldığı üzere kule evlerin mimari kuruluş düzeni, cephe özellikleri yapım teknikleri ve detayları çalışma alanımızdaki konutlarla büyük benzerlikler göstermektedir. Yıldırım'ın analizlerinde bu benzerliklerin tespit edilmesine yardımcı olacak özellikler detaylı bir şekilde ortaya konmuştur. Buna göre,

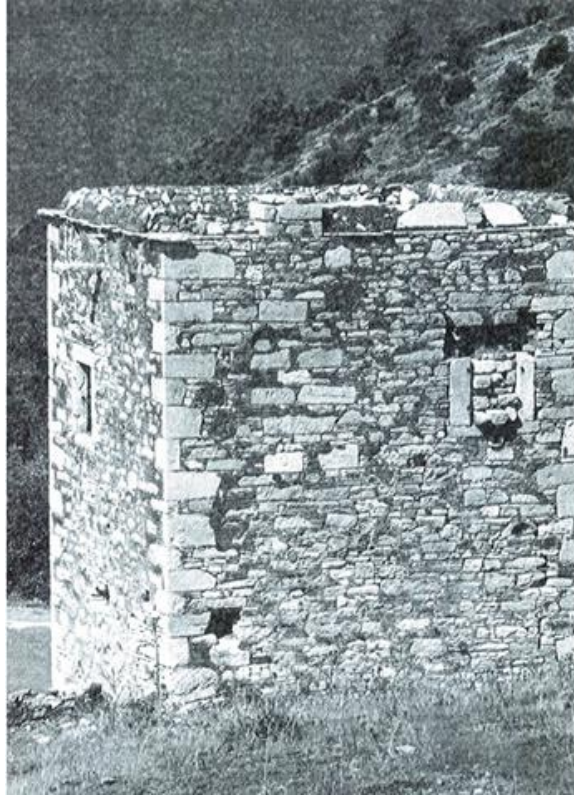
kule evlerin daha eski örneklerinde savunma amacıyla zemin kat¹ dışı kapalıyken sonraki örneklerde evin ana girişi zemin kattan verilmeye başlanmıştır. Zemin kat Ayvacık konutlarının büyük bir kısmında gözlendiği üzere depo alanı olarak tanımlanmıştır. Buradan zemin kapısını karşılayan ahşap bir merdivenle üst kata çıkılır. Kat planları tasarlanırken fonksiyonlar her katta bir mekân olacak şekilde çözümlenmişlerdir. Mekân içlerinde herhangi bir bölüntüye rastlanmamaktadır. Duvarlarda raf olarak kullanılan nişler bulunmaktadır. Bu nişlerden bazıları tıpkı Ayvacık konutlarındaki gibi bulaşık ve el yıkamak amacıyla yapılmıştır. Bazı kule evlerin yapıya bitişik ya da yapıdan ayrı müstemilatları bulunmaktadır. [120]

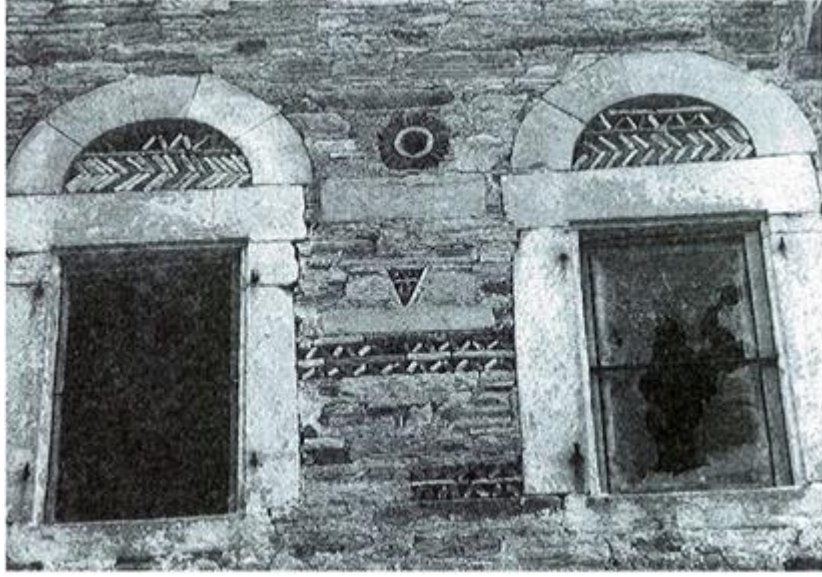
Şekil 4.37 Foça Sazlıca'da bir kule ev – zemin ve birinci kat planları [120]

¹ Yıldırım, ilk örneklerde bu mekâna ulaşımın giriş katından açılan ahşap bir kapakla sağlandığını belirtmiştir. Birinci kattaki giriş kapısına ise ulaşım ahşap bir çekme köprü ya da dıştan bir taş merdivenle sağlanmaktadır. [120]

Bina yüksekliği inceleme alanımızdaki yapılardan farklı olduğu için kütlesel oranlar benzerlik göstermez ama cephelerdeki düzeni, çalışma alanımızdaki konutların birçoğunda olduğu gibi plan kurgusunun belirlediği gözlemlenebilir. Giriş kapısı yapı sınırına dayanan merdiveni karşılayacak şekilde cephe kenarlarına yerleştirilmiştir. Pencereilerin dağılımları simetrik bile olsa kapının bu konumlanması cephede bir düzen algılanmasını zorlaştırmaktadır. Pencereiler benzer şekilde 2/3 oranındadır ve tıpkı çalışma alanımızdaki gibi kemerli ya da düz lentolu olabilirler. Bazı pencerelerde Ayvacık köylerinde bulaşıklık ayağı olarak adlandırılan, pencere içindeki bulaşık yıkama alanında biriken suyu dışarı atmaya yarayan örtten detayı gözlemlenmektedir. Cephede kenarlarda kesme dirsek taşları ve yer yer kullanılan dekoratif amaçlı kırmızı kiremit ya da tuğlalara rastlanabilir.

şekil 4.38 anak Koyu'nda bir kule evinin dıştan görünüşü [120]

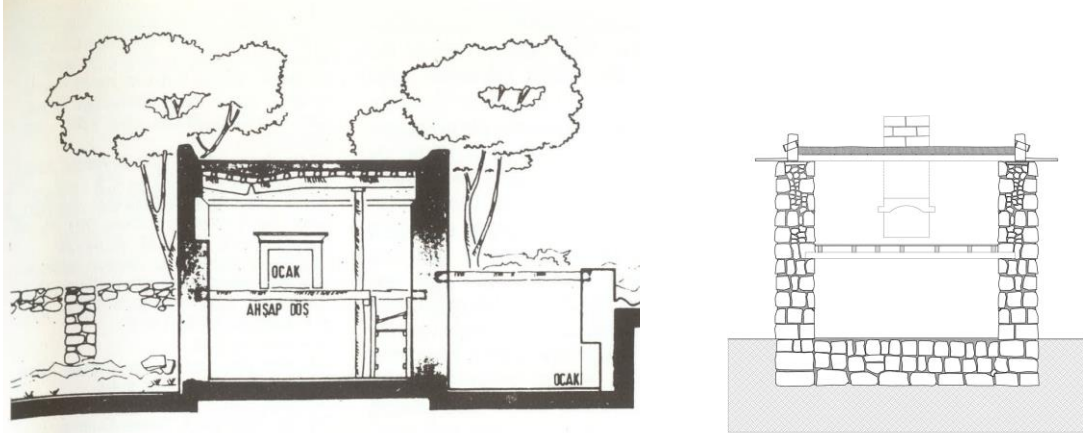

Şekil 4.39 Sazlıca’da bir kule evden kemerli lento ve süsleme detayı [120]

Foça’daki kule evler yapım teknikleri açısından Ayvacık Kıran kolu köyleri yerel konutları ile önemli benzerlikler gösterir. Yıldırım’ın belirttiği gibi, kesme taşlardan oluşan dirsek taşları bina köşelerinde ve lentolarda gözlemlenirken, dirsek taşları arasında kalan duvarlarda dış yüzeyi işlenmiş harçla bağlanmış moloz taş kullanılmıştır. Dış yüzey sıvasızdır. Katlar arası döşemeler ahşaptandır. 20cm çapında dairesel ya da kare kesitli ana döşeme kirişinin üzerine, 40cm. aralıklarla 10 cm. çapında enine tali kirişler yerleştirilmiştir. Bunların üzerinde ahşap döşeme yer alır. Düz damın döşemesi ise yine bitkisel dolgulu 10-15cm. kalınlıkta, üzerinde yürünebilen bir döşemedir. Toprak damın kenarlarında, kayrak taşından yapılmış ince saçak Ayvacık konutlarında olduğu gibi parapet taşları ile taşınır. Parapeti oluşturan taşların arasına terasta biriken yağmur suyunun tahliyesi için çörtenler yerleştirilmiştir. [120]

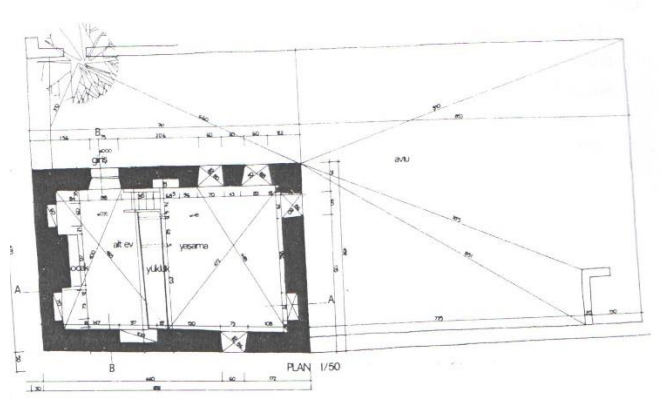
Arel’in aynı bölgede incelediği 1808 tarihli konutla ilgili kesiti dışında bir veri bulunmamasına rağmen, kesit çizimi ve Arel’in açıklamalarından çalışma alanındaki konut yapıları ile benzerlikler gösterdiği savlanabilir. [21] Çizimden gözlemleyebildiğimiz kadarıyla zemin kat ve birinci kattaki birer odadan oluşan bu konut çalışma alanımızda tespit ettiğimiz sofasız içten merdivenli konut tipindedir. Merdiven beden duvarına bitişiktir. Giriş kapısı merdiveni karşılayacak şekilde yerleştirilmiştir. Katlar arası döşeme ve toprak damı taşıyan döşeme ahşaptan imal edilmiştir. Döşemeyi taşıyan ana kirişin üzerine enlemesine mertekler oturtulmuştur.

Bunların üzeri döşeme tahtalarıyla kaplıdır. Zeminden çatıya kadar yükselen bir direk döşemeyi taşıyan ana kirişlere destek olmaktadır.

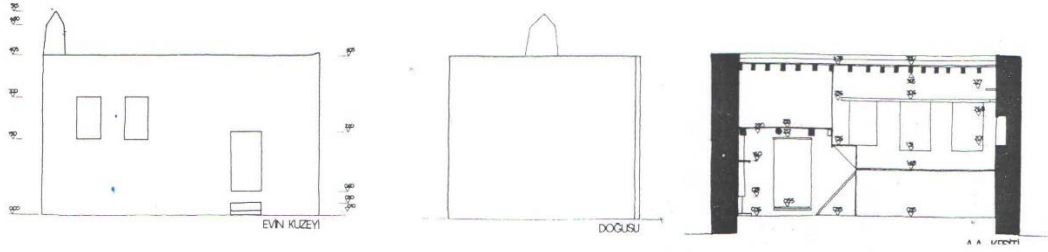

Şekil 4.40 Eski Foça İmbat ovasından [21] ve Ayvacık Kıran kolu köylerinden konut kesitleri

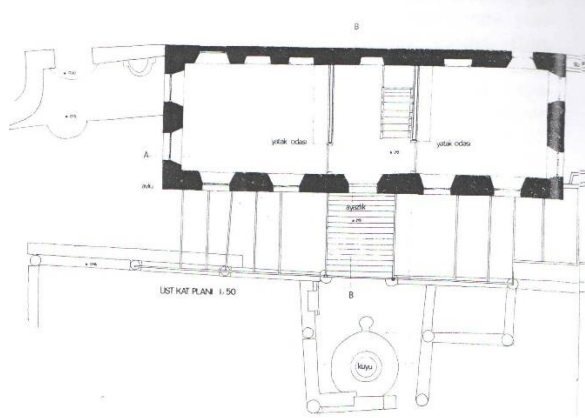
Yalı kolu ve Dere kolu köyleri, Midilli, Gökçeada ve Foça, Ayvacık kıyı şeridi ile kara ve deniz yoluyla yakın ilişki içinde olan coğrafyalardır. İklim koşulları yağış miktarlarındaki ihmal edilebilecek farklılık haricinde aynıdır. Yakın çevreden temin edilebilecek yapı malzemeleri aynıdır. Batı Anadolu'da mesafe uzak olmasına rağmen benzer bir yapılaşma örneğine Bodrum'da rastlanmıştır. Cengiz Bektaş Bodrum evlerini Musandralı Ev, Sakız Türü ev ve Kule Ev olarak 3 grupta incelemiştir. [44] Bu 3 ev tipinde de plan dikdörtgendir. Musandralı ev sofasız içten merdivenli plan tipiyle benzerlikler gösterir. Giriş kapısının konumu, pencerelerin kendi içlerinde ve cepheye göre oranları gene bu ev tipi ile özdeşlik gösterir. Ocağın iki yanındaki pencere – niş kompozisyonu bile Kıran kolu köylerindeki simetrik iç mekân perspektifini andırır. Bektaş'ın Sakız türü ev adını verdiği konut tipinde, iç sofalı plan tipinde yapılmıştır. Tıpkı Gökçeada'da gözlemlendiği gibi üst kat sofaya balkon yerine ayazlık eklenmiştir. Bu ayazlık Korubaşı köyü Mustafa Yılmaz evinde olduğu gibi ana giriş kapısı üzerinde bir koruma sağlar. Müştemilatlar parsel içinde dağınık biçimde değil ana yapıya bitişik olarak yerleştirilmişlerdir. Cephe ve pencere oranları Kıran kolu köylerindeki cephelere benzerlik gösterir. Kule ev tipi Midilli'de de çok görülen bir tiptir. Sofasız içten merdivenli ev tipinin 3 katlı olarak düzenlenmiş halidir. Ertem'in belirttiği üzere, Bodrum evlerinin bir diğer dikkat çeken özelliği duvar yüzeylerinin kullanım alanına dahil edilmesidir. [121] Niş detayları Kıran kolu köylerine benzemektedir.

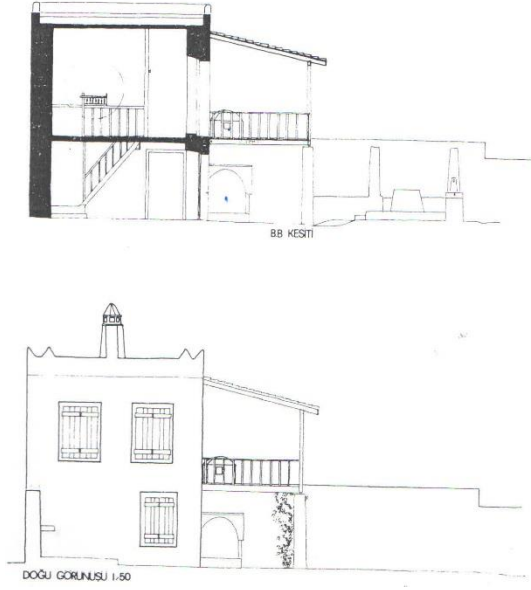
Şekil 4.41 Musandralı ev planı [44]

Şekil 4.42 Musandralı ev cephe ve kesitleri [44]

Şekil 4.43 Sakız tipi ev planı [44]

Şekil 4.44 Sakız tipi ev kesit ve cephesi [44]

Şekil 4.45 Sakız tipi ev [122]

Ayvalık Merkezi ve Cunda (Alibey) Adası'nda gelindiğinde Eldem tarafından Adalar ve Sakız tipi olarak tarif edilmiş yapı modelinin farklı örneklerine rastlanır. Bu modelin 19. Yüzyıla ait yöresel sivil mimarlık örneklerinde iç ve dış sofalı plan tipleri kullanılmıştır. Daha yaygın olan iç sofalı tipte dikdörtgen sofanın uzun kenarlarına 2-4 oda sıralanır. Ancak Ayvacık evlerinden farklı olarak konutlar doğrudan sokağa açılır. Arka bahçeleri vardır ve bahçeye evin içinden geçilerek ulaşılır. Evlerin ana malzemesi taştır ancak üst katı ahşap çatkı üzeri bağdadi sıvalı yapılar çoğunluktadır. Ayvacık örneğindeki gibi tümü taş olan yapılar az sayıdadır. Üst katlarda sokağa doğru çıkımlar gözlemlenmektedir. Gene bu bölgeden farklı olarak sokaklar denizden gelen rüzgarın

içerilere kadar taşınabilmesi için denize dik olarak iner. Konutlar kendi bahçeleri içinde bağımsız birimler olabildikleri gibi merkezde bitişik düzende sıra evler olarak yapıldıkları da olmuştur.

Batı Anadolu'da Adalar ve Sakız Tipi olarak adlandırılan gruba girdiği savlanan Buca konutları ile ilgili bir plan çalışmasına rastlanmamıştır. Bu nedenle Buca evlerinin Adalar ve Sakız tipi olduğu iddiası evlerin form ve cephe artikülasyonuna göre yapılmıştır. İzmir'in farklı yerleşmelerinde de bu tipte kâgir yapılar çoğunluktadır ve evler bitişik düzende oturtulmuştur. Bu yapılar çalışma alanımızdaki kâgir yapılardan üst katlarda ahşap kullanımı, tek katlı konutların yaygınlığı, yola doğru çıkımlar ile prizmatik formun farklılaşması konusunda ayrışırlar.

Ege'de gene Eldem'in genellemesiyle Adalar ve Sakız tipi olarak adlandırılan konutların bir diğer örneğine Bergama'da rastlanmaktadır. Ayvalık, Cunda ve Buca'daki konutlara benzer olarak bu yapılarda da Neo Klasik tarzda öğelerle donatılmış cephe artikülasyonu dikkat çeker. Oluşumlarında topoğrafya, iklim, malzeme olanakları gibi fiziksel koşulların yanı sıra Rum Ortodoks kültürü ve hem Midilli hem Limnos'tan gelen yapı ustalarının etkisi olmuştur. İç sofalı plan tipindeki bu evlerde oda düzeni geleneksel Türk Evi olarak tanımlanan oda düzeninden farklıdır. Her ne kadar Adalar ve Sakız Tipi olarak adlandırılmış olsalar da bu konut tipi tıpkı Ayvalık, Cunda ve Buca konutları gibi Ayvacık köylerindeki konut tipinden gerek plan düzenleri gerekse cephe artikülasyonu açısından ayrılırlar¹.

Buraya kadar incelediğimiz örneklerin tamamı Eldem tarafından Adalar ve Sakız tipi olarak adlandırılmıştır. Yazılı kaynaklarda ilk olarak Sedat Hakkı Eldem tarafından kullanılan bu terim sonraki araştırmalarda Bektaş, Erpi ve Pilehvarian'ın araştırmalarında da kullanılmıştır. Eldem, bu isimlendirmeyi kendisinin yapmadığını, bu tip evleri böyle anmanın öteden beri adet olduğunu belirtmektedir. Bu evlerin 'Rum Evi' olarak da adlandırıldığından da bahseder. Evlerin genel özelliklerini tek veya iki katlı, çokluk kâgir ve üst katlarını ahşap veya bağdadi cumbalı olarak belirtir. İzmir, Buca, Manisa, Ayvalık, Fethiye, Bodrum, Marmaris ve adalarda gördüğümüz konutları bu başlık altında inceler. 'Adalar ve Sakız Evleri' olarak adlandırdığı bu konut tipinin kendi içinde farklı tiplerinden bahsetmiştir. Bölgesel ev tiplerini incelerken Ege ve Batı Anadolu bölgesi evleri ile Ege Sahil ve Adalar Evlerini ayrı gruplar olarak ele alır.

¹ Bu konut tipleri hakkında kapsamlı bir araştırma için Hamid Pilehvarian'ın çalışmasına bakılabilir. [33]

Ancak daha sonra evlerin 7 büyük grup altında toplanabileceğini belirterek bu iki grubu tek başlık altında birleştirir. Çalışmasında bu ev tipinin mimari özelliklerine detaylı olarak değinilmemiş, Türk Evi ile etkileşimi ve olası benzerliklerinden söz edilmiştir. [123] Pilehvarian'a göre, Batı Anadolu, Ege adaları ve hatta Balkanlar'ın belli bölgelerinde görünen bu konut türünün geleneksel Osmanlı konutlarından ayrıştığı noktaların başında sofa kullanımı gelir. Sofa geleneksel Osmanlı konutlarında mekânlar arası dağıtım ve organizasyonu sağladığı gibi aynı zamanda ev halkının toplandığı düğün ve eğlencelerin düzenlendiği bir yerdir. Önemli ve hareket alanı dışında kalan bölümleri oturmaya ayrılmıştır. Oysa Adalar ve Sakız Tipi olarak adlandırılan konutlarda sofa oturmak, toplanmak gibi eylemlere cevap verebilecek boyut ve nitelikte tasarlanmamıştır. Sofa yalnızca odalar arası dolaşım ve dağıtımı organize eden bir hizmet alanıdır. [31] Çok nadir örneklerde tabaklık ve bulaşıklık yerleştirilmiş olabilir. Bir diğer farklılık üst katların sokağa ya da bahçeye çıkmalarının kısıtlı olarak kullanılmış olmasıdır. Adalar ve Sakız tipi olarak genellenen evler, bu konuda malzeme kullanımının sağladığı imkânlarla göre kendi içinde de çeşitlenmektedir. Ayvacık köyleri, Midilli'nin kuzeyi, Gökçeada, Bodrum gibi yerleşim yerlerindeki konutlarda yapılar tamamen kâgir, dikdörtgen prizma şeklinde inşa edilmişlerdir ve herhangi bir çıkması yoktur. Öte yandan Ayvalık, Ayvalık'ın tam karşısına denk düşen Midilli'nin Doğu Kıyıları, Buca, İzmir konutları gibi örneklerde ahşap ve taş kullanımı birlikte görülebilmekte ve cumbalı modellere rastlanmaktadır. Bu başlık dâhilinde olan Kuşadası, Şirince, Kula, Birgi, Denizli, Babadağ ve Şirinköy¹ yerleşmelerinde yapıların Adalar ve Sakız Tipi olarak adlandırılmasının yetersiz olduğu geleneksel Osmanlı konutu olarak adlandırılan yapı tipinin etkilerine rastlanmaya başlandığı gözlemlenmiştir. Bursa, İznik gibi coğrafi olarak çalışma alanımıza daha yakın bölgelerdeki konutlar ise geleneksel Osmanlı konutlarının orijinal örnekleridir.

Bu veriler ışığında, bahsi geçen bu bölgelerin tümü için kullanılan Adalar ve Sakız tipi genellemesinin yetersiz kaldığı görülmektedir. Ayvacık Kıran kolu köyleri, Midilli, Gökçeada, Eski Foça, Bodrum, Çeşme ve Alaçatı Evleri bazı özellikleri ile Ayvalık, Cunda, Buca, İzmir ve Bergama konutlarından farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar sokağa çıkma yapılması, pencere boyutlarının değişmesi, düz toprak dam yerine daha fazla kırma çatı kullanılması gibi daha ziyade malzeme olanakları ve iklim koşulları ile

¹ Bu konutlar hakkındaki araştırmalar için Cengiz Bektaş'ın, Nuran Kara Pilehvarian'ın ve Yılmaz Tosun'un çalışmalarına bakılabilir. [22] [31] [19]

ortaya çıkmış farklılıklar olabildiği gibi, bazı durumlarda ihtiyaçtan doğan gerekliliklerden dolayı plan şemalarında olabilmektedir. Bu nedenle her örneğin kendi öznelliğinde kapsamlı bir incelemesinin yapıp, kökenlerinin buna göre belirlenmesi daha gerçekçi ve nesnel bir yaklaşımdır.

Bu bağlamda, tezin kapsamındaki Ayvacık Kıran kolu köylerindeki konutların kare ve dikdörtgen plan şemalarının, yapım teknikleri ve detaylarının MÖ 4500 yıllarında iskânı başlayan Gülpınar prehistorik yerleşiminden günümüze bölgede süregelen bir yapım geleneği olarak devam ettiği gözlenebilir. Benzer şekilde MÖ 3000 tarihinde iskânına başlanan Gökçeada Yenibademli ve Troya ören yerlerinde rastlanan basit, prizmatik formu, iç ya da yan sofalı, düz damlı taş yapıların aynı geleneğin saptanabilen ilk örnekleri olduğu söylenebilir. Özellikle Yenibademli'deki konutlarda Hüryılmaz'ın incelediği düz dam döşemelerin [95], incelediğimiz konutlarla benzerlik gösterecek şekilde oda ortasına basan ahşap ayaklarla taşınmış olduğu gözlemlenmiştir. Erken dönem demir çağında Ege adalarında Eran'ın bahsettiği MÖ 9. yüzyılda inşa edilen konutlarda gözlenen plan tipleri, malzeme kullanımı ve yapım tekniklerinin, pahlanmış köşelerin [96] günümüzde çalışma alanındaki konutlarda da görülebilmektedir. Midilli'de düz damlı çatılara 'Troya Çatısı' denmesi bu geleneğin Troya'dan günümüze sürdürülen bir gelenek olduğu işaret etmektedir.¹ Tüm bu veriler Ayvacık Kıran kolu köylerindeki konut tipinin bulunduğu bölgede ve çevresinde kendinden önceki yapım geleneklerinin devamı olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Bu yapı geleneği Gülpınar, Çoşuntepe, Yeni Bademli, Troya ve adalarda bulunan megaron tarzı yapılardan bu yana, hem araştırma alanımız ve yakın çevresinde hem de Batı Ege ve adalardaki konutlar aracılığıyla sürdürülmüştür. Bu konutlarda herhangi bir döneme ya da uygarlığa bağlanabilecek bir bezeme unsuru bulunmayışı, konutların yaşam biçimi, ham madde kaynakları ve coğrafi koşullara göre şekillendiğinin en açık göstergesidir.

Bu yapım geleneğinin devamlılığında yapıların kırsalda olmasının da etkisini gözden kaçırmamak gerekir. Yüzyıllar boyunca üretim biçimlerinin değişmemiş olması bu yapı tipinin kendini koruyabilmesinin nedenlerinden biridir. Avluların ve avluların üretimdeki devamı olan düz damların, duvar içlerindeki nişlerin ve toprağa gömük

¹ Troya'da olduğu gibi Midilli Thermi'de de megaron tipi evler bulunmaktadır. Nauman'a göre, Thermi ile Troya, hem çağdaşlıklar hem de aynı halkın elinden çıkmışlardır. [124]

küplerin günümüzde de antik dönemler ile benzer işlevlerde kullanılması üretim biçimleri değişmediği sürece konut yapılarının kendini koruyabildiğini göstermektedir. Üretim biçimlerinin yanı sıra çevredeki malzeme kaynakları ve iklim verilerinin de değişmeden aynı koşulları sağlayabilmiş olması bu geleneğin devamlılığında etkili olan önemli unsurlardandır. İlaveten, mübadeleden önceki dönemdeki yapılaşmanın ve mimari karakterin mübadeleden sonra da devam etmesi ve günümüze kadar temel özelliklerini koruması Arel'in köy evleri ile ilgili analizinde vurguladığı gibi bu çevrelerde yaşama biçimiyle ekonomik ilişkilerin pek az değişmiş olması ve böylece bir önceki kültür katmanından devralınan ev tipinin gereksinimlere karşılık verebilmesi ile açıklanabilir. [50] Bu konut türünün şekillenmesindeki etkenleri herhangi bir etnik kökene bağlamak mümkün değildir. Zira çalışma alanımızda mübadeleden önce ve sonra demografik yapı tamamen değiştiği halde yapılarda herhangi bir değişiklik gözlemlenmemiştir. Bu bulgular bizlere bu konutların kökenlerinin coğrafi özellikler, iklim verileri, malzeme olanakları, yapım gelenekleri ve geçmişten gelen kültürel miras olduğunu göstermektedir. Zanaatkarın ve kullanıcının tespit ettiği ihtiyaçlar ve coğrafi koşulların gereklilikleri, bu coğrafyada kendilerinden önce yaşamış olan tüm kültürlerin bilgilerinin aktarımıyla ortaya çıkan teknikler ve coğrafyanın sunduğu imkanlarla çözülmüştür.

KAYNAKLAR

- [1] Arseven, C. E., (1928). Türk Sanatı, Türk Ocakları Merkez Neşriyatı, İstanbul.
- [2] Eldem, S. H., (1968). Türk Evi Plan Tipleri, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- [3] Aksoy, E., (1983). "Ortamekan: Türk Sivil Mimarisinde Temel Kuruluş Prensipleri", Mimarlık ve Sanat, 27 (8): 39-92.
- [4] Bayazıt, N., (2014). "Erdem Aksoy'un Doktorası ve Sonraki Çalışmalara Etkisi" [https://www.academia.edu/8215249/N. Bayazit 2014 . ERDEM AKSOY U N DOKTORASI VE SONRASINDAKI ÇALIŞMALARINA ETKİLERİ](https://www.academia.edu/8215249/N._Bayazit_2014_.ERDEM_AKSOY_UN_DOKTORASI_VE_SONRASINDAKI_CALI_S_MALARINA_ETKISI), 19 03 2015.
- [5] Kuban, D., (1966). "Türkiye'de Malzeme Koşullarına Bağlı Geleneksel Konut Mimarisi Üzerine Bazı Gözlemler," Mimarlık Dergisi, 4(10): 15-20.
- [6] Kuban, D., (2013). Türk Hayat'lı Evi, Eren Yayıncılık, İstanbul.
- [7] Akın, G., (1985). Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki Tarihsel Ev Tiplerinden Anlam, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- [8] Morkoç, S. B., (2009). "Doğu ve Güneydoğu Ev Tiplerinde Anlam, Güncel Akın", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 7(13): 715-718.
- [9] Akın, G., (1998). Asya Merkezi Mekan Geleneği, Kültür Bakanlığı Tanıtma Eserleri Yayınları, İstanbul.
- [10] Küçükerman, Ö., (1996). Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi, Promat Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş., İstanbul.

- [11] Küçükerman, Ö., (1995) Anadolu Mirasında Türk Evleri, Aksoy Grafik Dizgi Matbaacılık Anonim Şirketi, İstanbul.
- [12] Sözen, M., (2001). Türklerde Ev Kültürü, Doğan Kitapçılık AŞ., İstanbul.
- [13] Yürekli, H. ve Yürekli, F., (2005). Türk Evi Gözlemler Yorumlar, Yapı Yayın, İstanbul.
- [14] Tomsu, L., (1950). Bursa Evleri, İstanbul Matbaacılık, İstanbul.
- [15] Tuztaşı, U., (2010). “İdeal Osmanlı Türk Evinin Anadolu Evlerinden Ayırıştırımında Bilimsel ve Biçimsel Açıklamalar”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(14): 496-509.
- [16] Berk, C., (1951). Konya Evleri, İstanbul Matbaacılık, İstanbul.
- [17] Çakıroğlu, N., (1952). Kayseri Evleri, Pulhan Matbaası, İstanbul.
- [18] Erginbaş, D., (1953). Diyarbakır Evleri, Pulhan Matbaası, İstanbul.
- [19] Tosun, Y., (1968). Milli Mimarimizde Kula Evleri, Ticaret Matbaası TSS., İzmir.
- [20] Erpi, F., (1987). Buca'da Konut Mimarisi 1938-1934, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- [21] Arel, A., (1989). “Foça Bağ Evleri ve Kule Ev Geleneği”, TC Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü VII. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Antalya.
- [22] Bektaş, C., (1987). Kuşadası Evleri, Yapı-Endüstri Merkezi, İstanbul.
- [23] Bektaş, C., (1991). Şirinköy Evleri, Yapı-Endüstri Merkezi, İstanbul.
- [24] Bektaş, C., (1991). Babadağ Evleri, Yapı-Endüstri Merkezi, İstanbul.
- [25] Bektaş, C., (1992). Akşehir Evleri, Yapı-Endüstri Merkezi, İstanbul.
- [26] Bektaş, C. (2008). Şirince / Trilye Evleri,:Bileşim Yayınları, İstanbul.
- [27] Akkoyunlu, Z., (1989). Geleneksel Urfa Evlerinin Mimari Özellikleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- [28] Alper, B., (1990). Kemaliye (Eğın) Yerleşme Dokusu ve Evleri Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- [29] Dinçer, K., Goffman, D. ve Kuban, D., (1994). İzmir ve Ege'den Mimari İzlenimler: Kaybolan Geçmişten İzlenimler, Çimentaş AŞ., İzmir.
- [30] İmamoğlu, V., (1992). Geleneksel Kayseri Evleri, Laga Basım Yayın Ltd Sti., Ankara.
- [31] Pilehvarian, N. K., (1993). Şirince Yerleşmesinde Tarihsel Doku ve Geleneksel Konut Biçimlenmesi, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [32] Bilget, N. B., (1993). Sivas Evleri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- [33] Pilehvarian, H., (1995). Bergama XIX. Yüzyıl sivil Mimarlık Örnekleri Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [34] Urfalıoğlu, N., (1995). Antalya, Isparta ve Burdur Evlerinde Cephe Biçimlenişi, Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [35] Sözen, M. ve Eruzun, C., (1996). “Batı Anadolu Evleri”, Anadolu'da Ev ve İnsan, Emlak Bankası Yayınları, İstanbul.
- [36] Kayın, E., (1995). “Çeşme Geleneksel Kent Dokusunda Konut Tipleri”, Ege Mimarlık, 3: 41-44.
- [37] H. Ü. S. T. A. D. Ö. Üyeleri, (1995). Mersin Evleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- [38] Sönmez, N., (1998). “Bergama Evlerinin Geleneksel ve Batı Etkili Özellikleri”, Bergama Belleten - Berhama Evleri Özel Sayısı: 5-80.
- [39] Kuban, D., (1962). Bir Batı Anadolu Gezisi, İTÜ Matbaası, İstanbul.
- [40] Günay, R., (1998). Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri, YEM Yayınları, İstanbul.
- [41] Seyhan, E., (1999). Mardin Evlerinde Mekan Kurgusu, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- [42] Alioğlu, E. F., (2001). Mardin Şehir Dokusu ve Evler, Tarih Vakfı, İstanbul.
- [43] Sayan, Y. ve Öztürk, Ş., (2001). Bitlis Evleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- [44] Bektaş, C., (2004). Bodrum: Halk Yapı Sanatından Bir Örnek, Tasarım Yayın Grubu, İstanbul.

- [45] Gür, Ş. Ö., (2005). “Doğu Karadeniz Konutu”, Doğu Karadeniz'de Kırsal Mimari, İstanbul, YEM Yayınevi, pp. 162-212.
- [46] Batur, A., (2005). “Özgün Bir Yaşam Çevresi”, Doğu Karadeniz'de Kırsal Mimari, Derleyen Afife Batur, YEM Yayınevi, İstanbul.
- [47] Tuna, C., (2008). Orta Karadeniz Bölgesi Sahil Kesiminde Geleneksel Mimari, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- [48] Günay, R., (2008). “Konutlar”, Elmalı ve Yöresel Mimarlığı, Derleyen Reha Günay, Ege Yayınları, İstanbul.
- [49] Demirci, D., (2010). Isparta Evleri, Isparta Valiliği, Isparta.
- [50] Arel, A., (1982). Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar, Ticaret Matbaacılık T.A.Ş., İzmir.
- [51] Kazmaoğlu, M. ve Tanyeli, U., (1979). “Anadolu'da Konut Mimarisinde Bölgesel Farklılıklar”, Yapı, 13(33): 29-41.
- [52] Göker, M., (2001). “Türklerde Oturma Elemanlarının Tarihsel Gelişim Süreci,” ZFWT, 1(1): 163-169.
- [53] Tuztaşı, U. ve Aşkun, İ. Y., (2013). “Türk Evi İdealleştirmesinde Osmanlı Evi ve Anadolu Evi Kavramlarının Ortaklıklarına İlişkin İşlevsel Açıklamalar,” Bilig, 66: 272-296.
- [54] Köse, A., (2005). “Türkiye'de Geleneksel Kırsal Konut Planlarında Göçebe Türk Kültürü İzleri”, Sosyal Bilimler Dergisi, VII(2): 158-191.
- [55] Çıkış Ş., (2009). “Modern Konut Olarak 19. Yüzyıl İzmir Konutu: Biçimsel ve Kavramsal Ortaklıklar,” METU JFA, 26(2): 211-233.
- [56] Çevrimli, N., (2014). “Vakfiyelere Göre 15.-19. Yüzyıllarda İstanbul'da Ev Tanımlarına İlişkin Bir Değerlendirme,” Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9/10(Sonbahar): 315-333.
- [57] Sağlam, N. M., (1970). “Ayvacık'ın Coğrafi Yönü”, 50. Yılda Ayvacık, Gençlik Basımevi, İstanbul.
- [58] Harmandar, Ş., (2000). Ayvacık ve Ezine'de Yörük Folkloru ve Saha Çalışması, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

- [59] Bülent, E., (2012). “Ayvacık Halıları”, Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale, Derleyen Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- [60] Erten, İ., (2012). “Çanakkale Yerleşim Kültürü”, Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale, Derleyen Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- [61] Çanakkale Ayvacık Belediyesi Resmi Web Sitesi, (2011). <http://www.canakkaleayvacik.bel.tr/pages/ayvacik>, 14 Mayıs 2014.
- [62] T. O. v. S. İ. B. M. G. Müdürlüğü, “TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü,” MGM, 1998. [Çevrimiçi]. Available: <http://www.mgm.gov.tr/>. [Erişildi: 10 Şubat 2015].
- [63] Özdemir, A., (2008). “Tarih Öncesi Dönemlerde Ayvacık”, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [64] Troas Bölgesi Arkeoloji-Sanat Tarihi-Tarih Dergisi, (2013). <http://troasdergisi.blogspot.com.tr/>, 6 Haziran 2015.
- [65] Takaoğlu, T., (2012). “Smintheion Prehistorik Yerleşimi”, Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale, Derleyen Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- [66] Özgünel, Ç., (2008). “30. Yılına Doğru Gülpınar, Smintheion Kazıları”, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [67] Serdaroğlu, Ü., (1996). Assos Behramkale, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- [68] Texier, C., (2002). Küçük Asya; Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi, Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara.
- [69] Melchert, H. C., (2010). Luviler: Anadolu'nun Gizemli Halkı, Khalkedon Yayınları, İstanbul.
- [70] Aslan, N., “Tipik Bir Yunan Şehri Assos”, Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale, Derleyen Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- [71] Aslan, N., (2008). “Assos Kazıları: 1881-2007”, 25-31 Ağustos 2008, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, Çanakkale.
- [72] Deniz, B., (1998). Ayvacık Yöresi Düz Dokuma Yayımları, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

- [73] Gadanaz, A. ve Orhan, M., (2008). “Kazdağı: Balıkesir, Bergama ve Ayvacık Halılarının Etkileşimi”, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [74] Aksoy, A., (2008). “Çanakkale, Ayvacık Halılarının Teknik, Renk ve Desen Özellikleri”, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [75] Kudar, O., (2003). Kazdağlı Salih Reis, Tahtakuşlar Köyü Özel Etnografya Galerisi Kültür Yayınları, İstanbul
- [76] Kudar, A., (1997). Tahtakuşlar Sözlüğü, Tahtakuşlar Köyü Özel Etnografya Galerisi Kültür Yayınları, Balıkesir.
- [77] Çelebi E., (2011). Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- [78] Reis P., (2002). Kitab-ı Bahriye, T.C. Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Daire Başkanlığı, Ankara.
- [79] Mustafa, S., (1997). Gravürlerle Türkiye Cilt IV, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- [80] Altıer, S., (2008). “Denizlerden Duvarlara: Ayvacık'taki Osmanlı Dönemi Yapılarına Betimlenene Denizcilikle İlgili Graffitiiler”, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [81] Chandler, R., (1971). Travels in Asia Minor 1764 - 1765, British Museum, Londra.
- [82] Michaud, J. ve Poujoulat, J., (2007). İzmir'den İstanbul'a Batı Anadolu 1830, İstiklal Kitabevi, İstanbul
- [83] Milas, H., (2001). Göç, İletişim Yayınları, İstanbul.
- [84] Bülent, E., “Ayvacık Halıları”, Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale, Derleyen Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- [85] Bektaş, C., (2011). Aigina, Poros, Hydra, Midilli, Sakız, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- [86] Atabay, M., (2012). “Çanakkale'de Nüfusun Yapısı, Niteliği ve Göçler”, Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale, Derleyen Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

- [87] Keleş, Ç., Temeloğlu, E. ve Uygun, H., “Ayvacık İlçesi'nin Alternatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi”, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [88] Darkot, B. ve Tuncel, M. (1988). Ege Bölgesi Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- [89] Abay, A. ve Şimşek, A., (2008). “Ayvacık İlçesinin Sosyal ve Ekonomik Değerleri”, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [90] Tolun, V., (2012). “Osmanlı'nın Akdeniz'e Açılan Kapısı”, Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale, Derleyen Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- [91] Eran, Y., (1995). “Arkeolojide Konut Mimarlığı,” İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, Ankara.
- [92] Takaoğlu T., (2014). T.C Turizm ve Kültür Bakanlığı Gülpınar Smintheion Kazıları, Webmaster, <http://www.smintheion.com>, 11 Şubat 2015.
- [93] Özgünel, C. ve Kaplan, D., (2011). “2011 Yılı Gülpınar / Smintheion Kazı Çalışmaları, 33. Kazı Sonuçları Toplantısı”, TC Turizm ve Kültür Bakanlığı, Çanakkale.
- [94] Özgünel, C., (2011). “2011 Yılı Gülpınar Kazıları”, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- [95] Hüryılmaz, H., (2002). “Gökçeada Arkeolojisi”, Gökçeada, Derleyen Bayram Öztürk, Ser Ofset San ve Tic LTD STİ, İstanbul.
- [96] Eran, Y., (1994). Erken Demir Çağında Ege ve Akdeniz Konut Mimarlığı, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [97] Kolay, İ. A., (1999). Batı Anadolu 14. Yüzyıl Beylikler Mimarisinde Yapım Teknikleri, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara.
- [98] G. S. K. Başkanlığı, (2014), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Gülpınar Smintheion Kazıları, <http://www.smintheion.com/alan>, 5 Mayıs 2015.
- [99] Yavaş, A., (2008). “Ayvacık Tuzla ve Behramkale'deki Hüdevendigar Eserleri”, Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.

- [100] Atak, E., (2008). "Behramkale Köprüsü ve Çanakkale'de Diğer Erken Osmanlı Köprüleri", Ayvacık Değerleri Sempozyumu, 25-31 Ağustos 2008, Çanakkale.
- [101] Takaoglu, T. (2012). "Çanakkale Yeldeğirmenleri" Aşklar, Savaşlar, Kahramanlar ve Çanakkale, Derleyen Filiz Özdem, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- [102] Kudar, A., (2005). Ayvacık'ta Köy Anılarım, Çanakkale.
- [103] Erten, İ., (2008). "Ayvacık Adatepe Köyü Plan Tipolojisi", Çanakkale İl Özel İdare için hazırlanan rapor.
- [104] Gezi Travel, (2002), 1 Numara Hearst Yayıncılık A.Ş., İstanbul
- [105] Çetindağ, B., (1995). Geleneksel Yerleşimlerin Oluşumunda Güneşin Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [106] Karahan, E., (2010). Assos Evleri, http://www.assosda.net/assos_evleri.html, 21 Eylül 2016.
- [107] Akok, M., (1953). "Köyde Yaşayan Mimari", Arkitekt, 9(12): 196-205
- [108] Zagorissiou, M. G. ve Giannoullellis, G. N., (1995). Traditional Architecture of Lesbos, Technical Chamber of Greece, Athens.
- [109] Altinkaya, E. P., Tekin, Ç. ve Eren, Ö., (2011). "Kırsal Yerleşim Bölgelerinde Sürdürülebilirlik: Çanakkale Bölgesi Ayvacık İlçesi Adatepe ve Demirciköy", Politeknik Dergisi, 14(2): 109-113.
- [110] Al Hiyari, S., (2004). "B2 House", Aga Khan On Site Review Report, <https://archnet.org/system/publications/contents/1216/original/FLS1247.pdf?1384750118>, 16 Nisan 2017.
- [111] Karaduman, N., (1999). XVI. Yüzyılda Midilli Adası, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [112] Tournefort, J. D., (2005). Tournefort Seyahatnamesi, Kitap Yayınevi, İstanbul.
- [113] Payzın, L., (2008). XVIII: Yüzyıl'da Midilli Adası, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menders Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- [114] Karachristos, I., (2002). "Migration from the East Aegean Islands to Western Asia Minor", Digital Encyclopaedia of the Hellenic World, Asia Minor Volume 1, <http://asiaminor.ehw.gr/forms/fLemmaBodyExtended.aspx?lemmaId=7999>,

16 Nisan 2017.

- [115] Vostani, I., (1994).“Παραδοσιακή αρχιτεκτονική (Geleneksel Mimari)”, Afieroma, 2(23): 13-16
- [116] Raczynksi, E., (1980). 1814'de İstanbul ve Çanakkale'ye Sehayat, Kervan Kitapçılık Basın Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ, İstanbul.
- [117] Turhan A., (1997). Gökçeada Sivil Mimari Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [118] Ağaryılmaz, İ. ve Omaypolat E., (2002). “Gökçeada Yerleşim Yerleri ve Mimarisi”, Gökçeada, Derleyen Bayram Öztürk, Ser Ofset, İstanbul.
- [119] DüNDAR, M., (2012). “Gökçeada Osmanlı Devri Mimarisi”, International Journal of Human Science, 9(2): 553-570.
- [120] Yıldırım, B., (1999). “Foça Kule Evleri”, Mimarlık, 286: 32-27
- [121] Ertem, T., (2000). “Giriş”, Bodrum Ev Stili ve Kültürü, Celsus Yayıncılık, p. 4.
- [122] Vuran, M., (2009), Bodrum Bağları, Orijinal Renkler, <http://www.bodrubaglari.com/mv.php?sayfa=detay&id=59>, 26 Mart 2017.
- [123] Eldem, S. H., (1984). Türk Evi Osmanlı Dönemi I. cilt, TAÇ Vakfı, İstanbul.
- [124] Nauman, R., (2007). Eski Anadolu Mimarlığı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- [125] Kudar, A., (1999). Orta Asya'dan Anadolu'ya Tahtakuşlar Rehberi, Tahtakuşlar Köyü Özel Etnografya Galerisi, İstanbul.

DEVLET ARŞİVLERİ BELGELERİ

Fon No: 272 0 0 12 - Kutu No: 52 - Dosya No: 118 - Sıra No: 1

Şekil A.1 Devlet Arşivleri – 272 00 00 12 52 118 1-1 no'lu belge

272 00 00 12 52 118 1-1 no'lu Belgenin Çevirisi:

Türkiye Cumhuriyet Başbakanlık müsteşarlığı 6/736

İçişleri bakanlığına - 27 Şubat 921

Ezine kazasına bağlı Ayvacık nahiyesinin Adatepe ve Nusretli ve sair köylerinde bulunan (silik) (silik) Rumlardan metruk zeytin ağaçlarının vaziyeti hakkında icra vekilleri heyetinin 16 Şubat sene 927 tarihli toplantısında alınan karar üzerine düzenlenen kararnamenin tasdikli sureti takdim olunmuştur efendim.

Maliye, içişleri bakanlıklarına ve zeytin muhasebat başkanlığına yazılmıştır

Başbakan namına müsteşar

Mahalline tebliğ- muhacirlik 1-3-27

Evrak 3894

Muhacirler vekaleti 1927/44

Az bir zaman önce Çanakkale valiliğinin bu meseleye dair bakanlığa bir yazısı vardı dosyası buldurulmak üzere numarasının hususunda sadıra kaydı (silik) fi 2 Mayıs sene 927

Bu hususta Çanakkale valiliğine yazılmış bir kayıt mevcut olmadığı arz olunur efendim

5 Mart sene 1927

Sadıra mukayyedi (kayıtları)

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

داخلیه وکالتی
امکان مدیریت عمومی

لاجل التمييز	شعبه	موسدی	اوزاق نومردی
	مدیر	تاریخ تظیر	۱۰۰۹ ۱۳۳۶
مقابله ابدالر	مناحه دفعه درویش	تاریخ تصویب	قلمه و دوری تاریخی
		۱۳۳۶	۱۳۳۶

ادبیه قلمه سحره بواجده ناموسند کلمه ته و ساز بران قلمه
و تظیر رسیده نردول بیرونه اعانه برینده صوره قلمه صفا
اجرا و کیدر هیئت و سینه تاریخ اجتماع تحت قرار
ادبیه تنظیم اراکین بهر دمانه بیرونه صوره قلمه و سینه
تاریخ و ۱۳۳۶ قلمه قلمه سینه بوجده قلمه و سینه
صورتی قلمه بارجقه سینه قلمه قلمه سینه قلمه

۱۳۳۶

272 | | | 12-52 | 118 | 1

Fon No: 272 0 0 12 - Kutu No: 52 - Dosya No: 118 - Sıra No: 1

Şekil A.2 Devlet Arşivleri – 272 00 00 12 52 118 1-3 no'lu belge

272 00 00 12 52 118 1-3 no'lu Belgenin çevirisi:

İskan Genel Müdürlüğüne

Evrak numarası: evrak 3894

Geliş tarihi: muhaceret 44

Hazırlanma tarihi: 6 Mart sene 1927

Çanakkale valiliğine,

Ezine kazasına bağlı Ayvacık nahiyesinin Adatepe ve sair yerlerinde firari ve kayıp Rumlardan metruk zeytin ağaçlarının satın alınması hakkında icra vekilleri heyetinin 16 Şubat sene 927 tarihli toplantısında alınan karar üzerine düzenlenip başbakanlığın 27 Şubat 1927 tari ve 6/736 numaralı tezkeresi tebliğ edilen kararnamenin tasdikli sureti gönderildi içeriğine bakılarak gereğinin yapılması rica olunur efendim.

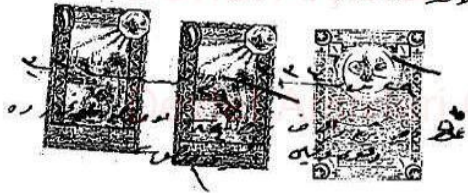
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

را حیدر نقی بہ حیدر

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

سید محمد -
محمد احمد ایچ قلی و وزیرانہ صدر تریبونہ کتبہ و خطہ عدلیہ نا اعلیٰ اقلہ اولادہ کو خطہ قلمی اعلیٰ اقلہ انا غورہ عا و البرقیہ و اعلیٰ اقلہ
صدر اقلہ قضا و تریبونہ حیدر کتبہ اولادہ کو خطہ قلمی اعلیٰ اقلہ انا غورہ عا و البرقیہ و اعلیٰ اقلہ
را حیدر نقی بہ حیدر اعلیٰ اقلہ انا غورہ عا و البرقیہ و اعلیٰ اقلہ
ارشدیہ انا غورہ عا و البرقیہ و اعلیٰ اقلہ انا غورہ عا و البرقیہ و اعلیٰ اقلہ
ارشدیہ انا غورہ عا و البرقیہ و اعلیٰ اقلہ انا غورہ عا و البرقیہ و اعلیٰ اقلہ

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

272		74	66	26	9
-----	--	----	----	----	---

Fon No: 272 0 0 74 - Kutu No: 66 - Dosya No: 26 - Sıra No: 9

Şekil A.3 Devlet Arşivleri – 272 00 00 74 66 26 9-1 no’lu belge

272 00 00 74 66 26 9-1 no'lu Belgenin Çevirisi:

İçişleri bakanlığına

Arz olunur:

Aslında Ayvacıklı (silik) Endaht Poligon (Atış Poligonu) Mektebinde askerlik vazifesini yerine getirmekte olan müvekkilim Kasti oğlu Nikvan Gosta ait ve Ayvacık'taki ticaretinde mevcut iken bu kazanın tahliye edilmesi esnasında muhacir komisyonu tarafından alınan iki bin beş yüz kıyye (tahıl ölçü birimi) miktarı zeytin bağı parasının tahsil edilmesi konusunda meydana gelen müracaat (silik) bahsedilen paranın bakanlık emrine Ziraat bankasına gönderildiği anlaşılmış olduğundan emsali kadar takdir edilecek paranın iadesi için işlemlerin yapılması konusunda emir buyrulması vekaletle istirham olunur efendim.

Bu konuda emir ve ferman efendimizindir.

Tarih 29 Nisan 336

داخليه نظامى عشار و مهاجرين مديريت عموميه

اوراق نومروسى	مسودى	ميشى	تاريخ تقييد	تاريخ تقييد	تاريخ تقييد
272	لهم				
تاريخ ورودى تاريخ	تاريخ تقييد	تاريخ تقييد	تاريخ تقييد	تاريخ تقييد	تاريخ تقييد
272					
<p>BEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ CUMHURİYET ARŞİVİ</p> <p>لواء سبيلك كفايته ابراهيم اهانينه الوهب الريم ازمير انضمت لبريونه منه وظيفه عسكريه ايضا اعمده اولاده قطي اوعى بقرا اناغوسته مهاجر ابراهيمه لى جاجانه منه موجود ابريه قصاد ابراهيمه تخليه منه محلى مهاجره قوسيون قرضه اخذ ابييه ابي بك سبه يوز فيه مقارن رايه باغى اتمامه ر. د. و عاده سي سونارين ابراهيمه مهاجره رايه ابراهيمه ابراهيمه ابراهيمه ابراهيمه لواقعه سونارين عاى الوهب محلى مهاجره قوسيون اخذ ابراهيمه زبون باغى بولوب برلينغك واخذ ابراهيمه ابراهيمه ابراهيمه هاتى تليق و هاتى ابراهيمه ابراهيمه ابراهيمه ابراهيمه بالحمية استعاى سيقه تقضى بمى تيم قري</p> <p>روم قنده قوسيون باغى 272 0 0 74 66 26 9</p>					

Fon No: 272 0 0 74 - Kutu No: 66 - Dosya No: 26 - Sıra No: 9

Şekil A.4 Devlet Arşivleri – 272 00 00 74 66 26 9-2 no’lu belge

272 00 00 74 66 26 9-2 no'lu Belge'nin Çevirisi:

İçişleri bakanlığı aşiretler ve muhacirler genel müdürlüğü

Evrak numarası 1207

Müsvedde olarak hazırlanma tarihi: 1 Mayıs 334 (1945)

Özet: Kasti oğlu Nikvan Gosta'ya ait yağlar hakkında

Bakan namına müsteşar Abdülhalik Bey tarafından Kala-i Sultaniye mutasarrıflığına yazı

Livaya bağlı olan Ayvacık ahalisinden olup şu an İzmir Endaht Poligon (Atış poligonu) mektebinde askerlik vazifesini yerine getirmekte olan Kasti oğlu Nikvana Gosta'nın Ayvacık'taki ticarethanesinde mevcut iken bu kazanın tahliyesi sırasında mahallî muhacir komisyonu tarafından alınmış iki bin beş yüz kadar miktarındaki zeytinyağı parasının iadesi Nikvana'nın vekili tarafından arzuhalde talep edilmektedir. Aslında bu kişiye ait olmayıp mahallî muhacir komisyonunca alınmış olan zeytinyağı bulunup bulunmadığının ve alınmış ise parasının banka şubesine ödenip araştırılarak neticesinde bu şıkka yazıldı

Takdim

Rum metrukatı komisyonu başkanlığına

272 00 00 74 69 52 13-1 no'lu Belge'nin Çevirisi:

İçişleri bakanlığı aşiretler ve muhacirler genel müdürlüğü

Hazırlanma tarihi: 30 Kanun-ı sani sene 337 (1948)

Terk olunmuş mallar komisyonundan genel müdürlüğe derkenar

Ayvacak kazası Rum metruk (terk olunmuş) mallar işlemlerinin (silik) ve kalan bakiyenin takip ve tahsili için istihdamı gerekli görülen bir memurun ücretle tahsilatta gerekli aşikar olanlar mahkeme masraflarıyla (silik) ve sair teferruat masrafı olarak 337 senesine ait olup mahalli komisyonunca düzenlenip Kal'a-i Sultaniye (Çanakkale) mutasarrıflığının işbu yazısıyla tasdiklenen ve gönderilen bütçe komisyonunca incelenip değerlendirildi. İki milyon küsur bin kuruşa ulaşan ismi geçen kazanın metruk malları hasılatından ahalinin zimmetinde bulunan 609.537 kuruşun tahsili için bir senelik masraf olarak bütçeye verilmiş 38.500 ve toplanan miktarın ancak yüzde beşi nispetinde olduğu aşikar bir raddede olduğundan bütçenin tasdik olunan metruk malların hasılatının Ziraat bankasında muhafazası bu konudaki talimatname hükümlerinden olduğundan bu kazanın mal sandığında emanet hesapta kayıtlı bulunan 128.169 kuruşun da Ziraat bankasına nakli için ismi geçen liva mutasarrıflığından tebligat gönderilmesine müsaade buyrulması konusunda.

Katip

Aza

Rum metruk mallar komisyonu reisi

YÖREYE AİT YAPIM TERİMLERİ

Yöre halkıyla görüşmeler sırasında tespit edilen terimler:

Hanay: İki katlı ev

Murti: Ev yapımı için Midilli'den gelen ustalar

Dirsek: Köşe taşı

Yuntuluk: Pencere içi lavaboları için kullanılan isin (yunmak = yıkanmak tan geliyor)

Bulaşıklık: Pencere içi lavabolara verilen bir diğer isim

Irama: Köşe taşında hiza alarak yapılan taş duvar yapım tekniği

Çorak: Düz toprak damlarda son kat olarak uygulanan kil oranı yüksek, Demirciler köyünden çıkan, koyu yeşil renkli toprak

Sergen: Tabaklık şekliden olan duvar rafları

Musandra: İki duvar arasındaki banyo

Hanaltı: Peynir, zeytin, zeytinyağı (toprağa gömme) saklamak amacıyla, tamamen karanlık, ışık almayacak şekilde tasarlanmış olan yarı bodrum ya da bodrum katta bulunan kiler

Bulaşıklık ayağı: Pencere ya da duvarda niş şeklinde tasarlanan lavaboların su çıkışı

Yuparlık: Çorağı sıkıştırmak için kullanılan, granitten yapılan taş

Kestambol taşı: Yuparlık için kullanılan, Uluköy yakınındaki antik kentten gelen granite verilen ad

Çüldürmek: Düz toprak damdan çıkan su oluşu

Ocaklık: Oda içlerinde ısınma ve pişirme amaçlı kullanılan ocaklar

Yer evi: Tek katlı ev

Ayıt: Bölgede yetişen, çatı yalıtımı için kullanılan son kat toprağa karıştırılan bitki

Deniz eriştesi ya da kerestesi: Çatı yalıtımı için kullanılan son kat toprağa karıştırılan yosun çeşidi

Şerbetlik: Çanakkale'ye özel bardak ve sürahi takımlarına verilen ad

Baca Kulağı: Ocaklığın iki yanında bulunan, kandil koymak için kullanılan kulaklar

Lokum: Tamir Harcı

Hanay: İki katlı büyük ev – saray

Tahtakuşlar Sözlüğündeki Mimari Terimler [125]

Aralık: Sokak

Çevlik: Türkmen çadırının tepe kısmı

Çöğsü: Türkmen çadırının tavan süsü

Koza: Asma kilit

Meturu: Metre

Oba: Köy

KONUT SAKİNLERİ

Şekil C.1 İhsan Mutlu (solda şapkalı çocuk) ve ailesi

Şekil C.2 Hüsni Gürkök

Şekil C.3 Fazlı Ateş ve eşi

Şekil C.4 Seyfettin Yücel'in dedesi

Şekil C.5 Ramazan Bıçak

Şekil C.6 Hasan Önal

Şekil C.7 Cahit Yılmaz ve eşi

Şekil Ek C.8 Seyfettin Yücel ve teyzesi

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Evren KOCABIÇAK
Doğum Tarihi ve Yeri : Ocak 1978 / İzmir
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : evrenkocabicak@yahoo.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Bina Bilgisi Ana Dalı	ODTÜ Mimarlık Fakültesi	2003
Lisans	Mimarlık Bölümü	ODTÜ Mimarlık Fakültesi	2000
Lise	İzmir Kız Lisesi		1994

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2012 - ...	MS Mimarlık	Ortak

2005 - ...

Latis Mimarlık

Kurucu Ortak

2003-2005

Polytia Armos

Tasarımcı